

Gemeente Den Haag

Programmarekening 2012

Programmarekening 2012

16 april 2013

Leeswijzer.....	5
1. Inleiding: resultaat 2012.....	7
1.1 Inleiding en samenvatting.....	7
1.2 Samenstelling college.....	22
2. Beleidsverantwoording.....	24
2.1 Programma Gemeenteraad.....	24
2.2 Programma College en Bestuur.....	27
2.3 Programma Dienstverlening en Stadsdelen.....	32
2.4 Programma Openbare orde en Veiligheid.....	39
2.5 Programma Cultuur.....	49
2.6 Programma Onderwijs.....	56
2.7 Programma Integratie en Krachtwijken.....	65
2.8 Programma Werk en Inkomen.....	72
2.9 Programma Sociale voorzieningen en armoedebestrijding.....	80
2.10 Programma Jeugd en Gezin.....	86
2.11 Programma Leefomgeving.....	94
2.12 Programma Economie.....	103
2.13 Programma Sport.....	108
2.14 Programma Media/ICT in de stad, Monumenten en Archeologie.....	115
2.15 Programma Maatschappelijke ondersteuning.....	119
2.16 Programma Volksgezondheid en Zorg.....	129
2.17 Programma Verkeer.....	136
2.18 Programma Wonen.....	143
2.19 Programma Ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling.....	149
2.20 Programma Milieu en Duurzaamheid.....	160
2.21 Programma Citymarketing en Internationale Stad.....	165
2.22 Programma Financiën.....	173
2.23 Programma Overige beleidsvoornemens.....	179
2.24 Programma Interne dienstverlening.....	183
3. Bedrijfsvoering.....	186
3.1 Bezuiniging apparaatskosten.....	186
3.2 Organisatieontwikkeling.....	188
3.3 Personeelsbeleid.....	189
3.4 Informatiebeleid.....	194
3.5 Doelmatigheid en doeltreffendheid.....	195
3.6 Duurzaamheid.....	197
3.7 Juridische Zaken.....	198
3.8 Huisvestingsbeleid.....	201
3.9 Financieel beheer van gemeentebrede en dienstspecifieke processen.....	202
4. Paragrafen.....	206
4.1 Gemeentelijke inkomsten.....	206
4.2 Lokale heffingen.....	210
4.3 Weerstandsvermogen.....	214
4.4 Onderhoud kapitaalgoederen.....	223
4.5 Financiering.....	230
4.6 Grondbeleid.....	243
4.7 Verbonden partijen.....	250
4.8 Krachtwijken.....	269

4.9	Subsidie	275
5.	Stadsdelen	278
5.1	Algemeen	278
5.2	Stadsdeel Loosduinen	279
5.3	Stadsdeel Escamp	280
5.4	Stadsdeel Segbroek	282
5.5	Stadsdeel Scheveningen	283
5.6	Stadsdeel Centrum	284
5.7	Stadsdeel Laak	285
5.8	Stadsdeel Haagse Hout	286
5.9	Stadsdeel Leidscheveen – Ypenburg	288
6.	Financiële rekening	291
6.1	Staat van lasten en baten	291
6.2	Balans en toelichtingen	295
6.2.1	Waarderingsgrondslagen	295
6.2.2	Balans	301
6.2.3	Toelichtingen op de balans	302
6.2.4	Vergelijkend cijfer	337
6.2.5	Investeringen	338
6.2.6	EMU-saldo	348
7	Controleverklaring	350
Bijlagen	.....	352
Bijlage 1	Kostenverdeelstaat	353
Bijlage 2	Reserves & Voorzieningen	355
2.1	Totaaloverzicht dotaties en onttrekkingen reserve	355
2.2	Totaaloverzicht doel, hoogte en looptijd reserves	362
2.3	Totaaloverzicht dotaties en bestedingen voorzieningen	369
Bijlage 3	Investeringen en activa	373
3.1	Totaaloverzicht realisatie en afwijkingen gemeentelijke investeringen	373
3.2	Specificatie vaste activa en kapitaallasten	364
Bijlage 4	Ontvangen rijksmiddelen	381
4.1	Sisa-verantwoording	381
4.2	Totaaloverzicht overlopende activa en passiva	385
Bijlage 5	Incidentele lasten en baten	388
Bijlage 6	Grip op grote projecten	390
Bijlage 7	Grondexploitaties	413
7.1	Overzicht grondexploitaties	413
7.2	NCW standen grondexploitaties	414
7.3	Verschillenverklaring grondexploitatie	416
Bijlage 8	Beschikte subsidies	437
Bijlage 9	Overzicht gemeentelijke tarieven	462
Bijlage 10	Verbonden partijen	464
Bijlage 11	Grote investeringsprojecten	467
Bijlage 12	Begrippenlijst	469
Bijlage 13	Afkortingenlijst	473

Voorwoord

Voor u liggen de jaarstukken 2012 van de gemeente Den Haag. De gemeente legt hierin verantwoording af over wat er is bereikt in 2012, wat daarvoor is gedaan en wat het kostte.

Den Haag heeft ook in 2012 de ambitie gehad op koers te blijven met de afgesproken bezuinigingen en tegelijkertijd belangrijke investeringen te doen in het vestigingsklimaat van de stad. Dit is gelukt, binnen de kaders van het coalitieakkoord van 2010. Ondanks de extra rijksbezuinigingen van maart 2012. Voor Den Haag leidden die tot een structurele tegenvaller, oplopend tot 20,3 miljoen euro. De gemeente ligt op koers met het doorvoeren van bezuinigingen op subsidies en op de gemeentelijke organisatie. Er is gekeken naar taken, manier van werken en het aantal mensen die bij de uitvoering zijn betrokken. In de huidige collegeperiode zullen 1050 banen bij de gemeente verdwijnen. In 2012 zijn er daarvan 883 gerealiseerd. Een zware opgave, die vooral de mensen die het betreft hard raakt.

De keuze om ondanks economische tegenspoed vooral de blik op de toekomst te houden, vertaalt zich in een programma van investeringen die de aantrekkingskracht van de stad nog moeten vergroten. Het aantal inwoners van de stad blijft groeien en ook de toeristische barometer eindigde in 2012 in de plus. Het aantal internationale instellingen in de stad is opnieuw toegenomen. Zo ook het aantal bedrijven. Die groei geeft aan dat Den Haag een aantrekkelijke stad is om in te wonen, te werken of te verblijven. En dat is weer van vitaal belang voor een sterke stedelijke economie. Dat wordt bijvoorbeeld zichtbaar rond de Grote Marktstraat, waar marktpartijen voor 200 miljoen euro bouwen aan een nieuw centrum.

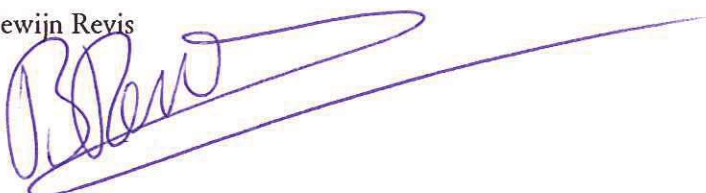
Om dit vliegwiel in gang te houden, heeft Den Haag ervoor gekozen de rekening niet onnodig neer te leggen bij bewoners, bezoekers of ondernemers. In 2012 was Den Haag de enige grote gemeente die de ozb verlaagde. Tegelijkertijd is er in 2012 veel geïnvesteerd om de stad schoon, heel en veilig te houden. We trokken meer geld uit om met succes de strijd aan te kunnen binden met de grootste ergernissen van Hagenaars: troep op straat, hondenpoep op de stoep. Investerings om de stad veiliger te maken beginnen vruchten af te werpen. Het aantal misdrijven daalde en Hagenaars zijn zich veiliger gaan voelen dan tien jaar geleden. In de Haagse samenleving zetten steeds meer mensen zich in voor een ander: de stad ontwikkelt zich van verzorgings- naar participatiemaatschappij. Dat neemt niet weg dat Den Haag steun biedt aan diegenen die dat nodig hebben. Steeds met als doel hen weer in staat te stellen actief mee te doen in de stad.

Den Haag voert een behoedzaam en realistisch begrotingsbeleid. Als er tegenslagen zijn, dan nemen we direct maatregelen. Ook afgelopen jaar waren die er, onder meer in de vastgoedportefeuille en bij de bijstand. We hebben de reserves kritisch tegen het licht gehouden. In 2012 is met de gemeenteraad afgesproken om de raming van investeringen te centraliseren. Zo is er nu centraal inzicht in het verloop van de kapitaallasten van alle voorgenomen investeringen in het Meerjarig Investeringsplan. Daardoor kan de reserve kapitaallasten van 64,4 miljoen euro vrij vallen. Dat is een belangrijke oorzaak van het voordelige resultaat van 115,5 miljoen euro, waarmee de gemeente 2012 afsluit. Geld dat we hard nodig hebben.

Onze financiën zijn op orde en we kunnen tegen een stootje. Dat is maar goed ook, want er komt opnieuw veel op ons af. Gemeenten krijgen de komende jaren structureel minder geld van het Rijk. Tegelijkertijd groeit het takenpakket, waarmee de financiële risico's toenemen. Daarom moeten we ervoor waken dat het financieel fundament solide blijft, om te kunnen voortbouwen aan de toekomst van de stad. Zonder dat we onze ambities, neergelegd in het coalitieakkoord van 2010, hoeven te temperen. En – daar vertrouw ik op – zonder extra bezuinigingen voor 2014.

De wethouder van Financiën en Stadsbeheer

Boudewijn Revis

Leeswijzer

Inleiding

Voor u liggen de jaarstukken 2012 van de gemeente Den Haag. Dit is de eerste keer dat de gemeente Den Haag de gemeentelijke jaarrekening en het gemeentelijke jaarverslag samenvoegt tot één boekwerk, genoemd Programmarekening 2012.

De rekeningencommissie heeft in het rapport over de jaarrekening 2011 “met genoeg vastgesteld dat zichtbaar vooruitgang is geboekt in de inzichtelijkheid en leesbaarheid van de jaarrekeningen.” Dit is mede een gevolg van de samenvoeging van de beleidsmatige verantwoording en de financiële verklaringen in een aantal dienstverantwoordingen. Het college heeft deze verbetering navolging gegeven door de programmaverantwoording en de programmarekening samen te voegen tot één hoofdstuk Beleidsverantwoording. Het voordeel daarvan is tweeledig. Een beleidsverslag krijgt meer betekenis als ook de financiële consequenties duidelijk zijn. En een financieel verschil wordt soms pas goed verklaard door de ontwikkelingen die zijn opgetreden of de keuzes die zijn gemaakt op beleidsmatig gebied.

De Jaarstukken 2012 beginnen in hoofdstuk1 in met een inleiding. Hierin leest u de hoofdlijnen van de beleidsmatige en financiële resultaten in 2012. Vervolgens wordt in het hoofdstuk beleidsverantwoording ingegaan op de resultaten per programma. Aanvullend daarop zijn in de paragrafen specifieke onderwerpen nader toegelicht. Tot slot treft u in het hoofdstuk Financiële rekening de balans en de toelichting hierop aan.

Beleidsverantwoording

Bij de verschillende beleidsprogramma's is het volgende opgenomen:

- Elk programma begint met de belangrijkste resultaten en de topindicator
- De doelenboom is vervangen door een tabel met de verschillende producten per programma. De informatiewaarde is uitgebreid door het gerealiseerde saldo tegen het begrotingssaldo aan te houden. Hierdoor is ook het resultaat per begrotingsproduct binnen het programma te zien.
- Het resultaat per product is vervolgens ook de kapstok voor de financiële verschillenverklaring. Het product met het grootste resultaat (positief of negatief) staat het eerst vermeld.
- De verantwoording op productniveau begint met een beleidsmatige terugblik. Er wordt afgesloten met een blokje ‘financieel resultaat’ met de grootste of belangrijkste financiële verschillen.
- Afgesloten wordt met het verloop van financiële cijfers en toelichtingen. Dit stond de afgelopen jaren in de jaarrekening. Hierin worden de verschillen met vorig jaar verklaard en de neutrale verschillen (gewijzigde omvang programma zonder dat dit resultaat oplevert). De tabellen zijn zoveel mogelijk voorzien van een korte analyse.

Paragrafen

In hoofdstuk 3 en 4 staan door het BBV verplicht gestelde paragrafen. Deze paragrafen geven een gebundelde verantwoording over bepaalde thema's. Deze zouden anders te gefragmenteerd aan de orde komen. Deze informatie is van belang om de financiële positie van de gemeente te kunnen beoordelen. De paragrafen bedrijfsvoering, gemeentelijke inkomsten, lokale heffingen, weerstandsvermogen, onderhoud kapitaalgoederen, financiering, grondbeleid, verbonden partijen, krachtwijken en subsidies. De paragraaf financiering, ook wel de treasury paragraaf, heeft een nieuwe structuur. De paragraaf sluit nu aan op de aanbevelingen die de Rekenkamer Den Haag heeft gedaan in haar brief Quick Scan Treasuryonderzoek in 2012.

Financiële rekening

Dit hoofdstuk besteedt aandacht aan de balans en de toelichting hierop. Verder is ook een overzicht opgenomen van de lasten en baten op de programma's. Daarnaast verantwoorden wij de gemeentelijke investeringen en het EMU-saldo in 2012.

1. Inleiding: resultaat 2012

1.1 Inleiding en samenvatting

De begroting van de gemeente bestaat uit 24 beleidsprogramma's. De gemeenteraad stelt per programma vast hoeveel maximaal op elk programma mag worden uitgegeven en wat daarmee bereikt moet worden. De programma's spelen een belangrijke rol in zowel de financiële als de beleidsmatige sturing en verantwoording van onze gemeente. 2012 was een jaar waarin veel maatregelen uit het coalitieakkoord tot uitvoering zijn gekomen.

De uitvoering van het collegeakkoord ligt op schema. In de beleidsuitvoering zijn in veel opzichten grote stappen voorwaarts gezet. Helaas trad op onderdelen vertraging op. De afgesproken bezuinigingen op het gemeentelijk apparaat liggen op koers. Hierbij merken we wel op dat tot en met 2012 relatief eenvoudige bezuinigingen zijn gerealiseerd, bijvoorbeeld door de beëindiging van tijdelijke contracten. Voor 2013 en 2014 verwachten wij dat het realiseren van de bezuinigingen beduidend meer inspanning vraagt.

In maart 2012 maakte het Centraal Planbureau (CPB) bekend dat het overheidstekort landelijk groter dan drie procent dreigde te worden. Hierop kondigde het kabinet aan extra te bezuinigen. Duidelijk was dat een deel van deze extra rijksbezuinigingen de gemeente zou raken. Met het Lenteakkoord werd duidelijk wat deze bezuinigingen inhielden voor de gemeente. Daarnaast hadden we te maken met taakstellingen bij de vorming van de regionale uitvoeringsdienst (RUD) en met tegenvallers bij het apparaat voor stedelijke ontwikkeling. Den Haag zag zich zo geconfronteerd met een structurele tegenvaller oplopend naar € 20,3 mln. Dit dreigende tekort hebben wij bij het halfjaarbericht en de meerjarenbegroting 2013-2016 opgelost. Door ons behoedzame financiële beleid konden we de tegenvallers met relatief kleine maatregelen opvangen. Hierdoor zijn we binnen de kaders van het coalitieakkoord gebleven. Tevens zijn in maart 2013 door het kabinet extra bezuinigingen aangekondigd, waarvan € 200 mln. op gemeenten, om het landelijke overheidstekort in 2014 op maximaal 3 procent te krijgen. Al met al verwachten wij dat de druk op de gemeentelijke financiën en organisatie de komende jaren toeneemt.

In de onderstaande tabel treft u het financiële resultaat per programma aan over 2012. In de eerste kolom treft u de werkelijk in 2012 gerealiseerde lasten aan. De tweede kolom vermeldt de werkelijk gerealiseerde baten in 2012. De kolom saldo bevat het verschil tussen de gerealiseerde lasten en baten. In de vierde kolom treft u het volgens de begroting toegestane saldo aan. In de vijfde kolom, tenslotte, staat het jaarrekeningresultaat. Dit resultaat betreft het verschil tussen de laatste door de gemeenteraad goedgekeurde begroting en de uitkomst in de jaarrekening. Het jaarrekeningresultaat is € 115,5 mln. voordelig. De meeste programma's dragen bij aan het positieve resultaat. Veruit het grootste deel van het positieve resultaat komt echter door specifieke gebeurtenissen, waarvan de vrijval van de reserve kapitaallasten de belangrijkste is. De vrijval van € 64 mln. uit de reserve kapitaallasten, in het programma Overige beleidsvoornemens, verklaart meer dan de helft van het resultaat. In 2011 is al € 12,6 mln. vrijgevallen uit de reserve. In het accountantsrapport van 2011 is aandacht gevraagd voor een grondige analyse van de reserve Kapitaallasten. Deze analyse is uitgevoerd en heeft geleid tot het laten vrijvallen van het restant van deze reserve. Ook de negatieve resultaten op enkele programma's worden voornamelijk door eenmalige gebeurtenissen verklaard. Op het programma Cultuur was het noodzakelijk een voorziening voor juridische kosten te treffen. Binnen het programma Ruimtelijke ordening en het programma Leefomgeving hadden we te maken met een afwaardering van vastgoed.

Voor een uitgebreide toelichting op de resultaten verwijzen wij naar hoofdstuk 2 waar de beleidsverantwoording is opgenomen.

Programma-activiteiten in 2012	Uitkomst 2012			Begroot saldo 2012	Resultaat 2012
	Lasten	Baten	Saldo		
01 - Gemeenteraad	6,8	0,0	6,8 N	7,5 N	0,7 V
02 - College & bestuur	43,4	22,2	21,2 N	23,2 N	2,0 V
03 - Dienstverlening en Stadsdelen	61,0	18,3	42,7 N	40,4 N	2,3 N
04 - Openbare orde en Veiligheid	60,3	6,2	54,1 N	54,5 N	0,5 V
05 - Cultuur	98,6	10,8	87,8 N	80,6 N	7,2 N
06 - Onderwijs	179,3	54,2	125,2 N	125,8 N	0,6 V
07 - Integratie en Krachtwijken	41,7	39,2	2,6 N	9,3 N	6,8 V
08 - Werk en inkomen	566,0	488,7	77,4 N	81,1 N	3,7 V
09 - Sociale voorzieningen en armoedebestrijding	62,1	16,4	45,7 N	45,7 N	0,0 V
10 - Jeugd en gezin	46,6	5,5	41,0 N	41,2 N	0,1 V
11 - Leefomgeving	231,3	116,0	115,3 N	126,0 N	10,7 V
12 - Economie	13,1	9,8	3,2 N	15,6 N	12,4 V
13 - Sport	58,8	14,8	44,0 N	45,7 N	1,7 V
14 - Media/ICT in de stad, monumenten en archeologie	5,6	1,3	4,3 N	4,9 N	0,6 V
15 - Maatschappelijke ondersteuning	168,7	25,5	143,2 N	145,6 N	2,4 V
16 - Volksgezondheid en Zorg	81,0	33,3	47,7 N	49,2 N	1,5 V
17 - Verkeer	110,6	75,5	35,1 N	32,1 N	3,0 N
18 - Wonen	34,1	12,5	21,6 N	23,7 N	2,1 V
19 - Ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling	201,5	133,0	68,6 N	69,0 N	0,4 V
20 - Milieu & Duurzaamheid	29,6	5,0	24,6 N	24,8 N	0,1 V
21 - Citymarketing en internationale stad	17,6	3,4	14,2 N	14,8 N	0,6 V
22 - Financiën	220,1	1.294,8	1.074,7 V	1.054,9 V	19,9 V
23 - Overige beleidsvoornemens	260,9	331,3	70,4 V	11,6 V	58,8 V
24 - Interne dienstverlening	147,7	144,2	3,5 N	5,8 N	2,3 V
Totaal	2.746,6	2.862,2	115,5 V	0,0	115,5 V

Den Haag: een stad waar iedereen meedoet

De meeste inwoners van onze stad zijn prima in staat om voor zichzelf te zorgen. Helaas zit het soms ook tegen. Wanneer mensen buiten hun schuld om (tijdelijk) niet meer in staat zijn om een eigen inkomen te verdienen of hun eigen hulp te organiseren, kunnen zij ondersteuning van de gemeente krijgen. Onze doelstelling daarbij is dat iedereen volwaardig aan de samenleving kan deelnemen en kan genieten van de vele mooie voorzieningen die deze stad te bieden heeft. Een goede schoolopleiding en de beheersing van de Nederlandse taal zijn daarbij onontbeerlijk.

In 2012 moesten iets meer Hagenaars een beroep doen op de bijstand ten opzichte van 2011. Vooral in de laatste twee maanden van het jaar is de toeloop op de bijstand groot geweest. Den Haag had ook in 2012 te maken met een relatief ongunstige arbeidsmarktsituatie. De toename van het aantal bijstandsuitkeringen in 2012 is echter kleiner dan de toename van de werkloosheid. Dit komt omdat niet iedere werkloze in aanmerking komt voor een bijstandsuitkering. Bijvoorbeeld omdat eerst aanspraak gemaakt kan worden op een werkloosheidsuitkering of dat sprake is van een partner met een baan. Ook ons beleid om mensen al direct bij de eerste melding bij het loket zoveel mogelijk direct naar werk of een opleiding te begeleiden speelt hierin een rol.

In 2012 behaalden we een positief resultaat van € 31 mln. op de bijstandsverlening, waar in 2011 nog sprake was van een tekort van € 44 mln. Voor het positieve resultaat zijn twee belangrijke redenen. In 2012 ontvingen we een extra rijksvergoeding voor de tekorten op de bijstand in 2011 (€ 17 mln.). Wij kregen deze extra bijdrage omdat wij aantoonbaar een effectief beleid hebben om mensen zo snel mogelijk aan het werk te krijgen en omdat in 2011 sprake was van een relatief ongunstige arbeidsmarkt. Het rijksbudget dat wij voor bijstandsverlening ontvangen, hangt mede af van hoeveel mensen naar verwachting een beroep moeten doen op deze regeling. Omdat het aantal Hagenaars in de bijstand minder snel toenam dan verwacht, ontstond in 2012 een voordeel van € 14 mln. Op grond van de bestaande spelregels wordt het positieve resultaat op de bijstandsverlening voor resultaatbepaling verrekend met de reserve bijstandsverlening. Hierdoor maakt dit resultaat op de bijstandsverlening geen onderdeel uit van het jaarresultaat.

Den Haag laat haar dak- en thuislozen niet in de kou staan en zorgde daarom voor een goede winteropvang. Om zoveel mogelijk dak- en thuislozen uit hun vaak uitzichtloze bestaan te halen, proberen we hen weer letterlijk een dak boven het hoofd te geven en hen te helpen bij het opbouwen van een menswaardig bestaan in onze maatschappij.

Voor de Haagse ouderen is het voorzieningenniveau in de stad verbeterd. De kwaliteit van individuele voorzieningen, zoals vervoer en huishoudelijk hulp, stijgt en de tevredenheid neemt toe. Daarnaast ontwikkelt de civil society voor ouderen zich steeds beter. In de hele stad zijn inmiddels burenhulpcentrales actief, het aantal sociëteiten “van ouderen voor ouderen” is fors toegenomen, de ondersteuning van mantelzorgers is in alle opzichten geïntensiveerd en er is een groot aantal opvang mogelijkheden voor dementerenden gerealiseerd. Ter ondersteuning van overbelaste mantelzorgers trokken wij in 2012 € 2,5 mln. extra uit.

Den Haag ontwikkelt zich van verzorgingsmaatschappij naar participatiemaatschappij; naar een samenleving waarin mensen actief deelnemen en voor elkaar klaarstaan, zich inzetten voor een ander, de buurt of de vereniging. In 2012 is gestart met de uitvoering van het project Buurthuis van de Toekomst. Een Buurthuis van de Toekomst is een bestaande accommodatie in de wijk die multifunctioneel wordt gebruikt en waar naast de hoofdactiviteit ook activiteiten voor de wijkbewoners worden georganiseerd. In alle stadsdelen zijn ruim 20 van de 60 traditionele buurthuizen ingeruild voor Buurthuizen van de Toekomst. In sportkantines, verzorgingstehuizen en scholen organiseren Hagenaars gezamenlijk activiteiten en nemen zo hun verantwoordelijkheid. Het college gaf ruim baan aan vrijwilligerswerk zoals de meer dan 20 burenhulpcentrales, de Haagse Helden, het principe van wederkerigheid bij de bijstandsverlening en de uitbouw van de mantelzorgondersteuning. In 2012 hebben vijf organisaties (HOF, Importante, CIPO, Stichting Mantelzorg Den Haag en het expertisecentrum van het categoriaal werk van de welzijnsorganisaties hun expertise op het terrein van participatie gebundeld in één organisatie: het Haagse expertisecentrum PEP (Participatie Emancipatie Professionals). Voor maatregelen ter ondersteuning van vrijwilligers hebben we éénmalig € 0,75 mln. extra uitgetrokken.

Het jeugdbeleid in 2012 concentreerde zich op 3 pijlers te weten: het positief jeugdbeleid, het gezinsbeleid en de voorbereiding op de decentralisatie van de jeugdzorg. Er zijn veel jongeren die de keuze richting vrijwilligerswerk hebben gemaakt, het jongerenwerk wordt goed ingezet om jongeren in staat te stellen koers te zetten richting zelfstandigheid, onderwijs, werk en nuttige tijdbestedingen. De inrichting van kindvriendelijke wijken is in ontwikkeling en leidt tot grotere betrokkenheid van jeugd en gezin. Het actieplan “Papa, Mama, kom je buiten spelen” leidt tot betere speelvoorzieningen en grotere betrokkenheid van ouders. En tot slot waren de voorbereidingen en uitbouw van de CJG's en decentralisatie Jeugdzorg belangrijke ontwikkelingen in 2012.

Den Haag is een stad met veel burgers afkomstig uit andere landen. Als burgers problemen ondervinden om hun weg te vinden binnen de Haagse samenleving biedt de gemeente tijdelijke specifieke voorzieningen. Om goed deel te kunnen nemen aan de maatschappij is het leren van de Nederlandse taal onontbeerlijk, daarom is in 2012 sterk ingezet op taalbeheersing. Tevens was 2012 het laatste jaar waarin de gemeente haar burgers een inburgeringsaanbod kon doen. Vanaf 2013 zijn burgers zelf verantwoordelijk voor hun inburgering. Den Haag heeft in 2012 zoveel mogelijk mensen aan een inburgeringstraject laten deelnemen. In 2012 startten er 5.428 inburgeraars met een inburgeringscursus. Sinds 2007 namen meer dan 27.000 inburgeraars aan een inburgeringstraject deel. In 2012 zijn een aantal rijksregelingen voor inburgering met het rijk afgerekend. Hierdoor ontstond een voordeel van € 3,8 mln. Dit voordeel is zichtbaar in het programma Integratie en Krachtwijken.

Den Haag beseft de meerwaarde van sport voor zijn bewoners. Sport brengt mensen bij elkaar. Sport leert mensen omgaan met winst en verlies. Sport zet de stad op de kaart. En sport is gezond. Op diverse manieren stimuleert de gemeente Hagenaars te gaan sporten. Met sporten kun je niet vroeg genoeg beginnen. Daarnaast investeren we flink in de maatschappelijke functie van sportverenigingen. In de eerste plaats door de verenigingsaccommodatie uit te laten groeien tot een centrale ontmoetingsplek in de buurt, een Buurthuis van de Toekomst. In de tweede plaats door sportverenigingen te ondersteunen om samen met partners in de wijk activiteiten te ondernemen die bijdragen aan maatschappelijke doelen zoals gezondheid, participatie, ontmoeting en opvoeding, gericht op eigen leden en/of bewoners uit de buurt. Daarvoor is met ingang van 2012 € 2 mln. per jaar uitgetrokken .

Verder openden we in oktober het nieuwe 50 meterbad in Leidschenveen-Ypenburg. Een zwembad dat door zijn afmetingen geschikt is voor topsport met een tribune waar 500 bezoekers wedstrijden kunnen zien. Voor de recreatieve zwemmer is er een recreatiebad met een waterglijbaan, wildwaterkreek en peuterbad. Hiermee is dit nieuwe zwembad een aanwinst voor onze stad.

Den Haag wil in het Zuiderpark een nieuw (top)sport-/onderwijscluster realiseren. Naast een topsporthal, een beachhal en een turnhal, komt er een onderwijsvoorziening met een doorlopende leerlijn van MBO, HBO en universiteit, gericht op sport. Het architectenbureau Faulkner Browns heeft een Voorlopig Ontwerp in juni opgeleverd. In juli trok Vestia zich terug. Gezien het grote belang voor de stad besloten we samen met de Haagse Hogeschool door te gaan met de sportcampus. We moeten het plan hierdoor wel soberder uitvoeren.

Door goede voorlichting proberen we onze inwoners bewust te maken van het belang van een goede gezondheid. Overgewicht blijkt een toenemend probleem. Vooral onder veel jongeren in onze stad. Daarom is er voor dit thema extra aandacht. Ook de komende jaren zullen we op de gevaren van overgewicht moeten blijven wijzen. Natuurlijk blijven we ook wijzen op de gezondheidsschade van overmatig alcohol en drugsgebruik.

Voor 2012 hebben we nieuwe ambulances besteld. Medio 2012 ging de leverancier failliet. We moesten op zoek naar een alternatieve leverancier. Dit is gelukt. De kwaliteit van het ambulancevervoer is niet in het geding geweest. Wel kostte het € 0,5 mln. extra.

Goed onderwijs is de sleutel voor succes in het leven. We leggen de lat hoog en steken veel tijd en energie in goed onderwijs. De kwaliteit van het onderwijs wordt steeds beter. Samen met de schoolbesturen werken we voortdurend aan kwaliteitsverbetering en met resultaat. Den Haag kent geen zeer zwakke scholen meer voor primair en voortgezet onderwijs. Ook is een grote afname te zien van het aantal zwakke scholen. Het primair onderwijs telt er per januari 2013 nog maar zes (in 2011 waren

dat er 23) en dat geldt ook voor het voortgezet onderwijs (in 2011 waren dat er 16). Uit de stadsenquête blijkt dat meer dan 80 procent de kwaliteit scoort op een 7 of hoger.

In 2012 hebben we tien nieuwe scholen gebouwd of opgeknapt. In augustus opende de Europese School aan de Houtrustweg haar deuren. Ruim 100 leerlingen krijgen er les in het Nederlands, Engels en Spaans.

Bij kwaliteit gaat niet alleen over gebouwen. De kwaliteit van de docenten die voor de Haagse klassen staan is cruciaal. Speciaal voor hen is er de lerarenbeurs die ook in 2012 optimaal werd benut. En het gaat over de leertijd op de scholen zelf. Steeds vaker vindt leren plaats in brede buurtscholen, waarvan er in den Haag nu 80 zijn. In de brede buurtschool komen de partijen samen die zich inzetten voor de ontwikkeling van het kind: onderwijs, welzijn, sport, cultuur, bibliotheken en zorg. 21 brede buurtscholen boden het leerkanalenprofiel aan. Kinderen die het nodig hebben, krijgen hiermee zes uur extra leertijd per week. Dit voorkomt in de toekomst achterstanden. Daarnaast waren er in 2012 negen zomerscholen en vier weekendscholen. Kansen kregen kinderen ook dankzij vroegschoolse educatie. Er namen in 2012 iets meer kinderen deel. Daardoor krijgen meer kinderen de kans om vroeg (taal)achterstanden in te lopen.

Binnen het Haagse onderwijs gebeurde nog veel meer. Er waren 2012 80 schakelklassen, er werden stadsdeelconvenanten getekend voor schoolveiligheid, er vonden activiteiten plaats gericht op de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt, de “Class for the gifted children” rondde het eerste schooljaar af en op bijna 20 basisscholen werd onderwijs in een vreemde taal aangeboden. Dat is niet alleen plezierig voor de individuele kinderen, maar ook belangrijk voor het internationale karakter van Den Haag als stad van vrede en recht. In datzelfde kader is ook het hoger onderwijs in Den Haag van belang. Den Haag begint een echte universiteits- en studentenstad te worden. In februari startte de Universiteit Leiden de masters Crisis & Security management van de Publieke Sector en Public Administration. Bij de start van het academische jaar kwam daar de bachelor International Studies bij. Tevens werd toen het nieuwe Academiegebouw aan de Schouwstraat feestelijk in gebruik genomen. De Universiteit Leiden heeft daarmee een grote en duidelijke aanwezigheid ingenomen in onze stad.

Veel Hagenaars, maar ook mensen van ver buiten onze stad, genieten elk jaar van het uitgebreide culturele aanbod. Van april tot juni werd The Hague Festivals gehouden. De zesde editie van The Hague Festivals kende vele hoogtenpunten. Enkele activiteiten die er uit springen zijn de muziekfestivals Life I Live, Bevrijdingsfestival, Festival Classique, Parkpop en Beatstad. Ook de gratis toegankelijke beeldtentoonstellingen Den Haag Sculptuur en Beelden aan Zee trokken veel bezoekers. Daarnaast waren evenementen als ShoppingNight, Vlaggetjesdag, Veteranendag en de internationale sporttoernooien aan zee een succes. Het optreden van Coldplay op het Malieveld was een hoogtepunt. Met 65.000 bezoekers is het tevens één van de grootste concerten ooit in Nederland gehouden.

In 2012 hebben wij het Meerjarenbeleidsplan Kunsten en Cultuur 2013-2016 vastgesteld met een kleiner budget dan voorheen. Om de gemeentefinanciën gezond te houden is in het coalitieakkoord afgesproken ook binnen de cultuursubsidies te hervormen. De cultuursector bevindt zich daardoor in een overgangsfase. Om deze overgangsfase goed te laten verlopen, hebben wij in deze jaarrekening een aanvullende voorziening van € 14 miljoen voor de geraamde juridische kosten getroffen. Het meerjarenbeleidsplan biedt de culturele sector zekerheid voor de komende jaren. Voor culturele instellingen die een zakelijke slag willen maken is 0,2 miljoen opgenomen in het Fonds Stimulering Cultureel Ondernemerschap.

Tot onze spijt zijn we geen culturele hoofdstad 2018 geworden. Hoewel Den Haag een mooi bidbook voor haar kandidatuur presenteerde, plaatste de jury Den Haag niet op de shortlist. Het bidbook en de ideeën voor 2018 uit de stad bieden evenwel goede aanknopingspunten voor de vormgeving van het toekomstige (cultuur)beleid van deze stad.

In november besloot de raad een nieuw dans- en muziekcentrum aan het Spuiplein te bouwen dat huisvesting biedt aan het Nederlands Dans Theater, het Residentie Orkest en het Koninklijk Conservatorium en het Dans en Muziekcentrum (de voormalige Gastprogrammering). Het gebouw zal, mede door de herinrichting van het plein en activiteiten, het middelpunt van cultuurbeleving in Den Haag worden. De verdere uitwerking van de plannen is direct gestart, evenals het zoeken naar vervangende tijdelijke huisvesting voor de gezelschappen gedurende het bouwproces.

De basis op orde: schoon heel en veilig

In een schone, goed onderhouden stad voelen mensen zich prettiger en veiliger op straat. Schoon heel en veilig zijn daarmee basiselementen van onze stad. Om verder aan onze stad te kunnen bouwen, dienen deze op orde zijn. De burgers moeten er op kunnen vertrouwen dat wij waar nodig en mogelijk voor ze klaar staan. Kortom dat onze dienstverlening op orde is.

Thuis en in de stad moet je veilig zijn en je ook veilig voelen. Voor Den Haag is dit een recht voor iedereen. In 2012 hebben wij daarom € 4,7 mln. extra uitgetrokken voor het veiligheidsbeleid. In juni stelden we het veiligheidsplan 2012-2015 vast. Kern van dit plan is de zware en veelvoorkomende criminaliteit aan te pakken, gericht veelplegers aanpakken en een stevige aanpak van de georganiseerde criminaliteit. Zowel strafrechtelijk als bestuurlijk.

Cameratoezicht is een effectief instrument gebleken bij de aanpak van overlast en criminaliteit. Overal en permanent toezicht houden met camera's is niet nodig. Toch kan het voorkomen dat het wenselijk is bepaalde plekken tijdelijk (extra) van camera's te voorzien. Daarom hebben we samen met de politie flexibel cameratoezicht ontwikkeld, zodat we snel daar waar nodig extra toezicht kunnen houden. In lijn met de ambities van het integraal veiligheidsplan 2012 – 2015 is het aantal gebieden waar een alcoholverbod is ingesteld in 2012 afgenomen van 29 naar 26. In het aangewezen gebied (noodgebied) Stationsweg en omgeving is de harddrugs gerelateerde en aanverwante overlast afgenomen. Om die reden is het noodgebied verkleind. Op dit moment heeft Den Haag 37 coffeeshops die softdrugs verkopen. In 2012 zijn in aanvulling op de al geldende gedoogvoorwaarden extra kwaliteitseisen opgelegd: goede productinformatie, samenwerking met Parnassia, verplichte cursussen voor het personeel en zichtbaarheid van het interieur van de coffeeshop vanaf de straat.

In 2012 zetten politie en gemeente zich in voor het werven van nieuwe deelnemers voor Burgernet. Het deelnemersaantal steeg tot 20.000. In 2012 zijn er ruim 60 aantoonbare successen geweest. Onder regie van het Kernteam Jongerenoverlast 5 zijn door de Driehoek (burgemeester, commissaris van politie en hoofdofficier van justitie) aangewezen criminele groepen integraal aangepakt in Spoorwijk, Bouwlust, Mariahoeve, Centrum en in Waldeck. De jaarwisseling 2012-2013 verliep in Den Haag kalm. In de meeste wijken werd de jaarwisseling op een feestelijke wijze gevierd. Het sinds enige jaren ingezette 'zero tolerance' beleid in combinatie met gebiedsverboden op basis van de Overlastwet en de zogeheten burgemeestersbrieven, is succesvol.

Mensenhandel kunnen we niet accepteren. Om uitwassen in de prostitutiebranche te kunnen aanpakken, introduceerden we het instrument negatief werkadvies. In 2012 zijn 70 negatieve werkadviezen gegeven. Alle exploitanten hebben aan deze adviezen gehoor gegeven. Er zijn in 2012

drie integrale controles gehouden in de Chinese wellnessbranche. Dit heeft geleid tot 5 bestuurlijke maatregelen, waaronder een sluiting wegens mensenhandel. Het onderzoek naar de Doubletstraat is gecontinueerd. Daarmee wordt uitvoering gegeven aan de motie om een onderzoek te doen in verband met een mogelijke verplaatsing van de prostitutie. De raad wordt in 2013 geïnformeerd over de uitkomsten.

De cijfers in de afgelopen jaren laten zien dat de Haagse veiligheidsaanpak werkt. Het aantal misdrijven is in 2012 gedaald met 7 procent ten opzichte van 2011, van 45.440 naar 42.636. De prioritaire delicten straatroof en overval laten over 2012 een daling zien ten opzichte van 2011: het aantal straatroven is met 20 procent gedaald van 809 naar 644 en het aantal overvallen is met 35 procent gedaald van 93 naar 60. Het aantal aangiften van geweld is gedaald met 4 procent van 5.048 in 2011 naar 4.856 aangiften in 2012. Ook voelen de Hagenaars zich in vergelijking met tien jaar geleden veiliger, toen bijna de helft van de Hagenaars zich wel eens onveilig voelde. Het gaat de goede kant op, maar we zijn er nog niet. We moesten ook onder ogen zien dat het aantal woninginbraken in 2012 is toegenomen met 6 procent van 3.658 naar 3.861. We zullen er alles aan doen deze trend te keren.

Hagenaars ergeren zich groen en geel aan hondenpoep op straat, zwerfvuil, fout geparkeerde auto's en vandalisme. Asociaal en hufterig gedrag pakken we daarom stevig aan. In het coalitieakkoord is afgesproken vanaf 2012 € 4 mln. per jaar uit te trekken voor handhaving. Hiermee hebben we én de rijksbezuiniging op handhaving opgevangen én 31 extra handhavers in dienst kunnen nemen. Ons uitgangspunt is dat iedereen zich aan de normen dient te houden. Wie dat niet doet, kan lik op stuk verwachten. Onze aanpak werkt. Van alle gemeente deelt Den Haag de meeste boetes uit voor asociaalgedrag. Om Den Haag schoon, heel en veilig te houden, dan zullen we op de ingeslagen weg door gaan.

Deze coalitie heeft in 2012 € 5 mln. extra uitgetrokken om de stad te onderhouden. In 2012 zijn we begonnen de openbare verlichting versneld te vervangen zodat er minder vaak storingen zijn. Om de stad schoon te houden, zetten we onder meer buurtserviceteams in. Hiermee slaan we twee vliegen in één klap. We houden de stad schoon en we zorgen dat mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt werkervaring opdoen. Onze doelstelling was eind 2012 500 buurtservicemedewerkers te hebben. Het zijn er 442 geworden. Het bleek meer moeite te kosten dan gedacht om geschikte medewerkers te vinden. Hierdoor is een financieel voordeel van € 0,9 mln. ontstaan. Inmiddels zijn alle medewerkers aan de slag.

Extra toezicht en handhaving in combinatie met de inzet van buurtserviceteams werkt. De straten zijn merkbaar schoner dan in 2011. Dit blijkt ook uit de waardering van de burgers. Eind 2012 scoorden we een 8 op schoon, waar dat in 2011 nog een 7,5 was.

Als grote stad heeft Den Haag veel dichtbevolkte wijken. Waar veel mensen wonen, ontstaat veel afval. We zijn er van overtuigd dat iedere Hagenaar in een schone straat wil wonen. In eerste instantie zijn mensen daar zelf verantwoordelijk voor. Daar staat tegenover dat we als gemeente onze inwoners waar mogelijk de helpende hand bieden. We doen dit bijvoorbeeld door het plaatsen van ondergrondse afvalcontainers (ORAC's). De doelstelling was in 2012 850 ORAC's te plaatsen. Uiteindelijk zijn het er 263 geworden. De belangrijkste reden voor deze vertraging is dat we vanaf 2012 samen met de bewoners een zorgvuldige inspraakprocedure doorlopen. Dit kost tijd, maar het levert ook meer steun en begrip op in de wijk. Tot en met 2016 willen we nog 2.700 ORAC's plaatsen. Om deze doelstelling te halen zullen we alles op alles moeten zetten.

De participatie van bewoners bij de eigen sociale- en fysieke leefomgeving is toegenomen. In 2012 zijn vier keer zoveel aanvragen gedaan voor activiteiten uit de stadsdeelplannen. In 2012 zijn ruim 1.000 activiteiten gesubsidieerd, in 2011 waren dat er nog 250. Eveneens hebben bewoners bij diverse participatietrajecten gebruik gemaakt van digitale toolbox, zoals een forum, moodboard of poll.

Een goede dienstverlening aan onze burgers, bedrijven en instellingen vinden we zeer belangrijk. We hebben veel energie gestoken in de digitale dienstverlening. In oktober werd ons digitale loket beoordeeld als het op één na beste van Nederland. Ook onze website behoort tot de top van Nederland. Dit blijkt ook uit het feit dat we van de stichting Drempeelvrij het hoogste keurmerk hebben ontvangen voor de toegankelijkheid van onze site. We zijn er trots op dat 82 procent van onze inwoners de gemeentelijke dienstverlening waarderen met minimaal een 7.

In 2012 realiseerden we het spreidingsplan bibliotheken goeddeels. Eind 2012 waren de voorbereidingen om zes buurtbibliotheken begin 2013 te openen nagenoeg afgerond. Deze opgave is met veel partners en vrijwilligers tot stand gebracht. Hierdoor blijft in Den Haag een goed netwerk van bibliotheken beschikbaar. In 2012 waren er 2.933.000 bezoeken en exclusief verlengingen 3.260.000 uitleningen. Verder zijn er in de bibliotheken 126 tentoonstellingen gehouden en is de AKO literatuurprijs op 29 oktober door de burgemeester uitgereikt. Na de deelname aan een landelijk tevredenheidsonderzoek kwam uit de bus dat de Haagse Bibliotheek in de top 3 van Nederland staat.

Investeren in een aantrekkelijke stad voor bewoners, bedrijven en toeristen

Den Haag blijft investeren in de stad. Dit is nodig om in de toekomst een aantrekkelijke stad te blijven. De afgelopen jaren is de Haagse bevolking sterk gegroeid, van 440.000 inwoner rond 2000 naar 505.000 inwoners in 2012. Verschillende prognoses geven aan dat Den Haag tot 2040 nog verder zal groeien. Deze groei van inwoners betekent een stijgende vraag naar nieuwe woningen. De economische crisis maakt het moeilijker om te blijven investeren. De gevolgen daarvan raken ook Den Haag. We moesten daarom de bakens verzetten. De wijze waarop de stedelijke ontwikkeling vorm krijgt en de rol van de overheid daarbij is veranderd. De rol van de overheid is minder sturend en er is meer ruimte voor privaat initiatief. Daarnaast is er sprake van een verschuiving van sloop/nieuwbouw naar meer transformatie en hergebruik. Deze omslag werd in 2012 onder andere zichtbaar door het introduceren van kleinschalig opdrachtgeverschap en het aanbieden van kluswoningen. Bij beide nemen particulieren en kleine ontwikkelaars het heft in handen om mooie dingen voor zichzelf maar ook voor onze stad te realiseren. Een ander voorbeeld is het omzetten van leegstaande kantoren naar andere functies, zoals wonen. In 2012 is er voor 52.000 vierkante meter vergunning verleend voor transformatie. Het gaat hierbij om 24 panden.

In 2011 en 2012 zijn grondexploitaties aan de eisen van deze tijd aangepast. Den Haag was één van de eerste grote gemeenten die de veranderende tijd onder ogen heeft gezien en de nodige maatregelen heeft getroffen. Hierdoor staan we er nu beter voor dan de meeste andere gemeenten. In 2012 namen we onze vastgoedportefeuille onder de loep. Hieruit bleek dat we ons strategisch vastgoed met € 11,5 mln. moesten afwaarderen.

Woningcorporatie Vestia was de afgelopen jaren een belangrijke motor van de stadsvernieuwing. Eind 2011 is Vestia door speculatie met derivaten in de financiële problemen geraakt. In 2012 is gewerkt om de gevolgen voor Den Haag, voor de Haagse burger en voor de huurders van Vestia beheersbaar te houden. Eind 2012 heeft de gemeente met Vestia een Intentieovereenkomst met Vestia getekend, waarin afspraken zijn gemaakt over de ontwikkelingsprojectenprojecten, verkoop van woningen, de oprichting van een Wijkontwikkelingsmaatschappij in Den Haag Zuidwest en leefbaarheid. De raad heeft voor de uitwerking tot een Raamovereenkomst wensen en bedenkingen meegegeven aan het

college. De woningmarkt heeft het zwaar te verduren. De vraag naar nieuwbouwwoningen neemt af. We hebben onze woningbouwambitie moeten bijstellen van 2.500 woningen naar 1.500 woningen per jaar. In 2012 zijn uiteindelijk 1.531 woningen opgeleverd. Vooral de vraag naar koopwoningen neemt af, terwijl er nog steeds vraag is naar markthuurloningen. Het omzetten van koop naar huurwoningen in bouwplannen levert een impuls op in de stad. Bestaande projecten kunnen worden versneld of vertragingen kunnen worden afgewend. Het omzetten van koop naar huur heeft wel een negatief effect op de grondexploitatie, omdat de grondopbrengst voor huurwoningen lager is dan koopwoningen. Hiervoor heeft het college in 2012 een bedrag van € 7,5 mln. gereserveerd.

De Haagse Markt moet weer een icoon worden van onze stad. Bezoekersaantallen lopen al jaren terug. Om het tij te keren, is het belangrijk dat de Markt aan de eisen van de tijd gaat voldoen. Samen met de marktkeoplui stelden we daarom een plan op om de Markt op de knappen en de regelgeving voor de Markt te moderniseren. In 2012 startte de voorbereiding. De daadwerkelijke uitvoering begint in 2013. Hierdoor is in 2012 een voordeel ontstaan van € 2,5 mln. in de jaarrekening. Bij deze jaarrekening stellen wij voor om conform de bestaande financiële regelgeving deze € 2,5 mln. terug te laten vloeien naar de centrale uitvoeringsreserve. Op deze manier blijft het geld beschikbaar om de Markt op te knappen.

De binnenstad was in 2012 volop ontwikkeling. Wat er in de Grote Marktstraat aan bouwontwikkelingen plaats vindt is uniek voor deze tijd. Het betreft: Amadeus (Hoek Spui/Kalvermarkt), Nieuwe Haagse Passage (tegenover "oude" Haagse Passage), de Markies en het Sijthoffcomplex. De Grote Marktstraat is een unieke locatie. Deze vier projecten kennen een totale investering door marktpartijen van meer dan € 200 mln. In totaal wordt er 25.000 vierkante meter winkelloppervlakte toegevoegd. Daarnaast komen er meer dan 80 woningen en een hotel met 118 kamers. De projecten worden tussen eind 2013 en eind 2014 opgeleverd. Aanvullend investeert de gemeente in de openbare ruimte door de herinrichting van de Grote Marktstraat. De ontwikkeling van bezoekersaantallen bij de winkels in de Haagse binnenstad steekt gunstig af in vergelijking met andere Nederlandse steden.

Den Haag is dé Internationale Stad van Vrede en Recht. Dat is eind 2012 nog eens extra tot uiting gekomen door de toevoeging van de wapenspreuk 'Vrede en Recht' aan het wapen van de stad. In 2012 heeft de gemeente samen met de partners in de stad gewerkt aan de verdere versterking van het internationale profiel van Den Haag. Vrede en Recht is in toenemende mate een Nederlands exportproduct. Zoals uit onderzoek blijkt zorgt de aanwezigheid van internationale gouvernementele en niet-gouvernementele organisaties, ambassades en internationale scholen voor een forse positieve economische impuls voor de stad en regio. Met gerichte investeringen worden voor stad en regio de effecten op de werkgelegenheid, verdien capaciteit en internationale impact steeds beter zichtbaar.

In 2012 is de eerste fase van de herinrichting openbare ruimte World Forum opgeleverd. Met de verbetering van de openbare ruimte rond het World Forum is dit gebied een belangrijk visitekaartje van Den Haag. In het hart van de Internationale zone is in 2012 het standbeeld van Nelson Mandela onthuld. Voor de vestiging van Eurojust in het World Forumgebied is het bestemmingsplan Zorgvliet door de gemeenteraad vastgesteld. Voor het Internationaal Strafhof is de bouwvergunning verleend en het terrein bouwrijp gemaakt. Het officiershotel is verplaatst naar de Frederikkazerne. De nieuwe Franse ambassade, inclusief de openbare ruimte aan de Anna Palownastraat, is opgeleverd.

We hebben inmiddels 160 internationale organisaties en NGO's in onze stad en 110 ambassades en consulaten. Den Haag wil daarnaast haar internationale kennis- en onderzoeksprofiel verder versterken. Naast fysieke projecten is daarom ook actief ingezet op de ontwikkeling van nieuwe innovatieprojecten,

zoals het project CSI The Hague, Hague Forum for Judicial Expertise en Innovating Justice. Het The Hague Institute for Global Justice (THIGJ) richt zich vooral op juridische kennis als basis voor en bijdrage aan vrede, veiligheid en sociale en economische groei. Het speerpunt veiligheid heeft verder massa gekregen. Vanuit het investeringsprogramma is actief ingezet op het ontwikkelen van nieuwe innovatieprojecten, waaronder het ontwikkelen van een toptrainingscentrum op het gebied van cyber security. Tevens is in 2012 bekend geworden dat de Nucleair Security Summit in 2014 in Den Haag plaats zal vinden, een groot meerdaags internationaal congres waar alle wereldleiders bij aanwezig zullen zijn.

Diverse projecten om de openbare ruimte in de Schilderswijk aan te pakken zijn vertraagd. Een belangrijke reden voor de vertraging is dat we de opknabbeurt gezamenlijk met het vervangen van het riool willen oppakken. Dit vergde een nadere afstemming van de werkzaamheden. Hiermee wordt voorkomen dat straten twee keer opgebroken moeten worden. Per saldo ontstond hierdoor een voordeel van € 1,7 mln. in het programma Integratie en Krachtwijken. Bij deze jaarrekening stellen wij voor conform de bestaande spelregels deze € 1,7 mln. terug te laten vloeien naar de bestemmingsreserve Krachtwijken zodat we het werk in 2013 alsnog kunnen uitvoeren.

In 2012 is de nieuwe boulevard van Scheveningen bijna afgerond. De definitieve oplevering vond op 6 april 2013 plaats. Niet alleen is de zeewering op Deltaplanniveau gebracht, ook is deze parel van Den Haag in een nieuw jasje gestoken. De komende jaren kunnen we hier met z'n allen van genieten. Voor het opknappen van de boulevard hadden we geld opgenomen in de reserve Grote Projecten. Bij het halfjaarbericht hebben we ten onrechte de begroting niet aangepast. Hierdoor ontstaat een effect van € 4,9 mln. in de jaarrekening.

In februari 2012 stelden we het nieuwe stedenbouwkundige plan en de grondexploitatie voor Scheveningen-Haven vast. Hiermee hebben we de basis gelegd voor een toekomstige bloeiende haven voor zowel visserij als recreatievaart. Ook ontstaat hier een aantrekkelijk toeristisch en woongebied.

In 2012 investeerden we in de aanleg van WIFI en glasvezelnetwerken. Ook het komende jaar zal Den Haag zich als moderne ICT-stad blijven inzetten voor investeringen op dit terrein.

De parkeerdruk is in sommige woonwijken in Den Haag nog onacceptabel hoog. Om dit probleem aan te pakken, hebben we vanaf 2012 € 4,5 mln. per jaar extra uitgetrokken. Hiermee zijn het afgelopen jaar 800 nieuwe parkeerplaatsen aangelegd in de Heesterbuurt, Vruchtenbuurt, Oud-Leyenburg, Oud-Scheveningen en Laakkwartier-Oost. Onze doelstelling is deze collegeperiode 2500 parkeerplaatsen aan te leggen.

Lage gemeentelijke woonlasten is een topprioriteit van het college. Daarom hebben we in 2012 de OZB verlaagd. Het OZB tarief werd hierdoor 10 procent lager dan in 2009. Een lage OZB draagt bij aan een prettig woonklimaat en is goed voor de economische activiteit in onze stad. Door deze verlaging handhaafde Den Haag zich op de derde plaats van grote gemeenten met de laagste woonlasten. Startende ondernemers verdienen een steuntje in de rug in deze moeilijke tijd. Daarom hebben we in 2012 het mogelijk gemaakt dat startende ondernemers kwijtschelding voor de OZB aan kunnen vragen.

De economische crisis heeft ook in Den Haag duidelijk gevolgen. De werkloosheid bedraagt momenteel circa 11 procent van de beroepsbevolking en de werkgelegenheid is sinds 2008 teruggelopen met zo'n 10 duizend banen. Voorlopig wordt geen verbetering verwacht. Werkgevers zijn terughoudend in het aannemen van personeel en veel middelgrote en kleine bedrijven hebben moeite het hoofd boven water te houden. Deze ontwikkeling speelt het programma Economie parten. Zo heeft het industrieschap

Plaspolder haar doelstellingen niet gehaald. Er is vertraging opgelopen in de afzet van kavels. Het bedrijfsharnaschpolder heeft in 2012 0,5 hectare bedrijventerrein uitgegeven. Dat is één procent van de totale opgave. De uitgiftetermijn is dan ook vertraagd van 2016 tot 2019. Er is ook goed nieuws. In verschillende delen van de stad gaan kleinschalige bedrijfsruimten gerealiseerd worden. Daarnaast hebben de visserij en de gemeente in mei 2012 een intentie-overeenkomst getekend voor het Noordelijk Havenhoofd. De visserijsector heeft Volker Wessels Vastgoed geselecteerd om een businesscase uit te werken.

Bij het halfjaarbericht is met de gemeenteraad afgesproken de reserves binnen het programma Economie te clusteren tot één brede reserve. Bij deze jaarrekening lossen we de afspraak met de gemeenteraad in. De eerste stap is dat de bestaande reserves in de jaarrekening vrijvallen. Dit leidt tot een resultaat van € 5,4 mln. in het programma Economie. De tweede stap is het voorstel bij deze jaarrekening om een nieuwe reserve Stadseconomie in te stellen. Hiervoor gebruiken we deze € 5,4 mln. Doen we dat niet, dan ontstaat in 2013 een acuut tekort op de beleidsuitvoering binnen het programma Economie. Projecten in het kader van de rijks- en Europese subsidieprogramma's Pieken in de Delta en EFRO worden pas financieel afgerekend als deze definitief zijn opgeleverd. Alhoewel deze projecten in de uitvoering op schema liggen, zijn ze in 2012 niet definitief afgerond. Hierdoor ontstond een voordeel van € 6 mln. Conform de bestaande spelregels doen we bij deze jaarrekening het voorstel dit geld terug te laten vloeien naar de centrale reserve cofinanciering.

We hebben de ambitie in 2040 een klimaatneutrale stad te zijn en een betrouwbare, duurzame en betaalbare energievoorziening te hebben. Deze omschakeling kan niet in één keer, maar is een zaak van de lange adem. De daling van CO₂ uitstoot is ingezet. Naast toenemende betrokkenheid van Haagse bedrijven bij duurzaamheid zijn er tal van initiatieven in de Haagse wijken waar bewoners zich organiseren om energie te besparen of duurzame op te wekken. Dit leidt tot meer bewustwording van de mogelijkheden. Om verdere stappen op de goede weg te zetten, trekken we vanaf 2012 € 1 mln. uit om particuliere energiebesparende initiatieven te ondersteunen. In 2012 verstrekten we hiermee 689 subsidies voor dak- vloerisolatie alsmede 313 subsidies voor glisolatie en 39 subsidies voor groene daken. De regeling is hiermee een succes te noemen. Het aardwarmte project is in 2012 in zwaar weer terechtgekomen. De stagnerende woningbouw leidt tot minder aansluitingen en een terugtrekkende beweging van de woningbouwcorporaties. Met de overblijvende vennoten wordt bezien op welke wijze de gedane investeringen benut kunnen worden in een nieuwe rendabele business case. Want ook in tijden van tegenslag laten we onze ambitie niet los.

Den Haag: een organisatie in beweging

In het coalitieakkoord spraken we af € 48 mln. op het gemeentelijk apparaat te bezuinigen. In deze collegeperiode betekent dat een verlaging met circa 1.050 arbeidsplaatsen. Voor de betrokken werknemers is dit zwaar. Als gemeente doen we er alles aan om de mensen op een sociale manier zoveel mogelijk van werk naar werk te begeleiden, zowel binnen als buiten de gemeente. Dat is een moeilijke opgave omdat de omstandigheden op de arbeidsmarkt allerm minst rooskleurig zijn. Daarom bieden we waar nodig mensen scholing aan om de kansen op nieuw werk zo groot mogelijk te maken. In 2012 gaven we € 12,4 mln. uit aan deze zogenoemde flankerende maatregelen. Eind 2012 hebben we van de voorgenomen daling van 1.050 fte 883 gerealiseerd. De bezuiniging op het ambtelijk apparaat ligt hiermee op koers. Den Haag bezuinigt op externe inhuur. De doelstelling voor 2012 was niet meer dan 17 procent van de loonsom aan externe inhuur te besteden. In 2012 gaven we € 56 mln. uit aan externe inhuur, ofwel 12 procent van de loonsom. We hebben hiermee onze doelstelling ruimschoots gehaald.

Het financieel resultaat en positie nader beschouwd

Het Haags financiële beleid is behoedzaam en reëel. Dit betekent dat we bij financiële tegenslagen gelijk passende maatregelen nemen. Financiële voordelen worden pas genomen bij voldoende zekerheid. Goed budgetbeheer is in de gehele organisatie gewaarborgd. Zo blijft het financiële fundament op orde en kan het blijven dienen als stevige basis voor de toekomst van onze stad.

Voordat we ingaan op de analyse van het resultaat laten we eerst de opbouw daarvan zien. Dit ziet u in de onderstaande tabel. In de eerste kolom de Ontwerp begroting 2012. In de tweede kolom Actuele begroting staat de begroting inclusief de bijstellingen in het halfjaarbericht. Beide hebben een saldo van 0. In de derde kolom staat de werkelijke uitkomst van 2012. De vierde kolom tenslotte, geeft de verschillen aan tussen de begroting en de realisatie. In de vorige paragraaf is de oorzaak van het resultaat op hoofdlijnen verklaard.

	Ontwerp- begroting 2012	Actuele begroting 2012	Uitkomst 2012	Resultaat 2012
Lasten	2.338.197	2.477.383	2.262.021	215.362 V
Baten	2.195.971	2.320.331	2.265.123	55.208 N
Saldo exclusief reserves	142.227 N	157.051 N	3.102 V	160.154 V
<i>Dotaties aan reserves</i>	139.599	428.066	484.618	56.552 N
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	281.825	585.117	597.033	11.916 V
Saldo inclusief reserves	0	0	115.517 V	115.517 V

Meer dan de helft van het jaarrekeningresultaat wordt veroorzaakt door de vrijval van de reserve kapitaallasten binnen het programma Overige beleidsvoornemens. Deze vrijval is € 64 mln. Tot 2008 maakte de vrijval kapitaallasten deel uit van het budgettaire kader of het rekeningresultaat. In 2008 is de reserve Kapitaallasten ingesteld om toekomstige kapitaallasten te dekken van investeringen die later dan gepland werden opgeleverd. Eind 2011 bedroeg de reserve € 8 mln. Naar aanleiding van de behandeling van de jaarstukken 2011 in de Rekeningencommissie is besloten dat om grip te krijgen op de raming van de investeringen en de liquiditeitspositie deze te centraliseren. Om inhoudelijk meer grip te krijgen op de meerjarig benodigde kapitaallasten is medio 2012 gestart met een centrale investeringsmodule. De kapitaallasten worden helemaal doorgerekend vanaf het moment van activering tot einde looptijd. Hierdoor hebben we centraal inzicht in het verloop van alle kapitaallasten van alle geplande investeringen. Hierop vooruitlopend is bij het halfjaarbericht € 45 mln. uit deze reserve ingezet. De uitkomst nu is dat de begrote kapitaallasten op dit moment voldoende zijn om alle voorgenomen investeringen in het Meerjarig Investeringsplan te dekken. Op grond komen we tot de conclusie dat de reserve Kapitaallasten niet langer nodig is. Het restant van de reserve Kapitaallasten van € 64 mln. valt daarom vrij.

Op het programma Overige beleidsvoornemens verantwoorden we ook de centrale uitvoeringsreserves als krachtwijken, grote projecten en het cofinancieringsfonds. Aan deze reserves hebben we € 13 mln. minder onttrokken dan begroot. Dit komt vooral door de latere afrekening van de diverse Kansen voor West projecten (€ 6 mln.) en de vertraging bij de uitvoering van de aanpak van de openbare ruimte in de Schilderswijk (€ 1,7 mln.).

De rente die we momenteel moeten betalen is lager dan wij hadden begroot. Ook verwachtten wij meer voorzieningen te moeten treffen voor uitstaande geldleningen. Dit bleek niet nodig. Per saldo ontstond hierdoor een voordeel van € 14 mln. in 2012. Bij het halfjaarbericht hielden we nog rekening

met een voordeel van € 8 mln. Daarnaast waren we van plan om vervroegd leningen af te lossen. Bij het vervroegd aflossen van leningen moet een boeterente worden betaald. Hiervoor hadden we € 7,5 mln. in de begroting opgenomen. In het algemeen geldt, hoe lager de rente hoe hoger de boete. Omdat de lage rente tot een hoge boete zou leiden, hebben we in 2012 niet vervroegd afgelost. Hierdoor leidde de in de begroting opgenomen € 7,5 mln. boeterente tot een voordeel in de jaarrekening. Op het moment dat de kosten-batenverhouding voor het vervroegd aflossen van leningen gunstiger is, gaan wij alsnog hiertoe over. In 2012 ontvingen we € 2 mln. meer uit het gemeentefonds. In 2012 voerden we een strikt handhavingsbeleid bij de invordering van belastingen. Hierdoor realiseerden we een meeropbrengst van € 1,5 mln. Tot slot brachten de toeristen-, de honden- en de precariobelastingen samen € 1,0 mln. meer op. Het aantal toeristen bleek groter dan waar we bij de begroting rekening mee hielden. De hogere opbrengst hondenbelasting komt door onze verbeterde handhaving. De opbrengst precariobelasting steeg doordat het aantal kilometer leiding in Den Haag toenam. De voordelen komen tot uitdrukking in het programma Financiën.

De gemeente is eigenrisicodragers voor uitkeringen die aan werknemers moeten worden uitgekeerd omdat zij arbeidsongeschikt zijn geworden. Om deze kosten te kunnen betalen was een voorziening arbeidsongeschiktheid gevormd. Uit een nadere analyse blijkt dat de gemeente elk jaar ongeveer evenveel betaalt aan arbeidsongeschikte werknemers. Hiermee vervalt de noodzaak voor een voorziening. Immers voorzieningen zijn er om grote financiële schokken te kunnen opvangen. Daar is hier geen sprake van. Daarom valt de voorziening van € 5 mln. vrij. Deze vrijval loopt over alle programma's heen, maar is vooral zichtbaar in het programma's Maatschappelijke Ondersteuning (€ 2,5 mln.) en Leefomgeving (€ 1,7 mln.)

We zien dat in 2012 € 215 mln. lagere lasten zijn gerealiseerd dan begroot. Voor een belangrijk deel komt dit door de gedeeltelijke afsluiting van de grondexploitaties Laakhaven (€ 57,8 mln.). In de paragraaf grondbeleid is dit nader toegelicht. Bij de reguliere grondexploitaties was sprake van een vertragingseffect van € 55 mln. Hierdoor heeft de gemeente minder kosten gemaakt, maar ook minder ontvangen. Ook dit is nader toegelicht in de paragraaf grondbeleid. Daarnaast is sprake van vertragingen op diverse projecten. Deze worden verderop in deze paragraaf toegelicht.

Financiële positie

Voor een goede analyse van de financiële positie van de gemeente, dienen we niet alleen naar het jaarrekeningresultaat te kijken maar ook naar de vermogenspositie van de gemeente. Deze positie bestaat uit het totaal aan reserves en voorzieningen van de gemeente.

De gemeentelijke reserves zijn op hoofdlijnen onder te verdelen in weerstandsvermogen en in reserves om beleid uit te voeren. Het weerstandsvermogen, bestaande uit de algemene reserve, de dienstcompensatiereserve en de reserve grondbedrijf hebben we om risico's op te vangen. Na resultaatsbestemming neemt de algemene reserve toe van € 125 mln. tot € 245 mln. Bij de voorjaarsnota brengen we in beeld hoeveel we hiervan nodig hebben om de risico's die de gemeente loopt af te dekken en hoeveel kan worden ingezet voor het oplossen van knelpunten in de begrotingsuitvoering. De dienstcompensatiereserves nemen na resultaatsbestemming toe van € 3 mln. tot € 16 mln. In 2012 brachten we de reserve Grondbedrijf weer op het gewenste niveau door bij het halfjaarbericht € 24,3 mln. aan deze reserve hebben toe te voegen. De reserve grondbedrijf komt hiermee op € 42 mln. Conform de regelgeving wordt bij de jaarrekening voorgesteld het resultaat grondbedrijf van € 5 mln. aan deze reserve toe te voegen. De reserve grondbedrijf komt dan op € 47 mln. We kunnen concluderen dat de gemeente Den Haag met het huidige weerstandsvermogen tegen een stootje kan.

Naast weerstandsvermogen beschikt Den Haag over reserves om projecten uit te voeren. Het is dus de bedoeling dat deze reserves afnemen. In 2012 namen deze reserves af met € 107 mln. af tot ruim € 838 mln. In de begroting hadden we nog rekening gehouden met een afname van € 154 mln. Per saldo hebben we daarmee € 47 mln. minder ingeteerd op de reserves dan begroot. Minder interen kan komen door lagere bestedingen, maar ook doordat we meer geld in reserves hebben gestopt dan we aanvankelijk dachten. Dit laatste is ook het geval. We hebben € 59 mln. meer gereserveerd dan we hadden begroot. Deze extra inkomsten komen voornamelijk voor rekening van de reserve Inkomensvoorzieningen (€ 31 mln.) vanwege een hogere Rijksbijdragen en de toekenning van de individuele uitkering (IAU). Ook zijn hogere rente-inkomsten afgewikkeld via de reserve Financiering (€ 14 mln.).

In 2012 hebben we € 12 mln. meer uitgegeven ten laste van de reserves dan begroot. Dat is inclusief de vrijval uit de reserves van € 87 mln., waaronder de € 64 mln. van de reserve kapitaallasten. Dit geld was niet nodig voor de doelstellingen waarvoor de reserves waren gevormd. Per saldo is er dus niet € 12 mln. meer uitgegeven, maar juist € 75 mln. minder. Dit noemen we onderbesteding.

De voornaamste onderbesteding zien we bij de reserve Stedelijke Ontwikkeling (€ 12 mln.). Dit komt voor een belangrijk deel doordat de projecten vertragen waarbij Vestia betrokken was. Groot is ook de onderbesteding uit de reserve cofinanciering (€ 8,3 mln.). Dit houdt voor het merendeel verband met de latere oplevering en afrekening van projecten in het kader van Kansen voor West. Deze projecten zijn voor een grotendeels klaar, maar worden pas financieel afgerekend als zij volledig afgerond zijn. Uit de reserves Openbaar Vervoer Hoger Plan en Fricatiekosten is beide € 5 mln. minder besteed dan begroot. In 2012 zouden de vernieuwingen van de tramlijnen 9 en 11 uit de reserve Openbaar Vervoer Hoger Plan betaald worden. Beide vernieuwingen vinden in een later jaar plaats. In 2013 wordt het voorlopig ontwerp voor lijn 9 aan de raad voorgelegd. De reserve frictiekosten kent een lagere besteding, omdat afgesproken is dat frictiekosten in eerste instantie ten laste van de programmaresultaten zijn gebracht. Pas als dit resultaat onvoldoende bleek, is het restant gedeclareerd bij de reserve frictiekosten.

Conclusie en vooruitblik

Den Haag bouwde in 2012 verder aan haar toekomst. De uitvoering van het coalitieakkoord ligt op stoom. We boeken resultaten, maar vanzelf gaat dat niet.

We moesten onder ogen zien dat meer Hagenaars een beroep op de bijstand moesten doen. Het is belangrijk dat mensen zoveel mogelijk in hun eigen levensonderhoud voorzien. We begeleiden mensen zo snel mogelijk naar betaald werk. Mensen die onvoldoende Nederlands spreken, boden we een taal cursus aan. We zien dat de stad langzamer maar zeker verandert in een participatiemaatschappij. Sprekende voorbeeld hiervan is het Buurthuis van de Toekomst, waarbij op grote schaal het accent is verlegd naar de participerende burger. We hebben 20 van de 60 traditionele buurthuizen ingeruild voor Buurthuizen van de Toekomst, waar in sportkantine, verzorgingstehuizen en scholen Hagenaars gezamenlijk verantwoordelijkheid nemen. Het college gaf ruim baan (ook financieel) aan vrijwilligerswerk zoals de meer dan 20 burenhulpcentrales, het principe van wederkerigheid bij de bijstandsverlening en de uitbouw van de mantelzorgondersteuning. Zo hebben we ondanks minder financiële middelen de sociale structuur van onze stad versterkt. Met het nieuwe kunstplan ligt er een goed fundament onder de culturele sector. De cultuursector kan toekomstgericht aan de slag. De blik is gericht op de toekomst, dit zien we terug in het besluit om een nieuw Spuiforum te bouwen. Onderwijs is een speerpunt van dit college. Goed onderwijs begint bij goede gebouwen. In 2012 bouwden of renoveerden we tien scholen. Onze inspanningen leidden tot aansprekende resultaten. Zo breidde de campus Den Haag van de universiteit Leiden zich fors uit en opende een nieuw gebouw aan de

Schouwburgstraat. Ook hebben we er dit jaar met het nieuwe Hofbad een prachtig nieuw zwembad bij gekregen met veel extra functies voor de zwemsport.

We steken veel tijd en energie in het schoon, heel en veilig houden van onze stad. We boekten daar vooruitgang. De veel voorkomende criminaliteit daalde, we investeerden in het versneld vervangen van straatverlichting, stelden we extra controleurs openbare ruimte aan en is de stad schoner geworden. De plaatsing van ondergrondse afvalcontainers bleef achter bij de verwachting, vooral door het introduceren van een zorgvuldige inspraakprocedure. De komende jaren moeten we extra hard aan de slag om tijdig alle containers te plaatsen.

We zijn overgestapt op een nieuw model voor ruimtelijke ontwikkelingen, waarin meer aan het particulier initiatief wordt overgelaten. Door deze beleidswijziging zorgen we ervoor dat de stad kan blijven groeien in zowel grootte als kwaliteit. De ontwikkelingen in de binnenstad zijn hier een goed voorbeeld van. We kunnen trots zijn op wat we bereikt hebben. De behaalde resultaten laten zien dat we op de goede weg zijn en geven ons de energie vol goede moet verder aan de toekomst van onze stad en haar inwoners te werken.

2012 was alweer het vierde volledige crisisjaar. Halverwege het jaar werden we weer geconfronteerd met extra rijksbezuinigingen die de gemeentelijke financiën stevig raken. Ook hadden we forse tegenvallers bij de omgevingsdienst en het apparaat voor stedelijke ontwikkeling. Bij het halfjaarbericht hebben we deze tegenvallers aangepakt. Door het stevige fundament onder onze financiën, konden we deze tegenvallers opvangen zonder ingrijpende bezuinigingen. Ook zijn in 2012 de financiële buffers voor het grondbedrijf en de uitvoering van de bijstandsverlening weer op peil gebracht. Uiteindelijk hielden we aan het einde van het jaar € 115,5 mln. over. Als we het bedrag nader analyseren blijkt veruit het grootste deel te verklaren door eenmalige gebeurtenissen, waarvan de vrijval van € 64 mln. uit de reserve kapitaallasten belangrijkste is. Afgezet tegenover de totale begroting van € 2,47 miljard is het financiële resultaat 4,7 procent.

Onze financiën zijn op orde. We kunnen tegen een stootje. Dat is maar goed ook. In het regeerakkoord Bruggen Slaan van het nieuwe kabinet zijn omvangrijke bezuinigen aangekondigd, waarvan een aanzienlijk deel op de gemeenten. Daar komen dan nog de omvangrijke decentralisaties bij waaraan voor gemeenten grote risico's verbonden zijn. Daarnaast maakte het CPB recent bekend dat nog eens aanvullende bezuinigen noodzakelijk zijn om het landelijke begrotingstekort tot maximaal 3 procent in 2014 terug te brengen. Dit betekent een verdere verlaging van het Gemeentefonds met € 200 mln. per jaar. Ook wij worden hierdoor geraakt. In de voorjaarsnota brengen wij het effect voor de Haagse financiën in beeld.

Door de maatregelen uit het regeerakkoord krijgt de gemeente de komende jaren structureel minder geld binnen, terwijl de financiële risico's toenemen. Daar komen de structurele gevolgen van de recent aangekondigde extra rijksbezuinigingen nog bij. Het Haagse uitgangspunt is dat wij structurele financiële tegenvallers van een passende structurele oplossing voorzien. Op deze manier zorgen we er voor dat de problemen die vandaag bekend zijn, niet door een volgend college opgelost moeten worden. Het jaarrekeningresultaat wordt voornamelijk veroorzaakt door incidentele gebeurtenissen, terwijl de uitdaging waarvoor we staan structureel van aard is. Tegelijkertijd willen we het coalitieakkoord onverkort uitvoeren, zonder extra bezuinigingen. Beide realiseren is een uitdaging.

Samenstelling college van burgemeester en wethouders

Jozias van Aartsen, Burgemeester
Portefeuille Openbare Orde en Veiligheid, Algemene Bestuurlijke Aangelegenheden en Representatie
Coördinerend portefeuillehouder van de programma's:
College en bestuur
Openbare orde en Veiligheid
Citymarketing en Internationale Stad

Marnix Norder
Portefeuille Stadsontwikkeling, Volkshuisvesting en Integratie
Coördinerend portefeuillehouder van de programma's:
Integratie en Krachtwijken
Wonen
Ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling
Stadsdeelwethouder Scheveningen

Boudewijn Revis
Portefeuille Financiën en Stadsbeheer
Coördinerend portefeuillehouder van de programma's:
Leefomgeving
Financiën
Overige beleidsvoornemens
Stadsdeelwethouder Segbroek

Marjolein de Jong
Portefeuille Cultuur, Binnenstad en Internationaal
Coördinerend portefeuillehouder van de programma's:
Cultuur
Ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling
Citymarketing en internationale stad
Stadsdeelwethouder Centrum

Karsten Klein
Portefeuille Jeugd, Welzijn en Sport
Coördinerend portefeuillehouder van de programma's:
Jeugd en Gezin
Sport
Maatschappelijke ondersteuning
Stadsdeelwethouder Loosduinen

Rabin Baldewsingh

**Portefeuille Volksgezondheid, Duurzaamheid,
Media en Organisatie**

Coördinerend portefeuillehouder van de programma's:

Mediabeleid, monumenten, archeologie

Volksgezondheid en Zorg

Milieu en Duurzaamheid

Interne dienstverlening

Stadsdeelwethouder Escamp

Peter Smit

Portefeuille Verkeer, Binckhorst en Vlietzone

Coördinerend portefeuillehouder van de programma's:

Verkeer

Ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling

Stadsdeelwethouder Leidschenveen-Ypenburg

Ingrid van Engelshoven

Portefeuille Onderwijs en Dienstverlening

Coördinerend portefeuillehouder van de programma's:

Dienstverlening en Stadsdelen

Onderwijs

Stadsdeelwethouder Haagse Hout

Henk Kool

Portefeuille Sociale zaken, Werkgelegenheid en Economie

Coördinerend portefeuillehouder van de programma's:

Werk en Inkomen

Sociale voorzieningen en armoedebestrijding

Economie

Stadsdeelwethouder Laak

2. Beleidsverantwoording

2.1 Programma Gemeenteraad

Coördinerend portefeuillehouder: Presidium

In 2012 had 16% van de Hagenaars behoefte aan informatie over de gemeenteraad (2011: 13%). Ook meer Hagenaars hadden een enkele keer behoefte aan informatie over de raad, namelijk 41% (2011: 35%). Deze gegevens vormen input voor het nieuwe Communicatieplan raadsvoorlichting.

Wat hebben we gedaan en wat heeft het gekost?

Deze paragraaf beschrijft de beleidsmatige verantwoording op productniveau. Een beleidsmatige verantwoording sluiten wij af met een blokje 'financieel resultaat' voor de grootste of belangrijkste financiële verschillen in 2012. Het resultaat per product is de kapstok voor de financiële verschillenverklaring. Het product met het hoogste resultaat (positief of negatief) staat het eerst vermeld.

Financiële cijfers

Programma-activiteiten in 2012	Uitkomst 2012			Begroot saldo 2012	Resultaat 2012
	Lasten	Baten	Saldo		
Gemeenteraad	1,4	0,0	1,4 N	1,7 N	0,3 V
Bestuursondersteuning Gemeenteraad	1,9	0,0	1,9 N	2,2 N	0,3 V
Apparaatskosten Gemeenteraad	2,5	0,0	2,5 N	2,7 N	0,1 V
Rekenkamer	0,5	0,0	0,5 N	0,5 N	0,0 V
Ombudsman	0,5	0,0	0,5 N	0,5 N	0,0 N
Totaal	6,8	0,0	6,8 N	7,5 N	0,7 V

Gemeenteraad en Bestuursondersteuning

Halverwege de huidige raadsperiode zijn de werkwijze van de raad en de vakcommissies geëvalueerd. Het Reglement van orde van de raad is daarom op enkele punten gewijzigd. Er zijn nadere regels gesteld voor de aanduiding van een fractie na afsplitsing en voor de wijze van stemmen. Ook is er een proef gestart met een één minuut debat. Naast de vakcommissies heeft de gemeenteraad ook de Rekeningencommissie, die onderzoek doet naar de gemeentelijke jaarrekeningen en het gevoerde financiële beheer. Het secretariaat wordt uitgevoerd door de Gemeentelijke Accountantsdienst. De belangrijkste activiteit van de Rekeningencommissie betrof het onderzoek naar de gemeentelijke jaarrekening 2011. Voorts heeft de Rekeningencommissie besloten in de toekomst meer aandacht te besteden aan de (bedrijfsmatige) doelmatigheid van de gemeentelijke organisatie.

Financieel resultaat

€ 0,3 mln. V

De gemeente Den Haag maakt met ingang van 2012 gebruik van de werkkostenregeling. Hierdoor wordt de onkostenvergoeding voor raadsleden niet meer bruto uitgekeerd, maar is sprake van een netto-vergoeding. De begroting was hierop niet aangepast. Ook het budget voor automatisering bevat enige voordeel. Deze kosten kunnen per raadsperiode verschillen, afhankelijk van de kostenontwikkeling van computers.

Financieel resultaat**€ 0,3 mln. V**

Op dit moment wordt de formatie van de Griffie geëvalueerd. Met het oog op deze evaluatie zijn in 2012 een aantal vacatures in de ambtelijke organisatie niet ingevuld. In combinatie met de tijdelijke detachering van een medewerker heeft dit geleid tot een voordeling resultaat van € 0,2 mln. op personele lasten.

Overig € 0,1 V

Interactie met de bevolking

Bij de raad kan het indienen om een burgerinitiatief zowel met schriftelijke als met digitale handtekeningen worden ondersteund. Afhankelijk van de strekking van het initiatief zijn 250, 1.000 of 2.500 handtekeningen van Hagenaars van veertien jaar of ouder vereist. In 2012 heeft de gemeenteraad vier burgerinitiatieven behandeld. De initiatieven Bezoekersregeling betaald parkeren, Veilige oversteek IJscubweg en Klein gedenkteken voor de slachtoffers van Halabja (Irak) zijn, al dan niet geamendeerd, door de raad aangenomen. De besluitvorming over het initiatief Verbetering verkeersveiligheid Weimarstraat zal begin 2013 plaatsvinden.

Verloop van financiële cijfers en toelichtingen

Naast de verschillenverklaringen in 2012, zijn ook de verschillen met vorig jaar interessant. Deze verklaring treft u in deze paragraaf. Ook worden de neutrale verschillen (groter worden of krimpen van het programma zonder dat dit resultaat oplevert) verklaard. De tabellen zijn zoveel mogelijk voorzien van een korte analyse.

Programmatotaal 2012

	Ontwerp- begroting 2012	Actuele begroting 2012	Uitkomst 2012	Resultaat 2012
Lasten	7.616	7.525	6.791	734 V
Baten	25	6	16	10 V
Saldo exclusief reserves	7.591 N	7.519 N	6.775 N	744 V
<i>Dotaties aan reserves</i>	7	0	0	0
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	200	0	0	0
Saldo inclusief reserves	7.398 N	7.519 N	6.775 N	744 V

N.B. De actuele begroting wijkt af van de ontwerpbegroting als gevolg van door de raad genomen besluiten (halfjaarbericht en overige raadsvoorstellen).

Uitkomst 2011-2012

	Uitkomst 2011	Uitkomst 2012	Vershil 2011-2012
Lasten	6.942	6.791	151 V
Baten	117	16	101 N
Saldo exclusief reserves	6.825 N	6.775 N	50 V
<i>Dotaties aan reserves</i>	0	0	0
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	547	0	547 N
Saldo inclusief reserves	6.278 N	6.775 N	497 N

Verschillen uitkomst 2012 t.o.v. uitkomst 2011

Het verschil is veroorzaakt doordat er in 2012 geen onttrekkingen uit reserves is geweest. De hoge onttrekking in 2011 had betrekking op de vrijval in dat jaar van de reserve WIA en de reserve Friciekosten Bezuinigingen.

Specificatie dotaties en onttrekkingen per reserve

Omschrijving reserve	Uitkomst 2012			Begroting 2012	
	Dot.	Ontr.	Vrijval	Dot.	Ontr.
n.v.t.					
Totaal	0	0	0	0	0

Saldi reserves / voorzieningen / investeringen

	Uitkomst 2012	Begroting 2012	Uitkomst 2011
Eindsaldo 31-12 Reserves	0	0	0
Eindsaldo 31-12 Voorzieningen	333	318	413
Investeringen	0	0	0

2.2 Programma College en Bestuur

Coördinerend portefeuillehouder: Jozias van Aartsen

Samen met de andere 23 gemeenten is hard gewerkt aan het realiseren van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag. Deze ambitie wordt uitgewerkt in een strategische agenda voor de Metropoolregio (wat willen we bereiken?), met een lichte juridische regeling die de samenwerking faciliteert en uitgaat van het primaat van de 24 gemeenteraden (hoe willen we dat bereiken?). Uitgangspunt is dat het niet meer mag kosten dan nu met het Stadsgewest Haaglanden (wat mag het kosten?).

In 2012 is het jubileumjaar VNG (100) gehouden in de stad Den Haag, een zeer geslaagde bijeenkomst met 3.000 bezoekers. De realisatie van het monument voor Thorbecke is in opdracht gegeven. Voor het monument voor Juliana is de procedure voor het selecteren van een kunstenaar in gang gezet. Den Haag is dé stad van Vrede en Recht. Eind 2012 is dat nog eens extra tot uiting gekomen door de toevoeging van een wapenspreuk aan het wapen van de stad.

In 2012 is er een strategietraject 'verkennen en verbinden' georganiseerd met een reeks kennisactiviteiten in de gemeente.

In 2012 werd op 75% van de burgerbrieven binnen 4 weken een reactie gegeven. Dit is een verbetering van 8% ten opzichte van 2011. Het percentage burgerbrieven waarop binnen 6 weken werd gereageerd steeg van 82% in 2011 naar 92% in 2012.

Wat hebben we gedaan en wat heeft het gekost?

Deze paragraaf beschrijft de beleidsmatige verantwoording op productniveau. Een beleidsmatige verantwoording sluiten wij af met een blokje 'financieel resultaat' voor de grootste of belangrijkste financiële verschillen in 2012. Het resultaat per product is de kapstok voor de financiële verschillenverklaring. Het product met het hoogste resultaat (positief of negatief) staat het eerst vermeld

Financiële cijfers

Programma-activiteiten in 2012	Uitkomst 2012			Begroot saldo 2012	Resultaat 2012
	Lasten	Baten	Saldo		
Concernfunctie POI en Communicatie	20,7	20,5	0,2 N	1,3 N	1,1 V
Bestuursondersteuning en bestuursadvisering	7,1	1,3	5,8 N	6,4 N	0,6 V
College van B&W	2,0	0,2	1,8 N	2,0 N	0,2 V
Concernfunctie Financiën	6,2	0,0	6,2 N	6,4 N	0,2 V
Concernfunctie Juridische zaken	1,1	0,0	1,0 N	1,1 N	0,1 V
Bestuurlijke samenwerking	3,2	0,0	3,2 N	3,1 N	0,1 N
Apparaatskosten college van B&W	3,0	0,1	2,9 N	2,9 N	0,0 N
Totaal	43,4	22,2	21,2 N	23,2 N	2,0 V

Metropoolregio Rotterdam Den Haag

De Metropoolregio omvat het gebied van het stadsgewest Haaglanden en de Stadsregio Rotterdam, samen 24 gemeenten. De afschaffing van de WGR-plus is hiervoor mede de aanleiding, waarmee het bestaan van Stadsgewest Haaglanden tot een einde komt. De Metropoolregio gaat echter vooral om het benutten van het economisch potentieel in de Zuidvleugel van de Randstad: versterking van de

bereikbaarheid, internationale profilering en acquisitie, en economisch beleid. Dat doel is misschien niet zo ver weg als iedereen denkt: op veel terreinen zijn we al een Metropoolregio. De meest in het oog springende metropolitaanse realiteiten zijn de Randstadrail en Rotterdam The Hague Airport. Minstens zo belangrijk zijn de forenzen die elke dag tussen de beide grote steden pendelen, en de uitwisseling van goederen en diensten. In vergelijking met andere Metropoolregio's en de regio's Amsterdam en Eindhoven hebben we een inhaalslag te maken. Daarbij wordt uitgegaan van verlengd lokaal bestuur, geen vierde bestuurslaag.

Op 1 mei 2012 is aan de gemeenten een zienswijzedocument voorgelegd waarin de economische urgentie, de ambities, de speerpunten en de samenwerkingsvorm werden uiteengezet. Alle gemeenten hebben na de zomer hun reacties gegeven. Hieruit kwamen drie gemeenschappelijke wensen naar voren: intensiever samenwerken, maar in een licht construct, beginnen met bereikbaarheid en economie, en later misschien ook ruimte en wonen. Deze wensen ambitie wordt uitgewerkt in een strategische agenda voor de Metropoolregio (wat willen we bereiken?), met een lichte juridische regeling die de samenwerking faciliteert en uitgaat van het primaat van de 24 gemeenteraden (hoe willen we dat bereiken?). Uitgangspunt is dat het niet meer mag kosten dan nu met het Stadsgebied Haaglanden (wat mag het kosten?). In het voorjaar zullen de voorstellen ter besluitvorming aan de 24 gemeenteraden worden voorgelegd.

VNG-congres 2012

Op 5 en 6 juni 2012 trad Den Haag op als gaststad voor het jubileumcongres van de VNG. Het VNG-congres heeft ieder jaar plaats in een andere stad. Bij het 100-jarig bestaan was Den Haag aan de beurt, de plaats waar de VNG is opgericht. Er waren in totaal 3.000 congresdeelnemers.

Nieuwe wapenspreuk

Den Haag is dé stad van Vrede en Recht. Eind 2012 is dat nog eens extra tot uiting gekomen door de toevoeging van een wapenspreuk aan het wapen van de stad. Een dergelijke spreuk kan alleen toegevoegd worden aan een wapen, als ook daadwerkelijk sprake is van wapenfeiten. De Hoge Raad van Adel adviseerde positief over het toekennen van een wapenspreuk, omdat “de in het verzoekschrift opgesomde wapenfeiten, die meer dan een eeuw beslaan [...] indrukwekkend en overtuigend zijn”. Hare Majesteit de Koningin heeft de wapenfeiten ook erkend en besloten dat de begrippen Vrede en Recht voortaan onderdeel uitmaken van het wapen van Den Haag. Hiermee wordt uiting gegeven aan het feit dat de stad en haar inwoners zich al meer dan honderd jaar inspannen voor het bevorderen van de internationale vrede en rechtsorde.

Thorbeckemonument en Julianamonument

Voor de uitvoering van het Thorbeckemonument zijn contracten opgesteld met de kunstenaar Thom Puckey en met Stroom Den Haag. Er wordt nog onderzoek verricht naar mogelijke locaties rondom het Binnenhof. Voor de realisatie van het Julianamonument is een begeleidingscommissie ingesteld. Stroom Den Haag heeft een plan van aanpak opgesteld. Er heeft afstemming plaatsgevonden over aard en uitstraling van het monument. De commissie buigt zich over de keuze van drie kunstenaars die een schetsontwerp zullen maken.

Strategie

In 2012 is er een strategietraject 'verkennen en verbinden' georganiseerd met een reeks kennisactiviteiten in de gemeente. Deze activiteiten varieerden van laagdrempelige maandelijks kenniscafés, via een aantal intensieve masterclasses van een dag, tot een groot symposium met workshops en sprekers die aansloten bij de beleidsuitdagingen van dit moment. Ook is er een belangrijke bijdrage geleverd in de samenwerking met relevante landelijke kenniscentra en planbureaus,

zoals bij het opzetten van het werkplan van het nieuwe instituut Platform31 en de ontwikkeling van een kennisplatform met G4 en SCP, CPB en PBL. Ten slotte is bijgedragen aan de visieontwikkeling van de G4-burgemeesters om tot een 'new deal' met het Rijk te komen. In het voorjaar zal de 'Stand van Den Haag' verschijnen.

Burgerbrieven

In 2012 werd op 75% van de burgerbrieven binnen 4 weken een reactie gegeven. Dit is een verbetering van 8% ten opzichte van 2011. Het percentage burgerbrieven waarop binnen 6 weken werd gereageerd steeg van 82% in 2011 naar 92% in 2012. Doelstelling is dat burgerbrieven binnen de wettelijke termijn van 6 weken worden beantwoord.

Personeel en Organisatie

Ondanks de forse bezuiniging op apparaatskosten (€ 48 mln. structureel) en de hiermee verband houdende krimp in de organisatie (1.050 fte) is het – mede vanuit goed en sociaal werkgeverschap- van belang om te blijven investeren in de organisatie. In 2012 hebben we om deze reden fors ingezet op 'van werk naar werk'. Hierdoor zijn we erin geslaagd het aantal gedwongen ontslagen per 1 januari 2013 te beperken tot 7. In de paragraaf bedrijfsvoering wordt uitgebreid ingegaan op het P&O en I beleid00.

Financieel resultaat

€ 1,1 mln. V

- Het voordeel op de beleidsbudgetten heeft diverse oorzaken. Ten eerste wordt het voordeel van € 0,7 mln. veroorzaakt door een vertraging van de gesprekscyclus op de Communicatie Strategienota en Personeel schouw. Ten tweede wordt het voordeel veroorzaakt doordat de visie op organisatieontwikkeling pas in december is vastgesteld. Hierdoor zijn er geen uitgaven verricht aan de Ontwikkelagenda. En ten slotte is er in 2012 een aanbesteding gestart van de raamcontracten voor externe inhuur op de gebieden van Financiën en ICT. De aanbestedingstrajecten blijken meer tijd te kosten dan geraamd en heeft daardoor een vertraging opgelopen.
- Het budget van de strategische agenda bedrijfsvoering P&O dient ter dekking van het nieuwe HBO-traineeprogramma. Verder was het budget bestemd voor de verdere ontwikkeling van de bedrijfsvoering binnen de gemeente. Het HBO-programma is pas in september opgestart. Om deze redenen kon het budget in 2012 nog maar beperkt worden aangesproken en hierdoor ontstaat een voordeel van € 0,4 mln.

Financieel resultaat

€ 0,6 mln. V

In 2012 is de gemeentelijke regelgeving met betrekking tot reserveringen voor personeelsgerelateerde kosten aangepast en is de voorziening WIA vrijgevallen. Dit levert een voordeel op van € 0,6 mln.

Verloop van financiële cijfers en toelichtingen

Naast de verschillenverklaringen in 2012, zijn ook de verschillen met vorig jaar interessant. Deze verklaring treft u aan in deze paragraaf. Ook worden de neutrale verschillen (groter worden of krimpen van het programma zonder dat dit resultaat oplevert) verklaard. De tabellen zijn zoveel mogelijk voorzien van een korte analyse.

Programmatotaal 2012

	Ontwerp- begroting 2012	Actuele begroting 2012	Uitkomst 2012	Resultaat 2012
Lasten	49.565	43.591	43.388	203 V
Baten	724	13	2.135	2.122 V
Saldo exclusief reserves	48.841 N	43.578 N	41.253 N	2.325 V
<i>Dotaties aan reserves</i>	100	0	0	0
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	8.618	20.402	20.035	367 N
Saldo inclusief reserves	40.323 N	23.176 N	21.218 N	1.958 V

N.B. De actuele begroting wijkt af van de ontwerpbegroting als gevolg van door de raad genomen besluiten (halfjaarbericht en overige raadsvoorstellen).

Uitkomst 2011-2012

	Uitkomst 2011	Uitkomst 2012	Vershil 2011-2012
Lasten	38.710	43.388	4.678 N
Baten	2.727	2.135	592 N
Saldo exclusief reserves	35.983 N	41.253 N	5.270 N
<i>Dotaties aan reserves</i>	5.702	0	5.702 V
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	5.055	20.035	14.980 V
Saldo inclusief reserves	36.630 N	21.218 N	15.412 V

Verschillen uitkomst 2012 t.o.v. uitkomst 2011

De uitkomst 2012 ten opzichte van 2011 is € 15,4 V mln. Dit verschil wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de fors hogere onttrekkingen uit reserves in 2012 € 14,9 V mln. De oorzaak hiervan is de vrijval in 2012 van de BR Concernbrede ICT systemen € 17,4 V. Deze reserve is overgedragen aan de Centrale Treasury. De hogere lasten in 2012 worden grotendeels verklaard door incidentele uitgaven aan het VNG congres € 0,7 N mln. en aan de Viering van de jubilea Vredespaleis en Koninkrijk € 0,3 N mln. hogere uitgaven bij het Bureau van Werk naar Werk € 0,4 N mln. en hogere uitgaven aan concern brede ICT systemen € 3,1 N mln. Deze laatste post is onder andere een gevolg van de gewijzigde systematiek rond de verantwoording van toekenningen met betrekking tot ICT projecten.

Specificatie dotaties en onttrekkingen per reserve

Omschrijving reserve	Uitkomst 2012			Begroting 2012	
	Dot.	Ontr.	Vrijval	Dot.	Ontr.
Dienstcompensatiereserve BSD	0	53	0	0	53
BR Boventalligen	0	215	178	0	393
BR Huis van de Democratie 3903	0	94	0	0	94
BR Standbeelden Thorbecke en Juliana	0	5	0	0	372
BR FPU+ en seniorenregeling	0	70	40	0	110
BR Concernbrede ICT systemen	0	1.980	17.400	0	19.380
Totaal	0	2.417	17.618	0	20.402

De vrijval bij concernbrede ICT systemen was begroot. Deze investeringen zijn overgezet naar het Meerjaren Investeringsplan (MIP). De oplevering van de standbeelden van Thorbecke en Juliana vergen meer tijd.

Saldi reserves / voorzieningen / investeringen

	Uitkomst 2012	Begroting 2012	Uitkomst 2011
Eindsaldo 31-12 Reserves	1.653	1.286	21.443
Eindsaldo 31-12 Voorzieningen	502	1.168	1.752
Investeringen	1.482	2.884	1.920

2.3 Programma Dienstverlening en Stadsdelen

Coördinerend portefeuillehouder: Ingrid van Engelshoven

Het Klantcontactcentrum is het visitekaartje van de gemeente Den Haag. De gemeente is in 2012 toegegroeid naar de excellente dienstverlener die zij voor bewoners, bedrijven, expats en (internationale) instellingen wil zijn. In 2012 is verder gewerkt aan één gedeeld dienstverleningsconcept en één dienstverleningsbeleid. Hagenaars zijn welkom aan het digitale loket op denhaag.nl, aan de telefoon via 14070 of bij de loketten op de stadsdeelkantoren. De ambitie is om hoogwaardige diensten te leveren en een brede participatie in wijken en buurten te faciliteren. De wensen en vragen, maar zeker ook de bijdrage van de Hagenaar aan de eigen buurt, wijk of stadsdeel staan centraal. Hagenaars zijn mede-eigenaar van de stad. Eigenaarschap is meer dan het bezitten of huren van een woning. Samen zijn Hagenaars aan de slag in wijken voor een schonere en socialere woonomgeving. Zij kunnen een helpende hand bieden bij het beheer van straten en speeltuinen of organiseren samen een activiteit. Hagenaars maken zelf de stad via de subsidiemogelijkheden van Stadsdelen en Wijken. Jaarlijks is ruim € 8 miljoen beschikbaar voor de organisatie van activiteiten in wijken en buurten.

Topindicator

Iedere transactie of interactie tussen bewoners, bedrijven of instellingen en de gemeente is zo adequaat als mogelijk afgehandeld. Dit blijkt onder meer op de manier waarop ontvangen meldingen, klachten, beroepen en bezwaren zijn afgehandeld en hoe bewoners, bedrijven en instellingen zijn bejegend. 92% van de klachten is in 2012 tijdig afgehandeld. De dienstverlening rond het telefoonnummer van de gemeente 14070 werd in 2012 gewaardeerd met een 7,8. Verder waardeerde 82% van de Hagenaars de klantgerichtheid van de gemeente met minimaal een 7 (bron: Stadsenquête 2012).

Topindicator	Realisatie 2012	Begroting 2012	Realisatie 2011	Nulmeting 2000-2003
Klanttevredenheid dienstverlening	82 %	84 %	82%	77 %

Bron: Stadsenquête 2012

Wat hebben we gedaan en wat heeft het gekost?

Deze paragraaf beschrijft de beleidsmatige verantwoording op productniveau. Een beleidsmatige verantwoording sluiten wij af met een blokje 'financieel resultaat' voor de grootste of belangrijkste financiële verschillen in 2012. Het resultaat per product is de kapstok voor de financiële verschillenverklaring. Het product met het hoogste resultaat (positief of negatief) staat het eerst vermeld.

Financiële cijfers

Programma-activiteiten in 2012	Uitkomst 2012			Begroot saldo 2012	Resultaat 2012
	Lasten	Baten	Saldo		
Stadsdelen	21,1	0,3	20,7 N	19,3 N	1,4 N
Burgerzaken	35,5	6,3	29,2 N	28,1 N	1,1 N
Baten secretarieleges	4,2	11,7	7,5 V	7,3 V	0,2 V
Samenlevingsopbouw (bewonersinitiatieven)	0,2	0,0	0,2 N	0,3 N	0,1 V
Totaal	61,0	18,3	42,7 N	40,4 N	2,3 N

Stadsdelen

Leefbaarheid en bewonersparticipatie

Ieder stadsdeel beschikt over een budget voor leefbaarheid en bewonersparticipatie. De stadsdelen hebben bij uitstek het niveau om oplossingen te bieden voor kleine leefbaarheidsproblemen en sociale verantwoordelijkheid in de wijken te stimuleren. De subsidieregeling 'Leefbaarheid en bewonersparticipatie' wordt goed benut. Er worden met deze subsidie veel nieuwe, mooie en innovatieve ideeën uitgevoerd. Een overzicht van de verstrekte subsidies is beschikbaar gesteld op het subsidieregister op de gemeentelijke website.

Toepassing e-participatie

Op verschillende plekken in de stad is in 2012 gewerkt met nieuwe en vernieuwende vormen van participatie om een andere groep bewoners dan de bewonersorganisaties ook de gelegenheid te geven verantwoordelijkheid te nemen voor een stukje stad. Uit de zogeheten *toolkit e-participatie* kon een participatietraject ondersteund worden. E-participatie is participatie met de inzet van internet. Hierbij worden bijvoorbeeld fora, enquêtes en een 'moodboard' gebruikt. Een voorbeeld is de uitrenggebieden voor honden; hier konden bewoners in de hele stad over meedenken. Daarnaast zijn de speeltuinen in Oostduin-Arendsdorp, Ypenburg en Duindorp aan de hand van een interactief ontwerp door kinderen tot stand gekomen. Deze werkwijze is succesvol gebleken, en zijn daarom opgenomen in de toolkit.

Nieuwe inspraak- en participatieverordening

De inspraak- en participatieverordening is op 1 januari 2012 in werking getreden. Bij voorstellen die naar de raad gaan, wordt aangegeven welk participatieniveau van toepassing is. Tevens geeft de gemeentelijke website bewoners informatie over de inspraak- en participatieverordening. Ook is er een wiki-pagina ontwikkeld om kennis over e-participatie te delen.

Financieel resultaat

€ 1,4 mln. N

Apparaatslasten € 1,2 mln. N

In de begroting 2012 was de samenvoeging van de gemeentelijke Belastingdienst, Dienst Publieksservice en Deconcentratie een feit. Bij deze nieuwe begroting hoorde ook een herziene kostentoerekening. De nieuwe kostentoerekening is eind 2012 definitief vastgesteld, maar het effect hierop is niet vertaald in de begroting. Bij deze kostentoerekening bleek dat ten opzichte van de begroting € 1,2 mln. meer is toegerekend aan het programma Dienstverlening en Stadsdelen. Daar tegenover staat een even groot voordeel op het programma Financiën. In programma 3 Dienstverlening en Stadsdelen wordt dus een nadeel verantwoord van € 1,2 mln. Voor de gemeente is dat resultaat neutraal. Voorgesteld wordt om het nadelig resultaat van € 1,2 mln. te verrekenen met een even groot voordeel in programma 22 Financiën. Bij het Halfjaarbericht 2013 wordt de programmabegroting bijgesteld met de nieuwe kostentoerekening.

Overig € 0,2 mln. N

Dienstverlening

Dienstverlening via Click, Call en Face

In 2012 handelde de gemeente, onder meer via het callcenter, sociale media en via de informatiebalies op de stadsdeelkantoren, 925.000 klantcontacten af. Steeds meer klanten aan de balies konden binnen de afgesproken termijn worden geholpen. Dit is onder meer te danken aan het groeiende aantal mensen dat via www.denhaag.nl een afspraak maakt met de gemeente en vrijwel direct kon worden geholpen. Het effect van de bezuinigingen was in 2012 soms merkbaar. Bij de balie en de telefoon leidden

onvoorziene omstandigheden soms tot een piekbelasting. Het Klantcontactcentrum is in 2012 gestart met het aanbieden van de mogelijkheid aan notarissen uit de regio Haaglanden om inlichtingen uit de GBA digitaal aan te vragen en ook te ontvangen. Hetzelfde is gedaan voor niet-commerciële instanties en deurwaarders. Van deze mogelijkheid wordt veel gebruik gemaakt.

In oktober 2012 is het digitale loket van de gemeente Den Haag in de Benchmark Digitale Dienstverlening beoordeeld als het op één na meest volwassen digitaal loket van Nederland. Daarnaast is de toegankelijkheid van de website denhaag.nl in korte tijd sterk verbeterd. Zo sterk zelfs dat Den Haag het hoogste niveau op de toegankelijkheidsschaal van de stichting Drempelvrij heeft gehaald. De site mag het keurmerk van de stichting (het zogeheten 'Groene Mannetje') met drie sterren voeren. Den Haag is de enige van de 20 grootste gemeenten die dit keurmerk kreeg toegediend. De gemeenteberichten ofwel bekendmakingen worden niet meer gepubliceerd in de Posthoorn, maar staan sinds afgelopen voorjaar op www.denhaag.nl. Bewoners kunnen sinds 2012 ook een abonnement afsluiten via e-overheid om bijvoorbeeld via een e-mailservice op de hoogte te worden gehouden van alle vergunningsaanvragen bij hun in de buurt.

In 2012 werd 77% van de mensen die contact opnamen met de gemeente via 14070, in één keer geholpen. De gemeente verstuurt aan het begin van het jaar de woonlastennota. Als gevolg van de vragen die er bij Hagenaars zijn naar aanleiding van de woonlastennota bellen veel Hagenaars op hetzelfde moment met de gemeente. Door deze piekbelasting loopt de wachttijd op. Dit is de belangrijkste oorzaak waarom het gemiddelde serviceniveau in 2012 nog achterbleef bij de gembieerde wachttijd voor bellers.

Face: Gestandaardiseerde dienstverlening aan het loket

Afgelopen jaar zijn op alle stadsdeelkantoren en het Immigratiekantoor ticketzuilen in gebruik genomen. De dienstverlening van de zuil omvat onder meer een overzicht met de twaalf populairste producten van dat stadsdeelkantoor, een Engelse vertaalmogelijkheid en de vraag of de klant wil pinnen of contant wil betalen. Er is veel gedaan om de klanten van de ticketzuil gebruik te laten maken, zoals een *eyecatcher* om de aandacht van de klant naar de ticketzuil te trekken en wegwijzers. Voor een efficiënte dienstverlening worden klanten verzocht om voorafgaand aan het bezoek aan de balie een afspraak te maken. Hierdoor kunnen de noodzakelijke personeelsinzet en klantstromen beter op elkaar worden afgestemd.

Verkiezingen

In september vonden tussentijdse verkiezingen voor de Tweede Kamer plaats. De Nederlandse kiezers in het buitenland konden zich voor het eerst via e-mail registreren in plaats van per internationale post. Deze snelle registratiemogelijkheid werd door de kiezers op prijs gesteld. De organisatie van de verkiezingen voor de 48.374 geregistreerde kiezers buiten Nederland is probleemloos verlopen. Voor de 268 Haagse stembureaus werden 2.026 stembureauleden geworven en getraind. Bij het zoeken naar 39 nieuwe stembureaus is getracht deze zoveel mogelijk op laagdrempelige en in de loop liggende locaties te vestigen. De gemiddelde opkomst in Den Haag was 69%. Dat was 0,6% lager dan in 2010. De opkomstdaling in Den Haag was echter kleiner dan de landelijke daling (0,8%). 12% van de stemmen was een volmacht. Het tellen en verwerken van de stemmen is goed verlopen en Den Haag kon de voorlopige uitslag voor middernacht bekend maken. Met de tussentijdse Tweede Kamerverkiezing hadden wij in de begroting geen rekening gehouden. Daarvoor is bij het halfjaarbericht 2012 € 1,3 mln. extra uitgetrokken. Tegelijkertijd is € 1,2 mln. extra bestemd voor de verkiezingen van de gemeenteraad en het Europees Parlement in 2014. We hebben daarnaast maatregelen getroffen om de verkiezingen goedkoper te organiseren. Dit hebben we onder meer gedaan door meer ambtenaren in te zetten. Daarnaast zijn we overgestapt op goedkopere leveranciers. Dit heeft

geleid tot een voordeel van € 1 mln., waarvan € 0,8 mln. naar de egaliseringsreserve verkiezingen gaat en € 0,2 mln. ten gunste van het resultaat komt. We zijn nog in het gesprek met het rijk voor het kostendekkend krijgen van de vergoeding die we krijgen uit het gemeentefonds voor de organisatie van verkiezingen voor kiezers buiten Nederland.

Organisatieontwikkeling

In het coalitieakkoord is vastgelegd dat wordt teruggegaan naar vijf kerndiensten om zo de gemeentelijke organisatie strategischer te kunnen sturen en meer eenheid te creëren. Vanuit die achtergrond is er een verkenning uitgevoerd naar de toekomstige organisatorische positie van de Dienst Openbare Bibliotheek (DOB). Het college beschouwt de bibliotheekfunctie als een belangrijke publieksfunctie van de gemeente. De verwachting is dat de DOB op termijn organisatorisch wordt ondergebracht bij Publiekszaken vanwege de grote inhoudelijke raakvlakken op het gebied van participatie, dienstverlening en deconcentratie.

Efficiënt en betrouwbaar in processen

Met de Basisregistraties worden gemeentelijke basisgegevens op een eenvoudige manier toegankelijk en te gebruiken in de processen. Basisregistraties zijn onder andere de GBA (dat op termijn wordt vervangen door de Basisregistratie Personen) en de BAG (Basisregistratie Adressen en Gebouwen).

Registratie Niet Ingezetenen

Niet-ingezetenen zijn mensen die niet in Nederland wonen maar wel een relatie met de Nederlandse overheid hebben, zoals grensarbeiders en buitenlandse studenten. In de Registratie Niet-Ingezetenen (RNI) wordt een aantal gemeenschappelijke basisgegevens van niet-ingezetenen gestandaardiseerd en eenduidig vastgelegd in één registratie. De RNI wordt onderdeel van de Basisregistratie Personen (BRP). De verwachting was dat RNI op 1 oktober 2012 van start zou gaan. Het Rijk heeft in 2013 een nieuwe planning opgesteld voor invoering van de RNI.

Maximale tarieven rijbewijzen

Als gevolg van het onderzoek van de ANWB naar de kosten van het rijbewijs is de beoogde inwerkingtreding van het maximumtarief voor een rijbewijs uitgesteld.

The Hague International Centre

The Hague International Centre (THIC) is een samenwerking tussen de gemeente, de IND en de stichting Access. In 2012 zijn de omliggende gemeenten en verschillende rijksoverheidsdiensten benaderd om deel te nemen aan de dienstverlening via het THIC. De zogenoemde bedrijvenprocedure voorziet in een verkort aanvraagtraject voor deelnemende bedrijven op het moment dat zij kennismigranten naar Nederland willen halen. De versnelde procedure biedt een belangrijke meerwaarde in de aantrekkingskracht van Den Haag als vestigingsplaats voor nieuwe internationale bedrijven. Regelmatig worden nieuwe bedrijven op voorspraak van de West Holland Foreign Investment Agency (WFIA) en de gemeente begeleid en opgenomen in de bedrijvenprocedure. In juni waren er in 41 deelnemers aan de bedrijvenprocedure. In de tweede helft van 2012 zijn daar 15 bedrijven aan toegevoegd.

Financieel resultaat

€ 1,1 mln. N

Inhuur automatisering € 1,4 mln. N

In 2012 zijn veel automatiseringsprojecten opgeleverd, waarvan een belangrijk gedeelte uitgevoerd wordt binnen de concern informatiesystemen projecten (CIS-projecten). Voor automatiseringsprojecten huurt de gemeente ook externen in, omdat de projecten direct inzet van gekwalificeerde personen vereisen. Daarnaast is in 2012 ook gebruik gemaakt van externen voor het ondersteunen en opbouwen van de dienst Publiekszaken, waar het gewenste en noodzakelijke kennisniveau nog niet op orde is. In 2012 ging het in totaal om een bedrag van € 1,4 mln., waarvoor meer is ingehuurd.

Verkiezingen € 0,2 mln. V

In september vonden tussentijdse verkiezingen voor de Tweede Kamer plaats. Hiermee hadden wij in de begroting geen rekening gehouden. Daarom is bij het halfjaarbericht € 2,5 mln. extra uitgetrokken voor het organiseren van de verkiezingen. Aanvullend op de extra middelen hebben we ook maatregelen getroffen om de verkiezingen goedkoper te organiseren. Per saldo hebben deze bezuinigingsmaatregelen geleid tot een voordeel van € 1 mln. Conform de bestaande spelregels worden voordelen op verkiezingen verrekend met de egaliseringsreserve verkiezingen totdat deze de maximale omvang van € 2 mln. heeft bereikt (dit is een neutrale ontwikkeling welke niet leidt tot een financieel resultaat). Voor verrekening van het resultaat 2012 zat er € 1,2 mln. in deze reserve. Dit betekent dat bij deze jaarrekening de reserve met € 0,8 mln. wordt aangevuld tot de maximale hoogte van € 2 mln. Het resterend deel van € 0,2 mln. is ten gunste van het resultaat gekomen.

Overig € 0,1 mln. V

Samenlevingsopbouw

Bewonersorganisaties

Bewonersorganisaties en –groepen zijn belangrijke intermediairs voor de gemeente bij een op de wijken toegesneden beleid. De gemeente wil dat de bewonersorganisaties niet alleen *namens* de wijk spreken, maar ook ervoor zorgen dat de wijk zelf spreekt. Het beleidskader subsidiesystematiek bewonersorganisaties helpt daarbij. De meeste bewonersorganisaties zijn doordrongen van de toegevoegde waarde van een representatieve vertegenwoordiging van de wijk. Een aantal bewonersorganisaties vervult inmiddels een sleutelrol bij het verstrekken van gelden aan nieuwe maatschappelijke initiatieven. Om deze rol zuiver te houden, heeft de gemeente een modelcontract opgesteld. Dit contract kunnen bewonersorganisaties gebruiken om afspraken met de initiatiefnemers vast te leggen. Op verzoek van een aantal bewonersorganisaties is er tijdens de jaarlijkse ‘Aan de slag!’ inspiratiedag op het stadskantoor Leyweg speciale aandacht besteed aan het gebruik van sociale media en het interactief maken van wijkwebsites. Met als doel het aantrekken van een jonger publiek.

Nieuw maatschappelijk initiatief

Nieuw maatschappelijk initiatief behelst alles wat geen bewonersorganisatie is. Vaak worden deze groepen ‘ongeorganiseerde bewoners’ genoemd. Dit is niet terecht. De groepen zijn wel degelijk georganiseerd, maar niet als traditionele bewonersgroepen. Bewonersgroepen hebben een maatschappelijke functie vanuit de wijk en naar de wijk toe, en maken gebruik van basissubsidies en andere middelen vanuit de gemeente; nieuw maatschappelijk initiatief staat vaak meer op zichzelf. Deze nieuw maatschappelijke initiatieven opperen veel ideeën voor hun wijk of buurt. Zij dienden projecten in en buurtbewoners hebben actief de handen uit de mouwen gestoken voor diverse wijkinitiatieven.

Verloop van financiële cijfers en toelichtingen

Naast de verschillenverklaringen in 2012, zijn ook de verschillen met vorig jaar interessant. Deze verklaring treft u aan in deze paragraaf. Ook worden de neutrale verschillen (groter worden of krimpen van het programma zonder dat dit resultaat oplevert) verklaard. De tabellen zijn zoveel mogelijk voorzien van een korte analyse.

Programmatotaal 2012

	Ontwerp- begroting 2012	Actuele begroting 2012	Uitkomst 2012	Resultaat 2012
Lasten	52.857	53.346	57.487	4.141 N
Baten	14.850	14.103	16.782	2.679 V
Saldo exclusief reserves	38.007 N	39.243 N	40.705 N	1.462 N
<i>Dotaties aan reserves</i>	1.550	2.750	3.550	800 N
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	0	1.550	1.550	0
Saldo inclusief reserves	39.557 N	40.443 N	42.705 N	2.262 N

N.B. De actuele begroting wijkt af van de ontwerpbegroting als gevolg van door de raad genomen besluiten (halfjaarbericht en overige raadsvoorstellen)

Neutrale ontwikkeling, geen financieel resultaat

De neutrale ontwikkelingen zijn voornamelijk veroorzaakt door verkiezingen en meer middelen voor het uitvoeren van automatiseringsprojecten. Verder is ook de hogere legesopbrengst voor naturalisatie een neutrale ontwikkeling. Tegenover deze hogere legesopbrengst staat ook een hogere afdracht aan het Rijk.

Uitkomst 2011-2012

	Uitkomst 2011	Uitkomst 2012	Vershil 2011-2012
Lasten	55.277	57.487	2.210 N
Baten	16.301	16.782	481 V
Saldo exclusief reserves	38.976 N	40.705 N	1.729 N
<i>Dotaties aan reserves</i>	0	3.550	3.550 N
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	478	1.550	1.072 V
Saldo inclusief reserves	38.498 N	42.705 N	4.207 N

Specificatie dotaties en onttrekkingen per reserve

Omschrijving reserve	Uitkomst 2012			Begroting 2012	
	Dot.	Onttr.	Vrijval	Dot.	Onttr.
Bestemmingreserve verkiezingen	3.550	1.550	0	2.750	1.550
Totaal	3.550	1.550	0	2.750	1.550

Saldi reserves / voorzieningen / investeringen

	Uitkomst 2012	Begroting 2012	Uitkomst 2011
Eindsaldo 31-12 Reserves	2.736	1.936	740
Eindsaldo 31-12 Voorzieningen	554	267	319
Investeringen	797	2.090	1.031

Investeringen

ICT-projecten zijn vertraagd door de complexiteit van de koppeling tussen systemen en doordat het landelijk traject van modernisering van het GBA wordt afgewacht.

2.4 Programma Openbare orde en Veiligheid

Coördinerend portefeuillehouder: Jozias van Aartsen

De gemeente heeft deze collegeperiode een belangrijke impuls gegeven aan de veiligheid door extra financiële middelen beschikbaar te stellen (vanaf 2012 € 4,7 mln. structureel). De invulling hiervan heeft plaatsgevonden met de vaststelling van het integrale veiligheidsplan voor de periode 2012-2015 in juni 2012. Het veiligheidsbeleid van Den Haag krijgt vorm langs drie sporen:

- Spoor 1: Aanpakken van zware en veel voorkomende criminaliteit;
- Spoor 2: Gebiedsgerichte aanpak: gebiedsgerichte inzet in wijken en buurten in combinatie met eenpersoonsgerichte en groepsgerichte aanpak van overlastgevende en criminele jongeren, veelplegers en ex-delinquenten;
- Spoor 3: Stevige aanpak van de georganiseerde criminaliteit; strafrechtelijk en bestuurlijk.

Topindicator

Topindicator	Nulmeting 2003	Begroting 2012	Realisatie 2011
Beoordeling gevoel van onveiligheid in eigen stadsdeel en Den Haag als geheel:			
- percentage dat zich wel eens onveilig voelt	46,6 %	34 %	34,4 %
- percentage dat zich vaak onveilig voelt	9,1 %	5 %	6,7 %

De cijfers van het subjectieve onveiligheidsgevoel als topindicator wijken fors af van 2011, omdat er sprake is van een trendbreuk in de landelijke Integrale Veiligheidsmonitor (IVM). Met ingang van 2012 is de vragenlijst ingrijpend herzien en wordt er alleen nog schriftelijk of per computer geënquêteerd, niet meer per telefoon of aan de deur. Ook in andere steden en politieregio's zijn de resultaten ingrijpend veranderd (iedereen heeft hogere cijfers). Als gevolg van deze ingrijpende wijziging is een onderlinge vergelijking met 2011 en eerdere jaren niet mogelijk.

Daarom wordt, net zoals bij de nulmeting in 2003 toen er ook sprake was van een trendbreuk in de systematiek, in onderstaande tabel een nieuwe reeks gestart die het onderling vergelijken van de resultaten per jaar vanaf 2012 wel weer mogelijk maakt. Dit maakt dat de streefcijfers ten tijde van de begroting 2013 niet meer relevant zijn.

Topindicator	Nulmeting 2012	Begroting 2013	Realisatie 2013
Beoordeling gevoel van onveiligheid in eigen stadsdeel en Den Haag als geheel:			
- percentage dat zich wel eens onveilig voelt	48,0	-	-
- percentage dat zich vaak onveilig voelt	4,8	-	-
<i>Bron: Integrale Veiligheidsmonitor 2012</i>			

Met ingang van de begroting 2013 wordt naast de topindicator onveiligheidsgevoel als nieuwe topindicator slachtofferschap gemonitord. Over beide topindicatoren zal in de jaarrekening 2013 gerapporteerd worden volgens de nieuwe systematiek. Daarnaast verschijnt in het voorjaar de jaarlijkse veiligheidskaart met absolute veiligheidscijfers.

De objectieve effecten van het gevoerde beleid blijven positief. Het totaal aantal misdrijven volgens het Wetboek van Strafrecht is in 2012 gedaald met 7% ten opzichte van 2011, van 45.440 naar 42.636. De prioritair delicten straatroof en overval laten over 2012 een daling zien ten opzichte van 2011: het aantal straatroven is met 20% gedaald van 809 naar 644 en het aantal overvallen is met 35% gedaald van 93 naar 60. Het aantal aangiften van geweld is gedaald met 4% van 5.048 in 2011 naar 4.856 aangiften in 2012. Het aantal woninginbraken is met 6% gestegen van 3.658 naar 3.861

Wat hebben we gedaan en wat heeft het gekost?

Deze paragraaf beschrijft de beleidsmatige verantwoording op productniveau. Een beleidsmatige verantwoording sluiten wij af met een blokje 'financieel resultaat' voor de grootste of belangrijkste financiële verschillen in 2012. Het resultaat per product is de kapstok voor de financiële verschillenverklaring. Het product met het hoogste resultaat (positief of negatief) staat het eerst vermeld.

Financiële cijfers

Programma-activiteiten in 2012	Uitkomst 2012			Begroot saldo 2012	Resultaat 2012
	Lasten	Baten	Saldo		
Bestrijding Onveiligheid	18,6	4,9	13,6 N	14,0 N	0,3 V
Brandweer en rampenbestrijding	40,6	1,0	39,6 N	39,7 N	0,1 V
Bestrijding onveiligheid Deco	0,4	0,3	0,1 N	0,1 N	0,1 V
Strandveiligheid	0,8	0,0	0,8 N	0,8 N	- N
Totaal	60,3	6,2	54,1 N	54,5 N	0,5 V

Bestrijding onveiligheid

Spoor 1 Aanpak zware en veel voorkomende criminaliteit

Woninginbraken

De Buurtpreventie- en interventieteams (BIT's) van Kraayenstein en Nieuw Waldeck zijn in 2012 in Loosduinen ingezet voor inbraakpreventie. In 2012 zijn de BIT's van de Vogelwijk, Houtwijk en Leidschenveen-Ypenburg opgeleid en eveneens ingezet voor preventieadviezen. Verder heeft de gemeente in 2012 15 voorlichtingssessies gehouden in 'kwetsbare' gebieden en seniorencomplexen (waaronder bejaarden- en verzorgingshuizen) om potentiële slachtoffers weerbaarder te maken en de woningen als doelwit onaantrekkelijk te maken. Tevens zijn politie, gemeente en woningbouwcorporaties in 3 inbraakgevoelige deelgebieden (Transvaal, Schilderswijk en Bouwlust) gestart met het in kaart brengen van de modus operandi bij inbraken, zodat ze aan de hand hiervan in 2013 gerichte preventiemaatregelen aan woningen kunnen treffen.

Overvallen

In 2012 vonden 29 overvallen op woningen plaats en 31 overvallen op bedrijven. De gemeente heeft de meeste slachtoffers van overvallen bezocht voor nazorg- en preventieadviezen. Daarnaast bezocht het Preventie Overvallen Team bij overvallen de ondernemers van de omliggende bedrijven om hen te informeren over preventie- en subsidiemogelijkheden. De gemeente heeft samen met Openbaar Ministerie, politie en de reclassering, een analyse gemaakt van potentiële slachtoffergroepen. In 2012 heeft overleg plaatsgevonden met de juweliersbranche over gevaren van overvallen en maatregelen ter voorkomen van een overval. Verder hebben de ondernemers in de winkelgebieden het aanbod gekregen voor een overvaltraining en de mogelijkheid voor het gratis plaatsen van een afroomkluis. In 2012 zijn

350 afroomkluisen geplaatst. De gemeente heeft samen met Koninklijke Horeca Nederland 14 trainingen georganiseerd voor hotels, horeca en snackbars.

Burgernet

In 2012 hebben politie en gemeente zich actief ingezet voor het werven van nieuwe deelnemers voor Burgernet. Het deelnemersaantal is dit jaar gestegen tot 20.000. Dat is in lijn met de ambities uit het integraal veiligheidsplan om in 2015 in Den Haag 25.000 Burgernetdeelnemers te hebben. De politie heeft Burgernet veelvuldig ingezet bij onder andere woninginbraken, straatroven en vermissingen. In 2012 zijn er ruim 60 aantoonbare successen van heterdaadkracht geweest door Burgernet.

Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO)

In 2012 zijn 13 KVO en 2 mini-KVO trajecten begeleid. Daarbij is aandacht geschonken aan preventie van overvallen. Het KVO liep in 2012 af. De gemeente zal nog 2 jaar lang beperkt ondersteuning bieden via de ondernemersbalie. Daarbij is de inzet om de samenwerking die met het KVO tot stand is gebracht, in een BedrijfsInvesterings Zone (BIZ) te verankeren of op een andere wijze in de bestaande organisatie voort te zetten. De Commissie Bestuur is hierover in juli 2012 geïnformeerd (RIS 250643).

Spoor 2 Gebiedsgerichte aanpak

Stadsdelen als scharnierpunt voor de veiligheids- en leefbaarheidshandhaving

In alle stadsdelen functioneert een veiligheidsoverleg. Aan dit overleg nemen deel: de stadsdeeldirecteur, de bureauchef(s), medewerker(s) BZ/OOV, de chef van het handhavingsteam en een medewerker van het Openbaar Ministerie. Op bestuurlijk niveau heeft tweemaandelijks een Stuurgroep plaatsgevonden waar de veiligheid en leefbaarheid in de stadsdelen onder de loep is genomen aan de hand van analyses van de situatie in de stadsdelen. Daarbij zijn diverse knelpunten naar voren gekomen en opgelost. De inzet van de doordouwers in de acht stadsdelen, met directe toegang tot de burgemeester, draagt bij aan het oplossen van hardnekkige veiligheids- en leefbaarheidsproblemen.

Overlastgevende en criminele jeugdgroepen

In 2012 zijn onder regie van het Kernteam Jongerenoverlast 5 door de Driehoek geprioriteerde criminele groepen integraal aangepakt: in Spoorwijk, Bouwlust, Mariahoeve, het Centrum en in Waldeck. Naast ingrijpen via bestuursrechtelijke maatregelen en een grootschalig recherche onderzoek is veel aandacht besteed aan burgerparticipatie in de gebieden waar de groepen zich bevinden. De groepen zijn “afgepeld” en voor 77 individuen is een plan van aanpak opgesteld in samenwerking met het Veiligheidshuis. Bovendien zijn binnen alle stadsdelen actiehoudersoverleggen opgestart. In het actiehoudersoverleg (Gemeente, Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG), politie en jongerenwerk) worden afspraken gemaakt over de juiste aanpak per jongere om te voorkomen dat hij/zij gaat afglijden. Verder zijn er in 2012 12 straatcoaches actief geweest in de stadsdelen Escamp, Centrum, Laak en Scheveningen. Zij hebben 35 jongeren overgedragen aan het Jongeren Interventie Team (JIT) en 40 gezinnen aangemeld bij de gezinscoaches.

Overlast veroorzaakt door alcohol en drugs

In lijn met de ambities van het integraal veiligheidsplan 2012 – 2015 is het aantal gebieden waar een alcoholverbod is ingesteld in 2012 afgenomen van 29 naar 26. In het afgelopen jaar is de situatie in een drietal gebieden genormaliseerd, zodat het alcoholverbod kan worden ingetrokken: Anna van Buerenstraat, Scheveningse Bosjes en Prins Willemplein/omgeving stadsdeelkantoor Scheveningen. In het aangewezen gebied (noodgebied) Stationsweg e.o. is de harddrugs gerelateerde en aanverwante overlast afgenomen. Om die reden is het noodgebied verkleind.

Voor de aanpak van dakloze EU-arbeidsmigranten is een terugkeerbeleid langs drie sporen ontwikkeld: vrijwillig (BARKA), voor de EU-arbeidsmigranten die veelvuldig voor overlast zorgen drang (Beëindiging Recht op Verblijf, BROV) en voor die EU arbeidsmigranten die misdrijven plegen dwang (Ongewenst Verklaren, OVR). De Commissie Samenleving ontvangt op korte termijn een voortgangsrapportage over het totale terugkeerbeleid, waarin de resultaten van BROV en OVR tot en met oktober 2012 worden weergegeven.

Wet 'Maatregelen bestrijding voetbalvandalisme en ernstige overlast' (Overlastwet)

Als het gaat om het vinden van oplossingen voor veiligheidsproblemen dan heeft maatwerk op locaties en individuen (hotspots en hotshots) de voorkeur boven generieke maatregelen, die beperkingen opleggen aan iedereen. Het persoonsgerichte instrumentarium van de Overlastwet maakt maatwerk mogelijk. Met de politie zijn heldere afspraken gemaakt over de opbouw van dossiers, zodat het instrumentarium slagvaardig kan worden ingezet. Dit instrumentarium bestaat uit de mogelijkheid om een individueel gebiedsverbod of groepsverbod eventueel in combinatie met een meldingsplicht op te leggen. Vooral van de mogelijkheid om gebiedsverboden op te leggen is veel gebruik gemaakt: rondom het EK 2012 werden 18 gebiedsverboden opgelegd, overlast in wijken en buurten was 12 keer aanleiding voor het opleggen van een gebiedsverbod en de jaarwisseling 2012-2013 leverde nog eens 17 gebiedsverboden op.

Oud en Nieuw

De jaarwisseling 2012-2013 is in Den Haag is kalm verlopen. In de meeste wijken in de stad werd de jaarwisseling op een feestelijke wijze gevierd. Het sinds enige jaren ingezette 'zero tolerance' beleid in combinatie met gebiedsverboden op basis van de Overlastwet en de zogeheten burgemeestersbrieven, is succesvol. Op meerdere plekken in de stad zijn de rolmodellen ingezet. Het aantal autobranden daalde van 47 tijdens de jaarwisseling 2011-2012 naar 28 tijdens de afgelopen jaarwisseling. Inzet van de ME was nergens noodzakelijk. De gemeentelijke schade in de openbare ruimte (inclusief parkeerautomaten en verlichting) is vrijwel gehalveerd ten opzichte van het jaar ervoor en komt uit op 264.000 euro.

Burgerbetrokkenheid

Het project Rolmodellen, dat is begonnen in Escamp, is uitgebreid naar de politiebureaus Berensteinlaan, Bouwlust en Laak. Naast de inzet tijdens de jaarwisseling zijn de Rolmodellen ook met succes ingezet tijdens het EK.

Ad 3. Bestuurlijke aanpak van georganiseerde criminaliteit

Een integrale aanpak van georganiseerde misdaad via het RIEC

De Raad wordt jaarlijks met een jaarplan en jaarverslag uitvoering geïnformeerd over de acties van het Regionale Informatie- en Expertise Centrum (RIEC). De Raad ontvangt op korte termijn het jaarverslag 2012.

BIBOB

In totaal zijn er 380 standaardtoetsen uitgevoerd. Van deze standaardtoetsen werden 147 dossiers onderworpen aan een nader onderzoek, onder andere via het Regionale Informatie- en Expertise Centrum (RIEC) en/of door het stellen van aanvullende vragen aan de vergunningaanvrager. In 14 gevallen werd een Bibob-advies gevraagd aan het Landelijk Bureau Bibob (LBB), waarvan er vijf nog in behandeling zijn. Van de negen ontvangen adviezen leidde dit in vijf gevallen tot een negatief advies, waarop een weigerings- of intrekingsprocedure is ingezet. Daarnaast zijn 11 vergunningen niet verleend zonder tussenkomst van het LBB. Daarbij ging het in vijf gevallen om het niet verstrekken van gegevens over de herkomst van het geld waarmee de horeca-inrichting werd gefinancierd, in drie gevallen om vergunningaanvragers die door de ingewonnen gegevens bij de Bibob-toets van slecht

levensgedrag bleken te zijn, in twee gevallen om aanvragen die overduidelijk een relatie hadden met personen uit een eerder verstrekt negatief Bibob-advies en in twee gevallen om schijnbeheer. In 19 gevallen zijn er extra voorwaarden gekoppeld aan de vergunning. Die werden in vijf gevallen gesteld om er zeker van te zijn dat er geen schijnbeheer plaatsvindt, in drie gevallen om te kunnen controleren dat de financiering van de inrichting in orde blijft en in 11 gevallen om de verkoop van softdrugs in consignatie door coffeeshops tegen te gaan.

Intensivering aanpak mensenhandel en prostitutie

In 2012 is de bestuurlijke bestrijding van mensenhandel verder ontwikkeld. Met het oog op de hardere aanpak van uitwassen in de vergunde en onvergunde prostitutiebranche, zoals mensenhandel, is het handhavingsinstrumentarium verzaaid. Het STEK maatjesproject is gestart waarin 40 vrijwilligers zijn opgeleid om slachtoffers van mensenhandel juridisch en maatschappelijk te begeleiden. In de vergunde sector is het instrument negatief werkadvies geïntroduceerd. In 2012 zijn 70 negatieve werkadviezen gegeven. Alle exploitanten hebben aan deze adviezen gehoor gegeven.

Er zijn in 2012 3 integrale controle acties gehouden in de Chinese Wellnessbranche. Daarbij zijn forensische opsporingsmethoden geïntroduceerd om illegale seksuele dienstverlening te constateren. Dit heeft in 2012 geleid tot 5 bestuurlijke maatregelen, waaronder een sluiting wegens mensenhandel. Het onderzoek naar de Doubletstraat is gecontinueerd. Daarmee is uitvoering gegeven aan de motie om een locatieonderzoek te doen in verband met een mogelijke verplaatsing van de prostitutie. De raad wordt in het voorjaar geïnformeerd over de uitkomsten. Spot46 - het laagdrempelige centrum voor prostituees - heeft een website geopend waar prostituees ook digitaal een breed pakket aan informatie kunnen verkrijgen over sekswerk in Den Haag.

Haags Economisch Interventie Team (HEIT)

In 2012 is HEIT van een project doorgroeid naar een reguliere vorm van samenwerking. Den Haag is de eerste gemeente in Nederland waar HEIT als een regulier interventieteam verder gaat. In 2012 zijn 53 controledagen gehouden. Dit leidde tot 279 controles waarmee HEIT gezien de taakstelling aan haar planning heeft voldaan. De financiële resultaten over 2012 worden in het eerste kwartaal 2013 opgemaakt. In 2012 lag de focus nog op de krachtwijken, vanaf april 2012 werkt HEIT stadsbreed. Hierbij kan het gaan om een gebiedsgerichte of een branchegerichte aanpak, maar ook om situaties waar acuut een samenhangend overheidsoptreden noodzakelijk is, zoals destijds op en rond de Zevensprong.

Aanpak van hennepkwekerijen

In 2012 zijn circa 260 hennepkwekerijen opgerold. De ketenpartners (politie, gemeente, openbaar ministerie, woningcorporaties, energiebedrijf, Belastingdienst en UWV) hebben een convenant dat met ingang van 2010 jaarlijks stilzwijgend wordt verlengd. In 2012 is ook een regionaal convenant van kracht geworden, ondertekend door de 9 regiogemeenten, politie, OM, de netbeheerders, de corporaties en enkele private verhuurders. De jaarlijkse informatiecampagne is gerealiseerd via een themanummer van de stadskrant met als onderwerp 'hennepsteelt steeds meer een zaak van keiharde criminelen'.

Financieel resultaat

€ 0,3 mln. V

Uit de gemeentebrede uitvoeringsreserve wordt de aanpak Doubletstraat, Politie Keurmerk Veiligwonen en Keurmerk Veilig ondernemen gefinancierd. Hierop is een voordeel ontstaan van € 0,4 mln. Via de resultaatsbestemming leggen we conform de geldende spelregels aan de raad voor om de begrote middelen voor 2012 terug te laten vloeien naar de gemeentebrede uitvoeringsreserves. Op deze manier blijft het geld beschikbaar voor de betreffende projecten.

Overig € 0,1 mln. N

Overig veiligheidsbeleid

Veiligheidshuis Den Haag

Het Veiligheidshuis heeft in 2012 prioriteit gegeven aan de aanpak van veelplegers, overvallers, waaronder straatroof en het persoonsgebonden deel van de groepsaanpak (zie verder groepsaanpak). Tot en met september 2012 is vanuit het Veiligheidshuis regie gevoerd op de persoonsgerichte aanpak van 208 veelplegers en 26 overvallers. Vanaf 2013 gaat het veiligheidshuis stapsgewijs doorontwikkelen tot het voor de hele regio Haaglanden werkt. Hiervoor is in 2012 de basis gelegd. De Raad wordt jaarlijks met een jaarplan en jaarverslag uitvoering geïnformeerd over de acties van het Veiligheidshuis. De Raad ontvangt op korte termijn het jaarverslag 2012.

Cameratoezicht

Vanwege de toenemende vraag en de kosten voor cameratoezicht in de regio Haaglanden hebben gemeente en politie in 2012 een convenant ondertekend. Naast langdurig cameratoezicht (141 camera's) op de stations, de toegangswegen van- en naar het Centrum en het winkel- en uitgaansgebied, is in 2012 tijdelijk en flexibel cameratoezicht opnieuw een belangrijk hulpmiddel geweest tegen plotseling opkomende of hardnekkige overlast in een gebied. Door de verbeterde techniek en een slimmere opstelling van camera's zijn per maart 2012 20 camera's vrijgespeeld voor flexibele inzet. In 2012 zijn gedurende het strandseizoen tijdelijke camera's actief op de boulevard van Scheveningen. Ook zijn tijdelijke camera's ingezet op de Delftselaan e.o., Spoorwijk, Jacob van Campenplein, Koningstraat, Hoefkade, Leyweg en de Bouwlustlaan.

Huiselijk geweld

In 2012 is het aantal tijdelijk huisverboden verder toegenomen tot 251. Deze stijging komt vooral door de toegenomen ervaring met het instrument. Ook in 2012 is in 10% van de gevallen beroep ingesteld en/of een voorlopige voorziening aangevraagd. In 4 zaken heeft de rechter geoordeeld dat het huisverbod niet terecht was opgelegd. Met het Openbaar Ministerie en de politie zijn in 2012 nadere afspraken gemaakt over de aanpak van overtredingen huisverbod. Deze afspraken zien erop toe dat de wijze van bekendmaken, zoals voorgeschreven in de Wet tijdelijk huisverbod en de Algemene wet bestuursrecht beter aansluit op de strafrechtelijke eisen die in het kader van de bewijsvoering worden gesteld. De ambitie om het huisverbod ook in te zetten als instrument bij kindermishandeling, is in 2012 besproken met betrokken ketenpartners. Het inzetten van dit instrument bij kindermishandeling vergt nader onderzoek om te bekijken of dat een geëigend middel is. De raad heeft de jaarlijkse evaluatie van het Tijdelijk Huisverbod ontvangen.

Horeca

In 2012 zijn 471 horecaverunningen afgegeven. Bij horecaondernemers die de orde in hun zaak en in directe omgeving daarvan niet handhaafden is ingegrepen. Er zijn 27 bestuurlijke maatregelen (sluiting, dwangsom of intrekken vergunning) genomen ten aanzien van horeca-inrichtingen. Daarnaast zijn er

166 waarschuwingen uitgegaan naar ondernemers in verband met overtreding van de horecaregeling of de vergunningsvoorwaarden. Op 1 januari 2013 is de gewijzigde Drank- en Horecawet in werking getreden. Ter voorbereiding hierop, heeft overleg plaatsgevonden tussen de betrokken gemeentelijke diensten de politie, het Openbaar Ministerie, de GGD en andere hulpverlenende instanties. De raad is hierover geïnformeerd.

Coffeeshops

In Den Haag wordt gedoogd dat een aantal coffeeshops softdrugs verkopen. Op dit moment zijn er 37 coffeeshops. In 2012 zijn in het kader van de kwaliteitsbenadering in aanvulling op de al geldende gedoogvoorwaarden extra kwaliteitseisen opgelegd: goede productinformatie, samenwerking met Parnassia, verplichte cursus van het personeel en zichtbaarheid van het interieur van de coffeeshop vanaf de straat. De gemeente en de politie hebben ook het afgelopen jaar streng toegezien op de naleving van de gedoogvoorwaarden. Bij één coffeeshop is geconstateerd dat er softdrugs werd verkocht aan een minderjarige. Dit heeft geleid tot een sluiting van de coffeeshop voor de duur van zes maanden en beëindiging van de gedoogstatus van de coffeeshop. In G4 verband is naar het rijksniveau kenbaar gemaakt dat de wietpas voor Den Haag geen meerwaarde heeft en dat er ruimte moet zijn voor lokaal maatwerk. Inmiddels heeft de minister van Veiligheid en Justitie laten weten dat de wietpas vervalt en dat handhaving van het ingezetenen criterium plaats vindt in overleg met de betrokken gemeenten, zodat binnen de landelijke kaders sprake is van maatwerk.

Evenementen

In 2012 is gewerkt aan het verder standaardiseren van de vergunningsprocedure voor evenementen. Zo is in samenwerking met de hulpdiensten een format voor een veiligheidsplan ontwikkeld. Naar verwachting is dit format voorafgaande aan de start van het evenementenseizoen 2013 gereed voor gebruik door organisatoren.

Voetbal

Op het gebied van de veiligheid rondom ADO hebben zich geen noemenswaardige incidenten voorgedaan. De thuiswedstrijden tegen Ajax, Utrecht en Feyenoord zijn goed verlopen. De politie-inzet voor de reguliere thuiswedstrijden is in het seizoen 2011-2012 nog iets verder gedaald tot 10.500 uur (van 11.000 uur). In juni 2012 zijn in Polen en Oekraïne de wedstrijden gespeeld voor het Europees kampioenschap voetbal (EK). Gedurende het EK zijn achttien activiteiten georganiseerd op zes locaties in de stad. In totaal hebben 2.400 mensen deze activiteiten bezocht. In het stadsdeel Laak is bijvoorbeeld een aantal kleinschalige evenementen georganiseerd waar het EK op een positieve manier kon worden beleefd. In Escamp is en de wijk Bouwlust/Vrederust een evenement georganiseerd waaraan 27 voetbalteams hebben deelgenomen. Eveneens in Escamp in de wijk Wateringse Veld hebben ongeveer 350 mensen gezamenlijk naar de wedstrijden gekeken.

Demonstraties

Evenals in voorgaande jaren is het in 2012 opnieuw gelukt om vrijwel iedere demonstratie (circa 1.500) in Den Haag in goede orde te laten verlopen. Het betrof hier demonstraties in alle soorten, maten en verschijningsvormen. Zoals bekend is de gemeente Den Haag geconfronteerd met het fenomeen van de (semi-)permanente tentenkampen waarin geslapen wordt en die feitelijk ook als een alternatieve vorm van huisvesting worden gebruikt. Het kampement op het Koekamp is op 13 december 2012 op last van de burgemeester ontruimd, nadat de voorzieningenrechter het verzoek om een voorlopige voorziening van de demonstranten "Wij blijven hier in Den Haag" afwees en ontvankelijk bleek voor de aangevoerde risico's m.b.t. de gezondheid en wanordelijkheden.

Radicalisering

De aanpak van polarisatie en radicalisering is verder doorontwikkeld in 2012. Hoewel de gemeente de ogen en oren openhoudt voor alle uitingsvormen worden de activiteiten vooral gericht op de preventie van rechts-extremistische en islamitische vormen van polarisatie en radicalisering. Er zijn ongeveer 50 adviezen en informatie verstrekt aan relevante gemeentelijke en externe instellingen. Verder zijn er 4 bijeenkomsten georganiseerd om de kennis van experts op dit terrein verder te vergroten. Daarnaast zijn meerdere onderwijsprojecten opgezet in het kader van preventie van radicalisering waarvan 1 project op het gebied van identiteitsontwikkeling. Ook hebben belangrijke sleutelfiguren binnen het Haagse veld deelgenomen aan een training gericht op de terrorismebestrijding op lokaal niveau. Hierbij stonden het verbeteren van de onderlinge communicatie en informatievoorziening centraal.

Financieel resultaat

€ 0,1 mln. V

In 2012 heeft de gemeente Den Haag € 0,2 mln. rente ontvangen van de Veiligheidsregio Haaglanden (VRH). Het betreft rente over de overgenomen activa (materialen/wagenpark) van de Gemeente Den Haag over 2010 en de eerste helft van 2011. Omdat de overname later heeft plaatsgevonden dan aanvankelijk was gepland, heeft de VRH een rentevergoeding verstrekt aan de gemeente.

Overig € 0,1 mln. N

Crisisbeheersing

Veiligheidsregio en Ondersteuning Coördinerend Gemeentesecretaris

De Veiligheidsregio Haaglanden (VRH) is één van de 25 veiligheidsregio's in Nederland. De VRH is hét orgaan voor fysieke veiligheids-, rampenbestrijding en crisisbeheersing in de regio Haaglanden. De organisatie omvat brandweezorg, geneeskundige hulpverlening en de gemeenschappelijke meldkamer. In VRH verband wordt nauw samengewerkt met gemeenten en de politie. Dit samenwerkingsverband wordt wel de VRH-breed genoemd. Binnen de VRH vormen de 9 gemeenten uit Haaglanden één kolom.

Op het gebied van crisisbeheersing hebben zich in 2012 binnen Den Haag geen noemenswaardige incidenten voorgedaan. Ondanks dat, blijft het noodzakelijk dat de gemeente Den Haag zich voorbereidt op een incident. Met de invoering van de Wet Veiligheidsregio's in oktober 2010 is binnen de VRH een vernieuwde crisisorganisatie opgezet waarin de gemeentelijke kolom op elk niveau is vertegenwoordigd. Daarom is er in 2012 vooral aandacht besteed aan het opleiden en trainen van functionarissen die tijdens een incident een rol hebben in de crisisorganisatie. In september heeft de VRH de systeem oefening ECHO georganiseerd om de onderdelen van de rampenbestrijding en crisisbeheersing te toetsen. Afgezien van enkele aandachtspunten is de conclusie dat Den Haag voldoet aan bijna alle in het Besluit Veiligheidsregio's opgenomen eisen.

Bij de Brandweer moeten bezuinigingen worden doorgevoerd. De aanpak van deze bezuiniging is vervaardigd in het visiedocument 'Op koers'. Kern van deze aanpak is dat binnen Brandweer Haaglanden een strategische koerswijziging wordt doorgevoerd in plaats van een lange lijst met verbeterprojecten. Naast een goedkopere brandweer in 2015 (RV 48/2012, RIS 249626) moet deze aanpak ook leiden tot een brandweer met een hoger maatschappelijk rendement. Hiermee is in 2012 een begin gemaakt via het vernieuwen van de repressieve taak van de brandweer en meer te investeren in het voorkomen van incidenten (brandveilig leven).

Strandveiligheid

De aanleg van de zandmotor is van invloed op de zeestroming langs de kust. De Provincie Zuid Holland is verantwoordelijk voor het toezicht. Met het oog hierop heeft de Provincie een zwembod ingesteld voor de hele kuststrook, 400 meter ten zuiden van strandslag Schelpenpad en 700 meter ten noorden van strandslag Watertoren. Het verbod is met borden op het strand aangegeven. De veiligheidssituatie wordt door de Provincie regelmatig beoordeeld en geïnspecteerd. De Haagse Vrijwillige ReddingsBrigade (HVRB) en de brandweer houden toezicht op de zwemveiligheid op het Haagse deel van de Zandmotor. Eind 2012 is een medewerker Zandmotor en zwemveiligheid bij de Brandweer benoemd die de afstemming tussen de betrokken partijen regelt. De Haagse Vrijwillige ReddingsBrigade (HVRB) en de brandweer houden daarnaast (preventief) toezicht op de stranden van Kijkduin en Scheveningen. Begin mei 2012 heeft de brandweer Den Haag vijf nieuwe strandposten voor de HVRB langs de Haagse kust in gebruik genomen, twee op het stranddeel Kijkduin en drie op het Scheveningse strand. Op 1 juli 2011 is Burgernet als medium ingezet om de strandbezoekers direct en tijdig te informeren over de actuele veiligheidssituatie langs de stranden. In het najaar van 2012 hadden zich ongeveer 20.000 deelnemers voor dit medium bij gemeente en politie aangemeld.

Verloop van financiële cijfers en toelichtingen

Naast de verschillenverklaringen in 2012, zijn ook de verschillen met vorig jaar interessant. Deze verklaring treft u aan in deze paragraaf. Ook worden de neutrale verschillen (groter worden of krimpen van het programma zonder dat dit resultaat oplevert) verklaard. De tabellen zijn zoveel mogelijk voorzien van een korte analyse.

Programmatotaal 2012

	Ontwerp- begroting 2012	Actuele begroting 2012	Uitkomst 2012	Resultaat 2012
Lasten	56.861	60.435	60.302	133 V
Baten	2.035	4.110	4.692	582 V
Saldo exclusief reserves	54.826 N	56.325 N	55.610 N	715 V
<i>Dotaties aan reserves</i>	0	0	0	0
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	1.357	1.806	1.545	261 N
Saldo inclusief reserves	53.469 N	54.519 N	54.065 N	454 V

N.B. De actuele begroting wijkt af van de ontwerpbegroting als gevolg van door de raad genomen besluiten (halfjaarbericht en overige raadsvoorstellen).

Uitkomst 2011-2012

	Uitkomst 2011	Uitkomst 2012	Vershil 2011-2012
Lasten	57.626	60.302	2.676 N
Baten	4.632	4.692	60 V
Saldo exclusief reserves	52.994 N	55.610 N	2.616 N
<i>Dotaties aan reserves</i>	60	0	60 V
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	3.265	1.545	1.720 N
Saldo inclusief reserves	49.789 N	54.065 N	4.276 N

Verschillen uitkomst 2012 t.o.v. uitkomst 2011

Het verschil wordt veroorzaakt door de lagere onttrekkingen aan reserves in 2012 € 1,2 N mln. en de hogere lasten € 3,0 N mln. Het negatief verschil op de reserve in 2012 komt vooral doordat er in 2011 nog € 0,9 mln. werd onttrokken uit de BR Veiligheidsfonds ten behoeve van de aanpak van Veelplegers. En de hogere lasten in 2012 zijn veroorzaakt door hogere kosten met betrekking tot de Veiligheidsregio Haaglanden (VRH) € 2,3 N mln. De overige stijging van de lasten (per saldo € 0,6 N mln.) komt door onder andere een lagere dotatie aan de VZ FLO Brandweer in 2012 € 0,4 V en er is sprake van een stijging van de uitgaven bij OOV van € 1,8 N mln. Zo zijn de hogere uitgaven veroorzaakt door de stijging van de budgetten met ca. € 1,3 mln. De Raad heeft namelijk een belangrijke (financiële) impuls gegeven aan de veiligheid door vanaf 2012 structureel nog eens € 2,8 mln. extra uit te trekken voor veiligheid. Daartegenover daalde de budgetten door wegval van de van Montfransgelden € 1,5 mln.

Specificatie dotaties en onttrekkingen per reserve

Omschrijving reserve	Uitkomst 2012			Begroting 2012	
	Dot.	Ontr.	Vrijval	Dot.	Ontr.
BR Veiligheidsfonds		820		0	869
BR Friciekosten Brandweer		209		0	209
BR Afwikkeling Ontvlechting Brandweer		516		0	728
Totaal	0	1.545	0	0	1.806

Er was minder nodig uit de reserve Ontvlechting Brandweer. De kosten van de Veiligheidsregio Haaglanden vielen mee, vooral op het gebied van advisering bij bouwvergunningen en toezicht.

Saldi reserves / voorzieningen / investeringen

	Uitkomst 2012	Begroting 2012	Uitkomst 2011
Eindsaldo 31-12 Reserves	5.764	5.503	7.309
Eindsaldo 31-12 Voorzieningen	4.566	3.270	4.007
Investeringen	0	0	0

2.5 Programma Cultuur

Coördinerend Portefeuillehouder: Marjolein de Jong

In 2012 is het cultuuraanbod in Den Haag volgens het Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur 2009-2012 ondersteund. Den Haag heeft een cultuuraanbod om trots op te zijn. Het Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur 2013-2016, dat de meerjarige cultuursubsidies in de periode 2013-2016 verdeelt, is in november vastgesteld. Den Haag wordt geen Europese Culturele Hoofdstad in 2018, maar het bidboek en de ideeën daaruit bieden goede aanknopingspunten voor de vormgeving van het toekomstige (cultuur)beleid. In 2012 bereidde de culturele sector zich voor op de periode 2013-2016. In dat licht zijn samenwerkingsverbanden in diverse disciplines versterkt en wordt meer contact gezocht met bedrijven.

Topindicator

De gemeente wil een gevarieerd en hoogwaardig cultuuraanbod aanbieden dat toegankelijk is voor brede groepen uit de Haagse bevolking en dat door de Haagse burger positief wordt gewaardeerd. Net als in 2011 waardeerde de Haagse bevolking het culturele aanbod in 2012 met een 7,3.

Topindicator	Realisatie 2012	Begroting 2012	Realisatie 2011	Nulmeting 2007
Oordeel bezoeker over aanbod cultuurvoorzieningen (in schaal van 1 – 10)	7,3	7,5	7,3	7,4

Bron: stadsenquête

Wat hebben we gedaan en wat heeft het gekost?

Deze paragraaf beschrijft de beleidsmatige verantwoording op productniveau. Een beleidsmatige verantwoording sluiten wij af met een blokje 'financieel resultaat' voor de grootste of belangrijkste financiële verschillen in 2012. Het resultaat per product is de kapstok voor de financiële verschillenverklaring. Het product met het hoogste resultaat (positief of negatief) staat het eerst vermeld.

Financiële cijfers

Programma-activiteiten in 2012	Uitkomst 2012			Begroot saldo 2012	Resultaat 2012
	Lasten	Baten	Saldo		
Overige kunst	15,9	3,9	12,0 N	4,3 N	7,7 N
Accommodaties voor kunstbeoefening	21,6	4,3	17,3 N	17,4 N	0,1 V
Muziek, zang en opera	7,2	0,0	7,2 N	7,3 N	0,1 V
Gemeente archief	4,9	0,1	4,8 N	4,9 N	0,2 V
Kunstzinnige vorming	7,8	0,2	7,6 N	7,7 N	0,0 V
Beeldende kunst	5,2	0,9	4,4 N	4,4 N	0,0 V
Toneel en dans	9,0	0,0	9,0 N	9,0 N	0,0 V
Film, video en letterkunde	1,8	0,0	1,8 N	1,8 N	0,0 V
Amateur kunst	3,8	0,0	3,8 N	3,8 N	0,0 V
Musea	21,4	1,4	20,0 N	20,1 N	0,1 V
Totaal	98,6	10,8	87,8 N	80,6 N	7,2 N

Overige kunst

In april 2012 heeft een externe Adviescommissie Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur 2013-2016, onder voorzitterschap van prof. Dr. E. Hirsch Ballin, haar advies gepresenteerd over de cultuursubsidies.

De commissie heeft prioriteit gegeven aan moderne dans, musea en erfgoed en popmuziek, en geadviseerd een gevarieerd aanbod te ondersteunen. Op basis van dit advies is het Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur 2013-2016 'Haagse Nieuwe' opgesteld. Uiteindelijk heeft in november de gemeente het definitieve Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur 2013-2016 vastgesteld, waarmee de cultuursubsidies in 2013-2016 worden verdeeld.

Financieel resultaat

€ 7,7 mln. N

In 2012 heeft de externe Adviescommissie Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur 2013-2016 geadviseerd om een aantal instellingen minder of geen subsidie te geven en ruimte te maken voor vernieuwing door een aantal nieuwe instellingen te gaan subsidiëren. Het gemeentebestuur heeft het advies met enkele wijzigingen overgenomen. Gedurende 2012 zijn de subsidiebeëindigings- en kortingsbesluiten aan de betreffende instellingen gestuurd. Door afslanking of opheffing ontstaan bij enkele instellingen juridische kosten. Het college heeft bepaalde instellingen in de gelegenheid gesteld om een sociaal plan op te stellen. Op basis van deze plannen is een voorziening gevormd van € 14 miljoen, waarvan € 2 miljoen wordt gefinancierd uit de reserve frictiekosten bij de Treasury. De overige € 12 miljoen is toegerekend aan de programma's Cultuur (€ 7,7 miljoen) en Onderwijs (€ 4,3 miljoen).

Accommodaties voor kunstbeoefening

De gemeente heeft subsidie verleend aan verschillende podia, te weten het Paard van Troje, de Koninklijke Schouwburg, theater Korzo, Stichting Exploitatie Muziekcentrum (Dr. Anton Philipszaal en Lucent Danstheater), Parktheater, Theater aan het Spui, Zeebelt, Theater de Regentes, Diligentia en PePijn, theater Dakota, Laaktheater en Stichting Atrium.

Spuiforum

In november heeft de raad besloten een nieuw dans- en muziekcentrum aan het Spuiplein te realiseren dat huisvesting biedt aan het Nederlands Dans Theater, het Residentie Orkest en het Koninklijk Conservatorium. Daarnaast is er in de nieuwe zalen ook gastprogrammering van andere gezelschappen en orkesten. Het gebouw zal, mede door de herinrichting van het plein en activiteiten, het middelpunt van de cultuur in Den Haag worden. Dans en Muziekcentrum (voormalig gastprogrammering). De verdere uitwerking van de plannen is gestart, evenals het zoeken naar vervangende tijdelijke huisvesting voor de gezelschappen gedurende het bouwproces.

Muziek, zang en opera

Subsidie is verleend aan culturele instellingen en festivals op het gebied van de klassieke muziek, jazz, nieuwe muziek en oude muziek. Het gaat om het Residentie Orkest, Stichting Gastprogrammering (verzorgt de gastprogrammering in de Dr. Anton Philipszaal en het Lucent Danstheater), Johan Wagenaar Stichting, Internationaal Kamermuziekfestival Den Haag, Loos, Musica Antica da Camera, New Dutch Academy, Haags Orgel Kontakt en Prospero.

Gemeentearchief

Er zijn eind 2012 circa 150 processystemen op het Document Management Systeem (DMS) aangesloten. Deze systemen produceren alleen nog digitale documenten. De verbetering van de afhandeling van de bestuurlijke post werd verder doorgezet. De dienstenbibliotheek heeft in 2012 haar producten en diensten voor een groot deel gedigitaliseerd en vernieuwd. In maart 2012 werd de leeszaal voor ambtenaren op de 3^e etage van het Spui gesloten. Het aantal bezoekers aan de website van het HGA (www.gemeentearchief.denhaag.nl) blijft stijgen en is een van de best bezochte onderdelen van de gemeentelijke website. Veel geraadpleegde digitale bestanden werden in 2012 met hulp van 47

vrijwilligers verder ontsloten. De omvang van de archieven en collecties van het HGA bleef groeien door de acquisitie van zowel gemeentelijke als particuliere bestanden.

Kunstzinnige vorming

In 2012 heeft de gemeente op grond van het Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur 2009-2012 subsidie verleend aan het Koorenhuis, Boekids, Festival de Betovering, het Haags Kinderatelier en jeugdtheaterschool Rabarber. Het Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur 2013-2016 heeft een ingrijpende verandering van de organisatiestructuur van de cultuureducatie tot gevolg.

Beeldende kunst

Er is subsidie verleend aan Den Haag Sculptuur, de Grafische Werkplaats, Heden, Project Space 1646, Stroom Den Haag, TAG, de Vrije Academie en aan het centrum voor hedendaagse beeldende kunst West. Omdat TAG per 2013 geen subsidie meer ontvangt, heeft deze organisatie in 2012 besloten zichzelf op te heffen. De jaarlijkse beeldtentoonstelling op het Lange Voorhout werd wederom door Den Haag Sculptuur in samenwerking met museum Beelden aan Zee georganiseerd. Onder de titel The Rainbow Nation werd hedendaagse beeldhouwkunst uit Zuid-Afrika getoond, die op de deelnemende locaties ruim 200.000 bezoekers trok.

Heden vierde het veertigjarig bestaan onder meer met een expositie van hoogtepunten uit de collectie in de Centrale Bibliotheek. Haagse beeldendekunstinstellingen deden het goed in de landelijke publiciteit, zoals Food Forward en het Voedseltribunaal, waarmee Stroom het programma Foodprint afsloot.

Er zijn 21 subsidies verstrekt voor culturele activiteiten Broedplaatsen. In 2012 is het laatste project van het actieprogramma 'Ruimte voor de kunst' opgeleverd: extra muziekcofenruimte bij het Haags Pop Centrum aan de Engeringstraat.

Toneel en dans

De gemeente heeft subsidie verleend aan toneel- en dansgezelschappen en een internationaal dansfestival. Dit zijn het Nationale Toneel, Toneelgroep De Appel, Stella Den Haag, Toneelgroep Drang, Alba Theaterhuis, Nederlands Dans Theater, Holland Dance Festival, De Dutch Don't Dance Division en Lonneke van Leth. Stella Den Haag gaat fuseren met het Nationale Toneel. Met de komst van een nieuwe artistiek directeur bij het Nationale Toneel en zijn eerste succesvolle regies en het succes van de theatermarathon Herakles van Toneelgroep De Appel blijft Den Haag een stad met een (inter)nationaal aantrekkelijk theaterklimaat. Positief is ook de samenwerking van het Nationale Toneel, de Koninklijke Schouwburg en Theater aan het Spui in de Toneelalliantie. Op het gebied van de dans is een samenwerking tussen het Nederlands Dans Theater, Korzo Theater en Holland Dance gestart.

Film, video en letterkunde

Subsidie is verleend aan het Filmhuis Den Haag en de filmfestivals Shoot Me en Movies that Matter. Daarnaast ontvingen de literaire festivals Crossing Border, Writers Unlimited en Dichter aan Huis subsidie, evenals Literair Theater Branoul en de Jan Campertstichting die verantwoordelijk is voor de gemeentelijke literaire prijzen.

Amateurkunst

Subsidie is verleend aan Culturalis, inclusief het Culturalis Theater aan de Hobbemastraat, het Haags Pop Centrum inclusief Bazart, Musicon en het Prinses Christina Concours. In 2012 zijn nieuwe muziekcofenruimtes opgeleverd, die worden geëxploiteerd door het Haags Pop Centrum.

Op 21 oktober is in het Paard van Troje de Haagse Popprijs uitgereikt aan de Haagse band Bombay Show Pig. Soul Sister Dance Revolution werd uitgeroepen tot aanstormend talent. Jam de la Crème werd gewaardeerd als beste initiatief. De Haagse Popveer, voor een organisatie of persoon die veel betekent of heeft betekend voor de Haagse popscene, ging naar Guy Tavares van het underground platenlabel Bunker Records.

Musea

Den Haag heeft een gevarieerd aanbod van grote (inter)nationaal gerichte musea naast kleinere musea met een meer lokaal bereik. Een aantal daarvan krijgen subsidie van de gemeente: Gemeentemuseum Den Haag inclusief GEM/Fotomuseum, Escher in het Paleis, Haags Historisch Museum, Museon, Museum Bredius, Muzee Scheveningen, Museum Loosduinen en het aan Museum Beelden aan Zee gelieerde Sculptuur Instituut.

Het gemeentemuseum, GEM/Fotomuseum en Escher in het Paleis, dat zijn tienjarig bestaan vierde, trokken 475.000 bezoekers. De tentoonstellingen over Alexander Calder en 'Fabulous Fifties' over Haagse kunst en mode uit de jaren vijftig waren publiekstrekkers, maar ook de aanwezigheid van het Mauritshuis droeg daaraan bij. Tot de heropening medio 2014 toont het Mauritshuis in het Gemeentemuseum ruim 100 topstukken, waaronder het 'Gezicht op Delft' van Vermeer, 'De stier' van Potter en Rembrandts 'Anatomische les'. De programmering van GEM leverde het museum de vijfde plaats op in de top tien van beste Nederlandse musea voor hedendaagse kunst van het tijdschrift Kunstbeeld.

Het samenwerkingsproject 'Israels in Den Haag' trok 100.000 bezoekers. In gelijktijdige tentoonstellingen in het Haags Historisch Museum, het Louis Couperus Museum, Muzee en Panorama Mesdag werden verschillende aspecten van het werk van de schilder gepresenteerd. Het Haags Gemeentearchief toonde foto's, prenten en tekeningen van de schilder en zijn omgeving in het Atrium en ook het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie was partner in het project. Muzee Scheveningen kreeg mede door dit project ruim dertig procent meer bezoek en bereikte half december al een recordaantal van 40.000 bezoekers.

Een ander geslaagd samenwerkingsverband is het in 2012 tot stand gekomen Hofvijver-passepartout, een dagpas waarmee bezoekers toegang krijgen tot het Haags Historisch Museum, Museum Bredius, Museum de Gevangenpoort, Galerij Prins Willem V en het Bezoekerscentrum Ridderzaal.

Erfgoed

Het Nederlands Muziek Instituut ontving subsidie voor behoud en ontsluiting van de muziekcollectie, die voor een belangrijk deel eigendom is van de gemeente Den Haag. Daarnaast ontvingen de Geschiedkundige Vereniging Die Haghe en kunstenaarsgenootschap Pulchri subsidie. De subsidie aan Pulchri dient voor onderhoud van het monumentale pand aan het Lange Voorhout.

Overige cultuurprojecten en programma's

Den Haag Culturele Hoofdstad 2018

Onder leiding van de Stichting Den Haag 2018 is een mooi bidboek tot stand gekomen dat belangrijke thema's aansnijdt en laat zien dat Den Haag veel te bieden heeft. Helaas is Den Haag niet op de shortlist voor Culturele Hoofdstad van Europa in 2018 gekomen. De publiekscampagne heeft echter wel veel energie in de stad losgemaakt, getuige ook het grote aantal ideeën dat de Haagse bevolking aandroeg.

Collectieve cultuurmarketing

In 2012 zijn de VVV Nederland en het Nederlands Uitburo (NUB) een vergaande samenwerking aangegaan. Onder andere is de website van het NUB, waar www.haagsuitburo.nl onderdeel van is, overgedragen aan de VVV Nederland waarmee de basis is gelegd voor een landelijke database met toeristische, recreatieve en culturele informatie. Dit betekent onder andere dat inwoners en bezoekers eenvoudiger toegang krijgen tot een compleet vrijetijdsaanbod in Den Haag, inclusief culturele activiteiten.

Internationalisering cultuurbeleid

In 2012 hebben verschillende Haagse cultuurinstellingen zich met succes gepresenteerd in het buitenland. Wij noemen als voorbeeld de Mondriaan-tentoonstelling met werken van het Gemeentemuseum zoals te zien was in Compleso Vittoriano in Rome van oktober 2011 tot eind januari 2012. In januari 2012 werd daar een succesvolle ontvangst georganiseerd waarvoor de gemeente, Den Haag Marketing, de Nederlandse ambassade in Rome, het Nederlands Dans Theater, het Gemeentemuseum, het Mauritshuis en Transavia de handen ineen hebben geslagen.

Samen met de Haagse popsector presenteert de gemeente zich sinds enkele jaren op internationale popfestivals als Music City The Hague. In 2012 heeft de Haagse presentatie met optredens van vier bands op het Reeperbahn Festival in Hamburg geresulteerd in een Duits platencontract voor Di-rect.

De Koninklijke Schouwburg en het Nationale Toneel willen met het regelmatig boventitelen van Nederlandse voorstellingen meer 'expats' interesseren in hun aanbod.

Regeling Cultuurparticipatie

2012 was het laatste jaar van de Regeling Cultuurparticipatie. In deze regeling voor 2009-2012 matchten het landelijke Fonds voor Cultuurparticipatie en provincies en gemeenten (waaronder Den Haag) hun subsidiebudgetten om de cultuurparticipatie te bevorderen. Het gaat om projecten op het gebied van amateurkunst, cultuureducatie en volkscultuur.

In 2012 zijn uit deze regeling onder andere De Dutch Don't Dance Division, het Cultuurmenu van de Haagse musea, het Zwingfestival, het Haags Gemeentearchief, Festival Classique, Museum Meermanno, Stichting Aight voor het Haags Hiphop Centrum (H3C), Musicon, het talentontwikkelingstraject The Road to Parkpop en de Haagse Museumnacht ondersteund.

Subsidies Culturele Projecten

In 2012 was € 0,8 mln beschikbaar voor Culturele Projecten. Dit zijn initiatieven die op incidentele basis in Den Haag plaatsvinden. De adviescommissie hanteerde in 2012 de verscherpte criteria voor de beoordeling. 66 projecten hebben subsidie gekregen.

Verloop van financiële cijfers en toelichtingen

Naast de verschillenverklaringen in 2012, zijn ook de verschillen met vorig jaar interessant. Deze verklaring treft u aan in deze paragraaf. Ook worden de neutrale verschillen (groter worden of krimpen van het programma zonder dat dit resultaat oplevert) verklaard. De tabellen zijn zoveel mogelijk voorzien van een korte analyse.

Programmatotaal 2012

	Ontwerp- begroting 2012	Actuele begroting 2012	Uitkomst 2012	Resultaat 2012
Lasten	86.541	88.509	97.580	9.071 N
Baten	5.324	5.501	7.431	1.930 V
Saldo exclusief reserves	81.217 N	83.008 N	90.149 N	7.141 N
<i>Dotaties aan reserves</i>	1.031	1.031	1.031	0
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	2.264	3.446	3.416	30 N
Saldo inclusief reserves	79.984 N	80.593 N	87.764 N	7.171 N

N.B. De actuele begroting wijkt af van de ontwerpbegroting als gevolg van door de raad genomen besluiten (halfjaarbericht en overige raadsvoorstellen).

Uitkomst 2011-2012

	Uitkomst 2011	Uitkomst 2012	Vershil 2011-2012
Lasten	86.376	97.580	11.204 N
Baten	6.253	7.431	1.178 V
Saldo exclusief reserves	80.123 N	90.149 N	10.026 N
<i>Dotaties aan reserves</i>	1.169	1.031	138 V
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	2.347	3.416	1.069 V
Saldo inclusief reserves	78.945 N	87.764 N	8.819 N

Uitkomsten 2012 ten opzichte van 2011

Het verschil in de uitkomst van 2012 ten opzichte van 2011, een toename van het nadelige resultaat van ongeveer € 9 mln., is in belangrijke mate te verklaren doordat in 2012 een voorziening is gevormd voor juridische kosten. Deze zijn ontstaan door subsidiekortingen bij instellingen als gevolg van bezuinigingen. Deze voorziening heeft geleid tot een netoolast van € 7,8 mln. op het programma Cultuur, welke er vorig jaar niet was.

Specificatie dotaties en onttrekkingen per reserve

Omschrijving reserve	Uitkomst 2012			Begroting 2012	
	Dot.	Ontr.	Vrijval	Dot.	Ontr.
Reserve Atelierbeleid		851		0	881
Reserve versterking internat. Program. Koninklijke Schouwburg		50		0	50
Reserve Den Haag Europese Culturele Hoofdstad 2018	150	560		150	560
Reserve Jazz			40	0	40
Reserve Cultuurparticipatie	881	1.915		881	1.915
Totaal	1.031	3.376	40	1.031	3.446

Saldi reserves / voorzieningen / investeringen

	Uitkomst 2012	Begroting 2012	Uitkomst 2011
Eindsaldo 31-12 Reserves	636	606	3.021
Eindsaldo 31-12 Voorzieningen	19.513	5.761	6.817
Investeringen	932	1.059	1.471

Voorzieningen

Er is een voorziening van € 14 mln. gevormd voor juridische kosten.

2.6 Programma Onderwijs

Coördinerend Portefeuillehouder: Ingrid van Engelshoven

De tijd dat de school een leerfabriek was, heeft Den Haag ver achter zich gelaten. In het huidige lokale onderwijsbeleid van de gemeente Den Haag neemt talentontwikkeling een prominente plaats in. Daarbij gaat het niet alleen om het talent van een leerling, maar ook om de kwaliteit van de leraar en de schoolleider en om de betrokkenheid van ouders. Den Haag legt de lat hoog. De gemeente neemt geen genoegen met een rapportcijfer zes als het ook een negen had kunnen zijn. De ontwikkeling van de brede buurtschool zette de gemeente in 2012 door. In de brede buurtschool komen de partijen samen die zich inzetten voor de ontwikkeling van het kind: onderwijs, welzijn, sport, cultuur, bibliotheken en zorg. De brede buurtscholen bundelen in een aantal gevallen ook ruimtelijke wijkvoorzieningen. Dat stimuleert de samenwerking tussen de partijen.

Topindicator

Het aantal deelnemende doelgroepeuters steeg licht ten opzichte van 2011. Het totaal aantal kinderen dat aan de voor- en vroegschoolse educatie deelneemt op voorschoolpeuterspeelzalen en kinderdagverblijven, zowel doelgroepkinderen als niet-doelgroepkinderen, nam met 102 kinderen toe van 3.879 tot 3.981 kinderen. Het aantal kinderen dat deelneemt aan de vroegschoolse educatie (VVE-basisschool) is gestegen van 5.890 naar 6.046 kinderen. Door de grotere deelname aan de VVE krijgen nog meer kinderen de kans om vroegtijdig (taal)achterstanden in te lopen.

Op 1 oktober 2012 waren er 85 voorscholen (samenwerkende VVE peuterspeelzaal en VVE basisschool) dat zij er 2 meer dan in oktober 2011. Er zijn twee nieuwe voorscholen gestart (pilot Leidschenveen met 4 basisscholen en één peuterspeelzaal en bij Basisschool De Fontein met peuterspeelzaal Hakuna Matata). Het aantal groepen voorschoolse educatie (op peuterspeelzalen en kinderdagverblijven) is met 311 gelijk gebleven ten opzichte van oktober 2011. Er hebben uitbreidingen plaatsgevonden, maar er zijn ook een aantal groepen gesloten vanwege een langdurige lage bezetting.

Topindicator	Realisatie 2012	Begroting 2012	Realisatie 2011	Nulmeting 2006
Aantal doelgroepeuters dat deelneemt aan voor- en vroegschoolse educatie	2.509	2.000	2.459	1.442

Bron: LLZ/Civision 1 oktober 2012

Wat hebben we gedaan en wat heeft het gekost?

Deze paragraaf beschrijft de beleidsmatige verantwoording op productniveau. Een beleidsmatige verantwoording sluiten wij af met een blokje 'financieel resultaat' voor de grootste of belangrijkste financiële verschillen in 2012. Het resultaat per product is de kapstok voor de financiële verschillenverklaring. Het product met het hoogste resultaat (positief of negatief) staat het eerst vermeld.

Financiële cijfers

Programma-activiteiten in 2012	Uitkomst 2012			Begroot saldo 2012	Resultaat 2012
	Lasten	Baten	Saldo		
Onderwijsachterstandsbeleid	58,0	38,1	19,9 N	16,6 N	3,3 N
Act/ projecten stedelijk onderwijsbeleid	24,9	5,1	19,8 N	21,6 N	1,8 V
Openbare bibliotheek	28,0	2,9	25,1 N	25,5 N	0,4 V
Leerlingenvervoer	7,1	0,0	7,1 N	7,5 N	0,3 V
Voor- en vroegschoolse educatie	3,2	0,0	3,2 N	3,5 N	0,3 V
Bijz. voortgezet onderwijs, onderwijshuisvesting	7,8	0,0	7,8 N	8,1 N	0,3 V
Bijzonder basisonderwijs, onderwijshuisvesting	18,7	0,0	18,7 N	18,9 N	0,3 V
Openb. basisonderwijs, onderwijshuisvesting	10,1	0,0	10,1 N	10,3 N	0,2 V
Volwasseneneducatie	5,5	4,7	0,8 N	0,9 N	0,2 V
Kinderopvang OCW	1,6	0,1	1,4 N	1,5 N	0,1 V
Openb. (voortgezet) speciaal onderwijs, onderwijshuisvesting	1,0	0,0	1,0 N	1,0 N	0,0 V
Openb. voortgezet onderwijs, onderwijshuisvesting	4,4	0,0	4,4 N	4,4 N	0,0 N
Bijzonder (voortgezet) speciaal onderwijs, onderwijshuisvesting	2,2	0,1	2,1 N	2,1 N	0,0 V
Openbaar basisonderwijs subs POO	3,6	2,9	0,7 N	0,7 N	0,0 N
Schoolbegeleidingsdienst onderwijssachterstandsactiviteiten	1,3	0,0	1,3 N	1,3 N	- N
Schoolbegeleidingsdienst reguliere schoolbegeleiding	1,8	0,0	1,8 N	1,8 N	- N
Totaal	179,3	54,1	125,2 N	125,8 N	0,6 V

De basiskwaliteit van het onderwijs

De investeringen in onderwijs in 2012 waren vruchtbaar, veel is bereikt. Den Haag heeft geen zeer zwakke scholen voor primair of voortgezet onderwijs. Het speciaal onderwijs telt één zeer zwakke school. Het aantal zwakke scholen is scherp gedaald. In september 2012 telde Den Haag 12 basisscholen die zwak waren, in 2011 waren dat er nog 23. Per 1 januari 2013 zijn het er zes. In het voortgezet onderwijs is de trend identiek. In 2011 waren 16 opleidingen zwak, in september 2012 12, per 1 januari 2013 zijn het er zes. Schoolbesturen en de gemeente werken samen om de kwaliteit te verbeteren. Hagenaars zijn steeds meer tevreden over de kwaliteit van het onderwijs. Uit de Stadsenquête 2012 komt naar voren dat 84% van de ondervraagden een rapportcijfer zeven of hoger geeft voor de kwaliteit van de basisscholen. 80% beoordeelt het voortgezet onderwijs met een zeven of hoger. Per 1 oktober 2013 kunnen ouders hun kinderen aanmelden op de basisschool van hun keuze, zodra hun kind minimaal één jaar is. Vanwege de minimale aanmeldleeftijd krijgen alle ouders een eerlijke kans om hun kind op de gewenste school in te schrijven.

Onderwijsachterstandenbeleid en Brede buurtschool

De gemeente gaat vier brede buurtscholen-plus bouwen. De sloopwerkzaamheden voor de scholen in de Rivierenbuurt en in Moerwijk zijn uitgevoerd. De start van de bouw van de brede buurtschool-plus in de Rivierenbuurt wacht nog op de afronding van de beroepschriften bij de rechtbank. De ontwerpen voor Moerwijk en Vrederust zijn vergevorderd en de omgevingsvergunning voor Vrederust is in december aangevraagd. In Morgenstond hebben het CJG Escamp en De Haagse Beek besloten direct naast de brede buurtschool te gaan bouwen. Na afstemming van de plannen start het ontwerptraject op korte termijn. Vanaf maart 2012 is de Stichting Brede School een feit. De stichting heeft als taak om (financiële) risico's en knelpunten die ontstaan bij het ontwikkelen van activiteiten die buiten de

kernactiviteiten van schoolbesturen vallen op te vangen. Daarnaast zal de stichting de rol van makelaar op zich te nemen, om het belang van de ontwikkeling van de brede buurtschool in de stad bij betrokkenen onder de aandacht te brengen en antwoorden te geven op vragen die bestaan op dit gebied.

De brede buurtschool in het primair en voortgezet onderwijs

Van de 80 brede buurtscholen in het basisonderwijs hebben er 21 in 2012 het leeransenprofiel. Dit houdt in dat alle kinderen 6 uur extra op school zitten en waarin ze kennis maken met heel veel verschillende vakken. Nog twee andere scholen hebben voorbereidingen getroffen voor de invoering van het leeransenprofiel. In 2012 groeide het aantal zomerscholen van twee naar negen. In schooljaar 2011-2012 telde Den Haag vier weekendscholen. Vooral leerlingen met een achterstand profiteren van de extra leertijd die de zomer- en zaterdagscholen bieden. In 2012 ontvingen 16 scholen voor voortgezet onderwijs subsidie voor de ontwikkeling en uitvoering van een brede buurtschoolprogramma. Op zes van deze 16 locaties wordt op zaterdag en/of in de vakanties extra onderwijs aangeboden.

Kop- en schakelklassen

In het schooljaar 2011-2012 namen 1.060 leerlingen deel aan één van de 80 schakelklassen. Dit is iets meer dan vorig jaar. Een schakelklas besteedt extra aandacht aan taal, zodat achterstanden op dit gebied weggewerkt worden en de leerling daardoor een meer passend schooladvies krijgt. Bijna alle leerlingen in het schooljaar 2011-2012 hebben de doelstelling van de kopklas gehaald: 100% van de leerlingen uit de havo/vwo kopklas en 91% van de vmbo-t kopklas ontvingen een hoger opleidingsadvies.

Ouderbetrokkenheid

Leerlingen presteren beter als hun ouders betrokken zijn bij hun school. In 2012 ontvingen 78 scholen subsidie om de ouders meer bij de school te betrekken, kregen 83 scholen subsidie voor groepsgericht aanbod oudereducatie. Ook werd er een pilot uitgevoerd met functionarissen die als extra taak preventief contact onderhouden met ouders en de school hadden. Dat het overgrote deel van de ouders nauw betrokken is bij het onderwijs van hun kind bleek duidelijk tijdens het eerste Haags Onderwijsfestival voor Ouders in maart dat door 3.000 mensen werd bezocht. De evaluatie van het festival was positief, waardoor het festival een vervolg krijgt. Bovendien wordt het festival landelijk als voorbeeld gezien.

Passend onderwijs

De bezuinigingen op het passend onderwijs zijn door het Lenteakkoord van de baan. De eerste stap die het onderwijs zet, is de samenvoeging van verschillende samenwerkingsverbanden. Voor het voortgezet onderwijs is de samenvoeging al geregeld. Het primair onderwijs vermindert het aantal samenwerkingsverbanden in Den Haag, Leidschendam-Voorburg en Rijswijk van zeven naar één. De schoolbesturen voor primair onderwijs, voortgezet onderwijs en mbo en de gemeente hebben vooruitlopend op de invoering van de wet Passend Onderwijs een voorlopige bestuurlijke agenda ontwikkeld met onderwerpen waarover zij de komende tijd overeenstemming willen bereiken. Het heeft de voorkeur om dit te doen in afstemming met de decentralisatie Jeugdzorg. De verwachting is dat er daarmee een dekkend aanbod van onderwijsvoorzieningen komt, zodat er nog minder kinderen buiten boord vallen.

Schoolveiligheid

Een veilige schoolomgeving verhoogt de leerprestaties van kinderen en de werkprestaties van leraren en het overige personeel op school. In oktober van dit jaar werden weer twee stadsdeelconvenanten Schoolveiligheid getekend. De inzet ter verbetering van de schoolveiligheid wierp zijn vruchten af. Uit de Stadsenquête 2012 komt namelijk naar voren dat ouders, leerlingen en andere betrokkenen de

veiligheid op school een hogere waardering geven. Basisscholen krijgen het rapportcijfer 7,5. Het voortgezet onderwijs een 7,4 en het mbo een 7,1.

Financieel resultaat

€ 3,3 mln. N

In 2012 heeft de externe Adviescommissie Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur 2013-2016 geadviseerd om een aantal instellingen minder of geen subsidie te geven en ruimte te maken voor vernieuwing door een aantal nieuwe instellingen te gaan subsidiëren. Het gemeentebestuur heeft het advies met enkele wijzigingen overgenomen. Gedurende 2012 zijn de subsidiebeëindigings- en kortingsbesluiten aan de betreffende instellingen gestuurd. Door afslanking of opheffing ontstaan bij enkele instellingen juridische kosten. Het college heeft bepaalde instellingen in de gelegenheid gesteld om een sociaal plan op te stellen. Op basis van deze plannen is een voorziening gevormd van € 14 miljoen, waarvan € 2 miljoen wordt gefinancierd uit de reserve frictiekosten bij de Treasury. De overige € 12 miljoen is toegerekend aan de programma's Cultuur (€ 7,7 miljoen) en Onderwijs (€ 4,3 miljoen).

Naast het nadeel van € 4,3 mln. is er ook een voordeel van € 1 mln. door vaststelling van subsidies uit voorgaande jaren. De voordelen ontstaan bij diverse organisaties zoals Kinderopvang Dak, Stichting Zebra, Stichting Vóór, ROC Mondriaan, Stichting Mooi Escamp, 2Samen, VO Haaglanden SHO en Octant. Per saldo een nadeel van € 3,3 mln.

Activiteiten/projecten stedelijk onderwijsbeleid

Voortijdig schoolverlaten (vsv)

De gemeente zette in 2012 stevig in op het voorkomen van voortijdig schoolverlaten en de opvang van overbelaste jongeren. Scholen en gemeenten uit de regio ontwikkelden gezamenlijk extra maatregelen en activiteiten, opdat minder jongeren zonder startkwalificatie de school verlaten. Eén van de maatregelen is het vijfjarig vmbo vanaf het schooljaar 2013-2014 zodat leerlingen een hoger niveau op het MBO kunnen bereiken en/of een kleinere kans hebben op voortijdige schooluitval. Onder andere door de huidige economische situatie slagen minder jongeren erin een leerwerkplek te vinden. Hierdoor is het aantal vsv'ers licht gestegen van 1.576 vorig schooljaar naar 1.658 in het schooljaar 2011-2013.

Schoolverzuim

In alle verzuimcategorieën nam het aantal meldingen toe. Het 'signaalverzuim' (spijbelen), verreweg de grootste categorie, liet met 25 procent een forse stijging zien naar 4.083 meldingen. Deze stijging komt door de aanmoediging van de gemeente richting scholen om tijdig te melden. De stijging van 71% bij absoluut verzuim naar 399 meldingen (een leerling staat niet ingeschreven op een school) komt door de gewijzigde aanpak van Leerplicht en een betere registratie. Intensieve controles op 'luxeverzuim' rond alle schoolvakanties resulteerden in een toename van 8% naar 443 meldingen.

Aansluiting onderwijsarbeidsmarkt

Het onderwijs en de arbeidsmarkt sluiten niet optimaal op elkaar aan. Door de toenemende vergrijzing krimpt het personeelsaanbod in de zorg. Ook kampt het onderwijs met tekorten aan personeel, terwijl de jongste generatie goed onderwijs nodig heeft. Door de afnemende interesse in techniekonderwijs staat de technieksector om jonge mensen met een diploma op zak te springen. Aan de verbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt wordt in het kader van de beleids- en actieagenda 'Geslaagd in het Vak' hard gewerkt door de Den Haag en vele partners binnen de regio Haaglanden.

Dit jaar werkten de vmbo-scholen, die zich bezig houden met techniek, met ROC Mondriaan, ID College en AOC Wellant aan de uitwerking van de plannen om voldoende techniekonderwijs in de

regio in stand te houden. Daarnaast werd een succesvol beroep gedaan op het Platform Bèatechniek voor een deel van de financiering van deze plannen in 2012-2015 waarvan de uitvoering start in 2013. Veel jongeren vinden het moeilijk om een realistisch beeld te vormen van hun toekomstige beroep en daarvoor de juiste opleiding te kiezen. Daarom vonden er verschillende activiteiten voor een betere loopbaanoriëntatie plaats, onder meer de informatiebeurs voor jongeren 'Spots on Jobs', 'Champs on stage' (een project waar 623 leerlingen van vmbo-scholen een loopbaanoriëntatie- en stagebegeleidingprogramma volgden) en 'Pimp your House' (een project waarbij 20 stageplekken werden gecreëerd voor jongeren die een opleiding in de bouwsector volgen).

Hoogbegaafdheid

Alle kinderen en jongeren verdienen maximale kansen om het best uit zichzelf te halen. Dat geldt ook voor cognitief begaafde leerlingen. In juni rondde de 'Class for the gifted children' het eerste schooljaar af. In deze klas, georganiseerd door het Aloysius College en gesubsidieerd door de gemeente, zitten leerlingen uit groep 7 en 8 uit het basisonderwijs. Zij krijgen één dagdeel per week een speciaal onderwijsaanbod voor hoogbegaafden in bètavakken. Universiteit Nijmegen onderzoekt de effecten van dit aanbod. De eerste bevindingen zijn positief.

Hoger en internationaal onderwijs

Dit jaar ontstond een bijzondere samenwerking tussen de hoger onderwijsinstellingen, ACKU Cultuurburo, de Haagse Studentenvakbond en de gemeente. Zij hebben zich verenigd in het marketingplatform Den Haag Studentenstad voor het vergroten van de motivatie en interesse bij studenten om in Den Haag te komen studeren en later te wonen en werken. Het Instituut Bestuurskunde van de Universiteit Leiden begon vanaf februari in Den Haag met de masters Crisis & Security, Management van de Publieke sector en Public Administration. Vanaf het studiejaar 2012-2013 heeft de Faculteit Campus Den Haag het academische opleidingsaanbod uitgebreid met de bachelor International Studies. Het is een daverend succes: er zijn ongeveer 350 studenten gestart met deze nieuwe opleiding. In september 2012 is het nieuwe Academiegebouw aan de Schouwburgstraat feestelijk geopend. De nieuwe loot aan de stam van het internationale onderwijs in Den Haag is de Europese School. In augustus 2012 startten de lessen voor de eerste vier leerjaren van het basisonderwijs in de taalsecties Nederlands, Engels en Spaans. De school heeft eind 2012 meer dan 100 leerlingen. Op bijna 20 basisscholen in Den Haag krijgen leerlingen een vorm van vroeg vreemde taalonderwijs aangeboden. Daarnaast pleit Den Haag bij het rijk voor het mogelijk maken tweetalig basisonderwijs en wordt het door het Maris College gewerkt aan een tweetalig vmbo.

Financieel resultaat

€ 1,8 mln. V

- Op het programma onderwijshuisvesting 2009-2012 realiseert de gemeente een voordeel van € 0,6 mln. Dit voordeel is ontstaan doordat de kosten van sloop- en verbouwprojecten lager zijn uitgevallen dan geraamd. Daarnaast ontstaat een voordeel op de huurkosten doordat huren van bepaalde locaties zijn beëindigd en/of later zijn ingegaan. Verder zijn enkele overige kosten zoals onderwijsleerpakketten en meubilair lager uitgekapt en zijn enkele declaratietermijnen verstreken.
- Verder realiseert de gemeente een voordeel van € 0,5 mln. Dit betreft ondermeer kosten van automatisering, die door ingebruikname van het nieuwe leerlingenregistratie systeem Pronexus zijn gedaald. Ook is er een incidenteel voordeel door de latere opening van het nieuwe zwembad.
- Er is ook een incidenteel voordeel van € 1,3 mln. op de overheadkosten voor heel programma Onderwijs. Op product Activiteiten Stedelijk Onderwijs is het voordeel € 0,5 mln. Als gevolg van gewijzigde regelgeving is de voorziening WAO/WIA voor langdurig zieken vrijgevallen. Dat leidt tot voordelen op verschillende programma's. Daarnaast is vacatureruimte binnen de centrale overhead niet ingevuld met oog op de bezuinigingstaakstelling op personeel in de komende jaren.
- Overig € 0,2 mln. V

Onderwijshuisvesting

Kwalitatief goed onderwijs begint bij een kwalitatief goed, permanent schoolgebouw met frisse lucht. Om die reden investeert de gemeente extra in onderwijshuisvesting. Die investeringen leidden in 2012 tot de oplevering van tien nieuwe of uitgebreide scholen. Er zijn daarnaast in dit jaar twaalf projecten in aanbouw genomen of nog in uitvoering. Tevens startte in 2012 de Europese school aan de Houtrustweg, na aankoop en aanpassing van het schoolgebouw. Verder financierde de gemeente 139 scholen om bij bestaande bouw extra te investeren in het binnenklimaat. Met de nieuwbouw van de scholen worden zoveel mogelijk voorschool/peuterspeelzalen, ruimtes voor kinderopvang en ruimtes voor multifunctioneel gebruik meegebouwd. Bij ca. 20 scholen worden hier plannen voor gemaakt.

Openbare bibliotheek

In 2012 is vooral veel aandacht besteed aan de realisatie van zes nieuwe buurtbibliotheken. De eerste buurtbibliotheek (Benoordenhout) is op 17 januari 2013 officieel geopend. Deze buurtbibliotheken compenseren zes wijkbibliotheken die vanwege de bezuinigingen niet langer open konden blijven. Verder is dit jaar is de nieuwe zelfservice inname in de Centrale Bibliotheek in gebruik genomen en eind 2012 is in alle vestigingen het project zelfservice betalen afgerond.

De in het meerjarenbeleidsplan 2012-2015 opgenomen vergroting van de inspanningen op het gebied van taal- en leesbevordering en mediawijsheid werd inhoudelijk voorbereid. De uitreiking van de AKO literatuurprijs door de burgemeester vond op 29 oktober plaats in de Centrale Bibliotheek. De eerste verdieping van de Centrale Bibliotheek ontwikkelde zich verder tot een media- en debatverdieping. Landelijke televisie- en radioprogramma's waren herhaaldelijke gebruikers van de ruimte en onder meer samen met Prodemos, Huis voor Democratie en Rechtstaat, werd een reeks debatten georganiseerd. In de Haagse Wetswinkel vond de Centrale Bibliotheek een nieuwe inwoner van het gebouw aan het Spui.

Financieel resultaat

€ 0,4 mln. V

Indien de bibliotheken auteursrechtelijk beschermde werken uitlenen, dan ontvangen de rechthebbenden een vergoeding, dat heet leenrecht. In december 2012 heeft de Hoge Raad uitgesproken dat over verlengingen van materialen (dus volgend op een eerste uitlening) geen leenrecht is verschuldigd. De gemeente heeft over de jaren 2006 tot en met 2012 het te betalen leenrecht opgenomen als verplichting van € 0,8 mln. Door de uitspraak van de Hoge Raad vervalt de verplichting om het leenrecht te betalen en het gereserveerde bedrag valt vrij. Verder is € 0,4 mln. meer besteed aan onderhoud en inrichting. Dit wordt onder andere veroorzaakt door de kosten van de nieuwe trap in de centrale bibliotheek. Verder zijn extra kosten gemaakt door de vervanging van inventaris, belettering, aanpassing van balies, e.d.

Leerlingenvervoer

In het schooljaar 2011-2012 heeft de gemeente het vervoer verzorgd of gesubsidieerd van 1.489 leerlingen. De klankbordgroep leerlingenvervoer functioneert goed en is in 2012 regelmatig bij elkaar gekomen om de uitvoering van uitvoering van het leerlingenvervoer te bespreken. Deze werkwijze is succesvol.

Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE)

In maart 2012 ondertekende de gemeente de bestuursafspraken 'Effectief benutten van voor- en vroegschoolse educatie en extra leertijd voor jonge kinderen' met het Rijk. Door deze afspraken kan Den Haag jaarlijks tot en met 2015 € 13 mln per jaar investeren in het voorkomen en verminderen van

taalachterstanden bij jonge kinderen, bijvoorbeeld door de inzet van coaches op hbo-niveau die de VVE-leidsters ondersteunen en door extra taalscholing van de leidsters die taalniveau 3F nog niet beheersen. Sinds 1 januari 2012 indiceert het consultatiebureau of kinderen wel of niet tot de doelgroep van de VVE behoren. Een digitaal uitwisselingsplatform VVE werd gebouwd waardoor de deelname aan VVE beter gemonitord kan worden.

Volwasseneneducatie

Uit onderzoek van IVIO-didactiek kwam dit jaar naar voren dat de volwasseneneducatie in Den Haag beter is dan in de rest van het land. In Den Haag verbetert bij meer dan 80% van de deelnemers de taalvaardigheid. Landelijk gezien is die stijging 34%. Ook kwam 62% van de cursisten meer voor zichzelf op. Dit is bijna 20% meer dan landelijk. Ook levert de Haagse volwasseneneducatie een grote bijdrage aan ontmoeten en ondernemen (58%). Dat ligt 20% hoger dan in de rest van Nederland. Verder continueerden gemeenten en ROC's de aanpak van laaggeletterdheid op de werkvloer via de regionale wervingscampagne 'Doe Weer Mee' en door lokale acties. 200 laaggeletterde deelnemers van bedrijven en instellingen volgden taalonderwijs op de werkvloer. In 2012 is het programma 'Op Stage vmbo' ontwikkeld zodat leerlingen zowel op de stageplek, op school als thuis aan de slag kunnen met taal en rekenoefeningen. Ook is een programma gemaakt voor laagopgeleide ouders met informatie over stages hun kinderen op het vmbo. In 2012 heeft is het licentiesysteem ingevoerd. De gemeente heeft voor 145 organisaties en scholen de licentie afgekocht.

Kinderopvang

In 2012 voerde de GGD alle wettelijk verplichte inspecties uit. Bij meer dan 60% van deze inspecties zijn geen overtredingen geconstateerd. Elk jaar is dit bij meer inspecties het geval. De GGD constateert dat door de afname in de vraag naar kinderopvang, organisaties regelmatig minder personeel inzetten. Hierdoor neemt de kwaliteit van sommige kindercentra af. Bij onvoldoende kwaliteit zet de gemeente handhavingsmiddelen in. In 2012 konden alle peuterspeelzalen na inspectie opgenomen worden in het landelijk register kinderopvang en peuterspeelzaalwerk. Gezien de gewijzigde situatie in de kinderopvang is het convenant 'een plek voor ieder kind' uit 2008 geëvalueerd. De twee kwantitatieve doelstellingen (uitbreiding capaciteit en wegwerken wachtlijsten) zijn gehaald dan wel achterhaald. Gezien de rijksmaatregelen zijn wij bezorgd over de vraaguitval bij de kinderopvang. De derde doelstelling – meer inhoudelijke samenwerking tussen onderwijs en kinderopvang om doorlopende ontwikkelingslijnen voor 0- tot 12-jarigen te realiseren – blijft actueel. Daar geeft de gemeente de komende jaren nadere uitwerking aan.

Gymnastiek- en schoollokalen

De scholen in Den Haag hebben gezamenlijk ruim 200 gymzalen. Daarvan zijn er 62 - op tijden dat de scholen er geen gebruik van maken - verhuurd. Dat levert € 405.000 op, dat voor 90% naar de schoolbesturen gaat. Het komt overeen met ongeveer 22.000 uur verhuur per jaar, gemiddeld acht uur per zaal per week.

Schoolbegeleidingsdienst

De Stichting Haags Centrum voor Onderwijsadvies (HCO) ontvangt sinds de verzelfstandiging in 2010 van de gemeente jaarlijks tot 2014 subsidie. Het HCO heeft, zoals afgesproken, met onder meer scholen gewerkt aan thema's uit de Haagse Educatieve Agenda 2010-2014 'Haags talent erkend', zoals voor- en vroegschoolse educatie, schakelklassen en brede buurt school.

Verloop van financiële cijfers en toelichtingen

Naast de verschillenverklaringen in 2012, zijn ook de verschillen met vorig jaar interessant. Deze verklaring treft u aan in deze paragraaf. Ook worden de neutrale verschillen (groter worden of krimpen

van het programma zonder dat dit resultaat oplevert) verklaard. De tabellen zijn zoveel mogelijk voorzien van een korte analyse.

Programmatotaal 2012

	Ontwerp- begroting 2012	Actuele begroting 2012	Uitkomst 2012	Resultaat 2012
Lasten	162.533	178.681	169.892	8.789 V
Baten	34.246	51.393	45.210	6.183 N
Saldo exclusief reserves	128.287 N	127.288 N	124.682 N	2.606 V
<i>Dotaties aan reserves</i>	700	9.439	9.454	15 N
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	5.732	10.977	8.941	2.036 N
Saldo inclusief reserves	123.255 N	125.750 N	125.195 N	555 V

N.B. De actuele begroting wijkt af van de ontwerpbegroting als gevolg van door de raad genomen besluiten (halfjaerbericht en overige raadsvoorstellen).

Er is een incidenteel voordeel van € 1,3 mln. op de overheadkosten voor heel programma Onderwijs. Dit betreft de vrijval van de voorziening WIA en vacatureruimte. De verdeling over de producten is: Act. Stedelijk onderwijsbeleid € 0,5 mln., Onderwijshuisvesting € 0,4 mln., Onderwijsachterstandenbeleid € 0,2 mln., Leerlingenvervoer € 0,2 mln., Voor- en vroegschoolse educatie € 0,1 mln. en overige producten € 0,02 mln.

Neutrale ontwikkeling, geen financieel resultaat

De gemeente heeft een nieuwe regeling ingesteld waarbij scholen in staat worden gesteld om via investeringssubsidies multifunctionele ruimtes te realiseren. De schoolbesturen hebben in 2012 aanvragen ingediend. De beschikkingen zijn begin 2013 verstuurd. Daarom is in 2012 € 1,1 mln. minder besteed en ook minder onttrokken uit de reserve Multifunctioneel gebruik schoolgebouwen. De middelen worden vanaf 2013 besteed. Daarnaast hebben gemeenten en het Rijk bestuursafspraken gemaakt over de aanpak van onderwijsachterstanden. De gemeente heeft in april 2012 de beschikking ontvangen. De besteding vindt plaats tot en met 2015.

Uitkomst 2011-2012

	Uitkomst 2011	Uitkomst 2012	Vershil 2011-2012
Lasten	158.858	169.892	11.034 N
Baten	35.930	45.210	9.280 V
Saldo exclusief reserves	122.928 N	124.682 N	1.754 N
<i>Dotaties aan reserves</i>	3.400	9.454	6.054 N
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	10.739	8.941	1.798 N
Saldo inclusief reserves	115.589 N	125.195 N	9.606 N

Uitkomsten 2012 ten opzichte van 2011

Op basis van bestuursafspraken heeft het rijk in 2012 meer geld gegeven voor onderwijs. Daarnaast is in het collegeakkoord 2010-2013 vanaf 2012 structureel € 5 mln. uitgetrokken voor nieuw onderwijsbeleid.

Specificatie dotaties en onttrekkingen per reserve

Omschrijving reserve	Uitkomst 2012			Begroting 2012	
	Dot.	Ontr.	Vrijval	Dot.	Ontr.
Dienstcompensatiereserve DOB				0	0
Reserve Exploitatie rendabele panden	1.000			1.000	0
Reserve Activiteiten/projecten stedelijk onderwijsbeleid				0	279
Reserve Bruidsschatregeling POO		2.569		0	2.569
Reserve Regeling Binnenmilieu Scholen Primair en Speciaal Onderwijs		2.196	1.855	0	4.050
Reserve vakscholen		290	15	0	306
Res. Krachtwijken brede scholen		175	20	0	195
Reserve duurzame huisvesting primair en speciaal onderwijs	2.754			2.739	700
Personeel voormalig POO	700	375		700	378
Reserve Multifunctioneel gebruik schoolgebouwen	5.000	1.446		5.000	2.500
Totaal	9.454	7.051	1.890	9.439	10.977

Voor de reserve Multifunctioneel gebruik schoolgebouwen geldt dat de aanvragen van schoolbesturen vertraagd op gang kwamen, omdat het een nieuwe regeling betreft. De beschikkingen worden in januari 2013 verstuurd waarmee de onttrekkingen verschuiven naar 2013.

Op de reserve Regeling binnenmilieu is in 2012 een vrijval van € 1,855 mln. De raad heeft ingestemd met het voorstel van het college inzake duurzame huisvesting van het onderwijs (RIS:181330).

Onderdeel hiervan is de verlenging van de Tijdelijke regeling verbetering binnenklimaat 2009. Via de oude regeling zijn 88 scholen voorzien van verbeteringen in binnenklimaat en energiebesparing. Door de verlening van de regeling kunnen de resterende 56 scholen ook meedoen. De middelen van de vrijgevallen reserve Regeling binnenmilieu zijn bij de Ontwerpbegroting 2013 toegevoegd aan de reserve Duurzame huisvesting.

Saldi reserves / voorzieningen / investeringen

	Uitkomst 2012	Begroting 2012	Uitkomst 2011
Eindsaldo 31-12 Reserves	12.278	10.227	11.777
Eindsaldo 31-12 Voorzieningen	1.651	1.027	1.097
Investerings	39.512	32.083	25.615

2.7 Programma Integratie en Krachtwijken

Coördinerend Portefeuillehouder: Marnix Norder

De nadruk in dit programma ligt op het aanpakken van maatschappelijke problemen die een belemmering vormen voor de integratie van verschillende groepen in de Haagse samenleving.

Het beleid op het gebied van de instroom van de arbeidsmigratie uit Midden- en Oost-Europa is in 2012 gecontinueerd. In maart 2012 is de Nationale Intentieverklaring Huisvesting Arbeidsmigranten ondertekend, waarin de gemeente zich samen met andere partijen beijvert voor de oplossing van het huisvestingsprobleem op lokaal en regionaal niveau. In samenwerking met de Poolse Stichting Barka is een terugkeerproject geïnitieerd voor dakloze Midden- en Oost-Europeanen naar hun landen van herkomst. Meer dan 50 Somalische gezinnen met meervoudige problemen zijn aangepakt.

Voor diversiteit zijn trainingen voor aspirant-bestuursleden voor maatschappelijke organisaties gegeven door Atana.

Wie de Nederlandse taal machtig is, is in staat om deel te nemen aan de samenleving. Het laagdrempelige taalaanbod in de vorm van Taal in de Buurt is daarom een belangrijk speerpunt van het integratiebeleid.

Topindicator

Beheersing van de Nederlandse taal is de belangrijkste sleutel tot integratie. Sinds 2007 zijn er meer dan 27.000 inburgeraars met een inburgeringstraject gestart. 71% van de Hagenaars slaagde voor het inburgeringsexamen. Dat is minder dan het streven voor 2012 van 82% en de in 2011 gerealiseerde 78%. Dit hangt samen met het feit dat Turkse inburgeraars sinds de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep medio 2011 niet meer verplicht zijn om in te burgeren. Ook voor een groot deel van de groeiende groep WWB-inburgeraars heeft niet-slagen voor het inburgeringsexamen geen verblijfsrechtelijke consequenties. Daarmee is voor beide groepen de prikkel om te slagen voor het inburgeringsexamen kleiner dan bij verplichte inburgeraars. Overigens bedraagt het landelijke slagingspercentage voor het inburgeringsexamen 66% (cijfers BZK t/m juli 2012). Het Haagse slagingspercentage ligt dus boven het voor Nederland gemiddelde percentage.

Topindicator	Realisatie 2012	Begroting 2012	Nulmeting 2009
Hagenaars dat slaagt voor het inburgeringsexamen als % van het aantal Hagenaars dat examen doet	71%	82%	76%

Bron: ISI (Informatie Systeem Inburgering)

Wat hebben we gedaan en wat heeft het gekost?

Deze paragraaf beschrijft de beleidsmatige verantwoording op productniveau. Een beleidsmatige verantwoordingsluiten wij af met een blokje 'financieel resultaat' voor de grootste of belangrijkste financiële verschillen in 2012. Het resultaat per product is de kapstok voor de financiële verschillenverklaring. Het product met het hoogste resultaat (positief of negatief) staat het eerst vermeld.

Financiële cijfers

Programma-activiteiten in 2012	Uitkomst 2012			Begroot saldo 2012	Resultaat 2012
	Lasten	Baten	Saldo		
Inburgering	32,2	36,9	4,7 V	0,9 V	3,8 V
Coördinatie Krachtwijken	1,8	0,4	1,3 N	3,0 N	1,7 V
Interculturalisatie en diversiteitsbeleid	4,8	0,4	4,4 N	5,5 N	1,0 V
Burgerparticipatie krachtwijken	1,1	1,4	0,3 V	0,1 V	0,2 V
Volwasseneneducatie (inburgering)	1,0	0,0	1,0 N	1,1 N	0,1 V
Asielzoekers en vluchtelingenbeleid	0,8	0,1	0,7 N	0,7 N	- N
Totaal	41,7	39,2	2,6 N	9,3 N	6,8 V

Inburgeringen volwasseneneducatie

In 2012 startten er 5.428 inburgeraars met een traject, waarvan ruim 2.000 met een WWB-uitkering. Net als in eerdere jaren was er vanuit de Hagenaars uit Midden- en Oost-Europa veel belangstelling voor inburgeringstrajecten: dit jaar startten er 1.212 trajecten voor deze mensen. Mede door de goede prestaties van Den Haag ten opzichte van andere steden is het budget dat het Rijk voor 2012 en 2013 ter beschikking heeft gesteld nog aanzienlijk.

Per 2013 zijn Hagenaars zelf verantwoordelijk voor hun inburgering. Gemeenten hebben daarbij dan geen rol meer. Voor inburgering was 2012 dus een overgangsjaar; 2012 was het laatste jaar waarin de gemeente haar burgers een inburgeringsaanbod kon doen. Inburgeraars die voor 2013 met een inburgeringstraject zijn gestart, mogen dat traject uiteraard gewoon afmaken. De afbouw van inburgering heeft consequenties voor de uitvoering. Dit jaar verviel de functie van circa 42 fte consulenten Inburgering.

In de afwikkeling van het Grotestedenbeleid (periode III) heeft Den Haag succes geboekt in de rechtszaak tegen het Rijk betreffende de afwikkeling van de Wet inburgering nieuwkomers. Dit betreft de inburgeringstrajecten die in 2005 zijn gestart. Hierdoor krijgt de gemeente incidenteel mogelijk een bedrag van ruim € 6 mln. beschikbaar. Het voorbehoud ligt in het feit dat het Rijk tegen de uitspraak hoger beroep heeft ingesteld.

Financieel resultaat

€3,8 mln. V

Er is een bedrag van ruim € 3,8 mln. vrijgevallen door de afrekening op basis van de geleverde prestaties van de onderdelen Oudkomers en Nieuwkomers binnen GSB III. In de tussentijdse afrekening van de brede doeluitkering Sociaal Integratie en Veiligheid (BDU SIV) bleek dat bij deze onderdelen geld overbleef. De reden hiervan is dat deze middelen efficiënt zijn ingezet. De kans dat het Rijk deze alsnog terugvordert is nihil, omdat de gemeente Den Haag de totale BDU SIV volledig heeft uitgegeven.

Coördinatie Krachtwijken

In de Krachtwijkanaanpak zijn de pijlers uit de tweede fase wijkaanpak in uitvoering gekomen. Zo zijn er experimenten gestart voor de versterking van de zorgstructuur in het onderwijs. Ook zijn de eerste bezoeken afgelegd in het kader van 'huis aan huis aan het werk'. Op basis hiervan is de aanpak verder aangescherpt. Omdat de Schilderswijk achterblijft bij de andere krachtwijken, en al de grootste achterstand had tot Haagse gemiddelde, is er een actieplan 'Deal Schilderswijk' gemaakt om de Schilderswijk over het kantelpunt heen te krijgen. De aanpak richt zich op het op orde krijgen van de

basis en het bieden van nieuwe dynamiek. Daarbij gaan we uit van de kracht van de wijk. Aan de raad wordt de voortgang van de wijkaanpak jaarlijks voorgelegd in de 'Voortgangsrapportage Wijkaanpak'.

Financieel resultaat

€ 1,7 mln. V

In 2012 is eerst geïnventariseerd waar in de Schilderswijk ingrepen in de openbare ruimte gepland stond, waaronder vernieuwing van de tramrails en van de riolering. Daarnaast zijn verschillende projecten in de openbare ruimte in voorbereiding genomen. Een aantal is gerealiseerd, zoals het pleintje aan de Van Damstraat en de David Blesstraat, maar andere projecten vragen langere voorbereidingstijd en worden verspreid uitgevoerd. De aanpak in de openbare ruimte kent hierdoor een gestaag uitvoeringstempo. Voor de Deal Schilderswijk was een werkbudget beschikbaar die maar beperkt is uitgegeven doordat er in 2012 extra middelen waren ontvangen van het Rijk.

Interculturalisatie en Diversiteitsbeleid

Aanpak risicjongeren

De aanpak van IMAR en Mi Ta Bon heeft niet geleid tot een substantiële vermindering van de oververtegenwoordiging van de Antilliaanse en Marokkaanse jongeren in voortijdig schoolverlaten, werkloosheid en criminaliteit. Tegelijkertijd neemt de oververtegenwoordiging evenmin toe. Dit beeld wordt landelijk bevestigd.

Arbeidsmigranten uit Midden – en Oost-Europa

De arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa in Den Haag leveren een grote bijdrage aan de economie. De meesten komen hier om (tijdelijk) te werken en een deel vestigt zich voor langere tijd in Nederland. Sinds medio 2010 voert Den Haag een specifiek beleid voor deze doelgroep omdat in korte tijd er sprake is van een enorme toename van mensen uit die regio, waardoor er knelpunten zijn ontstaan in de huisvesting, arbeidsomstandigheden, alcoholgebruik, dak- en thuisloosheid, overlast en in het onderwijs. Per 1 januari 2012 stonden 15.642 Midden- en Oost-Europeanen ingeschreven in de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) van Den Haag. Deze groep woont vooral in de stadsdelen Centrum, Escamp, Laak en Segbroek. Er is een samenhangend beleid ontwikkeld voor alle knelpunten. Het beleid wordt deels uitgevoerd door de intermediaire organisatie Stichting Den Haag Midden Europa (IDHEM). Zij nemen de informatievoorziening en voorlichting via spreekuren en dergelijke voor haar rekening. Daarnaast werken ze samen met het gemeentelijke team Handhaving, leveren ze begeleiders op de Internationale Schakelklassen van Johan de Wit en het Diamantcollege, ondersteunen ze instellingen en begeleiden ze mensen naar het werk of anderszins.

In 2012 lagen de prioriteiten bij het bestrijden van de dakloosheid onder een toenemend aantal arbeidsmigranten, aanbieden van taallessen en het faciliteren van (tijdelijke) huisvesting in samenwerking met de regiogemeenten.

Op 1 april 2012 zijn de Poolse Stichting Barka samen met Stichting Den Haag Midden Europa (IDHEM) en het Leger des Heils gestart met het vrijwillige terugkeerproject Perspektywa. Dat heeft geleid tot 32 terugkeren via Barka, 9 mensen zijn via IDHEM vertrokken, 24 op eigen gelegenheid. 89 mensen zijn geholpen aan werk, 6 zijn het land uitgezet via IND en Dienst Terugkeer en Vertrek.

Op het gebied van huisvesting zijn de drie mogelijkheden voor nieuwe tijdelijke huisvesting verder uitgewerkt. Een is in januari 2013 opgeleverd (190 plekken), de andere twee zijn nog in ontwikkeling. In de prestatieafspraken met de drie grote Haagse corporaties is opgenomen dat zij 1.500 plekken

realiseren. Staedion en HaagWonen hebben inmiddels elk zo'n 50 plekken beschikbaar. Vestia is einde 2012 gestart met oriënterende gesprekken met potentiële partners.

Het programma Taal in de Buurt en het speciale inburgeringprogramma afgestemd op de arbeidsmigranten, boden wederom veel mogelijkheden voor arbeidsmigranten om de Nederlandse taal te leren. In 2012 hebben 1.075 cursisten deelgenomen aan de cursussen van Taal in de Buurt. In 2012 zijn er tot 1 december 841 mensen uit Midden- en Oost Europa met een inburgeringstraject gestart. Dat is 19% van het totale aantal gestarte trajecten over 2012.

Diversiteit

Stimuleren van de diversiteit was ook vorig jaar een belangrijk speerpunt binnen het integratiebeleid. Enerzijds vanwege het bevorderen van de afspiegeling van de bevolkingssamenstelling van de stad op personeel en bestuurlijk niveau en anderzijds voor de borging van expertise, als gevolg van het afschaffen van specifiek beleid. In dit kader is een aantal voornemens, zoals genoemd in de Integratienota verder geconcretiseerd:

1. Diversiteitsbewust vakmanschap voor beleidsambtenaren;
2. Meer diversiteit in besturen en Raden van Toezicht van maatschappelijke instellingen;
3. Diversiteit in besturen van culturele instellingen;
4. Biculturaliteit en ondernemerschap.

In navolging van de succesvolle training van aspirant-bestuursleden voor cultuurinstellingen is aan Atana de opdracht gegeven voor het starten van een cursus voor aspirant-bestuursleden van maatschappelijke organisaties. In het najaar zijn hiervoor 15 kandidaten geselecteerd uit verschillende migrantenbevolkingsgroepen. In het voorjaar 2012 is de tweede cursus voor aspirant-bestuursleden voor culturele instellingen met succes voltooid. Hieraan hebben eveneens geïnteresseerden uit verschillende bevolkingsgroepen deelgenomen.

Antidiscriminatie

Op het gebied van antidiscriminatie vinden een herijking en vitalisering van beleid en uitvoering plaats. Onder regie van de gemeente is met behulp van mystery guests een aantal uitgaansgelegenheden getest op mogelijke belemmeringen van discriminatoire aard. De uitkomst gaf, op een enkele uitzondering na, een gunstig beeld. In 2013 start een langdurige actie en campagne op het gebied van arbeidsmarkt en uitsluiting.

Financieel resultaat

€ 1,0 mln. V

Door definitieve afrekening subsidies kunnen verschillen ontstaan. In 2012 is de definitieve vaststelling van de subsidies € 0,6 mln. lager dan begroot. Verschillen ontstaan bij verschillende instellingen zoals: Stichting Den Haag & Midden-Europa, arbeidsmigranten, wereldburgerschap, MiTaBon en Bureau Discriminatiezaken. Van het Bureau Discriminatiezaken is besloten om de subsidie te beëindigen (RIS 179184).

Overig € 0,4 mln. V

Burgerparticipatie Krachtwijken

In de businesscase bewonersparticipatie wordt gewerkt aan de betrokkenheid van bewoners bij hun eigen wijk. Bewoners krijgen de ruimte om zelf initiatieven te nemen ter verbetering van het woon- en leefklimaat in hun wijk. Er zijn meerdere duurzame initiatieven gerealiseerd.

Asielzoekers en vluchtelingenbeleid

Gemeenten voeren, vanuit hun zorgplicht, verschillende taken en activiteiten uit op het terrein van asiel. Verschillende projecten, fondsen of stichtingen krijgen subsidie van de gemeente. De uitgaven zijn in lijn met de begroting.

Statushouders

Wanneer statushouders zich vestigen in Den Haag biedt de gemeente ondersteuning bij onder andere de huisvesting, inschrijving GBA, aanvraag inkomen en inkomensondersteunende voorzieningen en doorverwijzing naar inburgeringtrajecten. Daarnaast ontvangt Vluchtelingenwerk Zuidvleugel subsidie voor:

- de statushouder verder bekend maken met de Haagse sociale kaart, het vinden van een huisarts in de buurt, inschrijven van kinderen bij een school en het regelen van de aansluiting van gas, water en licht. In 2012 zijn 180 statushouders ondersteund bij vestiging;
- Informatie en (juridisch) advies, in 2012 voor 3.500 asielzoekers.
- Ondersteuning bij gezinshereniging, in 2012 voor 120 statushouders.

Asielzoekers zonder verblijfsvergunning

De gemeente biedt opvang aan asielzoekers die rechtmatig in Nederland verblijven en op straat dreigen te komen staan. Het gaat hierbij om mensen die (nog) geen verblijfsdocument hebben en in afwachting zijn van een rechterlijke uitspraak over hun asielpcedure, en om mensen die meewerken aan terugkeer. Ondanks de opvatting van het Rijk dat gemeenten hier geen taak in hebben, trekt de gemeente Den Haag zich het lot aan van de meest kwetsbaren uit deze groep. Hiervoor is het Haags Noodfonds Vluchtelingen in het leven geroepen, dat wordt gecoördineerd door de Stichting Samenwerkende Sociale Fondsen (SSSF). In de uitvoering zijn ook VluchtelingenWerk Zuidvleugel en Stek betrokken. In 2012 zijn 53 huishoudens vanuit het fonds financieel ondersteund en begeleid. Bij de afronding van het project Perspectief zijn de 20 opvangplaatsen voor kwetsbare ex-amv's bij Stichting Luna opgenomen in het vaste aanbod voor ongedocumenteerden. Op 1 januari 2013 ontvangen daarnaast nog 12 ex-amv jongeren begeleiding van Stichting Luna of VluchtelingenWerk.

Verloop van financiële cijfers en toelichtingen

Naast de verschillenverklaringen in 2012, zijn ook de verschillen met vorig jaar interessant. Deze verklaring treft u aan in deze paragraaf. Ook worden de neutrale verschillen (groter worden of krimpen van het programma zonder dat dit resultaat oplevert) verklaard. De tabellen zijn zoveel mogelijk voorzien van een korte analyse.

Programmatotaal 2012

	Ontwerp- begroting 2012	Actuele begroting 2012	Uitkomst 2012	Resultaat 2012
Lasten	39.352	44.224	41.710	2.514 V
Baten	29.037	29.480	34.575	5.095 V
Saldo exclusief reserves	10.315 N	14.744 N	7.135 N	7.609 V
Dotaties aan reserves	30	30	30	0
Onttrekkingen aan reserves	600	5.441	4.603	838 N
Saldo inclusief reserves	9.745 N	9.333 N	2.562 N	6.771 V

N.B. De actuele begroting wijkt af van de ontwerpbegroting als gevolg van door de raad genomen besluiten (halfjaarbericht en overige raadsvoorstellen).

Neutrale ontwikkeling, geen financieel resultaat

De lasten van de onderwijskosten inburgeringstrajecten gestart in 2010-2012 vallen € 2,9 mln. hoger uit dan begroot. Dit wordt voor het grootste deel veroorzaakt door extra trajecten die zijn gerealiseerd ten opzichte van het aantal die voor de begroting als uitgangspunt waren genomen. Daarnaast zorgen ook een hoger dan verwachte examendeelname en een lager dan verwachte gemiddelde trajectduur voor meer lasten. Wel is het zo dat er minder dan verwacht ook daadwerkelijk met de cursus wordt begonnen. Ondanks dat op meer cursusdeelname is gestuurd richting taalaanbieders valt deze toch tegen.

De overige lasten taalaanbieders is gedaald met € 2,5 mln. Met name de dit jaar gestarte bemiddeling van WWB-ers naar werk is tot nu toe minder succesvol dan gehoopt. Hierdoor blijft € 1,8 mln. van het begrote bedrag onbesteed. Daarnaast wordt ook minder besteed aan vraaggericht inburgeren dan begroot: € 2,3 mln. is besteed van de begrote € 3 mln. De inburgeraar wordt wel door de taalaanbieders standaard de mogelijkheid van de beschikbare vraaggerichte modules geboden, dus er is wel zo veel mogelijk aan de behoeften van de inburgeraar tegemoet gekomen.

Uitkomst 2011-2012

	Uitkomst 2011	Uitkomst 2012	Vershil 2011-2012
Lasten	39.406	41.710	2.304 N
Baten	28.888	34.575	5.687 V
Saldo exclusief reserves	10.518 N	7.135 N	3.383 V
<i>Dotaties aan reserves</i>	<i>1.905</i>	<i>30</i>	<i>1.875 V</i>
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	<i>2.028</i>	<i>4.603</i>	<i>2.575 V</i>
Saldo inclusief reserves	10.395 N	2.562 N	7.833 V

Verschillen uitkomst 2012 t.o.v. uitkomst 2011

Het verschil in resultaat wordt met name veroorzaakt door de onttrekking aan de reserve risico's inburgering en verantwoorde afbouw ad € 2,7 mln. De bijbehorende last waarvoor deze onttrekking is bedoeld is verantwoord op programma 8. Daarnaast zorgde de realisatie in 2011 van in de periode 2007-2009 gestarte trajecten voor een voordeel van € 1,1 mln. in 2011. Bovendien was er sprake van € 3,8 mln. extra voordeel door de afrekening op basis van de geleverde prestaties van de onderdelen Oudkomers en Nieuwkomers binnen GSB III. Tevens wordt het verschil in resultaat verklaard door de dotatie in 2011 aan de bestemmingsreserve Bewonersparticipatie. Daarnaast hebben verschillende ombuigingen op dit programma plaatsgevonden.

Specificatie dotaties en onttrekkingen per reserve

Omschrijving reserve	Uitkomst 2012			Begroting 2012	
	Dot.	Ontr.	Vrijval	Dot.	Ontr.
Bestemmingsreserve Risico's inburgering en verantwoorde afbouw		3.151		0	3.989
Reserve Marokko instituut	30	85	1	30	86
BR KW BC Bewonersparticipatie		938	317	0	1.255
BR KW BC Imagocampagne		111		0	111
Totaal	30	4.285	318	30	5.441

De reserve Risico's inburgering en verantwoorde afbouw is bedoeld om mogelijke tekorten te kunnen dekken op de uitvoering van inburgering, dan wel voor het op verantwoorde wijze afbouwen van de

uitvoering op dit beleidsterrein als gevolg van de wijzigingen in het rijksbeleid. De afbouw van het uitvoeringsapparaat inburgering is reeds in gang gezet. De kosten vielen in 2012 lager uit dan verwacht.

Saldi reserves / voorzieningen / investeringen

	Uitkomst 2012	Begroting 2012	Uitkomst 2011
Eindsaldo 31-12 Reserves	2.749	1.911	7.322
Eindsaldo 31-12 Voorzieningen	518	501	801
Investeringen	0	0	0

2.8 Programma Werk en Inkomen

Coördinerend Portefeuillehouder: Henk Kool

Iedereen heeft de regie over zijn eigen leven en draagt bij aan de maatschappij door werk, school of op een andere manier. De ondersteuning van de gemeente Den Haag is erop gericht dat mensen daar zelf hun verantwoordelijkheid in kunnen nemen. Hagenaars zijn zelf verantwoordelijk voor het volgen en voltooien van hun opleiding en voor het vinden en behouden van werk. Pas als blijkt dat dat niet lukt, kan de gemeente een (tijdelijk) financieel vangnet en ondersteuning bieden bij het vinden van werk, opleiding of een maatschappelijke activiteit. De ondersteuning van de gemeente is niet vrijblijvend. Ook al heeft iemand niet de capaciteiten om betaald werk te vinden dan is dat geen reden om thuis te zitten.

Topindicator

Vooraf in de laatste twee maanden van het jaar is de toeloop op de bijstand groot geweest. Daardoor zijn in 2012 445 uitkeringen meer verstrekt dan in 2011 (2,3%). Dit is te wijten aan de arbeidsmarktomstandigheden die zowel landelijk als lokaal verslechterden. Den Haag heeft ook in 2012 een ongunstige arbeidsmarktsituatie. Uit vergelijking blijkt dat Den Haag met betrekking tot het beperken van het aantal uitkeringen goed heeft gepresteerd. De toename van het aantal bijstandsuitkeringen in 2012 is kleiner dan de toename van de werkloosheid. Ook is de toename van het aantal uitkeringen in Den Haag kleiner dan in veel andere gemeenten. Uit cijfers van het CBS blijkt dat het aantal WWB-uitkeringen in Den Haag in 2012 met 2,5% is gegroeid. Landelijk was er sprake van een groei van 2,9%.

Topindicator	Realisatie 2012	Begroting 2012	Nulmeting 2009
Bijstandsvolume als percentage van de huishoudens in Den Haag	8,0%	7,7%	6,8%

Bron: Aantal huishoudens CBS en bijstandsvolume SZW

Wat hebben we gedaan en wat heeft het gekost?

Deze paragraaf beschrijft de beleidsmatige verantwoording op productniveau. Een beleidsmatige verantwoordingsluiten wij af met een blokje 'financieel resultaat' voor de grootste of belangrijkste financiële verschillen in 2012. Het resultaat per product is de kapstok voor de financiële verschillenverklaring. Het product met het hoogste resultaat (positief of negatief) staat het eerst vermeld.

Financiële cijfers

Programma-activiteiten in 2012	Uitkomst 2012			Begroot saldo 2012	Resultaat 2012
	Lasten	Baten	Saldo		
Algemene bijstandsverlening	390,8	342,9	47,9 N	47,9 N	0,0 N
Werkgelegenheid	77,6	60,1	17,5 N	17,5 N	0,0 N
Sociale werkvoorziening en werkgelegenheidsprojecten (WSW)	93,6	85	8,9 N	11,7 N	2,7 V
Kinderopvang SZW	3,8	0,7	3,1 N	4,1 N	1,0 V
Totaal	566,0	488,7	77,4 N	81,1 N	3,7 V

De huishoudinkomentoets werd begin 2012 met terugwerkende kracht afgeschaft. Vanaf 2015 komt in plaats daarvan een huishouduitkeringstoets. Eind 2012 heeft het kabinet de contouren van de nieuwe Participatiewet aan de Tweede Kamer gestuurd. De financiële kaders uit het nieuwe regeerakkoord zijn

bij de invoering van de Participatiewet leidend. De gemeente bereidt zich daarop voor, en onderzoekt de samenhang met de overige decentralisaties in het sociaal domein. Met die wet vindt een fundamentele ombuiging plaats. De instroom in Wajong (voor jonggehandicapten) wordt ingeperkt. Vanaf 2014 kunnen geen mensen meer instromen in de sociale werkvoorziening, in zes jaar wordt de sociale werkvoorziening fors gekort. Op het participatiebudget wordt 192 mln. (landelijk) extra bezuinigd.

Algemene bijstandsverlening

In 2012 heeft de gemeente een aanvraag voor een Incidentele Aanvullende Uitkering (IAU) ingediend bij het Rijk. De gemeente deed de aanvraag naar aanleiding van het tekort op het WWB-I budget 2011; gemeenten met een tekort van tenminste 10 % kunnen een IAU aanvragen. De staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft besloten de IAU ter hoogte van € 17 mln. toe te kennen, omdat het tekort in 2011 naar oordeel van de Inspectie SZW en van de Toetsingscommissie niet is veroorzaakt door beleidskeuzen en handelen door de gemeente, maar door een uitzonderlijke situatie op de arbeidsmarkt van Den Haag. De Inspectie heeft geconcludeerd dat de sturing en risicobeheersing van de gemeente adequaat is geregeld en dat de gemeente beschikt over het instrumentarium om te sturen op de beïnvloedbare delen (van de tekorten) van het Inkomensdeel.

De aanvraag van de IAU aan de Toetsingscommissie is onderdeel van het pakket aan maatregelen dat de gemeente trof om de financiële gevolgen van het tekort van 2011 te beperken. Daarnaast is een aantal maatregelen getroffen om de instroom te beperken en de uitstroom te bevorderen, zoals het verder stimuleren van parttime werk en het hanteren van de vier-weken zoekperiode. Dit pakket aan maatregelen is geëvalueerd door PriceWaterhouseCoopers (PwC) en Regioplan. PwC en Regioplan hebben geconcludeerd dat Den Haag ook in 2012 te maken had met een relatief ongunstige arbeidsmarktsituatie. Uit vergelijking blijkt dat Den Haag met betrekking tot het beperken van het aantal uitkeringen goed heeft gepresteerd. Daarnaast concludeerde PwC concludeerde dat de opzet van het pakket aan maatregelen goed was (RIS 250196). Het latere rapport van Regioplan bevestigt dat de uitvoering conform de opzet verloopt en op vrijwel alle onderdelen volledig is geïmplementeerd (RIS 255234).

Wederkerigheid

Wie in Den Haag een bijstandsuitkering wil krijgen, moet daar iets voor doen met als doel dat die inzet (uiteindelijk) leidt tot terugkeer op de reguliere arbeidsmarkt. Dit kan door het volgen van een taal cursus of het doen van vrijwilligerswerk. Daarom is de gemeente in 2012 ook kritischer geworden met het verlenen van een ontheffing van de arbeidsverplichting. Tijdelijke ontheffing van de arbeidsverplichting wordt nu alleen maar gegeven op medische gronden, voorzorgtaken in het gezin en vanwege mantelzorg. Om mensen met een WWB-uitkering te ondersteunen bij het vinden van vrijwilligerswerk of een andere zinvolle maatschappelijke activiteit heeft de gemeente met de Haagse welzijnsorganisaties in 2012 een overeenkomst gesloten om 500 burgers met een WWB uitkering te activeren. Deze taakstelling is met 531 ruimschoots behaald. Voor WWB'ers die in staat zijn zelf vrijwilligerswerk te vinden, heeft de gemeente een digitale vacaturebank (website) met vrijwilligersplekken opgezet. Het aanbod van vacatures op deze digitale databank is in 2012 met 39% gestegen van 234 naar 325 vacatures. 138 organisaties bieden activiteiten aan op die site (2011: 70).

Poortwachters

In 2012 is het beleid doorgezet om de poortwachtersfunctie te verbeteren. Jongeren hebben een wettelijke zoekperiode van vier weken voordat ze een bijstandsuitkering krijgen; die zoekperiode hanteert de gemeente ook bij volwassenen. Na een aanvraag krijgen mensen voor de eerste vier weken sollicitatieopdrachten mee, voordat zij verder een afspraak kunnen maken voor de afhandeling van hun

aanvraag. De eerste ervaringen zijn dat 14% van de mensen hierdoor geen bijstandsuitkering nodig heeft. In 2012 is de Introductieweek verder ontwikkeld; aanvragers voor een uitkering worden uitgenodigd voor een collectief weekprogramma over rechten en plichten. Mensen die direct aan het werk kunnen, worden na de introductieweek intensief begeleid in hun sollicitaties. Hierin wordt nauw samengewerkt met uitzendorganisaties. Tijdens en na deze periode van “direct aan het werk” worden de mensen ook verwezen naar de leerwerkbanen van het Haags Werkbedrijf. Deze activiteiten, zoekperiode, introductieweek, direct aan het werk, leerwerkbaan HWB, leiden ertoe dat minder mensen een uitkering nodig hebben (zie onderzoek Regioplan, RIS 255234). Naar aanleiding van de ervaringen is het programma van de introductieweek verder aangepast in een ‘Brede Intake’ om de WWB’ers zo snel mogelijk in de goede route richting arbeidsmarkt te krijgen. Deze Brede Intake zal in 2013 verder worden uitgevoerd.

Maatregelen en fraude

Het maatregelenbeleid betreft zowel maatregelen bij het niet of onvoldoende meewerken aan een re-integratie- of participatievoorziening als maatregelen bij agressief gedrag, fraude en het herhaaldelijk plegen van hetzelfde verwijtbaar gedrag. Het doel van het maatregelenbeleid is het gedrag van de uitkeringsgerechtigde te corrigeren. Door de intensieve aanpak van de gemeente om klanten in beweging te krijgen door onder andere de Klant-op-Koersdagen en de verscherping van het maatregelbeleid in 2011, zijn in 2012 meer maatregelen opgelegd, namelijk 4.546, waarbij in 2.575 gevallen 30% is ingehouden op de uitkering en in 1.206 gevallen 100% van de uitkering. In 2012 bleek in juridische procedures dat het opleggen van een maatregel alleen op grond van agressief gedrag niet kan. Het Rijk heeft aangekondigd deze leemte wettelijk op te lossen.

Door de mensen tijdig en goed te informeren over hun rechten en plichten, wordt misbruik en oneigenlijk gebruik van de uitkeringen zoveel mogelijk voorkomen. Ook administratief onderzoekt de gemeente de rechtmatigheid van uitkeringen, veelal op basis van bestandskoppelingen en digitale beschikbare informatie. In 2012 zijn op basis van concrete signalen 3.299 fraudeonderzoeken uitgevoerd. In 1.794 van de gevallen had dit gevolgen voor de uitkering. Er is € 5,3 mln. teruggevorderd en er zijn 398 uitkeringen beëindigd. In 2012 is 15% vaker fraude ontdekt dan in 2011, maar is minder teruggevorderd (in 2011 € 6,3 mln.). Het gemiddelde fraudebedrag is in 2012 ten opzichte van 2011 gedaald van € 4.036 naar € 2.926 per fraudegeval. De verwachte aanscherping van de fraudewetgeving heeft in 2012 geen doorgang gevonden en zal per 2013 in werking treden.

Klantgerichtheid en e-dienstverlening

Aanvragen voor een WWB-uitkering zijn in 2012 zo veel mogelijk digitaal ingediend. Dit heeft als belangrijk voordeel dat alleen volledige aanvragen in behandeling worden genomen. Op de stadsdeelkantoren zijn speciale balies ingericht om de mensen te helpen bij het invullen van hun digitale aanvraagformulier. Deze hulp is noodzakelijk voor mensen die niet in staat zijn zelf een digitale aanvraag te doen. 6.712 van de 8.735 aanvragen WWB-levensonderhoud zijn digitaal ingediend (77%). De gemeente heeft zich in 2012 voorbereid op het volledig geautomatiseerd afhandelen van de aanvragen voor een WWB-uitkering. Voor de mensen betekent dit een betere dienstverlening en voor de organisatie efficiencywinst. Naar verwachting wordt hiermee in het eerste kwartaal 2013 gestart als alle relevante gegevens beschikbaar zijn. Controles vinden plaats op basis van risicoprofielen.

Participatie en taal

In 2011 startte de gemeente met het aanbieden van taaltrajecten aan WWB’ers die onvoldoende Nederlandse kenden taal om aan het werk te gaan of op een andere manier maatschappelijk actief te zijn. Afgelopen jaar is deze activiteit voortgezet. In 2012 zijn 2.075 WWB’ers met een taaltraject gestart. 373 van de WWB’ers die sinds 2011 aan een taaltraject zijn begonnen, zijn uit de uitkering

gestroomd, deels doordat ze aan het werk zijn gegaan (zie ook programma 7, Integratie en Krachtwijken).

Bij de begroting 2012-2015 is € 24,2 mln. beschikbaar gesteld om het verwachte tekort in 2011 en 2012 op te vangen. Voor 2011 was € 18,9 mln. beschikbaar en voor 2012 € 5,3 mln.

Financieel resultaat

€ 0,0 mln. V

Op Algemene bijstandsverlening is in 2012 een voordeel ontstaan van € 31 mln. Het resultaat de bijstand wordt gedoteerd aan de reserve Inkomensvoorzieningen, waardoor een resultaat van € 0 ontstaat op het product.

- In Den Haag kwamen er in 2012 minder uitkeringen bij dan het Centraal Planbureau (CPB) voor heel Nederland voorspelde. Hierdoor heeft Den Haag in 2012 een voordeel gerealiseerd op het bijstandsbudget van € 14 mln. Dit komt omdat het Rijk het budget bepaalt op basis van de voorspelling van het CPB.
- In 2011 is een groot tekort op het bijstandsbudget gerealiseerd. Den Haag heeft hiervoor in 2012 een Incidentele Aanvullende Uitkering (IAU) gekregen van € 17 mln., omdat het tekort in 2011 is veroorzaakt door een uitzonderlijke situatie op de arbeidsmarkt van Den Haag. De Inspectie SZW heeft geconcludeerd dat de sturing en risicobeheersing van de gemeente adequaat zijn geregeld en dat de gemeente beschikt over het instrumentarium om te sturen op de beïnvloedbare delen van de bijstand.

Werkgelegenheid

Werkgeversbenadering en Regionale samenwerking

Den Haag benadert werkgevers actief, waarbij de vraag van werkgevers centraal staat. Via het Werkgeversservicepunt wordt meer direct samengewerkt met werkgevers en minder via re-integratiebedrijven ingekocht. Uiteindelijk zijn in 2012 2.718 personen uitgestroomd. Hierbij waren ook 381 mensen zonder uitkering die de gemeente naar een baan kon begeleiden en 207 personen die naar parttime werk zijn begeleid met een aanvullende uitkering. In 2012 is ook de loonwaardesubsidie verder ingezet. Hiermee zijn in 2012 579 personen op een baan geplaatst. De 'no-risk polis' dekt een groot deel van de loonschade van de werkgever bij verzuim van een werknemer die voorheen een WWB-uitkering had. Eind 2012 heeft Den Haag 50 polissen gekocht, deze worden in het eerste kwartaal van 2013 aan werkgevers aangeboden. Op deze wijze wordt de werkgever ook zorgen uit handen genomen

De arbeidsmarkt heeft zich negatief ontwikkeld, dat blijkt onder meer uit een daling van het aantal openstaande vacatures bij het UWV Werkbedrijf. Eind 2012 stonden bij UWV Werkbedrijf in de arbeidsmarktregio Haaglanden 1.718 openstaande vacatures geregistreerd, een jaar eerder waren dat er 2.366. Eind 2012 stonden er 25.399 werkzoekenden zonder baan in Den Haag ingeschreven, dat is 24% meer dan eind 2011 (20.514). Daarbij wordt intensief samengewerkt met onderwijs en ondernemers. In 2012 hebben onderwijs, ondernemers en overheid speerpunten geformuleerd en concrete acties in gang gezet om de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt te verbeteren. Dit onder het motto 'Geslaagd in het Vak' (RIS 101329). Mede vanuit het Regionaal Platform Arbeidsmarkt (RPA) Haaglanden is in 2012 gewerkt aan de verdere ontwikkeling van de regionale werkgeversbenadering. De RPA-gemeenten en UWV maken hiervoor gezamenlijke marktbeperkingsplannen.

Focus op (parttime) werk

In 2012 is een analyse gemaakt in welke branches de kans op een parttime baan het grootste is. De gemeente heeft mede op basis daarvan gerichte marktwerking en acquisitie kunnen uitvoeren, er is een aparte 'speedmeet' georganiseerd voor parttimers en is er een experiment gestart om de verrekening

van (parttime) inkomsten uit werk te vereenvoudigen. Door deze acties hebben in 2012 14% meer mensen met een WWB uitkering een parttime inkomen. Het bedrag aan inkomsten uit arbeid is in 2012 met € 1 mln. toegenomen tot € 8 mln.

Flexibele arbeid

Op de arbeidsmarkt neemt flexibele arbeid een steeds prominentere plaats in. Eind 2012 is een experiment gestart waarbij flexibelere vormen van arbeid worden aangeboden aan WWB'ers die werken met behoud van uitkering. In het laatste kwartaal van 2012 zijn de eerste twintig kandidaten gestart. Deelname aan het experiment gebeurt op basis van motivatie en vrijwilligheid. Deze kandidaten zijn wel verplicht om aan andere re-integratieactiviteiten deel te nemen. Na een half jaar vindt een tussentijdse evaluatie plaats en wordt bepaald of vormen van flexibele arbeid verder in het re-integratie-instrumentarium worden verankerd.

Aanpak Jeugdwerkloosheid

In 2012 is € 2,4 mln. uitgegeven aan het regionale actieplan 'Jeugdwerkloosheid Haaglanden'. Het Jeugdplan is geëvalueerd. Om de oplopende jeugdwerkloosheid tegen te gaan is eind 2012 het initiatief genomen om tot een plan van aanpak te komen, waarbij wordt samengewerkt met de regiogemeenten, de partners in het veld en FNV Jong. In 2013 is € 150.000 uitgetrokken om dit plan uit te kunnen voeren. De raad zal in het eerste kwartaal 2013 over deze aanpak worden geïnformeerd.

Bezuinigingen

In de begroting 2012-2015 (RIS 181195a) is opgenomen dat de voorgenomen bezuinigingen vanuit gemeente en Rijk zullen leiden tot een bezuiniging van circa € 75 mln. op re-integratiemiddelen in 2015. Dit jaar is voor dit hele bedrag bezuinigingsmaatregelen bepaald. De grootste bezuiniging betreft de afbouw van de ID- en WIW banen (RIS 176889), daarmee gaat een bezuiniging gepaard van € 33,1 mln. In 2012 heeft het college een verdere invulling aan deze bezuiniging gegeven. Het kabinet wil nog verder bezuinigen, als onderdeel van de nieuwe Participatiewet.

Afbouw gesubsidieerd werk

In het coalitieakkoord van mei 2010 is de afspraak vastgelegd om de ID-banen bij de G8-werkgevers af te bouwen. Door noodzakelijke extra bezuinigingen is besloten om ook de WIW-banen, eerder dan voorzien, af te bouwen (RIS 176889). De ID-banen zijn per 1 januari 2012 beëindigd en de WIW-banen per 1 juli 2012. Ter ondersteuning van deze groepen is een aantal afbouw regelingen getroffen, waarbij onder andere voor 143 medewerkers afgesproken is dat zij tot hun 62e aan het werk kunnen blijven voor een inlenende partij. Deze medewerkers blijven hierdoor tot uiterlijk 2019 in dienst van de stichting Werkbij.

Leerwerkplekken

Zoals gepland is onderzoek gedaan naar de effectiviteit van de Leerwerkplekken. In 2012 is vastgesteld dat de leerwerkplekken bij de gesubsidieerde instellingen op het gebied van Schoon, Heel en Veilig (G8) en bij ingekochte bedrijven niet langer voldoen aan de eisen die de gemeente stelt aan de effectiviteit van re-integratie (RIS 248018). Met het oog op de stringente bezuinigingen zullen leerwerkplekken alleen nog worden ingezet voor kandidaten die (op termijn) naar betaald werk kunnen en bij voorkeur bij reguliere werkgevers (RIS 254100). Door deze aanpassing is in 2012 € 3 mln. bespaard.

Sociale werkvoorziening en werkgelegenheidsprojecten

De Haaghe Groep voert de Wet Sociale Werkvoorziening uit. De doelstelling is om mensen met een achterstand op de arbeidsmarkt de mogelijkheid te geven zich zo goed mogelijk te ontwikkelen. Zoveel

mogelijk mensen worden ingezet bij bedrijven op de gewone arbeidsmarkt via detachering of begeleid werken. Als mensen (nog) niet geschikt zijn om buiten de deur te werken, wordt aan hen passend werk aangeboden binnen de bedrijfsgebouwen van de Haeghe Groep. In 2012 heeft de Haeghe Groep 2.103 medewerkers op deze wijze werk geboden.

Voor 2012 heeft Haeghe Groep als taakstelling 1.985 SE¹, de rekeneenheid voor de afrekening van de rijkssubsidie. De Haeghe Groep heeft daarvoor een rijkssubsidie van € 51,5 mln. ontvangen.

In 2012 zijn 49 nieuwe SW-medewerkers ingestroomd. Hiervan was 35% volgens het principe First In First Out conform de verordening. Ultimo 2012 zijn er bij de Haeghe Groep 2.103 medewerkers in dienst met een SW-indicatie. Eind 2011 bedroeg de wachtlijst 492 SW-geïndiceerden voor een werkplek bij de Haeghe Groep. Eind 2012 is de wachtlijst afgenomen tot 407. Deze daling wordt onder andere veroorzaakt door arbeidsongeschiktheid, detentie, scholing en verhuizing naar een buitengemeente. Daarnaast is het aantal nieuw SW-geïndiceerden teruggelopen van 139 in 2011 naar 82 in 2012.

Voor 2012 en 2013 heeft de gemeente € 3 mln. per jaar extra uitgetrokken voor de Haeghe Groep wegens verwachte tekorten. De incidentele bijdrage voor 2012 is echter maar voor 0,3 mln. nodig geweest, omdat de Haeghe Groep in 2012 een positief resultaat heeft gehaald van € 2,7 mln.

Naast uitstel van de rijksbezuinigingen waren er een aantal incidentele voordelen, zoals extra subsidies en meer omzet. Daarnaast is de Haeghe Groep in 2012, ondanks het uitstel van de reorganisatie, in staat geweest verder te bezuinigen op kosten en de prestaties op de markt te verbeteren. De opgelopen achterstand op het tempo van de bezuinigingen wordt daarmee ingehaald.

Financieel resultaat

€ 2,7 mln. V

Het resultaat van € 2,7 mln. is ontstaan op het product sociale werkvoorziening (€ 3,6 mln. V) en werkgelegenheidsprojecten (€ 0,9 mln. N). In 2012 heeft de Haeghe Groep € 2 mln. meer omzet en toegevoegde waarde behaald dan begroot. Om aan de verplichtingen met marktpartijen te kunnen voldoen zijn er extra uitzendkrachten ingehuurd voor € 0,9 mln. In 2012 zijn extra subsidies binnengehaald, onder andere ESF voor opleidingen, en is de rijksbijdrage € 1,1 mln. verhoogd voor de nieuwe cao. Om zo min mogelijk langdurige verplichtingen aan te gaan is er tot aan de reorganisatie een personeelsstop. Alleen de meest noodzakelijke functies zijn vervuld met tijdelijk personeel. Hierdoor is een voordeel ontstaan van € 0,5 mln.

De Haeghe Groep werkt aan de ontwikkeling van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt met een WWB-uitkering. Door begeleiding, training en het uitvoeren van werk wordt de afstand tot de arbeidsmarkt verkleind. De WWB'ers doen dit met behoud van uitkering in zogeheten Leerwerkplekken. In 2012 waren gemiddeld 480 van deze Leerwerkplekken bezet.

Kinderopvang bijstandsgerechtigden

De bezuiniging door het Rijk op de kinderopvangtoeslag, het ingewikkelde proces rond het aanvragen van de tegemoetkoming en het beperkte aanbod van flexibele kinderopvang zetten het gebruik van kinderopvang door mensen met een WWB-uitkering onder druk. De gemeente heeft er het afgelopen jaar naar gestreefd de gevolgen hiervan zoveel mogelijk te beperken om ervoor te zorgen dat kinderopvang geen belemmering is voor deelname aan een programma gericht op werk. Dit heeft de

¹ SE is de rekeneenheid van het Rijk voor de sociale werkvoorziening en komt gemiddeld overeen met 1,016 fte. Personen met een zware handicap tellen voor 1,25 SE.

gemeente gedaan door mensen met een WWB-uitkering te helpen met het zoeken naar een opvangplek en met het aanvragen van de tegemoetkoming. Daarnaast is de gemeente een experiment gestart met flexibele opvang. Weinig ouders hebben hiervan gebruik gemaakt. Het is echter nog te vroeg om te concluderen dat flexibele opvang niet in een behoefte voorziet, zeker met een steeds toenemende flexibilisering van de arbeidsmarkt.

Financieel resultaat

€ 1,0 mln. V

Op kinderopvang voor bijstandsgerechtigden is in 2012 een voordeel ontstaan van € 1 mln. In 2012 is de kinderopvangtoeslag voor het eerste kind verlaagd met 2% ten opzichte van 2011. Daarnaast zijn de uurprijzen van de kinderopvangorganisaties verder gestegen. Hierdoor moesten de ouders een hogere eigen bijdrage betalen. Een aantal ouders heeft vanwege de hogere eigen bijdrage andere oplossingen gezocht voor de opvang van hun kind, of ze hebben minder uur kinderopvang afgenomen. Daardoor zijn er in 2012 minder tegemoetkoming aan ouders verstrekt.

Verloop van financiële cijfers en toelichtingen

Naast de verschillenverklaringen in 2012, zijn ook de verschillen met vorig jaar interessant. Deze verklaring treft u aan in deze paragraaf. Ook worden de neutrale verschillen (groter worden of krimpen van het programma zonder dat dit resultaat oplevert) verklaard. De tabellen zijn zoveel mogelijk voorzien van een korte analyse.

Programmatotaal 2012

	Ontwerp- begroting 2012	Actuele begroting 2012	Uitkomst 2012	Resultaat 2012
Lasten	498.580	525.792	524.592	1.200 V
Baten	422.582	436.375	471.404	35.029 V
Saldo exclusief reserves	75.998 N	89.417 N	53.188 N	36.229 V
<i>Dotaties aan reserves</i>	7.002	10.000	41.449	31.449 N
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	9.855	18.330	17.248	1.082 N
Saldo inclusief reserves	73.145 N	81.088 N	77.389 N	3.699 V

N.B. De actuele begroting wijkt af van de ontwerpbegroting als gevolg van door de raad genomen besluiten (halfjaarbericht en overige raadsvoorstellen).

Uitkomst 2011-2012

	Uitkomst 2011	Uitkomst 2012	Vershil 2011-2012
Lasten	545.772	524.592	21.180 V
Baten	435.130	471.404	36.274 V
Saldo exclusief reserves	110.642 N	53.188 N	57.454 V
<i>Dotaties aan reserves</i>	12.297	41.449	29.152 N
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	17.806	17.248	558 N
Saldo inclusief reserves	105.133 N	77.389 N	27.744 V

Verschillen uitkomst 2012 t.o.v. uitkomst 2011

De flinke stijging van de baten wordt met name veroorzaakt, doordat de gebundelde uitkering van het Rijk in 2012 circa € 60 mln. hoger is vastgesteld dan in 2011, terwijl de uitkeringslasten slechts € 5 mln. hoger waren. Daarnaast is in 2012 een Incidentele Aanvullende Uitkering ter hoogte van € 17 mln. toegekend voor het tekort dat de gemeente had op de bijstandsverlening in 2011. De lasten van Werkgelegenheid (inclusief reserves) zijn in 2012 met € 27,8 mln. afgenomen. Dit komt met name door de afbouw van de gesubsidieerde arbeid (€ 24,1 mln.), bezuinigingen apparaat (€ 3,7 mln.), hogere volume aan trajecten (€ 1,4 mln.) en lagere dotatie bestemmingsreserves in verband met leerwerkplekken (€ 1,5 mln.).

Specificatie dotaties en onttrekkingen per reserve

Omschrijving reserve	Uitkomst 2012			Begroting 2012	
	Dot.	Ontr.	Vrijval	Dot.	Ontr.
Dienstcompensatiereserve HGR	0	0	0	0	0
Dienstcompensatiereserve SZW				0	0
Inkomensvoorzieningen (voorheen WWB I-deel)	34.449			3.000	0
Bestemmingsreserve ontwikkelen eigen vorm kinderopvang			372	0	372
Bestemmingsreserve Sociaal Economisch Fonds		9.191		0	9.191
Bestemmingsreserve Werkgelegenheid, in het bijzonder afbouw van ID- en WIW-banen	7.000	5.268		7.000	6.350
Bestemmingsreserve Jeugdwerkeloosheid Haaglanden		2.417		0	2.416
Best res Wachtlijstbeheer	0	0	0	0	0
Totaal	41.449	16.876	372	10.000	18.330

Op Algemene bijstandsverlening is in 2012 een voordeel ontstaan van € 31 mln. Dit heeft twee grote oorzaken: een hogere rijksbijdrage voor 2012 (€ 14 mln.) en de toekenning van de Incidentele Aanvullende Uitkering van €17 mln. (IAU) voor 2011. Het resultaat wordt gedoteerd aan de reserve Inkomensvoorzieningen.

Saldi reserves / voorzieningen / investeringen

	Uitkomst 2012	Begroting 2012	Uitkomst 2011
Eindsaldo 31-12 Reserves	40.611	8.080	30.321
Eindsaldo 31-12 Voorzieningen	10.965	9.803	9.302
Investeringen	335	0	125

2.9 Programma Sociale voorzieningen en armoedebestrijding

Coördinerend Portefeuillehouder: Henk Kool

Het programma Sociale voorzieningen en armoedebestrijding is gericht op het voorkomen en bestrijden van armoede en financiële problemen onder de Haagse bevolking. Dit stimuleert de zelfredzaamheid en bevordert de maatschappelijke participatie van mensen met een laag inkomen en/of schulden. Het armoedebeleid is gericht op het bevorderen van participatie en is ondersteunend bij de re-integratie naar werk. Je gezond voelen, uit het isolement komen en financieel op orde zijn, zijn daarbij immers belangrijke basisvoorwaarden.

Topindicator

Een groot deel van de Hagenaars met een laag inkomen krijgt een minimavoorziening. Van alle huishoudens met een inkomen tot 130% van de van toepassing zijnde bijstandsnorm, heeft 85% één of meer van de geboden minimavoorzieningen gebruikt. Dit overstijgt de geschatte 75% ruim. De kernpunten voor 2012 waren de herinvoering van een tegemoetkoming voor chronisch zieken en gehandicapten, de zorg voor een goed aanbod van de Ooievaarspas en de invoering van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening.

Topindicator	Realisatie 2012	Begroting 2012	Realisatie 2011	Nulmeting 2009
Percentage huishoudens dat gebruik maakt van de minimavoorzieningen ten opzichte van het aantal huishoudens met een inkomen tot 130% van het wettelijk sociaal minimumloon*	85%	75%	88%	84%

Bron: Armoedemonitor

* Het rijksvoornemen om de verstrekking van minimavoorzieningen te beperken tot huishoudens met een inkomen tot maximaal 110% van het wettelijk sociaal minimumloon, is niet doorgezet.

Wat hebben we gedaan en wat heeft het gekost?

Deze paragraaf beschrijft de beleidsmatige verantwoording op productniveau. Een beleidsmatige verantwoordingsluiten wij af met een blokje 'financieel resultaat' voor de grootste of belangrijkste financiële verschillen in 2012. Het resultaat per product is de kapstok voor de financiële verschillenverklaring. Het product met het hoogste resultaat (positief of negatief) staat het eerst vermeld.

Financiële cijfers

Programma-activiteiten in 2012	Uitkomst 2012			Begroot saldo 2012	Resultaat 2012
	Lasten	Baten	Saldo		
Financiële hulpverlening	8,0	9,3	1,3 V	0,0 N	1,3 V
Schuldhulpverlening	12,9	3,5	9,4 N	8,7 N	0,8 N
Gemeentelijk minimabeleid	40,9	3,7	37,2 N	36,7 N	0,6 N
Wet op de lijkbezorging	0,2	0,0	0,2 N	0,2 N	0,0 V
Bijzondere hulpverlening huisvesting	0,1	0,0	0,1 N	0,1 N	0,0 N
Totaal	62,1	16,4	45,7 N	45,7 N	0,0 V

Financiële hulpverlening

Kredietverlening

Sociale kredietverlening is erop gericht burgers die elders geen krediet kunnen krijgen als gevolg van onder andere hun leeftijd of inkomen, toch soelaas te bieden bij het oplossen van enkelvoudige schulden of onverwachte vervangingsaankopen. Hoewel er in 2012 30% meer aanvragen zijn ingediend, (moet de gemeente steeds meer aanvragen afwijzen omdat de aanvrager te weinig mogelijkheden heeft om de schuld af te lossen door te hoge woon- en energielasten of zorgkosten. Naar aanleiding van de aanvraag wordt altijd een adviesgesprek gevoerd. Wanneer de schuldbestand te hoog is, wordt doorverwezen naar de schuldhulpverlening.

Pandhuis

Na enige jaren stijging is het aantal nieuw afgesloten pandkredieten stabiel. Het uitstaande saldo blijft echter wel toenemen, omdat gemiddeld hogere kredieten worden verstrekt en vaker om verlenging van de looptijd wordt gevraagd. Het Pandhuis was ook in 2012 met 1400 bezoekers per week een belangrijke "vindplaats" van mensen met schulden. Zowel bij nieuwe beleningen als bij verlengingen wordt op basis van signalen met de mensen gesproken over hun schuldenproblematiek en wordt zo nodig doorverwezen naar de schuldhulpverlening.

Hypothecaire leningen

Als gevolg van de crisis op de woningmarkt doet een toenemend aantal burgers (482 in 2012 tegen 396 in 2011) een beroep op de Onroerendgoedfinanciering van de Gemeentelijke Kredietbank. In een uitgebreid adviesgesprek wordt onderzocht wat een passende oplossing is. Dit kan een betalingsregeling met de eigen bank zijn, of het begeleiden naar verkoop van de woning, het inzetten van schuldhulpverlening of door een (extra) hypothecair krediet van de GKB.

Financieel resultaat

€ 1,3 mln. V

Het financieel resultaat bestaat voor € 0,6 mln. uit restopbrengsten van pandhuisveilingen. Indien het pand niet wordt opgehaald binnen de overeengekomen beleenperiode, wordt het pand in een openbare veiling verkocht. Als er daarna nog een restopbrengst is, mag de klant binnen 12 maanden dit bedrag ophalen. Als de klant dit niet doet, dan vervalt het overschot aan de bank. Er zijn vorig jaar minder panden opgehaald dan verwacht was. Tevens zijn in 2012 minder saneringskredieten verstrekt dan verwacht. Hierdoor is het risico op oninbaarheid eveneens lager uitgevallen. Dit levert een voordeel op van € 0,4 mln. De rentelasten Pandhuis zijn € 0,3 mln. lager uitgekomen dan begroot. Er was rekening gehouden met een groei van het uitstaande saldo aan beleningen. Deze groei is lager uitgevallen dan verwacht.

Schuldhulpverlening

Landelijk gezien groeit het aantal burgers dat een beroep doet op de schuldhulpverlening nog steeds, terwijl het moeilijker wordt schuldeisers te bewegen tot kwijtschelding. In 2012 waren er 4.344 meldingen voor schuldhulpverlening. Over het algemeen konden burgers binnen 3 à 4 weken terecht voor een eerste gesprek over hun (financiële) situatie. Dit is binnen de wettelijke termijn. Sinds 1 juli 2012 is de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening van kracht. In het kader van deze wet is het 'beleidsplan schuldhulpverlening 2012-2015' opgesteld. In het plan is opgenomen wat de uitgangspunten zijn voor de dienstverlening en wat we gaan doen om schulden te voorkomen, beheersbaar te maken of op te lossen. Een belangrijke verandering door de wet is dat schuldhulpverlening valt onder de Algemene Wet Bestuursrecht. De gemeente is in 2012 begonnen met het afgeven van beschikkingen voor het doen van een aanbod schuldhulp en het beëindigen.

Budgetbeheer

Budgetbeheer is een instrument om ervoor te zorgen dat schulden niet (meer) ontstaan of verder oplopen. Eind 2012 maakten 2.407 burgers gebruik van budgetbeheer. Insteek is om zoveel mogelijk een beroep te doen op de eigen kracht en mogelijkheden van de burger. Hierdoor maken er zo'n 13% minder burgers dan voorheen gebruik van budgetbeheer.

Financieel resultaat

€ 0,8 mln. N

Het Participatiebudget kent een meeneemregeling. Dit maakt het mogelijk om niet-bestede middelen van 2012 naar 2013 door te schuiven. Bij het halfjaarbericht 2011 zijn er vanuit het Participatiebudget middelen bestemd voor schuldhulpverlening in 2012. Deze middelen worden in 2012 niet volledig ingezet en bestemd voor 2013. Er zijn twee redenen voor het verschuiven van deze middelen van 2012 naar 2013:

- De implementatie van de ICT-aanpassing voor schuldhulpverlening heeft vertraging opgelopen. Deze benodigde ICT-aanpassing is de uitkomst van de aanbevelingen uit het DMO-onderzoek (RIS 250626). De implementatie krijgt in 2013 verder zijn beslag.
- De ingezette efficiency-maatregelen (geplande besparing 17%) hebben pas aan het eind van 2013 volledig hun effect. Hierdoor zal de benodigde arbeidscapaciteit in 2013 moeten krimpen naar het gewenste niveau conform het DMO-onderzoek.

Gemeentelijk minimabeleid

De opdracht aan gemeenten was in 2012 om ongewenste gevolgen van de stapeling van rijksmaatregelen te repareren. Doordat het kabinet is gevallen zijn er gedurende het jaar een aantal rijksmaatregelen die van invloed zijn op de inkomenspositie van minima, teruggedraaid of gewijzigd. Zo is de huishoudtoets geschrapt en is reparatie overbodig geworden. Bij alle categoriale voorzieningen is een toename te zien van het aantal huishoudens dat een verstrekking heeft ontvangen.

- *Schoolkostenregeling*: huishoudens met een laag inkomen (of een bijstandsuitkering) en met schoolgaande kinderen kunnen een tegemoetkoming in de schoolkosten krijgen. De inkomensgrens voor de schoolkostenregeling is voor het schooljaar 2011/2012 verlaagd van 130% naar 110% van het wettelijk sociaal minimum. In 2012 is de bijdrage aan 7.426 huishoudens verstrekt.
- *Tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten*: in 2012 was het voor chronisch zieken en gehandicapten weer mogelijk om een tegemoetkoming aan te vragen. Deze tegemoetkoming is aan 8.261 chronisch zieken en gehandicapten verstrekt.
- *Langdurigheidstoelage*: als mensen ten minste 3 jaar afhankelijk zijn van een inkomen dat niet hoger is dan 110% van het sociaal minimum, kunnen zij een langdurigheidstoelage krijgen. 14.597 huishoudens hebben de toelage ontvangen (2011: 13.731).
- *Ooievaarspas*: Meer dan 70.000 Hagenaars hebben een Ooievaarspas (2011: 70.000). Door technische problemen en heroverweging van prioriteiten zijn nog maar 429 van de 450 aanbieders op de nieuwe pas met een chip en magneetstrip aangesloten voor de declaraties. De pas wordt ook ter ontsluiting van andere voorzieningen gebruikt. Naast de tegemoetkoming in de ouderbijdrage aan scholen, is dat het gratis openbaar vervoer in de stad voor Hagenaars van de pensioengerechtigde leeftijd. Overigens bleek de doelgroep in eerste instantie moeite te hebben met het gebruik van de verplichte OV-chipkaart. Daarom is via het gemeentelijk loket ondersteuning geboden om de OV-chipkaart te gebruiken.
- *Collectieve zorgverzekering voor minima*
Er zijn ruim 46.000 Haagse burgers verzekerd via de collectieve aanvullende zorgverzekering die de gemeente Den Haag met Azivo en IZA Cura heeft gesloten. Voor 28.500 volwassenen met een inkomen tot 110% van het sociaal minimum betaalt Den Haag een bijdrage in de premie. Dit is

3.500 meer dan in 2011. Minima komen niet voor onverwachte uitgaven te staan, omdat het eigen risico en de meeste eigen bijdragen uit het basispakket zijn meeverzekerd. Een nieuw project, 'Beweeg mee!', gericht op gecombineerde leefstijlinterventie, is gestart. Gezondheidscentra, uit met name de krachtwijken, kunnen kandidaten met overgewicht behandelen en verwijzen.

- *Verstrekingen individuele bijzondere bijstand*: Om met het beschikbare budget zo veel mogelijk effect te behalen zijn individuele verstrekkingen waar mogelijk beperkt en heeft eerdergenoemd categoriaal beleid de voorkeur. Bij bijzondere omstandigheden in de woonsituatie of bij meervoudige problematiek waardoor het maatschappelijk functioneren wordt belemmerd, is maatwerk in de vorm van individuele bijzondere bijstand mogelijk.

Financieel resultaat

€ 0,6 mln. N

- Het overschot op de schoolkostenregeling bedraagt € 0,9 mln. Wegens bezuinigingen op de minimavoorzieningen is het bedrag voor het schooljaar 2011-2012 gehalveerd. Per 2012 is bovendien de inkomensbegrenzing van 110% ingevoerd. Beide wijzigingen hebben een impact gehad op het totaal verstrekte bedrag.
- Op de langdurigheidstoelage (LDT) is een tekort van € 1,0 mln. gerealiseerd. De begroting langdurigheidstoelage in 2012 is gebaseerd op de gerealiseerde uitgaven in 2011. Door specifieke benadering van de doelgroep wordt niet-gebruik voorkomen. Dit heeft geleid tot een groter beroep op LDT dan vorig jaar.
- Ook zijn er in 2012 € 0,3 mln. meer kosten gemaakt dan verwacht voor doorontwikkeling en implementatie geautomatiseerd passysteem voor de ooievaarspas. Het systeem bleek niet volledig aan de verwachtingen te voldoen. Er wordt een nieuwe versie ontwikkeld. Het onderdeel voor de pashouders is met prioriteit opgeleverd. Het deel voor aanbieders en management informatie wordt nog opgeleverd. De doorontwikkeling leidt tot meerkosten.
- Overig € 0,2 mln. N

Bijzondere hulpverlening huisvesting

In 2012 is de vraag naar de gemeentelijke noodopvang gestegen. In 2012 zijn 135 gezinnen in de noodopvang geplaatst (2011: 115 gezinnen). Deze gestegen vraag werd vooral veroorzaakt doordat meer huiseigenaren in de problemen zijn gekomen en hun huis uiteindelijk moesten verkopen.

Doordat de gemeente in 2012 is gestart om gezinnen die verblijven bij de Noodopvang Haaglanden, eerder een 'voorrangverklaring' te geven voor een reguliere woning, zijn de uitstroom uit de noodopvang en de instroom in een huurwoning sneller verlopen. Hierdoor is de wachtlijst voor noodopvang verkleind naar gemiddeld vier weken. Aan het einde van het jaar is door de grotere vraag de omvang van de wachtlijst, en daarbij de wachttijd, wel weer toegenomen. De gemiddelde woonduur in de noodopvang bedraagt 4,5 maanden.

Wet op de lijkbezorging

In 2012 heeft de gemeente 174 keer een 'lijkbezorging' uitgevoerd. Naast het geheel verzorgen van begrafenissen, betreft de uitvoering van de Wet op de lijkbezorging aanvullende en bijkomende werkzaamheden zoals de overdracht naar een notaris, behandeling van aanvragen bijzondere bijstand voor een begrafenis en uitgebreide bemiddeling. De gemeente heeft in 2012 meer begrafenissen zelf verzorgd en minder hiervoor bijzondere bijstand (€ 3000) aan nabestaanden toegekend (16 in 2012; 75 in 2011).

Verloop van financiële cijfers en toelichtingen

Naast de verschillenverklaringen in 2012, zijn ook de verschillen met vorig jaar interessant. Deze verklaring treft u aan in deze paragraaf. Ook worden de neutrale verschillen (groter worden of krimpen van het programma zonder dat dit resultaat oplevert) verklaard. De tabellen zijn zoveel mogelijk voorzien van een korte analyse.

Programmatotaal 2012

	Ontwerp- begroting 2012	Actuele begroting 2012	Uitkomst 2012	Resultaat 2012
Lasten	52.880	59.841	58.013	1.828 V
Baten	13.582	14.640	13.310	1.330 N
Saldo exclusief reserves	39.298 N	45.202 N	44.703 N	499 V
<i>Dotaties aan reserves</i>	4.100	4.100	4.100	0
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	3.567	3.600	3.134	466 N
Saldo inclusief reserves	39.832 N	45.702 N	45.669 N	33 V

N.B. De actuele begroting wijkt af van de ontwerpbegroting als gevolg van door de raad genomen besluiten (halfjaarbericht en overige raadsvoorstellen).

Uitkomst 2011-2012

	Uitkomst 2011	Uitkomst 2012	Vershil 2011-2012
Lasten	52.772	58.013	5.241 N
Baten	18.562	13.310	5.252 N
Saldo exclusief reserves	34.210 N	44.703 N	10.493 N
<i>Dotaties aan reserves</i>	2.000	4.100	2.100 N
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	0	3.134	3.134 V
Saldo inclusief reserves	36.210 N	45.669 N	9.459 N

Verschillen uitkomst 2012 t.o.v. uitkomst 2011

Het nadelig saldo op het programma Sociale voorzieningen en armoedebestrijding is € 9,5 mln. hoger dan in 2011. De baten zijn flink gedaald. Dit wordt onder andere verklaard doordat per 1 januari de (tijdelijke) specifieke uitkering schuldhulpverlening is vervallen. De lasten zijn behoorlijk gestegen. Bij schuldhulpverlening worden de hogere uitgaven voor het apparaat (circa € 1,3 mln.) veroorzaakt door het nu volledig op stoom zijn van de pilot voorkomen huisuitzettingen. Deze levert meer lasten op binnen hetzelfde budget. Tevens is er door de gemeente € 4,5 mln. (voor 3 jaar) uitgetrokken voor (oudere) gehandicapten en chronisch zieken. Deze is als een dotatie toegevoegd aan de reserve chronisch zieken en gehandicapten. Daarnaast is er in 2012 ook beduidend meer uitgegeven aan de collectieve ziektekostenverzekering (€ 2,3 mln.).

Specificatie dotaties en onttrekkingen per reserve

Omschrijving reserve	Uitkomst 2012			Begroting 2012	
	Dot.	Ontr.	Vrijval	Dot.	Ontr.
Bestemmingsreserve schuldhulpverlening		2033		0	2033
Bestemmingsreserve Chronisch zieken incl. ouderen	4.100	1.101		4.100	1.567
Totaal	4.100	3.134	0	4.100	3.600

Saldi reserves / voorzieningen / investeringen

	Uitkomst 2012	Begroting 2012	Uitkomst 2011
Eindsaldo 31-12 Reserves	2.999	2.533	2.033
Eindsaldo 31-12 Voorzieningen	0	0	0
Investeringen	0	0	0

2.10 Programma Jeugd en Gezin

Coördinerend Portefeuillehouder: Karsten Klein

In het afgelopen jaar is volop gewerkt om Den Haag een nog meer kind- en gezinsvriendelijke stad te laten zijn. Een kindvriendelijke omgeving heeft voldoende voorzieningen, veilige straten, goede scholen, plekken waar vrij gespeeld en gesport kan worden, ruimte voor ontmoeting met burens en vrienden en waar het gemakkelijk is om in contact te komen met mensen en instanties die hulp kunnen bieden als dat nodig is. Dit betekent dan ook een inzet op meer dan de jeugd alleen. De gemeente Den Haag wil een stad zijn:

- Waar kinderen en jongeren gezond en veilig kunnen opgroeien tot zelfstandige volwassenen;
- Waar ouders actief en verantwoordelijk zijn;
- Waar de jeugd zich optimaal kan ontplooiën en talenten maximaal worden benut;
- Waar jeugdigen en gezinnen participeren in de samenleving;
- Waar de samenleving is betrokken bij haar jeugd en andersom
- Waar de gemeente voor een vangnet zorgt als dat nodig is.

Dit zijn de uitgangspunten van het programma Jeugd en Gezin 2011-2014 waarin 31 concrete actiepunten voor het Haagse jeugdbeleid zijn verwoord. De voortgangsrapportage jeugd en gezin van december 2012 beschrijft de inhoudelijke voortgang van het programma. Daarin is ook aangegeven welke verschuivingen in het Haags beleid ingezet zijn in 2012, 1) van repressief naar preventief, 2) jongeren van consument naar producent, 3) van individuele- naar gezinsaanpak en 4) het belang dat de stem van de jeugd gehoord wordt.

Betrokkenheid

In 2012 zijn twee pilots in Kraayestein en de Rivierenbuurt gestart om deze wijken nog kindvriendelijker te maken. Het gaat bij deze pilots om het leggen van de verbanden tussen voorzieningen, veiligheid, de sociale en fysieke omgeving. Vooruitstrevend aan deze aanpak is dat kinderen er direct bij betrokken zijn en ook gekeken wordt of ouders zelf activiteiten organiseren en het beheer van de (speel)plek uitvoeren. Op basis van de ervaringen in de pilotwijken is een methode voor kindvriendelijke wijken ontwikkeld. Door het hanteren van deze methode en het uitvoeren van de eerste maatregelen kan een buurt het keurmerk (label) 'Kindvriendelijk' krijgen.

Ook in 2012 is binnen het jeugdbeleid geïnvesteerd in ouderbetrokkenheid. Een voorbeeld is het ouderpanel van de Centra voor Jeugd & Gezin (CJG) waar sinds januari 2012 400 ouders meedenken en hun verbeteringen over het CJG kenbaar maken. Ook bij spelen is met succes de ouderbetrokkenheid voor speelvoorzieningen vergroot. Met de uitvoering van het actieprogramma Papa, mama, kom je buiten spelen? is in Den Haag een impuls gegeven aan het speelbeleid. Er zijn veel ouders betrokken geraakt bij de speelvoorzieningen. Op de landelijke straatspeeldag op 13 juni hebben meer dan 1600 kinderen meegedaan aan de stoepkrijtactie. Dit is een manier gebleken om ouderbetrokkenheid te vergroten, maar vooral een simpele en effectieve manier om kinderen lekker buiten te laten spelen. Tegelijkertijd leidt ouderbetrokkenheid ertoe dat ouders gaan meedenken over speelvoorzieningen en uiteindelijk ook een rol gaan spelen bij het beheer. De koppeling tussen sociaal en fysiek speelbeleid wordt hiermee nog verder versterkt.

Decentralisatie jeugdzorg

De voorbereiding van de decentralisatie van de jeugdzorg is in volle gang. Deze operatie, meestal kortweg aangeduid als 'de transitie', maakt de gemeente verantwoordelijk voor de gehele zorg voor

jeugdigen en hun opvoeders. De transitie is een complex project met een hoog tempo, waar ook beslissingen op landelijk en regionaal niveau ingrijpen op het Haagse jeugdbeleid. Den Haag heeft landelijk een voortrekkersrol op zich genomen. In brieven aan de Commissie Samenleving van 9 februari 2012 (RIS 246420) en 6 december (RIS 254820) zijn de stand van zaken en de plannen voor de toekomst uitgebreid weergegeven.

Topindicator

Ouders zijn bij uitstek het best in staat om voor hun kinderen te zorgen en dat is ook het vertrekpunt voor een opgroeiend kind. Daar waar nodig helpt de gemeente en ook nemen we de regie om de jeugd gezond en veilig in gezinsverband op te laten groeien. Wat betreft gezond en veilig opgroeien heeft de JGZ de realisatie van 2011 weten te handhaven. Het gaat om hetzelfde percentage ouders en kinderen dat gebruik maakt van de JGZ dan wel in beeld is bij de JGZ.

Topindicator	Realisatie 2012	Begroting 2012	Realisatie 2011	Nulmeting 2006
Aantal door JGZ bereikte kinderen in het eerste jaar	98%	95%	98%	98%
Aantal kinderen 4 -19 jaar in beeld bij de JGZ	86%	80%	86%	85%

Bron: Registratie dienst OCW

Wat hebben we gedaan en wat heeft het gekost?

Deze paragraaf beschrijft de beleidsmatige verantwoording op productniveau. Een beleidsmatige verantwoordingsluiten wij af met een blokje 'financieel resultaat' voor de grootste of belangrijkste financiële verschillen in 2012. Het resultaat per product is de kapstok voor de financiële verschillenverklaring. Het product met het hoogste resultaat (positief of negatief) staat het eerst vermeld.

Financiële cijfers

Programma-activiteiten in 2012	Uitkomst 2012			Begroot saldo 2012	Resultaat 2012
	Lasten	Baten	Saldo		
Jeugdparticipatie	9,2	0,0	9,2 N	10,0 N	0,8 V
Speelvoorzieningen	4,1	0,6	3,5 N	3,6 N	0,1 V
Gezinsondersteuning	16,6	3,0	13,6 N	12,4 N	1,3 N
Jeugdgezondheidszorg (maatwerk deel)	1,0	0,0	1,0 N	1,4 N	0,4 V
Jeugdgezondheidszorg (uniform deel)	14,1	0,4	13,6 N	13,8 N	0,2 V
Realisatie en beleid Centra voor Jeugd en Gezin	1,6	1,4	0,1 N	- V	0,1 N
Totaal	46,6	5,5	41,0 N	41,2 N	0,1 V

Jeugdparticipatie

De gemeente Den Haag neemt de jeugd serieus en wil weten wat hen bezighoudt. Dit levert nieuwe inzichten, vragen en antwoorden op die van invloed zijn op het beleid. De Haagse Jeugd kan op twee manieren actief zijn: maatschappelijk (meedoen) en politiek (meedenken en meebeslissen). Zij worden op verschillende manieren gestimuleerd om zelf een bijdrage leveren, waardoor zij maatschappelijk bewust worden. De gemeente stimuleert dit met verschillende projecten via het Jongeren Informatie Punt (JIP) en de Haagse Jongerenambassadeurs. In het kader van jeugdparticipatie zijn er diverse projecten uitgevoerd:

- De Haagse Jongerenambassadeurs hebben in 2012 10 adviezen uitgebracht.
- Bij het JIP hebben 5709 jongeren aangeklopt bij het JIP voor allerlei vragen over school, werk, huisvesting, relaties en dergelijke.

- Jongeren met een leuk en origineel idee kunnen subsidie aanvragen bij het stadsdeelkantoor en het Jongeren Informatie Punt (JIP). In 2012 hebben 23 jongeren een aanvraag ingediend. Het type aanvragen is vooral te vinden in de hoek van sport en muziek.
- Voor jongeren en kinderen die zich vrijwillig inzetten voor een ander in Den Haag is er een kans op een Haags Jeugdlintje. Zes jongeren waren in 2012 het middelpunt van een feestelijke uitreiking van deze onderscheiding.
- Op en rond de Dag van de Rechten van het Kind op 20 november 2012 vonden er verschillende activiteiten plaats, waaronder een fototentoonstelling van Haagse jongeren en ouders die zich inzetten voor de kinderrechten.
- Door het uitvoeren van klusjes in de wijk, kunnen kinderen tussen 8-15 jaar Crownies verdienen, die ze vervolgens kunnen inruilen voor leuke (actieve) beloningen. In 2012 hebben 474 kinderen geklust voor Crownies bij 957 activiteiten. In 2012 is het aantal intergenerationele klussen (jong ontmoet oud) geïntensiveerd. De betrokkenheid van sportverenigingen is op gang gekomen.

Het persoonlijke contact en aandacht voor de jeugd in een zo vroeg mogelijk stadium blijft van onschatbare waarde. Dit gebeurt niet alleen door preventieteams, maar ook door kinder- en jongerenwerkers die outreachend werken en de jeugd opzoeken. Steeds meer jongeren lijken het jongerenwerk te vinden. Zo blijkt uit de WMO-monitor dat er in 2011 sprake was van meer dan vijftien procent groei en dat van de 5200 jongeren er ruim dertig procent is toegeleid naar onderwijs, sport, cultuur en werk. Projecten als City Stewards en Sleutelen met Jongeren zijn ook voorbeelden waarbij jongeren toegeleid worden naar werk of een opleiding. Met een rendement van 70 procent van de gevallen werd een (verdere) repressieve inzet voorkomen. Afgelopen jaar is ook met succes een versterking gemaakt in het jongerenwerk door op basis van een convenant de samenwerking met de politie te stimuleren. Dit betekent dat jongeren door wijkagenten sneller in contact gebracht worden met het jongerenwerk en dat door preventieve inzet repressieve interventies mogelijk voorkomen kunnen worden

Financieel resultaat

€ 0,8 mln. V

In 2012 ontstaat een incidenteel voordeel van € 0,8 mln. op besteding aan subsidies in het lopende jaar. Dit komt doordat de gemeente anticipeert op het wegvallen van Rijksmiddelen in de komende jaren en de te verwachten extra inzet in het kader van de decentralisatie jeugdzorg. Het resultaat wordt verrekend met egalisereserve Actieprogramma Jeugd en gezin, zie product Gezinsondersteuning en de toelichting bij programmatotaal.

Speelvoorzieningen

In 2011 kwamen zestien speelplekken in aanmerking voor een kwaliteitsimpuls. Dit betreft een speelinvestering van € 2,8 mln. Hiervan zijn dertien speelprojecten in 2012 opgeleverd. twee speelprojecten bevinden zich in een afrondende fase. Eén integrale speelplek (Zoetermeerse Rijweg/jongerencentrum) zal vanwege bouwtechnische redenen in de loop van 2013 worden gerealiseerd. In 2012 kwamen 18 speelplekken voor een kwalitatieve upgrade in aanmerking. Dit betreft een speelinvestering van € 1,6 mln. Hiervan zijn 7 speelplekken in 2012 opgeleverd. De inzet is om, mede gelet op het participatietraject dat ca. 1,5 tot 2 jaar duurt, de overige elf speelplekken in 2013 op te leveren. Daarnaast proberen we vanuit de nota Spelen in de stad aan te sluiten op lopende/geplande ingrepen in de openbare ruimte (werk met werk). In zo'n situatie is de planning van de aanpak van het totale gebied verplicht om aan te houden. Met betrokkenen zijn bij de herinrichting van de speelplekken afspraken (bijvoorbeeld via een convenant, het instellen van een activiteiten- en/of beheercommissie etc.) gemaakt over de wijze waarop zij na de realisatie een van speelplek een bijdrage

kunnen leveren aan het beheer en onderhoud. Hierbij blijft er sprake van maatwerk en de resultaten (en continuïteit) zijn medeafhankelijk van de bereidwilligheid/participatiegraad van ouders/buurt/vrijwilligers.

Gezinsondersteuning

Dekkend CJG netwerk

Sinds de opening van het CJG in Escamp afgelopen zomer staat in elk stadsdeel een CJG. De bouw van alle CJG's is een intensief proces geweest en een aanwinst voor de Haagse gezinnen. Hiermee is een laagdrempelige basisvoorziening gecreëerd in de wijk waar men voor alle vragen over gezond opgroeien en opvoeden terecht kan. Iedereen die te maken heeft met jeugd van 0 tot 23 jaar kan bij het CJG terecht. Dat kan zijn informatie en advies, de jeugdgezondheidszorg, maar ook gezinsbegeleiding. Een belangrijk uitgangspunt hierbij is om maximaal de eigen kracht en verantwoordelijkheid van de ouders en de sociale omgeving te benutten. Ouders zijn immers de eerst verantwoordelijken voor een gezonde en veilige ontwikkeling van hun kinderen. Dit is ook de kern van de Eigen Kracht Conferenties want gezinnen en hun netwerk worden, onder begeleiding van een onafhankelijke coördinator, uitgedaagd om zelf oplossingen te formuleren voor de problematiek. Vervolgens pakken zij dit gezamenlijk aan, eventueel met behulp van professionals. Op basis van de evaluatie is dit experiment voortgezet in het reguliere aanbod. In plaats van 8 Eigen Kracht Conferenties in 2011 wordt in 2012 op een veel grotere schaal met de eigen kracht methode gewerkt. Alle gezinscoaches in het CJG hanteren inmiddels deze methode bij hun werkzaamheden.

De werkwijze die in 2011 in de proeftuin CJG is ontwikkeld heeft in 2012 geleid tot de vorming van CJG team's in Laak, Segbroek en Centrum. Deze pilot liep vooruit op de toekomstige werkwijze binnen het CJG als gevolg van de decentralisatie van de jeugdzorg. Hierbij werken generalistische, outreachende gezinsbegeleiders, die zelfmeervoudige problematiek oppakken en coördineren, dan wel de juiste expertise erbij halen van buiten het CJG. In samenwerking met de Haagse Hogeschool is een opleidingsplan gerealiseerd waarmee betrokken CJG teams zijn getraind. In 2013 volgen de overige CJG-teams. Voor de CJG's, maar ook voor veel andere instellingen is de, sinds 2010 verplichte, verwijzindex een instrument bij de hulpverlening. Daarmee worden hulpverleners rond één kind met elkaar in contact gebracht, zodat ze kunnen afstemmen. Inmiddels werken in 2012 in de regio Haaglanden meer dan 300 instellingen met de Verwijsindex. Vrijwel alle regionale (11) en bovenlokale (16) organisaties zijn aangesloten. Er kwamen dit jaar, excl. signalen van de Raad van de Kinderbescherming, 13.084 signalen binnen en 5.458 matches tot stand. Dit is een stijging t.o.v. 2011 (resp. 8897 en 3367) wat betekent dat instellingen elkaar vaker betrokken hebben bij het oplossen van het door hen gesignaleerde probleem.

Thuisbegeleiding

In 2012 is de thuisbegeleiding van Florence en HWW Zorg conform programmabegroting voortgezet. In totaal zijn in 2012 250 gezinnen op deze wijze begeleid. Ook de Stut en Steun projecten van Middin voor verstandelijk beperkte ouders (15 trajecten) en van Context voor ouders met psychiatrische en verslavingsproblemen (23 trajecten), zijn in 2012 voortgezet. Middin bereikte in 2012 minder gezinnen dan voorzien. De verklaring hiervoor ligt in een verschuiving van groepsbijeenkomsten, naar individuele ambulante begeleiding. De trajecten voorzien in de behoefte aan specifieke opvoedkundige ondersteuning voor zeer kwetsbare ouders. In het kader van Opvoeden in de Buurt hebben ca. 265 kinderen en zonodig hun gezinsleden ambulante hulp ontvangen van professionals op het gebied van orthopedagogiek en geestelijke gezondheidszorg. Ongeveer 250 kinderen en gezinsleden die getuige waren van huiselijk geweld hebben in 2012 bij de Kids Club deelgenomen aan een weerbaarheidstraining.

Aanpak overlast en individuele trajectbegeleiding

De gemeente wil gezinnen ondersteunen bij het opvoeden en jeugdigen ondersteunen bij het opgroeien, en hun zo veel mogelijk kansen bieden voor een goede toekomst. Positief is dat het aantal Haagse jongeren, dat geïndiceerd wordt door Bureau Jeugdzorg gestaag terugloopt. In 2008 ging het nog om 3.073, in 2009 om 2.659, in 2010 om 2.512 en in 2011 om 2.237 kinderen en jongeren. Dit is mede een aanwijzing dat de inzet van lichtere vormen van lokale preventieve voorzieningen zijn vruchten afwerpt. Daartoe zijn in 2012 het reguliere jongerenwerk en de straatcoaches ingezet in samenwerking met de politie. De straatcoaches benaderen jongeren, geven grenzen aan, bemiddelen en begeleiden naar zinvolle activiteiten of hulpverlening. Per 2012 is er één team straatcoaches actief op overlastgevende locaties in Laak (2 groepen), Centrum (1 netwerk van 7 groepen) en Escamp (5 groepen). De straatcoaches verwijzen jaarlijks minimaal 40 jongeren en hun gezinnen door naar de CJG gezinscoaches en 35 jongeren naar het Jeugd Interventie Team (JIT) voor begeleiding op maat. Op basis van een eerste evaluatie lijkt deze werkwijze positief uit te werken op de betreffende jongeren.

Jongeren met problemen ten aanzien van school, werk, schulden, politie, thuissituatie en dergelijke kunnen terecht bij het Jeugd Interventie Team (JIT). In 2012 hielp het JIT 520 jongeren. In ca. 85 procent van de gevallen leidde dit tot positieve resultaten. De opvang voor jongeren met meerdere problemen zonder een eigen thuis is in 2012 gecontinueerd bij onder andere Luna, De Foyer en een drietal projecten Kamers met Kansen.

Multiprobleemgezinnen

Afgelopen jaar is de pilot Haagse Integrale aanpak Multiprobleem Huishoudens gestart om met verschillende gemeentelijke diensten en (zorg-) instellingen tot de meest effectieve werkwijze te komen om multiprobleemgezinnen te begeleiden. Voor geconstateerde knelpunten wordt binnen de pilot naar structurele oplossingen gezocht. Tevens bestond er een aanbod van 75 zogeheten VIG-trajecten. Dit is inclusief 7 trajecten in het kader van de Impuls Marokkaanse Risicjongeren en 11 trajecten in het kader van de Aanpak Antilliaanse Risicjongeren. In totaal waren hierbij 191 kinderen onder de 18 jaar betrokken. Ook ondersteunt het project Tien voor Toekomst van het Leger des Heils een groep van ca. 30 gezinnen. Verder liep ook nog de pilot Haagse Samenwerking waar bij achtien multiprobleemgezinnen gekeken is naar verbetering van de samenwerking binnen de zorgketen zodat hulpverlening niet stagneert. Het project is in december 2012 afgerond met een onderzoeks- en aanbevelingsrapportage van de B&A Groep. Begin 2013 wordt besloten over een mogelijke voortzetting. De ervaringen en aanbevelingen die uit dergelijke projecten voortkomen worden meegenomen naar de toekomst, zodat multiprobleem-gezinnen nog effectiever begeleid kunnen worden.

Financieel resultaat

€ 1,3 mln. N

In 2012 ontstaat een incidenteel voordeel van € 0,7 mln. op besteding aan subsidies in het lopende jaar. Dit komt doordat de gemeente anticipeert op het wegvallen van Rijksmiddelen in de komende jaren en de te verwachten extra inzet in het kader van de decentralisatie jeugdzorg. Ook is door de problemen rondom Vestia de bouw van een extra Centrum voor Jeugd en Gezin in Escamp uitgesteld. Verder zijn er andere resultaten van € 0,2 mln. waardoor het product per saldo een voordeel realiseert van ruim € 0,9 mln.

Het hele resultaat van programma Jeugd en gezin (uitgezonderd product Speelvoorzieningen) bedraagt € 2,2 mln. V. Doordat het resultaat van heel programma Jeugd en Gezin (uitgezonderd product Speelvoorzieningen) wordt verrekend met de egalisatiereserve Actieprogramma Jeugd en gezin, bedraagt de dotatie aan de reserve € 2,2 mln. De reserve is gevormd op product Gezinsondersteuning dus het resultaat op dit product is € 0,9 mln. -/- € 2,2 mln. = € 1,3 mln. N

Jeugdgezondheidszorg

Gebaseerd op de Wet Publieke Gezondheid (WPG) bood de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) publieke preventieve gezondheidszorg aan alle kinderen in Den Haag. Dat wil zeggen dat de JGZ de ontwikkeling van alle kinderen in de meest brede zin volgde, beschermde en bewaakte en dit registreerde in het nieuwe elektronisch kinddossier. De gezinscoaches van de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) treden op in gezinnen waar dringend noodzakelijke hulp niet van de grond komt, of waar een betere afstemming van de zorg wenselijk is. Deze gezinscoaches zijn in 2012 in 398 (zorgmijdende) gezinnen ingezet. De JGZ verzorgt ook gezinscoaching binnen het project Marokkaanse Risicojongeren, op aanwijzing van straatcoaches. In 2012 werden in dit kader nog eens 79 gezinnen begeleid. De gezinscoaches van het vergelijkbare Tien voor Toekomst, uitgevoerd door het Leger des Heils, bereikten in 2012 ca. 30 gezinnen. Tenslotte is opnieuw gewerkt met de intensieve gezinsaanpak van de VIG-methode, waarbij met dwang en drang in problematische gezinssituaties wordt ingegrepen. In 2012 werd in 83 gezinnen voor het eerst een VIG coach ingezet. Dit is inclusief 7 trajecten in het kader van de Impuls Marokkaanse Risicojongeren en 11 trajecten in het kader van de Aanpak Antilliaanse Risicojongeren. In totaal waren hierbij 191 kinderen onder de 18 jaar betrokken.

Gebaseerd op het Haagse onderzoek naar de hoge mate van perinatale sterfte is in 2012 een plan van aanpak gemaakt. Betrokken beroepsgroepen en GGD vormen samen het platform perinatale gezondheid. De GGD heeft een projectleider benoemd om onder regie van het platform tussen oktober 2012 en januari 2015 dit plan inclusief de landelijke projecten Healthy Pregnancy 4 All en Centering pregnancy, uit te voeren. In dit licht hebben de ketenpartners eerstelijns kindzorg in oktober een intentieverklaring getekend voor intensievere samenwerking (JGZ, verloskundigen en kraamorganisaties) waarmee Den Haag de eerste gemeente is die een dergelijke samenwerking kent. Hiermee wordt ingezet op een verbetering van de ketensamenwerking en het verder terugdringen van de perinatale sterfte.

Standaard voerde de JGZ het rijksvaccinatieprogramma uit, gaf informatie aan ouders en kinderen over een gezonde ontwikkeling, signaleerde (dreigende) stoornissen en zorgde in overleg met ouders voor behandeling dan wel verwijzing. Op signaal van verloskundigen heeft de JGZ bij zwangere vrouwen een huisbezoek gebracht en kregen 297 ouders, gezien hun onzekerheid rond de psychosociale ontwikkeling van hun kind ("Stevig Ouderschap"), na de bevalling tijdelijk extra ondersteuning. Daarnaast vervulde de JGZ een verbindende rol tussen de Zorgadvies teams in het onderwijs en de CJG's. De JGZ nam deel aan alle Interne Zorgcommissies op de basisscholen, de Commissies van Begeleiding in het speciaal onderwijs, de Zorg Advies Teams (ZAT's) in het voortgezet onderwijs en die van het ROC Mondriaan. Naast reguliere activiteiten voor elk kind bood de JGZ ook groepsgerichte activiteiten. Zo was er voor ouders voor elke leeftijdsfase van een kind vanaf zwangerschap tot puberteit een cursus over de ontwikkeling en opvoeding beschikbaar. Op verzoek van CJG-partners en/of onderwijs gaf de JGZ tijdens themabijeenkomsten voorlichting over deze onderwerpen. De JGZ droeg verder bij aan samenwerkingsprogramma's met meerdere partners zoals Huiselijk Geweld, Kindermishandeling, Gezonde School en aanpak Overgewicht.

Financieel resultaat

€ 0,6 mln. V

In 2012 ontstaat een incidenteel voordeel van € 0,6 mln. op besteding aan subsidies (product jeugdgezondheidszorg maatwerk en uniform). Dit komt doordat de gemeente anticipeert op het wegvallen van Rijksmiddelen in de komende jaren en de te verwachten extra inzet in het kader van de decentralisatie jeugdzorg. Daarnaast is de ontwikkeling van het Elektronisch Kind Dossier vertraagd; de implementatie vraagt om een meerjarig proces en doorontwikkeling. Verder is een aantal subsidies voorgaande jaren lager vastgesteld, zoals bij de GGD Zuid Holland West. Het resultaat wordt verrekend met egalisereserve Actieprogramma Jeugd en gezin, zie product Gezinsondersteuning en de toelichting bij programmatotaal.

Verloop van financiële cijfers en toelichtingen

Naast de verschillenverklaringen in 2012, zijn ook de verschillen met vorig jaar interessant. Deze verklaring treft u aan in deze paragraaf. Ook worden de neutrale verschillen (groter worden of krimpen van het programma zonder dat dit resultaat oplevert) verklaard. De tabellen zijn zoveel mogelijk voorzien van een korte analyse.

Programmatotaal 2012

	Ontwerp- begroting 2012	Actuele begroting 2012	Uitkomst 2012	Resultaat 2012
Lasten	27.063	47.146	44.307	2.839 V
Baten	83	2.561	2.802	241 V
Saldo exclusief reserves	26.980 N	44.585 N	41.505 N	3.080 V
<i>Dotaties aan reserves</i>	0	0	2.247	2.247 N
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	925	3.423	2.739	684 N
Saldo inclusief reserves	26.055 N	41.162 N	41.013 N	149 V

N.B. De actuele begroting wijkt af van de ontwerpbegroting als gevolg van door de raad genomen besluiten (halfjaarbericht en overige raadsvoorstellen).

Neutrale ontwikkeling, geen financieel resultaat

Resultaten in het programma Jeugd en Gezin worden verrekend met de reserve Actieprogramma Jeugd. De primaire doelstelling van de reserve is de uitvoering van het meerjarenprogramma jeugd. Door de reserve kan de gemeente het beschikbare budget spreiden over de jaren. In 2012 is per saldo een voordelig resultaat behaald van € 2,2 mln. Dit voordeel is een samenstelling van resultaten op producten van programma Jeugd en gezin:

- Jeugdparticipatie € 0,8 mln. V
- Gezinsondersteuning € 0,9 mln. V
- Jeugdgezondheidszorg Maatwerk en Uniform € 0,6 mln. V
- Realisatie en beleid Centra voor Jeugd en gezin € 0,1 mln. N

Het totale resultaat bedraagt € 2,2 mln. voordelig. Om te verzekeren dat het voordeel beschikbaar blijft voor de uitvoering van Actieprogramma Jeugd is in 2012 € 2,2 mln. met de reserve Actieprogramma jeugd verrekend. Deze reserve is gevormd op product Gezinsondersteuning. Daarom is het gepresenteerde resultaat op product Gezinsondersteuning € 0,9 mln. -/- € 2,2 mln. = € 1,3 mln. Het resultaat van € 2,2 mln. voordelig is veroorzaakt door de opgelopen vertraging bij het Centrum voor Jeugd en Gezin Haveltestraat en de besluitvorming omtrent transitie jeugdzorg. Daarnaast is de ontwikkeling van het Elektronisch Kind Dossier vertraagd; de implementatie vraagt om een meerjarig proces en doorontwikkeling. Ook is door de problemen rondom Vestia de bouw van een extra Centrum voor Jeugd en Gezin in Escamp uitgesteld. Verder anticipeert de gemeente op het wegvallen van Rijksmiddelen in de komende jaren.

Uitkomst 2011-2012

	Uitkomst 2011	Uitkomst 2012	Vershil 2011-2012
Lasten	42.953	44.307	1.354 N
Baten	17.103	2.802	14.301 N
Saldo exclusief reserves	25.850 N	41.505 N	15.655 N
<i>Dotaties aan reserves</i>	1.281	2.247	966 N
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	1.555	2.739	1.184 V
Saldo inclusief reserves	25.576 N	41.013 N	15.437 N

Uitkomsten 2011 ten opzichte van 2012

Het verschil tussen de uitkomst 2011 en 2012 is in belangrijke mate het gevolg van de verandering van wijze van financiering. De middelen voor Jeugd werden voor 2012 ontvangen aan de hand van een beschikking van het Rijk. Met ingang van 2012 zijn deze middelen toegevoegd aan het gemeentefonds, dat verklaard de lagere baat. De hogere last komt onder andere doordat product Realisatie en beleid Centra voor Jeugd en Gezin in 2011 nog niet bestond.

Specificatie dotaties en onttrekkingen per reserve

Omschrijving reserve	Uitkomst 2012			Begroting 2012	
	Dot.	Ontr.	Vrijval	Dot.	Ontr.
Reserve Speelvoorziening		634			634
Reserve actieprogramma jeugd	2.247	1.438		0	2.122
Reserve kamers met kansen		482	47	0	529
Res. Talent Center Den Haag ZW		138		0	138
Totaal	2.247	2.692	47	0	3.423

Om te verzekeren dat de niet bestede middelen beschikbaar blijven voor de uitvoering van Actieprogramma Jeugd, is € 2,2 mln. met de reserve Actieprogramma jeugd verrekend. Zie ook de resultaatstoelichting in dit programma. In 2011 is € 1,3 mln. gedoteerd aan deze reserve en € 1,6 mln. onttrokken.

Saldi reserves / voorzieningen / investeringen

	Uitkomst 2012	Begroting 2012	Uitkomst 2011
Eindsaldo 31-12 Reserves	3.768	837	4.260
Eindsaldo 31-12 Voorzieningen	0	0	0
Investerings	1.306	3.391	1.912

Investerings

We waren van plan om 18 speelplekken te realiseren in 2012. Dit zijn er 7 geworden. De vertraging is een gevolg van intensief overleg met de buurt bij de aanleg van dergelijke projecten.

2.11 Programma Leefomgeving

Coördinerend portefeuillehouder: Boudewijn Revis

De openbare ruimte bepaalt de eerste indruk van de stad. Een aantrekkelijke openbare ruimte, die schoon, heel en veilig is, is een basisvoorwaarde voor de bloei van de stad. Een nette openbare ruimte en goed onderhouden groen maken Den Haag ook een prettige plek om te wonen, te werken en te recreëren. Daarmee trekt de stad bedrijven en bezoekers aan. Daarom investeren we vanaf 2012 jaarlijks € 5 mln. extra in het onderhoud van de openbare ruimte.

De stad is in 2012 met meer veegeteams, meer ondergrondse restafvalcontainers en extra handhaving schoner geworden. In 2012 zijn 1.450 bomen geplant, dat is 100 bomen meer dan er zijn uitgevallen. In de openbare ruimte is 17,5 hectare aan wegareaal onderhouden. Daarnaast zijn voor openbare verlichting 20 km kabels, 141 lichtmasten en 1.200 armaturen vervangen. Verder is 15,7 km aan riool vervangen, zijn 17 gemalen onderhouden en is 7 hectare regenwater ontkoppeld.

Topindicator

In het verleden werd in de Veiligheidsmonitor bewoners bevraagd over de veiligheid in de stad als geheel en in de wijken. Bewoners worden ook gevraagd naar hun oordeel over hun leefomgeving.

Topindicator	Begroting 2012	Realisatie 2011	Nulmeting 2005
Oordeel inwoners over woonomgeving* (rapportcijfer)	7,2	7,1	7,1

Bron: Veiligheidsmonitor

Het cijfer van het oordeel inwoners over woonomgeving als topindicator wijkt af ten opzichte van 2011, omdat er sprake is van een trendbreuk in de landelijke Integrale Veiligheidsmonitor (IVM). Met ingang van 2012 is de vragenlijst herzien. Het oordeel over de woonomgeving werd bepaald op basis van het oordeel over de leefbaarheid en de woonomgeving. In 2012 wordt nu alleen gemeten op het oordeel van inwoners over de leefbaarheid. Als gevolg van deze wijziging is een onderlinge vergelijking met 2011 en eerdere jaren niet mogelijk.

Daarom wordt, net zoals bij de topindicator van programma 4, waar ook sprake is van een trendbreuk in de systematiek, in onderstaande tabel een nieuwe reeks gestart die het onderling vergelijken van de resultaten per jaar vanaf 2012 wel weer mogelijk maakt.

Topindicator	Nulmeting 2012	Begroting 2013	Realisatie 2013
Oordeel inwoners over woonomgeving (rapportcijfer)	6,9		

Bron: Veiligheidsmonitor

Wat hebben we gedaan en wat heeft het gekost?

Deze paragraaf beschrijft de beleidsmatige verantwoording op productniveau. Een beleidsmatige verantwoordingsluiten wij af met een blokje 'financieel resultaat' voor de grootste of belangrijkste financiële verschillen in 2012. Het resultaat per product is de kapstok voor de financiële verschillenverklaring. Het product met het hoogste resultaat (positief of negatief) staat het eerst vermeld.

Financiële cijfers

Programma-activiteiten in 2012	Uitkomst 2012			Begroot saldo 2012	Resultaat 2012
	Lasten	Baten	Saldo		
Straatreiniging	23,4	1,1	22,3 N	25,7 N	3,4 V
Algemene baten en lasten (DSB)	2,5	2,6	0,1 V	2,3 N	2,4 V
Markten	2,3	0,0	2,3 N	4,5 N	2,2 V
Baten reinigingsrechten en afvalstoffenheffing	0,0	57,9	57,9 V	59,6 V	1,7 N
Onderhoud wegen/straten/pleinen	35,3	1,4	33,9 N	35,2 N	1,3 V
Openbaar groen	25,4	2,6	22,7 N	23,8 N	1,0 V
Afvalverwijdering	56,7	3,0	53,8 N	54,8 N	1,0 V
Leefbaarheid GSB (toezicht)	10,9	0,5	10,4 N	11,4 N	1,0 V
Kwijtschelding afvalstoffenheffing	6,0	0,0	6,0 N	6,7 N	0,6 V
Riolering en waterzuivering	30,6	0,3	30,3 N	29,8 N	0,5 N
Zeehavens	3,4	0,9	2,5 N	2,1 N	0,4 N
Gebruik openbare ruimte	3,0	4,1	1,1 V	0,7 V	0,4 V
Regionaal Fietsendepot	0,5	0,6	0,1 V	0,2 N	0,3 V
Grachten en vaarten	5,8	0,0	5,7 N	5,5 N	0,2 N
Baten rioolrechten	0,0	33,0	33,0 V	33,2 V	0,2 N
Waterkering	0,3	0,0	0,3 N	0,5 N	0,2 V
Wijkleefbaarheid	0,8	0,0	0,8 N	0,9 N	0,2 V
Verlichting wegen	8,8	0,0	8,8 N	8,6 N	0,1 N
Algemene begraafplaatsen	2,3	0,4	1,9 N	1,8 N	0,1 N
Reclame-opbrengsten	0,2	1,8	1,6 V	1,5 V	0,1 V
Baten marktgeden	0,0	1,6	1,6 V	1,7 V	0,1 N
Recreatieve voorzieningen	1,3	1,3	0,0 V	0,0 N	0,1 V
Onderhoud bruggen/ viaducten/ tunnels	5,0	0,0	4,9 N	4,9 N	0,1 N
Gladheidsbestrijding	1,5	0,0	1,4 N	1,4 N	0,1 N
Binnenhavens	0,2	0,2	0,0 V	0,0 N	0,0 V
Interne/ externe leveringen (DSB)	0,4	0,5	0,0 V	- V	0,0 V
Ongediertebestrijding (DSB)	0,2	0,0	0,2 N	0,2 N	0,0 N
Dierenbescherming	0,7	0,0	0,7 N	0,7 N	0,0 V
Grondwater	0,8	0,0	0,8 N	0,8 N	0,0 V
Baten begraafplaatsrechten	0,0	1,9	1,9 V	1,9 V	0,0 V
Stadsboerderijen	3,1	0,1	3,0 N	3,0 N	0,0 N
Totaal	231,3	116,0	115,3 N	126,0 N	10,7 V

Straatreiniging

In 2012 is de stad schoongehouden op A-niveau. We hebben meer veegcapaciteit (buurtserviceteams), meer ondergrondse restafvalcontainers (ORAC's) en extra handhavers ingezet. En met resultaat: de stad is in 2012 schoner geworden. Met de inzet van veegcapaciteit, communicatie, participatie en handhaving stimuleren we bewoners, bedrijven en bezoekers ook om te helpen de stad schoon te houden.

We hebben in 2012 handhavend opgetreden tegen onjuist aangeboden huisvuil. Zeker 15.000 onjuist aangeboden huisvuilzakken zijn verwijderd en onderzocht op bewijsmateriaal. We hebben aan 3.300 overtreders bestuursdwang opgelegd. Er zijn ook 126 strafrechtelijke boetes opgelegd na heterdaad. Begin 2013 zijn de 50 buurtserviceteams actief in de stad. We hebben extra afvalbakken geplaatst en per

stadsdeel zijn 2 hotspots benoemd. De extra veegcapaciteit, die beschikbaar is door de inzet van de buurtserVICETEAMs, is onder andere op deze 16 hotspots ingezet.

Uit een doelmatigheidsonderzoek uit 2011 is voortgekomen dat efficiënter kan worden gewerkt als er centrale regie is op huisvuilinzameling en straatreiniging in de openbare ruimte. In 2012 zijn we een intentieovereenkomst aangegaan met NV HMS voor integratie van het veegdeel van het Veeg- en Straatbedrijf van de gemeente Den Haag en het veegdeel van het Haags Werkbedrijf. In 2013 moet duidelijk worden of de integratie ook kan worden geëffectueerd.

Zakken van straat

Volgens de stadsenquête waarderen de inwoners de ORAC's als inzamelmiddel voor huisvuil het hoogst en losse huisvuilzakken aan de straat het laagst. In aanvulling op de ORAC's in de krachtwijken, is besloten 1.500 extra ORAC's in de stad te plaatsen. Met de programmabegroting 2013 - 2016 zijn daar nog 1.000 ORAC's aan toegevoegd. In 2012 is de plaatsing daarvan voorbereid en is de juridische procedure voor het plaatsen van ORAC's aangepast. Dit heeft voor vertraging in de plaatsing gezorgd. Uiteindelijk zijn in 2012 263 ORAC's geplaatst.

Financieel resultaat

€ 3,4 mln. V

Het resultaat op straatreiniging is veroorzaakt door een drietal ontwikkelingen. In 2011 is een voorziening gevormd voor een reorganisatie bij het Veeg- en Straatbedrijf. Door intensieve begeleiding van betrokken medewerkers is het de gemeente gelukt de meeste medewerkers te begeleiden naar een andere functie. De voorziening valt voor € 1,1 mln. vrij. Ook is de bezetting van de buurtserVICETEAMs nog niet op maximale hoogte. Eind 2012 zijn 442 vegers actief. Dit lager aantal vegers leidt tot een financieel voordeel van € 0,9 mln. Door een efficiëntere bedrijfsvoering bij het Veeg- en Straatbedrijf zijn de kosten teruggebracht. Er is minder werk uitbesteed en de eigen bezetting is verkleind. Per saldo leidt dit tot een voordeel van € 0,8 mln.

Overig € 0,6 mln. V

Algemene baten en lasten

Financieel resultaat

€ 2,4 mln. V

Vanwege de wijziging van de gemeentelijke regels voor personeel gerelateerde voorzieningen is de voorziening WAO/WIA vervallen. Dit leidt tot een incidenteel voordeel van € 1,6 mln. Daarnaast vindt jaarlijks een herijking van de voorziening wachtgeld en FPU plaats. Dit heeft tot een voordeel van € 0,7 mln. geleid.

Overig € 0,1 mln. V

Markten

In 2012 is het project herinrichting Haagse Markt van start gegaan. Voor een vernieuwde, aantrekkelijke en gezonde Haagse Markt is de regelgeving gemoderniseerd, word het terrein opnieuw ingericht en zijn de markttarieven aangepast. Door de nieuwe regelgeving komt een gunstiger ondernemersklimaat tot stand, dat leidt tot meer ondernemerszin, meer investeringen en professionalisering van de marktbedrijven. Voor de gemeente worden de markten bovendien beter beheersbaar en kostendekkend door het optimaliseren van de processen en door deregulering. In 2013 zal verdere uitwerking van het definitief ontwerp en het bestek voor de fysieke herinrichting plaatsvinden. Daarna start de uitvoering. Naar verwachting zal de markt medio 2014 zijn heringericht.

Financieel resultaat**€ 2,2 mln. V**

Het project herinrichting Haagse Markt is in 2012 van start gegaan. Voor de gemaakte voorbereidingskosten zijn in eerste instantie de beschikbare subsidies aangewend. In 2012 is begonnen met de voorbereidingen voor de herinrichting en zijn enkele poeliershuisjes afgebroken. De daadwerkelijke herinrichting start in 2013. De eigen begrote middelen voor de uitvoering van het project zijn dus nog niet uitgegeven. Het gaat hierbij om een voordeel van € 2,5 mln. Via resultaatbestemming zal worden voorgesteld de middelen terug te laten vloeien naar de centrale uitvoeringsreserve, conform de bestaande spelregels.

Overig 0,3 mln. N

Afvalverwijdering

De gemeente is wettelijk verplicht te zorgen voor de inzameling en verwijdering van huishoudelijk afval. In 2012 heeft NV Haagse Milieu Services (HMS) de inzameling van het huishoudelijk afval namens de gemeente verzorgd. Op 19 april 2012 is het huishoudelijk afvalplan 2012 – 2015 (RIS 182115) aangenomen in de raad. Den Haag streeft naar een duurzaam afvalbeheer waarbij een schone stad, milieurendement, de service voor de burger en de kosten voorop staan. In 2012 zijn voorbereidingen getroffen voor maatregelen uit het huishoudelijk afvalplan, zoals de uitbreiding van het aantal de glas- en papierbakken en het creëren van sorteerstraatjes.

Financieel resultaat**€ 1,7 mln. N**

Vanwege de economische crisis kunnen steeds meer mensen hun aanslag afvalstoffenheffing niet betalen. Het percentage oninbaar is daarom verhoogd. Het nadeel dat hierdoor ontstaat bedraagt € 1,7 mln.

Onderhoud Straten, Wegen, Pleinen

In 2012 is de Kadernota Openbare Ruimte door de Gemeenteraad vastgesteld. Hierin zijn de kwaliteitsdoelen van de openbare ruimte beschreven. Er zijn nadere regels opgesteld om bij het gewijzigde financiële perspectief zo optimaal mogelijk resultaat te behalen, onder andere door werk met werk te maken. Hiervoor is een incidentele impuls van € 15 mln. beschikbaar gesteld in 2012. Deze middelen worden vanaf 2013 besteed.

In 2012 is aan 17,5 hectare wegareaal onderhoud uitgevoerd. De gemeente heeft meer hectare wegareaal kunnen verbeteren dan verwacht door de voordelige aanbesteding van projecten. Daarnaast zijn voor alle projecten samenwerkingsmogelijkheden gezocht om het budget zo effectief te benutten.

Het structurele extra budget is ingezet conform het uitvoeringsprogramma wegen en groen (RIS 181968). Voor de verbetering van de kwaliteit van de hoofdwegen zijn de Lozerlaan en een deel van de Soestdijksekade aangepakt. Hierbij is circa 3,5 hectare wegverharding vervangen. Uit het regulier budget zijn onder andere de asfalt onderhoudsprojecten Houtwijklaan en Melis Stokelaan uitgevoerd. In totaal hebben we circa 10 hectare areaal onderhouden. Ook is in 2012 groot onderhoud uitgevoerd aan ongeveer 4 hectare wegen met elementenverharding. Dit betrof het 13 projecten, waaronder de Visserhavenweg en de Van Alkemadelaan.

De kwaliteit van de wegen is ook door samenloop met andere werkzaamheden in de openbare ruimte verbeterd. Zo is er extra klein onderhoud uitgevoerd. Per stadsdeel is in één wijk planmatig onderhoud aan het straatmeubilair en de direct omliggende omgeving uitgevoerd.

In het najaar van 2012 is de tweejaarlijkse inspectie van de wegen afgerond. De kwaliteit van de hoofdwegen en fietspaden is toegenomen. Bij de overige wegen, waaronder de wegen in woonwijken/-verblijfsgebieden, is eveneens een lichte kwaliteitsverbetering zichtbaar. Gelet op het beschikbare budget blijft het noodzakelijk om prioriteiten te stellen. Een goede kennismaking met de stad begint met een goede entree. De toegangspoorten van de stad – de A44, de Utrechtsebaan en Scheveningen worden opgeknapt. Wij hebben in de begroting 2012 hiervoor € 2,5 mln. voor uitgetrokken.

Openbaar Groen

De waardering van het onderhoud van het openbaar groen in Den Haag is in de Haagse Stadsenquête nagenoeg gelijk gebleven op een 7 (bron: Stadsenquête 2012).

In 2012 is fors geïnvesteerd in de Haagse groenvoorzieningen. Zo hebben we de eerste fase van het herstel van de natuurkwaliteiten van het Westduinpark uitgevoerd. We hebben 19 projecten met een totale oppervlakte van 2,9 hectare groen gerealiseerd. Hierbij is prioriteit gegeven aan groenvoorzieningen met een slechte onderhoudskwaliteit (bijv. de Cornelis van de Lijnstraat), sociaal onveilige groenvoorzieningen en bijdragen in grotere projecten.

Het belangrijkste uitgangspunt in de nota Haagse Bomen is het voorkomen van een nieuwe achterstand in de vervangingsaanplant van straatbomen. Afgesproken is dat voor elke boom die verdwijnt een nieuwe boom wordt geplant. Deze doelstelling hebben we in 2012 ruimschoots gehaald. In 2012 zijn 1.350 bomen uitgevallen en 1.450 bomen herplant. In het collegeakkoord is eenmalig € 2,5 mln. uitgetrokken voor onderhoud en verbetering van parken. De projecten zijn benoemd in het uitvoeringsprogramma wegen en groen (RIS 181968). In 2012 was € 1,5 mln. beschikbaar. Hiermee zijn onder andere de groeiplaatsen van twee groene parels uit de Bomennota (Klimopstraat en Paleisstraat) verbeterd.

Leefbaarheid

De focus van de handhaving lag in 2012 op de drie stedelijke prioriteiten: hondenoverlast, rommel op straat en fout parkeren. Daarnaast hebben de handhavers controles uitgevoerd op de vergunningsvoorwaarden voor horeca, terrassen en uitstallingen.

De werkwijze van de handhavers wordt voortdurend bijgesteld om zo effectief mogelijk overtredingen te constateren. Zo wordt steeds vaker in burger gesurveilleerd. De handhavers worden ook beter ondersteund door ICT, waardoor hun productiviteit op straat toeneemt. Op 1 april 2012 is een stedelijk bike-team van start gegaan dat flexibel door de hele stad inzetbaar is.

De Haagse handhaving is bijzonder efficiënt. Er wordt steeds vaker handhavend opgetreden. In totaal zijn 19.622 strafrechtelijke processen-verbaal uitgebracht tegenover 15.200 in 2011. Den Haag loopt hiermee landelijk voorop.

Daarnaast zijn 1.661 bestuursrechtelijke rapportages opgesteld. Deze betroffen onder andere overtredingen van de Drank- en Horecawet, illegaal geplaatste aanhangers en terrassen die niet aan de vergunningsvoorwaarden voldeden. In 2011 werden nog 2.400 bestuursrechtelijke rapportages opgesteld. De daling is veroorzaakt door de versoepeling van vergunningsvoorwaarden en afschaffing van vergunningsplicht door het project Red Tape.

Het aantal agressie-incidenten tegen gemeentelijke handhavers is toegenomen. In totaal 42 in 2012, waar 84 medewerkers bij betrokken zijn. In 2011 waren er 32 incidenten.

Gemeentelijke handhavers vervullen een belangrijke rol als het gaat om het toezicht in onze wijken. In 2012 neemt het aantal stadswachten toe van 100 naar 125. Voor het totaal van 125 BOA's is vanaf 2012 structureel 4 mln. beschikbaar. In 2012 zijn 31 nieuwe handhavers in dienst getreden. Per december 2012 waren er daarmee 115 BOA's voor leefbaarheid en toezicht. Op 1 januari 2013 traden er nog 8 nieuwe handhavers in dienst. De totale uitbreiding naar 125 is daarmee nagenoeg gerealiseerd.

Riolering en waterzuivering

De uitvoering van het gemeentelijk rioleringsplan ligt goed op schema. In 2012 is 15,7 km riool vervangen en is 7 ha regenwater afgekoppeld. Hiermee hebben we in 2012 op beide aspecten meer werk kunnen verzetten dan was gepland. De bijbehorende uitgaven zijn ook hoger dan gemiddeld, wat het noodzakelijk maakt om kosten te activeren (dat wil zeggen: doorschuiven naar komende jaren). Ook 2013 zal een jaar worden met een hoge productie, waarna we in 2014 en 2015 een lagere productie voorzien. Gezien de prestaties in 2011 en 2012 is de verwachting dat, over de vijf jaar van het rioleringsplan bezien, de doelstellingen met de afgesproken middelen kunnen worden gerealiseerd.

Bij vervanging van het riool wordt het gemengde rioolstelsel vaak vervangen door een gescheiden systeem. Dit zorgt ervoor dat het regenwater van de straat apart wordt afgevoerd van het afvalwater uit het toilet, keuken of douche. De realisatie van een groot deel van de rioleringsvervangingsprojecten in de Vogelwijk heeft ervoor gezorgd dat de realisatie het aantal ha afgekoppeld grondwater de gemiddelde jaarproductie van 4 ha ruim heeft overstegen.

Zeehavens

Sinds het vertrek van de Norfolkline zijn extra baggeractiviteiten uitgevoerd om de vaargeul op de gewenste diepte te houden.

Gebruik openbare ruimte

Als gevolg van het project Red Tape was een daling verwacht van het aantal aanvragen van ca 5.500 aanvragen in 2010 tot ca 4.000 in 2012. Door de latere invoering van de regels voor uitstallingen en terrassen is deze daling nog niet gehaald. Per 1 januari 2013 vervalt de vergunningplicht voor alle uitstallingen binnen 80 cm van de gevel. Verder zijn alle acties uit het project Red Tape uitgevoerd.

Regionaal fietsendepot

Achtergelaten en vernielde fietsen worden na verloop van tijd uit het straatbeeld verwijderd en aan het regionaal fietsdepot overgedragen. De gemeente exploiteert het fietsdepot voor de regio (Zoetermeer en Delft). Dit wordt grotendeels gesubsidieerd door het Stadsgewest Haaglanden. De evaluatie over het regionaal fietsendepot is positief uitgevallen. Dit betekent dat het stadsgewest de werkzaamheden van het fietsdepot financieel zal blijven ondersteunen.

Grachten en vaarten

De kademuur Om en Bij is vervangen. Ook de projecten Veenkade en Conradkade zijn uitgevoerd. Deze projecten zijn door tijdelijke stillegging duurder geworden dan gedacht.

Wijkleefbaarheid

Met het project "Gulden Klinker" ondersteunt de gemeente meer dan 100 groepen, met in totaal meer dan 1.000 Hagenaars, die geregeld een plein, speeltuin, straat of park schoon maken. In 2012 is vooral ingezet op het in stand houden van de bestaande actieve groepen. Daarnaast zijn 8 nieuwe groepen bijgekomen.

Onderhoud Bruggen, Viaducten, Tunnels

In het Souterrain Kalvermarkt zijn dit jaar minder storingen en calamiteiten geweest. De beheertaken zijn volledig uitgevoerd. Voor het beheer van de Hubertustunnel zijn in 2012 meer activiteiten noodzakelijk gebleken dan in eerdere jaren. Het techniekgebouw is aangepast.

Verlichting wegen

In het collegeprogramma is voor 2011-2014 € 4,3 mln. als intensivering voor de openbare verlichting opgenomen. Dit bedrag is bedoeld voor o.a. het toepassen van duurzaam energiezuinig wit licht. In 2012 is een groot deel van de beschikbare investeringsmiddelen besteed aan het vervangen van kabels. In plaats van de geplande 16 km is 20 km aan kabels vervangen. Ook zijn meer lichtmasten vervangen dan gepland. In 2012 zijn hierdoor iets minder armaturen vervangen. Door deze investeringen is de onderhoudsachterstand niet verder toegenomen en is de kwaliteit van de openbare verlichting niet verder achteruitgegaan. Door de nieuwe kabels waren er ook minder en minder hardnekkige storingen.

Gladheidbestrijding

Gladheid als in de winter van 2011-2012 bleef in november en december 2012 beperkt. In het begin van het jaar is dertien keer uitgerukt. In december 2012 is nog eens veertien keer uitgerukt. In totaal is daarmee 27 keer uitgerukt in 2012.

Recreatieve voorzieningen

In 2012 is de jaarrondexploitatie van strandpaviljoens vastgesteld. Verder zijn ook nieuwe strandhuurovereenkomsten afgesloten en zijn de definitieve locaties voor de surfscholen op het strand vastgesteld. Eind 2012 is besloten om een proef met 40 strandhuisjes op het Zuiderstrand te starten voor 5 jaar. Via een aanbestedingsprocedure wordt een exploitant geselecteerd.

Als gevolg van de kustversterkingstrajecten en zandsuppleties op het Noorder- en Zuiderstrand is de overlast van zand toegenomen. Dit heeft ook in 2012 extra beheerkosten met zich meegebracht. Hiervoor is in de programmabegroting 2012 structureel € 600.000 beschikbaar gesteld.

In 2012 is het aantal volkstuinen nagenoeg gelijk gebleven. Drie complexen hebben in 2012 het landelijke Keurmerk Natuurlijk Tuinieren behaald. Dit zijn De Uithof, Mariahoeve en Florence Nightengale. Alle drie de complexen hebben in één keer drie stippen behaald (vier stippen is maximaal). Den Haag heeft nu zes complexen met het keurmerk Natuurlijk Tuinieren. ATV Nooitgedacht wil volgend jaar voor het keurmerk gaan.

Stadsboerderijen

De stadsboerderijen zijn zes dagen per week geopend voor bezoekers (individueel en groepen). In 2012 hebben meer dan 400.000 Hagenaars een bezoek gebracht aan de stadsboerderijen. Ook zijn zo'n 500 lessen gegeven aan klassen in het primair onderwijs. In 2012 zijn twee stadsboerderijen overgedragen aan partijen uit de stad. Deze worden door private partijen geëxploiteerd. De gemeente heeft nu nog 10 stadsboerderijen.

Dierenbescherming

De wettelijke taken voor de opvang van zwerfdieren zijn naar tevredenheid uitgevoerd door de Dierenbescherming Haaglanden en de Dierenambulance Den Haag e.o. De Dierenbescherming heeft een subsidie gekregen om zwerfkattopulaties te beheersen.

Reclameopbrengsten

In de openbare ruimte zijn objecten geplaatst waarop marktpartijen reclame kunnen maken. Het gaat bijvoorbeeld om lichtbakken, reclamezuilen, driehoeksborden, billboards. In 2012 is een nieuw contract afgesloten voor de driehoeksborden. De opbrengst voor de gemeente uit dit contract is gestegen met € 0,24 mln. per jaar. In de programmabegroting 2013-2016 is dit voordeel meerjarig verwerkt.

Verloop van financiële cijfers en toelichtingen

Naast de verschillenverklaringen in 2012, zijn ook de verschillen met vorig jaar interessant. Deze verklaring treft u aan in deze paragraaf. Ook worden de neutrale verschillen (groter worden of krimpen van het programma zonder dat dit resultaat oplevert) verklaard. De tabellen zijn zoveel mogelijk voorzien van een korte analyse.

Programmatotaal 2012

	Ontwerp- begroting 2012	Actuele begroting 2012	Uitkomst 2012	Resultaat 2012
Lasten	215.624	219.294	213.749	5.545 V
Baten	108.735	109.194	115.079	5.885 V
Saldo exclusief reserves	106.889 N	110.100 N	98.670 N	11.430 V
<i>Dotaties aan reserves</i>	6.300	17.567	17.586	19 N
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	100	1.634	932	702 N
Saldo inclusief reserves	113.089 N	126.033 N	115.324 N	10.709 V

N.B. De actuele begroting wijkt af van de ontwerpbegroting als gevolg van door de raad genomen besluiten (halfjaarbericht en overige raadsvoorstellen).

Neutrale ontwikkeling, geen financieel resultaat

In 2012 zijn een aantal subsidies ontvangen van in totaal € 1,3 mln. Het gaat om Westduinpark, Amerikaanse ambassade en GSB 3 groenprojecten. Deze subsidies zijn niet in de begroting 2012 opgenomen. Aangezien zowel de lasten als de baten evenveel hoger zijn dan begroot heeft dit geen effect op het resultaat. Ook is uit de dienstcompensatiereserve minder besteed aan de herinrichting van de financiële functie.

Uitkomst 2011-2012

	Uitkomst 2011	Uitkomst 2012	Vershil 2011-2012
Lasten	216.043	213.749	2.294 V
Baten	115.144	115.079	65 N
Saldo exclusief reserves	100.899 N	98.670 N	2.229 V
<i>Dotaties aan reserves</i>	67	17.586	17.519 N
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	4.193	932	3.261 N
Saldo inclusief reserves	96.773 N	115.324 N	18.551 N

Verschillen uitkomst 2012 t.o.v. uitkomst 2011

Een belangrijk verschil tussen 2011 en 2012 is de dotatie aan de reserve werk-met-werk. In 2012 is € 15 mln. toegevoegd aan deze reserve.

Specificatie dotaties en onttrekkingen per reserve

Omschrijving reserve	Uitkomst 2012			Begroting 2012	
	Dot.	Ontr.	Vrijval	Dot.	Ontr.
Dienstcompensatiereserve DSB	0	646	0	0	1.316
Reserve Bomen	86	115	0	67	147
Reserve bedrijfsvoering DSB	0	140	31	0	171
Reserve Werk met Werk	15.000	0	0	15.000	0
Reserve Entree van de Stad	2.500	0	0	2.500	0
Totaal	17.586	901	31	17.567	1.634

Uit de dienstcompensatiereserve is minder besteed aan de herinrichting van de financiële functie. Onder meer door vrijwillige mobiliteit zijn minder activiteiten nodig geweest om het personeel te begeleiden naar een andere functie. Ook heeft de eigen P&O afdeling meer zaken zelf opgepakt.

Saldi reserves / voorzieningen / investeringen

	Uitkomst 2012	Begroting 2012	Uitkomst 2011
Eindsaldo 31-12 Reserves	20.498	19.777	2.904
Eindsaldo 31-12 Voorzieningen	26.696	24.410	28.817
Investeringen	7.910	8.966	6.999

2.12 Programma Economie

Coördinerend portefeuillehouder: Henk Kool

Het doel van het programma Economie is het aantrekken en behouden van banen, bedrijven en instellingen. We werken aan een arbeidsmarkt waarbij vraag en aanbod op langere termijn beter op elkaar aansluiten. Inwoners kunnen een baan vinden; werkgevers vinden geschikt personeel.

De economische crisis heeft ook in Den Haag duidelijk gevolgen. De werkgelegenheid is sinds 2008 teruggelopen met zo'n 10.000 banen. De werkloosheid loopt tegelijkertijd op en bedraagt momenteel ca. 11% van de beroepsbevolking. Enerzijds spelen daar de effecten van de landelijke en internationale crisis. Klassieke pijlers van de Haagse economie, zoals de verzekeraars en de telecomsector, krijgen daardoor grote klappen. Ook bij het Rijk zijn in de afgelopen 4 jaar meer dan 1.100 banen verdwenen. Ook de bouw en delen van de handel laten baanverlies zien. De detailhandel blijft stabiel; de agrarische sector en de industrie groeiden zelfs. Grootste groeiers zijn echter de zorg en delen van de zakelijke diensten (onder andere hoofdkantoren).

Topindicator

De ontwikkeling van de werkgelegenheid blijft de komende jaren zwaar onder druk staan. De krimp bij een aantal grote werkgevers in de stad (Rijk, telecom, verzekeraars) zal de komende jaren doorgaan. Werkgevers zijn terughoudend in het aannemen van personeel en veel middelgrote en kleine bedrijven hebben moeite het hoofd boven water te houden.

Topindicator	Realisatie 2012	Begroting 2012	Realisatie 2011	Nulmeting 2005
Aantal arbeidplaatsen in Den Haag	255.364	266.000	261.021	225.000

Bron: *Werkgelegenheidsregister Haaglanden 2012*

Topindicator	Realisatie 2012	Begroting 2012	Realisatie 2011	Nulmeting 2004
Waardering van het ondernemersklimaat	Niet gemeten	6,7	Niet gemeten	6,4

Bron: *Benchmark Ondernemersklimaat*

De waardering van het ondernemersklimaat werd eerder in het kader van het grotestedenbeleid in samenwerking met het Rijk gemeten. Sinds het stoppen van het GSB is gezocht naar een andere zinvolle indicator van het ondernemersklimaat in Den Haag. Vanaf 2013 wordt aansluiting gevonden bij de MKB Beter Meter.

Wat hebben we gedaan en wat heeft het gekost?

Deze paragraaf beschrijft de beleidsmatige verantwoording op productniveau. Een beleidsmatige verantwoordingsluiten wij af met een blokje 'financieel resultaat' voor de grootste of belangrijkste financiële verschillen in 2012. Het resultaat per product is de kapstok voor de financiële verschillenverklaring. Het product met het hoogste resultaat (positief of negatief) staat het eerst vermeld.

Financiële cijfers

Programma-activiteiten in 2012	Uitkomst 2012			Begroot saldo 2012	Resultaat 2012
	Lasten	Baten	Saldo		
Economisch beleid	12,5	9,1	3,5 N	15,5 N	12,0 V
Industrieschappen	0,5	0,8	0,2 V	0,2 N	0,4 V
Totaal	13,1	9,8	3,2 N	15,6 N	12,4 V

Economisch beleid

Ruimte voor bedrijven

- In 2012 is een onderzoek uitgevoerd voor het bedrijfengebied Zichtenburg Kerketuinen en Dekkershoek en een plan van aanpak opgesteld om het vestigingsklimaat in Dekkershoek duurzaam te verbeteren.
- In 2012 is ook een plan van aanpak voor de revitalisering van de openbare ruimte rond de Binckhaven opgesteld. Er is een intensieve samenwerking ontstaan met de eigenaren van het leegstaande kantorenvastgoed (Samenwerkingsverband Binckhaven).
- In de Spoorstrook in Laakhaven-West is tweederde van de kavels in optie genomen voor onder andere kleinschalige bedrijfsruimten. In maart 2013 zal het resterende deel op de markt gezet worden.
- In 2012 is er gestart met de bouw van het bedrijfsverzamelcomplex de Haagse Kaap op de Uitenhagestraat (Transvaal) en kleinschalige bedrijfsruimten in het korte blok Ambachtsgaarde (Zuidwest) en RoemerVischerstraat (Zuidwest).
- Op diverse andere locaties in de stad zijn initiatieven voor de bouw van kleinschalige bedrijfsruimten (Spoorstrook Laakhaven-West, Spoorstrook Laakhaven-Centraal, Slachthuisstraat, Scheveningen-Haven, Schenkweg, Binckhorstlaan, Koningsboog, Uitenhagestraat en Westvlietweg).
- De visserij en de gemeente hebben in mei 2012 een intentie-overeenkomst getekend voor het Noordelijk Havenhoofd. De visserijsector heeft Volker Wessels Vastgoed geselecteerd om een businesscase uit te werken in 2012. De provincie Zuid Holland heeft een subsidieaanvraag gehonoreerd van € 1,3 mln voor werkzaamheden aan kade zeezijde Eerste Haven en openbare ruimte Noordelijk Havenhoofd.
- In 2012 zijn een aantal kantoorverzamelgebouwen gerealiseerd: Tauro, Spaces in de Rode Olifant en WTC Den Haag. De doelstelling om 30.000 m2 kantoren kwalitatief te verbeteren, is behaald. De doelstelling is inmiddels verhoogd naar 50.000 m2).
- Er heeft een bouwkundig onderzoek plaatsgevonden naar de algehele staat van het gebouw de 'Schilder'. Er is een bouwkundig rapport opgeleverd en een kostenraming gemaakt.
- Om de mismatch tussen vraag en aanbod van bedrijventerreinen te verminderen zijn samenwerkingsafspraken gemaakt met Delft, Pijnacker-Nootdorp en Midden-Delfland.
- In verschillende winkelgebieden zijn kwartiermakers actief geweest, is het winkelaanbod versterkt en zijn kleine en slimme investeringen gedaan in de openbare ruimte. Dit om de hoofdwinkelstructuur te versterken. Het Haagse Retailpunt is in de steigers gezet om ondernemerscollectieven te ondersteunen.

Dienstverlening aan ondernemers

Het Ondernemersportaal heeft 2.314 vragen van (startende) ondernemers beantwoord. Er is een gemeentelijke digitale nieuwsbrief voor ondernemers die vier tot vijf keer per jaar verschijnt. Inmiddels hebben zich 2.056 geïnteresseerden voor deze nieuwsbrief aangemeld. Voor het informeren en acquireren van internationale bedrijven is er een Engelstalige site www.doingbusinessinthehague.com.

In 2012 is verder gewerkt aan het invoeren van 478 verbetervoorstellen die voor 113 gemeentelijke producten in de eerste twee fasen Red Tape zijn opgesteld. Eind 2012 moesten er nog 43 voorstellen worden ingevoerd; 19 voorstellen hebben betrekking op het invoeren van statusinformatie ('track and trace') waarvoor aanzienlijke investeringen nodig zijn.

In 2012 is extra aandacht besteed aan veelbelovende starters, starters in de ICT en de creatieve industrie. De informatievoorziening over de mogelijkheden voor starters is verbeterd.

Het accountmanagement richting het bedrijfsleven heeft ook in 2012 veel aandacht gekregen. Bijzondere aandacht is besteed aan de sector Advocatuur & Notariaat. De bijzondere uitgangspositie van Den Haag in de veiligheidssector is verder versterkt. Het netwerk The Hague Security Delta, waarin ook de gemeente Den Haag deelneemt, heeft een professionaliseringsslag gemaakt met de aanstelling van een directeur en een programmamanager. Daarnaast zijn het Nationaal Cyber Security Centrum, European Cyber Crime Center en het European Network for Cyber Security geopend.

In 2012 zijn alle beschikbare Haagse EFRO middelen volgens plan gecommitteerd en is begonnen met de overcommittering. De strategie van overcommittering is noodzakelijk om zeker te zijn dat alle voor Den Haag beschikbare Europese middelen daadwerkelijk uitgegeven worden en dus niet deels moeten worden teruggegeven aan Brussel. Bij succes maakt het Haagse EFRO programma bovendien aanspraak op middelen die elders in Nederland ongebruikt blijven.

Financieel resultaat

€ 12,0 mln. V

Voor een aantal projecten Pieken in de Delta en EFRO Kansen voor West vindt de oplevering/afrekening later plaats, zoals bij "De Innovatieve Rechtstaat 1" en "CSI The Hague". Een gedeelte wordt gedekt uit reserves en rijksmiddelen binnen dit programma en levert geen resultaat op (zie neutrale ontwikkelingen). Het gedeelte dat gedekt wordt uit het cofinancieringsfonds levert op dit programma een resultaat op van € 6,0 mln. Via de resultaatsbestemming leggen we conform de geldende spelregels aan de raad voor om de begrote middelen voor 2012 terug te laten vloeien naar het cofinancieringsfonds. Op die manier blijft het geld beschikbaar voor de betreffende projecten. Het geld wordt dan later besteed aan de projecten. Een resultaat van € 5,4 mln. komt voort uit de vrijval van de reserves Bedrijventerreinen, Krachtwijken, Economie in de Wijken, Startersfonds CoFin en Bedrijfsgerichte Gebiedsverbetering. De laatste drie reserves maken onderdeel uit van de afgesproken clusteringsoperatie. Bij deze jaarrekening wordt voorgesteld om de reserves Economie in de Wijken, het Startersfonds en Bedrijfsgerichte gebiedsverbetering te laten opgaan in één reserve Stadseconomie en het resultaat aan deze reserve toe te voegen.

Overig € 0,6 mln. V

Industrieschappen

Den Haag participeert in twee samenwerkingsverbanden met andere gemeenten, het bedrijvenschap Harnaschpolder (met de gemeenten Delft en Midden-Delfland) en het Industrieschap de Plaspoelpolder (met de gemeente Rijswijk).

Industrieschap de Plaspoelpolder (IPP)

De doelstellingen zijn zowel financieel als beleidsmatig niet gehaald. Er is vertraging opgelopen in de afzet van kavels. Door de crisis is er momenteel minder vraag naar bedrijventerreinen, waardoor minder inkomsten zijn binnengekomen dan geraamd. Ook heeft zich een aantal risico's gemanifesteerd waarvoor voorzieningen zijn getroffen door het IPP.

Per deellocatie/grondexploitatie zijn de resultaten als volgt:

- Bedrijventerrein Ypenburg, deelplan 21: de laatste kavels zijn aangesloten op de openbare ruimte. Alle voorbereidingen voor de overdracht van het openbaar gebied aan de gemeente Den Haag zijn afgerond. Halverwege 2012 bleef de betaling van een koopsom op kavel 17 uit en werd daarom het retentierecht toegepast. Deze ontwikkeling heeft ertoe geleid dat IPP de vastgoedontwikkeling van dit complex nu zelf realiseert.
- Het Bedrijventerrein Wateringse Veld bevindt zich in de afrondende fase. Slechts een aantal kavels is nog beschikbaar. De huidige marktomstandigheden hebben geleid tot vertraging in de uitgifte.

- Hoornwijck, N-kavel: de N-kavel is de laatste nog uit te geven kavel. Uitgifte van deze kavel wordt belemmerd door het geplande tracé van de Rotterdamsebaan over deze kavel. Hierover is de gemeente Den Haag in overleg met het IPP.
- Landtong, Plaspoelpolder: het IPP heeft in 2012 met Heembouw Ontwikkeling een grond-reserveringsovereenkomst gesloten voor de herontwikkeling van de Landtong tot locatie voor MKB-bedrijvigheid. De acquisitie en verkoop zijn gestart. Tegelijkertijd wordt de locatie bouwrijp gemaakt.

Bedrijvenschap Harnaschpolder

Het bedrijvenschap Harnaschpolder zal in totaal circa 50 hectare netto bedrijventerrein realiseren. De uitgiftetermijn is verstraagd van 2016 tot 2019. Naast bedrijvigheid biedt de locatie ook ruimte voor kleinschalige woningbouw (inclusief woon-werkwoningen). Voor de komende jaren is uitgegaan van circa 5 hectare uitgifte per jaar. Dit is gebaseerd op een mismatchonderzoek en de programmering in de regio voor de komende jaren. In 2012 is 0,5 hectare uitgegeven. De bouwclaims zullen voorlopig niet door Den Haag en Delft worden afgenomen en worden in principe gewoon aan de markt aangeboden. Het bedrijvenschap loopt tot eind 2013. Op dit moment zijn de partijen met elkaar in overleg hoe de gemeenschappelijke regeling voortgezet kan worden.

Verloop van financiële cijfers en toelichtingen

Naast de verschillenverklaringen in 2012, zijn ook de verschillen met vorig jaar interessant. Deze verklaring treft u aan in deze paragraaf. Ook worden de neutrale verschillen (groter worden of krimpen van het programma zonder dat dit resultaat oplevert) verklaard. De tabellen zijn zoveel mogelijk voorzien van een korte analyse.

Programmatotaal 2012

	Ontwerp- begroting 2012	Actuele begroting 2012	Uitkomst 2012	Resultaat 2012
Lasten	19.854	22.406	12.405	10.001 V
Baten	2.450	3.312	2.041	1.271 N
Saldo exclusief reserves	17.404 N	19.094 N	10.364 N	8.730 V
<i>Dotaties aan reserves</i>	600	650	650	0
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	7.331	4.107	7.784	3.677 V
Saldo inclusief reserves	10.673 N	15.636 N	3.230 N	12.406 V

N.B. De actuele begroting wijkt af van de ontwerpbegroting als gevolg van door de raad genomen besluiten (halfjaarbericht en overige raadsvoorstellen).

Neutrale ontwikkeling, geen financieel resultaat

Voor een aantal projecten Pieken in de Delta en EFRO Kansen voor West vinden de oplevering en afrekening later plaats. Een neutraal verschil van € 2,8 mln. wordt veroorzaakt door nog niet uitgegeven reservemiddelen (Pieken in de Delta) en Rijksmiddelen (EFRO).

Uitkomst 2011-2012

	Uitkomst 2011	Uitkomst 2012	Vershil 2011-2012
Lasten	23.548	12.405	11.143 V
Baten	14.074	2.041	12.033 N
Saldo exclusief reserves	9.474 N	10.364 N	890 N
<i>Dotaties aan reserves</i>	<i>6.926</i>	<i>650</i>	<i>6.276 V</i>
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	<i>2.200</i>	<i>7.784</i>	<i>5.584 V</i>
Saldo inclusief reserves	14.200 N	3.230 N	10.970 V

Verschillen uitkomst 2012 t.o.v. uitkomst 2011

Het grootste verschil in uitkomst is te verklaren door activiteiten en ontwikkelingen in 2011 die in 2012 niet of tot lagere lasten hebben geleid. Hieronder vallen bijvoorbeeld de Paul Krugerlaan (€ 2,7 mln.), projecten vanuit BDU Economie (waaronder Binck 36; € 5,7 mln.), EFRO Kansen voor West (€ 3,5 mln.). Daarnaast valt in 2012 veel vrij uit reserves (zie financieel resultaat economisch beleid).

Specificatie dotaties en onttrekkingen per reserve

Omschrijving reserve	Uitkomst 2012			Begroting 2012	
	Dot.	Ontr.	Vrijval	Dot.	Ontr.
Reserve Overcommitting	0	0	0	0	0
Res. Bedrijventerreinen	0	442	440	0	882
Res. Startersfonds co-fin gemeentelijk deel	0	0	264	0	0
BR Bedrijfsgerichte gebiedsverbetering	0	0	408	0	0
BR Pieken in de Delta	0	467	0	0	1.425
BR Economie in de wijken	0	1.015	3.774	0	1.366
BR Krachtwijken DSO (050.0.00)	0	435	539	0	435
BR Co-financiering Kansen voor West	650	0	0	650	0
Totaal	650	2.359	5.425	650	4.107

Een vijftal reserves valt geheel vrij. Voor de reserves Bedrijventerreinen en Krachtwijken geldt dat de looptijd is verstreken. Bij de jaarrekening wordt voorgesteld om de reserves Economie in de Wijken, het Startersfonds en Bedrijfsgerichte gebiedsverbetering te clusteren tot één reserve Stadseconomie.

Saldi reserves / voorzieningen / investeringen

	Uitkomst 2012	Begroting 2012	Uitkomst 2011
Eindsaldo 31-12 Reserves	12.209	15.886	18.566
Eindsaldo 31-12 Voorzieningen	0	0	0
Investeringen	0	0	0

2.13 Programma Sport

Coördinerend portefeuillehouder: Karsten Klein

Den Haag beseft de meerwaarde van sport voor zijn bewoners. Sport brengt mensen bij elkaar. Sport leert mensen omgaan met winst en verlies. Sport zet de stad op de kaart. En sport is gezond. Op diverse manieren stimuleert de gemeente het sporten van Hagenaars. Kinderen kunnen deelnemen aan schoolzwemmen en krijgen lessen lichamelijke opvoeding op school. Vakleerkrachten en sportverenigingen organiseren na schooltijd sportactiviteiten in de directe woonomgeving van de jongeren. Sportstimuleringsprojecten zorgen dat diverse groepen Hagenaars kennismaken met sport en enthousiast worden voor sport. Den Haag kent een goede infrastructuur van sportorganisaties. Deze organisaties bieden veel sportactiviteiten aan en worden daarbij ondersteund door de gemeente. De gemeente zorgt voor goede sportvoorzieningen die bereikbaar, veilig en schoon zijn. Met al deze instrumenten en met een extra impuls voor het versterken van de wijkfunctie van sport door slimme combinaties met o.a. welzijn of gezondheid (Buurthuis van de toekomst) zijn in 2012 de voorwaarden geschapen om Den Haag op Olympisch niveau te krijgen. Met het beleidskader 'Versterken wijkfunctie van sport' worden sportverenigingen ondersteund om hun maatschappelijke wijkfunctie op twee aspecten te versterken. In de eerste plaats door de verenigingsaccommodatie uit te laten groeien tot een centrale ontmoetingsplek in de buurt, een Buurthuis van de toekomst. In de tweede plaats door sportverenigingen te ondersteunen om samen met partners in de wijk activiteiten te ondernemen die bijdragen aan maatschappelijke doelen zoals gezondheid, participatie, ontmoeting en opvoeding, gericht op eigen leden en/of bewoners uit de buurt.

Topindicator

Het programma Sport is gericht op een optimaal sportklimaat, zodat zoveel mogelijk Hagenaars regelmatig en intensief sporten op een prettige verantwoorde manier en bij voorkeur in georganiseerd verband. Met de vaststelling van de nieuwe sportnota 'Den Haag naar Olympisch Niveau' is een formeel startsein gegeven om de sport in Den Haag in de volle omvang te verbeteren. De sportdeelname cijfers van 16 tot 70 jarigen stijgen jaarlijks ten opzichte van de nulmeting in 2009, maar zijn lager dan begroot. De ambities van de gemeente zijn gebaseerd op het Olympisch Plan. Met name het sportgedrag van de leeftijdsgroep volwassenen en senioren verandert slechts geleidelijk. Gedragsbeïnvloeding door de gemeente, en landelijke en lokale partijen, vergt tijd en heeft slechts beperkt invloed op gedrag dat al verankerd is. Daarnaast dienen de cijfers gelezen te worden met een (betrouwbaarheids)marge van 3%, omdat onderzoek een indicatie geeft van de werkelijkheid.

Topindicator	Realisatie 2012	Begroting 2012	Realisatie 2011	Nulmeting 2009
% Sportdeelname totaal Den Haag	58%	61 %	57 %	54 %

Bron: Stadsenquête, RSO

Wat hebben we gedaan en wat heeft het gekost?

Deze paragraaf beschrijft de beleidsmatige verantwoording op productniveau. Een beleidsmatige verantwoordingsluiten wij af met een blokje 'financieel resultaat' voor de grootste of belangrijkste financiële verschillen in 2012. Het resultaat per product is de kapstok voor de financiële verschillenverklaring. Het product met het hoogste resultaat (positief of negatief) staat het eerst vermeld.

Financiële cijfers

Programma-activiteiten in 2012	Uitkomst 2012			Begroot saldo 2012	Resultaat 2012
	Lasten	Baten	Saldo		
Groene sportvelden en terreinen	17,2	2,2	15,0 N	15,8 N	0,8 V
Sport- en spelaccommodaties	24,9	6,4	18,5 N	19,2 N	0,7 V
Sportverenigingen	16,7	6,2	10,5 N	10,7 N	0,2 V
Totaal	58,8	14,8	44,0 N	45,7 N	1,7 V

Groene sportvelden en terreinen

Verbeteren gemeentelijke voorzieningen

De gemeente streeft verbetering van kwaliteit van de sportvoorzieningen na door o.a. planmatig onderhoud, nieuwbouw en subsidies aan verenigingen voor verbetering van verenigingsaccommodaties. In 2012 zijn in totaal 8 kunstgrasvelden vervangen (7 voetbal en 1 hockey). In 2012 is gestart met de bouw van een multifunctioneel gebouw, waarin drie gymzalen voor Scholengemeenschap Zuid-West, een kinderdagverblijf en een club/kleedaccommodatie van TAC '90 worden gehuisvest. In het kader van het project 'Buurthuis van de Toekomst' hebben 9 verenigingen een gemeentelijke financiële bijdrage ontvangen voor het vernieuwen en multifunctioneel maken van hun accommodatie. Voor het wegwerken van achterstallig onderhoud van club/kleedgebouwen hebben 12 verenigingen een gemeentelijke bijdrage ontvangen uit het budget 'Investeringsregeling Accommodaties sportverenigingen'.

(Her)ontwikkeling sportvelden

In vervolg op de vaststelling van het Masterplan Erasmusveld-Leywegzone worden in overleg met alle sportverenigingen vervangende sportaccommodaties ontwikkeld. Met voetbalvereniging GSC ESDO is een overeenkomst gesloten over de vergoeding voor een vervangend club/kleedgebouw op het sportcomplex Escamp I. Voor S.V.H., Celeritas en HCWv wordt gewerkt aan een alternatief binnen het gebied, maar in een andere configuratie van het sportpark. De gesprekken met de ontwikkelende partijen hebben nog niet geleid tot een definitief voorstel.

Ontwikkeling multifunctionele accommodaties

Door de sloop van de school aan de Roemer Visscherstraat/Aagje Dekenlaan verdwijnen ook de kleedkamers van TAC'90. In het nieuw te bouwen multifunctionele scholencomplex zal ook een nieuwe clubaccommodatie voor TAC '90 komen. De bouw is in april 2012 gestart.

Ontwikkelen sportief recreatief ingerichte openbare ruimte

In 2012 zijn twee nieuwe Haagse Sporttuinen opgeleverd en in gebruik genomen. Het basketbalveldje aan de Spionkopstraat is omgevormd tot de Haagse Sporttuin SPICO, Transvaal in Beweging. Dit bestaat uit twee multifunctionele kunstgrasvelden, een multifunctioneel verhard veld, tafeltennistafels, een atletiekbaantje en een gymzaal. De twee omliggende scholen en de instellingen in de buurt zorgen voor een gevarieerd laagdrempelig sportaanbod. In Duindorp is De Haagse Sporttuin Duindorp in Beweging opgeleverd, naar het voorbeeld van de Haagse Sporttuin bij basisschool Het Startpunt. Twee kunstgrasvelden, een verhard veld, een vergrote gymzaal en een kleedgebouw met tribune vormen samen met een gebouw voor de kinderopvang een unieke locatie voor laagdrempelig sportaanbod. Beide betrokken scholen zorgen al jaren voor een laagdrempelig sportaanbod dat nu kan worden uitgebreid en beschikbaar kan komen voor andere scholen en instellingen in de buurt.

Financieel resultaat

€ 0,8 mln. V

Er is een incidenteel voordeel van op de overheadkosten bij verschillende programma's en producten. Als gevolg van gewijzigde regelgeving is de voorziening WAO/WIA voor langdurig zieken vrijgevallen. Dat leidt tot voordelen op verschillende programma's. Daarnaast is vacaturruimte binnen de centrale overhead niet ingevuld met oog op de bezuinigingstaakstelling op personeel in de komende jaren. Op product Groene sportvelden en terreinen bedraagt het voordeel € 0,3 mln. Verder zijn op Groene sportvelden en terreinen kleine voordelen geboekt van totaal € 0,5 mln. V op schoonmaak, energie, onderhoud, salariskosten en hogere verhuur van commerciële ruimte.

Sport- en spelaccommodaties

Beheren en verbeteren bestaande sporthallen en zwembaden

De bestaande binnensportaccommodaties worden structureel, conform meerjarenplanningen, onderhouden. Meest ingrijpend waren de werkzaamheden in zwembad Overbosch, waar de gehele ondervloer vanwege betonrot moest worden gerenoveerd. In sporthal 't Zandje is onder andere een compleet nieuw plafond aangebracht en zijn akoestische wanden geplaatst. Op de bodems van het peuter- en ondiepe bad in zwembad de Waterthor is een nieuwe toplaag aangebracht. De judozaal in sporthal Transvaal is gerenoveerd.

Herontwikkeling Zuiderpark

Den Haag wil in het Zuiderpark een nieuw (top)sport-/onderwijscluster realiseren. Naast een topsporthal, een beachhal en een turnhal, komt er een onderwijsvoorziening met een doorlopende leerlijn van MBO, HBO en universiteit, gericht op sport. Het architectenbureau Faulkner Browns heeft een Voorlopig Ontwerp in juni opgeleverd. In juli heeft Vestia zich als participant teruggetrokken. Gezien het grote belang voor de stad hebben de gemeente en de Haagse Hogeschool besloten door te gaan met het realiseren van de sportcampus in het Zuiderpark. Het functionele programma wordt in overeenstemming gebracht met de beschikbare budgetten, onder andere door een goedkopere parkeeroplossing (bovengronds). Het Voorlopig Ontwerp van de Sportcampus wordt daarop aangepast. Als gevolg van de ontwikkeling van de Sportcampus Zuiderpark en de daarmee noodzakelijke sloop van de tribune, is met ADO Den Haag het overleg gestart over de toekomstige trainingsaccommodatie. Uit historisch besef maar ook met onze visie op de beoogde topsportuitstraling van de nieuwe sportcampus heeft de gemeente de voorkeur uitgesproken voor een state of the art trainingscomplex voor ADO Den Haag in het Zuiderpark. ADO Den Haag heeft hiermee ingestemd. Het bestuur van ADO Den Haag heeft vervolgens de intentie uitgesproken om ook de bestaande opstallen op De Aftrap te vernieuwen en de te vervangen ruimten te integreren in de nieuwbouw.

Ontwikkeling vijftigmeterzwembad

In het stadsdeel Ypenburg is in 2012 een voor de Metropoolregio uniek zwembad, het Hofbad, geopend. Het Hofbad bestaat uit een 50-meter wedstrijd-/trainingsbad voor lokaal, nationaal en internationaal gebruik, een prachtig nieuw recreatiebad en een instructiebassin voor jong en oud.

Financieel resultaat

€ 0,7 mln. V

De incidentele voordelen bestaan deels uit een voordeel op de voorziening WIA en vacaturruimte (€ 0,5 mln.). Verder is er een voordeel van € 0,3 mln. behaald op bedrijfsvoeringskosten zoals schoonmaak, energie en onderhoud. Dit komt onder meer doordat Zwembad Overbosch later is geopend in verband met groot onderhoud.

Overig € 0,1 mln. N

Sportverenigingen

2012 was het tweede uitvoeringsjaar voor de sportbeleidsnota 'Den Haag naar Olympisch Niveau 2011-2014'. Aan de vijf ambities: 'een goed topsportklimaat', 'alle Hagenaars een leven lang sportief', 'een gezonde leefstijl voor kwetsbare groepen', 'goede sportaccommodaties' en 'Den Haag op de kaart' is hard gewerkt. In 2012 richtte Den Haag zijn sportstimuleringsbeleid op het boeien en binden van Hagenaars in elke levensfase door het sportaanbod te laten aansluiten op hun wensen, behoeften en capaciteiten. Hierbij is aandacht besteed aan diversiteit in achtergrond (expats, niet-westerse Hagenaars) en mogelijkheden (geestelijke of lichamelijke beperkingen, chronische aandoeningen). Per levensfase zijn de belangrijkste partners in beeld gebracht: scholen, sportverenigingen, commerciële aanbieders en intermediaire organisaties. Ondanks dat het rijk in het nieuwe coalitieakkoord een punt gezet heeft achter de ambitie om de Olympische Spelen naar Nederland te halen, blijft de doelstelling om de sport in Nederland op Olympisch Niveau te brengen gehandhaafd. Daarmee blijven de Haagse doelstellingen in lijn met de nieuwe kabinetsplannen.

Bevorderen sportdeelname doelgroep jongeren 6-25 jaar

De schoolsportcoördinatoren en jeugdsportcoördinatoren organiseren dagelijks sportactiviteiten na schooltijd. In 2012 is dit uitgebreid naar 75 scholen in het primair onderwijs, 15 scholen in het voortgezet onderwijs en 54 sportverenigingen. Daarnaast ondersteunen ze in de Schilderswijk en in Duindorp de Sporttuin. In Laak en Escamp ondersteunt de gemeente samenwerking van scholen met de schoolsportclub SCOOL en het Sportteam Bouwlust. Aan de sportactiviteitenden in schooljaar 2011/2012 22.342 leerlingen mee. In totaal werden 1.610 sportcursussen gegeven.

Bevorderen sportdeelname doelgroepen met sportachterstand

De gemeente investeert in sportstimuleringsprojecten om ook meer volwassenen, senioren en kwetsbare groepen zoals Hagenaars met een beperking of met overgewicht te verleiden om te sporten. Vanuit de rijksregeling 'Nationaal Actieplan Sport en Bewegen' heeft Den Haag middelen om hierop extra in te zetten via het Haags actieplan 'Sportief Gezond'. Op 74 basisscholen werkte de vakleerkracht lichamelijke opvoeding mee aan het programma voor de bestrijding van overgewicht bij kinderen. Op 13 scholen gaven speciaal opgeleide gymleerkrachten laagdrempelige naschoolse sportactiviteiten aan kinderen met motorische achterstanden zodat deze met meer zelfvertrouwen en vaardigheden leren sporten. 15 VMBO-scholen voerden een naschools sportplan uit.

Om volwassen Hagenaars te verleiden tot een sportievere leefstijl sloot de gemeente met 7 Haagse werkgeverorganisaties een samenwerkingsovereenkomst om werknemers in beweging te brengen. De gemeente zelf startte voor haar medewerkers het programma 'Fit en gezond op je werk'. Een twintigtal sportverenigingen in Den Haag is bereid gevonden om te onderzoeken of zij sport voor volwassenen en ouderen willen en kunnen aanbieden. Bij 16 sportverenigingen zijn specifieke activiteiten voor Hagenaars met een beperking gerealiseerd. De Bewegcoach heeft 60 Hagenaars met een beperking bij een passende sportactiviteit weten onder te brengen in nauwe samenwerking met de gemeente en een aantal zorginstellingen. Bij zorginstelling Middin sporten meer dan 300 cliënten wekelijks dankzij een samenwerking met de gemeente, de Stichting Sportbelang SGK en teamplayerprojecten van de Haagse Hogeschool/Sportstudies en ROC Mondriaan.

In 2012 is een vierde fitplaats in Den Haag op de boulevard van Scheveningen in gebruik genomen. Er zijn er twee in aanleg, in Escamp en Scheveningen. De fitplaatsen zijn geschikt voor jongeren, volwassenen en senioren. Speciaal voor ouderen zijn kennismakingslessen en instructieboekjes ontwikkeld over het gebruik van de fitplaats. De Sport- en Bewegwijzer 55-plus is uitgebracht. De gemeente ondersteunt verenigingen die activiteiten voor senioren willen ontwikkelen, o.a. via fittesten

waaraan 1.000 senioren deelnamen. Daarnaast hebben 16 jeugdsportcoördinatoren van Haagse sportverenigingen scholing gekregen om les te kunnen geven aan 55-plussers.

Buurthuis van de Toekomst

In het coalitieakkoord 'Aan de slag' is afgesproken om flink te investeren in de maatschappelijke functie van sportverenigingen. Het college wil accommodaties in de stad optimaal benutten door verschillende functies met elkaar te combineren zoals bibliotheken, zorg, welzijn, cultuur, onderwijs en sport. Daarnaast wil de gemeente de kracht van onder meer sportverenigingen beter benutten voor behoeften en vraagstukken uit de buurt. In 2012 is daarom het beleidskader 'Versterken wijkfunctie van sport' vastgesteld. Sportverenigingen kunnen, door de verenigingsaccommodatie uit te laten groeien tot een centrale ontmoetingsplek in de buurt, een Buurthuis van de toekomst worden. En de sportverenigingen krijgen ondersteuning om samen met partners activiteiten uit te voeren, die bijdragen aan maatschappelijke doelen zoals gezondheid, participatie, ontmoeting en opvoeding, gericht op eigen leden en/of bewoners uit de buurt. Van 19 verenigingen is de aanvraag voor een investeringssubsidie afgerond. HKV Ons Eibernest en HVV Laakkwartier zijn inmiddels klaar met de werkzaamheden. Het budget van € 2 mln is volledig besteed.

Sportverenigingsondersteuning en -stimulering

De gemeente heeft in 2012 de Haagse sportverenigingen zowel vraaggericht als pro-actief ondersteund. Bij de Helpdesk Verenigingsondersteuning zijn 204 vragen van antwoord of advies voorzien. Daarnaast zijn 49 intake- en adviesgesprekken gevoerd. Bij 8 verenigingen is trajectbegeleiding uitgevoerd en bij 7 verenigingen is een projectmanager ingezet. Bij 199 verenigingen is een vitaliteitsscan uitgevoerd. Ook zijn er verschillende bijeenkomsten georganiseerd waaronder netwerkbijeenkomsten over beachsporten, verdedigingssporten en brandingsport, het Sportcafé, 2 expertisebijeenkomsten en 10 bijeenkomsten Buurthuis van de Toekomst.

Topsport

Ter ondersteuning van het sportklimaat wordt directe en indirecte steun verleend. De gemeente doet dit niet zelf, maar stelt middelen beschikbaar aan Den Haag Marketing en het Olympisch Netwerk Den Haag/Haaglanden. Die verlenen steun en advies aan Haagse topsportorganisaties, waaronder 2 nationale en 10 regionale sporttrainingscentra en 12 topsportverenigingen, onder andere in de sporten zeilen, beachvolleybal, badminton, honkbal, rugby, shorttrack, roeien, voetbal en schaatsen. Dit varieert van op maat geleverde ondersteuning in bijvoorbeeld coaching en training, voeding, omgaan met media of clubfinanciën. Verder zijn er ruim 600 talenten en topsporters met een formele NOC*NSF sportstatus bij het Olympisch Netwerk Haaglanden geregistreerd. NOC*NSF heeft in 2012 laten weten dat het de 13 Olympisch Netwerken verspreid over Nederland opnieuw wil inrichten. De stad trekt hierin samen op met Rotterdam om een eigen centrum voor talenten en topsporters te vormen in de metropoolregio.

Ook zijn evenementen als de North Sea Regatta, CPC-loop, Challenge Cup Kunstrijden, het EK beachsoccer en EK Beachvolleybal ondersteund. In 2012 werd aan Den Haagse organisatie toegekend van het WK Beachvolleybal 2015. Ter voorbereiding op dit WK vinden in 2013 en 2014 een Grand Slam World Tour beachvolleybal plaats in Den Haag. De komende jaren zullen in de stad ook het WK Cross Triathlon (2013), het WK Nacra (2013) en het WK hockey (2014) plaatsvinden. Met deze evenementen wil de stad podia bieden aan sporters en jeugdig talent om hun prestaties verder te ontwikkelen en tevens een bijdrage te leveren aan de versterking van het imago van sportieve wereldstad aan zee.

Ontwikkeling beachsporten

Samen met de Nederlandse Volleybal Bond en de KNVB Beachsoccer is Den Haag gaststad van de top- en talententeams in beachvolleybal en beachsoccer. De topsportprogramma's en de evenementen die samen met deze partners worden georganiseerd worden ook benut om een bijdrage te leveren aan het bevorderen van de breedtesport. Zo is in 2012 extra ingezet op het bekend maken van beachsporten in wijken en scholen in de stad. Ook is een tweede beachcourt in de stad aangelegd.

Ontwikkeling zeezeilhaven

Het stedenbouwkundige plan voor de ontwikkeling van Scheveningen Haven is medio 2012 definitief door de raad vastgesteld. In dit plan zijn de faciliteiten voor de watersporten grotendeels meegenomen. Het programma geeft invulling aan de samenwerking met het Watersportverbond en het Innovatief Sportlaboratorium voor Zeilen om nationale talenten en topzeilers te ondersteunen. Samen met de partners in de watersport wordt getracht om marktpartijen te bewegen om de zeilactiviteiten in Scheveningen verder te ontwikkelen.

Verloop van financiële cijfers en toelichtingen

Naast de verschillenverklaringen in 2012, zijn ook de verschillen met vorig jaar interessant. Deze verklaring treft u aan in deze paragraaf. Ook worden de neutrale verschillen (groter worden of krimpen van het programma zonder dat dit resultaat oplevert) verklaard. De tabellen zijn zoveel mogelijk voorzien van een korte analyse.

Programmatotaal 2012

	Ontwerp- begroting 2012	Actuele begroting 2012	Uitkomst 2012	Resultaat 2012
Lasten	57.820	57.925	55.566	2.359 V
Baten	7.995	8.795	9.149	354 V
Saldo exclusief reserves	49.825 N	49.130 N	46.417 N	2.713 V
Dotaties aan reserves	2.169	3.205	3.205	0
Onttrekkingen aan reserves	5.934	6.675	5.629	1.046 N
Saldo inclusief reserves	46.060 N	45.660 N	43.993 N	1.667 V

N.B. De actuele begroting wijkt af van de ontwerpbegroting als gevolg van door de raad genomen besluiten (halfjaarbericht en overige raadsvoorstellen).

Er is een incidenteel voordeel van € 1,1 mln. op de overheadkosten voor heel programma Sport. Dit betreft de vrijval van de voorziening WIA en vacatureruimte. De verdeling over de producten is: Sportverenigingen € 0,3 mln., Groene sportvelden en terreinen € 0,3 mln. en Sport- en spelaccommodaties € 0,5 mln.

Neutrale ontwikkeling, geen financieel resultaat

In 2012 heeft een lagere onttrekking aan de reserve combifuncties van € 0,7 mln. plaatsgevonden. Voor deze functies worden nieuwe mensen geworven. Echter hierop is vertraging ontstaan.

Uitkomst 2011-2012

	Uitkomst 2011	Uitkomst 2012	Vershil 2011-2012
Lasten	53.610	55.566	1.956 N
Baten	9.099	9.149	50 V
Saldo exclusief reserves	44.511 N	46.417 N	1.906 N
<i>Dotaties aan reserves</i>	<i>2.458</i>	<i>3.205</i>	<i>747 N</i>
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	<i>4.285</i>	<i>5.629</i>	<i>1.344 V</i>
Saldo inclusief reserves	42.684 N	43.993 N	1.309 N

Uitkomsten 2012 ten opzichte van 2011

De verschillen in uitkomsten in 2012 ten opzichte van 2011 worden in belangrijke mate veroorzaakt door extra beschikbaar gestelde middelen van € 2 mln. in de begroting 2012 op het gebied van de maatschappelijke prestaties van sportverenigingen. De middelen zijn bestemd voor afdoening motie vervanging verouderde sportaccommodaties en voor de verstrekking van de wijkfunctie van sport.

Specificatie dotaties en onttrekkingen per reserve

Omschrijving reserve	Uitkomst 2012			Begroting 2012	
	Dot.	Ontr.	Vrijval	Dot.	Ontr.
Reserve Topsport	688	988		688	1.113
Reserve combifuncties brede school, sport en cultuur	2.175	3.215	168	2.175	3.891
Reserve Olympisch fonds		106		0	300
Reserve Nationaal actieplan sport en bewegen	342	608		342	801
Reserve krachtwijken sport		528	16	0	570
Totaal	3.205	5.445	184	3.205	6.675

Het budget voor combifuncties is in 2012 verhoogd. Hiervoor zijn nieuwe mensen geworven. Door het werven is vertraging opgetreden in de besteding.

Saldi reserves / voorzieningen / investeringen

	Uitkomst 2012	Begroting 2012	Uitkomst 2011
Eindsaldo 31-12 Reserves	10.485	9.439	12.909
Eindsaldo 31-12 Voorzieningen	7.828	6.312	7.981
Investerings	16.843	19.748	10.321

Investerings

De onderbesteding wordt met name veroorzaakt doordat Vestia zich heeft teruggetrokken als trekker van het project sportcampus Zuiderpark.

2.14 Programma Media/ICT in de stad, Monumenten en Archeologie

Coördinerend portefeuillehouder: Rabin Baldewsingh

Monumenten en beschermde stadsgezichten zijn een rijk bezit. In 2012 zijn veel activiteiten geweest om eigenaren en beheerders te stimuleren onderhoudsachterstanden weg te werken en gebouwen zonder functie een 'nieuw leven' te geven.

De gemeente streeft naar het behouden van het archeologisch erfgoed in de bodem, wanneer dat niet lukt wordt de vindplaats zo goed mogelijk onderzocht en gedocumenteerd. Daarnaast wil de gemeente de bewustwording vergroten van de bewoners en bezoekers van de stad

Er zijn in 2012 diverse evenementen gehouden op om de media te stimuleren.

Wat hebben we gedaan en wat heeft het gekost?

Deze paragraaf beschrijft de beleidsmatige verantwoording op productniveau. Een beleidsmatige verantwoordingsluit wij af met een blokje 'financieel resultaat' voor de grootste of belangrijkste financiële verschillen in 2012. Het resultaat per product is de kapstok voor de financiële verschillenverklaring. Het product met het hoogste resultaat (positief of negatief) staat het eerst vermeld.

Financiële cijfers

Programma-activiteiten in 2012	Uitkomst 2012			Begroot saldo 2012	Resultaat 2012
	Lasten	Baten	Saldo		
Monumentenzorg	1,9	0,9	0,9 N	1,4 N	0,5 V
Archeologie	2,0	0,3	1,7 N	1,8 N	0,1 V
Media/ICT in de stad	1,7	0,0	1,6 N	1,7 N	0,0 V
Totaal	5,6	1,3	4,3 N	4,9 N	0,6 V

Monumenten

De Visie Monumentenzorg 'Bekend maakt Bemind. Den Haag, stad van monumenten' is omgezet in een 'Programma Monumentenzorg' voor de jaren 2012 en 2013. In 2012 is de uitvoering van dit programma (30 à 40 activiteiten) goed op gang gekomen. Dat wordt gecombineerd met de reguliere werkzaamheden voor monumenten. In het cultuurwaardenonderzoek werden goede vorderingen gemaakt met de inventarisatie van alle sporen van Nederlands-Indisch erfgoed in het Haagse stadsbeeld (project 'Sporen van Smaragd'). Om kennis te delen werd in samenwerking met de buurgemeenten een app geproduceerd met routes langs fraaie buitenplaatsen in de regio.

Er zijn vier gesubsidieerde restauraties in uitvoering: de voormalige H.B.S., de Nieuwe Badkapel, het voormalige luchthavengebouw van vliegveld Ypenburg en 't Hooftshofje. Daarnaast is het Tolhek gerestaureerd. Om eigenaren die hun monument adequaat onderhouden in het zonnetje te zetten, werd de Haagse Monumentenprijs ingesteld. Van het beschermingsbeleid 'Winkelkern' werden de derde, vierde en vijfde fase uitgevoerd. Hierdoor groeide de gemeentelijke monumentenlijst met ruim 50 panden, in de Schoolstraat, Venestraat, Vlamingstraat en Wagenstraat. Op de Open Monumentendag was 'Groen van Toen' het centrale thema. 75 gebouwen waren opengesteld. In 2012 is een aanzet gegeven om te komen tot een Haags Erfgoedcentrum, waarin vraag en aanbod op het brede terrein van erfgoed bij elkaar moeten worden gebracht. In de programmabegroting 2012 is budget beschikbaar

gesteld voor achterstallig onderhoud op monumenten. Wij hebben hiervoor in 2012 en 2013 in totaal € 1 mln. beschikbaar gesteld.

Financieel resultaat

0,5 mln. V

Het Atlantikwallmuseum is niet doorggegaan op de voorkeurslocatie. De voorkeurslocatie was het Oostduinpark. Na jarenlang overleg met de beheerder van het Oostduinpark- Dunea- is gebleken, dat de natuurbelangen op deze locatie niet te combineren zijn met de beoogde permanente museale bestemming van het bunkercomplex. Door deze ontwikkelingen was het niet mogelijk om in 2012 het project te realiseren. De reserve valt dan ook vrij. Het voordeel bedraagt € 0,4 mln.

Overig € 0,1 mln. V

Archeologie

Archeologie richt zich op het behoud van het archeologische erfgoed in de bodem, archeologie in het ruimtelijke ordeningsproces en het verhogen van de betrokkenheid van de burger bij de archeologie van de gemeente Den Haag.

Archeologisch erfgoed in de bodem

Het beleid is gericht op het behoud van het archeologisch erfgoed van de stad in de bodem voor toekomstige generaties. De druk op het grondgebruik is hoog, daardoor lukt het niet altijd archeologische resten onverstoord te laten.

In 2012 zijn bij de vervanging van de riolering aan de Korte Vijverberg de fundamenteën van de 15de eeuwse Uiterste poort in de grond behouden. In 2013 zal worden bekeken hoe die in de nieuwe inrichting kunnen worden getoond aan de bewoners en bezoekers van de stad.

Archeologie in het ruimtelijke ordeningsproces

Als behoud van een archeologische vindplaats niet mogelijk is, dan vindt een opgraving plaats. In 2012 zijn vier opgravingen uitgevoerd. Daarnaast zijn er in 7 proefsleuven onderzoeken uitgevoerd. Ook zijn 6 projecten archeologisch begeleid (o.a. bij rioleringsprojecten, sloop e.d.).

In 2012 heeft de gemeente Den Haag voor de buurgemeentes Leidschendam/Voorburg en Wassenaar/Voorschoten ondersteuning gegeven bij de beleidsuitvoering voor archeologie.

Het verhogen van de betrokkenheid van de burger bij de archeologie

De resultaten van de onderzoeken worden gebruikt voor bewustwording en kennisvermeerdering van de bewoners van de stad over het verleden. Het archeologisch erfgoed wordt daartoe op allerlei manieren dichterbij het Haagse publiek gebracht. In 2012 ging het o.a. om de volgende activiteiten:

- In het Atrium van het stadhuis is een tentoonstelling over het Romeinse fort op Ockenburgh georganiseerd, die daarna verplaatst is naar het Museon en daar tot 1 september 2013 te zien is. Daarnaast is in het Loosduins Museum ook een tentoonstelling over Ockenburgh met archeologie.
- Op 14 april is een succesvolle Dag van de Haagse Geschiedenis geweest op de Grote Markt.
- Er zijn 22 (wettelijk verplichte) archeologische rapporten uitgebracht (in de reeks HAR/Haagse Archeologische Rapporten), 3 publicaties in de HOP-reeks en 1 publieksboekje over het Romeinse fort op Ockenburgh.

Mediabeleid

De samenwerking tussen de lokale omroep Den Haag FM/TV (Stichting Stadsomroep Den Haag) en de regionale omroep verliep in 2012 succesvol. In april werd voor de derde achtereenvolgende keer in het Lucent danstheater de jaarlijkse tegel uitgereikt, dé prijs voor de Nederlandse journalistiek.

Ongeveer 700 deelnemers uit de landelijke media werden daar verwelkomd. Keynote speaker was Mr. Pieter van Vollenhoven. In april vond ook de derde Haagse communicatie dag plaats, een dag waarop meer dan 300 communicatiespecialisten uit de regio Den Haag bijeen waren om van gedachten te wisselen over communicatievraagstukken en de toekomst. Dit keer was het thema 'Making Money'.

Tevens werd voor de derde keer met steun van de gemeente de Nacht van de Journalistiek in Nieuwspoor georganiseerd. Ruim 400 studenten van diverse mediaopleidingen en jonge journalisten luisterden die avond naar debatten of deden mee aan workshops. Een zeer groot evenement was dit jaar het INMA congres - International News Media Association. Ruim 250 marketeers, directeuren en hoofdredacteuren van Europese kranten en tijdschriften waren in september drie dagen in Den Haag om te vergaderen over de toekomst van de media.

In december werd voor de derde keer de jaarlijkse "Meet the Press" georganiseerd. Daar ontmoet het college van B&W op informele wijze de lokale, regionale en landelijke media. Deze keer met een internationaal tintje. Als Internationale stad van recht en vrede faciliteerden wij de boekpresentatie van het INSI (International News Safety Institute). Daarbij werd het eerste exemplaar van het boek "No Womens Land" overhandigd aan burgemeester van Aartsen.

Digitale muurkrant

Het project Digitale muurkrant is in 2012 verder uitgebreid met nieuwe schermen en nieuwe gebruikers. Er zijn momenteel ruim 70 gebruikers/deelnemers met in totaal 300 schermen. Het afgelopen jaar zijn organisaties als Florence, het Haags Openbaar Onderwijs en City Mondial aangehaakt. Nieuw is dat organisaties in Tilburg en Arnhem tegen betaling van kosten gebruik maken van deze software. De vernieuwde software is in 2012 gereed gekomen en zal begin 2013 worden uitgerold.

Den Haag heeft zichzelf gepresenteerd als belangrijke ICT-stad in Nederland met het Digitaal Festival 2012 in en rond het atrium van het Stadhuis aan het Spui. Een druk bezocht evenement waar het publiek kon kennismaken met de laatste ICT ontwikkelingen van marktpartijen, onderwijsinstellingen en gemeente. Den Haag blijft een actieve rol spelen in Stedenlink. In Stedenlink verband het congres ICT en Veiligheid georganiseerd. In het kader van open data zijn door Den Haag in 2012 de 1e datasets vrijgegeven en is samen met Provincie Zuid Holland en de Haagse Hogeschool een wedstrijd georganiseerd om hierop app's te ontwikkelen.

Met Wi-Fi is gestart in o.a. de Grote Marktstraat op het Spuiplein en een pilot in het Zuiderpark. In het traject Fiber to the home (FTTH, d.w.z. glasvezel tot in huis) is eind 2012 een contract getekend met Reggefiber voor de uitrol van FTTH te beginnen in Benoordenhout. Aansluiting is gevonden bij de landelijke digisterker aanpak. In een pilot bij de bibliotheek is gestart met de ontwikkeling van e-overheid cursussen voor burgers. Zo leren burgers, die moeite hebben op de digitale snelweg, hun route te vinden. Naast de elektronische dienstverlening van de gemeente Den Haag wordt in de cursus ook de dienstverlening van UWV en belastingdienst behandeld.

Verloop van financiële cijfers en toelichtingen

Naast de verschillenverklaringen in 2012, zijn ook de verschillen met vorig jaar interessant. Deze verklaring treft u aan in deze paragraaf. Ook worden de neutrale verschillen (groter worden of krimpen van het programma zonder dat dit resultaat oplevert) verklaard. De tabellen zijn zoveel mogelijk voorzien van een korte analyse.

Programmatotaal 2012

	Ontwerp- begroting 2012	Actuele begroting 2012	Uitkomst 2012	Resultaat 2012
Lasten	4.881	6.760	5.573	1.187 V
Baten	0	1.155	542	613 N
Saldo exclusief reserves	4.881 N	5.605 N	5.031 N	574 V
<i>Dotaties aan reserves</i>	0	0	0	0
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	0	735	735	0
Saldo inclusief reserves	4.881 N	4.870 N	4.296 N	574 V

N.B. De actuele begroting wijkt af van de ontwerpbegroting als gevolg van door de raad genomen besluiten (halfjaarbericht en overige raadsvoorstellen).

Neutrale ontwikkeling, geen financieel resultaat

In 2012 is voor € 0,6 mln. minder gefinancierd uit middelen van derden. Hiertegenover staat een even groot voordeel bij de lasten.

Uitkomst 2011-2012

	Uitkomst 2011	Uitkomst 2012	Vershil 2011-2012
Lasten	4.834	5.573	739 N
Baten	866	542	324 N
Saldo exclusief reserves	3.968 N	5.031 N	1.063 N
<i>Dotaties aan reserves</i>	60	0	60 V
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	773	735	38 N
Saldo inclusief reserves	3.255 N	4.296 N	1.041 N

Verschillen uitkomst 2012 t.o.v. uitkomst 2011

Een belangrijke oorzaak van het verschil tussen 2011 en 2012 wordt veroorzaakt doordat er in 2011 een éénmalige bijdrage van € 0,7 mln. is ontvangen uit het Nationaal Restauratiefonds.

Specificatie dotaties en onttrekkingen per reserve

Omschrijving reserve	Uitkomst 2012			Begroting 2012	
	Dot.	Ontr.	Vrijval	Dot.	Ontr.
Reserve Archeologie	0	281	29	0	310
BR Atlantikwalmuseum	0	0	425	0	425
Totaal	0	281	454	0	735

Saldi reserves / voorzieningen / investeringen

	Uitkomst 2012	Begroting 2012	Uitkomst 2011
Eindsaldo 31-12 Reserves	0	0	735
Eindsaldo 31-12 Voorzieningen	0	0	0
Investerings	68	0	25

In 2012 is bij archeologie software aangeschaft. Dit was niet begroot in het MIP.

2.15 Programma Maatschappelijke ondersteuning

Coördinerend portefeuillehouder: Karsten Klein

Het programma Maatschappelijke Ondersteuning is gericht op:

- Het stimuleren van participatie in de samenleving;
- Het ondersteunen van mensen met beperkingen.

De verhouding tussen burgers, maatschappelijke organisaties en overheid is aan verandering onderhevig. Den Haag gaat van een verzorgingsstaat naar een participatiemaatschappij, waarin meer burgers en maatschappelijke organisaties hun verantwoordelijkheid voor de samenleving nemen door vrijwillige inzet en initiatief. Daar waar nodig ondersteunt de gemeente.

Topindicator

Topindicator	Realisatie 2012	Begroting 2012	Nulmeting 2009
Het aandeel klanten met een Wmo-voorziening dat aangeeft dat deze voorziening bijdraagt aan het zelfstandig kunnen blijven wonen.	87%	85%	84%

Bron: SGBO-onderzoek

Wat hebben we gedaan en wat heeft het gekost?

Deze paragraaf beschrijft de beleidsmatige verantwoording op productniveau. Een beleidsmatige verantwoording sluiten wij af met een blokje 'financieel resultaat' voor de grootste of belangrijkste financiële verschillen in 2012. Het resultaat per product is de kapstok voor de financiële verschillenverklaring. Het product met het hoogste resultaat (positief of negatief) staat het eerst vermeld.

Financiële cijfers

Programma-activiteiten in 2012	Uitkomst 2012			Begroot saldo 2012	Resultaat 2012
	Lasten	Baten	Saldo		
Vrijwilligerswerk	3,8	0,1	3,7 N	3,8 N	0,1 V
Sociaal cultureel werk	24,2	0,4	23,8 N	24,4 N	0,6 V
Sociaal cultureel werk gehandicapten	0,9	0,0	0,9 N	0,9 N	0,0 V
Emancipatie	1,7	0,1	1,6 N	1,6 N	0,0 V
Ouderenparticipatie	2,0	0,3	1,7 N	1,9 N	0,2 V
Ondersteuning ouderen	4,7	0,0	4,7 N	4,5 N	0,1 N
Hulp bij het huishouden ouderen en gehandicapten	53,1	9,2	43,9 N	43,9 N	0,0 N
Woonvoorzieningen ouderen en gehandicapten	10,9	0,0	10,8 N	10,8 N	0,0 V
Vervoer ouderen en gehandicapten	26,5	0,9	25,5 N	25,5 N	0,0 N
Mantelzorg	3,5	0,0	3,5 N	3,6 N	0,1 V
Maatschappelijk werk	9,8	0,0	9,8 N	10,3 N	0,5 V
Maatschappelijk activeringswerk	0,4	0,0	0,4 N	0,4 N	0,0 V
Advies, informatie en sociaal juridische diensten	10,0	0,3	9,8 N	10,2 N	0,4 V
Ruimte biedende wijkcentra	12,0	11,3	0,7 N	1,2 N	0,6 V
Samenlevingsopbouw (opbouwwerk m.n. Boog)	2,4	0,0	2,4 N	2,4 N	0,0 V
Interne/ externe leveringen (OCW)	2,9	2,9	0,0 V	- V	- N
Totaal	168,7	25,5	143,2 N	145,6 N	2,4 V

Vrijwilligerswerk

Een belangrijk speerpunt van het participatiebeleid betreft het bestendigen en vergroten van het aantal vrijwilligers. Hiertoe is een Aanvalsplan Vrijwilligers opgesteld. Het doel is dat in 2015 25% van de Hagenaars enige vorm van vrijwilligerswerk doet. Bij aanvang van de huidige collegeperiode was dit 18%. In 2012 was dit percentage gestegen naar 23%. Om het vrijwilligerswerk verder te versterken zijn ook in 2012 diverse acties en projecten uit het Aanvalsplan uitgevoerd:

- Om Hagenaars te laten zien dat vrijwilligerswerk divers en leuk is en om veel verschillende redenen kan worden gedaan is de communicatieaanpak 'Haagse Helden' geïntroduceerd. Deze aanpak bestaat uit o.m. een nieuw beeldmerk en een website.
- Met behulp van een toolkit en trainingen (verzorgd door PEP) wordt het aanbod van vrijwilligersorganisaties flexibeler en meer vraaggericht gemaakt.
- Via een vacaturebank krijgen organisaties de gelegenheid vrijwilligersvacatures te plaatsen en krijgen Hagenaars de mogelijkheid vrijwilligerswerk te vinden dat bij hen past.
- In ieder stadsdeel is een vrijwilligersambassadeur aangesteld. Deze ambassadeurs brengen organisaties die vrijwilligers zoeken in contact met mensen die willen helpen.
- In ieder stadsdeel is een vrijwilligersmarkt georganiseerd. Op de 8 vrijwilligersmarkten zijn ca. 1.250 potentiële vrijwilligers afgekomen.
- In ieder stadsdeel is een vrijwilligersfeest georganiseerd om de Haagse vrijwilligers in het zonnetje te zetten. De feesten zijn door ruim 3.000 vrijwilligers bezocht.
- In vervolg op de pilot in Escamp, zijn ruim 500 uitkeringsgerechtigden aangemeld bij verschillende Haagse welzijnsorganisaties om ze door te geleiden naar (vrijwilligers)werk. Voor 30 uitkeringsgerechtigden heeft dit inmiddels geleid tot meer participatie (bijvoorbeeld een baan).
- Een koplopersgroep van enthousiaste bedrijven, organisaties en de gemeente Den Haag wil meer samenwerking op het gebied van maatschappelijk betrokken ondernemen. In 2012 is verkend of deze samenwerking verder kan worden vormgegeven.

Sociaal-cultureel werk

Het sociaal-cultureel werk richt zich op het verbeteren van de participatie van de Haagse burgers, de sociale cohesie in de Haagse stadsdelen en wijken en de verbinding tussen Hagenaars onderling. In 2012 zijn de inspanningen gericht op:

- Op basis van de wijkperspectieven voor iedere wijk in Den Haag afspraken maken over de vrijwillige inzet;
- Activiteiten uitvoeren door vrijwilligers(organisaties) in plaats van door beroepskrachten.

Buurthuis van de Toekomst

Eind 2012 zijn na het doorlopen van een zorgvuldig traject 22 welzijnsaccommodaties gesloten. Deze buurthuizen zijn pas definitief gesloten nadat er voor het continueren van de activiteiten een reëel en adequaat alternatief voorhanden was. De activiteiten die in deze 22 accommodaties werden uitgevoerd, zijn in andere accommodaties zoals zorginstellingen, scholen, sportverenigingen of andere buurthuizen ondergebracht. De aanvankelijke zorg van de bezoekers dat er in hun buurt geen plek meer zou zijn voor hun activiteiten is hiermee ongegrond gebleken.

Van de 22 afgestoten welzijnsaccommodaties is één pand ontwikkeld tot Buurthuis van de Toekomst (zie hieronder). Het gaat om wijkcentrum De Yp (voorheen de Bras) die medio januari 2013 haar deuren als Buurthuis van de Toekomst heeft geopend. Voor 10 van de 21 afgestoten accommodaties is een andere bestemming gevonden en voor de resterende 10 accommodaties worden thans de gebruiksmogelijkheden onderzocht.

In 2012 is gestart met de uitvoering van het project Buurthuis van de Toekomst. Een Buurthuis van de Toekomst is een bestaande accommodatie in de wijk die multifunctioneel wordt gebruikt en waar naast de hoofdactiviteit ook activiteiten voor de wijkbewoners worden georganiseerd. Het gaat hier om (maatschappelijke) organisaties als brede buurtscholen, sportverenigingen, welzijnsaccommodaties, culturele- en zorginstellingen. Al deze organisaties delen idealiter de beschikbare ruimte op efficiënte wijze en de faciliteiten waarmee vrijwilligers activiteiten voor de wijk kunnen uitvoeren.

Om samenwerkingsverbanden tussen deze organisaties tot stand te brengen zijn door de gemeente Den Haag in de verschillende stadsdelen Inspiratie- en Informatiebijeenkomsten georganiseerd. Deze bijeenkomsten werden gemiddeld door 100 personen, vertegenwoordigers van organisaties, bezocht. De Inspiratieronde in de stad werd afgesloten met een stadsbrede slotbijeenkomst in het Atrium van het Stadhuis en trok circa 350 bezoekers.

Belangrijke mijlpalen in 2012 zijn de volgende:

- Er zijn 6 Buurthuizen van de Toekomst operationeel;
- Er zijn 10 stadsdeelavonden georganiseerd;
- Er zijn 7 ambassadeurs BvdT benoemd;
- Er is een online Marktplaats opgericht voor accommodaties en activiteiten.

Oprichting PEP

In 2012 hebben vijf organisaties (HOF, Importante, CIPO, Stichting Mantelzorg Den Haag en het expertisedeel van het categoriaal werk van de welzijnsorganisaties) hun expertise op het terrein van participatie gebundeld in één organisatie. Met ingang van 1 januari 2013 is het nieuwe Haagse expertisecentrum PEP (Participatie Emancipatie Professionals) van start gegaan.

Financieel resultaat

€ 0,6 mln. V

Via de centrale reserve Cofinanciering bekostigt de gemeente enkele EFRO-projecten, zoals Laak-Noord en Mariahoeve. De activiteiten van het project Gezondheid, Welzijn en Sport Laak-Noord richten zich op duurzame sociale en economische ontwikkeling en een betere gezondheid voor bewoners. In Mariahoeve ligt de focus op leefbaarheid, participatie en sociale activering. Voor beide projecten is vertraging opgetreden, waardoor € 0,2 mln. minder is besteed in 2012. De vertraging in Laak-Noord is ontstaan doordat er tot dusverre nog geen geschikte locatie is gevonden voor een centrum voor gezondheid en maatschappelijke dienstverlening. Via resultaatbestemming wordt voorgesteld de middelen terug te laten vloeien naar de centrale reserve, zodat de activiteiten alsnog kunnen worden uitgevoerd. Verder is er een incidenteel subsidievoordeel van € 0,2 mln.

Overig € 0,2 mln. V

Sociaal-cultureel werk gehandicapten

In 2012 waren even veel deelnemers aan speciale sociaal-culturele activiteiten voor gehandicapten en even veel vrijwilligers (985) als in 2011.

Emancipatie

Op 24 mei 2012 is het participatiecentrum voor vrouwen Yasmin officieel geopend. Dit centrum heeft als doel om vrouwen in een geïsoleerde positie op weg te helpen naar een betaalde baan. Van mei tot en met december heeft het participatiecentrum 114 vrouwen begeleid. Om laagopgeleide vrouwen te

stimuleren een opleiding te volgen en verder te helpen is in juni het Haagse Emancipatie Studiefonds opgericht. Tot eind 2012 hebben 17 vrouwen gebruik gemaakt van het fonds.

Op de Internationale Vrouwendag is de nieuwe Visitatie Commissie Emancipatie (VCE) geïnstalleerd. Ook zijn Emancipatie Ambassadeurs aangesteld die de emancipatie van vrouwen en van mannen en homo's dienen te stimuleren en te ondersteunen. Met het oog op het doorbreken van traditionele rolpatronen is op 26 juni een debat georganiseerd waar 130 bezoekers op af kwamen. In het kader van acceptatie en veiligheid van LHBT zijn 13 dialoogbijeenkomsten georganiseerd en 140 voorlichtingsbijeenkomsten op scholen gehouden in samenwerking met het COC Haaglanden.

Ouderen

- Er zijn 50 ouderensociëteiten bijgekomen door het verruimen van de subsidieregeling. Op het gebied van sport hebben ouderen meer faciliteiten gekregen. In 2012 is de vrijwillige vervoersdienst in Scheveningen verlopen. Het gebruik van de Taxibus als groepsvervoer neemt toe. In alle Taxibussen zijn beeldschermen geplaatst om ouderen te informeren over participatiemogelijkheden en over het ondersteunings- en zorgaanbod in de stad.
- Met het Centrum voor Ouderen (CvO) wordt één stadsdeelverantwoordelijke organisatie gerealiseerd met voor iedere oudere één aanspreekpunt en één zorgplan. In 2012 is in drie stadsdelen (Escamp, Haagse Hout en Laak) een proef CvO gestart om te onderzoeken welke aanpak hiervoor het meest geschikt is. In deze drie stadsdelen is door de verschillende partners een vernieuwende samenwerking opgezet.
- In samenwerking met het ROC is eind 2012 een 'Eetmaatjesproject Slim Oud' gestart, om zelfstandig wonende ouderen te stimuleren meer gebruik te maken van de restaurants van zorginstellingen en welzijnsorganisaties en de 'Resto van Harte' restaurants, en ook voor ouderen die nog zelf de maaltijd willen en kunnen bereiden.
- Met de start van 23 burenhulpcentrales zijn wij er in 2012 in geslaagd om een dekkend netwerk te realiseren. Mensen worden op een eenvoudige, innovatieve manier in contact gebracht met buurtgenoten om elkaar te helpen. Nu al maken 10.000 mensen daar gebruik van. In 2012 werd de Haagse Burenhulpcentrale genomineerd voor de Eurocities Award. Middels een huisbezoek wordt de specifieke behoefte aan ondersteuning en zorg in kaart gebracht. Inmiddels zijn duizenden ouderen bezocht. Niet alle ouderen stellen een bezoek op prijs.
- Naar aanleiding van het voornemen van het rijk om AWBZ-zorg over te dragen naar de Wmo heeft de gemeente het initiatief genomen om een werkorganisatie in het leven te roepen die plannen gaat ontwikkelen voor de continuering en voor nieuwe concepten voor adequate ondersteuning en goede zorg voor onder andere oudere Hagenaars.
- Samen met de Stedelijke Alliantie zijn zorg- en welzijnsorganisaties gestimuleerd om meer in te spelen op de verschillen in culturele achtergronden van ouderen. Personen en organisaties die zich in 2012 nadrukkelijk hebben ingezet, ontvingen daarvoor waardering tijdens een conferentie over mantelzorg en cultuursensitieve zorg.
- Ouderen met dementie hebben vooral behoefte aan wijkgerichte ontmoetingscentra. Tot op heden zijn 15 centra door samenwerkingsverbanden tussen Welzijn- en Zorgpartijen en de gemeente gerealiseerd. Hiermee is een evenwichtige spreiding van ontmoetingscentra over de stad bewerkstelligd.

Hulp bij het huishouden ouderen en gehandicapten

Hulp bij het huishouden heeft als doel het behoud van de continuïteit van de eigen huishouding voor mensen met functionele (ouderdoms)beperkingen. De klanten blijken over het algemeen tevreden over de kwaliteit van de hulp; zij waarderen deze met het rapportcijfer 7,5. Er zijn geen wachtlijsten voor hulp bij het huishouden. In 2012 is het geautomatiseerd indiceren en afhandelen van aanvragen voor

hulp bij het huishouden doorgevoerd. Als blijkt dat er hulp nodig is, dan is de goedkeuring in veel gevallen de volgende dag al in huis.

Van de mensen die hulp bij het huishouden ontvingen maakten 70% gebruik van eenvoudige hulp (HH1) en 30% van complexere hulp (HH2). De (ook landelijke) trendmatige verschuiving van complexe naar eenvoudige hulp zet daarmee door. In 2011 bedroegen deze aandelen nog respectievelijk 67% en 33%. In 2012 kreeg 17% een persoonsgebonden budget voor hulp bij het huishouden en ontving 83% deze als zorg in natura. Ook de verschuiving van persoonsgebonden budgetten naar zorg in natura zet daarmee door.

Voor de levering van hulp bij het huishouden in natura heeft de gemeente momenteel nog een contract met negen aanbieders. In 2012 hebben namelijk de drie aanbieders die deel uitmaken van Humanitas Woonzorgplus Den Haag (CoornhertCentrum, Duinhage en Wijndaelercentrum) in goed overleg met de gemeente besloten te stoppen met het aanbieden van hulp bij het huishouden. De circa 150 klanten van deze aanbieders zijn overgezet naar een aanbieder van hun keuze. In 2012 is de nieuwe aanbesteding voor de hulp bij het huishouden opgestart. De nieuwe contracten gaan in per april 2013.

Het kabinet heeft het plan om de AWBZ-begeleiding en persoonlijke verzorging te decentraliseren. Hierbij zal het beschikbare budget worden gekort met 25%. Het kabinet wil daarnaast de hulp bij het huishouden voor burgers inkomensafhankelijk maken. Het voor hulp bij het huishouden beschikbare macrobudget wordt met 75% gekort. Dit zal ook voor Den Haag financiële consequenties hebben.

Financieel resultaat

€ 0,0 mln. V

Het resultaat op Hulp bij het huishouden is € 1,9 mln. voordelig. Dit wordt gedoteerd aan de egalisatiereserve individuele voorzieningen Wmo en komt daarom niet in het jaarrekeningresultaat tot uitdrukking. Het resultaat van € 1,9 mln. is als volgt opgebouwd:

- Het CAK int de eigen bijdrage voor hulp bij het huishouden bij de klanten en draagt deze af aan de gemeente Den Haag. In 2012 valt de ontvangen eigen bijdrage € 1,1 mln. hoger uit dan begroot, hiervan heeft € 0,3 mln betrekking op het jaar 2011.
- In 2012 heeft de gemeente controles ingezet op de besteding van PGB's. Dit heeft geresulteerd in terugvorderingen van € 0,3 mln. Overigens hebben de meeste klanten het teveel ontvangen bedrag vrijwillig teruggestort.

Vervoers- en woonvoorzieningen voor ouderen en gehandicapten

Vervoersvoorzieningen

Om mensen met een beperking in staat te stellen om deel te blijven nemen aan de maatschappij helpt Den Haag hen bij lokaal vervoer onder andere via de Taxibus. De Taxibus voerde in 2012 ruim 552.000 ritten uit. Dit is 4% meer dan in 2011. Het aantal pashouders dat gebruik maakt van de Taxibus is toegenomen met circa 10% tot circa 12.000. 92,4% van de ritten werd op tijd uitgevoerd. Dat is iets lager dan de streefwaarde van (93,0%) en dan het niveau uit 2011 (93,7%). Dit is onder andere het gevolg van de vele werkzaamheden aan de weg, maar ook van het structureel toegenomen aantal ritten. Inmiddels is het wagenrooster aangepast en stijgt het percentage op tijd uitgevoerde ritten weer langzaam naar het gewenste niveau. De gemeente stimuleert het tijdig uitvoeren van ritten door de vervoerder voor ritten die te laat worden uitgevoerd een lagere vergoeding te geven. Het is de vervoerder er dus alles aan gelegen om het aandeel op tijd gereden ritten zo hoog mogelijk te krijgen.

Er zijn in 2012 574 klachten over de Taxibus binnengekomen. Dat is even veel als in 2011. Het klachtenpercentage (dat is het aantal klachten gerelateerd aan het aantal uitgevoerde ritten) is in 2012 0,10%, en zit daarmee onder de norm van 0,18%.

Sinds medio 2011 wordt een strenger beleid gevoerd voor Taxibusgebruikers die meerdere malen een gereserveerde rit niet hebben afgezegd. Er wordt over deze gemiste ritten contact gezocht met die gebruikers. Als dit niet leidt tot minder gemiste ritten, wordt uiteindelijk de Taxibuspas ingetrokken. Dit strengere misserbeleid heeft duidelijk zijn vruchten afgeworpen. Het aandeel gemiste ritten is afgenomen van 3,7% in 2011 tot 2,8% in 2012.

In 2012 werden 1.407 scootmobielen geleverd, dat is 3,5% minder dan in 2011. Het aantal geleverde rolstoelen nam 9% af en bedroeg in 2012 1.423.

Woonvoorzieningen

De gemeente helpt mensen met een beperking via woonaanpassingen om hen zo in staat te stellen om langer zelfstandig te blijven wonen. In 2012 zijn 3.084 woningaanpassingen (inclusief trapliften) gerealiseerd. Dat is 3,5% minder dan in 2011, dat komt doordat in 2011 extra inzet is om nog openstaande aanvragen uit 2010 af te handelen.

Financieel resultaat

€ 0,0 mln. V

Het nadelige resultaat op Vervoer ouderen en gehandicapten is € 0,6 mln. Het voordelig resultaat op woonvoorzieningen ouderen en gehandicapten is € 0,8 mln. Dit resultaat van € 0,2 mln. wordt verrekend met de egalisatiereserve individuele voorzieningen Wmo. Het resultaat van € 0,2 mln. is als volgt opgebouwd:

- De hogere lasten van vervoervoorzieningen van € 0,6 mln. zijn veroorzaakt, doordat er in 2012 meer voorzieningen zijn verstrekt dan verwacht. De Taxibus voerde in 2012 4% meer ritten uit dan in 2011.
- Ondanks een daling van het aantal verstrekte woonvoorzieningen van 3% waren de kosten € 1,3 mln. hoger dan begroot. Woningaanpassingen kennen vaak een lang proces van toekenning tot realisatie, regelmatig langer dan een jaar. Hierdoor is er geen één op één relatie tussen de toekenningen en de lasten in een bepaald jaar. Bovendien zijn de kosten van de woningaanpassingen afhankelijk van de specifieke situatie van de aanvrager en daarmee niet altijd goed voorspelbaar. Wel is er sinds 2010 is een stijgende trend zichtbaar in de kosten voor woonvoorzieningen.
- Voor de toekenning van woonvoorzieningen worden beschikkingen afgegeven. Aangezien de levering van dergelijke woonvoorzieningen vaak pas in een later jaar plaatsvindt, is besloten om af te zien van het opbouwen van deze balansverplichtingen. Dat heeft geresulteerd in vrijval van € 2,3 mln. aan ongerealiseerde verplichtingen woonvoorzieningen. Het gevolg van deze incidentele vrijval is dat de lasten komende jaren hoger uitvallen op het moment dat deze woonvoorzieningen feitelijk worden geleverd.
- Overig € 0,2 N

Mantelzorg

Om laagdrempelige professionele respijtzorg te verbeteren is in elk stadsdeel een ontmoetingscentrum voor dementerenden en hun mantelzorgers gerealiseerd. Diverse partners van het Haags Mantelzorgakkoord hebben in 2012 gewerkt aan het ondersteunen en doorverwijzen van mantelzorgers. Daarnaast is een zogenoemde 'Taskforce Mantelzorg' opgezet om per jaar minimaal 1.600 overbelaste mantelzorgers te signaleren en hen te ondersteunen met vervangende zorg (respijtzorg). Met de lancering in 2012 van de nieuwe website 'www.respijtwijzerdenhaag.nl' worden mantelzorgers eenvoudig en snel ondersteund.

Maatschappelijk werk

Het Maatschappelijk Werk beoogt het sociaal functioneren van personen of de wisselwerking tussen personen en hun sociale omgeving te verbeteren. Het Maatschappelijk Werk is een generieke functie die zich richt op alle leeftijdsgroepen. Was het maatschappelijk werk voorheen vooral een voorziening voor minder draagkrachtigen nu dienen zich in toenemende mate burgers aan die als gevolg van de crisis

in problemen zijn geraakt. Ook is een toename te constateren van het aantal ZZP'ers die failliet zijn gegaan. Door het ontbreken van de mogelijkheden van een uitkering, komen zij niet uit hun financiële problemen. Daarnaast wordt een toename geconstateerd in het aantal hulpvragen rond eenzaamheid en psychiatrische problemen. In 2012 telde het aantal casussen van het maatschappelijk werk op tot 3.790.

Financieel resultaat

€ 0,5 mln. V

De gemeente boekt een incidenteel voordeel van € 0,1 mln. op subsidies over oudere jaren, met name bij Stichting Middin en Stichting Mee Zuid-Holland. Verder boekt de gemeente op dit product een voordeel van € 0,2 mln. vanwege de vrijval voorziening WAO/WIA door gewijzigde interne regelgeving.

Overig € 0,2 mln. V

Advies, informatie en sociaal juridische diensten

De gemeente heeft de taak om haar inwoners maatschappelijke ondersteuning te bieden door onder meer advies, informatie en cliëntondersteuning op alle leefgebieden. De in 2011 aangekondigde aanpassingen van de gemeentelijke loketten (digitaal, telefonisch en het fysieke loket) zijn in 2012 doorgevoerd. De gemeentelijke site is gebruiksvriendelijker en aantrekkelijker gemaakt. Inwoners die liever een medewerker willen spreken, hebben de mogelijkheid om de klantenservice te bellen of worden via de balies aan de stadsdeelkantoren bediend. De algemene vragen worden opgevangen door de Advies- en informatiemedewerkers. De sociaal raadslieden helpen de burgers met complexe juridische vragen. Voor de professionals in de stad is een intermediair contactpunt ingericht. Op deze manier kunnen zij inwoners die zij begeleiden, beter bedienen, zonder hen door te sturen naar een ander loket.

In 2012 kwamen er 241.000 hulpvragen. 57% van de hulpvragen is telefonisch binnengekomen. De Advies&Informatiebalie (A&I-balie) en de sociaal raadslieden op de stadsdeelkantoren hebben 43% van de vragen behandeld. Bij de A&I-balies hebben de meeste vragen betrekking op schulden en inkomensondersteunende voorzieningen zoals de toeslagen en heffingen. Bij sociaal raadslieden hebben de vragen vooral betrekking op sociale zekerheid en zorg.

Voor Hagenaars met meervoudige problemen heeft de gemeente de Meldcode ingericht. In 2012 zijn er 3.037 meldingen binnengekomen; in 2011 waren dit er 3.102. 677 meldingen zijn direct afgehandeld, waarvan 436 crisismeldingen. De crisismeldingen gaan over inwoners die geconfronteerd worden met directe uithuiszetting of bij wie gas, water en licht afgesloten worden. Sociaal casemanagement heeft de overige 2.360 meldingen opgepakt en hiervan was eind 2012 ruim 60 procent afgesloten of in nazorg.

Het meldpunt heeft in 2012 ook 1.805 vragen van intermediairs beantwoord. Daarnaast is in 2012 aan 172 nieuwe personen administratieve begeleiding gegeven, waarmee op 1 januari 2013 299 personen deze ondersteuning ontvangen.

Financieel resultaat

€ 0,4 mln. V

Door onderbezetting bij advies, informatie en sociaal juridische dienstverlening zijn minder kosten gemaakt.

Ruimtebedende wijkcentra

Voor welzijnsactiviteiten wordt door de gemeente aan organisaties accommodaties beschikbaar gesteld.

Financieel resultaat

€ 0,6 mln. V

Er is een incidenteel voordeel op overheadkosten bij verschillende programma's en producten. Als gevolg van gewijzigde regelgeving is de voorziening WAO/WIA voor langdurig zieken vrijgevallen. Dat leidt tot voordelen op verschillende programma's. Daarnaast is vacaturruimte binnen de centrale overhead niet ingevuld met oog op de bezuinigingstaakstelling op personeel in de komende jaren. Op het product Ruimtebiedende wijkcentra is het voordeel € 0,5 mln.

Overig € 0,1 mln. V

Stroomlijning van zorg en ondersteuning

Met de pilots Centrum voor Ouderen is een doorkijk naar een toekomstige ondersteuningsstructuur gegeven waarin versnippering en overlap wordt tegengegaan en een integrale aanpak wordt nagestreefd. Daarmee is in de ondersteuning aan kwetsbare oudere Hagenaars een belangrijke stap gezet naar de stroomlijning van het ondersteuningsaanbod. Het voornemen tot decentralisatie van AWBZ functies door twee kabinetten Rutte stelt de gemeente voor de opgave om de stroomlijning van het aanbod ook in dat perspectief te zien. In de voorbereiding op de decentralisatie worden het huidige ondersteuningsaanbod en de over te hevelen AWBZ functies dan ook op elkaar betrokken zodat overlap en versnippering worden voorkomen.

Ten aanzien van de stroomlijning van de toegang tot het ondersteuningsaanbod is een digitale kennisbank opgezet van gemeentelijke informatie over werk, inkomen, zorg en welzijn. Door deze integrale inrichting van gemeentelijke informatie kan de actualiteit worden gemakkelijker worden bijgehouden. Daarenboven is de informatie heringericht op de vraag van de burger en de activering van zijn zelfredzaamheid. Door deze herinrichting wordt ook voorkomen dat gemeentelijke informatie versnipperd wordt aangeboden en burgers niet op één plek de juiste informatie krijgen. Door de digitale kennisbank kan het advies en informatie in de vorm van e-dienstverlening worden gestimuleerd.

Verloop van financiële cijfers en toelichtingen

Naast de verschillenverklaringen in 2012, zijn ook de verschillen met vorig jaar interessant. Deze verklaring treft u aan in deze paragraaf. Ook worden de neutrale verschillen (groter worden of krimpen van het programma zonder dat dit resultaat oplevert) verklaard. De tabellen zijn zoveel mogelijk voorzien van een korte analyse.

Programmatotaal 2012

	Ontwerp- begroting 2012	Actuele begroting 2012	Uitkomst 2012	Resultaat 2012
Lasten	165.724	168.337	166.006	2.331 V
Baten	18.452	20.667	22.651	1.985 V
Saldo exclusief reserves	147.272 N	147.670 N	143.355 N	4.315 V
Dotaties aan reserves	220	595	2.687	2.092 N
Onttrekkingen aan reserves	2.011	2.643	2.864	221 V
Saldo inclusief reserves	145.481 N	145.622 N	143.178 N	2.444 V

N.B. De actuele begroting wijkt af van de ontwerpbegroting als gevolg van door de raad genomen besluiten (halfjaarbericht en overige raadsvoorstellen).

Uitkomst 2011-2012

	Uitkomst 2011	Uitkomst 2012	Vershil 2011-2012
Lasten	159.285	166.006	6.721 N
Baten	20.356	22.651	2.295 V
Saldo exclusief reserves	138.929 N	143.355 N	4.426 N
<i>Dotaties aan reserves</i>	<i>8.625</i>	<i>2.687</i>	<i>5.938 V</i>
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	<i>1.249</i>	<i>2.864</i>	<i>1.615 V</i>
Saldo inclusief reserves	146.305 N	143.178 N	3.127 V

Verschillen uitkomst 2012 t.o.v. uitkomst 2011

Het verschil tussen de uitkomst 2011 en 2012 wordt enerzijds veroorzaakt door de bezuinigingstaakstelling in 2012 en anderzijds door extra verkregen middelen voor de transitie van de AWBZ. Tevens waren de lasten voor vervoersvoorzieningen in 2012 € 3 mln. hoger. Dit komt door hogere kosten voor collectief vervoer (Taxibus) in 2012 en door een balansafwikkeling van Welzorg die in 2011 een incidenteel drukkend effect had op de lasten.

Specificatie dotaties en onttrekkingen per reserve

Omschrijving reserve	Uitkomst 2012			Begroting 2012	
	Dot.	Ontr.	Vrijval	Dot.	Ontr.
Dienstcompensatiereserve OCW	0	0	0	0	0
Reserve Exploitatie rendabele panden	0	0	80	595	0
Reserve bedrijfsvoering ICT - Invoering Document Management Systeem	0	100	10	0	109
Individuele voorziening WMO	2.687	623	1.355	0	1.400
Reserve Diverse ICT-kosten	0	101	0	0	180
Reserve WAO (eigen risico drager)	0	0	0	0	0
Reserve frictiekosten shared services OCW	0	58	0	0	70
Reserve Stimuleringsfonds wonen, welzijn en zorg	0	279	0	0	284
Reserve emancipatieadviseur	0	117	0	0	200
Reserve Aanvalsplan vrijwilligers	0	141	0	0	400
Totaal	2.687	1.419	1.445	595	2.643

Uit de reserve Exploitatie rendabele panden is besteed in plaats van dat er aan is toegevoegd. Voor 2012 vielen de huurbaten lager uit dan begroot, omdat door de bezuinigingen een deel van gemeentelijke panden door instellingen is afgestoten. De resultaten op Hulp bij het huishouden € 1,9 mln. en de woonvoorzieningen € 0,8 mln. worden aan de egaliseringsreserve individuele voorzieningen Wmo toegevoegd. Een onttrekking van € 0,6 mln. dient ter dekking van de hogere lasten bij de vervoersvoorzieningen. De vrijval van € 1,4 mln. was ten gunste van het budgettaire kader als gevolg van het overschrijden van de maximale hoogte van de reserve. Alle resultaten worden in het programma nader toegelicht.

Saldi reserves / voorzieningen / investeringen

	Uitkomst 2012	Begroting 2012	Uitkomst 2011
Eindsaldo 31-12 Reserves	18.266	16.395	18.443
Eindsaldo 31-12 Voorzieningen	4.170	7.025	8.751
Investeringen	6.159	11.882	9.639

Bij enkele naschoolse opvang accommodaties is vertraging ontstaan in de planvorming dan wel de financiële afwikkeling.

2.16 Programma Volksgezondheid en Zorg

Coördinerend portefeuillehouder: Rabin Baldewsingh

Het programma Volksgezondheid en Zorg is gericht op het verbeteren van de gezondheid van alle Hagenaars, met name van risicogroepen onder jongeren, ouderen, sociaal kwetsbaren en zwakkeren. De voorgenomen acties uit de begroting 2012 zijn vrijwel allemaal gerealiseerd. Het tegengaan van sociaaleconomische gezondheidsachterstanden is van groot belang en wordt de komende jaren gecontinueerd. Dit is een belangrijk onderdeel van de nota volksgezondheid "Gezond aan de slag!" 2012-2014. De aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties is geïntensiveerd. Na het succesvol onderdak brengen van dak- en thuislozen is de focus verschoven naar preventie van dakloosheid en herstel van maatschappelijk functioneren. Een nieuwe winterregeling voor de periode t/m 2016 is vastgesteld. Dit geldt ook voor het beleidskader 'Inclusief beleid voor mensen met een beperking'. De GGD is verhuisd van de Thorbeckelaan naar Westeinde.

Topindicator

Het trajectplan beschrijft de persoonsgebonden aanpak van de problemen van de cliënt. Succes betekent dat de cliënt in het rapportagejaar gedurende een jaar en drie maanden beschikt over een regulier inkomen, huisvesting, een stabiel contact met de zorgverlening en dagbesteding (stabele mix).

Topindicator*	Realisatie 2012	Begroting 2012	Nulmeting 2011
-Aantal gestarte trajectplannen	504	600	598
-Aantal succesvol afgesloten trajecten	425	500	525

Bron: Centraal Coördinatie (CCP) voor Punt Maatschappelijke Opvang en openbare geestelijke gezondheidszorg.

Bronstelsel: TRACE

* Het betreft hier de nieuwe topindicator zoals vastgesteld in 2012

Wat hebben we gedaan en wat heeft het gekost?

Deze paragraaf beschrijft de beleidsmatige verantwoording op productniveau. Een beleidsmatige verantwoording sluiten wij af met een blokje 'financieel resultaat' voor de grootste of belangrijkste financiële verschillen in 2012. Het resultaat per product is de kapstok voor de financiële verschillenverklaring. Het product met het hoogste resultaat (positief of negatief) staat het eerst vermeld.

Financiële cijfers

Programma-activiteiten in 2012	Uitkomst 2012			Begroot saldo 2012	Resultaat 2012
	Lasten	Baten	Saldo		
Thuislozenzorg	20,6	1,0	19,6 N	20,5 N	0,9 V
Ambulancevervoer	22,8	22,0	0,8 N	1,4 N	0,6 V
Openbare gezondheidszorg	18,9	8,7	10,2 N	9,6 N	0,6 N
Geweld in afhankelijkheidsrelaties	8,7	0,4	8,4 N	8,8 N	0,5 V
Verslavingszorg	9,0	1,1	7,9 N	8,1 N	0,2 V
Forensische geneeskunde ihkv wet op de lijkbezorging	0,1	0,0	0,0 N	0,0 V	0,1 N
Beleid voor mensen met een beperking	0,9	0,2	0,7 N	0,8 N	0,0 V
Totaal	81,0	33,3	47,7 N	49,2 N	1,5 V

Thuisloenzorg

Voor Den Haag Onder Dak, plan van aanpak voor dak- en thuislozen, is in 2012 de doelmatigheid van de sturingsrelatie van de gemeente met de instellingen en de financiële weerbaarheid van deze instellingen onderzocht. Dit onderzoek is uitgevoerd door de inspecteur der subsidies en de gemeentelijke accountantsdienst bij de 24 partnerorganisaties van DHOD. Het onderzoek toont een beeld van een redelijke financiële toekomstbestendigheid per organisatie. Het onderzoek adviseert: overstappen naar budgetsubsidie, kritische beoordeling van nut en noodzaak van activiteiten, voortzetting van periodieke (preventieve) financiële scans van instellingen, onderzoek naar de doelmatigheid en toewijzingsrol van de centrale toegang (CCP) en bevordering van afstemming in de ketensamenwerking.

Via Housing First, een project waarbij mensen direct van de straat naar een woning met zorg worden toegeleid, zijn in 2012 20 cliënten voorzien van een zelfstandige woning. In 2011 waren dat er 5. In 2012 is met enige vertraging gestart met de bouw van de doorstroomvoorziening van LIMOR aan de Leyweg. Naar verwachting kan deze locatie begin 2014 in gebruik worden genomen. Aansluitend zal de daaraan gekoppelde verhuizing van een AWBZ-voorziening van het Leger des Heils (beschermd wonen) aan de Van Limburg Stirumstraat naar Om en Bij plaatsvinden. In maart 2012 is de nieuwe behuizing van de Kessler Stichting aan de De la Reyweg 530 geopend. Op 7 november is de nieuwe winterregeling vastgesteld voor de periode t/m 2016. Daarmee zijn in de winterperiode 125 extra bedden beschikbaar naast de reguliere nachtopvang. Op 7 december is gestart met de ingebruikname van de winteropvanglocatie in het pand van Schroeder van der Kolk aan de Zilverstraat 40.

Centraal Coördinatie Punt (CCP)

In de eerste drie kwartalen van 2012 zijn 389 personen succesvol uit- of doorgestroomd uit de trajectaanpak Den Haag Onder Dak. Het totale aantal aanmeldingen bij het CCP-loket van rechthebbende cliënten en personen die niet tot de doelgroep behoren, bedroeg in deze periode 1.710 personen. In 2012 meldde 150 gezinnen zich bij het loket, de helft behoorde tot de doelgroep Openbare Geestelijke Gezondheidszorg. In april is gestart met introductie van een zorgpassensysteem voor de bezoekers van de nachtopvang. Tot 1 oktober zijn 743 zorgpassen uitgegeven.

In 2012 is door het CCP een flinke slag gemaakt bij het in kaart brengen van thuiswonende Hagenaars met een hoog risico op dakloosheid. Hiervoor zijn ook 10 signaleringsoverleggen in de stadsdelen ingericht waarin alle betrokken partijen onder regie van het CCP samenwerken.

EU-arbeidsmigranten

Voor een deel van de groep dakloze EU-arbeidsmigranten, waaronder de doelgroep MO/OGGZ, bestaat het vrijwillige traject Barka. Dit traject biedt het beste perspectief op een humaan verblijf in het land van herkomst. Tot en met 2012 zijn 10 personen vrijwillig teruggekeerd, 3 personen op eigen initiatief vertrokken, 2 personen wegens detentie met het project gestopt en 16 personen zijn in contact met Barka over terugkeer.

Financieel resultaat

€ 0,9 mln. V

Het voordeel wordt grotendeels veroorzaakt door de vrijval van subsidies van € 0,6 mln. uit vorige jaren (St. SHOP, Kessler St. en Parnassia) en minder subsidies in 2012, vooral bij de winteropvang. Dit door het zachte weer in 2012.

Overig € 0,3 mln. V

Ambulancevervoer

Op 30 september 2011 is de coöperatieve vereniging RAV Haaglanden opgericht. Aan deze coöperatie nemen de Ambulancedienst GGD Den Haag, Witte kruis Ambulancezorg en Ambulancezorg Zoetermeer deel. Met de Meldkamer Ambulancezorg (MKA) van de Veiligheidsregio Haaglanden (VRH) is een service level agreement afgesloten. Met de oprichting van de coöperatie is voldaan aan de eisen van de minister van VWS om bij de inwerkingtreding van de Tijdelijke Wet Ambulancezorg (TWAz) per 1 januari 2013 de ambulancezorg te mogen verrichten. De minister van VWS heeft de RAV Haaglanden aangewezen voor de ambulancezorg. De aanrijtiden voor spoedvervoer zijn binnen de wettelijke normtijd van 15 minuten gebleven.

Halverwege 2012 is de leverancier van de nieuwe ambulances failliet gegaan. Hierdoor konden zes ambulances, die al voor de helft waren aanbetaald, niet meer geleverd worden. Bij een andere leverancier zijn versneld 5 nieuwe ambulances besteld. Deze zijn nog in 2012 geleverd, waarmee zodat het wagenpark alsnog gerealiseerd is.

Financieel resultaat

€ 0,6 mln. V

Het functioneel leeftijdsontslag (FLO) wordt voor 95% vergoed door de Nederlandse Zorg Autoriteit (NZA), zodat de gemeentelijke middelen voor FLO vrijvallen. Dat levert een voordeel op van € 0,6 mln. Daarnaast is er een voordeel vanwege overige afrekeningen met de NZA. Op basis van het werkelijk gereden aantal ritten vindt afrekening plaats met de NZA. 2010 en 2011 zijn volledig afgewikkeld en zijn ook financieel afgerekend. Dit levert een voordeel van € 0,6 mln. Verder heeft de gemeente een nadeel van € 0,4 mln. doordat de leverancier van ambulances failliet is gegaan.

Overig € 0,2 mln. N

Openbare gezondheidszorg

Regionalisering GGD

Naar verwachting wordt in de loop van 2013 een GGD Haaglanden gerealiseerd, waarin de huidige GGD Den Haag en GGD Zuid-Holland West zijn opgegaan. Dit is een verplichte regionalisering die voortvloeit uit de invoering van de 2e tranche Wet Publieke Gezondheid.

Infectieziektebestrijding en medische milieukunde

In 2012 heeft het Regionaal Soa-Centrum Den Haag 10.500 curatieve consulten uitgevoerd; in 15% van de gevallen werd een soa gevonden. Er zijn ruim 130 gevallen van TBC gemeld en ruim 70 personen behandeld met een latente tuberculose infectie (LTBI). De landelijke trend is dat het aantal gevallen stijgt. Dit zien we niet terug in de grote steden: het aantal gevallen in Den Haag is stabiel ten opzichte van 2011. Ook is er een toename van het aantal kinkhoestgevallen, evenals elders in het land. Bij de GGD zijn in 2012 30 meldingen koolmonoxide binnengekomen. Ook zijn in 2012 ruim 150 thuiszorgmedewerkers middels e-learning getraind op het signaleren en verhelpen van mogelijke problemen op dit gebied.

In 2012 was er vanuit de GGD veel aandacht voor de gemeentelijke aanpak binnenmilieu van bestaande en nieuw te bouwen scholen en voor de advisering over gezondheid in planvorming.

Epidemiologie

De GGD doet veel onderzoek. In 2012 is onder meer een gezondheidsenquête onder 10.000 Hagenaars gehouden en zijn onderzoeken gedaan naar de effecten van het Tijdelijk Huisverbod, naar

alcoholvergiftiging en het gebruik van genotmiddelen onder jongeren, overgewicht onder jongeren, prevalentie van suicides en parasuicides. Ook is het winterkoudeonderzoek gedaan.

Gezondheidsbevordering

In 2012 werden preventieve programma's ontwikkeld en uitgevoerd op het terrein van gezonde voeding en bewegen, psychische gezondheid, gezondheid en genotmiddelen, gezonde seksualiteit en het voorkomen en bestrijden van geweld in afhankelijkheidsrelatie.

Gezonde voeding en bewegen

De Haagse Aanpak Gezond Gewicht (HAGG) wordt uitgevoerd onder regie van de GGD. Doel is het bevorderen van een gezond gewicht en de afname van overgewicht, vooral bij kinderen en jongeren in de leeftijd tot 19 jaar. 74 scholen doen mee aan de 'Gewichtige Vakleerkracht'. Hiervoor zijn in het afgelopen schooljaar 16.672 kinderen gemeten en gewogen. Met 1.250 kinderen met overgewicht is gewerkt ter voorkoming van toekomstige obesitas. Verder zijn in 2012 1.500 extra individuele consulten en 15 groepsconsulten uitgevoerd door de Jeugdgezondheidszorg van de GGD.

De wijkgerichte aanpak van overgewicht concentreert zich op Centrum en Escamp omdat overgewicht hier een groot probleem is. Enkele activiteiten: opleiding HAGG-ambassadrices, Gezondheidstribunalen, Fruit- en watercampagne op scholen. Ook sportclubs en winkelbedrijven zijn bij de campagne aangesloten.

Psychische gezondheid

Op de VMBO-scholen in Escamp heeft het preventieproject Happyles gedraaid. Hiermee zijn 350 leerlingen bereikt. Er zijn 8 trainingen 'Piep, zei de muis' aangeboden voor ouders met spanning en stress. Er zijn 10 Alzheimercafés georganiseerd en 6 voorlichtingsbijeenkomsten voor familieleden. Voor Suicide Nazorg zijn 160 jongeren geholpen.

Gezondheid en Genotmiddelen

Door het preventieprogramma voor het onderwijs de 'Gezonde school en genotmiddelen' zijn ruim 2.000 leerlingen bereikt in het basis onderwijs en het voortgezet onderwijs. Via het project Unity zijn ruim 3.000 jongeren bereikt bij diverse festivals in Den Haag. Met de anonieme chatservice zijn 200 jongeren bereikt die over vragen direct in gesprek wilden. Het roken van de waterpijp in shishalounges neemt toe. De gevolgen voor de gezondheid, vooral voor jongeren, van deze intensieve manier van roken krijgt daarom extra aandacht. De voorlichting is gericht op jongeren en op eigenaren van deze lounges.

Gezonde seksualiteit

Door theatervoorstellingen over relaties, seks en alcohol voor jongeren tussen de 15 en 20 jaar is zowel de feitelijke kennis als de relationele vaardigheid vergroot. In 12 voorstellingen voor leerlingen van het voortgezet onderwijs en mbo zijn ruim 1.000 leerlingen bereikt. Verder hebben 24 voorlichtingssessies over soa's/hiv/aids voor vrouwen (uit gebieden waar veel HIV voorkomt) plaatsgevonden.

De bestrijding van soa's is gericht op hoogrisicogroepen, vooral jonge mannen. Het Regionaal soa-centrum heeft 10.500 consulten uitgevoerd, met een vindpercentage van circa 15%.

Financieel resultaat

€ 0,6 mln. N

De GGD is verhuisd van de Thorbeckelaan naar Westeinde. De inrichting van de publieksfunctie in de nieuwe lokatie aan het Westeinde heeft tot extra uitgaven van € 0,4 mln. geleid.

Overig € 0,2 mln. N

Geweld in afhankelijkheidsrelaties

In 2011 waren er 2.816 meldingen bij het Steunpunt Huiselijk geweld, in 2012 waren dit er 3.234. Daarnaast werden in 2011 273 huisverboden opgelegd en in 2012 340. De samenwerking tussen Advies- en Meldpunt Kindermishandeling en het Steunpunt is verder geïntensiveerd. De Haaglandse aanpak is verder verbeterd door het inrichten van Veilig Verderteams (VVt's), een multidisciplinaire aanpak voor het hele gezin. In de VVt's wordt de aanpak kindermishandeling verbonden met de aanpak huiselijk geweld. De Veilig Verder Teams krijgen een plek bij de Centra voor Jeugd en Gezin. Instellingen (waaronder de scholen) zijn ondersteund bij de implementatie van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Verder heeft Den Haag 10 plaatsen voor de opvang van mannelijke slachtoffers van huiselijk geweld. Ook worden slachtoffers van mensenhandel opgevangen. Het gaat om een proef tot eind 2014.

Verslavingszorg

De aanpak van chronisch verslaafden is onderdeel van de aanpak Den Haag Onder Dak. In 2012 zijn de voorbereidingen getroffen voor het sluiten van de gebruikersruimte aan het Zieken 107. De gebruikers worden toegeleid naar bestaande vormen van zorg en er komen andere huisvestingsvormen zoals Housing First. Met alle zelfhelpinstellingen zijn gesprekken gevoerd over een nieuwe opzet voor de ondersteuning van (ex)verslaafden en hun partners en verwanten.

Forensische geneeskunde

De GGD heeft in 2012 245 lijkschouwingen verricht na een natuurlijke doodsoorzaak en 128 lijkschouwingen na een niet-natuurlijke doodsoorzaak. In 49 gevallen betrof dit suïcide. 112 euthanasieverklaringen zijn in 2012 getoetst op de juiste procedure. Sinds 1 oktober 2012 is landelijk de NODO-procedure (Nader Onderzoek Doodsoorzaak) ingevoerd, waarbij bij iedere overleden minderjarige nader onderzoek volgt, waar de GGD een bijdrage aan levert.

Beleid voor mensen met een beperking

Er is een begin gemaakt met de 'Scan Agenda 22'. Deze scan geeft inzicht in de mate waarop een aantal gemeentelijke kerndiensten rekening houdt met mensen met een beperking. Op basis van de scans wordt het gemeentelijk uitvoeringsprogramma voor mensen met een beperking in 2013 ingevuld. In 2012 is de campagne "Goed op weg" voor mensen met een beperking succesvol afgesloten met een drukbezochte stadsrally.

Er zijn dertien projecten opgezet die een relatie hadden met de inrichting en de bewustwording van de fysieke omgeving voor mensen met een beperking. Het gaat hierbij om het plaatsen van rateltickers voor mensen met een visuele beperking. Er is werk gemaakt van de strandtoegankelijkheid. Tijdens de zomer is een stuk 'mobimat' geplaatst bij strandtent de Waterreus; waardoor mensen met een beperking zich met een (strand-)rolstoel of (strand-)rollator op het strand kunnen verplaatsen.

Tevens is eind 2012 een aanvang gemaakt om de website www.toegankelijkheidsdenhaag.nl in een nieuw jasje te steken. De site heeft een meer interactief karakter gekregen. Mensen met een beperking kunnen nu ook via hun mobiele telefoon (met een app) toegankelijke gebouwen in Den Haag opzoeken. Naar het voorbeeld van de landelijke app zal de stichting Voorall een op Den Haag gerichte app ontwikkelen.

Verloop van financiële cijfers en toelichtingen

Naast de verschillenverklaringen in 2012, zijn ook de verschillen met vorig jaar interessant. Deze verklaring treft u aan in deze paragraaf. Ook worden de neutrale verschillen (groter worden of krimpen

van het programma zonder dat dit resultaat oplevert) verklaard. De tabellen zijn zoveel mogelijk voorzien van een korte analyse.

Programmatotaal 2012

	Ontwerp- begroting 2012	Actuele begroting 2012	Uitkomst 2012	Resultaat 2012
Lasten	71.575	76.735	73.219	3.516 V
Baten	18.522	20.010	30.137	10.127 V
Saldo exclusief reserves	53.053 N	56.725 N	43.082 N	13.643 V
<i>Dotaties aan reserves</i>	0	0	7.793	7.793 N
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	4.171	7.513	3.197	4.316 N
Saldo inclusief reserves	48.882 N	49.212 N	47.678 N	1.534 V

N.B. De actuele begroting wijkt af van de ontwerpbegroting als gevolg van door de raad genomen besluiten (halfjaarbericht en overige raadsvoorstellen).

Neutrale ontwikkeling, geen financieel resultaat

Er is een technische wijziging uitgevoerd op de reserve Aanvaardbare kosten Nederlandse Zoergautoriteit en bij de voorziening Ambulancedienst. Hierdoor zijn beide posten opgeheven. Het bedrag van de voorziening was net zo groot als de negatieve reserve aanvaardbare kosten NZA, namelijk € 7,6 mln. Deze technische wijziging heeft plaats gevonden omdat, in verband met de vorming van de RAV Haaglanden en de veranderende regelgeving, de noodzaak voor het aanhouden van deze posten is komen te vervallen.

Daarnaast is nog sprake van een onderbesteding bij de reserves Den Haag Onder Dak (DHOD) van ca. € 4 mln. Dit komt vooral doordat instellingen met vertraging plannen hebben ingediend. Deze plannen zouden invulling moeten geven aan de doelstelling van fase 2 van DHOD: het voorkomen van dakloosheid. Omdat deze instellingen in eerste instantie bezwaar hadden tegen het ambitieniveau van DHOD gecombineerd met de beschikbare middelen, hebben zij de plannen later aangeleverd.

Uitkomst 2011-2012

	Uitkomst 2011	Uitkomst 2012	Vershil 2011-2012
Lasten	74.811	73.219	1.592 V
Baten	22.237	30.137	7.900 V
Saldo exclusief reserves	52.574 N	43.082 N	9.492 V
<i>Dotaties aan reserves</i>	2.248	7.793	5.545 N
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	1.709	3.197	1.488 V
Saldo inclusief reserves	53.113 N	47.678 N	5.435 V

Uitkomsten 2012 ten opzichte van 2011

Het nadelig saldo op het programma Volksgezondheid en Zorg is ten opzichte van 2011 met € 5,5 mln. afgenomen. Voor € 1,3 mln. wordt dit veroorzaakt door de bezuinigingen op subsidies en personeel. Bovendien hebben in 2012 geen dotaties aan reserves plaats gevonden, terwijl deze in 2011 € 2,2 mln. bedroegen. Tenslotte is in 2012 € 1,2 mln. minder uitgegeven aan overheadkosten, mede als gevolg van gewijzigde regelgeving in het kader van de WAO/WIA.

Specificatie dotaties en onttrekkingen per reserve

Omschrijving reserve	Uitkomst 2012			Begroting 2012	
	Dot.	Ontr.	Vrijval	Dot.	Ontr.
Reserve Aanvaardbare kosten Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) en Afschrijvingssystematiek	7.562	0	0	0	0
Reserve Wet voorzieningen Gehandicapten	0	154	0	0	264
Reserve thuislozenzorg GSB 3	0	539	450	0	3.118
Reserve Verslavingszorg GSB3	0	0	0	0	823
Reserve Voorzieningen Den Haag Onder Dak	0	0	0	0	674
Reserve Financiering ambulancedienst	231	297	0	0	86
Reserve Krachtwijken volksgezondheid	0	5	1.752	0	2.288
Vrouwenopvang Ouderenmishandeling	0	0	0	0	260
Totaal	7.793	995	2.202	0	7.513

De technische wijziging op de reserve Aanvaardbare kosten Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) en Afschrijvingssystematiek staat bij de neutrale ontwikkeling toegelicht.

In 2012 is minder uit reserves besteed. De grootste afwijking zit op reserves DHOD (reserve Thuislozen GSB3, reserve Verslavingszorg en reserve Voorzieningen DHOD) waarbij sprake is van een onderbesteding van ca. € 4 mln. Deze zijn ook toegelicht bij de neutrale ontwikkelingen. De vrijval op de reserve krachtwijken volksgezondheid is ontstaan omdat dit centraal geadmistreerd wordt.

Saldi reserves / voorzieningen / investeringen

	Uitkomst 2012	Begroting 2012	Uitkomst 2011
Eindsaldo 31-12 Reserves	10.543	-1.566	5.948
Eindsaldo 31-12 Voorzieningen	618	7.740	8.601
Investeringen	322	497	502

Voorzieningen

De daling van het totaal van voorzieningen is ook toe te schrijven aan de technische wijziging op de reserve Aanvaardbare kosten Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) en Afschrijvingssystematiek. Deze post is bij neutrale ontwikkelingen verder toegelicht.

2.17 Programma Verkeer

Coördinerend portefeuillehouder: Peter Smit

Doelstelling van het programma Verkeer is het waarborgen van een duurzame bereikbaarheid van de stad. De mobiliteit mag toenemen maar dat mag niet ten koste gaan van het leefmilieu. Bij bereikbaarheid ligt de nadruk op een beperkt aantal locaties in de stad (de zogeheten 'toplocaties'). Bij duurzaamheid ligt de nadruk onder andere op de zorg dat het doorgaande autoverkeer niet door de Haagse woon- en leefgebieden rijdt en op het beheersen van de parkeerdruk op straat. Uitgegaan wordt van een beheerste groei van het autoverkeer, dat moet worden bereikt door het aanbieden van goede duurzame alternatieven (fiets, openbaar vervoer en Parkeer- en reiscombinaties). Het doel is dat de stad goed bereikbaar is en verkeersveilig voor alle vormen van vervoer. De gemeente heeft hiervoor in 2012 onder andere 68 dynamische-route-informatiepanelen neergezet, 17 km bestaande tegelfietspad omgezet in rood asfaltfietspad, 360 parkeerautomaten zijn op straat verwijderd en het programma P2500 is van start gegaan.

Topindicator

In de Haagse Nota Mobiliteit is aangegeven welke streeftijden gelden voor de bereikbaarheid van de (economische) toplocaties in de stad. Deze streeftijden zijn haalbaar als wordt voldaan aan de minimale traject (reis-) snelheden op de regionale hoofdwegen, zoals Utrechtsebaan en Lozerlaan en op de stedelijke hoofdwegen, zoals de Erasmusweg of de Loosduinseweg (zie Haagse Nota Mobiliteit blz. 104, kaart 7.4). Aangegeven wordt het percentage van de gemeten trajecten waarop de gewenste reissnelheid wordt gehaald, streefwaarde is 100%.

Het aantal gebieden met een parkeerdruk >90% kan toenemen als parkeerdruk toeneemt, maar ook als nieuwe gebieden zijn geteld, dit aantal neemt af als maatregelen worden getroffen.

De keuze van de vervoerwijze wijzigt normaal gesproken van jaar tot jaar relatief weinig.

Topindicator	Realisatie 2012	Begroting 2012	Realisatie 2011	Nulmeting 2010
Reistijdenmatrix van verkeersstromen				
Gemiddelde trajectnsnelheid auto:				
- Regionale Hoofdwegen	65%	Minimaal 35-40 km/uur	64%	73%
- Stedelijke Hoofdwegen	73%	Minimaal 20-25 km/uur	67%	65%
Reistijd stadsrand tot toplocaties*:				
- (inter)Nationale toplocaties en Randstedelijke toplocaties	Zie traject-snelheid	Maximaal 20 minuten	Zie traject-snelheid	Zie traject-snelheid
- Regionale toplocaties		Maximaal 30 minuten		

Bron 2011 en 2012: Nationale Databank Wegverkeersgegevens, 2010: incidentele meting.

*De mate waarin de gewenste trajectnsnelheden worden gehaald is een directe indicatie voor de mate waarin de toplocaties binnen de gestelde reistijden bereikbaar zijn. Getallen kunnen nog niet worden geleverd, omdat de trajectnsnelheden nog niet beschikbaar zijn over de gehele lengte van de voorkeursroutes naar de toplocaties.

Topindicator	Realisatie 2012	Begroting 2012	Realisatie 2011	Nulmeting 2010
Het aantal buurten met een parkeerdruk van meer dan 90%	23	26	26	≥5

Bron 2011 en 2012: tellingen gemeente Den Haag; 2010: Rapport Aanpak parkeren in woongebieden.

Topindicator	Realisatie 2012	Begroting 2012	Realisatie 2011	Nulmeting 2010
Vervoerswijze van alle reizigers in Den Haag, % verplaatsingen per categorie	Nnb*			
Auto		36 %	36 %	36,5%
Openbaar Vervoer		14 %	14 %	17,5%
Fiets		21 %	20 %	16,2%
Lopen		29 %	29 %	29,8%

Bron 2010, 2011 en 2012: CBS (Ovin)

*Gegevens van CBS komen in juni beschikbaar.

**Verbeterde weging CBS toegepast, aangepast aan Haagse bevolkingssamenstelling.

Wat hebben we gedaan en wat heeft het gekost?

Deze paragraaf beschrijft de beleidsmatige verantwoording op productniveau. Een beleidsmatige verantwoording sluiten wij af met een blokje 'financieel resultaat' voor de grootste of belangrijkste financiële verschillen in 2012. Het resultaat per product is de kapstok voor de financiële verschillenverklaring. Het product met het hoogste resultaat (positief of negatief) staat het eerst vermeld.

Financiële cijfers

Programma-activiteiten in 2012	Uitkomst 2012			Begroot saldo 2012	Resultaat 2012
	Lasten	Baten	Saldo		
Aanleg wegen, straten en pleinen	40,7	16,0	24,8 N	21,6 N	3,2 N
Verkeersmaatregelen	18,7	11,7	6,9 N	8,5 N	1,5 V
Verkeersregeling	8,2	0,0	8,2 N	7,5 N	0,6 N
Baten parkeerbelasting	0,0	39,4	39,4 V	38,8 V	0,6 V
Groei aandeel openbaar vervoer	5,3	2,2	3,0 N	2,7 N	0,4 N
Parkeren op straat	36,3	2,5	33,8 N	33,7 N	0,1 N
Parkeergarages	1,4	3,7	2,3 V	3,1 V	0,8 N
Totaal	110,6	75,5	35,1 N	32,1 N	3,0 N

Aanleg Straten, Wegen, Pleinen

In 2012 is de eerste kilometer vernieuwde Scheveningen boulevard voor het publiek opengesteld en is de nieuwe strandweg voor autoverkeer opengesteld. Hiermee zijn ook 144 nieuwe parkeerplaatsen op de boulevard beschikbaar gekomen. De werkzaamheden aan het laatste deel, dat ligt aan het Noordelijk

Havenhoofd, zijn in 2012 gestart. De planning is dat de werkzaamheden zo min mogelijk hinder geven voor het strandseizoen 2013. Na het begin van het strandseizoen zullen nog restwerkzaamheden plaatsvinden.

Verder is de herinrichting van de Grote Marktstraat uitgewerkt in een Definitief Ontwerp. De raad heeft de uitvoering vrijgegeven. De aanbesteding van het maaiveld heeft plaatsgevonden en in 2013 zal de aanbesteding van de verlichting plaatsvinden en de uitvoering starten.

Ook zijn in 2012 de voorbereidingen voor het project Haags Startstation Erasmuslijn heropgestart, nadat deze in de zomer van 2011 waren stopgezet door onduidelijkheid van de herinrichting spoorwegemplacement Den Haag Centraal. Een nieuwe planning is gemaakt en Prorail heeft de begeleiding van de uitvoering weer op zich genomen.

Financieel resultaat

€ 3,2 mln. N

Scheveningen boulevard € 4,9 mln. N

Voor de Scheveningse boulevard ontvangt de gemeente Den Haag naast andere financiering een bijdrage van het rijk. In 2012 zijn deze middelen als specifieke uitkering via het gemeentefonds verstrekt en aan de reserve grote projecten toegevoegd. In 2012 is voor € 4,9 mln. kosten gemaakt die nog ten laste komen van de reserve grote projecten. Echter hier is in de begroting 2012 geen rekening mee gehouden. Middels een technisch bestedingsvoorstel zal voorgesteld worden om deze alsnog te verrekenen met de reserve Grote Projecten.

Btw Souterrain € 1,7 mln. N

Het Souterrain is in 2004 afgerond. Een resterend deel van de btw (€ 13,1 mln.) moet met het ministerie van Verkeer en Waterstaat worden afgerekend. In juli 2012 heeft het ministerie van Infrastructuur en Milieu aangegeven dat de btw voor € 1,7 mln. niet voor vergoeding in aanmerking komt. Hiervoor is de vordering aan het ministerie bijgesteld.

Voordelen infrastructurele werken € 2,7 mln. V

In 2012 zijn incidentele voordelen ontstaan op infrastructurele projecten. Het gaat om voordelen op de fietstunnel Veenweg, btw-voordelen en extra binnengehaalde subsidies voor het verhogen van de snelheid van het openbaar vervoer.

Overig € 0,7 mln. V

Verkeersmaatregelen

Er zijn 68 dynamische routeinformatie panelen (drips) neergezet die tussen 06.00 uur en 20.00 uur worden bediend en op basis van actuele verkeersgegevens voorkeurroutes tonen. In 2012 is ook gestart met het slimmer maken van verkeerslichten waardoor deze in interactie tot de aanwijzingen op de drips kunnen worden ingezet.

In het afgelopen jaar zijn de Middachtenweg-Guntersteinweg en de Hengelolaan-Beresteinlaan opnieuw ingericht. Dit zijn twee locaties waar veel ongevallen gebeuren ('black spots'). In voorbereiding zijn de herinrichting van tien risicovolle trajecten en van vier 'black spots'. Ook zijn 16 schoolzones aangelegd. Nog eens 17 schoolzones zijn ontworpen en voor vier locaties zijn kleine infrastructurele maatregelen voorbereid. Op zes locaties is met kleine verkeersmaatregelen de verkeersveiligheid verbeterd. Er zijn 20 snelheidsdisplays in gebruik genomen, die automobilisten ertoe moeten brengen hun snelheid aan de omgeving en regelgeving aan te passen. Op het gebied van verkeerseducaties zijn de fietsexamens voortgezet en zijn op vijf schoolplein verkeersparcoursen gerealiseerd.

Financieel resultaat

€ 1,5 mln. V

In 2012 lag de prioriteit bij de projecten Netwerk randstadrail en P2500. De lasten zijn lager uitgevallen, doordat er meer gewerkt is aan deze projecten. Dit betreft een voordeel van € 0,7 mln. Verder leidt de afhandeling van het verkeerscirculatieplan tot een voordeel van € 0,6 mln.

Overig 0,2 mln. V

Betaalbare en voldoende parkeerplaatsen

In 2012 is begonnen met de bouw van een volautomatische autoberging onder de gracht bij de Veenkade/Noordwal. Wij realiseren in deze collegeperiode ruim 2000 extra parkeerplaatsen. Hiervoor is vanaf 2012 structureel € 4,5 mln. beschikbaar. Het programma P2500 is in 2012 voortgezet met de uitvoering van diverse herinrichtingen. In 2012 zijn in totaal meer dan 800 parkeerplaatsen gerealiseerd in de belangrijkste vijf probleemgebieden Heesterbuurt, Vruchtenbuurt, Oud-Leyenburg, Oud-Scheveningen en Laakkwartier-Oost. In 2012 is besloten tot de aanleg van 206 parkeerplaatsen langs de Laan van Meerdervoort en tot de bouw van een tijdelijke parkeergarage in Oud-Leyenburg met 215 plaatsen. Deze vangt in de jaren 2013 en 2014 de mede piekvraag op die wordt veroorzaakt door rioleringswerkzaamheden. Daarna zal hij nog een tijd als extra parkeercapaciteit blijven staan. Tot slot is een haalbaarheidsstudie gestart naar het realiseren van een ondergronds parkeervoorziening in het Laakkwartier.

Ook is gestart met het optimaliseren en moderniseren van het betaald parkeren. In dit kader wordt overgegaan op muntloos parkeren. Er zijn 360 parkeerautomaten van straat gehaald. Daarnaast is een proef gestart met een scanauto die de kentekens scant en de kentekens zonder parkeerrecht doorgeeft aan 3 parkeercontroleurs op scooters. In 2013 wordt een definitief plan tot invoering opgesteld. Ook is een proef gestart met de verbreding van de taken van een aantal parkeercontroleurs. Tot slot is besloten om in 2013 alle balieactiviteiten onder te brengen bij de stadsdeelkantoren.

Verbetering hoofdwegennetwerk

Voor de verbetering van het hoofdwegennetwerk is in 2012 ingezet op de projecten Rotterdamsebaan en Neherkade. Voor de Rotterdamsebaan hebben de gemeenten Den Haag, Leidschendam-Voorburg en Rijswijk de voorkeursvariant ‘+ 300 meter met T-aansluiting’ vastgesteld. Samen met de bijdrage van het Stadsgewest Haaglanden en een verhoogde toegezegde Rijksbijdrage is er een sluitende businesscase. Het Stadsgewest Haaglanden heeft in oktober 2012 de subsidieaanvraag ingediend bij het ministerie van Infrastructuur en Milieu. De verwachting is dat het ministerie voor de zomer een besluit neemt.

Daarnaast is afgelopen jaar de MIRT-verkenning Haaglanden afgerond. Hierdoor is de aanleg van extra rijstroken voor het doorgaande verkeer op de A4 langs Den Haag zeker gesteld. Ook zijn verbeteringen van de stedelijke invalsroutes via de Prinses Beatrixlaan (Rijswijk), de N211/Lozerlaan en de N14/Noordelijke Randweg als voorkeursprojecten in het MIRT opgenomen. Ook worden door het Rijk enkele aansluitingen waaronder de A13/Knooppunt Ypenburg verbeterd. Realisatie van de maatregelen is gepland in de periode 2016 – 2023. Van de route Lozerlaan/Noordwestelijke Hoofdroute is in 2012 de verkenningstudie afgerond.

Verbetering fietsvoorzieningen

Kwaliteit en comfort van fietspaden zijn belangrijke factoren voor het stimuleren van het fietsgebruik. Met het Meerjarenprogramma fiets 2011-2014 is verdergegaan met het verbeteren van de kwaliteit van bestaande fietspaden.

- In 2012 is ca. 17 kilometer aan tegelfietspad omgezet naar asfaltfietspaden. Gestart is met het voorontwerp van twee stertroutes voor de fiets Binnenstad-Regentes-Scheveningen Haven en Binnenstad-Bezuidenhout-Leidschenveen
- In 2012 is ook gestart met het project 'kleine' Weimarstraat. Voor de Bankastraat is gestart met het maken van een voorontwerp.
- Het College heeft voorbereidingen getroffen om het fietsen in de hele binnenstad toe te staan en op een eenduidige manier te regelen.

Er is veel werk verzet voor fietsenstallingen. De fietsenstalling aan De Laan is geopend. Er is een subsidieregeling gekomen om bewoners te stimuleren zelf een buurtstalling te laten realiseren. In 2012 zijn daardoor buurtstallingen in gebruik genomen in de Abeelstraat en de 2^e Schuytstraat. Voor negen andere stallingen is de subsidie toegekend en wordt gewerkt aan de realisatie. Er zijn nog drie aanvragen in behandeling. Voor buurten met een groot tekort aan fietsenstallingen zijn fietstrommels mogelijk. Het stallen van fietsen bij de belangrijke stations vraagt veel aandacht. Bij het Centraal Station is de stalling onder het Prins Bernhardviaduct uitgebreid, en op het Koningin Julianaplein komt een tijdelijke stalling, bij het Anna van Buerenplein een vaste.

In de integrale visie op het fietsparkeren in de binnenstad en de stationsomgevingen komen uitbreiding van het aantal fietsenstallingen, beheer, onderhoud en exploitatie, handhaving op fout geparkeerde fietsen en de structurele financiering aan bod.

Tot slot zijn 14 fietsonvriendelijke situaties aangepakt. Het zijn doorgaans werkzaamheden zoals het aanbrengen van fietssymbolen of andere markeringen, het plaatsen van trottoirbanden, het verbeteren van zichtmogelijkheden, het aanbrengen van extra oversteekmogelijkheden en het verminderen van hoogteverschillen tussen schrikstrook en fietspad.

Openbaar Vervoer

In het coalitieakkoord is afgesproken om de inzet van conducteurs op de trams te verdubbelen. Op de tramlijnen 9 en 16 zijn meer conducteurs actief. Dit kost jaarlijks € 2 mln. Hierdoor voelen burgers zich veiliger in de tram en zullen hierdoor eerder met het openbaar vervoer reizen. Verder wordt in nauwe samenwerking met het Stadsgewest Haaglanden en de HTM het tramnet opgewaardeerd tot het niveau van RandstadRail. Het programma om dit mogelijk te maken bestaat uit een reeks projecten die deel uitmaken van het Actieprogramma Regionaal OV van het rijk (AROV) of die geheel door het Stadsgewest Haaglanden.

- In 2012 zijn de voorontwerpen vastgesteld voor de tramtracés in het centrum ("NRR HS-CS") en voor een opstelspoor bij de Parallelweg ter hoogte van de Wouwermanstraat.
- De voorontwerpen voor het tracé van lijn 9 (Melis Stokelaan) en van de herinrichting van het Stationsplein HS zijn voor inspraak vrijgegeven.
- In het voorjaar zijn op lijn 2 Randstad Railvoertuigen gaan rijden.
- De raad heeft in 2012 besloten de busremise in de Telexstraat aan te kopen. Hiermee wordt een toekomst vaste stallingsplek voor de bussen gegarandeerd.

Beter benutten

Eind 2011 hebben het Rijk, het Stadsgewest Haaglanden en de gemeente Den Haag overeenstemming bereikt over een extra maatregelenpakket om de bestaande infrastructurele netwerken beter te benutten. Dit betreft fiets- en stallingsvoorzieningen, opwaardering van OV-verbindingen, wegprojecten en maatregelen voor Dynamische Verkeersmanagement. Ook worden met het bedrijfsleven afspraken gemaakt om de files te verminderen. In 2012 zijn voor alle regionale projecten in Haaglanden de

Plannen van Aanpak bij het ministerie ingeleverd en goedgekeurd. Hiermee is de basis gelegd voor de uitwerking en realisatie van de 28 projecten binnen Beter Benutten Haaglanden.

Verloop van financiële cijfers en toelichtingen

Naast de verschillenverklaringen in 2012, zijn ook de verschillen met vorig jaar interessant. Deze verklaring treft u aan in deze paragraaf. Ook worden de neutrale verschillen (groter worden of krimpen van het programma zonder dat dit resultaat oplevert) verklaard. De tabellen zijn zoveel mogelijk voorzien van een korte analyse.

Programmatotaal 2012

	Ontwerp- begroting 2012	Actuele begroting 2012	Uitkomst 2012	Resultaat 2012
Lasten	77.162	111.498	97.043	14.455 V
Baten	36.687	71.000	63.189	7.811 N
Saldo exclusief reserves	40.475 N	40.498 N	33.854 N	6.644 V
<i>Dotaties aan reserves</i>	3.373	12.658	13.553	895 N
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	7.796	21.070	12.343	8.727 N
Saldo inclusief reserves	36.052 N	32.086 N	35.064 N	2.978 N

N.B. De actuele begroting wijkt af van de ontwerpbegroting als gevolg van door de raad genomen besluiten (halfjaarbericht en overige raadsvoorstellen).

Neutrale ontwikkeling, geen financieel resultaat

Een aantal projecten binnen programma Verkeer wordt gefinancierd met externe financieringsbronnen (beschikkingen). In 2012 is, na het opstellen van de begroting, een beschikking van Haaglanden Verkeersveiligheid betreffende het project de Guntersteinweg-Middachtenweg ontvangen en daarom niet opgenomen in de begroting. Bij de beschikkingen Haaglanden Fiets en Haaglanden Openbaar Vervoer is de realisatie op de projecten lager dan begroot. De voornaamste oorzaken hiervan betreffen vertragingen door vorst, problemen met de aannemer en aangepaste project planning. In totaal veroorzaken de beschikkingen een neutrale ontwikkeling van € 10,6 mln. Daarnaast heeft op de reserve Openbaar Vervoer, reserve Parkeren en reserve Verstrating een lagere onttrekking plaatsgevonden. In totaal gaat het om 7,1 mln. Dit komt omdat projecten nog niet zijn uitgevoerd of vertraagd zijn.

Uitkomst 2011-2012

	Uitkomst 2011	Uitkomst 2012	Vershil 2011-2012
Lasten	105.941	97.043	8.898 V
Baten	75.748	63.189	12.559 N
Saldo exclusief reserves	30.193 N	33.854 N	3.661 N
<i>Dotaties aan reserves</i>	10.060	13.553	3.493 N
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	6.786	12.343	5.557 V
Saldo inclusief reserves	33.467 N	35.064 N	1.597 N

Uitkomsten 2012 ten opzichte van 2011

In 2012 zijn incidentele middelen door middel van versnelde afschrijving van maatschappelijk nut op het Meerjarig investeringsplan geplaatst. Deze versnelde afschrijving bedroeg voor programma 17 € 5,6 mln.

Verder zijn in 2012 € 13,7 mln. minder lasten uit beschikkingen aferekend dan in 2011. Hiertegenover staan ook € 13,7 mln. minder baten.

Specificatie dotaties en onttrekkingen per reserve

Omschrijving reserve	Uitkomst 2012			Begroting 2012	
	Dot.	Ontr.	Vrijval	Dot.	Ontr.
Reserve Verstrating grondbedrijf	171	57	0	300	694
Reserve Parkeren	8.665	2.022	6.000	7.500	9.500
Reserve Groei fietsgebruik trekvliettracé	0	543	0	0	543
Reserve Openbaar Vervoer Hoger Plan	2.250	0	3.000	2.250	8.000
Reserve Reserve beleid VCP	0	51	260	0	310
Res. HSL shuttle	0	0	0	0	600
BR Aanleg transferia	0	4	0	0	340
BR VHV DHZW (programma 17)	2.467	0	0	2.608	573
BR Stedelijke Ontwikkeling (p17/211)	0	224	0	0	328
Reserve Biesieklette	0	182	0	0	182
Totaal	13.553	3.083	9.260	12.658	21.070

Vanuit de reserve Openbaar Vervoer Hoger Plan hebben in 2012 geen werkzaamheden plaatsgevonden aan de trajecten waaraan Gemeente den Haag bijdraagt. De vrijval van € 3 mln. uit deze reserve is via de voorjaarsnota 2011 toegekend aan de algemene middelen (motie Koninginnegracht).

De vrijval vanuit de reserve parkeren is toe te schrijven aan de opvoer van de parkeergarage Nieuwersluisstraat als investering in het MIP (€ 2,3 mln.). De overige € 3,7 mln. was toegewezen voor de verbetering van de leefbaarheid in parkeergarages. Dit project wordt uitgevoerd via de krachtwijken. Vandaar dat dit bedrag aan de reserve Krachtwijken is toegevoegd.

De reserve Verstrating Grondbedrijfsgebieden dient om binnen 5 jaar na uitvoering van werkzaamheden eventuele schades te kunnen herstellen. Deze reserve wordt gevuld met bijdragen van ontwikkelingsprojecten. De inkomsten en uitgaven zijn moeilijk in te schatten. In 2012 zijn nauwelijks kosten gemaakt.

Saldi reserves / voorzieningen / investeringen

	Uitkomst 2012	Begroting 2012	Uitkomst 2011
Eindsaldo 31-12 Reserves	26.671	17.049	25.461
Eindsaldo 31-12 Voorzieningen	693	505	505
Investeringen	27.041	38.936	28.494

Investeringen

De bestedingen blijven fors achter bij de begroting. Er zitten vertragingen op fietsprojecten en de parkeergarage Nieuwersluisstraat. De grootste afwijking zit op het verkeerscirculatieplan. Onder meer door het niet volledig realiseren van de DRIP's. Een nadere toelichting is te vinden in de paragraaf investeringen.

2.18 Programma Wonen

Coördinerend portefeuillehouder: Marnix Norder

De doelstelling van het programma Wonen is het realiseren van een aantrekkelijk stedelijk woonklimaat voor de huidige en nieuwe bewoners van onze stad. We streven naar een geschikte woonruimte voor elke levensfase en op ieder inkomensniveau. Scheefwonen is ook in 2012 tegengegaan. Doorstroompremies scheefwonen zijn verleend aan huishoudens met een toetsingsinkomen van € 43.000 of meer die een sociale huurwoning achterlaten en doorstromen naar een andere woning in Den Haag. De doelstelling is ook om gezinnen te behouden en studenten aan te trekken.

Topindicator

Topindicator	Realisatie 2012	Begroting 2012	Realisatie 2011	Nulmeting 2006
Wijziging woningvoorraad				
Opgeleverde nieuwbouw	1.551	1.500	1.477	2.471
Overige toevoegingen aan de woningvoorraad zijnde geen nieuwbouw	399	200	267	191
Totaal onttrekkingen aan woningvoorraad	358	540	232	1.622
Saldo wijziging woningvoorraad	1.193	1.160	1.421	1.040

Bron: woning voorraad mutatie volgens w015- en w055 opgave aan het CBS, bewerking DSO/PSO
Woningvoorraad mutaties betreft woningen en wooneenheden

Wat hebben we gedaan en wat heeft het gekost?

Deze paragraaf beschrijft de beleidsmatige verantwoording op productniveau. Een beleidsmatige verantwoording sluiten wij af met een blokje 'financieel resultaat' voor de grootste of belangrijkste financiële verschillen in 2012. Het resultaat per product is de kapstok voor de financiële verschillenverklaring. Het product met het hoogste resultaat (positief of negatief) staat het eerst vermeld.

Financiële cijfers

Programma-activiteiten in 2012	Uitkomst 2012			Begroot saldo 2012	Resultaat 2012
	Lasten	Baten	Saldo		
Woonbeleid	3,9	0,4	3,6 N	4,3 N	0,7 V
Woonwagencentra	1,7	0,4	1,3 N	2,0 N	0,7 V
Woningbouw	6,0	5,4	0,6 N	1,1 N	0,5 V
Stadsvernieuwing woningen	10,9	5,1	5,7 N	5,8 N	0,1 V
Graffitibestrijding	0,6	0,0	0,6 N	0,7 N	0,1 V
Bouw-, woning- en welstandtoezicht	10,9	1,3	9,7 N	9,7 N	0,0 V
Ongediertebestrijding (DSO)	0,1	0,0	0,1 N	0,1 N	0,0 V
Totaal	34,1	12,5	21,6 N	23,7 N	2,1 V

Woningbeleid

- De gemeente ziet erop toe dat voor Haagse huishoudens met een laag inkomen voldoende goedkope woningen beschikbaar zijn en blijven. De verhuiskostenpremie grote woningen loopt nog tot 1 juli 2013. In 2012 zijn 17 subsidies (van € 5.000,-) verleend.

- De doorstroompremie scheefwonen loopt tot 1 juli 2013. In 2012 zijn 11 subsidies van € 5.000 verleend (totaal € 55.000).
- Om de verkoop van nieuwbouw in het middensegment te stimuleren, zijn in 2012 vier projecten aangewezen voor kooppremie. Eén project heeft doorgang gevonden in de uitvoering. Hieruit zijn vijf aanvragen voor subsidie (€ 10.000, -) voortgekomen.

Financieel resultaat

€ 0,7 mln. V

De woningbouwprogrammering van nieuwe locaties is zeer beperkt vanwege het ontbreken van interesse vanuit de vastgoedmarkt en de verschuiving van "Het WOON" (onderzoek) naar 2013. Ook was minder woonbeleid nodig vanwege de economische crisis en het niet doorgaan van de "Wonentop" (€ 0,3 mln. V). Voor het afgeven van voorrangverklaringen was in 2012 minder capaciteit nodig dan begroot (€ 0,2 mln. V). De woonpromotie is in 2012 beperkt tot slechts een woon- en startersbeurs. Door de gunstige situatie op de markt van studentenhuisvesting was er minder geld nodig voor de ondersteuning van initiatieven/projecten (€ 0,2 mln. V).

Woonwagencentra

In de afgelopen jaren is de situatie op de woonwagenlocaties genormaliseerd. Deze ontwikkeling heeft zich in 2012 doorgezet. In 2012 zijn de periodieke controles onderdeel geworden van het reguliere takenpakket van de Haagse Pandbrigade. Bij deze periodieke controles werden weinig overtredingen aangetroffen. In 2012 is de afhandeling van de handhavingsbesluiten uit voorgaande jaren afgerond, op zes aanschrijvingen illegale bouw na. In 2012 is een aantal huurwoonwagens verkocht. Van de oorspronkelijk 35 huurwoonwagens bezat de gemeenten eind 2012 nog drie huurwoonwagens.

De overdracht van de drie gemeentelijke woonwagenlocaties aan de woningcorporaties is nog niet gerealiseerd.

Financieel resultaat

€ 0,7 mln. V

Door de normalisering van de handhaving op woonwagens zijn er minder handhaving werkzaamheden uitbesteed en zijn de juridische kosten afgenomen. Bezien moet worden of dit zo in de toekomst blijft (€ 0,4 mln. V). Als gevolg van de interne reorganisaties is er vertraging opgetreden bij het vervullen van vacatures (€ 0,3 mln. V).

Woningbouw

Woningbouwproductie

De woningmarkt heeft het nog steeds zwaar te verduren. De verwachting is dat dit beeld op de korte termijn niet verandert. Er worden weinig bestaande koopwoningen verkocht en de prijzen dalen. Ook de markt voor nieuwbouwwoningen heeft veel last van de huidige situatie op de woningmarkt. De jaarlijkse woningbouwambitie van 2.500 woningen per jaar, zoals deze in de Haagse Woonvisie is geformuleerd, is tegen de achtergrond van een stagnerende markt bijgesteld naar 1.500 woningen. De Haagse woningbouwproductie in 2012 bedraagt 1.551 woningen. Maar er zijn in 2012 358 woningen onttrokken aan de woningvoorraad. Per saldo kwamen er in 2012 1.193 woningen bij. In 2012 zijn circa 1.375 woningen/eenheden in aanbouw genomen.

Om de woningbouwproductie de komende jaren niet te ver in te laten zakken is in 2012 een woningbouw-aanjager aangesteld om knelpunten weg te nemen bij projecten die in aanbouw moeten worden genomen. Verder zijn, om tegemoet te komen aan de toenemende vraag naar

markthuurloningen, in 2012 productieafspraken gemaakt met Syntrus Achmea over 1.250 woningen in de komende 5 jaar. Ook met andere (institutionele) beleggers zijn in 2012 gesprekken gevoerd. In 2013 moeten deze gesprekken tot afspraken over concrete bouwproductie leiden.

Het Vestia-debacle heeft veel aandacht gevraagd. Het streven is de gevolgen voor Den Haag, voor de Haagse burger en voor de huurders van Vestia, beheersbaar te houden. Dat houdt in dat binnen Den Haag sprake moet zijn van een gecontroleerde verkoop van woningen, de prestatieafspraken tot 2023 moeten blijven gelden en de herstructurering in Den Haag Zuidwest mag niet 10 jaar of langer stil staan. Voor zowel de gemeente als Vestia moet de projectenportefeuille acceptabel afgewikkeld worden. Over deze punten heeft de gemeente met Vestia een Intentieovereenkomst getekend. De raad heeft voor de uitwerking tot een Raamovereenkomst wensen en bedenkingen meegegeven aan het college.

In 2012 hebben de drie Haagse corporaties (Vestia, Staedion en HaagWonen) los van elkaar de gemeente verzocht om uitbreiding van hun verkoopportefeuille. Bij beoordeling van deze verzoeken wordt getoetst aan de uitgangspunten van de prestatieafspraken. Gemeente Den Haag heeft toestemming gegeven aan de verkoop van verspreid bezit van HaagWonen. Gemeente Den Haag heeft deels toestemming gegeven aan de uitbreiding van de verkoopportefeuille van Staedion. Tot slot is in de intentieovereenkomst voor Den Haag Zuid West tussen de gemeente en Vestia als uitgangspunt opgenomen dat de gemeente meewerkt met de verkoop van 300 Vestia-woningen per jaar. De gemeente werkt niet mee aan de verkoop van (eengezins-)woningen van Vestia met een huurprijs onder de huurliberalisatiegrens, met een oppervlakte van 60 m2 of meer en woningen die liggen in niet eenzijdige wijken.

Om het wonen in kantoren te stimuleren is een gemeentelijke 'Taskforce wonen in kantoren' opgezet. In 2012 is er voor 52.000 m2 vergunning verleend voor transformatie. Het gaat hierbij om 24 panden met als grootste transformatie de voormalige kantoorpanden aan de Eisenhowerlaan en het Holiday Inn Express Hotel op de hoek van de Lange Houtstraat en de Casuaristraat.

Kleinschalig opdrachtgeverschap

In maart 2012 is de gemeente begonnen met de verkoop van kavels en kluswoningen aan particulieren die hun eigen huis willen (ver)bouwen of aan kleine investeerders die hun bouwplan willen realiseren. Van de eerste lichting (Laakhaven West, Gele List, Erasmushove, Beetstraat en diverse kluswoningen) is inmiddels 80% verkocht. De gemeente helpt elke klant door weinig regels, een vaste prijs en een simpele procedure. De klant wordt bijgestaan door een koperscoach van de gemeente. In de kavelwinkel in het Haags stadhuis kan de klant voor alle zaken terecht. Het succes van de eerste lichting heeft er toe geleid dat de tweede lichting in maart 2013 te koop zal worden aangeboden.

Financieel resultaat

€ 0,5 mln. V

In 2012 is de subsidie voor de Tinaarlostraat terugontvangen van Staedion, omdat zij niet aan de subsidievoorwaarden konden voldoen. Deze subsidie was reeds verantwoord aan het Rijk en komt nu ten gunste van het resultaat (€ 0,3 mln. V). Verder heeft in 2012 een restitutie plaatsgevonden van het voorschot campusstudio's Stamkartstraat. Ook dit bedrag komt ten gunste van het resultaat (€ 0,1 mln. V). Aan het project Skaeve Huse is minder uitgegeven dan verwacht. In 2012 is gestart met een verdieping van een concrete ontwikkellocatie die voortkwam uit een gemeentebrede locatiestudie. De concrete studie is nog niet afgerond. Een ontwikkelaar en beheerder voor het project is gevonden (€ 0,1 mln. V).

Stadsvernieuwing woningen

De belangrijkste resultaten zijn:

- De VvE-Balie heeft 401 Verenigingen van Eigenaren' geactiveerd, waarvan 46 na aanschrijving van de Haagse Pandbrigade. In de 401 VvE's zitten 3.470 woningen.
- Ruim 151 VvE's hebben gebruik gemaakt van bemiddeling door de VvE-Balie.
- Er zijn 16 VvE-informatieavonden gehouden.
- In 2012 zijn 5 kluswoningen verkocht.
- Er zijn in 2012 circa 40 duurzame voorbeeldwoningen gerealiseerd.
- In de Vruchtenbuurt heeft de onderhoudscampagne "Hou van je huis" plaatsgevonden.

Met het beleidsprogramma Duurzame particuliere woningverbetering willen we (tot 2015) bij 5.000 woningen consoliderende en innovatieve maatregelen treffen, inclusief duurzaamheidsmaatregelen. In het uitvoeringsplan "Bestaande woningen, duurzame woningen!" zijn concrete acties voorgesteld om woningen te verduurzamen. De particuliere voorraad krijgt een belangrijke plek in dit uitvoeringsplan. Het uitvoeringsplan is een uitwerking van de Woonvisie en van het gemeentebrede Programma Duurzaamheid. In 2012 zijn de volgende resultaten behaald:

- Dak- en vloerisolatie: 689 subsidies zijn toegekend (€ 1,16 mln.);
- Glisolatie: 313 subsidies zijn toegekend (€ 0,20 mln.);
- Groene daken: 39 subsidies zijn toegekend (€ 0,16 mln.).

1.500 kamers voor jongeren/studenten 2010-2014

In 2012 zijn twee nieuwbouwprojecten voor studentenwoningen gestart: het College van de Universiteit Leiden aan het Anna van Buerenplein en de studentenhuisvesting aan de Schenkweg. Hiermee worden ruim 400 kamers gerealiseerd. In december 2012 is een onderzoek naar de woonwensen onder Haagse studenten gehouden. De resultaten van dit onderzoek komen in het voorjaar van 2013. Samen met de prognoses uit de Landelijke Monitor Studentenhuisvesting 2012, kan de ambitie voor extra studentenhuysvesting herijkt worden.

Huisvestingsafspraken sociaal kwetsbaren

De gemeente en de corporaties zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het huisvesten van verschillende groepen sociaal kwetsbaren. In convenanten tussen corporaties en zorgverlenende instellingen zijn afspraken gemaakt over de aantallen beschikbaar te stellen woningen. Deze quota zijn in 2012 bijna geheel benut. Daarnaast geeft de gemeente (op advies van de Toetsingscommissie) voorrangsverklaringen af aan woningzoekenden voor sociale huurwoningen. Iemand met grote medische of sociale problemen, die samenhangen met zijn woonsituatie, kan een voorrangsverklaring aanvragen. Ook onder andere bijzondere omstandigheden kan een voorrangsverklaring worden afgegeven. In 2012 zijn 1210 aanvragen voor een voorrangsverklaring ingediend en 854 verklaringen verleend.

Huisvesting arbeidsmigranten

Op dit moment wordt er op drie locaties gewerkt aan de realisatie van grootschalig kort verblijf. Dit zijn:

- Jaap Edenweg/Lozerlaan (Jobcenter), 360 plaatsen kort verblijf, tijdelijke bouw (units). Fase: start bouw wanneer laatste knelpunt is opgelost.
- Calandkade (Otto Work Force), 190 plaatsen kort verblijf, tijdelijke bouw (units). Fase: opgeleverd. Opening begin 2013.
- Binckhorst (Centacon), 600 plaatsen kort verblijf gemixte doelgroep, transformatie. Fase: initiatief (is opnieuw sprake van). Eerdere bezwaren met betrekking tot arbeidsmigrantenhuysvesting op deze locatie zijn vervallen.

In de prestatieafspraken 2010 tot en met 2015 met de drie Haagse corporaties is opgenomen dat zij 1.500 plekken voor arbeidsmigranten gaan realiseren. Corporaties geven op dit moment met name

invulling aan deze afspraak door niet-courante woningen in kamerbewoning voor arbeidsmigranten om te zetten. Ze maken hiervoor gebruik van bemiddelingsbureaus/beheerders. Door de corporaties is contact gelegd met werkgevers en uitzendorganisaties over het aansluiten van de (cyclische) vraag en het (constante) aanbod. Tot dusver hebben de corporaties gezamenlijk ca. 230 plekken gerealiseerd.

Bouw-, woning en welstandtoezicht

Binnen het bouw-, woning- en welstandtoezicht voert de Haagse Pandbrigade (HPB) de controles van de bestaande voorraad gebouwen uit. De personele capaciteit wordt efficiënter ingezet door eerst een administratief onderzoek ('digitale schouw') te doen. Er worden minder woningen gecontroleerd waar geen sprake is van overtredingen. Daarnaast voert de HPB controles uit naar aanleiding van meldingen. Het afgelopen jaar is sterk ingezet op het opleggen van bestuurlijke boetes om overtredingen niet alleen te beëindigen maar ook te bestraffen. Eind 2012 is een 'hot-spot'-team geformeerd. Dit team opereert in de centrum-krachtwijken en andere kwetsbare gebieden om daar de leefbaarheid en veiligheid te borgen.

Graffitibestrijding

In 2012 hebben 3.765 personen gebruik gemaakt van de schoonmaakregeling (2011: 3.748). Eind 2012 was met 48 van de 52 bewonersorganisaties in Den Haag een collectief contract gesloten. Ongeveer 11.000 vierkante meter graffiti werd verwijderd van particuliere panden en objecten in de openbare ruimte. Dat was bijna net zoveel als in 2011. Samen met Stedin en Centercom werden ruim 1.400 transformatorhuisjes schoongemaakt.

Verloop van financiële cijfers en toelichtingen

Naast de verschillenverklaringen in 2012, zijn ook de verschillen met vorig jaar interessant. Deze verklaring treft u aan in deze paragraaf. Ook worden de neutrale verschillen (groter worden of krimpen van het programma zonder dat dit resultaat oplevert) verklaard. De tabellen zijn zoveel mogelijk voorzien van een korte analyse.

Programmatotaal 2012

	Ontwerp- begroting 2012		Actuele begroting 2012		Uitkomst 2012		Resultaat 2012
Lasten	34.952		35.296		24.434		10.862 V
Baten	11.253		6.157		5.355		802 N
Saldo exclusief reserves	23.699	N	29.140	N	19.079	N	10.061 V
<i>Dotaties aan reserves</i>	5.030		10.237		9.712		525 V
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	8.910		15.655		7.185		8.470 N
Saldo inclusief reserves	19.819	N	23.722	N	21.606	N	2.116 V

N.B. De actuele begroting wijkt af van de ontwerpbegroting als gevolg van door de raad genomen besluiten (halfjaarbericht en overige raadsvoorstellen).

Neutrale ontwikkeling, geen financieel resultaat

In 2012 zijn er voor diverse projecten lagere lasten gemaakt en daardoor zijn lagere onttrekkingen aan reserves gerealiseerd. Dit betreft onder andere de projecten Stimulering verkoop nieuwbouwsegment, dynamiek op maat, taskforce 16.200 woningen, doorstroompremie scheef wonen en huisvesting arbeidsmigranten en projecten op het gebied van bouw-, woning- en welstandtoezicht.

Uitkomst 2011-2012

	Uitkomst 2011	Uitkomst 2012	Vershil 2011-2012
Lasten	50.528	24.434	26.094 V
Baten	30.097	5.355	24.742 N
Saldo exclusief reserves	20.431 N	19.079 N	1.352 V
<i>Dotaties aan reserves</i>	<i>6.915</i>	<i>9.712</i>	<i>2.797 N</i>
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	<i>5.354</i>	<i>7.185</i>	<i>1.831 V</i>
Saldo inclusief reserves	21.992 N	21.606 N	386 V

Verschillen uitkomst 2012 t.o.v. uitkomst 2011

De belangrijkste oorzaak van de verschillen tussen 2011 en 2012 wordt veroorzaakt door de afhandeling van de regeling Besluit Woninggebonden Subsidies (BWS) in 2011. Dit heeft ertoe geleid dat zowel de baten (binnenkomst subsidies) als de lasten (doorgeven subsidies aan de corporaties) in 2011 € 19 mln. hoger waren.

Specificatie dotaties en onttrekkingen per reserve

Omschrijving reserve	Uitkomst 2012			Begroting 2012	
	Dot.	Ontr.	Vrijval	Dot.	Ontr.
Res. Handhaving en ongediertebestrijding	0	504	0	0	1.225
Reserve Ruimtelijke Ordening	4.000	4.226	0	4.075	7.288
BR Flankerende maatregelen huisvesting arbeidsmigranten	0	302	0	0	768
BR Kredietcrisis (050.0.02)	0	580	0	0	1.570
BR VHV DHZW (programma 18)	2.022	422	0	2.472	2.077
BR Stedelijke Ontwikkeling (P18/ 821)	3.690	1.151	0	3.690	2.726
Totaal	9.712	7.185	0	10.237	15.655

Bij de reserve Handhaving is de realisatie lager doordat de werkwijze in Den Haag Zuidwest in een "Light"-versie is voortgezet. In 2012 zijn er voor diverse projecten lagere lasten gemaakt dan begroot uit de reserves Ruimtelijke ordening, Flankerende maatregelen huisvesting arbeidsmigranten en Kredietcrisis. Zie ook de toelichting bij de neutrale verschillen. De reserve VHV kent een lagere onttrekking door planoptimisme en vertraging in de uitvoering.

Voor de reserve Stedelijke ontwikkeling tenslotte geldt dat de onderbesteding voornamelijk het gevolg van een latere start met operationele projecten van het Programma Particuliere Woningvoorraad. In 2012 zijn veel projecten voorbereid en startklaar gemaakt.

Saldi reserves / voorzieningen / investeringen

	Uitkomst 2012	Begroting 2012	Uitkomst 2011
Eindsaldo 31-12 Reserves	17.098	9.153	15.171
Eindsaldo 31-12 Voorzieningen	0	0	0
Investeringen	0	0	0

2.19 Programma Ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling

Coördinerend portefeuillehouder: Marnix Norder, Marjolein de Jong, Peter Smit

De uitgangspunten van het programma Ruimtelijke Ordening en Gebiedsontwikkeling zijn een duurzame groei en een vitalisering van de stad Den Haag. Dit programma is voornamelijk gericht op integrale gebiedsontwikkeling in en aan de stad en op de totstandkoming van de juiste ruimtelijke context in de regio Haaglanden, de Zuidvleugel en de Randstad. De structuurvisie Den Haag 2020 “Wéreldstad aan Zee” heeft gezorgd voor een gedeelde visie op de ruimtelijke ontwikkeling van de stad. Hiermee beschikt Den Haag over een lange termijn visie op de ruimtelijke ontwikkeling van de stad. Den Haag is in de afgelopen jaren een attractieve stad gebleken voor instellingen, bedrijven en bewoners. Na vaststelling van de structuurvisie heeft de tijd niet stilgestaan. De wijze waarop de stedelijke ontwikkeling vorm krijgt en de rol van de overheid daarbij is mede door de economische crisis wezenlijk veranderd. Dit heeft gevolgen voor de ontwikkelingsstrategie van de structuurvisie. De rol van de overheid is minder sturend en er is meer ruimte voor privaat initiatief. Daarnaast is er sprake van een verschuiving van sloop/nieuwbouw naar meer transformatie en hergebruik.

Met het investeringsprogramma Stedelijke Ontwikkeling (IpSO) 2012 heeft de gemeente gekozen voor ontwikkelingen waarop de gemeente actief in blijft zetten en duidelijk gemaakt welke ontwikkelingen worden uitgesteld of afhankelijk zijn van initiatieven van de markt. Door de vastgoedcrisis is de manier van stadsontwikkeling veranderd. De gemeente heeft zich ingezet om andere spelers te verleiden om het initiatief van de gemeente in stedelijke ontwikkelingen over te nemen.

Topindicator

Topindicator	Realisatie 2012	Begroting 2012	Realisatie 2011	Nulmeting 2008
Aantal vestigers in en vertrekkers uit Den Haag				
- aantal vestigers uit het binnenland	17.834	17.610	17.441	18.259
- aantal vestigers uit het buitenland	16.047	16.563	16.298	16.593
- aantal vertrekkers naar het binnenland	18.215	21.981	17.848	17.947
- aantal vertrekkers naar het buitenland	14.397	12.860	12.478	12.619

Bron: GBA Dienst publiekzaken, bewerking DSO/PSO, betreft voorlopige cijfers

Wat hebben we gedaan en wat heeft het gekost?

Deze paragraaf beschrijft de beleidsmatige verantwoording op productniveau. Een beleidsmatige verantwoording sluiten wij af met een blokje ‘financieel resultaat’ voor de grootste of belangrijkste financiële verschillen in 2012. Het resultaat per product is de kapstok voor de financiële verschillenverklaring. Het product met het hoogste resultaat (positief of negatief) staat het eerst vermeld.

Financiële cijfers

Programma-activiteiten in 2012	Uitkomst 2012			Begroot saldo 2012	Resultaat 2012
	Lasten	Baten	Saldo		
Beheer bedrijfspanden	43,0	22,2	20,8 N	11,4 N	9,4 N
Bouwgrondexploitaties	28,2	-4,5	32,7 N	39,5 N	6,8 V
Stadsvernieuwing	92,1	73,3	18,8 N	22,5 N	3,7 V
Erfpacht	9,7	21,0	11,3 V	12,2 V	0,9 N
Lasten omgevingsvergunningen	19,9	1,8	18,1 N	17,7 N	0,4 N
Kernregistraties	4,5	2,1	2,4 N	2,8 N	0,4 V
Beheer woonpanden	0,0	0,0	0,0 V	0,1 N	0,1 V
Lasten precariobelasting (DSO)	0,4	0,0	0,4 N	0,5 N	0,1 V
Baten omgevingsvergunningen	0,0	16,5	16,5 V	16,4 V	0,1 V
Bestemmingsplannen	3,7	0,1	3,6 N	3,7 N	0,0 V
Baten precariobelasting (DSO)	0,0	0,5	0,5 V	0,6 V	0,0 N
Totaal	201,5	133,0	68,6 N	69,0 N	0,4 V

Beheer bedrijfspanden

De gemeente bezit veel strategisch vastgoed. We hebben dit vastgoed voor het uitbreken van de crisis gekocht om toekomstige ontwikkeling in de stad mogelijk te maken. Deze ontwikkelingen zijn beschreven in de Masterplannen. Voorbeelden hiervan zijn de Binckhorst, Lijn 11 zone en Scheveningen-Haven. Door de crisis zijn alle ruimtelijke plannen of herzien of in het geval van de Binckhorst voorlopig onhold gezet. Dit betekent ook dat we het strategisch vastgoed langer in ons bezit hebben dan we oorspronkelijk hadden voorzien. In 2012 hebben wij de waardering van dit strategisch vastgoed tegen het licht gehouden. Hieruit is naar voren gekomen dat door de crisis vooral het vastgoed dat wij op de Binckhorst bezitten minder waard is geworden. Dit heeft geleid tot een afwaardering van € 12 mln.

Financieel resultaat

€ 9,4 mln. V

De gemeente Den Haag waardeert zijn vastgoed af met € 12 mln. Het betreft hier vooral panden op de Binckhorst. Uit onderzoek bleek dat de huidige taxatiewaarde op basis van de WOZ en bedrijfseconomische uitgangspunten structureel lager is dan de boekwaarde. Daarom waarden wij de panden af tot een reële boekwaarde. Voor het opvangen van resultaten op het vastgoed bezit hebben we reserves Vastgoedexploitatie. Eind 2012 zit in deze reserves € 38 mln. Van de afwaardering van € 12 mln. konden we € 2,6 mln. rechtstreeks ten laste van deze reserves vastgoedexploitatie brengen.

Bouwgrondexploitaties

De rol van de gemeente bij de ontwikkeling van bouwgrond is door de vastgoedcrisis veranderd. In veel gebieden voert de gemeente geen actief grondbeleid meer en wordt de markt verleid het voortouw te nemen. De vraag naar woningen, kantoren en bedrijventerreinen is fors afgenomen. Dit neemt niet weg dat er nog ongeveer 70 lopende gemeentelijke grondexploitaties in beheer heeft, maar waarvan een aantal het programma is bijgesteld en de grondexploitatie daarvoor is herzien.

In 2012 is het grondexploitatie resultaat sterk verbeterd. Daarmee is zichtbaar dat de ingrepen van de afgelopen jaren hebben geleid tot een meer stabiele situatie rondom de grondexploitaties van de gemeente Den Haag. Doordat de grondexploitaties 'crisisproof' zijn, is het afgelopen jaar ingezet op optimalisaties aan zowel kosten- als opbrengstenkant. Er is gewerkt aan de versterking van de RGB als

uitvloeisel van het MPG, kleinschalig opdrachtgeverschap is in een aantal grondexploitaties verwerkt middels herzieningen en de jaarlijkse rente component over de totale grondbedrijf portefeuille is op lange termijn verlaagd door deelafluitingen van grondexploitaties die grotendeels gereed zijn. Daarnaast is het benodigd weerstandsvermogen op niveau gebracht door besluitvorming bij de meerjarenbegroting 2013-2016.

Naast dat goede nieuws blijven er aandachtspunten. De realisaties van kosten en opbrengsten blijven nog achter op de prognose, maar gelet op de crisis wordt relatief meer van het apparaat gevraagd. Omdat de prognose van de kosten en opbrengsten over de gehele grondbedrijf portefeuille in vergelijking met de situatie voor de crisis meer in balans zijn, zijn de negatieve financiële effecten van vertragingen beperkt. Er wordt nu een jaar gewerkt met de plankostenscan. De scan sluit op totaalniveau voldoende aan, maar op projectniveau zijn er een aantal gevallen afwijkingen die nader moeten worden geanalyseerd. Dit kan leiden tot een bijstelling van de plankostenscan.

Financieel resultaat

€ 6,8 mln. V

Resultaat Grondbedrijf € 5,5 mln. V

- € 4,1 mln. V: Het betreft het saldo van alle mee- en tegenvallers op de operationele grondexploitaties, voortvloeiend uit de actualisatie. Per saldo betekent het dat de portefeuille operationele grondexploitaties verbetert en dat het voordelige effect wordt toegevoegd aan de RGB.
- € 3,2 mln. V: In 2012 zijn achttien grondexploitaties positief afgesloten.
- € 1,8 mln. N: Door Vroondaal is aan de aandeelhouders voorgesteld een correctie van € 12 mln. op de (deels gerealiseerde) winstneming te doen plaatsvinden. Voor de gemeente Den Haag betreft dit een correctie van € 6,2 mln. Daar staat tegenover dat de waarde van de gronden in Vroondaal opnieuw is getaxeerd. Deze gronden zijn het onderpand voor de door de gemeente verstrekte financiering. Conform de regelgeving hebben wij een voorziening gevormd voor het risico dat Vroondaal niet terugbetaalt. Bij het bepalen van deze voorziening zijn we er voorzichtigheidshalve van uitgegaan dat de gronden een waarde van nihil hebben. Nu op basis van een taxatie de waarde van de grond is bepaald, kan € 4,4 mln. uit de voorziening vrijvallen. Omdat de voorziening destijds uit de reserve Grondbedrijf is gevormd, komt de vrijval nu ten gunste van het resultaat grondbedrijf. Per saldo dus een nadeel van € 1,8 mln.

Overig bouwgrondexploitaties € 5,4 mln. V

- € 2,9 mln. V: Vrijval als gevolg van actualisatie grondexploitatie Den Haag Nieuw Centraal. Deze vrijval wordt conform besluitvorming bij de programmabegroting 2013-2016 niet toegevoegd aan de Reserve Grondbedrijf, maar aan de bestemmingsreserve Centraal Station.
- € 2,8 mln V: In 2011 was er een positief resultaat erfpacht waardoor er geen onttrekking aan de Reserve Grondbedrijf hoefde plaats te vinden. Daarmee is ook het terugstorten van die onttrekking in 2012 niet nodig. Deze was al wel begroot.
- € 0,3 mln. N: Overig

Verrekeningen met Reserve Stedelijke Ontwikkeling € 4,2 mln. N

In 2012 is voor een bedrag van € 2,1 mln aan juridische claims uit het IpSO onvoorzien afgewikkeld. De hiervoor geraamde onttrekking aan de Reserve Stedelijke Ontwikkeling is gerealiseerd op product Stadsvernieuwing. Daarnaast is € 2,1 mln toegevoegd aan de voorziening negatieve plannen voor de grondexploitatie Grotiusplaats op basis van de plankaderwijziging voor dit project (RIS 255710).

Stadsvernieuwing

De belangrijkste ontwikkelingen die hebben plaatsgevonden in 2012 zijn:

Den Haag Nieuw Centraal

Door NS is een vergunning aangevraagd voor verbouwing van het onderste gedeelte (zowel in de stationshal als aan het Koningin Julianaplein) van het complex Stichthage. De vergunning is verleend. In 2012 is het nieuwe New Babylon-complex opgeleverd. De bouw van het Anna van Buerencomplex voor huisvesting van de Leidse Universiteit wordt in 2013 afgerond, waarna ook de openbare ruimte zal worden ingericht. De werkzaamheden aan de nieuwe stationshal/OVT II zijn ook dit jaar voortvarend doorgedaan.

Internationale Zone

- In de Internationale Zone is de eerste fase herinrichting openbare ruimte World Forum opgeleverd en het standbeeld van Nelson Mandela onthuld. Het komende jaar zal het resterende deel worden uitgevoerd.
- Voor de nieuwbouw van Eurojust is het bestemmingsplan door de gemeenteraad vastgesteld. In 2012 is door het Rijk gewerkt aan het ontwerptraject voor de nieuwbouw.
- Voor het Internationaal Strafhof is de bouwvergunning verleend en het terrein bouwrijp gemaakt.
- Het nieuwe officiershotel op de Frederikkazerne is opgeleverd.
- De nieuwe Franse ambassade, inclusief de openbare ruimte aan de Anna Palownastraat, is opgeleverd.
- Voor het Verhulstplein 17 is in 2012 een positieve beginseluitspraak gedaan voor de transformatie van kantoor naar wonen.
- Eind 2012 heeft het college ingestemd met de stedenbouwkundige randvoorwaarden Deo Gratias. Deze randvoorwaarden zijn een resultante van constructief overleg tussen de bewonersvereniging Noordelijk Scheveningen en de Respect Zorggroep.

Kijkduin

Voor het winkelcentrum aan het Deltaplein en voor uitbreiding van het Atlantic Hotel zijn met de eigenaren intentie-overeenkomsten afgesloten. De kaders voor deze herontwikkelingen worden gevormd door het vastgestelde masterplan Kijkduin. Eind 2012 is geconstateerd dat er geen sprake meer is van een haalbaar plan voor de herontwikkeling in het landgoed Ockenburgh. De gemeente werkt aan een nader voorstel voor dit project.

Scheveningen

In februari 2012 heeft het college het Projectdocument Scheveningen Haven vastgesteld met daarbij een nieuw stedenbouwkundig plan en een grondexploitatie. Met ASR/Malherbe is een realisatieovereenkomst afgesloten voor het Norfolkgebied en met de visserijsector een intentieovereenkomst ter ontwikkeling van het Noordelijk Havenhoofd.

Voor het noordelijk deel van de Boulevard is door de eigenaar van de bestaande bebouwing (Hommeron) een beginselplan ingediend om deze te vervangen door een parkeergarage en nieuwe winkels. Tevens is er een initiatief voor een nieuw appartementencomplex op de kop van de Rotterdamsestraat (Paviljon Riche).

Het faillissement van de bij de Pier betrokken BV's heeft tot veel publiciteit en commotie geleid. De gemeente heeft ruimtelijke kaders aangegeven waarbinnen potentiële kopers mogelijke herontwikkeling van het complex kunnen realiseren.

Haagse Hout / Mariahoeve

- De voormalige sportvelden aan het Isabellaland worden ontwikkeld voor Kleinschalig Opdrachtgeverschap. De kavels zullen in 2013 te koop zijn. De hiernaast gelegen school van het St Paul's College is opgeleverd.
- De herontwikkeling van het Vestia-complex aan het Finneburg is vertraagd door de financiële problemen bij Vestia.
- In het Beatrixkwartier is de bouw van Monarch fase 2 (13.000 m² kantoor) gestart.
- Aan de Schenkweg, in Be Zuidenhout West is de bouw van 62 studentenwoningen gestart.

Stationsbuurt/Rivierenbuurt

- Er is een start gemaakt met de grootschalige renovatie van het Rode Dorp, inclusief de herinrichting van de openbare ruimte.
- In 2012 heeft Vestia definitief afstand gedaan van de ontwikkeling van de Sigma-locatie. De planvorming is met een andere partij doorgezet. Voor het Kleine Belastingkantoor vindt het plan voor studentenhuisvesting als gevolg van de economische crisis voorlopig geen doorgang.

Schilderswijk/Transvaal Lijn 11 zone

- De "new deal Schilderswijk" is opgesteld voor een substantiële verbetering van het woonklimaat. Het heringerichte Van der Vennepark is begin 2012 feestelijk geopend.
- De revitalisering van de Paul Krugerlaan is eind 2012 afgerond. Het handhavingstraject loopt nog door en er komt een beperkte inzet/ondersteuning voor de Bedrijveninvesteringszone en activiteiten ten aanzien van het sturen op branchering en vastgoed.
- In 2012 is de bouw van de Koppen Groenelaan aan de Morgenzonlaan gestart. De sociale huurwoningen zijn al opgeleverd.
- Staedion is gestart met de sloop van fase 4A in de Reitzstraat en Kockstraat. De nieuwbouw zal door de vertraging bij de uitplaatsing van de huidige bewoners later starten (2013).
- Het terrein van het Woonzorgcentrum Transvaal is in juli 2012 bouwrijp gemaakt. Hiervoor is het buurtcentrum De Loods gesloopt. De peuterspeelzaal die hierin was gevestigd is vanaf de zomervakantie ondergebracht in tijdelijke huisvesting op het Beijersveld. Op 10 december is gestart met de bouw van fase 1. De bouwtijd bedraagt 2 jaar.
- In 2012 is na realisatie van de Brede Buurtschool ook het aangrenzende Arnold Aletrinoplantsoen opnieuw ingericht en opgeleverd.

Binnenstad

- In 2012 is gestart met de nieuwbouw van de Nieuwe Haagse Passage en de sloop ten behoeve van de projecten Markies in de Grote Marktstraat en Amadeus op de hoek Spui/Kalvermarkt. Het Sijthoff City complex in de Grote Marktstraat wordt gerenoveerd. Hier komen 40.000 m² winkels (een toevoeging van 25.000 m²), een hotel met 118 kamers en zes woningen.
- De herinrichting van de Grote Marktstraat is een belangrijke impuls geweest van de initiatieven in de Grote Marktstraat. Deze herinrichting is in 2012 uitgewerkt in een definitief ontwerp en de raad heeft ingestemd met het uitvoeringsbesluit.
- Op 29 maart 2012 heeft de gemeenteraad ten behoeve van de nieuwe huisvesting van de Hoge Raad aan het Korte Voorhoudt het bestemmingsplan Smidsplein vastgesteld.
- In 2012 heeft de gemeenteraad ingestemd met het voorstel "Realisatie Spuiforum".

Wijnhavenkwartier

Voor het Wijnhavenkwartier is in 2012 een aanbestedingsprocedure gestart om het complex bij overdracht van de Rijksgebouwendienst aan de gemeente direct deels te verkopen en deels het gebouw te laten exploiteren door een consortium. De aanbesteding is mislukt, omdat de bieding te laag was.

Binckhorst

Er komen particuliere initiatieven binnen. Enkele initiatieven zijn een direct gevolg van de komst van de Rotterdamsebaan. De gemeente is gestart met het onderhoud van gemeentelijke panden in de Binckhorst.

Laak

Het bestemmingsplan is eind 2012 in de gemeenteraad vastgesteld. Vanwege de mogelijkheden van Kleinschalig Opdrachtgeverschap, de komst van de mandirs, de vestiging van tijdelijke arbeidsmigranten en de bouw van de Calandtoren heeft Laakhaven West prioriteit gekregen boven Petroleumhaven. Nu de eerste gronden zijn verkocht, bereidt de gemeente investeringen in de openbare ruimte voor.

Den Haag Zuid

Door de perikelen rond Vestia zijn de projecten Escamplaan en Mient stilgelegd. Beide locaties zullen verder worden ontwikkeld als gebieden voor Kleinschalig Opdrachtgeverschap. Ook de ontwikkelingen bij Ockenburg liggen stil.

Escamp/Den Haag Zuidwest

- In Escamp Den Haag Zuidwest zijn in 2012 312 woningen in aanbouw genomen.
- Aan de Ambachtsgaarde is een start gemaakt met de laatste fase van de vernieuwing van het winkelcentrum.
- Het Sophia Revalidatiecentrum is nabij haar huidige locatie gestart met een nieuw revalidatiecentrum. Aansluitend aan de nieuwbouw, die in 2013 wordt afgerond, zal het oude behandelcentrum worden gesloopt en de omgeving van het Revalidatiecentrum opnieuw worden ingericht.
- Aan de Roemer Visserstraat is de nieuwbouw van het Zuidwestcollege in aanbouw genomen. Hier zal onderwijs aangeboden worden in de sectoren economie, horeca en techniek. Bovendien kunnen leerlingen, die talent hebben voor een sport, een brede sportopleiding volgen.
- Voorts is in januari 2012 het Cultuuranker Zuid57 opgeleverd: een theater, een Filmhuis, het 2^e Koorenhuis, en ruim 3.000 m² bedrijfsruimte. Het project is door Vestia gerealiseerd in het kader van het Krachtwijkenprogramma.
- De grondtransactie met het Haga Ziekenhuis aan de Leyweg heeft plaatsgevonden. Hiermee heeft de gemeente de grondpositie verworven noodzakelijk voor de beoogde planontwikkeling rondom het ziekenhuis. Het Haga Ziekenhuis is gestart met de renovatie en reorganisatie van het bestaande ziekenhuiscomplex.
- Aan de Escamplaan is de Readylocatie opgeleverd: 52 appartementen, een parkeergarage, kinderopvang, school en buurtcentrum Escampade.
- In 2012 heeft de gemeente de verkoop van de 49 woningen boven het nieuwe stadskantoor aan de Leyweg aan Vesteda geëffectueerd. Aansluitend is Vesteda gestart met de verhuur van de woningen.
- Voor nieuwe locaties van Kleinschalig Opdrachtgeverschap is voetbalvereniging ESDO uitgeplaatst van hun complex aan de Erasmusweg.

Vestia

2012 stond voor Den Haag Zuidwest in het teken van de financiële problemen, waarin corporatie Vestia als gevolg van haar derivatenportefeuille verzeild is geraakt. Een complex onderhandelingstraject, waarbij naast Vestia ook het Rijk, het Centraal Fonds voor de Volkshuisvesting en het Waarborgfonds Sociale Woningbouw betrokken waren, heeft uiteindelijk geresulteerd in een intentieovereenkomst tussen gemeente en Vestia. In de intentieovereenkomst zijn voornemens gemaakt over o.a. de verkoop van woningen, de oprichting van een Wijk Ontwikkelings Maatschappij (WOM DHZW) en een invulling van de onderlinge prestatieafspraken. Voor vrijwel alle projecten die bij Vestia in portefeuille zaten, is overeenstemming bereikt over de wijze waarop het project gecontinueerd kan worden. Zo zullen gemeente en Haagse Hogeschool gezamenlijk de uitwerking van de Sportcampus Zuiderpark ter hand gaan nemen. Zie voor Vestia ook programma 18.

Uitenhagestraat

- Voor de bouw van 3000 m2 bedrijfsruimte is een overeenkomst gesloten.
- Voor de Steijnlaan zijn in september vorig jaar afspraken gemaakt tussen Ballast Nedam en Staedion voor de bouw van 15 IQ-woningen (voor studenten). Deze worden in maart 2013 gerealiseerd.
- In oktober 2012 is een bouwplan gestart van 900 m2 voor 10 kleinschalige bedrijfsruimtes.

Financieel resultaat

€ 3,7 mln. V

€ 4,6 mln. N   Apparaat

De apparaatslasten voor programma 19 waren begroot op € 77,8 mln. Er is voor € 73,2 mln. productieve uren gemaakt. Derhalve resteert een tekort. Het grootste deel (€ 3,9 mln.) kan worden aangemerkt als frictiekostenkosten waar in het kader van de reorganisatie reeds rekening mee gehouden werd, en wat is aangekondigd in het Halfjaarbericht. Dit betreft o.a. kosten van casemanagement, dubbele bezetting wegens aankomende pensioneringen, flankerend beleid en salaris- en overheadkosten van reïntegratiekandidaten waar nog geen voorziening voor is getroffen.

€ 4,2 mln. V   Verrekeningen met Reserve Stedelijke Ontwikkeling

Er is € 4,2 mln. onttrokken aan de reserve Stedelijke Ontwikkeling ter dekking van kosten die gemaakt zijn op het product bouwgrondexploitaties (zie hiervoor de verschillenverklaring bij dit product). Op het totaal van programma 19 levert dit geen resultaat op.

€ 2,4 mln. V   Leningfaciliteit World Forum

Het positieve saldo betreft het verschil tussen de in juni 2012 door de gemeente ingeroepen bankgarantie (€ 3,0 mln. V) en de investeringen (€ 0,6 mln. N) die via TCN zijn gedaan in het World Forum gebouw. De in juni 2012 door de gemeente ingeroepen bankgarantie is in 2009 ingesteld ter zekerstelling voor de nakoming van de verplichtingen van TCN tegen de gemeente. TCN is failliet verklaard en maakt geen aanspraak meer op het restant van de lening daarom valt € 2,4 mln. vrij in de rekening 2012. Om de investeringen alsnog te kunnen uitvoeren, wordt voorgesteld € 2,4 mln. te doteren aan de reserve The Hague World Forum.

€ 1,9 mln. V   Parkeervoorzieningen Carnegieplein

Het project is in uitvoering, maar nog niet afgerond in 2012. Via de resultaatsbestemming leggen we conform de geldende spelregels aan de raad voor om de begrote middelen voor 2012 terug te laten vloeien naar de reserve Grote Projecten voor ontwikkelingen in de Internationale Zone.

Overig € 0,2 mln. N

Erfpacht

In 2012 hebben ca. 1.750 huishoudens, met name in de wijk Bohemen, een aanbieding ontvangen om hun bestaande erfpachtrecht om te zetten naar een eeuwigdurend recht. Het ging hierbij om erfpachtsrechten met een looptijd van 75 jaar en een afloop eind 2015. De woningcorporaties hebben het splitsen van woningcomplexen voor de verkoop voortgezet. Staedion heeft in 2012 20 complexen/947 woningen gesplitst. Ook Vestia heeft thans besloten woningen te gaan verkopen. Het actief informeren van erfpachters, die voor omzetting naar eigendom in aanmerking komen, is voortgezet. In geheel 2012 zijn ca. 4.250 aanbiedingen gedaan. Nieuwe wijken die in 2012 voor het eerst zijn benaderd zijn Houtwijk en Bohemen. De respons ligt op ca. 15% en ligt daarmee gelijk aan de respons in 2011.

Financieel resultaat

€ 0,9 mln. N

In voorafgaande jaren zijn voorbereidingen getroffen voor projectmatig Verkoop Bloot Eigendom. Dit heeft voor 2012 als gevolg dat er minder taxatiekosten zijn gerealiseerd. Het project bleek niet in één jaar voltooid te kunnen worden, waardoor minder aktekosten zijn gemaakt. De kosten lopen door in 2013. Om deze reden zijn er in 2012 minder honoraria en advieskosten gemaakt (€ 0,8 mln. V). Opbrengsten vanuit afkoopsommen en Verkoop Bloot Eigendom zijn achter gebleven, omdat de erfpachter in tijden van economische crises meer geneigd is om te kiezen voor canonbetaling i.p.v. afkoop eeuwigdurende canon en/of volledige eigendom van de grond. Nadeel per saldo € 2,4 mln. Het voordeel op de overige opbrengsten van € 0,7 mln. heeft betrekking op meer splitsingen, extra inkomsten door ontvangen rente vanwege late betalingen door de erfpachters en niet geraamde opbrengsten voor het behandelen van Verkoop Bloot Eigendom.

Omgevingsvergunningen

- In 2012 werden vooral kleine bouwinitiatieven als omgevingsvergunning aangevraagd;
- De dienstverlening is verbeterd door een afhandeling van een vergunning binnen drie werkdagen.

Bestemmingsplannen

De Wet ruimtelijke ordening (Wro) verplicht gemeenten om voor het gehele grondgebied van de gemeente een bestemmingsplan vast te stellen. Bestemmingsplannen mogen niet ouder zijn dan tien jaar. In 2012 werd beoogd om twaalf bestemmingsplannen en vier beheersverordeningen vast te stellen. Uiteindelijk zijn er in dit jaar tien bestemmingsplannen en is één beheersverordening vastgesteld. Daarnaast zijn twee wijzigingsplannen en twee uitwerkingsplannen vastgesteld. De Wro biedt betrokkenen de mogelijkheid om in bepaalde gevallen bij de gemeente een verzoek om planschade in te dienen. Er is in 2012 maar één verzoek om planschade ontvangen, waarder 12 verwacht.

Verloop van financiële cijfers en toelichtingen

Naast de verschillenverklaringen in 2012, zijn ook de verschillen met vorig jaar interessant. Deze verklaring treft u aan in deze paragraaf. Ook worden de neutrale verschillen (groter worden of krimpen van het programma zonder dat dit resultaat oplevert) verklaard. De tabellen zijn zoveel mogelijk voorzien van een korte analyse.

Programmatotaal 2012

	Ontwerp- begroting 2012	Actuele begroting 2012	Uitkomst 2012	Resultaat 2012
Lasten	218.241	252.153	127.878	124.275 V
Baten	127.147	156.448	50.743	105.705 N
Saldo exclusief reserves	91.093 N	95.705 N	77.135 N	18.570 V
<i>Dotaties aan reserves</i>	22.842	76.952	73.660	3.292 V
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	71.422	103.661	82.243	21.418 N
Saldo inclusief reserves	42.514 N	68.996 N	68.552 N	444 V

N.B. De actuele begroting wijkt af van de ontwerpbegroting als gevolg van door de raad genomen besluiten (halfjaarbericht en overige raadsvoorstellen).

Neutrale ontwikkeling, geen financieel resultaat

Op het product Stadsvernieuwing is een aantal projecten vertraagd als gevolg van onderhandelingen met corporaties (Vestia, Staedion, etc.). Het gaat bijvoorbeeld om:

- Haveltestraat (€ 6 mln.). Er was een bijdrage gereserveerd voor afdekking van de onrendabele top voor een ondergrondse parkeervoorziening, te betalen aan de corporaties. Dit project is van Vestia.
- Sigma locatie (€ 5,5 mln.). In de begroting werd uitgegaan van start uitvoering in 2012 en was een onttrekking en inzet van subsidies geraamd. Dit project was van Vestia, er zijn nu onderhandelingen met andere partij. Besluitvorming wordt verwacht in 2013. De uitvoering van het project is hierdoor vertraagd.
- Openbare Ruimte (€ 4,3 mln.). Het IPOR (Investeringsprogramma Openbare Ruimte) is een vastgesteld en gelabeld meerjarenprogramma met als doel het genereren van een kwaliteitsimpuls in de openbare ruimte - tot het ambitieniveau van Residentiekwaliteit - binnen de Haagse herstructureringsgebieden, voornamelijk gefinancierd uit ISV subsidie. Voor alle projecten binnen het meerjarenprogramma geldt dat er per project een collegebesluit is genomen met een vastgesteld budget. De projecten zijn grotendeels afgerond. Door middel van gunstige aanbesteding en het 'werk met werk' maken is er minder uitgegeven dan begroot.

Op bouwgrondexploitaties zijn volumeontwikkelingen onder meer het gevolg van:

- Gedeeltelijk afsluiten grondexploitaties Laakhaven Centraal en Laakhaven Hollands Spoor (€ 57,8 mln.). Eind 2012 is door het college besloten (RIS 255460) om de voorziening negatieve plannen versneld te verlagen. Het betreft twee plannen (Laakhaven Centraal en Laakhaven Hollands Spoor) die grotendeels gerealiseerd zijn en verrekend kunnen worden met de voorziening negatieve plannen. Conform besluit is dit verwerkt in de jaarrekening.
- De meeste realisaties op grondexploitaties blijven achter bij de begroting. De oorzaak hiervan ligt, nog steeds, in de doorwerking van de economische crisis op de gemeentelijke grondexploitaties, waardoor vooral sprake is van vertraging. Naast vertraging is er ook nog beperkt sprake van een begrotingsoptimisme. In totaal gaat het om een bedrag van circa € 32 mln.
- Daarnaast is vorig jaar het project (ES-115 grex Leyweg) al verantwoord. Voor 2012 was een bedrag van € 19 mln. opgenomen.

Uitkomst 2011-2012

	Uitkomst 2011	Uitkomst 2012	Vershil 2011-2012
Lasten	240.802	127.878	112.924 V
Baten	149.401	50.743	98.658 N
Saldo exclusief reserves	91.401 N	77.135 N	14.266 V
<i>Dotaties aan reserves</i>	<i>93.414</i>	<i>73.660</i>	<i>19.754 V</i>
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	<i>61.923</i>	<i>82.243</i>	<i>20.320 V</i>
Saldo inclusief reserves	122.892 N	68.552 N	54.340 V

Verschillen uitkomst 2012 t.o.v. uitkomst 2011

De baten en lasten van het programma Ruimtelijke ordening en Gebiedsontwikkeling bestaan voor een groot deel uit de cashflow gekoppeld aan bouwgrondexploitaties. Als gevolg van de vastgoedcrisis zijn minder kosten gemaakt voor het bouwrijp maken en uitgeven van grond ten opzichte van 2011.

Specificatie dotaties en onttrekkingen per reserve

Omschrijving reserve	Uitkomst 2012			Begroting 2012	
	Dot.	Ontr.	Vrijval	Dot.	Ontr.
Res grondbedrijf gb	26.600	950	0	29.404	950
Res sv	546	0	0	546	0
Res isv	2.609	0	0	2.609	0
res vhw dhzw	1.600	7.654	0	1.781	8.825
Res binnenstad	0	0	0	0	882
Res schev haven	0	57	0	0	1.433
Res vasts program	0	738	0	0	739
Res sa binckhorst	7.400	5.519	0	7.400	5.519
Res anticip wzh mpg	30	200	6.000	30	6.200
BR Beroep en bezwaar	0	1.691	0	0	2.100
Res. Vastgoedexploitatie	4.803	2.691	0	5.110	2.691
Reserve Strategische aankopen Structuurvisie	0	2.542	0	0	2.542
BR. The Hague World Form	0	577	0	0	588
Reserve DSO centraal station	0	1.046	0	0	1.383
BR ICT projecten	0	112	0	0	871
BR Campus Den Haag	0	1.064	0	0	1.100
BR Strategische locatieontwikkeling	0	631	131	0	762
BR Internationale Zone	500	562	0	500	1.021
BR Kredietcrisis (050.0.13)	0	0	611	0	611
BR Krachtwijken DSO (050.0.03)	0	375	126	0	500
Reserve Universiteit Leiden	0	0	0	0	4.000
BR Haga	0	12.389	0	0	13.700
BR Stedelijke Ontwikkeling (p19/810)	0	157	0	0	157
BR Stedelijke Ontwikkeling (p19/821)	27.572	30.571	0	27.572	40.868
BR Stedelijke Ontwikkeling (p19/830)	0	5.818	0	0	5.817
BR Faciliteren en stimuleren private initiatieven Binckhorst	2.000	31	0	2.000	400
Totaal	73.660	75.375	6.868	76.952	103.661

De oplevering van het universiteitsgebouw vindt plaats in 2013 en daarmee ook de laatste betaling en verrekening uit de reserve Universiteit Leiden.

De onderbesteding uit de reserve Stedelijke Ontwikkeling wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat er vertraging in projecten is ontstaan als gevolg van langere onderhandelingen met corporaties (Vestia, Staedion, etc). Uit de reserve anticiperende werkzaamheden is € 6 mln. vrijgevallen. Het bedrag is in 2012 vrijgevallen op grond van de besluitvorming over de programmabegroting 2013.

Saldi reserves / voorzieningen / investeringen

	Uitkomst 2012	Begroting 2012	Uitkomst 2011
Eindsaldo 31-12 Reserves	185.233	167.107	229.878
Eindsaldo 31-12 Voorzieningen	115.404	146.279	125.643
Investeringen	20.385	200	17.434

2.20 Programma Milieu en Duurzaamheid

Coördinerend portefeuillehouder: Rabin Baldewsingh

In 2012 is een economische analyse gemaakt van de energiematregelen uit de energievisie en zijn haalbaarheidsonderzoeken gedaan naar een lokaal duurzaam energiebedrijf en een regionale biomassavergister. In 2012 zijn meer bewoners en bedrijven geactiveerd voor verduurzaming en energiebesparing. Er zijn meer dan 20 bewonersgroepen op het gebied van duurzaamheid actief en er zijn drie duurzaamheidskringen met meer dan 30 ondernemers. In 2012 is de CO₂-uitstoot van Den Haag ½ % lager dan in 2011. De daling blijft achter bij de doelstelling.

Topindicator

Berekend is dat er in 2012 door wonen, werken en mobiliteit 3038 kiloton CO₂ is uitgestoten in Den Haag. De CO₂-uitstoot is hiermee nagenoeg gelijk gebleven aan 2011. De afname komt door een toename van de duurzame energie landelijk. Feitelijke verbruikgegevens voor Den Haag ontbreken vooralsnog.

		1990	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Uitstoot CO ₂ in kton	Behaald	2947	3053	3038				
	Begroot		2417	2387	2358	2328	2299	2269
CO ₂ -reductie (%)	Behaald	0%	-4%	-3%				
	Begroot		18%	19%	20%	21%	22%	23%

Bron: DHV CO₂-scanner

Wat hebben we gedaan en wat heeft het gekost?

Deze paragraaf beschrijft de beleidsmatige verantwoording op productniveau. Een beleidsmatige verantwoording sluiten wij af met een blokje 'financieel resultaat' voor de grootste of belangrijkste financiële verschillen in 2012. Het resultaat per product is de kapstok voor de financiële verschillenverklaring. Het product met het hoogste resultaat (positief of negatief) staat het eerst vermeld.

Financiële cijfers

Programma-activiteiten in 2012	Uitkomst 2012			Begroot saldo 2012	Resultaat 2012
	Lasten	Baten	Saldo		
Milieubeleid en milieubeheer	8,3	4,0	4,3 N	3,7 N	0,6 N
Milieuvergunningen	3,4	0,4	3,1 N	3,4 N	0,3 V
Bestrijding geluidshinder	2,3	0,2	2,1 N	2,2 N	0,1 V
Bijdragen aan klimaatdoelen & duurzame energie	4,1	0,0	4,1 N	4,3 N	0,1 V
Bodembescherming en bodemsanering	7,6	0,0	7,6 N	7,7 N	0,1 V
Milieueducatie (exclusief stadsboerderij)	3,9	0,4	3,5 N	3,5 N	0,0 V
Totaal	29,6	5,0	24,6 N	24,8 N	0,1 V

Bijdragen aan klimaatdoelen en duurzame energie

De ambitie is om in 2040 een klimaatneutrale stad te zijn en een betrouwbare, duurzame en betaalbare energievoorziening te hebben. In 2020 moet de CO₂-uitstoot 30% lager zijn dan in 1990. In 2012 zijn de volgende resultaten: Er is begonnen met een onderzoek naar uitbreiding van de stadverwarming naar het World Forum gebied en besloten om voor de nieuwbouw van het ICC een WKO systeem te realiseren. Voor het aardwarmtenetwerk is begonnen met een onderzoek naar mogelijke uitbreiding

richting Zichtenburg, Kerketuinen en Dekkershoek. Er zijn 678 subsidies verstrekt voor dak- en vloerisolatie en 311 subsidies voor glisolatie. Hiermee is de regeling succesvol te noemen. Net als in 2011 is ook in 2012 een innovatieve subsidieregeling voor zonnepanelen uitgevoerd. Die heeft 4000 extra zonnepanelen in de stad opgeleverd. De subsidieregeling voor groene daken heeft inmiddels 25.000m² groen dak als resultaat. Vanaf 2012 is er € 1 mln. structureel beschikbaar gesteld voor goede initiatieven op het gebied van energiebesparing.

- Bij minima zijn 'energiecoaches' langsgegaan om energieboxen uit te delen, adviezen te geven over energiebesparing en energiebesparingsklussen uit te voeren.
- Er zijn 25 subsidies toegekend voor de regeling Duurzaamheid door Haagse wijken.
- Op het stadhuis is het dak vernieuwd, waarbij gelijk zonnepanelen zijn aangebracht. Ook op de gebouwen van de Haeghe Groep komen zonnepanelen.
- In 2012 is een verkenning uitgevoerd naar de kansen voor een Haags Duurzaam Energiebedrijf. Begin 2013 wordt de rapportage aan de raad gestuurd.

Duurzaamheidscentrum

In het voorjaar van 2013 wordt het Haagse Duurzaamheidscentrum geopend. Het Duurzaamheidscentrum krijgt een plek in de stad waar burgers, bedrijven en organisaties elkaar ontmoeten, waar kennis en kunde aanwezig is en wordt gemobiliseerd. Het zorgt voor verbinding zodat partijen van elkaar kunnen leren, motiveren en stimuleren. In 2012 is voor dit centrum een bedrijfsplan opgesteld en in 2013 volgt nog een jaarplan.

Milieubeleid en milieubeheer

In de Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) werken de negen gemeenten binnen Haaglanden en de provincie Zuid-Holland samen bij de uitvoering van de wettelijke milieutaken. De gemeente blijft voor de taken bevoegd gezag en blijft tevens verantwoordelijk voor de front-officetaken.

De start van de ODH was gepland voor 1 januari 2013. Omdat de werkbestanden van de deelnemende partijen niet tijd konden worden overgezet naar de ODH is de start uitgesteld tot 1 april 2013.

De oprichting van de Omgevingsdienst was gekoppeld aan een taakstelling van € 4,46 mln. Het college heeft in 2012 besparingsmogelijkheden geïnventariseerd en doorgevoerd. Deze besparingen bedroegen bij elkaar € 1,83 mln. In de begroting 2013-2016 is € 1,7 mln. en structureel € 2,53 mln. vanaf 2013 beschikbaar gesteld. Hiermee is het resterende deel van de bezuiniging ingevuld.

In 2012 heeft de externe veiligheid meer aandacht gekregen in ruimtelijke ontwikkelingsplannen. Samen met de regiogemeenten zijn risicoanalyses uitgevoerd en knelpunten aangepakt. De uitvoering van het Actieplan Luchtkwaliteit is in 2012 voortgezet. Om ook op de resterende knelpunten te voldoen aan de grenswaarden voor fijn stof en stikstofdioxide is in 2012 het actieplan geactualiseerd. Uit de voortgangsrapportage bleek dat de luchtkwaliteit in Den Haag de laatste jaren verbeterd is. Een van de maatregelen is het verduurzamen van het eigen wagenpark, er rijden in 2012 214 gemeentelijke voertuigen op aardgas (2011: 170). Andere belangrijke maatregelen zijn de invoering van het Verkeerscirculatieplan, de milieuzone voor vrachtauto's en de sloopregeling voor oude auto's. Door betere handhaving van de milieuzone reed er in 2012 minder vervuilend verkeer in de binnenstad. De verwachting is dat de Neherkade in 2015 voldoet aan de normen voor luchtkwaliteit.

Financieel resultaat

€ 0,6 mln. N

De vorming van de omgevingsdienst is een feit. Vanuit de gemeente Den Haag gaan medewerkers over naar deze nieuwe dienst. Echter, vijf medewerkers zijn boventallig. Deze vijf medewerkers bereikt voor 2016 de pensioengerechtigde leeftijd. De gemeente Den Haag houdt deze medewerkers tot pensionering in dienst. Er is voor deze medewerkers een voorziening gevormd van € 1,1 mln. De voorziening is voor € 0,3 mln. gedekt uit de resultaten op programma 20. Het resterend deel is opgevangen in de centrale reserve frictiekosten.

Overig € 0,3 mln. N

Milieuvergunningen

In Den Haag vallen circa 9000 bedrijven onder de Wet milieubeheer. Conform het vastgestelde handhavingssuitvoeringsprogramma voor 2012 zijn circa 1400 bedrijven gecontroleerd. Daaronder vallen vuurwerkbedrijven, strandpaviljoens en toezicht bij natte koeltorens ter voorkoming van legionellabesmetting. Er is op toegezien dat vastgestelde tekortkomingen werden hersteld. De gemeente heeft 664 meldingen milieuoverlast afgehandeld. 82% van de melders is tevreden over de afhandeling van de melding. Dat is een lichte daling ten opzichte van de 87% tevredenheid over 2011. Hiervoor is geen aanwijsbare reden.

Bestrijding geluidshinder

De geluidskaarten zijn in 2012 geactualiseerd. Eind 2011 is gestart met de aanleg van geluidsreducerend asfalt bij 20 prioritaire knelpunten uit het actieplan omgevingslawaaï 2008-2013. Het programma ligt op schema. In 2012 zijn 12 wegvakken van geluidsreducerend asfalt voorzien. Daarnaast is de doelstelling van sanering van 100 woningen van de zogeheten A-lijst gerealiseerd.

Bodembescherming en bodemsanering

In 2015 moeten alle bodemverontreinigingen met risico's zijn gesaneerd dan wel beheerst. In 2012 zijn op basis van het bodemsaneringsprogramma 120 bodemonderzoeken op locaties onderzocht en zo nodig gesaneerd. Den Haag ligt hiermee goed op schema.

Milieu-educatie

Via lespakketten voor scholen, tuinieren in schooltuintjes en het programma van School in Bos zijn tienduizenden Haagse jongeren zich bewuster geworden van hun (duurzaam) gedrag en zijn ze in staat duurzaam te handelen.

Verloop van financiële cijfers en toelichtingen

Naast de verschillenverklaringen in 2012, zijn ook de verschillen met vorig jaar interessant. Deze verklaring treft u aan in deze paragraaf. Ook worden de neutrale verschillen (groter worden of krimpen van het programma zonder dat dit resultaat oplevert) verklaard. De tabellen zijn zoveel mogelijk voorzien van een korte analyse

Programmatotaal 2012

	Ontwerp- begroting 2012	Actuele begroting 2012	Uitkomst 2012	Resultaat 2012
Lasten	35.370	29.632	27.590	2.042 V
Baten	13.180	5.534	4.189	1.345 N
Saldo exclusief reserves	22.190 N	24.098 N	23.401 N	697 V
<i>Dotaties aan reserves</i>	0	2.054	2.054	0
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	1.068	1.382	818	564 N
Saldo inclusief reserves	21.122 N	24.770 N	24.637 N	133 V

N.B. De actuele begroting wijkt af van de ontwerpbegroting als gevolg van door de raad genomen besluiten (halfjaarbericht en overige raadsvoorstellen).

Uitkomst 2011-2012

	Uitkomst 2011	Uitkomst 2012	Vershil 2011-2012
Lasten	23.246	27.590	4.344 N
Baten	2.605	4.189	1.584 V
Saldo exclusief reserves	20.641 N	23.401 N	1.907 N
<i>Dotaties aan reserves</i>	2.679	2.054	625 V
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	2.553	818	1.735 N
Saldo inclusief reserves	20.767 N	24.637 N	3.870 N

Verschillen uitkomst 2012 t.o.v. uitkomst 2011

Een belangrijk verschil tussen de uitkomst 2012 en 2011 is de beschikking voor de FES (Fonds Economisch Structuurversterking) luchtkwaliteit. In 2011 waren hiervoor geen uitgaven. Het ging om € 2,9 mln.

Specificatie dotaties en onttrekkingen per reserve

Omschrijving reserve	Uitkomst 2012			Begroting 2012	
	Dot.	Ontr.	Vrijval	Dot.	Ontr.
Reserve Omgevingsdienst Haaglanden	0	330	0	0	350
Reserve Geluid	0	200	0	0	200
Reserve Vulpunten voor aardgas en NaturalHy	0	41	16	0	42
Reserve Bodem	2.054	0	0	2.054	
Reserve Milieuprojectenpot	0	74	65	0	139
Reserve SLOK	0	0	0	0	401
Reserve luchtkwaliteit	0	92	0	0	250
Totaal	2.054	737	81	2.054	1.382

Een aantal SLOK-projecten zijn vertraagd in de uitvoering. In verband met de beperkte beschikbaarheid van middelen zijn eerst de andere financieringsbronnen aangewend voor de financiering.

Saldi reserves / voorzieningen / investeringen

	Uitkomst 2012	Begroting 2012	Uitkomst 2011
Eindsaldo 31-12 Reserves	8.072	7.508	6.836
Eindsaldo 31-12 Voorzieningen	0	0	0
Investeringen	2.916	1.530	966

2.21 Programma Citymarketing en Internationale Stad

Coördinerend portefeuillehouder: Marjolein de Jong, Jozias van Aartsen

Het evenementenseizoen 2012 is positief verlopen. Rondom de jaarlijkse grote evenementen zijn meer samenwerkingsverbanden tussen initiatiefnemers ontstaan.

Binnen het toeristisch beleid is de tweetalige omroep van toeristische informatie in tram en bus gerealiseerd. Er zijn nieuwe shop-in shops van het VVV geopend in de stad en voor de informatievoorziening op de stations zijn de voorbereidingen getroffen. Er is een start gemaakt met een onderzoek naar de touroperatormarkt. Daarnaast zijn tal van andere projecten gerealiseerd, waaronder de extra acties voor Madurodam en het 10 jarig bestaan van Escher in het Paleis.

Ondanks de economisch-financiële situatie zijn er in de binnenstad volop ontwikkelingen. Wat er in de Grote Marktstraat aan bouwontwikkelingen plaatsvindt is uniek. Hier zijn op dit moment vier particuliere bouwontwikkelingen aan de orde en is het Definitief Ontwerp Grote Marktstraat door de raad vastgesteld. In goed overleg wordt gezamenlijk over de totale ontwikkelingen van de Grote Marktstraat gecommuniceerd (www.denhaag.nl/grotemarktstraat). Zo is er in de tweede helft van 2012 veel publiciteit over geweest.

In de tweede fase van het uitvoeringsprogramma Den Haag Internationale Stad heeft zijn in 2012 de volgende resultaten opgeleverd. Ten eerste zijn een drietal Pieken in de Delta projecten afgerond:

- De afwikkeling van het project CSI the Hague (de Nederlandse Forensic Institute)
- Hague Forum for Judicial Expertise: rechtersopleidingen.
- Van het project Innovating Justice is deel 1 afgewikkeld. Het project trekt in vakkringen internationaal veel aandacht.

Topindicator

Topindicator	Realisatie 2012	Begroting 2012	Realisatie 2011	Nulmeting 2007
Aantal toeristen:				
- hotelgasten uit het buitenland	N.n.b.	300.000	293.000	315.000
- aantal hotelovernachtingen van buitenlandse gasten	N.n.b.	550.000	535.000	633.600

Bron: CBS. De cijfers over de hotelgasten en het aantal overnachtingen komen pas aan het eind van het eerste halfjaar vanuit het CBS beschikbaar.

Topindicator	Realisatie 2012	Begroting 2012	Realisatie 2011	Nulmeting 2007
Aantal instellingen in het cluster vrede en recht	91	91	87	71

Bron: Jaarplan BIZ/International Desk 2007

Wat hebben we gedaan en wat heeft het gekost?

Deze paragraaf beschrijft de beleidsmatige verantwoording op productniveau. Een beleidsmatige verantwoording sluiten wij af met een blokje 'financieel resultaat' voor de grootste of belangrijkste financiële verschillen in 2012. Het resultaat per product is de kapstok voor de financiële verschillenverklaring. Het product met het hoogste resultaat (positief of negatief) staat het eerst vermeld.

Financiële cijfers

Programma-activiteiten in 2012	Uitkomst 2012			Begroot saldo 2012	Resultaat 2012
	Lasten	Baten	Saldo		
Toerisme, Evenementen en Binnenstad	9,8	2,3	7,6 N	8,1 N	0,6 V
Internationale Stad	5,9	0,7	5,2 N	5,5 N	0,3 V
Citymarketing	1,9	0,4	1,4 N	1,2 N	0,3 N
Totaal	17,6	3,4	14,2 N	14,8 N	0,6 V

Toerisme, evenementen en Binnenstad en creatieve sector

Verschillende bestaande ondernemers hebben in 2012 geïnvesteerd, zoals het volledig vernieuwde Madurodam, Holland Casino en Pathé Spuimarkt (IMAX). In 2012 heeft het NBTC zich in Den Haag gevestigd. Daarnaast zijn er met diverse (inter)nationale partijen gesprekken gevoerd voor de acquisitie van nieuwe Leisure-formules naar Den Haag. Den Haag staat als serieuze, interessante vestigingsplaats bij een aantal nationale en internationale partijen op het netvlies. Om de acquisitie strategisch in te vullen, is een scan uitgevoerd naar de leisuresector.

Afgelopen jaar zijn met veel geïnteresseerden en initiatiefnemers gesprekken gevoerd voor de uitbreiding of vestiging van een hotel in Den Haag. Het gaat om hotels in de budget klasse (hostel) en bijzondere concept- en boutiquehotels. Een aantal initiatieven is voorgelegd aan het Haags Initiatieventeam (HIT) ter beoordeling. Zo heeft een initiatief voor een hostel in de binnenstad afgelopen jaar daadwerkelijk geleid tot een bouwvraag. Een tweetal hotelinitiatieven zijn om financiële redenen (negatieve investeringsbeslissing of gestrande prijsonderhandelingen) niet doorgestaan

Het evenementenseizoen 2012 is positief verlopen. Rondom de jaarlijkse grote evenementen zijn meer samenwerkingsverbanden tussen initiatiefnemers ontstaan. Met het vaststellen van de evenementenvisie in juli 2011 werden de nieuwe subsidiecriteria van kracht. De evenementen in 2012 zijn derhalve de eerste evenementen gebaseerd op de nieuwe subsidiecriteria. In de loop van het jaar, gedurende het jaar 2012, is er veel gesproken met organisatoren om de gemeentelijke doelstellingen van het in 2011 vastgestelde evenementenbeleid te implementeren.

In 2012 is er voor het eerst geld uitgetrokken voor de vernieuwing en doorontwikkeling van kleinschalige evenementen. Evenementen die het in zich hebben om op termijn uit te groeien tot een groter evenement of evenementen in de economische kerngebieden Binnenstad en Scheveningen die een bijdrage leveren aan de economische doelstellingen in deze gebieden, maar op zichzelf qua economische spin-off te klein zijn om afzonderlijk subsidie te ontvangen. In totaal zijn er 46 aanvragen ingediend en zijn er 12 aanvragen gehonoreerd voor een totaalbedrag van € 100.000, -. Gezien de vele marktinitiatieven kan gesteld worden dat private partijen vertrouwen hebben in Den Haag. Behalve aan de vele bouwontwikkelingen is dit ook aan het aantal nieuwe vestigers (winkels en horeca) te merken. Er zijn in 2012 goede winkels en horeca bijgekomen. Denk bijvoorbeeld aan 't Goude Hoofd, Umami, en Marqt. De leegstand bij winkels is in vergelijking met andere steden relatief gering en de organisatiegraad bij ondernemers (Bedrijven Investerings Zone) is ongekend hoog (85%). Belangrijk voor de binnenstad zijn de ontwikkelingen rondom het Spuiforum, de verbouwing en uitbreiding van het Mauritshuis en de aanleg van de Volautomatische Autoberging (VAB) Veenkade. Marktpartijen hebben een haalbaarheidsonderzoek voor de bouw van een parkeergarage onder het korte deel van het Lange Voorhout uitgevoerd om de parkeermogelijkheden voor bezoekers aan de noordzijde van de binnenstad uit te kunnen breiden.

Begin 2012 is extra capaciteit ingezet voor wooninitiatieven in de binnenstad om de ambitie van 500 extra woningen in de periode 2010-2020 te realiseren. In juni 2012 heeft een Werkconferentie Wonen in de Binnenstad plaatsgevonden. Op dit moment staan in totaal circa 400 woningen in een voorlopige planning tot 2015. Daar zijn de woningen die kunnen worden gerealiseerd in Wijnhaven fase 2 niet in meegerekend.

De openbare ruimte kan het verschil maken bij de profilering van de (sfeer)gebieden in de Haagse binnenstad en bijdragen aan het typische karakter van de Haagse binnenstad (Haagse Signatuur). De Bedrijven Investeringszones (BIZ) Noordeinde en De Haagsche Entree hebben vanuit deze invalshoek gebiedsvisies gemaakt voor de openbare ruimte. Voor enkele beeldbepalende plekken zoals de Turfmarkt, het Torenp plein en de Herengracht zijn plannen voor (kleine) aanpassingen in de openbare ruimte in voorbereiding. Het plan Rabbijn Maarsenplein is in uitvoering. Het betreft hier onder meer het verbeteren van de terrassen en een herindel ing van het plein met behulp van kleine maatregelen (boombankjes, verplaatsen van de betonnen banken, speelvoorziening aanpassen). In oktober 2012 is de Laan volledig opgeknapt waardoor dit nu een mooie entree vormt naar de Winkelkern. In 2012 is een grote (500) fietsstalling Biesieklette geopend in de Parkeergarage Laan. Hierdoor kon de stalling (120) op de Grote Markt worden opgeheven en is hier meer ruimte voor terrassen. De bereikbaarheid van de binnenstad (openbaar vervoer, fiets, auto) is goed, de beleving is als het de auto betreft echter te vaak anders. Om deze reden is in samenwerking met diverse betrokkenen in de binnenstad de site '*Slim naar de binnenstad*' www.denhaag.nl/slimnaardebinnenstad tot stand gekomen.

Creatieve Stad Den Haag 2010-2013 is een business-to-businessprogramma en richt zich op het vergroten van de werkgelegenheid in de creatieve sector in Den Haag. De gemeente verstrekt stimuleringsubsidies aan startende ondernemers en beurzen aan net afgestudeerde toptalenten. Ook (internationale) relatiemarketing neemt een belangrijke plaats in. Ondernemers uit de creatieve sector wordt gevraagd om als ambassadeur van de Creatieve Stad op te treden. Daarnaast verbindt de gemeente de verschillende creatieve communities die zijn gehuisvest in de creatieve bedrijfsverzamelgebouwen zoals de Caballero Fabriek en LabS55 en ook private initiatieven als Bink36 en De Stadhoud er.

Vier startende ondernemers hebben een financiële ondersteuning ontvangen het uit stimuleringsfonds. Vier nieuwe ambassadeurs hebben vanaf april 2012 de creatieve sector van Den Haag (inter)nationaal gepromoot. Het communicatieplatform Meet the Creatives (website, blog, twitter, offline, promotieteam) heeft een community van meer dan 600 creatieven. Acht vormgevers ontvingen een kleine presentatiesubsidie waarmee zij (inter)nationaal Den Haag hebben gepromoot op beurzen en shows. De Résidence de la Mode, het mode-event met tien pop-upstores, de uitreiking van de Dutch Fashion Award en een publieksprogramma met lezingen, films en een tentoonstelling bracht in oktober/november een groot modelievend en winkelend publiek naar Den Haag. Alle acties en aandacht voor creatieven in Den Haag in 2012 hebben een positief beeld opgeleverd over de stad en het vestigingsklimaat wat vervolgens het ondernemende karakter van de stad heeft versterkt. Deze positieve vibe en het versterkte ondernemerschap heeft meer banen opgeleverd. In de programmaperiode tot 2012 is het aantal arbeidsplaatsen in de creatief zakelijke dienstverlening met 30% gestegen (nulmeting 2009). Dit betreft een toename van 688 banen. De totale creatieve sector omvat 17.406 banen (6.117 bedrijven).

Financieel resultaat

€ 0,6 mln. V

Op vrijetijdseconomie zijn er een aantal projecten, zoals de schermen met toeristische informatie, acquisitie van attracties en diverse onderzoeken verstraagd. Dit levert een voordeel op van € 0,3 mln. Dit geldt ook voor de ontwikkelingen van de Grote Marktstraat en de investeringen in de openbare ruimte. Dit is ook verstraagd. Het voordeel hierop bedraagt € 0,1 mln.

Overig € 0,2 mln.

Internationale stad

Den Haag profileert zich sterk als internationale stad van Vrede en Recht. Dit thema wordt door het Rijk in toenemende mate als Nederlands exportproduct gezien. Het Rijk en de gemeente werken samen om de stad te versterken als vestigingsplaats voor internationale organisaties, ambassades, internationale scholen en niet-gouvernementele organisaties. Met gerichte investeringen worden voor stad en regio de effecten op de werkgelegenheid, verdien capaciteit en internationale impact steeds beter zichtbaar. Daarnaast wordt de invloed van de Europese Unie op het lokaal bestuur steeds groter. Vanuit de gemeentelijke organisatie is hier goed aandacht aan besteed.

Acquisitie en relatiebeheer

Met de in de stad en directe omgeving gevestigde organisaties wordt in het kader van relatiebeheer contact onderhouden. Daarnaast zijn de inspanningen van het The Hague International Centre (THIC) erop gericht ook goed aandacht te hebben voor de bij de organisaties werkende medewerkers. Den Haag heeft volgens het Decisiorapport 2010 - 2011 'Den Haag internationale stad van vrede en recht: economische impact internationale organisaties' (juni 2011) daar ook veel baat bij. De aanwezigheid van internationale gouvernementele en niet-gouvernementele organisaties, ambassades en internationale scholen zorgt voor een forse positieve economische impuls voor stad en regio. Als gemeente hebben we inspanningen gepleegd op de uitbreiding van taken van bestaande Gouvernementele Organisaties en om nieuwe Niet Gouvernementele Organisaties naar de stad te halen. Daarvoor is het concept verzamelgebouw ingezet. Dit concept is succesvol en een nuttig middel bij de werving van Ngo's. Indicator aantal Internationale Instellingen in het cluster Vrede en Recht 2012: 91. Voor 2011 was 87 de eindstand, van 2010 was dat 84.

Ambassades

Het relatiebeheer voor de ongeveer 110 ambassades en consulaten wint aan belang in Den Haag. De stad is immers regeringsstad en dus thuisbasis van ambassades. Sinds kort neemt de dynamiek hierin toe. Niet alleen zorgen deze buitenlandse vertegenwoordigingen voor werkgelegenheid, zij dragen aanzienlijk bij aan de allure van de Internationale stad van vrede en recht. Bovendien is elk lid van het Corps Diplomatique bij vertrek uit Den Haag een ambassadeur voor onze stad. Er is meer inzet gepleegd om het groeiende aantal ambassades (en de daarbij behorende herhuisvestingsoperaties) zorgvuldig te begeleiden.

Uitvoeren VN-agenda

In september 2012 is de Haagse Internationale open Dag georganiseerd. Naast 10 internationale (en VN) organisaties, openden ook 5 ambassades hun deuren. Er waren meer dan 4.000 bezoekers. Met de stad Geneve is contact gelegd over een Europees netwerk van VN-steden met het doel om ervaringen uit te wisselen op het terrein van gastheerschap en het betrekken van de lokale burgerij bij de aanwezigheid van de internationale gemeenschap.

Uitvoeren EU-agenda

In 2012 is gewerkt aan de uitvoering van deze EU-prioriteiten in Nederland, Brussel en Europa. Voor het bereiken van deze Europese doelstellingen en voor het aanzien van Den Haag als internationale stad van Vrede en Recht in Europa, is een breed netwerk een vereiste. Om deze reden is wethouder Kool in EUROCITIES lid van het dagelijks bestuur en voorzitter van het SocialAffairs Forum en binnen het Comité van de Regio's woordvoerder op het dossier 'aanbesteden'. Ook is er op het Europese terrein geïnvesteerd in de stad. Zo is er samen met het NICIS ingezet op het uitbouwen van het in Den Haag gevestigde EMI (European MetropolitannetworkInstitute), dat zich in Europees verband buigt over grootstedelijke vraagstukken. Het Europa Direct Centrum Den Haag heeft samen met diverse partners in Den Haag een aantal klein en grootschalige evenementen over Europa in Den Haag georganiseerd.

Haagse Brug II

Na Haagse Brug I (2009-2011) is het programma in 2012 in een licht gewijzigde vorm verder gegaan. Het programma investeert in het verkrijgen van draagvlak bij Hagenaars voor het internationale profiel van Den Haag. In 2012 zijn er vanuit de stadsdelen diverse activiteiten ontwikkeld om Hagenaars en de internationale gemeenschap bij elkaar te brengen. Ook zijn er onder het thema van 2012 "Verenigde Naties" twee stadsbrede evenementen georganiseerd: de publicatie van Haagse Iconen en een tentoonstelling over de VN.

Public Diplomacy

Eén van de belangrijkste projecten binnen Public Diplomacy (voorheen City Diplomacy) is de Strategie Vrede & Recht die de gemeente uitvoert in samenwerking met het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Dit project is in 2012 volop in uitvoering gegaan. Het belangrijkste doel van dit project is het uitrollen van een gezamenlijke strategie voor het internationaal 'vermarkten' van het thema Vrede & Recht met behulp van alle relevante stakeholders. Binnen de Gemeente werken verschillende directies aan gezamenlijke kernboodschappen.

The Hague Institute for Global Justice

Den Haag wil haar kennis- en onderzoeksprofiel verder versterken. Het The Hague Institute for Global Justice (THIGJ) richt zich vooral op juridische kennis als basis voor en bijdrage aan vrede, veiligheid en sociale en economische groei. Daarnaast wordt er met een aantal innovatieve projecten op het gebied van Internationaal Recht en Veiligheid geïnvesteerd om het economische profiel van de stad als 'Legal Capital' verder uit te bouwen. De projecten variëren van haalbaarheidsstudies tot grote onderzoeks- en implementatieprojecten. De projectuitvoering is door de eigen staf, die inmiddels is aangesteld, ondersteund en gedeeltelijk uitgevoerd. Daarnaast is een aantal samenwerkingsverbanden met partnerinstituten aangegaan conform het oorspronkelijke businessplan. Sommige van deze partnerinstituten zijn ook mede-oprichter van The Hague Institute en investeren in de opbouw van het projectenportfolio door menskracht beschikbaar te stellen. Hiernaast is in 2012 al meer dan een miljoen Euro aan externe financiering verworven, van een aantal Nederlandse departementen (EL&I, BuZa en V&J), de gemeente en de Wereldbank.

Het bestuur heeft de eerste President – de heer A. Williams - aangesteld. De nieuwe President heeft samen met de staf alle lopende projecten geëvalueerd en op basis daarvan een geactualiseerd werkprogramma ontworpen. Het werkprogramma is inmiddels geaccordeerd door de Adviesraad onder leiding van Madeleine Albright. The Hague Institute zal de werkzaamheden in de komende tijd concentreren rondom een drietal hoofdthema's, namelijk 'conflict prevention', 'rule of law / transitional justice' en 'global governance'. Onder elk van deze thema's staan verschillende projecten centraal. Onder 'conflict prevention' wordt bijvoorbeeld het project Water Diplomacy uitgevoerd, in samenwerking met

UNESCO/IHE, Water Governance Center, Clingendael en andere partijen. Onder 'Rule of Law' is een voor het instituut zeer belangrijk project in uitvoering: 'The Hague Approach: Achieving Sustainable Peacebuilding'. Dit project wordt mede gefinancierd door de gemeente en mede uitgevoerd door de Leidse universiteit en lokale onderzoekers in o.a. Libië. Daarnaast is er bijvoorbeeld het project ACCESS - Corporate Social Responsibility Conflict Management - in uitvoering, waarin onder andere wordt samengewerkt met Harvard. Ook trekt het instituut op verzoek van het Ministerie van Buitenlandse Zaken de opbouw van het Kennisplatform Veiligheid & Rechtsorde.

Innovatieprojecten

Het speerpunt veiligheid heeft verder massa gekregen. Vanuit het investeringsprogramma is actief ingezet op het ontwikkelen van nieuwe innovatieprojecten, waaronder het ontwikkelen van een toptrainingscentrum op het gebied van cyber security en een aanvraag voor een Europees demonstratieproject DRIVER op het gebied van crisismangement.

Verder zijn een zestal Pieken in de Delta projecten afgerond:

- *CSI the Hague* (het Nederlandse Forensisch Instituut): het CSI Lab is inmiddels in gebruik genomen en heeft een forse impuls gegeven aan trainingen in forensic awareness voor professionals in de strafrechtketen in binnen- en buitenland. *Hague Forum for Judicial Expertise*: rechtersopleidingen; hebben een plaats gekregen in het Spring-programma (Ministerie van Buitenlandse Zaken)
- Van het project *Innovating Justice* is deel 1 afgewikkeld. Het project trekt in vakkringen internationaal veel aandacht.
- Project HUGO: in januari is *PRIME Finance* geopend, een internationaal arbitrage instituut voor geschillen rondom complexe financiële producten, dat gebruik gaat maken van de arbitragefaciliteiten in het Vredespaleis.
- *The Hague Peace Portal*, een interactief platform van wereldwijde NGO's actief in conflictpreventie, is door de wethouder CBI officieel gelanceerd.
- En staat *The Hague Academy for Local Governance*, met steun van de VNG en internationale partners, op eigen benen in het organiseren van cursussen op het gebied van lokaal bestuur.

Citymarketing

In 2012 is verder gewerkt aan de uitvoering van de Citymarketingvisie 2011-2015. Conform deze visie heeft de gemeente samen met haar partners in de stad de kernpositionering van Den Haag als Internationale Stad van Vrede en Recht bewaakt en uitgedragen. Daartoe is ook in 2012 de waardevolle samenwerking met internationale organisaties in The Hague International Communication Circle gecontinueerd. De gemeente heeft het initiatief genomen voor een Toolkit Vrede en Recht. Hierin zijn teksten, foto's, filmmateriaal en testimonials opgenomen die vrij te gebruiken zijn. Een mooi voorbeeld waarbij de Haagse jeugd betrokken wordt bij het thema Vrede en Recht is de vredesloop waaraan circa 1.300 basisscholieren meededen op 21 september 2012 (internationale dag van de vrede). In 2012 zijn ook de voorbereidingen gestart voor de viering van 100 jaar Vredespaleis in 2012. Dit is een belangrijk evenement voor de stad in het kader van Vrede en Recht. In geest en gedachten met het thema Vrede en Recht heeft de gemeente zich in 2011 - 2012 samen met de stad ingezet voor een goed doel met de actie 'Den Haag vliegt voor AMREF Flying Doctors'. Deze actie heeft uiteindelijk geresulteerd in een totaalbedrag van bijna twee ton voor de bouw van een opleidingscentrum en ziekenhuis in Zuid-Soedan.

Om de bekendheid van Den Haag te vergroten en de lokale economie te stimuleren worden als onderdeel van Citymarketing televisie- en filmproducties in Den Haag gefaciliteerd. Hierbij wordt gebruik gemaakt van ondernemers in de stad die via een Haags suppletnetwerk hun diensten en/of producten aanbieden aan filmproducenten in ruil voor 'airtime'. Dit systeem werpt haar vruchten af en is in 2012 succesvol ingezet voor meerdere producties.

Verloop van financiële cijfers en toelichtingen

Naast de verschillenverklaringen in 2012, zijn ook de verschillen met vorig jaar interessant. Deze verklaring treft u aan in deze paragraaf. Ook worden de neutrale verschillen (groter worden of krimpen van het programma zonder dat dit resultaat oplevert) verklaard. De tabellen zijn zoveel mogelijk voorzien van een korte analyse.

Programmatotaal 2012

	Ontwerp- begroting 2012	Actuele begroting 2012	Uitkomst 2012	Resultaat 2012
Lasten	14.080	19.227	16.807	2.420 V
Baten	0	2.450	2.552	102 V
Saldo exclusief reserves	14.080 N	16.777 N	14.255 N	2.522 V
<i>Dotaties aan reserves</i>	590	790	790	0
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	1.661	2.793	855	1.938 N
Saldo inclusief reserves	13.009 N	14.774 N	14.190 N	584 V

N.B. De actuele begroting wijkt af van de ontwerp-begroting als gevolg van door de raad genomen besluiten (halfjaarbericht en overige raadsvoorstellen).

Neutrale ontwikkeling, geen financieel resultaat

In 2011 is de Stichting The Hague Institute for Global Justice officieel opgericht. In 2012 is € 1,3 mln. minder aan lasten gemaakt, daardoor is ook € 1,3 mln. minder onttrokken aan de reserve Institute of Global Justice. De reden voor deze onderbesteding is dat er nadere afspraken en voorwaarden moet worden opgesteld m.b.t. de subsidie. Dit zal plaatsvinden in 2013. Verder zijn in 2012 de lasten voor het Wervingsfonds € 0,7 mln. lager. Reden hiervoor is dat na de principe toekenning door B&W de contracten met de organisaties vaak nog definitief moeten worden uitgewerkt. Daarnaast is er in 2012 op de rem getrapt in verband met een lopende acquisitie operatie. Uit de reserve Wervingsfonds is dan ook € 0,7 mln. minder onttrokken.

Uitkomst 2011-2012

	Uitkomst 2011	Uitkomst 2012	Vershil 2011-2012
Lasten	17.435	16.807	628 V
Baten	1.273	2.552	1.279 V
Saldo exclusief reserves	16.162 N	14.255 N	651 V
<i>Dotaties aan reserves</i>	-4.745	790	5.535 N
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	2.832	855	1.977 N
Saldo inclusief reserves	8.585 N	14.190 N	5.605 N

Vershil 2012 ten opzichte van 2011

Het verschil wordt grotendeels verklaard door de overheveling in 2011 van de Bestemmingsreserve Den Haag Internationale Stad aan de Centrale Treasury (€ 5,3 mln. N). Daarnaast waren er in 2011 een aantal incidentele baten zoals een voorschot op de Europese subsidie van het EMI-project (€ 0,5 mln. N) en de afrekening Logo-South (€ 0,3 N). De lasten waren in 2012 € 0,4 mln. V ten opzichte van 2011. Dit verschil is ondermeer veroorzaakt doordat eind 2011 het project The Hague Academie Coalition is beëindigd (€ 0,3 mln. V), daarnaast is er in 2012 o.a. minder uitgegeven vanuit de reserve Institute of Global Justice (€ 0,2 mln. V).

Specificatie dotaties en onttrekkingen per reserve

Omschrijving reserve	Uitkomst 2012			Begroting 2012	
	Dot.	Ontr.	Vrijval	Dot.	Ontr.
BR Wervingsfonds 3273	590	456	0	590	1.140
BR Citymarketing	0	321	0	0	321
BR Kredietcrisis (050.0.25)	0	0	4	0	0
BR Institute of Global Justice	0	24	0	0	1.282
BR Europa Direct Centrum	0	50	0	0	50
BR Co-financiering Kansen voor West Evenementen	200	0	0	200	0
Totaal	790	851	4	790	2.793

De uitgaven van het Wervingsfonds zijn lager zijn dan begroot, omdat de contracten met de organisaties nog definitief uitgewerkt moesten worden. Daarnaast is er in 2012 op de rem getrapt in verband met een lopende acquisitie operatie.

De totale uitgaven ten laste van de reserve The Hague Institute for Global Justice betroffen met name aanloopkosten. De onderbesteding is ontstaan omdat nadere afspraken en voorwaarden moeten worden opgesteld met betrekking tot de subsidie.

Saldi reserves / voorzieningen / investeringen

	Uitkomst 2012	Begroting 2012	Uitkomst 2011
Eindsaldo 31-12 Reserves	6.385	4.447	5.810
Eindsaldo 31-12 Voorzieningen	0	0	0
Investeringen	0	0	0

2.22 Programma Financiën

Coördinerend portefeuillehouder: Boudewijn Revis

Een laag niveau van woonlasten is één van de sterke troeven van Den Haag, dat daar tegenover immers zoveel woonplezier te bieden heeft. In de afgelopen jaren is de OZB verlaagd. In 2012 is de OZB met nog eens 4 procent verminderd. Daarmee betalen burgers gemiddeld 10 procent minder aan OZB dan in 2009. Daarnaast zijn alle categorieën huishoudens in 2012 minder afvalstoffenheffing gaan betalen.

Topindicator

De afvalstoffenheffing is in 2012 met gemiddeld 2,9% gedaald. De rioolheffing is in 2012 gelijk gebleven. De ambitie om tot de top 3 van goedkoopste grote gemeenten te behoren, is voor 2012 gehaald.

Topindicator	Realisatie 2012	Begroting 2012	Realisatie 2011	Nulmeting 2009
Positie op de ranglijst van gemeentelijke woonlasten*	Top 3	Top 3	Top 3	Top 5

Bron: Belastingoverzicht grote gemeenten (COELO). (* Nummer 1 is laagste woonlasten)

Wat hebben we gedaan en wat heeft het gekost?

Deze paragraaf beschrijft de beleidsmatige verantwoording op productniveau. Een beleidsmatige verantwoording sluiten wij af met een blokje 'financieel resultaat' voor de grootste of belangrijkste financiële verschillen in 2012. Het resultaat per product is de kapstok voor de financiële verschillenverklaring. Het product met het hoogste resultaat (positief of negatief) staat het eerst vermeld.

Financiële cijfers

Programma-activiteiten in 2012	Uitkomst 2012			Begroot saldo 2012	Resultaat 2012
	Lasten	Baten	Saldo		
Geldleningen en uitzetting langer of gelijk aan 1 jaar	73,7	128,5	54,8 V	41,4 V	13,4 V
Algemene uitkering gemeentefonds (CTR)	0,0	855,9	855,9 V	853,2 V	2,7 V
Lasten heffing en invordering gemeentelijke belastingen	3,2	1,1	2,1 N	4,0 N	1,9 V
Interne / externe leveringen (DPZ)	125,7	127,2	1,5 V	0,0 V	1,5 V
Beleggingen	2,9	4,6	1,8 V	3,2 V	1,4 N
Geldleningen en uitzetting korter dan 1 jaar	1,0	5,0	3,9 V	3,0 V	0,9 V
Baten precariobelasting	0,0	16,2	16,1 V	15,7 V	0,4 V
Overige activiteiten gemeentebelastingen	0,3	0,5	0,2 V	0,1 N	0,3 V
Baten hondenbelasting	0,0	2,0	1,9 V	1,6 V	0,3 V
Uitvoering Wet WOZ	5,3	0,1	5,2 N	4,9 N	0,3 N
Baten toeristenbelasting	0,0	4,4	4,4 V	4,1 V	0,2 V
Interne / Externe leveringen (GAD)	3,4	3,5	0,0 V	0,1 V	0,0 N
Nutsbedrijven	1,2	16,9	15,7 V	15,7 V	0,0 N
Gemeentebrede onderzoeken en ondersteuning	1,0	0,4	0,5 N	0,5 N	0,0 N
Activafinanciering	2,3	18,2	15,9 V	15,9 V	0,0 N
Lasten en baten Algemene reserve	0,0	30,5	30,5 V	30,5 V	- N
Baten onroerende zaakbelasting gebruikers	0,0	21,2	21,2 V	21,2 V	- N
Baten onroerende zaakbelasting eigenaren	0,0	58,8	58,8 V	58,8 V	- N
Totaal	220,1	1.294,8	1.074,7 V	1.054,9 V	19,9 V

Geldleningen en uitzettingen langer of gelijk aan 1 jaar

Financieel resultaat

€ 13,4 mln. V

In 2012 realiseerde de gemeente een voordeel van € 13,7 mln. op geldleningen (bij de toelichting op neutrale ontwikkelingen is uitgelegd waaruit het resultaat bestaat). Voordelen op de financiering worden conform geldende afspraak toegevoegd aan de reserve Financiering tot aan het maximum van € 20 mln. Na de dotatie van € 13,7 mln. aan de reserve Financiering, bedroeg het saldo van de reserve € 34,3 mln. Omdat het saldo de maximale grens van € 20 mln. overschrijdt, valt € 14,3 mln. vrij.

Overig 0,9 mln. N

Algemene uitkering Gemeentefonds

Financieel resultaat

€ 2,7 mln. V

Het accres is landelijk ca. € 378 mln. negatief. Den Haag heeft een aandeel van ca. € 17 mln. waarvan € 12 mln. al in de begroting is verwerkt. In de Programmarekening 2012 wordt een nadeel van € 5 mln. verwerkt. Verder heeft de gemeente te maken met een toename van Haagse aantallen. Dit heeft een voordelig effect van € 3,3 mln. Daarnaast verantwoordt de gemeente een voordelige taakmutatie Regionale Uitvoeringsdienst van € 0,6 mln. Tot slot is een voordeel van € 3,8 mln. ontstaan in de uitkeringsfactor. Dit is al restpost berekend.

Lasten heffing en invordering gemeentebelastingen

Financieel resultaat

€ 1,9 mln. V

In de begroting 2012 was de samenvoeging van de gemeentelijke Belastingdienst, Dienst Publieksservice en Deconcentratie een feit. Bij deze nieuwe begroting hoorde ook een herziene kostentoerekening. De nieuwe kostentoerekening is eind 2012 definitief vastgesteld, maar het effect hierop is niet vertaald in de begroting. Bij deze kostentoerekening bleek dat ten opzichte van de begroting € 1,2 mln. minder is toegerekend aan het programma Financiën. Daar tegenover staat een even groot nadeel op het programma Dienstverlening en Stadsdelen. In programma 22 Financiën wordt dus een voordeel verantwoord van € 1,2 mln. Voor de gemeente is dat resultaat neutraal. Voorgesteld wordt om het voordelige resultaat van € 1,2 mln. te verrekenen met een even groot nadeel in programma 3. Bij het Halfjaarbericht 2013 wordt de programmabegroting bijgesteld met de nieuwe kostentoerekening.

Overig € 0,7 mln. V

Interne / externe leveringen

Op dit product verantwoordt de gemeente de inning van de parkeerbelasting, rioolheffing en afvalstoffenheffing. De gemeente voert een strikt handhavingsbeleid. Met ingang van 2012 is de meertermijnenregeling (met automatische incasso) voor de woonlastenaanslag (tot € 2.500) verruimd van 6 naar 12 maandelijkse termijnen. Voor belastingbetalers die de woonlastenaanslag liever niet in maandelijkse termijnen willen betalen, is de betaaltermijn met ingang van 2012 verkort van in totaal 3 maanden (2 termijnen) naar zes weken (1 termijn). Door de verkorting van de betaaltermijn zijn de dwanginvorderingsmaatregelen (aanmaningen, dwangbevelen ed.) in 2012 eerder in het jaar ingezet en veelal ook dat jaar afgerond. Daarnaast zijn als gevolg van de economische crisis in 2012 meer invorderingsacties uitgevoerd.

Financieel resultaat**€ 1,5 mln. V**

In 2012 realiseert de gemeente mede door strikt handhavingsbeleid bij dwanginvorderingen een voordeel van € 0,8 mln.

Overig € 0,7 mln. V

Beleggingen en nutsbedrijven

De gemeente bezit aandelen van een aantal deelnemingen. In de paragraaf Verbonden partijen zijn de relevante ontwikkelingen op deze deelnemingen toegelicht.

Financieel resultaat**€ 1,4 mln. N**

In 2012 was de verwachting dat Woningbeheer geliquideerd zou worden, waarna een restdividend zou worden ontvangen van € 1,0 mln. Dit restdividend is in de voorjaarsnota 2012 opgenomen. In september 2012 heeft stichting Staedion formeel bezwaar aangetekend tegen de ontbinding van Woningbeheer. Na overleg tussen de gemeente en Staedion heeft Staedion zijn bezwaar in december 2012 ingetrokken. Hierdoor zal de ontbinding van Woningbeheer en de restuitkering in 2013 plaatsvinden. Dit levert in 2012 een nadeel op van € 1 mln. Om het bezwaar door Staedion in te laten trekken, staat de gemeente garant voor het aandeel dat Woningbeheer zou hebben in de saneringskosten mbt de in 2007 ingebrachte panden. Voor de garantie is een voorziening van € 0,3 mln. gevormd.

Overig € 0,1 mln. N

Baten toeristen-, honden-, en precariobelasting

Jaarlijks int de gemeente € 15 miljoen aan precario van de nutsbedrijven. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is van plan de precariobelasting op ondergrondse leidingen af te schaffen. Het wetsvoorstel is nog niet aan de Tweede Kamer aangeboden (22 maart 2013). Voor 2012 zijn er geen financiële consequenties. Verder kunnen ondernemers met ingang van 2012 in aanmerking komen voor kwijtschelding van gemeentelijke heffingen. De kwijtscheldingsregeling geldt voor ondernemers die een uitkering ontvangen op basis van het Besluit Bijstandverlening Zelfstandigen 2004. Op deze wijze ondersteunt de gemeente ondernemers met voldoende perspectief en levensvatbaarheid in een moeilijke periode. In 2012 is aan 36 ondernemers kwijtschelding verleend van de afvalstoffenheffing.

Financieel resultaat**€ 1,0 mln. V**

Voor toeristen-, honden en precariobelasting zijn respectievelijk € 0,25 mln., € 0,33 mln. en € 0,4 mln. meer baten gegenereerd. Op de hondenbelasting is de gemeente strikter gaan handhaven. Hierdoor zijn meer honden geregistreerd en is de baat hoger dan begroot. Bij toeristenbelasting is een structureel voordeel van € 0,1 mln. in de begroting 2013 en verder verwerkt.

Geldleningen en uitzettingen korter dan 1 jaar

Financieel resultaat

€ 0,9 mln. V

In oktober 2012 betaalde Landsbanki een deel van de vordering terug. Dit leidde tot de verdere vrijval van € 0,7 mln. van de voorziening. In 2012 is TCN Property Projects B.V. failliet verklaard. De gemeente heeft leningen uitstaan en verwachtte daarover een rentebaat. TCN heeft tot en met 2010 de rente betaald, maar de begrote rentebaat vanaf 2011 is nu voorzien. Dat leidt tot een nadeel van € 0,6 mln.

Op kortlopende uitzettingen heeft de gemeente een voordeel gehaald van € 0,6 mln. doordat in 2012 meer middelen zijn uitgezet tegen een hoger rentepercentage.

Overig € 0,2 mln. V

Baten OZB gebruikers en eigenaren

In 2012 is de begrote opbrengst OZB € 78 mln. In het coalitieakkoord is afgesproken dat de OZB voor woningen(eigenaren) met 10% daalt ten opzichte van 2009. Hierdoor bereiken we de doelstelling om met onze woonlasten tot de drie goedkoopste grote gemeenten van Nederland te behoren. De daling is in twee stappen gerealiseerd. In 2010 is de OZB incidenteel met 6 % verlaagd. In 2011 is die 6 % vastgehouden. In 2012 is de OZB met nog eens 4 % verlaagd. Daarmee is in 2012 een totale daling van 10 % bereikt. De lastendruk blijft de komende jaren op hetzelfde niveau. De opbrengst van de OZB zal alleen structureel stijgen of dalen door respectievelijk groei of krimp van de stad. In het coalitieakkoord is afgesproken dat startende ondernemers vanaf 2012 een steuntje in de rug krijgen. In 2012 is de regeling ingevoerd waarmee deze groep ondernemers gedurende maximaal vijf jaar gecompenseerd worden voor de OZB-lasten. Haagse amateursportverenigingen worden sinds 2011 voor de OZB-lasten gecompenseerd. Met ingang van 2012 hebben Haagse belastingbetalers (met een woonlastenaanslag lager dan € 2.500) de keuze om ofwel de aanslag in één keer te betalen (binnen de wettelijke termijn van zes weken), ofwel in maandelijkse termijnen. Betaling in maandelijkse termijnen zorgt ervoor dat het betalen van de gemeentelijke woonlasten gemakkelijker en overzichtelijker wordt.

Financieel resultaat

€ 0,0 mln.

In 2012 zijn op de OZB-eigenaren (€0,8 mln. N) en de OZB-gebruikers (€ 0,9 mln. N) in totaal € 1,7 mln. minder aan baten ontvangen.

- De lagere baten van € 0,8 mln. op OZB-eigenaren komt omdat we meer vorderingen oude jaren wegens oninbaarheid moesten afboeken dan verwacht (€ 0,6 mln.). Daarnaast moesten we voor belastingjaar 2012 de taxatiewaarden met € 0,2 mln. naar beneden bijstellen.
- Verder zijn in 2012 € 0,9 mln. minder baten OZB-gebruikers ontvangen. Dit komt omdat we meer vorderingen oude jaren wegens oninbaarheid moesten afboeken dan verwacht (€ 0,6 mln.). Daarnaast moesten we voor belastingjaar 2012 taxatiewaarden naar beneden bijstellen en een voorziening voor oninbaarheid treffen wat tot € 0,3 mln. lagere opbrengsten leidt dan begroot.

Conform de richtlijnen worden de nadelen OZB-eigenaren en OZB-gebruikers verrekend met de egalisatiereserve OZB, waardoor het resultaat voor de rekening neutraal uitkomt.

Overige activiteiten gemeentebelastingen

Op dit product verantwoordt de gemeente de inning van overige belastingen en heffingen.

Verloop van financiële cijfers en toelichtingen

Naast de verschillenverklaringen in 2012, zijn ook de verschillen met vorig jaar interessant. Deze verklaring treft u aan in deze paragraaf. Ook worden de neutrale verschillen (groter worden of krimpen van het programma zonder dat dit resultaat oplevert) verklaard. De tabellen zijn zoveel mogelijk voorzien van een korte analyse.

Programmatotaal 2012

	Ontwerp- begroting 2012	Actuele begroting 2012	Uitkomst 2012	Resultaat 2012
Lasten	205.429	209.283	198.852	10.431 V
Baten	1.188.726	1.225.536	1.232.067	6.531 V
Saldo exclusief reserves	983.298 V	1.016.253 V	1.033.215 V	16.962 V
<i>Dotaties aan reserves</i>	618	7.543	21.245	13.702 N
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	11.034	46.171	62.762	16.591 V
Saldo inclusief reserves	993.714 V	1.054.881 V	1.074.732 V	19.851 V

N.B. De actuele begroting wijkt af van de ontwerpbegroting als gevolg van door de raad genomen besluiten (halfjaarbericht en overige raadsvoorstellen).

Neutrale ontwikkeling, geen financieel resultaat

Voordelen op de financiering die verrekend zijn met de daarvoor bestemde reserve Financiering bedragen € 13,7 mln. Dit zijn onder andere:

- een bedrag van € 7,7 dat gereserveerd was voor balansverkorting of te wel het vervroegd aflossen van opgenomen langlopende leningen in 2012. Deze balansverkorting is niet uitgevoerd omdat in het jaar 2012 de marktrente voor kapitaalmarktleningen verder daalde tot historisch zeer lage rentepercentages. Het afkopen van langlopende leningen was financieel zeer ongunstig.
- een lagere dotatie aan de voorziening voor langlopende leningen van € 4,1 mln. V. De gemeente begrootte een toevoeging aan de voorziening als risicodekking voor een lening aan HTM. Omdat de leningen in 2013 en 2014 worden verstrekt, hoeft er in 2012 geen rekening mee gehouden te worden. Het voordeel is € 4,1 mln.
- een vrijval van de reserve Personeelshypotheekportefeuille van € 0,7 mln. V. Vanaf 18 november 2012 heeft de gemeente geen rentederving meer op de verkochte personeelshypotheek-portefeuille. Deze reserve die als doel had het opvangen van deze rentederving, heeft een restantsaldo van € 0,7 mln. en valt vrij in het resultaat.
- Diversen andere financieringsresultaten € 1,2 mln. V

Uitkomst 2011-2012

	Uitkomst 2011	Uitkomst 2012	Vershil 2011-2012
Lasten	206.227	198.852	7.375 V
Baten	1.245.775	1.232.067	13.708 N
Saldo exclusief reserves	1.039.548 V	1.033.215 V	6.333 N
<i>Dotaties aan reserves</i>	26.286	21.245	5.041 V
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	67.812	62.762	5.050 N
Saldo inclusief reserves	1.081.074 V	1.074.732 V	6.342 N

Uitkomsten 2012 ten opzichte van 2011

Het saldo is nadeliger in 2012 dan in 2011. De voornaamste oorzaken zijn:

- Ruim € 15,1 mln. structureel lagere uitkering Gemeentefonds in 2012 dan in 2011.
  - € 26 mln. N op het accres, uitkeringen voorgaande jaren en de taakmutaties.
  - € 11 mln. V door positieve ontwikkelingen op de Haagse aantallen.
- Het resultaat op financiering is in 2012 incidenteel € 6,4 mln. voordeliger dan in 2011.
  - € 12 mln. V door een lagere dotatie aan voorziening leningen en reserve Voorfinancieringsrente.
  - € 8,5 mln. N door lagere verrekening met de reserve Activa-financiering.
  - € 5,7 mln. V door hogere renteontvangst door verstrekte leningen.
  - € 3,6 mln. N door lagere rente door minder uitzettingen en rekening-courant diensten. Verder is in 2012 € 1,2 mln. minder vrijgevallen uit de voorziening voor Landsbanki
  - € 0,6 mln. V diversen.
- In 2012 is € 6,1 mln. indicidenteel minder resultaat geboekt op product beleggingen.
  - € 3,9 mln. N aan dividend van Woningbeheer en BNG.
  - € 1,7 mln. N door uitblijven van een onttrekking uit de reserve Openbaar Vervoer HTM.
  - € 0,5 mln. N diversen.
- Hoger dividend Eneco dan in 2011 van € 5,2 mln. V incidenteel.
- Diversen € 1,2 mln. V incidenteel.

Specificatie dotaties en onttrekkingen per reserve

Omschrijving reserve	Uitkomst 2012			Begroting 2012	
	Dot.	Ontr.	Vrijval	Dot.	Ontr.
Algemene reserve gemeente Den Haag	0	35	30.500	0	30.535
Reserve Financiering	18.920	0	18.920	5.218	4.600
BR Personeelshypotheekportefeuille	0	405	669	0	452
BR Openbaar Vervoer HTM	0	0	0	0	35
BR Deelneming Haagse Hitte	0	96	0	0	96
Reserve Activa-financiering	0	10.305	0	0	10.305
BR Activa-financiering Ambu Waldorpstraat	0	120	0	0	120
BR Activa-financiering Archeologie	25	28	0	25	28
BR Activa-financiering parkeergarage Nieuwersluisstraat	2.300	0	0	2.300	0
Bestemmingsreserve OZB	0	1.684	0	0	0
Totaal	21.245	12.673	50.089	7.543	46.171

In 2012 heeft een vrijval plaatsgevonden van € 30,5 mln. op de algemene reserve ten behoeve van het budgettair kader in de voorjaarsnota 2012. De voordelen op de financiering worden met de reserve verrekend. Daarom staat het voordeel uitgebreid toegelicht bij de neutrale verschillen. De vrijval van de reserve financiering vindt plaats omdat de maximumgrens van € 20 mln. wordt overschreden. De reserve stond op 1-1-2012 ook al op het maximum vandaar dat de toevoeging gelijk is aan de vrijval.

Saldi reserves / voorzieningen / investeringen

	Uitkomst 2012	Begroting 2012	Uitkomst 2011
Eindsaldo 31-12 Reserves	275.437	278.326	265.389
Eindsaldo 31-12 Voorzieningen	14.014	13.693	14.737
Investerings	0	575	0

2.23 Programma Overige beleidsvoornemens

Coördinerend portefeuillehouder: Boudewijn Revis

Dit programma is aan de begroting toegevoegd met als doel het tijdelijk parkeren van budgetten die wel zijn voorbestemd door het college, maar nog niet zijn voorzien van een beleidskaderbesluit door de raad. Op dit programma staan de post onvoorzien, de loon- en prijscompensatie en een aantal gemeentebrede uitvoeringsreserves. Eventuele resultaten op de uitvoering worden na raadsbesluit verrekend met de gemeentebrede uitvoeringsreserves.

Wat hebben we gedaan en wat heeft het gekost?

Deze paragraaf beschrijft de beleidsmatige verantwoording op productniveau. Een beleidsmatige verantwoording sluiten wij af met een blokje 'financieel resultaat' voor de grootste of belangrijkste financiële verschillen in 2012. Het resultaat per product is de kapstok voor de financiële verschillenverklaring. Het product met het hoogste resultaat (positief of negatief) staat het eerst vermeld.

Financiële cijfers

Programma-activiteiten in 2012	Uitkomst 2012			Begroot saldo 2012	Resultaat 2012
	Lasten	Baten	Saldo		
Trend en overig onverdeeld	260,7	331,2	70,4 V	16,4 V	54,0 V
Post onvoorzien	0,0	0,0	0,0 V	4,8 N	4,8 V
Overige Beleidsvoornemens	0,0	0,0	0,0 V	0,0 V	0,0 N
Interne / Externe levering (BSD)	0,2	0,2	0,0 V	- V	- N
Totaal	260,9	331,3	70,4 V	11,6 V	58,8 V

Trend en overig onverdeeld

Voor alle toekomstige geplande investeringen raamt de gemeente kapitaallasten. 2012 is het laatste jaar dat de toekomstige kapitaallasten zijn geraamd bij beleidsprogramma's. Door de nieuwe investeringsmodule is nu nauwkeuriger te bepalen hoe groot de meerjarige kapitaallastenbehoefte is. Daarom kan ook de aangehouden reserve Kapitaallasten vrijvallen. De kosten van de loon- en prijsstijgingen (trend) budgetteert de gemeente eerst op programma Overige beleidsvoornemens, daarna hevelt de gemeente de werkelijke trend over naar de desbetreffende beleidsprogramma's. De basis hiervoor zijn de gemeentelijke cao en de prijsontwikkeling in de Macro Economische Verkenning.

Verder registreert de gemeente projecten die deels worden gefinancierd met Rijks en Europese middelen (cofinanciering). Andere gemeentebrede reserves zijn Krachtwijken waarmee business cases worden gefinancierd op diverse beleidsprogramma's. Ook is er de reserve Grote projecten die wordt gebruikt om te sparen voor komende grote projecten met een lange tijdshorizon.

Financieel resultaat**€ 54 mln. V***Reserve Kapitaallasten € 64,4 mln. V*

Tot aan 2008 maakte de vrijval kapitaallasten deel uit van het budgettaire kader of het rekeningresultaat. In 2008 is de reserve Kapitaallasten ingesteld omdat de inschatting was dat met de komst van Grote projecten de vrijvallende kapitaallasten snel nodig zouden zijn. Het doel van de reserve was de dekking van de kapitaallasten van alle investeringen in het Meerjarig Investeringsplan (MIP). De reserve had een saldo van € 87 mln. per ultimo 2011. De oorzaak van de forse stijging van de reserve is naast de herfasering (als gevolg van vertraging in de start en of uitvoering) en het versneld afschrijven (conform het BBV) van gedane investeringen in maatschappelijk nut. De hiermee gemoeide structurele kapitaallasten zijn per saldo in het budgettaire kader in die jaren meegenomen, terwijl de incidentele vrijval aan de reserve werd toegevoegd. Bij de behandeling van de jaarstukken 2011 in de Rekeningencommissie en op grond van de toezeggingen is in de begrotingsretraite vorig jaar bepaald dat om grip te krijgen op de raming van de investeringen en de raming van de liquiditeitspositie centraal regie op het Investeringsplan komt bij de directie Financiën. Daartoe zijn vanaf 2012 de kapitaallasten centraal geraamd op programma 22 Financiën (zie ook programmabegroting 2013-2016 paragraaf Investeringsplan RIS251740). Om inhoudelijk meer grip te krijgen op de meerjarig benodigde kapitaallasten is Financiën medio 2012 gestart met een centrale investeringsmodule met alle projecten van het MIP inclusief de doorrekening van kapitaallasten tot einde looptijd. Op grond van de nieuwe inzichten concluderen we dat de begrote kapitaallasten op dit moment voldoende zijn om alle voorgenomen investeringen in het MIP te dekken. Het doel van de reserve Kapitaallasten is hiermee vervallen en het restant van € 64,4 mln. valt vrij in de Programmarekening 2012. Zie voor een uitgebreide toelichting de toelichtingen op de balans in hoofdstuk 6.2.3

Gemeentebrede uitvoeringsreserves € 14 mln. N

Verder heeft de gemeente een aantal gemeentebrede uitvoeringsreserves: Digitalisering, Grote Projecten, Krachtwijken, Cofinanciering en Den Haag Internationale Stad. Uit deze reserves zijn bedragen onttrokken en overgeheveld naar de functionele begrotingsposten bij de diensten. De werkelijke besteding is per saldo € 14 mln. lager, waardoor een lagere onttrekking uit deze reserves heeft plaatsgevonden in 2012. Dat is een nadeel van € 14 mln. op programma Overige beleidsvoornemens, terwijl bij de betreffende beleidsprogramma's een even groot voordeel wordt gerapporteerd door de onderbesteding. Gemeentebreed is dit neutraal voor het resultaat.

Vrijval stelposten € 3,2 mln. V:

- In de begroting 2012 zijn middelen gereserveerd voor bedrijfsvoering knelpunten. In 2012 zijn die knelpunten opgelost en valt het restant van € 1,6 mln. vrij. Bij de meerjarenbegroting 2013 en verder is dit bedrag structureel ingevuld.
- In de begroting is rekening gehouden met de bezuinigingen die leiden tot lagere baten (weglek rendabele apparaatslasten). Een deel van deze geraamde weglek is niet opgetreden € 0,915 mln. valt vrij.
- In de begroting 2012 is € 0,5 mln. gereserveerd voor inzet rond de ontwikkelingen bij Vestia. In 2012 is € 0,237 mln. aan kosten besteed. Het restantbedrag van € 0,263 mln. valt vrij.
- In 2012 heeft een bezuiniging plaatsgevonden op de werkkostenregeling en de kosten voor de medezeggenschap. Deze bezuiniging heeft gunstiger uitgedrukt voor € 0,382 mln.

Overig € 0,4 mln. V

post onvoorzien**Financieel resultaat****€ 4,8 mln. V**

Gemeenten zijn verplicht om in de begroting een post voor onvoorzien uitgaven op te nemen voor eventuele calamiteiten. In 2012 zijn deze niet opgetreden. Het bedrag komt daarom als voordeel in de programmarekening tot uitdrukking.

Verloop van financiële cijfers en toelichtingen

Naast de verschillenverklaringen in 2012, zijn ook de verschillen met vorig jaar interessant. Deze verklaring treft u aan in deze paragraaf. Ook worden de neutrale verschillen (groter worden of krimpen van het programma zonder dat dit resultaat oplevert) verklaard. De tabellen zijn zoveel mogelijk voorzien van een korte analyse.

Programmatotaal 2012

	Ontwerp- begroting 2012	Actuele begroting 2012	Uitkomst 2012	Resultaat 2012
Lasten	32.068	17.273	3.582	13.691 V
Baten	572	3.979	4.058	79 V
Saldo exclusief reserves	31.496 N	13.293 N	476 V	13.769 V
<i>Dotaties aan reserves</i>	83.337	257.346	257.346	0 V
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	125.334	282.225	327.277	45.052 V
Saldo inclusief reserves	10.501 V	11.585 V	70.407 V	58.822 V

N.B. De actuele begroting wijkt af van de ontwerpbegroting als gevolg van door de raad genomen besluiten (halfjaarbericht en overige raadsvoorstellen).

Neutrale ontwikkeling, geen financieel resultaat

Om frictiekosten in de begroting te verwerken is op dit programma een totaalraming opgenomen van € 9,2 mln. Voor hetzelfde bedrag is een onttrekking geraamd uit de centrale reserve Frictiekosten. Op declaratiebasis worden de werkelijke frictiekosten verantwoord die ten laste van de centrale reserve komen. In 2012 is € 4,1 mln. frictiekosten gedeclareerd omdat een deel van de kosten in de exploitatie 2012 is gedekt. Er is € 5,1 mln. voordeel op de lasten en een gelijk bedrag voordeel op de onttrekking uit de reserve Frictiekosten.

Uitkomst 2011-2012

	Uitkomst 2011	Uitkomst 2012	Vershil 2011-2012
Lasten	5.637	3.582	2.055 V
Baten	372	4.058	3.686 V
Saldo exclusief reserves	5.265 N	476 V	5.741 V
<i>Dotaties aan reserves</i>	167.049	257.346	90.297 N
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	163.874	327.277	163.403 V
Saldo inclusief reserves	8.440 N	70.407 V	78.847 V

Uitkomsten 2012 ten opzichte van 2011

De verrekening met reserves kan per jaar flink verschillen. Zo is in 2012 per saldo € 163 mln. meer onttrokken aan reserves dan in 2011. De reserves betreffen met name Kapitaallasten, Te verdelen middelen begroting 2013-2016, te verdelen middelen begroting 2011-2014 en grote projecten. Ook is in 2012 uit enkele reserves minder besteed dan in 2011 zoals uit reserve Krachtwijken. Wat betreft de hogere dotatie aan reserves in 2012 ten opzichte van 2011 ligt de oorzaak bij:

- Hogere dotatie aan reserves Te verdelen middelen voor per saldo € 63.5 mln. Dat is een optelling van:
  - Hogere dotatie aan de reserve te verdelen middelen 2013-2016 €134,9 mln.
  - Lagere dotatie aan de reserve te verdelen middelen 2012-2015 € 68 mln.
  - Lagere dotatie aan reserve te verdelen middelen 2011-2014 € 3,4 mln.

- Hogere dotatie aan gemeentebrede uitvoeringsreserves voor € 35,4 mln. met name door de hogere dotatie aan de reserve Friciekosten (€ 20 mln.) en reserve Grote projecten(€ 26 mln.) In totaal is € 40 mln. gedoteerd aan de reserve Grote projecten. Dat is voor projecten Spuiforum € 20 mln., omzetting koop naar huur € 7,5 mln., Doubletstraat € 8,5 mln. en Scheveningen Boulevard € 4,4 mln.
- Lagere dotatie aan de reserve Kapitaallasten in 2012 van € 8,6 mln. omdat de reserve vrijvalt (zie toelichting financieel resultaat).

Specificatie dotaties en onttrekkingen per reserve

Omschrijving reserve	Uitkomst 2012			Begroting 2012	
	Dot.	Ontr.	Vrijval	Dot.	Ontr.
BR Grote Projecten	40.364	20.969	2.050	40.364	26.092
BR Co-financiering	96	3.855	0	96	12.234
BR Krachtwijken	10.005	13.862	0	10.005	16.222
BR Te verdelen middelen Begroting 2009 - 2012	0	2.075	0	0	2.075
BR Kapitaallasten	22.686	0	109.418	22.686	45.000
BR Den Haag Internationale Stad	0	836	0	0	1.328
BR Te verdelen middelen begroting 2012 - 2015	29.295	50.049	0	29.296	50.049
Reserve Digitalisering	0	1.065	64	0	1.130
Reserve Te verdelen middelen begroting 2011 - 2014	0	43.571	0	0	43.571
BR Friciekosten	20.000	4.139	0	20.000	9.199
BR Te verdelen middelen begroting 2013 - 2016	134.900	75.324	0	134.900	75.324
Totaal	257.346	215.745	111.532	257.346	282.225

Uit de gemeentebrede uitvoeringsreserves is minder besteed. Vooral de besteding uit de reserve cofinanciering blijft achter bij de begroting. Dit houdt voor een groot deel verband met de latere oplevering/afrekening van economische projecten (zie ook programma Economie).

De vrijval uit de reserve kapitaallasten is fors. Dit staat uitgebreid toegelicht in het raadsvoorstel bij de programmarekening en ook bij het financiële resultaat op dit programma Overige beleidsvoornemens. In de reserve Grote projecten is € 2,05 mln. vrijgevallen. De geormerkte middelen in deze reserve voor het project Lijn 11/Transvaal van € 2,05 mln. zijn niet benodigd. Hierdoor is dit bedrag uit de reserve vrijgevallen.

Saldi reserves / voorzieningen / investeringen

	Uitkomst 2012	Begroting 2012	Uitkomst 2011
Eindsaldo 31-12 Reserves	332.259	377.311	409.368
Eindsaldo 31-12 Voorzieningen	0	0	0
Investeringen	0	0	0

2.24 Programma Interne dienstverlening

Coördinerend portefeuillehouder: Rabin Baldewsingh

De interne dienstverlening van de gemeente Den Haag is in programma 24 ondergebracht. De dienstverlening is onderverdeeld in de producten Basiswerkplekken en Plusproducten.

Wat hebben we gedaan en wat heeft het gekost?

Deze paragraaf beschrijft de beleidsmatige verantwoording op productniveau. Een beleidsmatige verantwoording sluiten wij af met een blokje 'financieel resultaat' voor de grootste of belangrijkste financiële verschillen in 2012. Het resultaat per product is de kapstok voor de financiële verschillenverklaring. Het product met het hoogste resultaat (positief of negatief) staat het eerst vermeld.

Financiële cijfers

Programma-activiteiten in 2012	Uitkomst 2012			Begroot saldo 2012	Resultaat 2012
	Lasten	Baten	Saldo		
Plus-producten	65,4	65,7	0,3 V	2,0 N	2,3 V
Basiswerkplekken	82,3	78,5	3,8 N	3,8 N	0,0 N
Totaal	147,7	144,2	3,5 N	5,8 N	2,3 V

Plusproducten

Op dit product worden de baten en lasten verantwoord die betrekking hebben op de interne dienstverlening die niet tot de basiswerkplek behoort. Over deze producten worden separate afspraken gemaakt tussen klant en leverancier.

Financieel resultaat

€ 2,3 mln. V

Wegens het niet invullen van vacatures zijn lagere salarislasten gerealiseerd. Daarnaast zijn enkele projecten vertraagd of niet uitgevoerd. Dit leidt in totaal tot een incidenteel voordeel van € 2,5 mln. Daarnaast is een incidenteel nadeel van € 0,7 mln. behaald als gevolg van het verhogen van enkele voorzieningen. Dit wordt veroorzaakt door de toegenomen aanspraak op de WW, de actualisatie van de reorganisatievoorziening en de vorming van de voorziening voor niet actief personeel.

Overig € 0,5 mln. V.

Basiswerkplekken

Op dit product worden de lasten en baten van de werkplekken van het personeel verantwoord. De interne dienstverlening vindt plaats op basis van een klant-leverancierrelatie. Het niveau van dienstverlening is vastgelegd in een dienstverlenings-overeenkomst. De kosten worden verrekend via het gemeentelijk werkplektarief. Hierin zijn zoveel mogelijk kosten opgenomen van de faciliteiten die nodig zijn voor een kantoorwerkplek: huisvesting, werkplekautomatisering, HR-services, koffie op de werkplek, printservice, klein druk- en printwerk en het gebruik van vergaderzalen. Het basispakket is in 2012 uitgebreid met de kosten van bedrijfsmaatschappelijk werk.

Meerjarenplan

De intern dienstverlening wordt verder geprofessionaliseerd. De kosten worden transparanter gemaakt. Kwaliteit en professionaliteit worden gecombineerd met versobering en efficiëntie.

Strategisch huisvestingsplan

De ambtelijke huisvesting wordt gebundeld in de strategische kernvoorraad. Door de voorgenomen afslanking van het gemeentelijk apparaat zal dat proces versneld worden. Niet-collectieve panden, vooral de huurpanden, worden afgestoten. In 2012 is in het stadhuis een proef met flexwerken uitgevoerd. Door desksharing zijn minder panden nodig.

Verloop van financiële cijfers en toelichtingen

Naast de verschillenverklaringen in 2012, zijn ook de verschillen met vorig jaar interessant. Deze verklaring treft u aan in deze paragraaf. Ook worden de neutrale verschillen (groter worden of krimpen van het programma zonder dat dit resultaat oplevert) verklaard. De tabellen zijn zoveel mogelijk voorzien van een korte analyse.

Programmatotaal 2012

	Ontwerp- begroting 2012	Actuele begroting 2012	Uitkomst 2012	Resultaat 2012
Lasten	151.044	142.472	135.255	7.217 V
Baten	139.763	127.913	125.014	2.899 N
Saldo exclusief reserves	11.281 N	14.559 N	10.241 N	4.318 V
<i>Dotaties aan reserves</i>	0	11.119	12.476	1.357 N
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	1.300	19.879	19.198	681 N
Saldo inclusief reserves	9.981 N	5.799 N	3.519 N	2.280 V

N.B. De actuele begroting wijkt af van de ontwerpbegroting als gevolg van door de raad genomen besluiten (halfjaarbericht en overige raadsvoorstellen).

Neutrale ontwikkeling, geen financieel resultaat

De gemeente heeft geïnvesteerd in energiezuinige verlichting. Dit leidt tot lagere energielasten in 2012.

Verder is een incidenteel voordeel ontstaan op onderhoudskosten. Daartegenover staat een lager dan verwachte baat van de software Stork 7. Per saldo is hierdoor een voordelig resultaat van € 1,4 mln. behaald.

Dit resultaat op basiswerkplekken wordt verrekend met de hiervoor ingestelde Egalisatiereserve

Basiswerkplekken,

Uitkomst 2011-2012

	Uitkomst 2011	Uitkomst 2012	Vershil 2011-2012
Lasten	135.213	135.255	42 N
Baten	125.182	125.014	168 N
Saldo exclusief reserves	10.031 N	10.241 N	210 N
<i>Dotaties aan reserves</i>	1.783	12.476	10.693 N
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>	1.899	19.198	17.299 V
Saldo inclusief reserves	9.915 N	3.519 N	6.396 V

Uitkomsten 2012 ten opzichte van 2011

Voor het IDC bedraagt het verschil in resultaat tussen 2012 en 2011 € 6,4 mln. Dit verschil wordt voornamelijk veroorzaakt door de hogere onttrekking uit reserves. In 2012 heeft vrijval plaatsgevonden van de bestemmingsreserve assurantiën (€ 5,4 mln). Daarnaast heeft een onttrekking plaatsgevonden voor de proef flexwerken van € 0,9 mln. Ten slotte heeft samenvoeging plaatsgevonden van de bestemmingsreserve Tarieven IDC en de bestemmingsreserve Collectieve Huisvesting tot de bestemmingsreserve Basiswerkplekken.

Specificatie dotaties en onttrekkingen per reserve

Omschrijving reserve	Uitkomst 2012			Begroting 2012	
	Dot.	Ontr.	Vrijval	Dot.	Ontr.
Dienstcompensatiereserve IDC	0	0	0	0	0
Bestemm.res. Coll. Huisv.	0	2.602	0	0	2.602
Bestemm.res. Assurantiën	0	0	5.400	0	5.400
Best. reserve Leyweg	0	6.450	0	0	6.450
Egalisatiereserve Basiswerkplekken	6.026	1.738	0	4.669	2.419
Best.-reserve Tar. Verzekeringen	0	2.067	0	0	2.067
BR Leyweg per 1-1-2012	6.450	941	0	6.450	941
Totaal	12.476	13.798	5.400	11.119	19.879

Op de basiswerkplekken is een voordeel behaald van € 1,4 mln. Dit bedrag is aan de egalisatiereserve Basiswerkplekken toegevoegd (zie ook de neutrale ontwikkelingen). Verder zijn ook de bestemmingsreserves tarieven IDC en Collectieve huisvesting overgeheveld naar de bestemmingsreserve Basiswerkplekken. Daarnaast is de bestemmingsreserve Leyweg overgeheveld naar de nieuwe bestemmingsreserve Leuweg per 1-1-2012. Tenslotte is de bestemmingsreserve Assurantiën vrijgevallen, omdat die niet meer nodig was.

Saldi reserves / voorzieningen / investeringen

	Uitkomst 2012	Begroting 2012	Uitkomst 2011
Eindsaldo 31-12 Reserves	10.726	8.688	18.206
Eindsaldo 31-12 Voorzieningen	2.515	1.782	2.349
Investerings	6.117	11.540	84.137

Investerings

Er is vertraging bij het afronden van de inrichting van de Leyweg. Het opstellen van een programma van eisen om de restpunten op te lossen heeft veel tijd in beslag genomen. In 2012 is het inregelen van het flexconcept niet uitgevoerd. Gewacht wordt op de de herhuisvesting van ambtenaren naar de Leyweg.

3. Bedrijfsvoering

3.1 Bezuiniging apparaatskosten

Coördinerend portefeuillehouder: R.S. Baldewsingh

We bezuinigen vanaf 2014 structureel € 48 mln. op de apparaatskosten. Om de bezuiniging te realiseren is enerzijds het budget voor apparaatslasten tot en met 2014 verminderd en moet anderzijds tot 2014 de formatie worden teruggebracht. De apparaatskostenbezuiniging en aanvullende bezuinigingen komt formatief neer op een afslanking van het apparaat met circa 1.050 fte. Sinds 2010 is 83 procent van de benodigde formatiedaling gerealiseerd; we liggen hiermee op koers. De raad wordt ten tijde van de jaarrekening en het halfjaarbericht met een voortgangsrapportage geïnformeerd over de voortgang van de formatiedaling.

Versobering gemeentelijke arbeidsvoorwaarden

Onderdeel van de bezuinigingen op de apparaatskosten is de versobering van de gemeentelijke arbeidsvoorwaarden. In 2014 moet in totaal € 4,5 mln. zijn bezuinigd. Daarvan is inmiddels reeds circa € 3 mln. gerealiseerd. Met de vakbonden in het Georganiseerd Overleg zijn de besparingsmogelijkheden gevonden in vermindering van de budgetten van de medezeggenschap, het afschaffen van Goede Vrijdag als vrije dag en door het onderbrengen van de ziektekostentegemoetkoming in de werkkostenregeling.

Bureau Van werk naar werk (BVwnw)

In 2012 hebben zich als gevolg van reorganisaties in totaal 270 kandidaten vrijwillig aangemeld om zich actief en nog ongedwongen voor te bereiden op een andere baan. Daarnaast zijn 217 re-integratiekandidaten aangemeld vanwege het komen te vervallen van hun functie. Van de kandidaten zijn 62 medewerkers herplaatst binnen de eigen dienst, 34 medewerkers gematcht op interne vacatures en 20 op externe vacatures. Ook zijn 32 medewerkers geplaatst op een tijdelijke vacature met opschorting van de ontslagdatum. Het aantal gedwongen ontslagen per 1 januari 2013 hebben we door onze inzet op 'van werk naar werk' weten te beperken tot 7.

Het bureau heeft een subsidie gekregen van het Europese Subsidie Fonds voor een onderzoek naar de mogelijkheden tot uitstroom van medewerkers richting tekortsectoren onderwijs, welzijn en techniek. Er blijkt een duidelijke wens te zijn bij medewerkers om met name in het onderwijs en de zorg te gaan werken. In delen van deze sectoren is een vraag naar arbeidskrachten. Het A&O fonds heeft interesse getoond om een concreet vervolg te financieren.

Het functioneren van het bureau Vwnw is geëvalueerd. Als resultaat hiervan wordt in 2013 ingezet op het versnellen van het proces van vacaturevervulling en duidelijke communicatie over de procesafspraken. Daarnaast wordt ingezet op het vergroten van het aantal extern bemiddelde kandidaten.

De Toetsingscommissie is sinds februari 2011 actief en doet bindende uitspraken over de vraag of een vacature of tijdelijke klus — van meer dan 25.000 euro of langer dan drie maanden - extern kan worden vrijgegeven. De commissie doet ook bindende uitspraken over de vraag of een re-integratiekandidaat moet worden geplaatst op een vacature, klus of project.

In 2012 is 64 procent van de totaal 256 (tijdelijke) vacatures intern vervuld. De diensten slagen er steeds beter in om (tijdelijke) vacatures met interne kandidaten in te vullen. Vacatures die worden vrijgegeven voor externe werving of inhuur zijn vaak van specialistische, technische aard en moeilijk vervulbaar binnen de gemeente.

Friciekosten

De inkrimping van de gemeentelijke organisatie gaat gepaard met reorganisaties, flankerende maatregelen en investeringen in bedrijfsvoeringssystemen. De kosten die hiermee gemoeid zijn, heten frictiekosten. Wij bieden medewerkers verschillende flankerende voorzieningen om ze van werk naar werk te begeleiden. Het gaat bijvoorbeeld om om- en bijscholing, opstellen arbeidsmarktprofielen en loopbaanscans, outplacementtrajecten, loonsuppletie, premies voor het starten van een eigen bedrijf, stimuleringspremies en het bureau Vwnw. Dit doen we in de eerste plaats vanuit goed werkgeverschap. Daarnaast willen we het aantal WW-aanspraken, waar de gemeente als eigen risicodragers mee wordt geconfronteerd, zoveel mogelijk beperken. Deze aanspraken zijn als risico opgenomen in de begroting.

Het college heeft sinds begin 2012 in totaal € 50 mln. beschikbaar gesteld voor frictiekosten. Deze frictiekosten zijn bedoeld om de apparaatskostenbezuiniging en ombuigingen door beleidsbezuinigingen, afnemende omzet en de rijksbezuiniging op te vangen.

Het totaal aan frictiekosten bedraagt in 2012 € 19,9 mln. De kosten bestaan uit overige frictiekosten, frictiekosten in voorzieningen en bestedingen uit voorzieningen.

De categorie frictiekosten bedraagt in 2012 € 8,9 mln. Dit zijn kosten die wij hebben gemaakt om personeel van werk naar werk te begeleiden (bijvoorbeeld stimuleringspremies, loonsuppletiereregelingen, outplacementskosten en omscholing) en kosten die zijn gemaakt voor verbetering van de werkprocessen. Het gaat hierbij o.a. om procesinrichtingen en de automatisering hiervan. Tot slot, behoren hier ook de kosten voor het centrale mobiliteitscentrum toe; het bureau van werk naar werk.

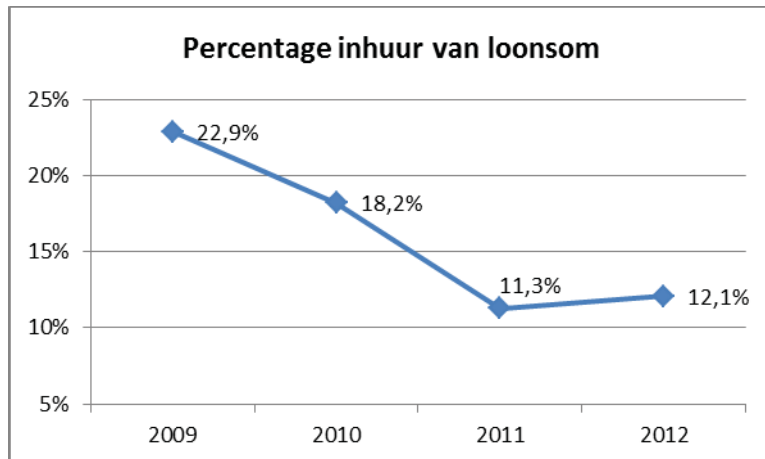
Daarnaast zijn in 2012 bij 6 gemeentelijke diensten (SZW, DPZ, DSO, OCW, IDC en DSB) voorzieningen getroffen dan wel naar boven bijgesteld. Het gaat in totaal om € 7,6 mln. Bij SZW is de reorganisatievoorziening in 2012 naar boven bijgesteld, aangezien het aantal re-integratiekandidaten is toegenomen. Verder heeft uit reorganisatievoorzieningen een vrijval van € 2,3 mln. plaatsgevonden. Tot slot, zijn in 2012 ook bestedingen gedaan uit de reorganisatievoorzieningen gedaan, die in 2011 zijn gevormd. Het gaat in totaal om € 3,4 mln.

Totaal aan frictiekosten	Bedrag (in mln. €)
Friciekosten (a)	€ 8,9
Friciekosten in voorzieningen (b)	€ 7,6
Bestedingen voorzieningen (c)	€ 3,4
Totaal (a + b + c)	€ 19,9

Bestedingen uit de voorzieningen zijn gedekt uit de voorzieningen die getroffen zijn bij de dienst. Verder zijn de andere frictiekosten deels gedekt uit de reserve frictiekosten. In 2012 zijn voor een bedrag van € 4,1 mln. aan declaraties ingediend. In de voortgangsrapportage apparaatskostenbezuiniging zal gedetailleerder ingegaan worden op de soort kosten en op welke gemeentelijke diensten dit betrekking heeft.

Externe inhuur

In 2012 bedroegen de kosten voor het inhuren van externen € 56,3 mln.; dit is 12,1 procent van de loonsom (zowel de salarislaster als inhuur externen zijn inclusief ambulancedienst). Hiermee blijft de inhuur onder de voor 2012 gestelde norm van 17 procent van de loonsom. (De norm voor de kosten van inhuur externen zou de komende jaren stapsgewijs worden afgebouwd tot 15 procent van de loonsom in 2014).

Figuur 1 Ontwikkeling percentage inhuur externen

De stijging van € 3,2 mln. in kosten inhuur externen ten opzichte van 2011 wordt voor een belangrijk deel verklaard door stijging van inhuur op informatisering en automatisering (€ 1,5 mln.). Daarnaast is in 2012 veel ingehuurd op 'externe ondersteuning, advies en onderzoek' (totaal € 13,7 mln.).

3.2 Organisatieontwikkeling

Coördinerend portefeuillehouder: R.S. Baldewsingh

In 2012 is de organisatorische beweging in de teruggang van het aantal diensten van 12 diensten naar 5 kerndiensten met een ondersteunende bestuursdienst en een uitvoerend shared service centrum afgerond. Het college heeft het principebesluit over de overgang van de DOB naar DPZ genomen en de Haeghe Groep is beleidsmatig gekoppeld aan SZW. Hiermee is in 2012 de wijziging in de structuur van de organisatie afgerond: een compacte en slagvaardige organisatie is ontstaan die klaar is voor de volgende stap in de ontwikkeling.

De volgende stap in de ontwikkeling van de organisatie kenmerkt zich door een wijziging in werkwijze, aansturing en een intensivering van de samenwerking. Binnen de organisatie is werk gemaakt van het uitwerken van de stip op de horizon voor wat betreft de organisatieontwikkeling (visie op organisatie 2020). Dit om als richtsnoer te dienen voor de verdere inzet in de organisatieontwikkeling. In dit licht heeft het college in juli de kaderopdracht bedrijfsvoering vastgesteld. Hierin is vastgelegd dat de samenwerking en sharing op het gebied van bedrijfsvoering versterkt moet worden en dat er expertisecentra gerealiseerd moeten worden voor ondersteunende processen (zoals subsidies en projectmanagement). In grote lijnen leidt dit ertoe dat taken op operationeel niveau uiteindelijk volledig belegd worden bij het IDC. Op tactisch niveau zijn taken en processen benoemd die samen gebracht gaan worden (bijvoorbeeld arbodienstverlening, arbeidsjuridisch advies). Op strategisch niveau blijft de adviesfunctie geborgd bij de diensten.

Centrale Vastgoedorganisatie Den Haag

In 2012 is de vorming van de Centrale Vastgoedorganisatie Den Haag voorbereid (per 1 januari 2013 operationeel). Door bundeling van het gemeentelijk vastgoed in één expertisecentrum is er sprake van kennisvergroting, waardoor er sneller kan worden ingespeeld op bestuurlijke wensen en maatschappelijke behoeften. Het hebben van zicht op het totaal gemeentelijk vastgoedbezit houdt in dat dit bezit effectiever voor de stad als geheel kan worden benut of efficiënter kan worden ingezet voor de huisvesting van maatschappelijke voorzieningen. Het bundelen van vastgoed in één organisatie moet op operationeel niveau leiden tot meer doelmatigheid in het beheer, verhuur en de realisatie van vastgoed. Daarnaast betekent bundeling dat veel vastgoedkennis op één plek wordt geconcentreerd, waarmee de professionaliteit meer en beter wordt geborgd.

Een ander belangrijk spoor in de ontwikkeling van de organisatie betreft de implementatie van het nieuwe werken. In 2012 gestart met de herhuisvesting en het indikken van de ambtenaren in de strategische kernvoorraad. We gaan van 37 kantoorpanden in 2010 naar 10 kantoorpanden in 2016. We maken efficiënter gebruik van de ruimte, onder meer door desksharing (flexfactor 1.2). Voorts is met de gemeentebrede introductie van Stork7 gerealiseerd dat alle ambtenaren op alle werkplekken kunnen inloggen. Dit, samengenomen met de introductie van het generiek functiehuis en het vastleggen van resultaatafspraken tussen leidinggevend en medewerkers, maakt dat forse stappen gezet worden in Haags Nieuw Werken.

3.3 Personeelsbeleid

Coördinerend portefeuillehouder: R.S. Baldewsingh

Naast de ontwikkeling van de organisatie hebben we in 2012 ook ingezet op leidinggevend en medewerkers. Eind 2012 waren 6.966 medewerkers in dienst (52% mannen en 48% vrouwen).

Leiderschap

We hanteren een leiderschapsprofiel in de beoordeling, ontwikkeling en aanname van leidinggevend. Dit Haagse Leiderschapsprofiel wordt gedurende deze collegeperiode per dienst geïmplementeerd. Aanvullend hierop investeren we in Management Development. In 2012 zijn alle leidinggevend vanaf schaal 13 geschouwd, is het Haagse Leiderschapsprogramma voor de functieschalen 13/14 Scherp op talent (10 deelnemers) gestart en de eerste lichting van het programma Zicht op Managementtalent voor de functieschalen 10-12 (16 deelnemers, 8 allochtoon) afgerond. We hebben besloten tot roulatie in de ambtelijke top en een aanvang gemaakt met de carrousel van leidinggevend.

Duurzaam inzetbaar

Duurzame inzetbaarheid heeft twee kanten in het personeelsbeleid. Enerzijds gaat het om het zorgdragen voor flexibele inzetbaarheid en de kwaliteit van medewerkers. Hiertoe is in 2012 het project generiek functiehuis gecontinueerd waarmee we 1.600 specifieke functies terugbrengen naar 80 generieke functies (de eerste twee diensten zijn gestart met de implementatie) en is een nieuwe gesprekscyclus ontwikkeld. Anderzijds gaat het om de zorg voor medewerkers: hiertoe is in 2012 geïnvesteerd in de aanpak van arbeidsverzuim en van agressie en geweld. Voor duurzame inzetbaarheid is de stijgende gemiddelde leeftijd een aandachtspunt. De gemiddelde leeftijd in 2012 is 46,9 jaar. Mede met het oog hierop is het WO-traineeprogramma gecontinueerd en uitgebreid met een in september 2012 gestart HBO-traineeprogramma. In totaal waren in 2012 32 trainees werkzaam in onze organisatie.

Arbeidsverzuim

Het verlagen van arbeidsverzuim is één van onze prioriteiten. Het verzuim inclusief lang verzuim is in 2012 5,48%. In 2012 zijn ruim 3.200 medewerkers uitgenodigd voor theaterbijeenkomsten over arbeidsverzuim. Centraal hierin stond de wijze waarop we hier als organisatie mee omgaan en wat dit betekent voor medewerkers. Voorts is een audittool ontwikkeld om de aanpak van arbeidsverzuim in beeld te brengen. Deze kwaliteitsaudits zijn bij de eerste diensten uitgevoerd.

Agressie en geweld

In 2012 is een gemeentebrede norm vastgesteld op het gebied van Agressie en Geweld: de gemeente Den Haag accepteert geen agressie tegen haar burgers en dus ook niet tegen haar medewerkers. Ook is een start gemaakt met de invoering van een gemeentebreed registratiesysteem, is een aangifteprocedure vastgesteld in overleg met OM en Politie en is een procedure voor het verhalen van schade vastgesteld. Met het Ministerie van BZK is in 2012 afgesproken dat we de Haagse aanpak doortrekken naar de regio. Hiervoor is ook subsidie toegekend.

Gesprekken met medewerkers

In 2012 is met 58 procent van de medewerkers een functioneringsgesprek gevoerd, met 11 procent een beoordelingsgesprek en met 2,4 procent een POP-gesprek. De pilots die eerder in 2011 zijn uitgevoerd hebben geleid tot een voorstel voor een nieuwe – geïntegreerde – gesprekscyclus waarin resultaatafspraken en ontwikkelafspraken vastgelegd worden. De nieuwe gesprekscyclus is in besluitvorming gebracht bij de vakbonden en de COR.

Diversiteit

We hebben vastgesteld dat het van belang is om als organisatie een afspiegeling te zijn van onze stad. Onder meer daarom is diversiteit een concernprioriteit. In 2012 is de door de raad vastgestelde motie Streefcijfers vrouwen in hogere functies afgedaan. We hebben als college verschillende maatregelen genomen om het aantal vrouwen in de organisatie te laten toenemen (streefcijfers voor traineeprogramma's, MD-programma's, het uitvoeren van diversiteitsscan en meer profileren als divers werkgever).

Tabel 1 Percentage mannen en vrouwen per functionele schaal

	Man	Vrouw
schaal 1 t/m 8	48%	52%
schaal 9 t/m 13	57%	43%
schaal 14 t/m 19	74%	26%
Totaal gemeente	52%	48%

Daarnaast is in het kader van etnische diversiteit gewerkt aan het realiseren van een kweekvijver van allochtoon talent. Dit hebben we gedaan door in de werving en selectie van de traineeprogramma's, het MD-programma Zicht op managementtalent en Scherp op talent (waar het gaat om het aandeel vrouwen) scherp toe te zien op divers samengestelde groepen. Het doel 'meer etnische diversiteit in de (sub)top' kan in deze tijd van bezuinigingen en formatieve krimp niet bereikt worden door instroom van buiten. We zetten daarom in op doorstroming en dit kost tijd. De eerste resultaten zijn positief en worden met name in de subtop zichtbaar. Als gemeente registreren we al een aantal jaren geen etnische achtergrond van medewerkers meer, wel krijgen we jaarlijks cijfers van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Uit deze cijfers blijkt dat het percentage allochtonen in de subtop van 2009 – 2011 gestegen is van 9% naar 11% (van 316 naar 371 personen). In de top schommelt het

aandeel allochtonen in deze periode rond 3% (in 2011: 8 van de 282 personen fs 14+). De cijfers van 2012 zijn in april 2013 beschikbaar.

Per 1 juli 2011 is de gemeente lid geworden van Workplace Pride. Workplace Pride heeft als visie het volledig zichtbaar, geaccepteerd en gewaardeerd laten zijn van medewerkers vanuit de LGBT-groep (lesbians, gays, bi-sexuals en transgender) op het werk en in de maatschappij. De gemeente voelt zich aangesproken door deze visie. Lidmaatschap en ondersteuning van het Haagse Pride Netwerk passen binnen de uitvoering van actiepunten uit de Haagse emancipatienota. In januari 2012 is de Verklaring van Amsterdam getekend. In dit kader hebben we in de Meyer-monitor ook een vraag opgenomen of medewerkers zichzelf kunnen zijn op het werk. Op deze vraag werd door 91 procent van de medewerkers bevestigend geantwoord.

Verjonging

Eind 2012 bedroeg de gemiddelde leeftijd 46,9 jaar. Uit een analyse van de toekomstige ontwikkeling van het personeelsbestand blijkt dat de gemiddelde leeftijd verder op blijft lopen tot 51,5 jaar in 2020. Dit wordt vooral veroorzaakt door de huidige samenstelling van het personeelsbestand en de beperkte instroom. We vinden het van groot belang om te blijven investeren in verjonging. We doen dit door ook in deze periode van krimp door te gaan met het aantrekken van trainees. In 2012 is naast het WO-programma ook het HBO-traineeprogramma gestart met 11 trainees. Aanvullend hierop brengen we aanvullende mogelijkheden in beeld om de verjonging van de organisatie te stimuleren.

Stages

In het coalitieakkoord zijn we overeengekomen om minimaal 300 stage- en leerarbeidsplaatsen voor jongeren in het beroepsonderwijs aan te bieden. Die doelstelling hebben we in 2012 gehaald; 381 MBO- en 54 VMBO-leerlingen liepen stage bij de gemeente. In totaal liepen 704 jongeren stage (naast VMBO en MBO ook HBO en WO—studenten).

Integriteit

De Haagse ambitie luidt: De Gemeente Den Haag wil komen tot een organisatiecultuur waarin medewerkers zich veilig voelen om elkaar aan te spreken op gedrag, en waarin regelmatig aandacht wordt besteed aan integriteitsrisico's en -dilemma's. In 2012 heeft het Bureau Integriteit de volgende activiteiten uitgevoerd:

Platform Integriteit op sterkte

In 2012 zijn alle grote diensten aangesloten bij het in oktober 2011 opgericht Platform Integriteit. Het Bureau Integriteit werkt hierin samen met de integriteitsfunctionarissen van de diensten aan de samenhang in de uitvoering van het integriteitsbeleid en de aanpak en preventie van integriteitschendingen binnen onze organisatie.

Analyse van het integriteitsbeleid

In 2012 hebben we het gemeentelijk integriteitsbeleid door Governance & Integrity laten analyseren. De conclusie is dat het Haagse integriteitsbeleid voldoet aan de wettelijke standaard.

Training Integriteit & Leiderschap

In 2012 is tweemaal de training Integriteit en Leidinggeven gegeven. Daarmee hebben opnieuw 23 (nieuwe) managers een breed inzicht gekregen in wat integriteit op het werk inhoudt en welke positie en rol zij daarin als leidinggevende hebben.

Workshop 'Speel open kaart!'

In 2012 is het Open Kaart Spel aangeschaft en zijn zestien medewerkers van de gemeente getraind in het begeleiden van dit spel. Hiermee hebben we een aansprekend middel om met groepen medewerkers realistische integriteitdilemma's uit de dagelijkse praktijk onder de loop te nemen. In 2012 hebben bijna 120 medewerkers aan de workshop deelgenomen.

Integriteit op intranet

In 2012 zijn nog enkele praktijkvoorbeelden van ongewenst gedrag en misstanden op de gemeentelijke startpagina van het intranet geplaatst. Dit is een vervolg op de in 2010 afgesloten integriteitscampagne 'Vind jij dit normaal?' Ook zijn enkele nieuwsberichten en interviews over integriteit verschenen. Het is de bedoeling in 2013 intranet vaker als communicatiemiddel te gebruiken.

Netwerk van vertrouwenspersonen

Naast de twee medewerkers van Bureau Integriteit en de vijf integriteitsfunctionarissen zijn bij de diensten elf decentrale vertrouwenspersonen integriteit/misstanden aangesteld. Voor ongewenst gedrag zijn er 20 decentrale vertrouwenspersonen.

Meldingen misstanden	2008	2009	2010	2011	2012
Financiële schending	1	5	8	13	1
Misbruik positie & belangenverstrengeling	7	4	5	4	6
Misbruik van informatie	7	4	4	3	4
Misbruik van bevoegdheden	2	3	1	4	5
Misbruik van bedrijfsmiddelen	-	-	1	-	2
Alcohol en drugs	2	1	-	-	-
Ongewenste gedragingen	3	6	-	2	1
Ongeoorloofde privé-gedragingen	2	-	3	1	-
Geen misstand	4	5	1	-	-
TOTAAL	28	28	23	27	19

De meeste misstanden werden in 2012 door de diensten zelf opgemerkt (10); burgers (3), politie/justitie (2) en ambtenaren (1) zijn de andere bronnen. Daarnaast zijn drie anonieme meldingen ontvangen. Van de 19 gemelde (vermoedens van) misstanden bleken 7 gegrond, 5 ongegrond en over één kon geen oordeel worden gegeven. Van 6 meldingen is het onderzoek nog niet afgerond. In dit jaar zijn vier ambtenaren ontslagen wegens integriteitschendingen. Daarnaast zijn in nog 6 gevallen minder zware disciplinaire maatregelen genomen. Verder gaven de onderzoeken aanleiding tot het aanscherpen van procedures en werkwijzen.

Meldingen ongewenst gedrag	2008	2009	2010	2011	2012
Seksuele intimidatie	9	11	10	4	6
Discriminatie	9	3	3	5	7
Agressie en geweld	9	5	5	4	1
Intimidatie	20	27	55*	41*	22*
Intimidatie in relatie tot een arbeidsconflict	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	20*	20*
Pesten	8	11	15	14	15
Ander ongewenst gedrag	23	22	17	21	19
Blijkt in gesprek geen ongewenst gedrag te zijn	25	37	18*	13	14
TOTAAL	103	116	124	122	107
Officiële klacht bij de Landelijke Klachtencie.	1	0	0	1	1

* Vanaf 2010 zijn meldingen van deze aard niet meer onder 'geen ongewenst gedrag' geregistreerd, maar onder 'intimidatie'; om beter inzicht te krijgen is vanaf 2011 een aparte categorie opgenomen.

De vertrouwenspersonen merken dat de onrust die reorganisaties en bezuinigingen met zich mee brengen, het melden van ongewenst gedrag niet stimuleert. Daarmee zou de opvallende terugval van het aantal meldingen van intimidatie zijn te verklaren. Wellicht leidt ook de personeelsafname tot een lager aantal meldingen.

Activiteiten op dienstniveau

In het Concernkader integriteit is aan de diensten twee opdrachten gegeven. De eerste is het continu up-to-date houden van de risicoscan en het periodiek doorlichten van risicovolle bedrijfsprocessen en functies.

Een aantal diensten heeft gerapporteerd over in 2012 doorgelichte bedrijfsprocessen. Zo heeft de dienst Stadsbeheer in 2012 in het bijzonder aandacht besteed aan de beoordeling van de nieuwe inrichting van de financiële processen. Deze worden begin 2013 in gebruik genomen wegens reorganisatie van de financiële functie. Het IDC heeft in het kader van beperking van het risico op fraude vijf betaalprocessen onderzocht en waar nodig aangepast. DSO heeft met de afdeling Grondzaken een begin gemaakt om de door de reorganisatie gewijzigde bedrijfsprocessen op risico's te onderzoeken. Ook is onderzoek verricht naar declaraties en mogelijke belangen verstrengeling.

De tweede opdracht aan de diensten is het binnen hun eigen organisatiecultuur en met het oog op hun werkzaamheden en functierisico's vormgeven aan integriteitsbeleid. Hiertoe maken zij jaarlijks gemotiveerd en met instemming van de Ondernemingsraad een keuze uit een aantal instrumenten.

Specifieke activiteiten die in het afgelopen jaar zijn uitgevoerd, zijn onder meer:

- Mede gelet op de actualiteit heeft de Griffie de procedures 'omgaan met geheime stukken' en 'besloten commissievergaderingen' geëvalueerd. Diverse aanbevelingen uit deze evaluaties zijn in het werkoverleg in uitvoering genomen.
- Bij de Haeghegroep is opnieuw het onderzoek naar psychosociale arbeidsbelasting uitgevoerd. Steeds meer bedrijfsonderdelen van HGR doen hieraan mee.
- In verband met het aflopen van het programma Integriteit & Cultuur bij DSB heeft de programma-coördinator een integriteitsinfrastructuur opgezet en haar werkzaamheden overgedragen aan de afdeling P&O van de dienst.

Vorming en opleiding

Om haar ambities te kunnen realiseren heeft de gemeente Den Haag goed personeel nodig. Belangrijke voorwaarden hiervoor zijn goede faciliteiten voor vorming en opleiding. In 2012 heeft de gemeente € 5,5 mln. besteed aan vorming en opleiding. Dat is 1,4 procent van de loonsom. De norm van 2 procent is hiermee in 2012 niet gehaald.

Bezwaarschriften en beroepszaken met betrekking tot personeelsbesluiten

In 2012 zijn 200 bezwaarschriften, gericht tegen een personeelsbesluit, ontvangen. Dit is een forse stijging ten opzichte van voorgaande jaren als gevolg van bezuinigingen en reorganisaties. Tegen een groot aantal besluiten met betrekking tot aanwijzing als re-integratie-kandidaat en reorganisatie-ontslag is bezwaar ingediend. In totaal waren in 2012 237 bezwaarschriften in behandeling, waarvan 189 zijn afgehandeld. Van de afgehandelde bezwaarschriften zijn 17 gegrond verklaard en 104 ongegrond verklaard, er zijn 52 ingetrokken, 11 niet ontvankelijk verklaard en 5 overgedragen aan een andere instantie. Bijna 80% van de bezwaarschriften is binnen de wettelijke termijn afgehandeld.

Overschrijding van de bezwaartermijn was in de meeste gevallen het gevolg van verzoeken om uitstel door de klager of zijn gemachtigde. Overschrijding van de termijn heeft dan ook niet geleid tot ingebrekestelling van de gemeente en schadeclaims.

In 2012 werd de gemeente vertegenwoordigd in 39 beroepen/hoger beroepen. Er is in 2012 één verzoek om een voorlopige voorziening met betrekking tot een personeelsbesluit gedaan. Slechts in twee zaken is het beroep gedeeltelijk gegrond verklaard; in 25 zaken is het beroep/hoger beroep ongegrond verklaard. Er zijn 10 beroepen ingetrokken en 2 beroepen zijn niet ontvankelijk verklaard. De gevraagde voorlopige voorziening is door de rechter afgewezen. Dit is weer een verbetering ten opzichte van de voorgaande jaren.

3.4 Informatiebeleid

Coördinerend portefeuillehouder: R.S. Baldewsingh

De uitwerking van de vastgestelde I-visie 'Get connected – Sluit je aan' : Bouwen *aan een innovatieve en efficiënte organisatie* is in 2012 voortvarend opgepakt. Gewerkt is aan een beter inzicht in de ICT kosten en de aanwezige applicaties. Hierdoor zijn acties gestart om te werken aan kosten besparing onder andere door uitfasering van applicaties en te werken aan leveranciers en licentiemanagement.

Door inzicht in lopende concern en dienst ICT projecten wordt beter gestuurd op de afhankelijkheden van de projecten. De samenhang wordt mede bewaakt door programmatisch werken. Het *programma E-loket* - in samenhang met zaakgericht werken – zorgt voor een verbetering van de digitale dienstverlening en is praktisch afgerond.

Het 1e deel van het programma Basisinfrastructuur is grotendeels gereed (één concernnetwerk met een update naar Windows 7 en MS office 2010) en de opzet voor het 2e deel – doorontwikkeling voor Het Nieuwe Werken, welke start medio 2013 - is in voorbereiding.

Het programma Kern- en Basisregistraties is in volle uitvoering; de stelselfunctie 'gegevenspakhuis' is ontwikkeld in Rotterdam en wordt nu geïmplementeerd in Den Haag.

Qua bedrijfsvoering lopen er projecten voor vernieuwing intranet uniformering financiële systemen. Voor de monitoring van de belangrijkste ICT projecten is een dashboard (monitoringstool) ontwikkeld dat begin 2013 op de website beschikbaar komt.

De digitale veiligheid (veilige digitale dienstverlening) heeft in 2012 veel aandacht gekregen. Er zijn flinke stappen gezet om eind 2013 qua informatiebeveiliging 'in control' te zijn. Tevens is er geld beschikbaar gesteld om de meest kritieke informatiesystemen qua continuïteit beter uit te voeren. In 2012 is hiermee een start gemaakt.

Registratie buitenlandse dienstreizen ambtenaren

Sinds 2011 is de procedure om een dienstreis aan te vragen verscherpt en worden alle dienstreizen op een uniforme wijze geregistreerd. Ook is in de Regeling Vergoeding Verplaatsingskosten 2009 een wijziging opgenomen met de regeling dat "alle buitenlandse dienstreizen door het Intern Dienstencentrum moeten worden geboekt". In februari vorig jaar is voor de eerste gerapporteerd over de buitenlandse dienstreizen volgens de nieuwe procedure.

In 2012 is er door ambtenaren in totaal 321 keer een dienstreis gemaakt; 194 keer naar het buitenland (128 ambtenaren), en 127 keer naar Brussel (47 ambtenaren). Sommige ambtenaren maken dus vaker dan 1 keer per jaar een dienstreis. De totale kosten voor deze reizen bedroegen in 2012 € 191.071,-. De gemiddelde kosten van een dienstreis buitenland bedragen € 781,-. De gemiddelde kosten van een dienstreis naar Brussel bedragen € 310,-. Gebleken is dat nagenoeg alle dienstreizen van ambtenaren via

het IDC worden geboekt. Na een inventarisatieronde bij de diensten is gebleken dat er in totaal 6 dienstreizen buiten het IDC om zijn geboekt.

2012	Buitenland	194 x	€ 151.643,- / gemiddeld € 781,-
	Brussel	127 x	€ 39.428,- / gemiddeld € 310,-
	Totaal	321 x	€ 191.071,- / gemiddeld € 595,-
2011	<i>Buitenland</i>	<i>140 x</i>	<i>€ 120.308,87 / gemiddeld € 859,</i>
	<i>Brussel</i>	<i>151 x</i>	<i>€ 37.073,45 / gemiddeld € 245, =</i>
	<i>Totaal</i>	<i>291 x</i>	<i>€ 157.382,32 / gemiddeld € 540, =</i>

3.5 Doelmatigheid en doeltreffendheid

Coördinerend portefeuillehouder: Boudewijn Revis

Ter uitvoering van artikel 213a van de Gemeentewet onderzoekt het college de doelmatigheid en doeltreffendheid van het gevoerde beleid. Bij de selectie van onderwerpen worden de signalen die via de planning en controlcyclus naar voren komen betrokken. In 2012 zijn de volgende doelmatigheidsonderzoeken afgerond:

- Schuldhulpverlening;
- Vervolgonderzoek bestemmingsreserves;
- Vervolgonderzoek bouwleges;
  - De effectiviteit van de uitvoering van de Wet werk en bijstand deel I;
- De effectiviteit van de uitvoering van de Wet werk en bijstand deel II.

Hieronder volgt een korte beschrijving van het resultaat van deze onderzoeken:

Schuldhulpverlening

In dit onderzoek is het schuldhulpverleningsbeleid van de gemeente Den Haag onderzocht op de mogelijkheden voor een effectievere en efficiëntere uitvoering. Uit het onderzoek bleek dat er slechts beperkt zicht is op de mate waarin de drieledige doelstelling van het beleid wordt behaald. De belangrijkste aanbevelingen voor de verbetering van de efficiency en effectiviteit van schuldhulpverlening, hebben betrekking op:

- Het transparanter sturen op doelen en prestaties, mede op basis van monitoring van de
- praktijk van het rekenmodel;
- Het uitvoeren van de efficiency maatregelen, te weten uitvoering Project redesign, uitvoering aanvullende beleidsmaatregelen en nagaan in hoeverre de doorbelastingssystematiek efficiënter kan;
- Meer aandacht voor een heldere en consistente financiële verantwoording.

Vervolgonderzoek bestemmingsreserves

In 2010 heeft een uitgebreid doelmatigheidsonderzoek naar bestemmingsreserves plaatsgevonden. In het vervolgonderzoek bestemmingsreserves, uitgevoerd in 2012, is onderzocht in hoeverre de aanbevelingen zijn opgevolgd en tot de gewenste resultaten hebben geleid. Hieruit blijkt dat door de kritische aandacht voor reserves, het aantal reserves de afgelopen jaren sterk is gedaald. Conform de nieuwe financiële spelregels wordt het toevoegen van nieuwe middelen aan reserves en het vormen van nieuwe reserves kritisch getoetst door directie financiën, waarbij 'nee, tenzij', het uitgangspunt is.

Vervolgonderzoek bouwleges

In het onderzoek is nagegaan of de aanbevelingen uit het doelmatigheidsonderzoek naar de bouwleges van 2011 zijn uitgevoerd en hoe de kosten, de baten en andere kengetallen zich hebben ontwikkeld. Op basis daarvan is beoordeeld welke maatregelen nodig zijn om de voorziening bouwleges in 2014 weer positief te laten zijn. Uit het vervolgonderzoek blijkt dat de aanbevelingen om de lasten te verlagen, het risicobeheer te verbeteren en het tarief te verhogen zijn opgepakt. De lasten zijn gedaald tot € 18,4 mln. in 2011 en liggen daarmee onder het niveau van 2006 (€ 19.9 mln.) De reductie van de overhead ligt op schema. In de prognoses wordt rekening gehouden met een verdere lastendaling. De aantallen bouw- en aanverwante vergunningen zijn op peil gebleven in 2011. Een belangrijke aanbeveling is de verhoging van het tarief bouwleges per 1-1- 2013 met 10%.

Effectiviteit van de uitvoering van de Wet werk en bijstand: deel I (WWB)

Deel 1 van dit onderzoek betrof de vragen: (1) of SZW met het maatregelenpakket alles in gang heeft gezet wat redelijkerwijs van de dienst mag worden verwacht, (2) wat de haalbaarheid is van de beoogde WWB-I-daling in 2012 en tot slot (3) of SZW binnen het budget voor de Algemene Bijstand blijft. Het externe bureau PWC oordeelde dat het maatregelenpakket op zichzelf adequaat was, op een paar puntjes na. Verder concludeerde PWC dat de doelstelling om het WWB-bestand te verminderen met 1500 klanten niet, maar de kostenreductie van € 5mln wel haalbaar is. Het rapport bevatte een aantal aanbevelingen. De raad is over dit deelonderzoek geïnformeerd.

Effectiviteit van de Wet werk en bijstand: deel II

In het tweede deel van het onderzoek naar de Wet werk en bijstand is de uitvoering van de maatregelen in de praktijk onderzocht, alsmede de effectiviteit van die maatregelen. Dit onderzoek is uitgevoerd door het externe bureau Regioplan. Regioplan concludeerde dat de maatregelen gericht op de beperking van de instroomeffectief zijn. De effectiviteit van de maatregelen voor de uitstroombestemming is echter in het onderzoek niet aangetoond, maar wellicht hebben sommige maatregelen pas effect op de langere termijn. Daarnaast was de uitstroommogelijkheid laag door het succes van de instroombevordering en de slechte arbeidsmarktomstandigheden. Wat de kostenbeperking betreft: twee maatregelen die hierop gericht zijn, zijn effectief bevonden (parttime werk en "maatregelproces"). Bij twee andere maatregelen (nl. invordering en bijzonder onderzoek) was de effectiviteit niet vast te stellen. Regioplan deed aanbevelingen om te focussen op kansrijke onderdelen van de instroom, om de effectiviteit van de uitstroom te monitoren, te zorgen voor blijvend draagvlak onder medewerkers voor de doelen, te zorgen voor haalbare en realistische doelen en voor verbetering van de informatievoorziening.

Overig

Naast de doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken is het project decentralisaties uitgevoerd, dat gericht was op het in beeld brengen van de stand van zaken van de decentralisaties. Het gaat om de decentralisaties van de begeleidingstaken AWBZ en de jeugdzorg en de invoering van de Wet werken naar vermogen. Volgens het Rijk kunnen gemeenten de taken dichter bij de burger en efficiënter uitvoeren, onder meer door een integrale benadering van de beleidsterreinen. Een overzicht van de stand van zaken is vastgelegd in een notitie en aan de raad verzonden (RIS 180585). Om een optimale aanpak en uitvoering binnen de beschikbare budgetten te waarborgen, zijn de volgende acties voorgesteld:

- Afstemming van de decentralisaties op bestuurlijk niveau.
- Operationaliseren van de integrale aanpak. Dat betekent dat de dienstverlening vanuit de burger wordt neergezet, zonder rekening te houden met de schotten tussen diensten (OCW SZW HGR)
- In beeld brengen financiën. Nadere uitwerking van het globale financiële overzicht.

Ook bij de afzonderlijke gemeentelijke diensten is veel aandacht voor doelmatig en doeltreffend werken. Volgens opgave van de diensten zijn in 2012, door of in hun opdracht, onderzoeken naar doelmatigheid uitgevoerd. De onderwerpen zijn:

Onderwerp van onderzoek	%
beleid	23
organisatie en aansturing	27
personeelsbeleid & personeelsmanagement	4
kwaliteitszorg	24
financiën	11
juridische aangelegenheden	9
overig beheer	2
anders	-
<i>totaal</i>	<i>100</i>

3.6 Duurzaamheid

Coördinerend portefeuillehouder: R.S. Baldewsingh

Gemeentelijke organisatie

De gemeentelijke organisatie is op twee manieren bezig met duurzaamheid.

- Als voorbeeld koopt de gemeente duurzaam in. Naast de voorbeeldfunctie heeft dat ook als doel om de eigen inkoopmacht in te zetten om het marktaanbod te verduurzamen.
- De gemeentelijke organisatie is sinds 2010 CO₂ neutraal. Naast de voorbeeldrol heeft dit als doel om ervaring op te doen hoe je energiegebruik steeds kunt blijven terugdringen en duurzame energiebronnen kunt inzetten.

Voorbeeldgemeente

Op advies van het bedrijfsleven dat is overgenomen door de Tweede Kamer is duurzaam inkopen opnieuw neergezet en steviger gekoppeld aan innovatie. Den Haag bereidt aansluiting bij die beleidswijziging voor en is op verzoek van de raad een evaluatie van het huidige beleid gestart.

Bij Europese aanbestedingen wordt steeds aandacht besteed aan duurzaamheid. Bij alle aanbestedingen in 2012 zijn de algemene duurzaamheidscriteria in het bestek opgenomen. In die gevallen waarin de algemene criteria ontbraken of onvoldoende houvast boden, zijn specifieke gunningcriteria gehanteerd.

De verduurzaming van het eigen wagenpark vordert gestaag. In 2012 waren er 271 van de 640 voertuigen duurzaam. Het overgrote deel van de duurzame voertuigen rijdt op aardgas.

CO₂ neutrale gemeentelijke organisatie

Sinds 2010 is de gemeentelijke organisatie CO₂ neutraal. Dit beleid is ook in 2012 voortgezet. Zo wordt ook de CO₂ uitstoot van de gemeentelijke organisatie in 2012 gecompenseerd in het Klimaatfonds Haaglanden (2011 was 11.022 ton CO₂, het cijfer over 2012 is bij het verschijnen van dit verslag nog niet beschikbaar). In 2012 is een aantal projecten uit het plan van aanpak CO₂ neutrale gemeentelijke organisatie afgerond.

In 2012 is het project afgerond om alle panden die de gemeente in eigendom heeft voor eigen gebruik, te voorzien van een slimme energiemeter. Met behulp van de slimme meters kan per aansluiting het

energieverbruik exact worden gevolgd. Hiermee is een systematische basis gelegd voor concernbreed energiemanagement in het gemeentelijke vastgoed.

De gemeenteraad heeft een motie aangenomen om concernbreed energiebesparingsbeleid te voeren. Het raadsvoorstel hiervoor is in voorbereiding.

3.7 Juridische Zaken

Coördinerend portefeuillehouder: Jozias van Aartsen

Burgers hebben recht op een betrouwbare, verantwoordelijke en correct handelende overheid die de lat voor de prestaties van de gemeentelijke organisatie hoogt legt. De juridische kwaliteit van producten moet gewoon goed zijn. In 2012 zijn op veel gebieden inspanningen gedaan om ervoor te zorgen dat Den Haag haar juridische functie goed op orde heeft. Een goede juridische functie helpt het gemeentebestuur om beleidsdoeleinden waar te maken. Den Haag investeert in een uitstekend ondernemersklimaat. Ook groeit de stad steeds meer uit tot internationale stad van vrede en recht. Het kennis- en onderzoeksprofiel van Den Haag versterkt zo verder.

In 2012 kregen mede met het oog hierop de volgende kwesties extra de aandacht:

MKB-vriendelijk aanbesteden

Sinds 2012 hanteert de gemeente geüniformeerde bestekken. Dit heeft positieve gevolgen voor de administratieve lasten en schept duidelijkheid en uniformiteit naar bedrijven toe. In het kader van een MKB-vriendelijk aanbestedingsbeleid besteedt Den Haag het grootste deel van de opdrachten (circa 70%) aan MKB-Bedrijven. Ook in 2012 vond een MKB-aanbestedingsmarkt plaats waarmee het MKB-Den Haag makkelijker toegang krijgt tot opdrachten van de gemeente. Een beleid dat ondersteund wordt door de herziene, per 1 april 2013 inwerkingtredende, Aanbestedingswet.

Aanbesteding en ICT

Het gemeentelijke onderzoek naar het aanbesteden van ICT-systemen, dat gestart is in 2011, heeft zijn verdere uitwerking gekregen in 2012. De resultaten van dit onderzoek volgen in 2013.

Invloed in Europa

De in 2011 met succes ingezette lobby van de gemeente bij de herziening van de Europese aanbestedingsrichtlijnen heeft zijn verdere beslag gekregen in 2012. In 2012 hebben het Europees Parlement en de Europese Raad een akkoord bereikt over de nieuwe aanbestedingsrichtlijn waarin veel Haagse input is terug te vinden.

Sturen met subsidies

In 2012 heeft er een evaluatie van de Haagse Kaderverordening Subsidieverstrekking plaatsgevonden. De onderzoeksvraag was of de HKS de gewenste sturingsmogelijkheden biedt om beleidsdoeleinden die worden beoogd, te verwezenlijken. Bestuurlijke besluitvorming over de eindrapportage volgt in 2013.

Handhaving

In 2012 heeft een gemeentebrede juridische audit naar handhaving plaatsgevonden. De uitwerking van de aanbevelingen van deze audit vindt plaats in 2013.

Grote projecten

In 2012 is hard meegewerkt aan een aantal grote projecten zoals de vorming van de Metropoolregio

Rotterdam Den Haag die tot doel heeft een van de sterkste regio's van Europa te worden. Ook het project Rotterdamse baan (verbinding knooppunt Ypenburg met de centrale zone van Den Haag) is met succes ingezet. Dit geldt evenzo voor het project waarin gewerkt wordt aan een veiliger en aantrekkelijker Haagse Markt

Lezingen, juridische cursussen en The Hague Legal Circle

- In 2012 is ook actief ingezet op het vergroten van kennis en kwaliteit door het geven van Spuilezingen en juridische cursussen (Kennisspui). Als eerste gemeente van Nederland is Den Haag bij wijze van pilot begonnen met een opleidingspuntensysteem om de juridische kwaliteit van de medewerkers te bevorderen.
- In het kader van Den Haag als internationale stad van vrede en recht is in 2012 gestart met lezingen om te bouwen aan The Hague Legal Circle. De lezingen worden gehouden door juristen van wereldfaam en worden bezocht door legal officers van ambassades, internationale organisaties, ngo's en juristen, advocaten en rechters die werkzaam zijn in Den Haag. Ook in 2013 vinden lezingen plaats.

Bezwaar en beroep (bestuursrechtelijk)

In 2012 was het streven om 90% van de bezwaarschriften binnen de wettelijke termijn af te doen. Zoals ook aangegeven in het burgerjaarverslag lag dat percentage over de hele gemeente gezien op 91%. Onderstaande tabel geeft inzicht in de resultaten van de behandeling van bezwaar- en beroepschriften, mede in relatie tot de aantallen primaire besluiten. De tabel geeft de totaalcijfers 2012 in vergelijking met 2011 en 2010.²

Bezwaar- en beroepschriften	2012	2011	2010
A. Primaire besluiten	809.077	757.828	766.064
B. Ingediende bezwaarschriften (% van A)	35.763 (4,4 %)	38.271 (5,0 %)	40.212 (5,3 %)
C. Afgehandelde bezwaarschriften	32.508	35.656	39.077
D. Herzien na bezwaar (% van C)	18.018 (55%)	18.597 (52%)	20.007(51%)
E. Beroepszaken	2.127	1.854	1.165
F. Gegronnd in beroep (% van E)	311 (15%)	211 (11%)	140 (12%)
G. Hogere beroepszaken	217	214	243
H. Gegronnd in hoger beroep (% van G)	19 (8,7%)	23 (11%)	20 (8,2%)

Het totale aantal primaire besluiten verschilt van jaar tot jaar. Een eenduidige verklaring is daarvoor niet te geven. Besluiten op het gebied van burgerzaken zijn hier niet meegeteld; het gaat daar om ruim 800.000 afgegeven documenten (zoals paspoorten en uittreksels uit de GBA) en wijzigingen in de Gemeentelijke Basisadministratie, waartegen niemand ooit bezwaar maakt. Het overgrote deel van de overige besluiten is afkomstig van de dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheidsprojecten (uitkeringen) de Gemeentelijke Belastingdienst (aanslagen) en de dienst Stadsbeheer (naheffingsaanslagen parkeren).

Wat opvalt:

- Een stijging van het aantal primaire besluiten maar een daling van het aantal ingediende bezwaarschriften. Dit is een indicatie dat de kwaliteit van de primaire besluiten steeds meer

² In deze tabel zijn voor DPZ alleen de cijfers op het gebied van belastingen meegeteld, besluiten van burgerzaken vallen niet hieronder.

verbetert.

- Het constant hoge percentage herzien na bezwaar: verklaring hiervoor is dat de Belastingdienst veel belastingbesluiten (54%; in 2011 53%) herzielt op grond van pas in het bezwaarschrift naar voren gebrachte nieuwe gegevens. Ook vele naheffingsaanslagen parkeren komen voor herziening in aanmerking als de bezwaarmaker alsnog een bewijs van rechtmatig parkeren overlegt. (ca 60 % evenals in 2011).
- Een stijging van het aantal zaken in beroep en een relatief evenredige stijging van het aantal zaken: “gegrond in beroep”.
- Van de 35.763 ingediende bezwaarschriften zijn uiteindelijk in hoger beroep slechts 19 zaken (0.0005%) gegrond verklaard.

Wob verzoeken en verzoeken wet dwangsom

In onderstaande tabellen staan de gegevens over aantallen en uitkomsten van verzoeken in het kader van de Wob³. Deze gegevens worden met ingang van 2012 in een tabel opgenomen.

Verzoeken Wob	2012	2011
A. Ingediende Wobverzoeken	237	-
B. Afgehandelde Wobverzoeken	206	-
C. Ingediende verzoeken tot dwangsom	18	-
D. Verbeurde dwangsommen	6	-

Verzoeken Wet dwangsom (buiten Wob)	2012	2011
A. Schriftelijke verzoeken	132	-
B. Verbeurde dwangsommen	20	-

Opvalt dat:

Het aantal verbeurde dwangsommen naar aanleiding van het aantal ingediende Wob-verzoeken is procentueel laag. Het aantal verbeurde dwangsommen vond zijn oorzaak in de complexiteit van de Wob-verzoeken en in coördinatie-en organisatieproblemen. Deze problemen zullen worden verholpen.

Civiele procedures

In onderstaande tabel staan de gegevens over aantallen en uitkomsten van civiele procedures in 2012, in vergelijking met voorgaande jaren. Het aantal procedures daalde ten opzichte van 2011. Het aantal verloren zaken blijft zeer klein. Deze gegevens geven aan dat de kwaliteit van het primaire proces en de procesvertegenwoordiging goed is.

Omdat in civiele zaken regelmatig schikkingen plaatsvinden, bevat de tabel hiervoor een aparte kolom. Het aantal schikkingen is verdubbeld ten opzichte van 2011.

Civiele procedures	2012	2011	2010
Aantal civiele procedures	336	369	410
Verloren zaken	1 = 0,30 %	4 = 0,92 %	4 = 0,97 %
Schikkingen	13	6	6

Juridische advisering

De kosten van externe juridische ondersteuning moeten omlaag. Dat heeft het college drie jaar geleden

---

³ Het gaat hier om de Wob-verzoeken die door de directeuren krachtens mandaat en door het college worden afgedaan.

besloten. Daarom investeert de gemeente in de kwaliteit van de eigen juristen, zijn er advocaten in gemeentedienst, is er een intern Juridisch Adviesbureau (JAB) en zijn er twee Juridische Bestuursadviseurs in dienst getreden. Voor de gevallen dat toch externe juridische expertise nodig is, heeft de gemeente twee huisadvocatenkantoren. In enkele gevallen is inschakeling van andere kantoren nodig. Hieronder volgt een overzicht van de verdeling van de zaken tussen het JAB, de huisadvocaten en andere externe advocaten.

Jaar	JAB		Huisadvocaten		Andere kantoren		Extern totaal
	aantal zaken	kosten €	aantal zaken	kosten € (incl. btw)	Aantal zaken	kosten € (incl. btw)	kosten € (incl. btw)
2012	151	1.011.493	180	1.679.607	5	78.048	1.757.655
2011	196	951.271	164	1.501.693	9	155.807	1.657.500
2010	224	921.804	283	2.163.624	13	250.895	2.414.519

De totale kosten voor juridische bijstand van externen (huisadvocaten en andere kantoren) zijn sinds 2010 flink gedaald, maar nu ten opzichte van 2011 wel iets gestegen. Verklaring daarvoor is onder andere dat een aantal omvangrijke zaken door de huisadvocaten is behandeld (onder meer op het gebied van ruimtelijke ordening en bouwrecht).

De inhuur van het Juridisch Adviesbureau (JAB) is qua zaken gedaald maar de kosten stegen ten opzichte van 2011. Dit vindt zijn oorzaak in de toegenomen vraag om detachering in verband met de gemeentelijke aanpak van huishoudelijk afval, maar het komt zeker ook omdat er - conform de opdracht van het college - meer zaken intern zijn opgepakt.

De inschakeling van andere advocatenkantoren dan de huisadvocaten is sterk gedaald ten opzichte van 2011. Deze kantoren worden ingeschakeld in zaken waarin de huisadvocaten niet konden optreden in verband met een belangenconflict (bijvoorbeeld als ook de Staat betrokken was en zij als landsadvocaat moesten optreden) of zaken waarin specifieke expertise nodig was dan wel op grond van de polisvoorwaarden van de aansprakelijkheidsverzekering van de gemeente Den Haag.

3.8 Huisvestingsbeleid

Coördinerend portefeuillehouder: Rabin Baldewsingh

De uitvoering van bedrijfsvoeringstaken op het gebied van Facilitaire zaken is ondergebracht bij het IDC. In 2012 is gewerkt aan het vergroten van de transparantie en aan de combinatie van kwaliteit en professionaliteit met versobering en efficiëntie.

De doorontwikkeling van het IDC naar een klantgerichte en kosteneffectieve regieorganisatie heeft in 2012 tot de volgende resultaten geleid:

- Realisatie bezuinigingstaakstelling 2012;
- Evaluatie tactisch accountmanagement was positief (IDC gaat dit dan ook uitbreiden);
- Invoering van een nieuw kostprijsmodel dat beter aansluit bij de dienstverlening van het IDC. De bezuinigingen bij de diensten leiden tevens tot een teruglopende omzet bij het IDC doordat diensten minder producten afnemen.

Andere resultaten die in 2012 geboekt zijn, zijn:

- De vervanging van de vaste telefonie door mobiel bellen is grotendeels ingevoerd. Dit levert zowel een verbetering van de dienstverlening (bereikbaarheid) op, als een structurele besparing van € 1,0 mln. op de kosten. (Kortom, soberder en kostenefficiëntere bedrijfsvoering plus effectievere ondersteuning van de werkprocessen.)
- Het afstoten van drie panden (na acht panden in 2011) na herschikking van ambtelijke huisvesting van ruim 1100 werkplekken. Om de ambtelijke kantoorhuisvesting efficiënt en effectief te benutten wordt het gebundeld in de strategische kernvoorraad.
- De invoering van Stork 7. Dit loopt deels parallel aan de herhuisvestingsoperatie en draagt bij aan het flexibeler gebruik van de werkplekken.
- De flexpilot DSO is ingericht en in gebruik genomen om de mogelijkheden voor efficiënter ruimtegebruik in combinatie met geoptimaliseerde werkprocessen te onderzoeken. Sluiting van het eigen conferentiecentrum Overvoorde naast het afstoten van kantoorpanden.

3.9 Financieel beheer van gemeentebrede en dienstspecifieke processen

Beheer en onderhoud concernbrede ICT (BSD)

In 2012 is structureel geld beschikbaar gesteld om de continuïteit en beveiliging te verbeteren voor de meest kritieke informatiesystemen. De uitvoering van deze maatregelen loopt door in 2013. Daarnaast worden informatiesystemen steeds meer gezien als economische waarde voor de organisatie en is de vervanging van de belangrijkste informatiesystemen geregeld in het Meerjaren Investerings Plan.

Betalingsproces

De gemeente heeft bankrekeningen bij een drietal banken, te weten Bank Nederlandse Gemeenten (BNG), Royal Bank of Scotland (RBS, voorheen ABN AMRO Bank) en ING Bank (voorheen Postbank). De gemeentelijke diensten en het concern hebben een eigen verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het betalingsverkeer. Alle betalingen vinden plaats middels EB-pakketten. Bij het verrichten van betalingen dient uit beveiligingsoverwegingen en functiescheiding een tweetal handtekeningen te worden geplaatst.

Single Euro Payment Area (SEPA)

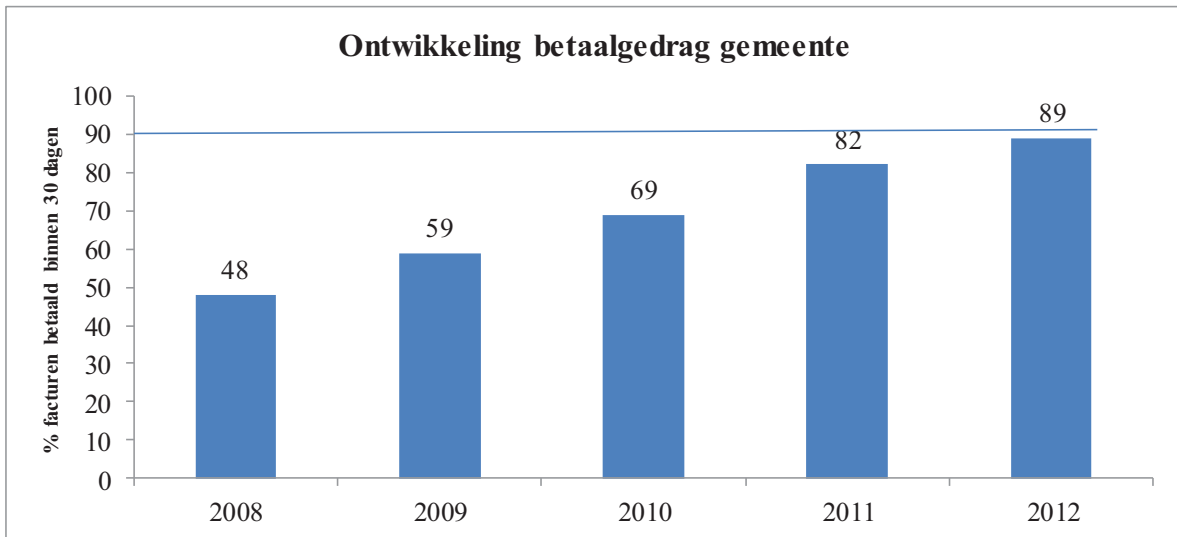
In 2012 is verder gewerkt aan de uitvoering van SEPA (gestart in 2008). SEPA is een Europees project waarbij de Europese Unie als doel heeft het Europese betalingsverkeer te uniformeren. Dit is met een SEPA verordening bekrachtigd door het Europese Parlement. Enkele hoofdpunten van de Verordening zijn:

- De migratie naar Europese standaarden voor overschrijvingen en incasso's zal uiterlijk 1 februari 2014 moeten zijn afgerond.
- Het International Bank Account Number (IBAN) wordt verplicht voor alle overschrijvingen in euro, zowel nationaal als grensoverschrijdend.
- De aanlevering van bulkbetalingen door bedrijven zal gebaseerd moeten zijn op ISO20022/XML. Er worden aanvullende voorwaarden gesteld voor de consumentenbescherming bij incasso.

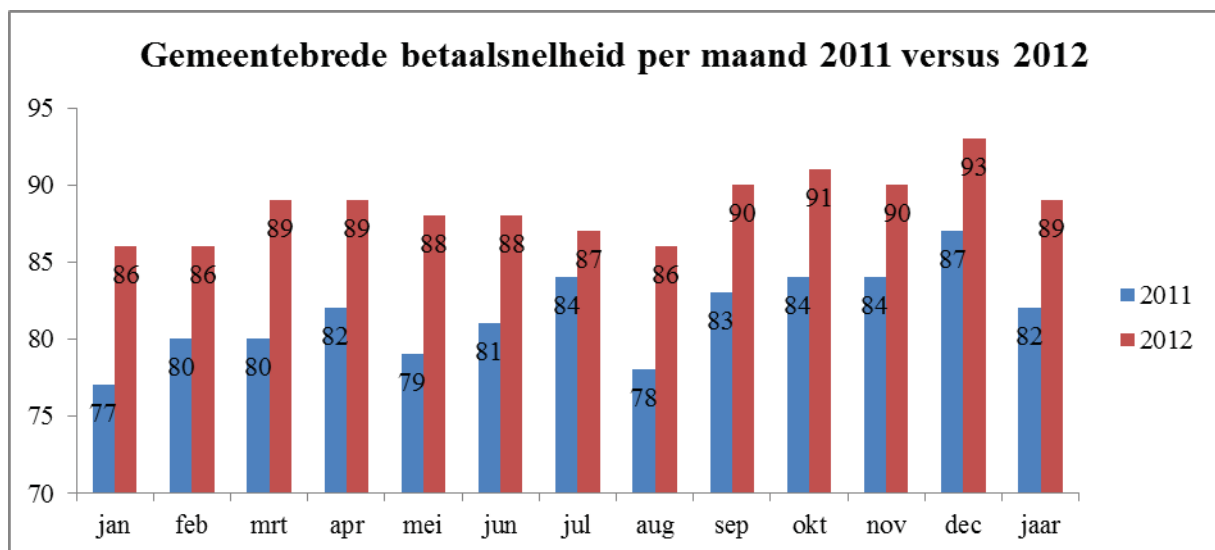
De gemeente Den Haag heeft al een aantal mijlpalen gerealiseerd waardoor we als pioniers voor SEPA worden gezien door de publieke sector en financiële instellingen. De aandacht ligt nu vooral op de technische details in het gemeentelijk financieel systeem met betrekking tot de Europese incasso en het adopteren van de IBAN acceptgiro.

Betaalsnelheid

De gemeente heeft met 89 procent net niet voldaan aan de doelstelling van 90 procent voor 2012. Vergeleken met 2011 is dat een verbetering van 7 procent. Deze vooruitgang past in het beeld van de afgelopen jaren. De onderstaande grafiek laat zien hoe de het betaalgedrag van de gemeente zich tussen 2008 en 2012 heeft ontwikkeld. In 5 jaar tijd is de betaalsnelheid van facturen met 41 procent gestegen. De gemeente heeft daarmee de betaalsnelheid naar een verantwoord niveau gebracht.

Per maand zag de verbetering in de betaalsnelheid er als volgt uit (afgezet tegen 2011):

In 2011 liepen DSB, OCW en de kleine diensten duidelijk voorop met de betaalsnelheid van facturen. In 2012 hebben de overige diensten de achterstand ingelopen. Mede daardoor heeft de gemeentebrede betaalsnelheid bijna het gewenste niveau gehaald in 2012. Sinds september 2012 betaalt de gemeente minstens 90 procent van de facturen binnen 30 dagen. Dat biedt perspectief voor 2013. Voor 2013 handhaven we de doelstelling om 90 procent van de facturen binnen 30 dagen te betalen. E-facturatie is ingevoerd bij DSB en wordt begin 2013 bij drie andere diensten ingevoerd. Dit kan nog een extra impuls geven aan de betaalsnelheid. Op 16 maart 2013 treedt nieuwe wetgeving in werking die

leveranciers en dienstverleners de mogelijkheid biedt boetes in rekening te brengen bij overheden wanneer zij niet binnen de overeengekomen betaaltermijn betalen. Een reden te meer om in 2013 de doelstelling daadwerkelijk te halen.

Invorderingssnelheid

De tegenhanger van de betaalsnelheid van facturen is de invorderingssnelheid van facturen. Vanuit de Treasury is met ingang van 2011 een meetproces opgestart om de gemeentelijke invorderingssnelheid in kaart te brengen. De doelstelling voor 2012 was om 70 procent van de vorderingen binnen 30 dagen te innen. De gemeente heeft met 64 procent niet voldaan aan de doelstelling van 70 procent voor 2012. Met dit resultaat ligt de invorderingssnelheid ongeveer op hetzelfde niveau als in 2011. Toch heeft de gemeente in 2012 belangrijke verbeteringen doorgevoerd in het invorderingsproces. Onlangs is een grote uniformeringsoperatie afgerond. Alle gemeentelijke facturen hebben nu dezelfde lay-out. Herinneringen en aanmaningen worden dagelijks automatisch door het systeem gegenereerd. Standaardrapportages maken het mogelijk het verloop van vorderingen goed te monitoren. Feitelijk is daarmee de uitvoering van de standaard invorderingsprocedure in het gemeentelijke bedrijfsvoeringssysteem Oracle geborgd. Het invorderingsproces is nu eenduidig en efficiënt ingericht. Hiermee heeft het college een belangrijke stap gezet. Dat deze maatregelen niet direct leiden tot een verbetering in het inningspercentage heeft twee oorzaken. Ten eerste zijn de verbeteringen recentelijk doorgevoerd. Het kost tijd voordat het nieuwe proces optimaal verloopt. Ten tweede hebben klanten steeds vaker moeite om hun rekeningen op tijd te betalen. Dat heeft een negatief effect op de invorderingssnelheid. Zonder deze maatregelen zou het resultaat mogelijk lager zijn uitgevallen.

Voor 2013 handhaaft het college de doelstelling om 70 procent van de facturen binnen 30 dagen te innen. Ook in 2013 worden er maatregelen getroffen om het betaalgedrag van onze klanten te verbeteren. Zo worden facturen die na 60 dagen nog niet betaald zijn, overgedragen aan de afdeling Belastingzaken van Dienst Publiekzaken. Sommige diensten maakten al gebruik van de afdeling Belastingzaken voor het incasseren van moeilijk inbare vorderingen. Andere diensten zetten hiervoor gerechtsdeurwaarders in. Met deze maatregel bereikt de gemeente de volgende verbeteringen:

- Verkorting van de invorderingstermijn met 15 dagen (voorheen 75 dagen);
- Besparing op externe incassokosten;
- Centralisatie van de incasso van moeilijk inbare vorderingen.

De gemeente verwacht dat deze maatregel zal leiden tot beter betaalgedrag van onze klanten.

Subsidieproces

In de paragraaf subsidies wordt ingegaan op het subsidieproces.

Salarisproces

In 2009 is het controleraamwerk HRS opgesteld en ingevoerd. Hierin staat het hoofdproces van de aanvraag tot uitbetaling salarissen visueel weergegeven en zijn alle controles beschreven die plaats moeten vinden om de kwaliteit van de salarisverwerking te waarborgen. Na verwerking van de aanvraag vindt een aantal controles op de juiste verwerking plaats. Jaarlijks vindt een controle op stamgegevens conform geldende wet- en regelgeving, zoals percentage loonheffing, plaats.

Aan het controleraamwerk HRS is in 2011 een Auditplan toegevoegd. Aan de hand hiervan worden interne audits gedaan waarbij niet alleen wordt getoetst of het proces loopt zoals is beschreven maar ook of de verwerking van de salarismutaties juist worden uitgevoerd. Ook worden eventuele fouten geregistreerd en geanalyseerd.

De interne beheersing heeft in 2012 een steeds prominentere, vaste rol gekregen, checks & balances worden steeds meer ingebed. Ook de komst van P-digitaal heeft hiertoe bijgedragen. De procesbeschrijvingen zijn aangepast. De volgende punten behoeven in 2013 nog aandacht:

- het periodiek aansluiten van mutaties tussen de P-digitaal, Pegasus en Prisal;
- het uitvoeren van een nulmeting op de rekenregels in P-digitaal, ofwel zijn deze conform de geldende wet- en regelgeving. Deze check zou periodiek ingebed moeten worden bij HRS.

Uitkeringsproces

Het uitkeringsproces is tot in detail beschreven in de administratieve organisatie en vertaald naar werkinstructies. Ter waarborging van de rechtmatige uitvoering van het proces vinden er door de afdeling interne auditing van de dienst SZW verbijzonderde interne controles naar de uitvoering van het uitkeringsproces plaats. Hierin worden onder meer hoogte, recht en duur van de verstrekte uitkeringen meegenomen. Voor 2012 lag de nadruk in het uitkeringsproces op een verregaande digitalisering van de dienstverlening, het vereenvoudigen van procedures en het inkorten van de doorlooptijden.

Infrastructurele werken en onderhoud

Tot het beheer van de “harde” infrastructuur worden het jaarlijks beheer en onderhoud van de fietspaden, de wegen, de bruggen, de viaducten en tunnels, de grachten en de riolering begrepen. Hiervoor worden periodiek meerjarenbeleids- en onderhoudsplannen opgesteld.

In 2012 is de twejaarlijkse wegininspectie uitgevoerd. Met de inspectieresultaten wordt een onderhoudsplan voor 2013 en verder opgesteld. Den Haag en het Hoogheemraadschap Delfland hebben met het opstellen van een wateragenda een middel gevonden om heldere afspraken te maken over het omgaan met water in en om de stad. Met deze Wateragenda pakken Den Haag en Delfland de wateropgaven integraal op in samenhang met ruimtelijke ontwikkelingen, economie, recreatie en cultuurhistorie. De vervanging van grote kunstwerken, kademuuren en bruggen is voor de jaren 2012 - 2014 in beeld gebracht in het Meerjaren Programma Kunstwerken 2012 - 2014, en voor de riolering is het Gemeentelijk Rioleringsplan 2011-2015 van kracht.

Grondexploitaties

Na vaststelling van de “Nota grondbeleid 2012-2015” begin 2012 steunt de gemeente Den Haag particuliere initiatieven met instrumenten van faciliterend grondbeleid. Daarnaast voert de gemeente nog een actieve grondpolitiek. In paragraaf grondbeleid wordt alleen het actieve grondbeleid toegelicht en worden ook de uitkomsten van de verschillende grondexploitaties besproken. In paragraaf grondbeleid wordt ook de ontwikkeling van het weerstandsvermogen van de reserve Grondbedrijf en de Voorziening Negatieve Plannen inzichtelijk gemaakt.

In 2012 hebben diverse, nieuwe, dienstspecifieke processen plaatsgevonden die van belang zijn voor de manier waarop DSO omgaat met grondexploitaties:

- *Nieuwe beheersregels grondexploitaties*

In november 2012 is de (geactualiseerde) Verordening Beheersregels Grondexploitatie 2012 gemeente Den Haag vastgesteld (RIS 251905). Aanleiding voor de update van de beheersregels waren: de reorganisatie van DSO, voortschrijdend inzicht en opgedane ervaringen met betrekking tot de beheersregels uit 2011. De nieuwe beheersregels zijn toegepast in de Jaarrekening 2012 met betrekking tot de te verklaren grondexploitaties en gelden vanaf 1-11-2012.

- *Plankostenscan*

In 2012 is gestart met het evalueren van de plankosten scan. Eind 2012 zal een analyse fase zijn afgerond en zullen de eerste conclusies worden opgesteld, waarna in 2013 de evaluatie verder door zal lopen.

4. Paragrafen

4.1 Gemeentelijke inkomsten

De gemeente Den Haag heeft over 2012 € 2.592,4 mln. aan baten verantwoord waarbij rekening is gehouden met interne gemeentelijke leveringen. De verdeling van deze gemeentelijke baten in 2012 is op hoofdlijnen als volgt:

Baten	Uitkomst 2012	Begroting 2012	Uitkomst 2011
1. Algemene dekkingsmiddelen	1.076,3	1.063,9	1.090,2
2. Specifieke uitkeringen	547,6	513,6	589,1
3. Tarieven, leges en heffingen	173,0	171,4	175,8
4. Bouwgrondexploitatie	-18,2	87,4	71,7
5. Onttrekkingen aan reserves	597,0	585,1	371,3
6. Overige inkomsten	153,7	161,5	133,9
Totaal	2.592,4	2.582,9	2.432,2

Een toelichting op de gemeentelijke inkomsten wordt hieronder per onderdeel gegeven.

1. Algemene dekkingsmiddelen

(bedragen x € 1.000)

Algemene dekkingsmiddelen	Baten Rekening 2012	Baten Begroting 2012	Baten Rekening 2011
Algemene uitkering Gemeentefonds	855.862	853.184	870.978
Onroerend Zaakbelasting (incl. Wet WOZ)	78.407	80.110	82.104
Hondenbelasting	1.973	1.640	1.756
Toeristenbelasting	4.365	4.116	4.493
Precariobelasting	16.673	16.295	16.630
Parkeerbelasting	15.541	16.334	15.199
Overige belastingen	1.602	912	2.220
Dividend (beleggingen)	21.433	22.326	20.153
Rente	57.598	44.518	49.514
Erfpachtinkomsten	20.977	22.663	25.485
Overige dekkingsmiddelen	1.848	1.763	1.866
Totaal	1.076.279	1.063.861	1.090.398

Gemeentefonds

Ruim 32,9 % van de gemeentelijke inkomsten komt uit het gemeentefonds (€ 855,8 mln.). Het gemeentefonds is in principe vrij besteedbaar, al moet de gemeente natuurlijk rekening houden met doorlopende verplichtingen en met voorgeschreven wettelijke taken.

Gemeentelijke belastingen

De inkomsten uit gemeentelijke belastingen (de OZB, parkeer-, toeristen-, precario-, honden en overige belasting) bedragen € 118,6 mln., dat is circa 4,5 % van het totaal aan inkomsten van de gemeente.

Dividend en rente

De gemeente ontvangt dividend uit deelnemingen. Ook heeft de gemeente rente-inkomsten op leningen.

2. Specifieke uitkeringen (inkomsten van derden)

Gemeenten zijn financieel grotendeels afhankelijk van inkomensoverdrachten van het Rijk en van andere overheden. Ruim 21,1 % van de Haagse inkomsten (€ 547,6 mln.) bestaat uit specifieke uitkeringen van het Rijk en Europa. Dat zijn uitkeringen waarvan het Rijk de besteding voorschrijft. Deze specifieke uitkeringen kunnen verschillende vormen hebben. Bij sommige vormen van specifieke uitkeringen is er geen beleidsvrijheid en fungeert de gemeente eigenlijk als uitvoeringsorganisatie van het Rijk. Bij andere vormen hebben de gemeenten meer bestedingsvrijheid en, daarmee samenhangende, grotere risico's zoals het Grote stedenbeleid. Gerangschikt naar programma zijn de specifieke uitkeringen (onder vermelding van de grootste). Een groot deel van de middelen ontvangt de gemeenten van derden, vooral van ministeries. De verstrekkers schrijven de besteding ervan grotendeels voor, de gemeente heeft weinig vrijheid in de besteding ervan - al verschilt die vrijheid per bijdrage.

In 2012 heeft de gemeente Den Haag € 513,6 mln. begroot op ontvangen middelen van derden. Het voordeel van € 34,0 mln. wordt voor de helft (€ 17,3 mln. V) verklaard door de incidentele aanvullende uitkering op het bijstandsbudget 2011, die de gemeente eind 2012 kreeg toegewezen als compensatie voor de hoge bijstandsuitgaven in 2011. Daarnaast ontving de gemeente in 2012 € 14,6 mln. (V) meer dan begroot op het reguliere bijstandsbudget voor 2012, dit vanwege een hoger landelijk budget hiervoor en hogere 'Haagse aantallen'. Aan inkomsten voor stedelijke vernieuwing is € 15,7 mln. (V) opgenomen in de jaarrekening, die niet waren begroot. Een tegenvaller van € 8,2 mln. (N) zat in de rijksbijdrage voor Scheveningen boulevard, vanwege een beschikking tot terugbetaling van € 3,4 mln. in plaats van een begrote ontvangst van € 4,9 mln.

Andere verschillen in de ontvangen bijdragen van derden zaten onder andere een nadeel op onderwijsachterstanden € 4,9 mln., re-integratie € 4,0 mln., luchtkwaliteit € 2,1 mln. en een voordeel op de bijdrage sociale werkvoorziening van overige gemeenten € 2,0 mln. en economie grootstedenbeleid € 2,8 mln.

(Bedragen x (€ 1.000))

Programma	Rekening 2012	Begroot 2012
2 College en Bestuur	18	0
4 Openbare orde en veiligheid	1.712	1.515
6 Onderwijs	37.025	43.441
waarvan onderwijsachterstanden	35.496	40.344
waarvan voortijdig schoolverlaten	2.425	3.097
7 Integratie en Krachtwijken *	32.317	31.786
waarvan inburgering	29.061	28.844
8 Werk en Inkomen	433.153	403.321
waarvan regulier bijstandsbudget	310.303	295.682
waarvan IAU over 2011	17.255	0
waarvan sociale werkvoorziening	59.605	56.589
waarvan re-integratie	42.512	46.468
9 Sociale voorzieningen en armoedebestrijding	373	2.000
10 Jeugd en Gezin	1.268	946
11 Leefomgeving	-9	6.316
12 Economie	3.270	0
13 Sport	187	80
15 Maatschappelijke ondersteuning	387	484
16 Volksgezondheid en Zorg	5.192	4.674
17 Verkeer	11.584	13.937
waarvan openbaar vervoer	7.752	8.064
waarvan fiets	3.581	5.873
18 Wonen	1.209	0
19 Ruimtelijke ordening en Gebiedsontwikkeling	16.908	0
waarvan stedelijke vernieuwing	15.686	0
20 Milieu en Duurzaamheid	2.916	5.000
21 Citymarketing en Internationale stad	50	50
Totaal	547.560	513.550

3. Bouwgrondexploitatie

De baten van de bouwgrondexploitatie bedragen € -18,2 mln. Eind 2012 is besloten om de voorziening negatieve plannen versneld te verlagen. Het betreft de twee plannen Laakhaven Centraal en Laakhaven Hollands Spoor, die grotendeels gerealiseerd zijn en verrekend met de voorziening negatieve plannen. Conform besluit is dit verwerkt in de jaarrekening.

4. Onttrekkingen aan reserves

Reserves zijn ingesteld om middelen met een specifiek doel over de jaargrens heen te kunnen vasthouden. In totaal zijn in 2012 voor circa € 597,0 mln. aan reserves onttrokken, waar er voor bijna € 585,1 mln. was begroot.

5. Inkomsten uit tarieven, leges en heffingen

De gemeente brengt tarieven in rekening voor het gebruik van de gemeentelijke infrastructuur of voor het verlenen van diensten aan de burgers. Het gaat om circa 6,6 % van de totale inkomsten. De inkomsten uit tarieven betreffen een grote variëteit aan activiteiten, zoals de afgifte van vergunningen, verstrekken van paspoorten en rijbewijzen en het ophalen van huisvuil. In de onderstaande tabel zijn de opbrengsten van de, qua omvang, belangrijkste tarieven weergegeven.

(bedragen x € miljoen)

Tarieven, leges en heffingen	Uitkomst 2012	Begroot 2012	Uitkomst 2011
Parkeren op straat	23,9	22,5	23,1
Afvalstoffenheffing	57,9	59,6	61,5
Rioolrechten	33,0	33,2	32,7
Bouwleges	16,5	16,4	16,9
Burgerzaken	11,0	10,9	12
Sport/zwembaden	8,5	8,6	8,6
Ambulancehulpverlening	13,5	10,9	12
Tarieven gezondheidszorg	0,9	1,0	1
Overige tarieven	7,8	8,3	8
Totaal	173,0	171,4	175,8

6. Overige inkomsten

De gemeente heeft ook inkomsten uit onder andere opbrengst Haeghe Groep, huisvesting, huren, terug ontvangen bijstand uitkeringen, baten leges en facilitaire producten. Hiertegenover staan dan ook gelijke lasten. De algemene dekkingsmiddelen van de gemeente bestaan uit:

4.2 Lokale heffingen

De lokale heffingen zijn een belangrijk onderdeel van de gemeentelijke inkomsten. Het Belastingplan 2011- 2014 bevat de kaders voor de lokale heffingen in deze collegeperiode. We streven niet alleen naar lage tarieven en heffingen maar ook naar zo laag mogelijke kosten van het heffen en innen van belastingen. Ook streven we ernaar dat mensen die belasting moeten betalen, dat ook werkelijk doen. In de rapportage uit het najaar van 2012 is de raad over de voortgang van het Belastingplan geïnformeerd.

Deze paragraaf geeft informatie over de tarieven van de lokale heffingen en over kwijtschelding.

Tarieven

Coalitieakkoord 2010-2014

De opbrengst van de onroerendezaakbelasting (OZB) op woningen daalt deze collegeperiode volgens afspraak structureel met 10% ten opzichte van 2009. Hiervan is incidenteel 6% gerealiseerd in 2010. In 2011 is deze incidentele daling structureel gemaakt door inzet van € 2 miljoen uit het collegeakkoord. De resterende 4% daling is in 2012 gerealiseerd. In de rest van de collegeperiode blijven de OZBlastendruk op woningen gelijk.

Tariefsontwikkelingen 2012

Het OZB-tarief op woningen is 4% verlaagd als gevolg van de afspraken uit het Coalitieakkoord. In verband met de herwaardering van de onroerende zaken en de herijking van de dervingsposten is het OZB-tarief woningen per saldo met 4,3% gedaald;

- Voor de tariefstelling OZB geldt dat de waardeverandering van de stad worden verwerkt in de tarieven. De waardeverandering is daarom niet van invloed op de totale OZB-opbrengst of op de gemiddelde OZB-aanslag;
- De afvalstoffenheffing is ten opzichte van 2011 gemiddeld 2,9% gedaald. Alle categorieën huishoudens zijn in 2012 minder afvalstoffenheffing gaan betalen. Het tarief is het meest gedaald voor de eenpersoonshuishoudens (-5,5%). De tariefsverlaging is het gevolg van de stijging van het aantal huishoudens in de afgelopen jaren en van herijking van de kosten. De herijking is een uitvoering van een motie van de raad uit 2010.
- De tarieven rioolheffing en hondenbelasting zijn gelijk aan die van 2011.
- De tarieven begraafrechten, binnenhavenbelasting en leges zijn – met de inflatie (2,45%) verhoogd. De tarieven reisdocumenten zijn per 1 januari 2012 verlaagd in verband met een verlaging van de wettelijke tarieven. De tarieven voor een rijbewijs en voor bouwleges zijn niet gewijzigd.

Kwijtschelding

Het kwijtscheldingsbeleid voor natuurlijke personen is in 2012 niet gewijzigd. Dit betekent dat voor de OZB, de afvalstoffenheffing, de rioolheffing voor eigenaren en de hondenbelasting de maximale kwijtscheldings toepast die wettelijk is toegestaan, namelijk kwijtschelding voor persoon die maximaal 100 procent van de voor hen geldende bijstandsnorm verdienen. Voor de hondenbelasting is kwijtschelding alleen mogelijk voor het bedrag van de eerste hond.

Met ingang van 2012 kunnen ook ondernemers voor kwijtschelding in aanmerking komen. Kwijtschelding is alleen mogelijk voor privébelastingen. Voor belastingen die (geheel of gedeeltelijk) verband houden met de uitoefening van het bedrijf of beroep is geen kwijtschelding mogelijk. Kwijtschelding van de OZB en rioolheffing komt veel minder vaak voor omdat deze heffingen van de eigenaar worden geheven zodat er in veel gevallen sprake is van vermogen.

De kwijtschelding geldt voor ondernemers die een uitkering ontvangen op basis van het Besluit Bijstandverlening Zelfstandigen 2004. Door het openstellen van de kwijtscheldingsregeling voor deze groep ondersteunt de gemeente ondernemers met voldoende perspectief en levensvatbaarheid in een moeilijke periode. In 2012 is aan 36 ondernemers kwijtschelding verleend van de afvalstoffenheffing.

In 2012 is de wet- en regelgeving over de kwijtschelding van lokale belastingen gewijzigd. De netto kosten van kinderopvang tellen voortaan als uitgaven. Dit vermindert de armoedeval en maakt werken lonender. Daarnaast hebben gemeenten de mogelijkheid gekregen om een gewijzigde inkomensnorm voor 65-plussers te hanteren, zodat AOW'ers dezelfde kwijtschelding houden. Den Haag maakt met ingang van 2013 gebruik van deze nieuwe mogelijkheden.

Ontwikkelingen

Herwaardering onroerend goed (WOZ/OZB)

De onroerende zaken worden jaarlijks gewaardeerd. De waardepeildatum ligt één jaar voor het kalenderjaar waarop de belasting betrekking heeft. Dit betekent dat voor de ozb 2012 is uitgegaan van het waardeniveau per 1 januari 2011.

OZB-compensatieregelingen voor sportverenigingen en startende ondernemers

In het collegeakkoord is afgesproken dat amateursportverenigingen en startende ondernemers ontheffing krijgen van de OZB. Op deze wijze wil de gemeente sportverenigingen en ondernemerschap steunen door terughoudend te zijn met gemeentelijke heffingen. Met ingang van 2012 worden startende ondernemers met een eigen bedrijfshuisvesting gecompenseerd voor de OZB-gebruikersbelasting. Deze ondernemers hebben recht op maximaal 5 jaar compensatie voor de OZB-lasten. In 2012 hebben 729 startende ondernemers een verzoek tot compensatie ingediend. In 345 gevallen is de aanvraag toegekend, 379 aanvragen zijn afgewezen, 3 aanvragen zijn ingetrokken en 2 aanvragen zijn nog in behandeling. Hieruit blijkt dat relatief veel aanvragen worden afgewezen. Het gaat hier met name om ZZP'ers die vanuit huis werken en om die reden niet voldoen aan de voorwaarden voor de compensatieregeling.

Haagse amateursportverenigingen worden voor de OZB-lasten gecompenseerd. In 2012 hebben 96 verenigingen gebruik gemaakt van de regeling. Ook de kosten van de Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) voor vrijwilligers worden gecompenseerd.

Meertermijnenregeling

Op de woonlastenaanslag worden de gemeentelijke woonlasten OZB, rioolheffing en de afvalstoffenheffing gecombineerd. Met ingang van 2012 hebben Haagse belastingbetalers de mogelijkheid om de woonlastenaanslag in maandelijkse termijnen te betalen. Belastingbetalers die hiervoor kiezen, moeten de belasting per automatische incasso betalen. Belastingbetalers die liever niet in maandelijkse termijnen willen betalen, moeten hun woonlastenaanslag in één keer voldoen binnen de wettelijke termijn van zes weken. Als het totaalbedrag van het aanslagbiljet hoger is dan € 2.500 - dit geldt vooral voor grotere bedrijven - dan moet de belastingaanslag altijd binnen zes weken worden betaald.

Precariobelasting

De Rijk is van plan de precariobelasting op ondergrondse leidingen af te schaffen. Het wetsvoorstel is nog niet aan de Tweede Kamer aangeboden (stand 5 maart 2013). Het is daarom nog niet duidelijk welke compensatie de gemeenten ontvangen. Als de precario wordt afgeschaft levert dit voor Den Haag een structureel nadeel op van € 15,7 miljoen.

Bedrijveninvesteringszones

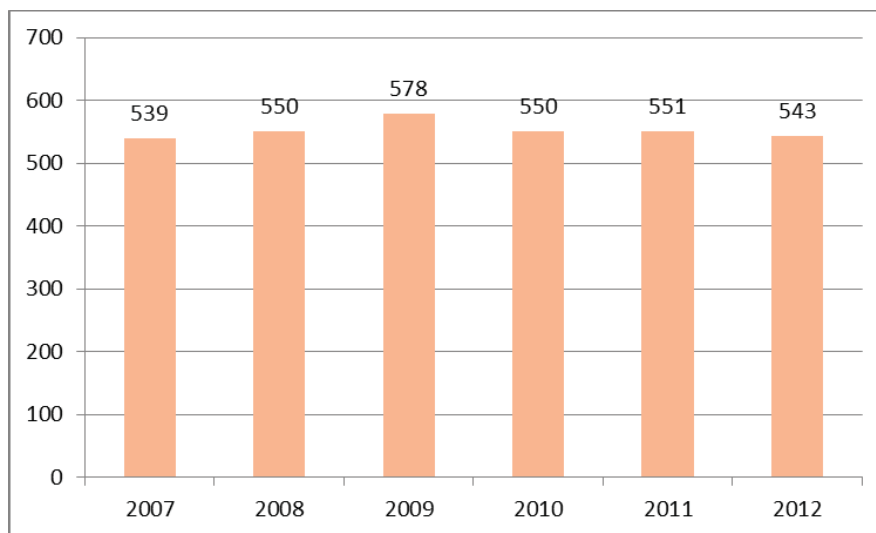
In Den Haag zijn tot nu toe 20 Bedrijveninvesteringszones (BIZ'en) opgericht (19 in winkelgebieden en 1 op een bedrijventerrein). Daarmee is Den Haag koploper in Nederland. De Experimentenwet BIZ'en verandert in permanente wetgeving, waardoor weer nieuwe BIZ-initiatieven mogelijk worden.

Ontwikkeling lokale lastendruk

Ontwikkeling Woonlasten

Jaarlijks verricht het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) onderzoek naar de gemeentelijke woonlasten. De woonlasten worden door het COELO berekend als som van de OZB voor de eigenaar van de woning, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. De ambitie van de gemeente is de komende jaren te blijven behoren tot de 3 goedkoopste grote gemeenten. Uit de Atlas van de Lokale Lasten 2012 van het COELO blijkt dat deze doelstelling voor 2012 is gehaald. Onderstaande grafiek geeft een overzicht van de ontwikkeling van de gemiddelde woonlasten in Den Haag over de periode 2007 – 2012. De gemiddelde lasten zijn ontleend aan de COELO-overzichten.

Gemiddelde woonlasten per huishouden.

Inkomsten lokale heffingen

Overzicht van de begrote opbrengsten 2012 en de realisaties (excl. reserves) van de belangrijkste lokale heffingen voor de jaren 2012 en 2011.

Dienst	Belastingsoort	realisatie 2012	Begroting 2012	Rekening 2011
DPZ	OZB (inclusief wet WOZ)	80.091	80.110	82.104
DSB	Afvalstoffenheffing	57.926	59.603	61.528
DSB	Rioolrechten	33.012	33.215	32.672
DPZ	Hondenbelasting	1.973	1.640	1.756
DPZ	Toeristenbelasting	4.365	4.116	4.493
DPZ	Precariobelasting (kabels, leidingen)	16.150	15.735	16.038
DSO	Precariobelasting (reclameobjecten)	523	560	592
	Totaal	192.356	194.979	199.183

Samenhang met programma's en paragrafen

De lokale heffingen worden begroot in de programma's Leefomgeving (baten afvalstoffenheffing, kwijtschelding afvalstoffenheffing, baten rioolheffing) en Financiën (baten OZB gebruikers en eigenaren, baten toeristenbelasting, baten hondenbelasting en baten precariobelasting inclusief DPZ en DSO). Tot slot geeft de paragraaf Gemeentelijke inkomsten een totaaloverzicht van de gemeentelijke baten, inclusief de baten uit de gemeentelijke heffingen.

4.3 Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente in staat is om in enig jaar substantiële tegenvallers op te vangen. Voor het opvangen van tegenvallers is weerstandscapaciteit noodzakelijk. Het 'Besluit begroting en verantwoording' omschrijft een risico als "een kans op gevaar of schade met financieel gevolg van substantiële omvang". In de vele verschillende producten, beleidsterreinen, projecten en voorzieningen die de gemeente verzorgt, kunnen onverwachte financiële gevolgen optreden, ook bij goed financieel beheer. Een deel van de risico's en bedreigingen zijn exogeen, dat wil zeggen dat we ze niet zelf in de hand hebben. Als de gemeente voldoende weerstandsvermogen heeft, kunnen we dergelijke gevolgen dragen. Bij het weerstandsvermogen gaat het dus om de robuustheid van de begroting. Een precies sluitende begroting zonder weerstandsvermogen betekent dat iedere tegenvaller een probleem gaat opleveren, als er geen even grote meevallers tegenover staan.

Behalve het aanhouden van een financieel weerstandsvermogen heeft de gemeente Den Haag ook andere manieren om de financiële gevolgen van risico's op te vangen:

- Veel gebeurtenissen zijn weliswaar onverwacht, maar doen zich zo regelmatig voor dat over meerdere jaren bekeken vrij goed is aan te geven wat de financiële gevolgen daarvan kunnen zijn. Hiervoor reserveert de gemeente bedragen in de begroting of in voorzieningen.
- Bij investeringsprojecten is het gebruikelijk dat in de kostenraming (het investeringskrediet) een post voor onvoorziene tegenvallers wordt meegenomen.
- Risico's kunnen tegengegaan worden door het afsluiten van verzekeringen, bijvoorbeeld tegen brandschade aan gemeentelijke gebouwen.
- Een aantal risico's wordt voor een deel opgevangen door specifieke bestemmingsreserves. De belangrijkste hiervan in de Haagse gemeentebegroting hebben betrekking op de begrotingsproducten van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de Wet werk en bijstand (WWB). Mocht de omvang van die reserve niet toereikend zijn, dan komt de algemene reserve opnieuw in beeld als risicoafdekking.

De relevante risico's voor het weerstandsvermogen zijn de risico's die niet of onvoldoende op een andere manier zijn ondervangen. De gemeente Den Haag inventariseert periodiek de beleidsmatige en financiële risico's. Opname in de risicoparagraaf betekent geen automatische verrekening met de weerstandscapaciteit als het risico zich voordoet. In eerste instantie worden nadelen binnen een programma opgevangen.

4.3.1 Hoogte weerstandscapaciteit Den Haag

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de structurele en de incidentele weerstandscapaciteit.

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit is de begrotingspost onvoorzien van € 4,8 mln. Gemeenten zijn volgens de gemeentewet verplicht om in de begroting een post onvoorziene uitgaven op te nemen voor eventuele calamiteiten. Achteraf blijkt of een beroep op deze post noodzakelijk is. In 2012 is geen beroep gedaan op de post onvoorzien. Daarmee maakt de post onderdeel uit van het jaarrekeningresultaat.

Incidentele weerstandscapaciteit

In Den Haag wordt het weerstandsvermogen gevormd door de algemene reserve, de dienstcompensatiereserves en de reserve grondbedrijf.

- Geld uit de algemene reserve is incidenteel geld. Het kan maar één keer worden gebruikt. De algemene reserve is primair bedoeld voor het afdekken van een negatief resultaat van de gemeentelijke jaarrekening. Hiermee wordt voorkomen dat elke financiële tegenvaller dwingt tot onmiddellijke bezuinigen. Bij behandeling van de jaarrekening wordt voorgesteld het onverdeelde resultaat te verrekenen met de algemene reserve.
- Gemeentelijke diensten hebben dienstcompensatiereserves (DCR) voor het opvangen van bedrijfsvoeringsrisico's. Aan de DCR wordt een gedeelte van het positieve rekeningresultaat op een programma toegevoegd. Een tegenvaller in de begrotingsuitvoering die leidt tot een negatief resultaat op een programma, wordt volledig verrekend met de DCR. De ondergrens van de DCR is bij alle diensten € 0. Indien een DCR onder deze grens komt, wordt de dienst als kritiek aangemerkt. De dienst dient dan een plan van aanpak op te stellen om deze negatieve stand weg te werken. Op deze manier zijn (in omvang) kleinere risico's in de begrotingsuitvoering eveneens adequaat afgedekt. In onderstaand overzicht is het totaal van de DCR's positief, dit is ondanks een negatieve stand van de DCR van SZW.
- De reserve Grondbedrijf fungeert als financiële risicobuffer voor het grondbedrijf. De reserve is nodig om te verhinderen dat fluctuaties in de financiële resultaten van het grondbedrijf de totale gemeentelijke financiële huishouding verstoort. Gerealiseerde opbrengsten uit grondexploitaties worden hieraan toegevoegd, verliezen uit grondexploitaties worden hiermee verrekend. De paragraaf Grondbeleid gaat uitgebreid in op de reserve Grondbedrijf.

De stand van bovenstaande onderdelen van het weerstandsvermogen is als volgt:

Incidentele weerstandscapaciteit	Stand per 31-12-2012 (voor resultaatbestemming)
Algemene reserve	€ 125,7 mln.
Dienstcompensatie reserves	€ 1,3 mln.
Reserve grondbedrijf	€ 41,6 mln.
Totaal	€ 168,6 mln.

4.3.2 Gemeentelijke risico's

De hoogte van de algemene reserve wordt jaarlijks doorgerekend tijdens de begrotingsvoorbereiding. Dit vanwege eventuele budgettaire gevolgen. De begroting is hét budgettaire afwegingsmoment in Den Haag. Ook bij de begroting 2013 is dus een berekening gemaakt van de minimaal noodzakelijke hoogte van de algemene reserve. Dat hebben we gedaan met behulp van het risicocumulatiemodel. De risicoparagraaf van de begroting 2013 is het startpunt van de risicoparagraaf bij deze programmarekening.

Bij de jaarrekening vindt geen budgettaire afweging plaats. De risico's zijn echter wel geactualiseerd. Daardoor kan een goed en actueel beeld gevormd worden van de risico's waar de gemeente op dit moment mee geconfronteerd wordt. Deze risicoparagraaf vormt de basis voor de berekening van de algemene reserve in de voorjaarsnota 2013.

Risico's

1) Rampen en zware ongevallen

De gemeente spaart niet voor risico's van (natuur)rampen of ander groot onheil die Den Haag kunnen treffen (defecten in gebouwen of infrastructurele werken, watersnood, extreme weersomstandigheden, epidemieën, etc.). Hoewel de kans hierop klein is, is de schade die het gevolg kan zijn van een dergelijke gebeurtenis aanzienlijk, zo hebben we bijvoorbeeld gezien bij de vuurwerkramp in Enschede. In de door SEO uitgevoerde stresstest op de gemeentelijke financiën, blijkt dat het financiële gevolg van

een dergelijke ramp op maximaal € 63,5 mln. wordt geschat. Doordat de kans op een dergelijk ramp klein is, is het effect op het benodigde weerstandsvermogen na toepassing van het risicocumulatiemodel overigens beperkt.

Kans: 1%

Bedrag: € 63,5 mln.

2) Bijstelling plannen in de vastgoedsector

De druk op de vastgoedmarkt is ongewijzigd. Onder meer door de aanhoudende financiële onzekerheden en verslechterde posities van woningbouwcorporaties is het de verwachting dat er nog steeds een risico op afwaardering bestaat omdat geplande activiteiten moeten worden bijgesteld. De gevolgen van dergelijke bijstellingen worden volgens de bestuurlijke Beheersregels Grondbedrijf niet verrekend met de reserve grondbedrijf. Daarvoor is andere budgettaire dekking benodigd. Ook blijven de risico's aan vastgoedontwikkelingen waarin de gemeente een deelneming heeft onverminderd hoog. Voorbeelden hiervan zijn OBL en Harnaschpolder.

Kans: 50%

Bedrag: € 20 mln.

3) Vestia

Het risico dat de gemeente op het gebied van Vestia loopt, is tweeledig. Ten eerste heeft de gemeente een aantal vastgoedontwikkelingen waar Vestia een bijdrage zou leveren. Denk hierbij aan diverse ontwikkelingen in de Krachtwijken zoals Haga en de herstructurering van Zuidwest. Vestia heeft aangegeven lopende verplichtingen na te willen komen. We houden er echter rekening mee dat projecten waar Vestia nog geen verplichtingen is aangegaan een financieel risico voor de gemeente met zich mee kunnen brengen. Het financiële risico voor de gemeente is in ieder geval de al gemaakte voorbereidingskosten voor de betrokken projecten. In de begroting was dit risico berekend op € 10 mln. In 2012 is een intentieovereenkomst met Vestia gesloten over wijkontwikkeling in Den Haag Zuidwest en alle projecten waarin de gemeente en Vestia een aandeel hadden. De intentieovereenkomst kan een effect hebben op de omvang van het risico. Het werkelijke effect kan echter pas in 2013 worden bepaald. De omvang van het risico zal daarom worden herzien in de programmabegroting 2014-2017. Ten tweede hebben gemeenten een zogenoemde doorlopende achtervang overeenkomst met de Stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw voor de financiering van woningbouw door toegelaten instellingen (waaronder woningcorporaties). Hierdoor kunnen deze instellingen goedkoper lenen. Indien het risicovermogen van het waarborgfonds beneden het vereiste garantieniveau komt, zoals omschreven in de afgesloten overeenkomst met het Waarborgfonds, dient de gemeente renteloze leningen aan het Waarborgfonds te verstrekken, teneinde liquiditeitstekorten bij het Waarborgfonds te voorkomen. Het verlies dat achtervangers kunnen lijden, is beperkt tot de rente over de door de achtervangers aangetrokken leningen., die ze bij een calamiteit vervolgens renteloos aan het WSW hebben verstrekt. Dit is ten opzichte van de begroting onveranderd becijferd op € 6,75 mln.

Kans: 25%

Bedrag: € 16,75 mln.

4) Uitkeringen

Het risico op de bijstandsverlening wordt bepaald door de systematiek van rijksfinanciering, de stand van de reserve Inkomensvoorzieningen en de prestaties van de gemeente Den Haag ten opzichte van de landelijke prestaties. In de WWB is vastgelegd dat gemeenten de eerste 10% van een tekort zelf moeten dekken voordat er aanspraak gemaakt kan worden op een Incidentele Aanvullende Uitkering (IAU). Deze systematiek van rijksfinanciering betekent voor Den Haag dat circa € 30 mln. van een tekort zelf gefinancierd moet worden. De gemeente Den Haag dekt het risico op bijstandsverlening met de reserve Inkomensvoorzieningen, die een ondergrens van € 3 mln. en een bovengrens van € 17 mln. heeft. Na

resultaatsbestemming bij de programmarekening 2012 zal in de reserve inkomensvoorziening € 17 mln. aan weerstandsvermogen zitten. Daarmee blijft een risico van maximaal € 13 mln. ongedekt. Dit risico dekken we af via de algemene reserve. De kans dat dit risico zich voordoet is afhankelijk van de prestaties van Den Haag ten opzichte van de landelijke ontwikkelingen. Er kan een discrepantie zijn tussen de objectieve verdeel maatstaven van het macrobudget en de feitelijke situatie in Den Haag. Analyse van het Centraal Economisch Plan (CEP) van het CPB, met daarin de korte termijn verwachtingen van de werkloosheid en de uitkeringen, zal hierover meer duidelijkheid geven.

Kans: 60%
Bedrag: € 13 mln.

5) Grote infrastructurele projecten

De gemeente loopt bij omvangrijke fysieke- en ICT-projecten risico's. Deze worden zoveel als mogelijk in de projectraming betrokken en afgedekt door middel van een post voor onvoorzien. Hoewel Den Haag een goede reputatie heeft in het tot een goed einde brengen van grote infrastructuurprojecten bestaat er, ook gezien de omvang van de totale investeringsportefeuille (ruim € 800 mln.) de kans dat zich tegenvallers voordoen, doordat zaken niet te kwantificeren zijn of doordat risico's zijn onderschat. Dat kan de aanleg betreffen, maar ook de gevolgen voor de exploitatie van nieuwe voorzieningen.

Kans: 25%
Bedrag: € 10 mln.

6) Friciekosten subsidies

In de begroting 2013 was het risico gesplitst in twee onderdelen. Het eerste onderdeel betrof het eigen risicodragerschap voor de werkloosheidswet van instellingen. Dit risico heeft zich voorgedaan en is voorzien. Daarmee valt het uit de risicoparagraaf. Daarnaast waren er risico's vanwege het afstoten van panden (leegstand, functiewisseling, aanvullende bewaking en verkoop onder boekwaarde). Dit risico is becijferd op € 9 mln. en is nog steeds aanwezig. Het percentage is gesteld op 30%.

Kans: 30%
Bedrag: € 9 mln.

7) Afwikkeling bezuinigingen: apparaat(kosten WW)

De bezuinigingen uit het Coalitieakkoord en de ombuigingen die het gevolg zijn van rijksmaatregelen en van de economische crisis gaan gepaard met omvangrijke afslankingen van het gemeentelijk ambtelijk apparaat. Uitgangspunt is dat gedwongen ontslagen zoveel mogelijk worden vermeden. De kans bestaat dat uiteindelijk niet iedereen succesvol van werk naar werk zal kunnen worden begeleid. De gemeente is eigen risicodragers voor de WW, en heeft hiervoor geen financiële middelen opzij gezet. De omvang van de aanspraak op een uitkering is mede afhankelijk van de lengte van het dienstverband bij gemeenten. Dit houdt in dat als onverhoopt mensen gedwongen ontslagen moeten worden, hier een aanzienlijk bedrag mee is gemoeid. In de jaarrekening 2011 is al voor medewerkers een reorganisatievoorziening gevormd. Dit is ook bij de jaarrekening 2012 gebeurd. Dit betekent dat voor deze medewerkers financiële middelen opzij zijn gezet. Deze medewerkers zijn aangewezen als re-integratiekandidaat, echter het begeleiden van deze kandidaten van werk-naar-werk is het uitgangspunt. Deze formatieve ontwikkelingen vereist een bijstelling van de geschatte financiële impact. Per eind 1 januari 2013 bedraagt de formatiedaling 883 fte. Het maximale bedrag is berekend op basis van gemiddelde WW-aanspraken van het resterend deel medewerkers. Het laatste deel van de bezuiniging zal relatief moeilijk te realiseren zijn, daarom is de kans op dit risico verhoogd

Kans: 60%
Bedrag: € 5,5 mln.

8) Eigen risico verzekeringen

De gemeente heeft een hoog eigen risico op verzekeringspolissen afgesloten, omdat dit per saldo financieel voordeliger is. Het bevat evenwel een risico. Wanneer zich verschillende calamiteiten voordoen is de eigen bijdrage van de gemeente hoger dan in de reguliere begroting kan worden opgevangen. Bovendien heeft de gemeente ervoor gekozen de fraude- en berovingsverzekering in eigen beheer te nemen omdat hier de premiebetaling niet opweegt tegen het risico dat gelopen wordt. Het maximale risico dat de gemeente loopt is € 5,4 mln. De kans dat zich dit risico voordoet is klein.

Kans: 10%
Bedrag: € 5,4 mln.

9) Afwaardering vastgoed (nieuw)

Vanwege de langdurige economische crisis is er verhoogde aandacht voor de waardering van het gemeentelijk vastgoed. De landelijke ontwikkeling op dit gebied heeft ertoe geleid dat in de jaarrekening 2012 een deel van het vastgoed van DSO preventief is afgewaardeerd. Gemeentebreed dienen nog nadere richtlijnen te worden afgesproken om het centrale vastgoed bezit eenduidig te waarderen. Mede tegen de achtergrond van de verscherpte inzichten bij de beroepsorganisatie voor accountants, de VNG en de Commissie BBV zal de Centrale Vastgoedorganisatie CVDH vòòr het zomerreces met voorstellen komen om in de Nota Vastgoedmanagement de waardering van het gemeentelijk vastgoed nader te regelen. De nadere richtlijnen zullen een verscherping inhouden en leiden tot verdere afwaardering. De middelen in de vastgoed reserves zijn niet berekend op grootschalige afwaarderingen. De financiële effecten zijn op dit moment nog niet in te schatten en sterk afhankelijk van de nog te formuleren richtlijnen.

Kans: 50%
Bedrag: € 5 mln.

10) ESF-subsidies 2009 en 2010 (nieuw)

Voor ESF 2009 is een subsidiedeclaratie van € 1,5 mln. verzonden en voor 2010 een subsidiedeclaratie van € 2,2 mln. Uit de reactie van het Agentschap blijkt dat € 2,1 mln. van deze declaratie wordt betwist.

Kans: 60%
Bedrag: € 2,1 mln.

11) Terugbetaling BDU SIV (nieuw)

Begin 2013 ontvingen we een voorgenomen conceptbeschikking van het rijk voor de BDU-SIV. Op basis hiervan dient de gemeente € 19,8 mln. aan niet bestede rijksmiddelen terug te betalen. De gemeente is van mening dat alle middelen rechtmatig zijn verantwoord en dat daarom geen sprake kan zijn van terugbetaling. De gemeente heeft daarom bezwaar gemaakt. Er bestaat een kans dat de gemeente de bezwaarprocedure verlies. Op de gemeentelijke balans is nog € 18 mln. aan middelen BDU-SIV aanwezig. Daarmee komt het maximale terugbetalingsrisico op € 1,8 mln.

Kans: 15%
Bedrag: € 1,8 mln.

12) Omzet Haeghe Groep uit de markt

De Haeghe Groep realiseert een omzet van € 23-24 mln. Deze omzet is een belangrijke inkomstenfactor van de dienst. Voor 45% van de omzet is de Haeghe Groep afhankelijk van opdrachtgevers uit de vrije markt. Ten opzichte van de begroting 2013 is de kans dat het risico optreedt, afgenomen. We beperken onze risico's op de markt door ons bijvoorbeeld terug te trekken uit krimpmarkten, een kwaliteit slag te maken in acquisitie en een commerciëlere aansturing van het bedrijf

in het geheel o.a. door duidelijkere marktstrategieën en het werken met business cases en rendementsmetingen.

Kans: 30%

Bedrag: € 1,5 mln.

13) Friciekosten afbouw Haaglanden

Met de voorgenomen oprichting van de Metropoolregio dient Haaglanden te worden afgebouwd. Hoe veel de afbouw kost, is sterk afhankelijk van de nog te maken keuzes over de toekomstige organisatie. We dienen er rekening mee te houden dat de toekomstige organisatie minder personeel kent dan het huidige Haaglanden. Aan de andere kant geldt dat ook de bijdrage van Den Haag aan Haaglanden verdwijnt. Daarmee blijft het risico van Den Haag beperkt tot frictiekosten, zoals bijvoorbeeld de afkoop van contracten en kosten voor scholing en plaatsing. Vandaar een forse afwaardering van het risico.

Kans: 50%

Bedrag: € 1 mln.

14) Regionalisering GGD (nieuw)

De Wet Publieke Gezondheid schrijft één GGD per veiligheidsregio voor. Er zijn nu twee GGD's operationeel in de veiligheidsregio Haaglanden, nl. de GGD Zuid-Holland West en de GGD Den Haag. De GGD Zuid-Holland West zal opgaan in de GGD Den Haag onder de nieuwe naam GGD Haaglanden. Hiermee zijn mogelijk frictiekosten gemoeid. Als er frictiekosten worden gemaakt, worden ze verdeeld onder de deelnemende gemeenten. Via natuurlijk verloop en goede begeleiding van de boventalligen zullen deze kosten zo veel mogelijk beperkt worden.

Kans: 90%

Bedrag: € 1 mln.

15) Aardwarmte

Door externe factoren zoals de stagnatie in de bouwsector (aantal op aardwarmte aan te sluiten woningen) en een veranderende taakopvatting van de woningbouwcorporaties staat de huidige organisatievorm van Aardwarmte Den Haag onder druk. Er wordt momenteel bezien op welke wijze voortgang van dit duurzame initiatief kan worden gegarandeerd. De uitkomst van te voeren gesprekken met de vennoten kan leiden tot een andere organisatievorm waarbij rekening gehouden moet worden met extra investeringen en een andere verantwoordelijkheidsverdeling wat betreft het afdekken van financiële risico's. Uitgangspunt blijft dat de investeringen zich terugverdienen in de exploitatiefase van het project.

Kans: Hoog

Bedrag: pm

16) Decentralisatie van taken: AWBZ

Het kabinet wil de AWBZ vanaf 2015 ingrijpend hervormen. Alleen de zwaarste, langdurige zorg blijft binnen de AWBZ. Gemeenten gaan de ondersteunende zorg aan huis uitvoeren. Tegelijkertijd bezuinigt het kabinet 25 % op de zorg. Het Rijk verwacht dat de gemeenten met minder middelen een betere kwaliteit levert aan hun burgers. Daarnaast zijn er voornemens om ook de persoonlijke verzorging in 2015 te decentraliseren. Ook hier moet 25% worden bezuinigd. De decentralisatie van de AWBZ taken biedt kansen voor de gemeente Den Haag, maar ook grote (financiële) risico's. Door stroomlijning van het aanbod, maatwerk en een preventieve aanpak ziet de gemeente mogelijkheden om een beperkt deel van het risico op te vangen. Verder vormt de groefactor van het over te helen budget een risico. Het Rijk gaat uit van een groei van de zorg van 2,5 procent, terwijl in de praktijk deze factor veel groter is. Naast de bezuinigingen op persoonlijke verzorging wil het rijk de awbz ombouwen tot een voorziening

voor mensen die in het geheel niet meer zelfstandig kunnen wonen. Zo zullen de zogenaamde zorgzwaartepakketten 3 en 4 worden afgebouwd.

Met de decentralisatie van de awbz is na de korting van 25% een bedrag gemoeid van ongeveer 300 mln. De korting zelf is daarmee ongeveer € 100 mln. We lopen niet over die hele korting risico, want de gemeente kan zaken goedkoper uitvoeren dan het Rijk. We hebben het risico gezet op de helft van de korting.

Kans: 50%
bedrag: € 50 mln.

17) Hulp bij het huishouden (nieuw)

De huishoudelijke hulp uit de Wmo wordt met ingang van 2015 een maatwerkvoorziening voor mensen die het niet kunnen betalen en het niet zelf kunnen organiseren. Vanaf 2014 geldt dit al voor nieuwe klanten. Het Rijk heeft nog niet bekend gemaakt hoe een dergelijke maatwerkvoorziening eruit komt te zien. Wel is duidelijk dat het budget wordt gekort met € 1,2 mld., dit is 75% van het huidige budget.

Den Haag is samen met andere gemeenten van mening dat de taakstelling op de huishoudelijke hulp onhaalbaar en onrealistisch is. De maatregel staat ook haaks op het regeringsbeleid om mensen langer thuis te laten wonen. Grote groepen cliënten uit met name lagere inkomensgroepen dreigen hiervan de dupe te worden, waarbij we ook de werkgelegenheidseffecten onder de aandacht willen brengen.

Discussiepunt is of gemeenten ook over voldoende mogelijkheden en instrumenten beschikken om met zeer veel minder budget het beroep op ondersteuning gestalte te geven bij regie op het eigen huishouden. Het huidige budget is € 52 mln. per jaar. 80% van de doelgroep heeft een laag inkomen en komt straks in aanmerking voor maatwerkvoorziening HH. Dat vereist een budget van € 42 mln. Het budget zal inclusief eigen bijdrage naar verwachting echter uitkomen op € 14 mln.

Kans: 90%
Bedrag: € 28 mln.

18) Decentralisatie van taken: Onderkant arbeidsmarkt

De Wet Werken naar Vermogen wordt via een nota van wijzigingen aangepast naar de Participatiewet en wordt vanaf 2014 van kracht. De gemeenten/VNG werken momenteel aan een reactie op deze nota van wijzigingen die de staatssecretaris naar de Tweede Kamer heeft gestuurd. De nota van wijzigingen omvat bezuinigingen op zowel het Participatiebudget als de WSW. De WSW (90.800 fte) wordt geleidelijk afgebouwd, vanaf 2014 is er geen nieuwe instroom mogelijk. Daarvoor in de plaats komen voor arbeidsgehandicapten geleidelijk beschikbaar ca 30.000 fte beschut werk en 60.000 fte bij reguliere werkgevers (onderdeel van de Quotumregeling van 5 % voor arbeidsgehandicapten).

Werkgevers die deze arbeidsgehandicapten in dienst nemen kunnen in aanmerking komen voor loondispensatie (toestemming om onder wettelijk minimum loon te betalen wegens een lage loonwaarde). Deze werknemers krijgen wel een aanvullende uitkering op hun loon.

De bezuinigingen op de WSW bedragen voor Den Haag € 6,4 mln., terwijl de bezuiniging op het Participatiebudget voor Den Haag € 12,3 mln. bedraagt. In totaal moet Den Haag een bezuiniging van € 19 mln. verwerken. Eind maart komt de staatssecretaris met een voorstel in het kabinet, dat daarna doorgaat naar de Raad van State.

Kans: 50%
Bedrag: € 19 mln.

19) Hervreiding gemeentefonds

De hervreiding van het gemeentefonds is voorlopig uitgesteld tot 2015. We houden er rekening mee dat de hervreiding van het gemeentefonds voor Den Haag ongunstig uitpakt. Den Haag ontvangt nu een grootstedelijk bedrag van € 125 mln. uit het gemeentefonds. We gaan ervan uit dat het vervangen van het grootstedelijke bedrag door verdeelmaatstaven ons op termijn € 24 mln. kost. Dat is 3% van de

gemeentefondsuitkering. Voor een herverdeelnadeel (van de cluster zorg) is al € 8 mln. opgenomen in het budgettaire kader van de begroting 2013. Daarmee blijft een risico over van € 16 mln. structureel.

Kans: 80%

Bedrag: € 16 mln.

20) Afschaffing precariobelasting

De minister van BZK is van plan de precariobelasting op ondergrondse leidingen afschaffen. Het wetsvoorstel is nog steeds niet aan de Tweede Kamer gestuurd. Ook is nog niet duidelijk of en welke compensatie gemeenten ontvangen. Als de precario wordt afgeschaft levert dit een structureel nadeel op van € 15,7 mln. Ten opzichte van de begroting is het maximale risico nauwkeuriger opgenomen.

Kans: 50%

Bedrag: € 15,7 mln.

21) Decentralisatie van taken: Jeugdzorg

Het Rijk decentraliseert de taken van de jeugdzorg. Hierover zijn bestuursafspraken gemaakt. De decentralisatie van de jeugdzorg biedt kansen voor de gemeente Den Haag, maar ook (financiële) risico's. Landelijk is een budget van ca. 3 mld. beschikbaar. Hierin is de korting van € 450 mln. (15%), al verwerkt. Gemeenten moeten deze taken dus efficiënter uitvoeren. Ook Den Haag met een budget van € 100 mln. Het uitgangspunt is om de taken uit te voeren binnen het budget dat beschikbaar wordt gesteld. De gemeente ziet mogelijkheden om (een deel van) dit risico op te vangen.

Kans: 50%

Bedrag: € 15 mln.

22) Korting gemeentefonds (nieuw)

In afwijking van het regeerakkoord, blijft het btw-compensatiefonds bestaan. Dat is afgesproken op 18 januari 2013 tussen Rijk en gemeenten. Het bedrag dat het Rijk wilde besparen op het btw-compensatiefonds, wordt nu gekort op het gemeentefonds. Als de korting via de algemene verdeelmaatstaven wordt verdeeld, is het Haagse aandeel in die korting gelijk 4,5 procent. Dat betekent in 2014 een korting van € 8 mln., en vanaf 2015 € 22 mln. structureel. We zijn wel van mening dat in het akkoord tussen Rijk en gemeenten staat dat het aandeel in de korting gedragen moet worden naar rato van de btw-declaraties (en niet naar rato van het aandeel in het gemeentefonds). Als deze redenering gevolgd wordt, leidt dat tot een korting van € 5,5 mln. in 2014 en € 15 mln. vanaf 2015. Een korting van € 22 mln. vinden we voor dit moment een te pessimistische inschatting. We gaan daarom voorlopig uit van een korting van structureel € 15 mln. Omdat er nog steeds een kans bestaat dat we wel € 22 mln. gekort worden, houden we binnen het risicocumulatiemodel rekening met een structureel risico van € 7 mln. In de meicirculaire van het gemeentefonds is staat wat de werkelijke korting wordt.

Kans: 25%

Bedrag: € 7 mln.

23) Hondenbelasting (nieuw)

De hondenbelasting is een algemene belasting, waarvan de opbrengst ten goede komt aan de algemene middelen. Op 24 januari 2013 heeft het gerechtshof Den Bosch een uitspraak gedaan over de hondenbelasting in Sittard-Geleen. Volgens het hof is het niet toegestaan om hondenbelasting te heffen met als enig doel het verkrijgen van inkomsten voor de gemeente. Het heffen van hondenbelasting is volgens het hof toegestaan als de kosten van hondenbezit voor de gemeente van wezenlijke betekenis zijn voor de heffing. De gemeente Sittard-Geleen gaat in cassatie. In Den Haag hanteren we voor de hondenbelasting al vele jaren de volgende beleidslijn: 'de opbrengsten hondenbelasting behoren tot de algemene middelen van de gemeente. Daaruit en uit de opbrengst van andere belastingen en

uitkeringen van het Rijk worden de voorzieningen in de stad betaald. Hiertoe behoren ook voorzieningen die ten goede komen aan de honden(bezitters) en aan maatregelen om de overlast door honden terug te dringen. Het gaat dan bijvoorbeeld om aanschaf en onderhoud van hondenpoepbakken, plaatsing van bebording, handhaving van de regels van het hondenbeleid en aanschaf en bemensing van hondenpoepzuigers.' De situatie in Den Haag is anders dan die in Sittard-Geleen. De verwachting is dat een negatieve uitspraak geen gevolgen heeft voor Den Haag, aangezien in Den Haag wel een rechtvaardiging is voor het heffen van de hondenbelasting.

Kans: 5%

Bedrag: € 1,75 mln.

Vervallen risico's

Budgetkorting Ambulancedienst

Dit risico is vervallen. De opgelegde toename van het aantal ritten is gehaald waardoor het risico op een inhaalkorting door de minister van de baan is.

Rijksbezuinigingen na verkiezingen

Ook dit risico is vervallen. Het nieuwe kabinetsbeleid is (voor zover mogelijk) verwerkt in de gemeentebegroting.

4.4 Onderhoud kapitaalgoederen

De gemeente Den Haag onderhoudt haar kapitaalgoederen goed. De wijze waarop dit in 2012 is gebeurd, staat in deze paragraaf beschreven. Ook is aangegeven wat het heeft gekost. De volgende kapitaalgoederen komen in dit hoofdstuk aan bod:

1. gebouwen
2. straten, wegen en pleinen
3. groen
4. bruggen, viaducten en tunnels
5. water
6. riolering

Gebouwen

In een veranderende en complexe stedelijke samenleving waarin de beschikbare middelen zo efficiënt mogelijk worden ingezet om het gewenste beleid zo effectief mogelijk vorm te geven, is het gemeentelijk vastgoedbezit een relevant sturingsmiddel. In het Coalitieakkoord 2010-2014 “Aan de slag!” is verwoord dat dit vraagt om een bundeling van het gemeentelijk vastgoed (strategisch vastgoedbeleid, planvorming, realisatie en beheer) die dwars door portefeuilles en kokers heen gaat.

Het ontwikkelen en beheren van vastgoed door afzonderlijke onderdelen/diensten van de gemeentelijke organisatie betekent in de dagelijkse praktijk dat het ontbreekt aan een totaal overzicht van het in gemeentelijk bezit zijnde vastgoed, waardoor het moeilijk is om tot een integrale afweging en optimalisatie van ontwikkeling, gebruik en beheer te komen. In 2011 heeft het college besloten binnen de gemeente een Centrale Vastgoed Organisatie op te richten, waar het eigendom, het beheer en de ontwikkeling van al het gemeentelijk vastgoed wordt ondergebracht. Een belangrijke taak voor de Centrale Vastgoed Organisatie wordt het realiseren, het beheren en de gebruiksoptimalisatie van het gemeentelijk vastgoed in het algemeen en multifunctionele accommodaties in het bijzonder, waarbij het beheersen van financiële risico's het leidende beginsel is. De doelstelling van de Centrale Vastgoed Organisatie is efficiënte en gemeentebrede beleidsvorming, ontwikkeling, beheer en inzet van gemeentelijk vastgoed. De beoogde datum van oprichting van dit nieuwe gemeentelijke organisatie-onderdeel is 1 juli 2012, zodat 1 januari 2013 de Centrale Vastgoed Organisatie de verantwoordelijkheid voor al het gemeentelijk vastgoed op zich kan nemen.

Collectieve en overige huisvesting

In 2008 is het meerjareninvesterings- en -onderhoudsprogramma (MIP/MOP) voor de gemeentelijke panden vastgesteld. Het MOP geeft een beeld van de noodzakelijke onderhoudsactiviteiten en de daarmee gepaard gaande kosten voor de komende tien jaar. Het MOP is onderverdeeld in jaarplannen en bevat werkzaamheden van bouwkundige-, werktuigkundige- en elektrotechnische aard, waaronder onderhoud aan liften/ roltrappen, aan beveiligings- en toegangscontrolesystemen en aan terreinvoorzieningen. In het MIP zijn posten opgenomen voor het vervangen van grote componenten als gevolg van het verstrijken van de technische - en economische levensduur; de investeringen zijn meestal omvangrijk. Voorbeelden zijn het vervangen van verwarmingselementen en -leidingen, van luchtbehandelingkasten en van dakbedekkingen.

In de rekening 2012 is in totaliteit een bedrag van € 5.414 mln. aan onderhoud aan panden verantwoord. Dit bedrag wordt als volgt gespecificeerd:

Collectieve en overige huisvesting	Uitkomst 2012	Begroot 2012	Saldo 2012
Collectieve huisvesting	5.141	5.750	609
Overige huisvesting	273	467	194
Totaal Kosten onderhoud MOP	5.414	6.217	803

De kosten van onderhoud in de collectieve panden vallen lager uit door de uitkomsten van twee grote Europese aanbestedingen en een overloop van werkzaamheden naar 2013. In de overige huisvesting zijn bepaalde projecten niet uitgevoerd in verband met het verlaten van een aantal panden.

Cultuurpanden

In het kader van het eigenarenonderhoud aan de cultuuraccommodaties zijn in 2012, naast vele kleinere werkzaamheden, ook meer ingrijpende onderhoudsactiviteiten verricht, waaronder het volgende:

- In het kader van veilig werken op hoogte zijn de daken van het Haags Gemeentemuseum, Museon en het Koorenhuis voorzien van valbeveiliging.
- Het Haags Pop Centrum (HPC) is opgeknapt en uitgebreid. Het voormalig Muziek Centrum Loosduinen (MCL) heeft plaats gemaakt voor de uitbreiding van het HPC. De uitbreiding is gepaard gegaan met het nemen van akoestische maatregelen in diverse oefenruimten. Tevens is het pand in zijn geheel geschilderd en zijn vele kozijnen ontdaan van houtrot.
- In de Koninklijke Schouwburg is begonnen met de hercertificering van de brandmeldinstallatie en is een brandscan uitgevoerd.

Cultuurpanden	Uitkomst 2012	Begroot 2012	Saldo 2012
Kunstzinnige Vorming	195	89	-106
Kunstwerken Openbare Ruimte	519	320	-199
Accommodaties voor Kunstbeoefening	1.845	1.660	-185
Musea	762	637	-125
Kosten onderhoud MOP	3.321	2.706	-615

Het saldo is onttrokken aan de onderhoudsvoorziening op programma Cultuur.

Sportaccommodaties

In 2012 zijn conform het meerjaren-onderhoudsprogramma naast vele kleine werkzaamheden de volgende meer ingrijpende onderhoudsactiviteiten verricht:

- Het herstel van het betonrot in zwembad Overbosch is uitgevoerd.
- De reparatie van het koepeldak van sporthal en zwembad de Blinkerd bleek een zwaardere opgave dan verwacht. Onder de oorspronkelijke coating is veel vocht in de isolatie van het dak terecht gekomen. Dit jaar zijn de zwaarst beschadigde delen van het dak vernieuwd. In het voorjaar van 2013 wordt het dak opnieuw gereinigd en wordt de nieuwe topcoating aangebracht.
- Bij sporthal 't Zandje, Houtrust en sporthal Transvaal is o.a. een schilderbeurt uitgevoerd en graffiti verwijderd.

Buitensportaccommodaties

De gemeentelijke aanpak is gericht op de verbetering van de kwaliteit van de sportvoorzieningen door onder andere planmatig onderhoud, nieuwbouw en subsidies aan verenigingen voor de vernieuwing of verbetering van hun accommodaties. Het wegwerken van het achterstallig onderhoud voor de buitensportcomplexen is volgens planning voortgezet. Zo zijn op diverse complexen complexafrasteringen, veldafscheidingen en ballenvangers vervangen. Plan- projectmatig zijn o.a. de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Er zijn 7 kunstgrasvoetbalvelden vervangen.
- Er is 1 kunstgraswaterveld vervangen.
- Bij twee kunstgrasvelden is er een zandrenovatie toegepast.
- Op diverse sportaccommodaties is onderhoud aan de verhardingen uitgevoerd.
- Op 1 sportcomplex is de automatische beregeningsinstallatie aangepast en verbeterd.
- Op diverse sportaccommodaties is onderhoud aan de hekwerken uitgevoerd.

Sportaccommodaties	Uitkomst 2012	Begroot 2012	Saldo 2012
Zwembaden	503	724	221
Sporthallen	686	693	7
Sportzalen	74	18	-56
Buitensportaccommodaties	3.575	3.824	249
Kosten onderhoud MOP	4.838	5.259	421

Welzijnsaccommodaties

De gemeentelijke aanpak is gericht op de verbetering van de kwaliteit van de welzijnsaccommodaties door o.a. planmatig onderhoud uit te voeren. Daarnaast wordt gewerkt aan het wegwerken van achterstallig onderhoud. In 2012 zijn conform het meerjarenonderhoudsprogramma naast vele kleine werkzaamheden de volgende meer ingrijpende onderhoudsactiviteiten verricht, waaronder het volgende:

- Groot schilderwerk is uitgevoerd aan verschillende panden.
- Gevelrenovatie is verricht, vervangen kozijnen, voegwerk en schilderwerk aan de paviljoens op het achterterrein van het pand Scheveningseweg 90-92. Van de panden Ivoorhorst 155 en de Jan Van Gojenstraat 88-92 is de dakbedekking vervangen. Daarbij is tevens dakisolatie aangebracht.
- Nieuwe HR-verwarmingsketels zijn geplaatst in Laan van Poot 38a, Withuysstraat 4z,
- Escamplaan 55, Vermeerstraat 56, Molenbrink 68b, Houtzagerssingel 139 en Eeldepad 3-3a. Inpandige renovatie in samenwerking met de huurders van de panden Ivoorhorst 155, Rijswijkseweg 252, Molenbrink 68b en Eeldepad 3-3a.
- In het pand Ivoorhorst 155 zijn asbesthoudende plafondplaten verwijderd. Diverse brandschades zijn hersteld aan de panden Hoefkade 602 en Suze Robertsonstraat 83-89.

Welzijnsaccommodaties	Begroot 2012	Uitkomst 2012	Saldo 2012
Kosten onderhoud MOP	3.500	4.881	-1.381

Het onderhoudsbudget 2012 bedraagt € 3,5 mln. (structureel). In 2012 is € 4,881 mln. daadwerkelijk aan onderhoud besteed. Derhalve is per saldo € 1,381 mln. onttrokken aan de onderhoudsvoorzieningen welzijnsaccommodaties.

Ambulancedienst

In 2012 hebben aanpassingen aan de in- en uitrijdeuren en inspecties en keuringen van de brandblusmiddelen plaatsgevonden.

Gebouwen ambulancedienst	Uitkomst 2012	Begroot 2012	Saldo 2012
Kosten onderhoud MOP	14	78	64

Schoolgebouwen

Bij het programma onderwijshuisvesting 2012 (BOW/2011.517) is voor een aantal schoolgebouwen middelen toegekend voor (groot) onderhoud en kleine bouwkundige aanpassingen. Voor openbaar

onderwijs is dat o.a. het schoolgebouw Nijkerklaan 9 en de gymzaal Oosterhesselenstraat 568. Voor het bijzonder basisonderwijs gaat het hierbij om de schoolgebouwen Nijkerklaan 7, Abbenbroekweg 7 en Laan van Poot 353.

Schoolgebouwen	Begroot 2012	Uitkomst 2012	Saldo 2012
Kosten onderhoud MOP	4.621	4.621	0

Strategische panden

Voor ieder object dat tot de strategische portefeuille behoort, en een verwachte beheertermijn heeft van meer dan vijf jaar, stelt de afdeling Vastgoedmanagement een meerjarenonderhoudsprogramma op. In het MOP staat een planning van de werkzaamheden die nodig zijn om de kwaliteit van de verschillende bouwdelen op een bepaald niveau te houden. Het MOP heeft een looptijd van tien jaar. De gebreken en daarbij behorende herstelwerkzaamheden zijn gebaseerd op de NEN-norm 2767. De lijst met herstelwerkzaamheden is in het MOP vertaald in een kostenoverzicht, welke wordt opgenomen in de vastgoedexploitatie van het betreffende pand. Dit beleid is vastgelegd in de Nota Vastgoedmanagement zoals vastgesteld in 2008.

Strategische panden	Uitkomst 2012	Begroot 2012	Saldo 2012
Kosten onderhoud MOP	1.450	3.376	1.926

Met name in de Binckhorst zijn veel onderhoudsachterstanden. Achterstallig onderhoud zal de portefeuille beter verhuurbaar maken. Pas in de zomer van 2012 is de dekking daarvoor geregeld. Daarom konden pas in het najaar van 2012 de grote onderhoudsopdrachten worden uitgezet. In totaal is er in 2012 voor circa € 2 mln. aan opdrachten voor groot onderhoud gegeven. Hiervan is circa de helft in 2012 uitgevoerd. De overige opdrachten worden in 2013 uitgevoerd.

Straten, wegen en pleinen

In het beleidskader Wegonderhoud is besloten dat bij besteding van de beschikbare middelen voorrang te geven aan het onderhoud van hoofdwegen en fietspaden.

Het structurele extra budget (€ 2,8 mln.) is ingezet conform het uitvoeringsprogramma wegen en groen (RIS 181968). Naast de extra middelen is er in 2012 € 1,4 mln. bezuinigd op het wegbeheerbudget.

In 2012 is op basis van het onderhoudsbudget Straten Wegen en Pleinen aan 17,5 hectare wegareaal onderhoud uitgevoerd. Voor de verbetering van de kwaliteit van de hoofdwegen zijn de Lozerlaan en een deel van de Soestdijksekade aangepakt. Hierbij is circa 3,5 hectare wegverharding vervangen. Daarnaast is onderhoud gedaan aan o.a. de volgende wegen: Houtwijklaan en Melis Stokelaan. Het totaal aan onderhouden areaal betreft inclusief de projecten Lozerlaan en Soestdijksekade circa 13,5 hectare.

Ook is in 2012 groot onderhoud uitgevoerd aan wegen met elementenverharding. In totaal betrof het 13 projecten. Bij elkaar gaat het om ongeveer 4 hectare.

Daarnaast is in 2012 per stadsdeel in 1 wijk planmatig onderhoud uitgevoerd aan het straatmeubilair en direct omliggende omgeving. Dit onderhoud vond plaats in de volgende wijken: Oude Centrum (Centrum), Statenkwartier (Scheveningen), Bouwlust/Vrederust (Escamp), Bomenbuurt (Segbroek), Benoordenhout (Haagse Hout), Kraayenstein (Loosduinen), Laakkwartier Centraal (Laak) en de Waterbuurt (Leidschenveen-Ypenburg).

Tenslotte is de kwaliteit van de wegen ook door samenloop met andere werkzaamheden in de openbare ruimte verbeterd. Zo is een bijdrage geleverd aan de werkzaamheden aan de Theresiastraat en aan het aanbrengen van geluidsreducerende deklagen in het kader van het Actieplan Geluid. In de eerste helft van 2013 is een evaluatie van het wegonderhoud gepland.

Kwaliteitsniveau wegen in de stad (in % van het totale areaal wegverharding)	2010	2011	2012	2013*
Voldoende	69%	69%	72%	72%
Matig	6%	6%	6%	6%
Onvoldoende	25%	25%	22%	22%
Bron rationeel wegbeheersysteem				

*prognose

Onderhoud Straten Wegen Pleinen	Uitkomst 2012	Begroot 2012	Saldo 2012
Totale kosten onderhoud	16.802	16.935	133

Groen

Het beleid voor het Haagse groen tot 2015 is vastgelegd in de nota's "Groen kleurt de Stad", "Haagse Bomen: kiezen voor kwaliteit en diversiteit en 'Stedelijke Ecologische Verbindingszones in Den Haag 2008-2018'.

Beheer en onderhoud omvat regulier jaarlijks onderhoud, groot onderhoud en herinrichting. Het beschikbare budget voor groenonderhoud wordt zo effectief en efficiënt mogelijk ingezet om de kwaliteit van het groen zo goed mogelijk te behouden. Het Haagse groen kent vier hoofd categorieën:

- Wijk en buurtgroen
- Straatbomen
- Ecologische verbindingszones
- Grote groengebieden

Het dagelijks onderhoud wordt geprogrammeerd volgens het groenbeheersysteem. Dit bestaat o.a. uit het maaien, schoffelen, snoeien en begeleiden van de straatbomen. Het groot onderhoud bestaat uit de vervanging en herinrichting van het groen. In de nota Beheren Op Niveau is aangegeven dat om het Haagse ambitieniveau uit te voeren er t.a.v. het noodzakelijke beheer en onderhoud keuzes moeten worden gemaakt.

Het extra structurele beheerbudget (€ 2,2 mln.) is in 2012 ingezet op:

- Herplant van straatbomen: In 2012 zijn circa 1.450 bomen herplant en 1.350 bomen uitgevallen. Belangrijkste uitgangspunt in de nota Haagse Bomen is het voorkomen van een nieuwe achterstand in de vervangingsaanplant van straatbomen.
- Onderhoud van het wijk- en buurtgroen: In 2012 zijn 19 projecten met een totale oppervlakte van circa 29.000 m2 gerealiseerd.

Naast de inzet van de extra middelen is er in 2012 € 1,7 mln. bezuinigd op het groenbudget. In het collegeakkoord is eenmalig € 2,5 mln. ter beschikking gesteld voor onderhoud en verbetering van parken. De volgende projecten zijn aangepakt: het Nassauplein, het Puntpark (Laak), verbetering van de

groeiplaatsen van twee groene parels uit de Bomennota (Klimopstraat en Paleisstraat), delen van landgoed Oostduin Arendsdorp, het Bospark, delen van de landgoederen Marlot&Reigersbergen, renovatie Gerstkamp, de padenstructuur van recreatiegebied Madestein, fase 1 van de groenstrook bij Isabellaland, stadspark Zuiderpark en wijkpark Bokkefort.

In 2011 zijn het Westduinpark & Wapendal en Solleveld & Kapittelduinen, waar Ockenburg deel van uitmaakt voorgesteld als Natura2000-gebied. Vaststelling heeft in 2012 plaatsgevonden door de ministeries EL&I en I&M. De eerste fase van de uitvoering van het projectplan verbetering natuurkwaliteit Westduinpark is in 2012 opgeleverd. De tweede fase is in 2012 gestart en wordt in 2013 gecontinueerd.

Op basis van de beheervisies voor de Grote Groengebieden wordt naast de kwaliteitsimpuls een meerjarenprogramma voor beheer uitgevoerd. Zo zijn in 2012 dunningen in de bossen voor onder andere het Westduinpark, landgoed Ockenburg, recreatiegebied Madestein en de Uithof uitgevoerd. Op het landgoed Ockenburg is de uitvoering van het renovatieplan in 2012 voortgezet met de aanbesteding van de renovatie van de Koeweide.

In het Benoordenhout en Haagse Hout zijn diverse kleine faunapassages gerealiseerd. De beplanting is verjongd in het Doornpark, langs de Tolweg, Buitenrustweg en de Van Lanscrounstraat. Met de compensatiegelden voor het verplaatsen van de Amerikaanse Ambassade zijn ecologische verbeteringen aangebracht op het traject Landscheidingsweg – Fietspad 10 – Bezuidenhoutseweg. Het betreft een aantal kleine faunapassages, de aanleg van natuurvriendelijke oevers en groeninrichting. Daarnaast is de faunabrug tussen het Haagse Bos en Clingendael gerealiseerd. Voor de bestaande faunavoorzieningen is een onderhoudsprogramma opgezet.

Openbaar Groen	Uitkomst 2012	Begroot 2012	Saldo 2012
Totale kosten onderhoud groen	20.518	21.211	693

Bruggen, viaducten en tunnels

De vervanging van grote kunstwerken, kademuuren en bruggen is voor de jaren 2012 - 2014 in beeld gebracht in het Meerjaren Programma Kunstwerken 2012 - 2014. De benodigde investeringsgelden hiervoor zijn opgenomen in het meerjaren investeringsprogramma. In 2012 is € 1,1 mln. besteed. Deze onderschrijding wordt veroorzaakt doordat het noodzakelijk bleek te zijn om projecten naar achteren te schuiven, om de stad bereikbaar te houden. De inhoud van het MJPK is ongewijzigd.

Bruggen, viaducten en tunnels	Begroot 2012	Uitkomst 2012	Saldo 2011
Kosten onderhoud	3.945	4.048	- 103

Water

De gemeente Den Haag wil samen met het Hoogheemraadschap Delfland een duurzaam, schoon, gezond en veilig Haags watersysteem realiseren. Vanuit de ruimtelijke visie Den Haag, wereldstad aan zee, komt daar het realiseren van een vitale en aantrekkelijke leefomgeving bij. Den Haag en Delfland zien het opstellen van een wateragenda in vervolg op het waterplan als middel om heldere afspraken te maken over het omgaan met water in en om de stad. Met deze Wateragenda pakken Den Haag en Delfland de wateropgaven integraal op in samenhang met ruimtelijke ontwikkelingen, economie, recreatie en cultuurhistorie. Hiermee wordt invulling gegeven aan de gezamenlijke watertaak zoals die in de waterwet en de Europese Kaderrichtlijn water is vastgelegd.

Water	Uitkomst 2012	Begroot 2012	Saldo 2012
Onderhoud Zeehavens	1.375	799	-576
Onderhoud Binnenhavens	61	74	13
Onderhoud Grachten & vaarten	4.779	4.467	-312
Onderhoud Waterkering	66	224	158
Totaal	6.281	5.564	- 717

Het onderhoud van de watervoorzieningen heeft in 2012 meer gevraagd dan begroot. De afronding van de kadeprojecten Veenkade en Conradkade hebben ook in 2012 tot meerkosten geleid. Deze vervangingsprojecten zijn medio 2012 afgerond. Het onderhoud water wordt verantwoord in programma 11 Leefomgeving.

Riolering

Het GRP is met ingang van de huidige planperiode, 2011-2015, verbreed tot een beleidsplan dat zowel afvalwater, afvloeiend hemelwater als maatregelen voor de grondwaterstand omvat. Met dit “verbrede GRP” is aandacht gegeven aan de wijze van financiering van de uitvoering van de drie gemeentelijke zorgplichten: zorgplicht afvalwater, zorgplicht hemelwater en zorgplicht grondwater. In het GRP is opgenomen dat jaarlijks 15 kilometer riolering vervangen wordt. Dit is in 2012 ook gerealiseerd. Het negatieve saldo van € 885.000 zal worden geactiveerd.

Riolering	Uitkomst 2012	Begroot 2012	Saldo 2012
Kosten onderhoud	30.768	29.765	-1003
Inkomsten	29.883	29.765	118
Totaal	-885	0	-885

4.5 Financiering

Algemeen

Het treasurybeheer is gericht op het minimaliseren van de gemeentelijke rentelasten op korte- en lange termijn en op de beheersing van rente- en financieringsrisico's.

Deze treasuryparagraaf heeft een andere structuur, net zoals in de begroting 2013. Doel van het College hierbij is om de gemeenteraad meer inzicht te geven. Deze paragraaf sluit aan bij de aanbevelingen die de Rekenkamer Den Haag heeft gedaan in haar brief Quick Scan Treasuryonderzoek in 2012.

Externe ontwikkelingen

In 2012 bleef de staatsschuldencrisis de financiële markten parten spelen. Een jaar geleden dachten de markten nog dat in het voorjaar van 2012 de crisis voldoende beteugeld zou zijn. Het vertrouwen zou terugkeren en de economie zou langzaam groeien. Deze voorspelling is niet uitgekomen. Het vertrouwen nam weer af en de spanning op de financiële markten toe. Daar kwam een eind aan toen ECB-president Draghi eind juli 2012 zei dat de ECB er alles aan zou doen om de euro te redden. Begin september 2012 kondigde de ECB een opkoopprogramma van overheidsobligaties aan. Hiervan is in 2012 nog geen gebruik gemaakt, maar volgens de ECB zorgde de aankondiging alleen al ervoor dat de omstandigheden op de financiële markten verbeterden. Desondanks zijn de korte en lange rente in 2012 verder gedaald.

Macro-economische cijfers 2011 en 2012	eind 2012	eind 2011
Groei BBP (%)	-0,50	1,40
Inflatie (%)	2,50	2,70
Rente Europese Centrale Bank (%)	0,75	1,00
3-maands rente (%)	0,19	1,34
10-jaars swap-rente (%)	1,60	2,40

Ontwikkeling inflatie

De inflatie in de Eurozone is in 2012 gedaald van 2,7% (december 2011) naar 2,5%. De daling wordt onder andere veroorzaakt door dalende grondstof- en energieprijzen. Het inflatiepercentage ligt boven de norm van de ECB van maximaal 2%. Onder normale omstandigheden zou de ECB hun beleidsrente, om de inflatie te beperken, verhogen. Als gevolg van de zwakke Europese economie heeft de ECB de rente zelfs verlaagd om de economie hiermee te stimuleren

Renteontwikkelingen geldmarkt (leningen met korte looptijd)

De korte rente (3-maands Euribor) is in 2012 fors gedaald van 1,34% naar 0,19%. Vanwege de verslechterde economische cijfers en een dalende inflatie heeft de ECB op 5 juli 2012 haar beleidsrente verlaagd met 0,25% tot 0,75%, want de ECB verwacht dat het 3-maands Euribortarief vanwege ruime liquiditeiten in de markt laag zal blijven. Lage rentepercentages zijn interessant voor kredietnemers. De keerzijde is, dat voor beleggers weinig effectief rendement is te halen uit hun te beleggen middelen. Dit geldt ook voor de gemeente Den Haag. Over het bancaire overschot in 2012 is een gemiddeld rendement ontvangen van 0,90%. Bij punt 6 is het renteresultaat toegelicht.

Renteontwikkelingen kapitaalmarkt (leningen met lange looptijd)

De tienjaars (swap)-rente is gedurende 2012 gedaald van 2,40% naar 1,60%. De daling werd voornamelijk veroorzaakt door de staatsschuldencrisis. De basisrente voor de lange financiering bevindt

zich al geruime tijd op een historisch laag niveau. De economische crisis veroorzaakt de onzekerheid over de kredietwaardigheid van kredietvragers. Deze onzekerheid vertaalt zich onmiddellijk in een extra (rente)opslag. Deze opslag loopt op dit moment op van 0,8% tot 1,8% voor leningen met looptijden tussen de tien en 20 jaar of langer.

Door de voorspelling dat de groei langzaam gaat verbeteren in 2013 en verder verwachten de financiële markten dat de lange rente in 2013 (iets) gaat oplopen.

Interne Financiering (korter/langer dan 1 jaar)

De Treasury voorziet in de korte en lange financieringsbehoefte van de gemeente. Korte behoefte van financiering wordt direct afgeleid uit het saldo op de gemeentelijke bankrekeningen, met daarop de lopende uitgaven en inkomsten. De lange financieringsbehoefte is gerelateerd aan de gemeentelijke (materiële vaste) activa waarbij leningen (behoudens enkele uitzonderingen) worden verstrekt. Over deze investeringen berekent de Treasury een gemiddelde rente toe, de omslagrente. Voor 2012 is de omslagrente bepaald op 4%. Deze interne rekenrente liep in 2012 nagenoeg in de pas met de rendementen op de kapitaalmarkt voor langlopende leningen. Over de opgenomen langlopende leningen heeft de gemeente in 2012 een gemiddelde rente betaald van 3,95%.

De bespaarde rente voor 2012 komt uit op € 16,7 mln. Conform afspraak is hiervan € 8,0 mln. toegevoegd aan de voorziening Negatieve plannen (programma Ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling) en € 0,5 mln. voor rente grondaankoop Heron. Het restantbedrag van € 8,2 mln. is toegevoegd aan het budgettaire kader voor 2012. In de jaarrekening valt er geen bespaarde rente vrij.

4.5.1 Liquiditeitspositie

4.5.1.1 Gecontracteerde langlopende leningenportefeuille opgenomen- en uitgezette gelden en gegarandeerde geldleningen

Leningenportefeuille opgenomen gelden

Op 1 januari 2012 beschikt de gemeente over een portefeuille van € 925,3 mln. aan opgenomen leningen tegen een gemiddeld percentage van 3,96%. Ultimo 2012 is deze positie gedaald tot € 871,4 mln. tegen een gemiddeld percentage van 3,95%. Voor 2012 zijn twee langlopende leningen gecontracteerd van in totaal € 12 mln. Deze zijn direct doorgeleend aan de Jacobusstichting en aan de Grondexploitatie maatschappij Vroondaal C.V. Daarnaast is in 2012 € 52,8 mln. contractueel afgelost en € 13,1 mln. vervroegd afgelost. De vervroegde aflossing is het gevolg van het beëindigen van de financieringsovereenkomst Binckhorst tussen de gemeente Den Haag en de Rabobank.

(bedragen x € mln.)

	Bedrag	Gemiddelde portefeuillerente
Stand per 1 Januari 2012	925,3	3,96 %
Nieuwe leningen	12,0	3,00 %
Reguliere aflossingen	- 52,8	3,97 %
Vervroegde aflossingen	- 13,1	4,50 %
Stand per 31 December 2012	871,4	3,95 %

Leningenportefeuille uitgezette gelden

Op 1 januari 2012 beschikt de gemeente over een portefeuille van € 427,7 mln. aan uitgezette leningen tegen een gemiddeld percentage van 3,85%. Ultimo 2012 is dit gedaald tot € 417,0 mln. tegen een gemiddeld percentage van 3,76%. In 2012 zijn vier langlopende leningen verstrekt aan grondexploitatie mij. Vroondaal C.V. (€ 10 mln.), Haagse Hitte B.V. (€ 0,66 mln.), TCN Property

Projects B.V. (€ 3 mln.) en de Jacobusstichting (€ 2 mln.). Daarnaast is € 16,9 mln. terugontvangen als gevolg van reguliere aflossingen. Onder de verminderingen zijn drie leningen verantwoord:

- Twee leningen aan TCN Property Projects van totaal € 7,6 mln. die als gevolg van faillissement in 2012 vervroegd zijn opgeëist en hierdoor verantwoord worden als 'overige vordering'.
- Eén lening aan Europe China Trade Centre van € 1,9 mln. die per 1 januari 2012 is omgezet in een 'overige vordering' in verband met een faillissementsuitspraak.

(bedragen x € mln.)

	Bedrag	gemiddelde portefeuillerente
Stand per 1 Januari 2012	427,7	3,85 %
Nieuwe leningen	15,7	4,66 %
Reguliere aflossingen	-16,9	3,54 %
Verminderingen	-9,5	5,99 %
Stand per 31 December 2012	417,0	3,76 %

Gegarandeerde geldleningen

De afgelopen decennia heeft de gemeente aan diverse maatschappelijke sectoren borgstellingen verleend voor investeringen in hun materiële activa. Het gaat om maatschappelijk relevante investeringen met een publiek belang. De gemeente Den Haag loopt risico wegens het afgeven van garanties voor leningen die banken aan derden hebben verstrekt. Onderstaande tabel geeft het overzicht. De daling in 2012 wordt veroorzaakt door reguliere- en vervroegde aflossingen van deze leningen door de instellingen.

Omschrijving (bedragen * € 1.000)	Restant per 31/12/2012	Restant per 31/12/2011
Accommodaties sportverenigingen	234	261
Sociaal pedagogische zorg	157	174
Kinderopvang	140	183
Zieken- en verpleeghuizen	508	2.986
Geestelijke gezondheidszorg/bejaardenoorden	2.653	4.742
HTM Personenvervoer N.V.	140.765	153.181
(Aanvullende) achtervangovereenkomst met de Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen	--	--
Achtervang overeenkomst Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW)	--	--
Stichting Nationaal Restauratiefonds	4.014	4.829
Stichting Monumentenfonds Den Haag	20	30
Grondexploitatie Vroondaal C.V.	20.000	20.000
Bedrijfschap Harnaschpolder	14.000	0
Totaal	182.491	186.386

Toelichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw:

Met raadsvoorstel 411/2000 Financiering woningbouw door toegelaten instellingen heeft de raad ingestemd met een doorlopende achtervang overeenkomst met de Stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw voor alle in de gemeente werkzame of in de toekomst werkzame toegelaten instellingen tot het moment van wederopzegging. Het Waarborgfonds stelt zich onder voorwaarde (bijv. kredietwaardigheid van de woningcorporaties) borg voor de nakomingverplichtingen van leningen van

deze toegelaten instellingen (woningcorporaties). Hierdoor kunnen deze instellingen goedkoper lenen. De achtervang positie van de gemeente Den Haag bedraagt per ultimo 2012 circa € 5 miljard. Indien het risicovermogen van het waarborgfonds beneden het vereiste garantieniveau komt, zoals omschreven in de afgesloten overeenkomst met het Waarborgfonds, dient de gemeente renteloze leningen aan het Waarborgfonds te verstrekken, teneinde liquiditeitstekorten bij het Waarborgfonds te voorkomen. Indien een dergelijke aanspraak van het WSW op de achtervangers wordt gedaan, zullen zowel het Rijk als alle participerende gemeenten, beide voor 50% van deze aanspraak, renteloze leningen aan het WSW moeten verstrekken. De verdeling van de voor de participerende gemeenten geldende 50%, wordt 1) voor 50% verdeeld over elke participerende gemeente en 2) voor 50% naar rato verdeeld over de z.g. schadegemeenten. Het verlies dat achtervangers kunnen lijden is beperkt tot de rente over de door de achtervangers aangetrokken leningen, die ze bij een calamiteit vervolgens renteloos aan het WSW hebben verstrekt. Omdat het bedrag waarvoor de gemeente per saldo kan worden aangesproken niet is in te schatten, is er in de bovenstaande tabel geen bedrag voor een dergelijk risico opgenomen.

4.5.1.2 Lange financieringspositie 2012

De gerealiseerde lange financieringsbehoefte in 2012 is in theorie het resultaat van het verschil tussen het totaal van de activazijde van de balans en het totaal beschikbaar lang vermogen aan de passivazijde van de balans. De gerealiseerde financieringspositie wordt gecorrigeerd voor het gemiddelde saldo aan lopende liquiditeitstekorten c.q. -overschotten.

De gemiddelde financieringspositie is als volgt opgebouwd:

Gemiddelde standen (x € 1 mln.)	Realisatie 2012	Begroting 2012
Verstreekte leningen aan diensten	1.431	1.390
Deelnemingen	86	84
Uitgezette middelen	737	606
	2.254	2.080
Beschikbare middelen:		
Reserves en voorzieningen*	1.394	1.197
Opgenomen leningen	887	800
	2.281	1.997
Tekort	27	-83

* Zoals gebruikelijk is de gemiddelde stand van de reserves en voorzieningen van € 1.519 mln. gecorrigeerd voor een bedrag van € 125 mln. Dit betreft een geraamd bedrag van reserves en voorzieningen welke niet op kasbasis aanwezig is.

In de begroting 2012 was de verwachting dat de gemeente langlopende liquiditeiten nodig zou hebben. In werkelijkheid is er een klein liquiditeitsoverschot waardoor er ten behoeve van de gemeentelijke financiële bedrijfsvoering in 2012 geen langlopende middelen zijn opgenomen.

4.5.2 Beleggingen en overtollige middelen

4.5.2.1 Gecontracteerde beleggingen

Overzicht beleggingen (x 1 mln.)	Restant per eind 2012
Fonds Uiver 2006	263
Maatschappelijk Verantwoorde Beleggingen	0
Belegging Meewind	10
Totaal	273

De boekwaarde van Fonds Uiver 2006 inclusief opgelopen rente eind december 2012 is € 318,2 mln., terwijl de marktwaarde eind december 2012 € 343,2 mln. bedraagt. Dit houdt in dat bij eventuele verkoop op dit moment € 25 mln. boekwinst zal worden behaald. Daar staat tegenover dat de gemeente de jaarlijkse renteopbrengst van 4,35% niet meer zal ontvangen gedurende 19 jaar. Vanaf 2012 tot en met 2031 wordt de portefeuille met jaarlijks gelijke bedragen afgelost. Deze aflossingen worden opgenomen in de totale gemeentelijke liquiditeitspositie.

Op 24 en 28 december 2012 zijn de laatste Maatschappelijk Verantwoorde Beleggingen van € 50 mln. contractueel vervallen. De hoofdsom inclusief opgelopen rente is eind december 2012 en begin januari 2013 terugontvangen. Met deze aflossingen is de totale portefeuille, van oorspronkelijk € 150 mln., beëindigd.

Meewind is een groen beleggingsfonds van Seawind Capital Partners BV dat particulieren, overheden en bedrijven de kans biedt te participeren in een groot windmolenpark op de Nederlands/Belgische Noordzee. De gemeente Den Haag heeft vanaf 2009 een participatie in Meewind van € 9,7 mln. De marktwaarde van Meewind op 31 december 2012 bedroeg € 11,4 mln.

4.5.2.2 Korte liquiditeiten

Liquiditeitsprognose

In het accountantsrapport bij de jaarrekening 2011 en tijdens de bespreking met de rekeningencommissie is ten aanzien van de financiering geconcludeerd dat het van belang is dat “de kwaliteit van prognoses concernbreed op een hoger niveau wordt gebracht”. In 2012 is een eerste stap gezet door het herzien van de spelregels voor het begroten en beheersen van investeringen (pagina 240 begroting 2013) en het verkleinen van de onderbesteding van het MIP. Tegelijkertijd is kritisch gekeken op welke wijze de kwaliteit van de liquiditeitsprognose verbeterd kan worden.

Een eerste scan van de financieringsbehoefte leverde meteen al een besparing op. In het voorjaar van 2012 is besloten om geen lening aan te trekken van € 100 mln., zoals al wel was gemeld bij de ontwerpbegroting 2012. Projecten konden worden gefinancierd uit de overfinanciering van voorgaande jaren. De rente die gereserveerd was voor de lening, is voor een bedrag van € 3 mln. structureel in het budgettaire kader van de begroting 2013 verwerkt.

Vervolgens leverde het onderzoek een tweetal knelpunten op ten aanzien van de liquiditeitsprognoses: Onderbesteding, vooral in het Meerjaren Investeringsplan (MIP), maakt het lastig om vooraf een goed beeld te hebben van de benodigde financiering.

Bijdragen van derden (met name van het Rijk) worden niet of pas heel laat in de prognoses meegenomen, waardoor de financieringsbehoefte aan het begin van het jaar veel hoger lijkt te zijn dan de werkelijkheid.

Beide knelpunten leiden overigens niet alleen tot een te hoog ingeschatte financierings-behoefte, maar ook tot een veel te negatief begroot EMU-saldo. Het uiteindelijk gerealiseerde saldo valt enorm mee, maar de kans is aanwezig dat het Rijk op een gegeven moment op het begrote EMU-saldo gaat sturen.

In 2012 hebben we met de genomen maatregelen al een goede stap gezet. Tegelijkertijd is duidelijk geworden dat de uitvraag van de prognose en de monitoring op een andere wijze zal moeten plaatsvinden. In 2013 vindt een nadere uitwerking hiervan plaats. Tezamen met het nauwkeuriger begroten van de middelen van derden is dit een speerpunt bij het opstellen van de begroting 2014.

Liquiditeitspositie 2012

Op basis van ingediende liquiditeitsprognoses van diensten was de verwachting dat de gemeente in 2012 een behoefte zou hebben aan kortlopende liquiditeiten van gemiddeld € 100 mln. Uiteindelijk bleek er geen tekort, maar een overschot van gemiddeld € 125 mln. Dit overschot is veroorzaakt door het aantrekken van een langlopende lening in 2010. Daarnaast bleek er wederom sprake van niet gerealiseerde uitgaven van investeringen door niet accurate planningen. In het halfjaarbericht 2012 is al uitgegaan van een gemiddelde liquiditeitspositie van € 90 mln. en is de begroting hiervoor aangepast. Door aanvullende besluitvorming over de uitgavenraming in het investeringsplan in 2012 moet het liquiditeitsoverschot in de komende periode afnemen. De gemiddelde liquiditeitspositie van 125 mln. is in de loop van 2012 op de geldmarkt uitgezet in rekening-courant bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) en bij de ING Bank op een depositorekening en zakelijke spaarrekeningen tegen een gemiddeld rentepercentage van 0,9%. Bij punt 6 is het renteresultaat toegelicht.

Ontwikkeling 2013

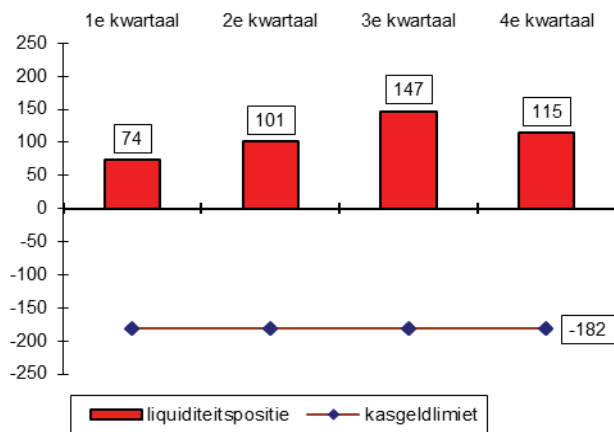
In het Lenteakkoord is opgenomen om schatkistbankieren zonder leenfunctie voor alle decentrale overheden verplicht te stellen. Schatkistbankieren betekent dat de lopende overschotten en beleggingen van alle decentrale overheden verplicht bij de Agent van Financiën moeten worden ondergebracht en daardoor in mindering komen op de staatsschuld. Het Rijk wil met deze maatregel decentrale overheden een (permanente) bijdrage laten leveren aan de reductie van de staatsschuld. Op 18 januari 2013 heeft het kabinet een akkoord bereikt met provincies, gemeenten en waterschappen, waarin de gevolgen voor de lagere overheden zijn verzacht. Onder bepaalde voorwaarden mogen lagere overheden hun tegoeden ook aan elkaar uitlenen en is afgesproken dat kleine tegoeden worden vrijgesteld van verplicht schatkistbankieren.

De definitieve wetgeving omtrent de invoering wordt niet eerder dan medio 2013 verwacht.

Renterisico financiering korte termijn

Het risico op kortlopende financiering wordt beperkt door de kasgeldlimiet (Wet financiering decentrale overheden, Fido). Voor de gemeente geldt dat de totale omvang van de vlottende schuld op enig moment gebonden is aan een maximum van 8,5% van de totale lasten van de gemeentebegroting. Het ontwerpprogrammabegroting totaal voor 2012, gecorrigeerd voor interne leveringen tussen diensten, komt uit op een bedrag van € 2,136 mln. De kasgeldlimiet voor 2012 komt op basis daarvan uit op € 182 mln.

Liquiditeitspositie t.o.v kasgeldlimiet 2012

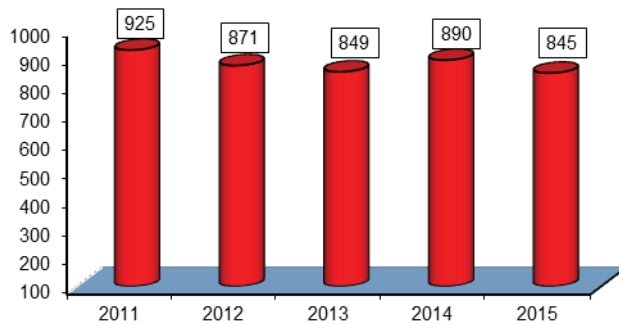
Uit de grafiek blijkt dat de gemeente Den Haag in 2012 ruimschoots voldoet aan de wettelijke kasgeldlimiet. Sterker nog, er is sprake van een kasoverschot.

4.5.3 Afloop van hoofdsommen van gecontracteerde financieringen

Afloop hoofdsommen leningenportefeuille opgenomen gelden

De onderstaande grafiek geeft inzicht in de ontwikkeling van de in portefeuille opgenomen leningen in de jaren 2011 tot en met 2015, uitgaande van de stand per balansdatum.

Ontwikkeling van portefeuille o/g

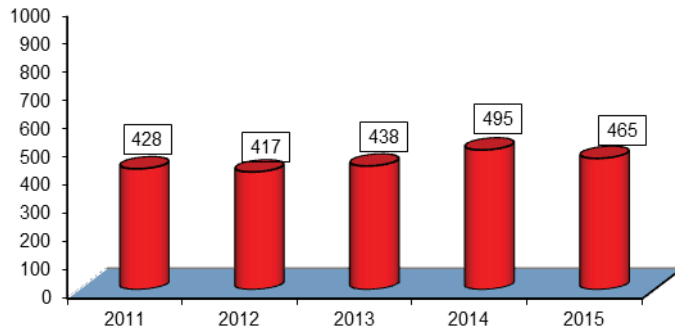

Uit de grafiek blijkt dat het volume van de opgenomen leningenportefeuille een dalende trend vertoont door reguliere aflossingen. Deze dalende trend zou groter zijn als er geen nieuwe langlopende leningen in 2013 en 2014 opgenomen zouden worden van € 107 mln. voor de doorverstrekking aan HTM Personenvervoer ten behoeve van de aanschaf van Lightrail voertuigen (zie ook toelichting bij afloop hoofdsommen leningenportefeuille uitgezette gelden).

Afloop hoofdsommen leningenportefeuille uitgezette gelden

De onderstaande grafiek geeft inzicht in de ontwikkeling van de in portefeuille uitgezette leningen in de jaren 2011 tot en met 2015, uitgaande van de stand per balansdatum.

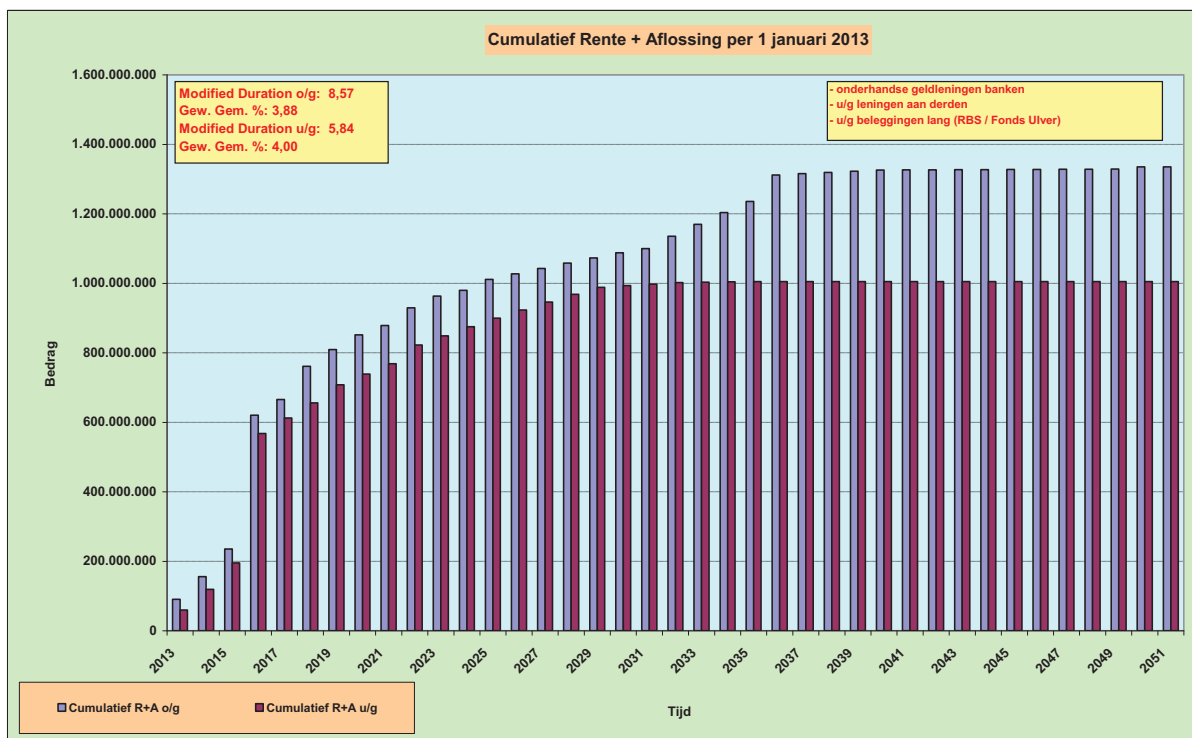
Ontwikkeling van portefeuille u/g

Uit de grafiek blijkt dat het volume van de uitgezette leningen een dalende trend vertoont door reguliere aflossingen. Deze dalende trend zou groter zijn als er geen nieuwe langlopende leningen in 2013 en 2014 verstrekt zouden worden aan de HTM Personenvervoer voor de aanschaf van Lightrail voertuigen.

4.5.4 Matching leningenportefeuille opgenomen- en uitgezette gelden

Onderstaand een overzicht van de relatie (match) tussen de leningenportefeuille opgenomen gelden en uitgezette gelden op de langere termijn, inclusief het langlopende deposito bij de Royal Bank of Scotland en de belegging Fonds Uiver 2006. De looptijd in de grafiek is van 1 januari 2013 tot ultimo 2051 (einde looptijd portefeuilles).

Uit de grafiek blijkt dat de rente- en aflossingsbedragen van de portefeuille opgenomen gelden hoger zijn dan die van de portefeuille uitgezette gelden. Het verschil tussen beide portefeuilles cumuleert in 2031 tot € 134,4 mln. en loopt daarna in de periode tot 2037 zelfs op met nog eens € 214,2 mln. Een deel van het renterisico, dat optreedt in de periode 2031-2036, is voor € 150 mln. in 2031 teruggebracht door de inzet van de met de Bank Nederlandse Gemeenten afgesloten rentecontracten. Deze in 2011 gesloten contracten (renteswaps) hebben een looptijd van 2011-2061; uitgangspunten hierbij zijn een verwachte aanvullende financieringsbehoefte van 150 miljoen over de periode 2031 - 2061 en een gefixeerde rentevergoeding van (circa) 3,2% per jaar.

4.5.5 Rentepositie

4.5.5.1 Rentetypische afloop (renteherzieningsdata) van financieringen en beleggingen

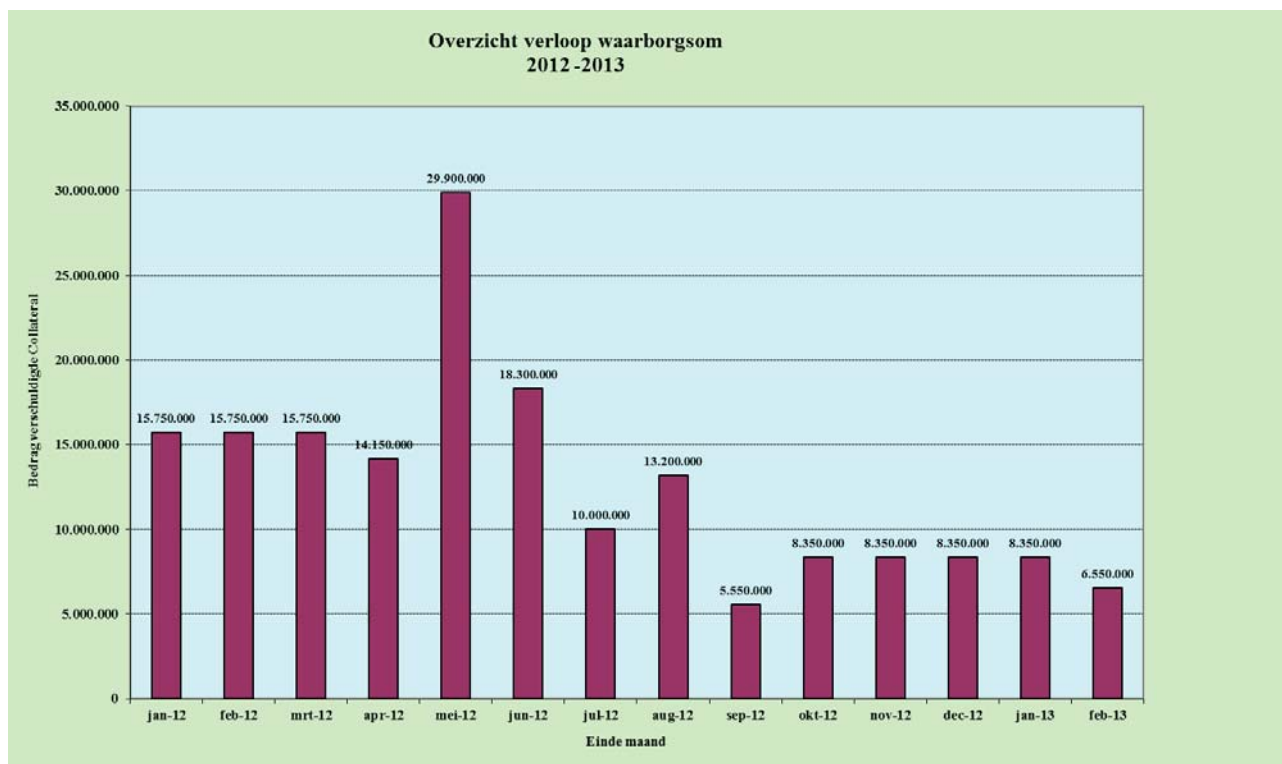
In de langlopende leningen- en beleggingsportefeuille zijn geen contractuele renteherzieningsdata opgenomen. Dit betekent dat gedurende de looptijd van deze langlopende leningen en beleggingen het rentepercentage niet wijzigt, waardoor de gemeente in de toekomst niet geconfronteerd kan worden met onverwachte rentestijgingen of rentedalingen.

4.5.5.2 Derivaten

Waarborgsom (Collateral)

Deze waarborgsom geldt als een zekerheidsstelling. Bij faillissement van één van de partijen valt de waarborgsom tussentijds vrij, zodat het derivaat zonder verlies kan worden afgewikkeld. Maandelijks vindt uitwisseling plaats van het verschil tussen de actuele marktwaarde van het derivatencontract (dat is de waarde op enig moment en fluctueert met de rentestand) en de contractuele waarde. Dit verschil wordt als tijdelijke waarborgsom op een aparte bankrekening gestort, gemaximeerd tot € 76 mln. Per 31 december 2012 is een waarborgsom aan de BNG overgemaakt van € 8,35 mln. Dit bedrag is eind januari 2013 weer terugontvangen. Over deze waarborgsom ontvangt de gemeente de 1 maands euribor rente.

Onderstaand een overzicht van het verloop van de gestorte waarborgsom vanaf eind januari 2012 tot en met eind februari 2013. De omvang van de waarborgsom is afhankelijk van de hoogte van de lange rente aan het eind van iedere maand. In mei 2012 was de lange rente op een historisch laag niveau, waardoor de gestorte waarborgsom hoog was.

4.5.6 Resultaat

Rente/beleggingsresultaat

De gemeente heeft in 2012 een gemiddelde liquiditeitspositie van € 125 mln. Dit bedrag is in rekening-courant bij de Bank Nederlandse Gemeenten en in een deposito en zakelijke spaarrekeningen bij de ING Bank gezet. Hiervoor is een rentevergoeding ontvangen van € 1,0 mln. In de ontwerpbegroting 2012 was rekening gehouden met een gemiddeld tekort van € 100 mln. In het halfjaarbericht 2012 is dit aangepast naar gemiddeld € 90 mln. positief.

Ten opzichte van het halfjaarbericht is € 0,56 mln. meer aan rente ontvangen. Vooral de uitzetting in een deposito en zakelijke spaarrekeningen bij de ING Bank hebben een hoger rendement opgeleverd dan verwacht.

Voor de opgenomen langlopende leningen heeft de gemeente in 2012 circa € 35,5 mln. betaald tegen een gemiddelde rente van 3,95%. Voor de uitgezette langlopende leningen aan derden heeft de gemeente in 2012 € 15,9 mln. ontvangen tegen een gemiddelde rente van 3,76%. Voor de intern verstrekte omslagrenteleningen voor de financiering van de materiele vaste activa is een renteopbrengst ontvangen van € 55,3 mln. Daar staan per definitie even hoge kapitaallasten tegenover die worden verantwoord in de betreffende begrotingsprogramma's.

Uit Fonds Uiver 2006 (rentepercentage 4,35%) is € 14,2 mln. aan rente ontvangen en is aan beheerfee € 0,25 mln. betaald. De afsluitprovisie met betrekking tot de derivaten, circa 0,01% rente, is verdisconteert in de contractuele rendementen.

In december 2012 zijn de drie resterende Maatschappelijk Verantwoorde Beleggingen vervallen. Voor deze beleggingen is € 1,29 mln. aan rentebaar verantwoord en circa € 0,1 mln. aan beheervergoeding.

De gemeente heeft in 2012 € 21,3 mln. aan dividenden ontvangen. Onderstaand een overzicht van de ontvangen dividenden.

Overzicht dividenden (x 1 mln.)	2012
N.V. Eneco	16,9
N.V. Haagse Milieu Services	2,6
N.V. Stadsherstel Den Haag en omgeving	0,1
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	1,5
Belegging Windmolenpark Meewind	0,2
Totaal	21,3

Van de overige deelnemingen is in 2012 geen dividend ontvangen.

4.5.7 Risico

4.5.7.1 Rentewijziging op renteresultaat

Indien de korte rente stijgt of daalt, heeft dit onmiddellijk effect op het renteresultaat. Daling met 10 procentpunten (0,1 %) over het gehele jaar betekent minder inkomsten van € 0,125 mln. (afhankelijk van de gemiddelde liquiditeitspositie). Een stijging van de lange rente heeft voor de huidige langlopende leningenportefeuille en beleggingsportefeuille geen effect omdat deze rentepercentages gedurende de looptijd contractueel niet zullen wijzigen.

4.5.7.2 Rentewijziging op waarde derivaat en zekerheden

Een wijziging van de rente met 10 procentpunt (0,1%) betekent een wijziging in de marktwaarde van de renteswap van netto ongeveer € 1,3 mln.

Indien de marktwaarde van het derivaat lager is dan de nominale waarde dient de gemeente een waarborgsom te storten aan de BNG. Is de marktwaarde hoger ontvangt de gemeente van de BNG een waarborgsom. Over de waarborgsom wordt de 1-maands euribor rente vergoed of betaald. Op basis van de lange renteontwikkeling is in 2012 een gemiddelde waarborgsom gestort van € 13,6 mln. Deze storting is gefinancierd uit het kortlopende liquiditeitsoverschot.

4.5.8 Kredietrisico

Renterisico financiering lang

Deze wettelijke norm ziet er op toe dat gemeenten in een jaar slechts een deel van hun leningenportefeuille hoeven te herfinancieren. Door deze norm zijn gemeenten minder afhankelijk van renteschommelingen en wordt het renterisico gespreid. De renterisiconorm bedraagt 20% van het begrotingstotaal.

Renterisiconorm en renterisico's vaste schuld	Realisatie 2012	Begroting 2012
1 Renteherzieningen	0	0
2 Aflossingen	65	50
3 Renterisico (1 + 2)	65	50
4 Renterisiconorm	427	427
5a Ruimte onder renterisiconorm (4>3)	362	377
5b Overschrijding renterisiconorm (3>4)	----	----
Berekening renterisiconorm		
4a Begrotingstotaal	2.136	2.136
4b Percentage regeling	20%	20%
4 Renterisiconorm (4a * 4b/100)	427	427

Voor 2012 heeft Den Haag voldaan aan de wettelijke renterisiconorm van 20%.

Kredietrisico's derden

Voorziening langlopende uitgezette leningen

De gemeente heeft € 417 mln. aan langlopende leningen uitgezet, ingedeeld in risicogroepen. Voor de verstrekte leningen aan de HTM van € 229 mln. is pandrecht op de voertuigen als zekerheid verkregen.

Uitgezette langlopende leningen per risicogroep	Restant per eind 2012
Met hypothecaire zekerheid	126
Met pandrecht	229
Zonder zekerheid	62
Totaal	417

In het bedrag van de langlopende leningen zonder zekerheid heeft € 59 mln. betrekking op het uitstaand deposito bij de Royal Bank of Scotland (voormalig ABN AMRO Bank). Het risico dat de rente en aflossing niet worden betaald wordt als klein ingeschat, omdat RBS naast een kredietwaardigheid van A, tevens is gegarandeerd door de Britse staat.

Jaarlijks wordt op basis van risico-inschatting van iedere individuele lening de voorziening voor langlopende leningen bepaald. Deze wordt berekend op basis van de BASEL II norm. De voorziening langlopende leningen bedraagt in 2012 € 18,3 mln. en wordt voldoende geacht om eventuele risico's in de portefeuille op te vangen.

Voorziening belegging Fonds Uiver 2006 en belegging Meewind

Het Fonds Uiver 2006 bestaat uit gekochte obligaties van financials (banken) met een zeer goede tot goede kredietwaardigheid. Risico in de portefeuille kan ontstaan, wanneer gedurende de looptijd van deze portefeuille de kredietwaardigheid van een van de banken, waarin is belegd onder druk komt te staan of neerwaarts is bijgesteld. Mogelijk ontstaat daardoor het risico van koersverlies bij verkoop. Dit

risico wordt door de huidige beheerder van deze portefeuille (BNG Vermogensbeheer) als klein beschouwd. Daarom is geen voorziening getroffen. Voor de belegging in het windmolenpark Meewind is een voorziening getroffen, conform de BASEL II norm, van € 0,8 mln.

Voorziening gegarandeerde geldleningen

De gemeente heeft per 31 december 2012 voor € 182,4 mln. aan garanties uitstaan. Van dit bedrag heeft € 140,8 mln. betrekking op de HTM Personenvervoer. Van de totaal uitstaande garanties is voor € 3,6 mln. extra zekerheid verkregen door het recht van 1^e hypotheek (verpleeg- en zorginstellingen). De overige uitstaande garanties betreft roerende zaken, waardoor het risico in geval de gemeente wordt aangesproken hoger is. Bij de berekening van de voorziening is hiermee rekening gehouden. De totale voorziening per 31 december 2012 komt uit op een bedrag van € 11,6 mln.

4.6 Grondbeleid

In deze paragraaf rapporteert het college over het grondbeleid in 2012. Ook zijn in deze paragraaf de afwijkende plansaldi van de lopende grondexploitaties ten opzichte van het halfjaarbericht toegelicht.

Algemeen beeld

Begin 2012 is de nota Grondbeleid 2012 – 2015 in het college vastgesteld, waarmee gekozen is voor meer aandacht voor particuliere initiatieven met instrumenten van faciliterend grondbeleid. Het gemeentelijk grondbeleid verschuift daardoor van een actief grondbeleid, naar een passief grondbeleid waarbij in eerste instantie het gemeentelijk beleid aansluit bij de ontwikkelingen in de markt. Aanleiding hiervoor was de kredietcrisis 2008, het instorten van de woningmarkt en het stagneren van gebiedsontwikkelingen, waardoor de risico's fors waren toegenomen. De Reserve Grondbedrijf (RGB) kwam flink onder druk te staan. Bij het halfjaarbericht hebben we daarom de reserve grondbedrijf met € 24,2 mln. versterkt. Aanvullend daarop hebben we de beheersregels grondbedrijf nog verder verscherpt, zodat de kans op toekomstige tegenvallers kleiner wordt.

In 2012 is het grondexploitatie resultaat sterk verbeterd. Daarmee is zichtbaar dat de ingrepen van de afgelopen jaren hebben geleid tot een meer stabiele situatie rondom de grondexploitaties. Het afgelopen jaar is ingezet op optimalisaties aan zowel kosten- als opbrengstenkant. Dit hebben we gedaan door de introductie van kleinschalig opdrachtgeverschap, het omzetten van koop- naar huurwoningen en door deelafsluitingen van grondexploitaties die grotendeels gereed zijn. Door deze laatste maatregel bespaart de gemeente in de toekomst rentelasten.

Naast dat goede nieuws blijven er aandachtspunten. De realisatie van kosten en opbrengsten blijft nog achter op de prognose. Omdat de prognose van de kosten en opbrengsten over de gehele grondbedrijf portefeuille in vergelijking met de situatie voor de crisis meer in balans zijn, zijn de negatieve financiële effecten van vertragingen beperkt. Er wordt nu een jaar gewerkt met de plankosten scan. De scan sluit op totaalniveau voldoende aan, maar op projectniveau zijn afwijkingen geconstateerd. In 2013 analyseren wij deze afwijkingen. Op basis daarvan volgt mogelijk een bijstelling van de plankosten scan.

Omzetting van koop naar huur

In de huidige vastgoedmarkt is er meer vraag naar huurwoningen dan koopwoningen in het middensegment. Het omzetten van koop naar huurwoningen levert een impuls op in de stad. Bestaande projecten kunnen worden versneld of vertragingen kunnen worden afgewend. Het omzetten van koop naar huur heeft wel een negatief effect op de grondexploitatie, omdat de grondopbrengst voor huurwoningen lager is dan koopwoningen. Hiervoor is bij het halfjaarbericht € 7,5 mln. toegevoegd aan de Reserve Grote Projecten. De eerstebijstelling van een plan heeft plaatsgevonden. Dat is het deelplan 20 in de A-12 zone.

Kleinschalig Opdrachtgeverschap en Klusobject-projecten

In 2012 startten we met Kleinschalig Opdrachtgeverschap (KO). KO's ontstaan door particuliere initiatieven. Er zijn nu vijf KO-grondexploitaties. In 2012 begonnen we ook met twee klusobject-projecten, namelijk "7 klushuizen" (SBK KO.1.1; RIS 246410) en "Duinstraat 10" (SBK KO.2.1; RIS 253827). Een klusobject is een object (woning/school/kantoor of vergelijkbaar) met achterstallig onderhoud waarin particulieren een project realiseren met een opknapverplichting. Deze klusobject-projecten gedragen zich als een grondexploitatie, maar zijn dat niet.

Voor klusobjecten zijn specifieke regels vastgelegd in het Uitvoeringsbesluit Beheerregels Grondexploitatie 2012. Evenals bij een grondexploitatie wordt voor vaststellen van het project zowel de

dekking bij tekorten en de risico's vooraf voorzien via het inbrengen bij IpSO. Bij vaststelling van het project wordt de dekking van het tekort gestort in het plan, met als gevolg een sluitend saldo op nominale basis. Dit wijkt af van de werkwijze bij een grondexploitatie, waarbij het tekort op netto contante waarde (ncw) wordt voorzien in de voorziening negatieve plannen (vnp). Van belang voor de RGB is dat klusobjecten teruggeleverd worden aan de vastgoedportefeuille als 2 jaar na vaststelling van het project nog geen reserveringsovereenkomst voor het klusobject is afgesloten. Voor vastgestelde klusobjecten geldt dat wanneer risico's optreden met een negatief saldo als gevolg, dit gedekt zal worden uit de RGB.

Realisatie 2012

De realisatie is in onderstaande tabel inzichtelijk gemaakt. De realisatie blijft achter bij de begroting. De oorzaak hiervan ligt, nog steeds, in de doorwerking van de economische crisis op de gemeentelijke grondexploitaties, waardoor vooral sprake is van vertraging. De restant begrotingen zijn in de grondexploitaties doorgeschoven naar de jaren 2013 en verder. De gronduitgifte is 59 procent achtergebleven bij de begroting 2012. Hierdoor blijven ook de begrote investeringen in onder meer sloop, bodem en civiel technische werken (CTW) achter. Ondanks dat er minder grond is uitgegeven dan begroot, en de civieltechnische investeringen sterk achterblijven, zijn de plankosten wel voor 94 procent zijn gerealiseerd. Dit komt doordat veel meer ambtelijke capaciteit nodig is ten opzichte van de jaren dat het economisch goed ging om plannen van de grond te krijgen en zorgen dat ze uitgevoerd kunnen worden.

Bedragen * € 1 mln.

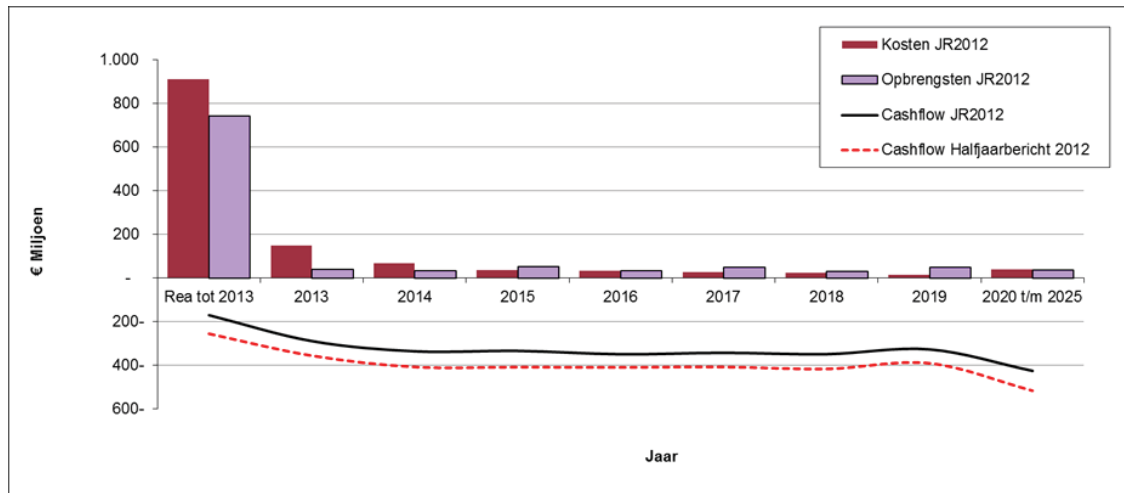
Grondkosten	Begroot 2012	Gerealiseerd 2012	Vershil	Realisatie %
Verwerving	6,7	2,0	-4,7	30
Vastgoed beheer	0,6	-0,5	-1,1	-74
Sloop	2,8	0,2	-2,6	7
Bodem	3,6	0,5	-3,1	14
CTW	53,6	13,5	-40,1	25
Plankosten	10,4	9,8	-0,6	94
Overige kosten	39,9	20,1	-19,8	50
Btw	0,1	0,1		100
Totaal	118,4	45,8	-72,6	39
Grondopbrengsten				
Gronduitgifte	25,6	15,2	-10,5	59
Overige opbrengsten	22,1	16,4	-5,8	74
Subsidies	9,5	4,3	-5,1	46
Totaal	57,3	35,9	-21,4	63

Plankosten

In de begroting voor 2012 was voor de operationele grondexploitaties € 10,4 mln. voor plankosten opgenomen. De werkelijk plankosten in 2012 waren € 9,8 mln. Het verschil van € 0,6 mln. tussen de begrote en gerealiseerde plankosten schuift conform de systematiek door naar volgende jaren. Onder de passieve grondexploitaties vallen onder andere de plankosten die de gemeente maakt voor particuliere initiatieven. Deze plankosten verhalen we op de initiatiefnemer middels anterieure overeenkomsten en via de leges. Een eventueel voordeel verrekenen we met de leges. In 2013 evalueren we de systematiek van de anterieure overeenkomsten. Het betreft hier voornamelijk ontwikkelingen van kleinere omvang. Grote ontwikkelingen waarbij samenwerkingsovereenkomsten worden gesloten vallen veelal binnen een operationele grondexploitatie.

Cashflow operationele grondexploitaties

Onderstaande grafiek geeft de gerealiseerde en geprognosticeerde kosten en opbrengsten weer voor alle operationele grondexploitaties op basis van de cijfers van de Jaarrekening 2012 (stand per 01-01-2013). Tevens geeft de grafiek de cashflow weer. In 2013 begint de cashflow circa € 170 mln. negatief. Dit is € 30 mln. positiever ten opzichte van het halfjaarbericht. Dit is grotendeels veroorzaakt door het afsluiten van grondexploitaties en de deelafsluiting van de grondexploitaties in Laakhaven die daardoor niet mee worden genomen in de boekwaarde.

Stand VNP en RGB

In deze paragraaf wordt een toelichting gegeven op de ontwikkelingen en de stand van de Voorziening Negatieve lopende Plannen (VNP) en de reserve Grondbedrijf (RGB). De hoogte van de VNP is gebaseerd op de negatieve operationele grondexploitaties per 1 januari 2013. Per 1 januari 2013 bedraagt de VNP € 263,4 mln. In de onderstaande tabel is de ontwikkeling inzichtelijk gemaakt.

Stand	Positieve Grondexploitaties	Negatieve grondexploitaties
Halfjaarbericht 2012* (1)	6,0	-304,1
Jaarrekening 2012** (2)	10,8	-265,8
Verschil (verbetering/verslechtering (3)=(2)-(1))	4,8	38,3
Effect af te sluiten plannen (4)	-3,2	2,4
Jaarrekening 2012 stand 1-1-2013*** (5)=(2)+(4)	7,6	-263,4

*exclusief herzieningen en nieuwe projecten

** inclusief autonome effecten (rente/prijspeilcorrectie)

** *inclusief autonome effecten en inclusief af te sluiten plannen

Het totaal geprognosticeerde saldo van alle operationele grondexploitaties bij elkaar opgeteld is ultimo 2012 € 255 mln. negatief. Bij het halfjaarbericht was dit nog € 298 mln. negatief. De stand is dus met € 43 mln. verbeterd. De belangrijkste verklaring hiervoor is dat de grondexploitaties Laakhaven Centraal en Laakhaven/Hollandspoor gedeeltelijk zijn afgesloten. Dit kon omdat een groot deel van deze plannen is gerealiseerd en voor het resterende deel een nieuwe grondexploitatie wordt gestart. Per saldo heeft deze operatie een positief effect van € 55 mln. op de voorziening negatieve plannen. Daar staat tegenover dat voor € 18,4 mln. plannen zijn herzien. Het gaat hierbij om bijgestelde plannen voor Grotiusplaats, Uitenhagestraat, A12 zone en Maastraat. Deze herzieningen hebben een negatief effect. De dekking van deze herzieningen komt ten laste van de voorziening plankaderwijzigingen (€ 14,3 mln.), de reserve Stedelijke Ontwikkeling (€ 2,1 mln.), de Reserve Grote projecten (€ 0,3 mln) en ISV3

(€ 1,7) mln. Hiermee is de voorziening plankaderwijzigingen geheel benut. In de tweede helft van 2012 deden zich voor € 7,3 mln. reguliere risico's voor. Met reguliere risico's bedoelen we gebeurtenissen die invloed hebben op de financiën van een plan, zonder dat het plan zelf verandert. Voorbeelden zijn reguliere vertaging en rente-effecten. Tot slot is conform de geldende systematiek € 7,9 mln. rente aan de VNP toegevoegd. In de onderstaande tabel zijn de effecten op de voorziening negatieve plannen nog eens samengevat.

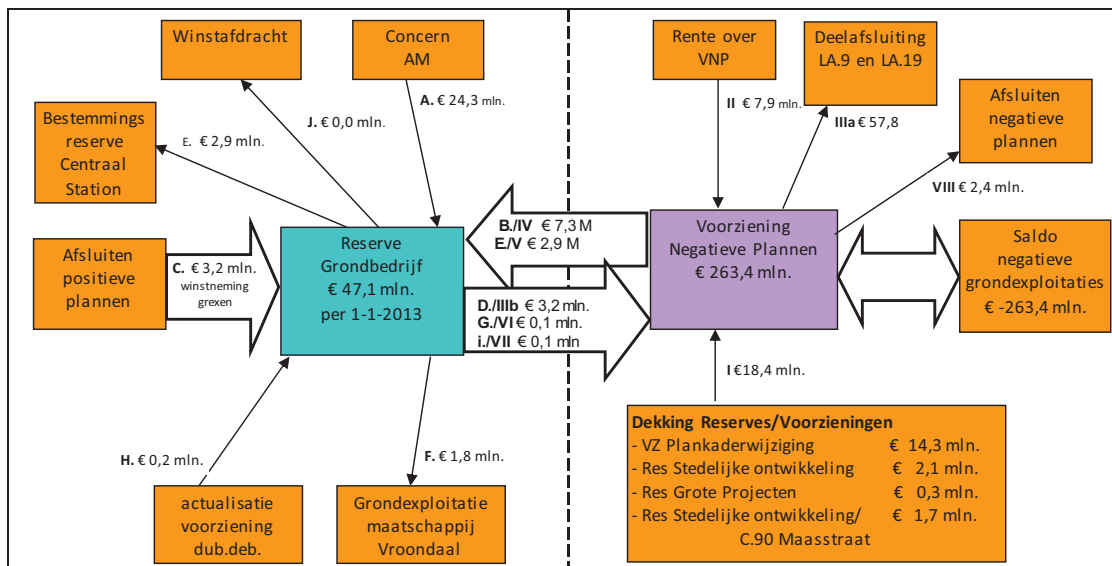
Stand Voorziening negatieve plannen per 1-1-2012	-289,3	
Halfjaarbericht 2012	-14,8	
Grondexploitatie Scheveningen-Haven		12,5
Grondexploitatie Naarderstraat		-0,1
Reguliere risico's eerste halfjaar		2,3
Overige effecten eerste halfjaar		0,1
Stand Voorziening negatieve plannen per 1-7-2012	-304,1	
Effecten tweede halfjaar	40,7	
Herziening Grotiusplaats		-5,2
Herziening Uitenhagestraat		-2,9
A12 Zone Deelplan 20		-8,6
Maasstraat		-1,7
Toevoeging rente		7,9
Deelafsluiting Laakhaven Centraal en HS		54,6
Afsluiting negatieve plannen		-2,4
Vrijval Den Haag Nieuw Centraal		2,9
Reguliere risico's tweede halfjaar		-7,3
Overig		0,1
Stand Voorziening Negatieve plannen per 1-1-2013	-263,4	

Stand Reserve Grondbedrijf

De Reserve Grondbedrijf is per 1 januari 2012 (na resultaatsbestemming) vastgesteld op € 16 mln. In 2012 is de reserve Grondbedrijf toegenomen tot € 47,1 mln., na resultaatsbestemming. In het onderstaande overzicht zijn de mutaties in de RGB opgenomen.

Stand Reserve Grondbedrijf per 1-1-2012	16	
Halfjaarbericht 2012	25,6	
Actualisatie VNP		-1,0
Dekking risico's SC 96 Norfolk, Maasstraat + NHH Boulevard		2,3
A Versterken/op orde houden weerstandsvermogen RGB		24,3
Stand Reserve Grondbedrijf per 31-12-2012	41,6	
Resultaat Grondbedrijf 2012	5,5	
B Actualiseren VZ negatieve plannen MPG		7,3
C Afsluiten positieve plannen 2012		3,2
D Rente en regulier effect NCW deelafsluitingen LA9 en LA 19		-3,2
E Vrijval uit CE53 Den Haag Nieuw Centraal ivm OT II		2,9
E RV 94/2012 dotatie aan BR CS		-2,9
F Terugbetaling winstuitkering aan Grondexploitatie Vroondaal		-1,8
G Herziening LO 72 Escamplaan		-0,1
H Voorziening dubieuze debiteuren		0,2
I Administratieve verschillen		-0,1
Reserve Grondbedrijf na resultaatsbestemming	47,1	

Alle mutaties in de VNP en de RGB zijn in de onderstaande figuur weergegeven.

A. Versterken/op orde houden van het weerstandsvermogen RGB (€ 24,3 mln. verhoging RGB)

Bij het halfjaarbericht is de RGB op peil gebracht. Dit hebben we gedaan door € 16 mln. uit de algemene reserve naar de RGB over te hevelen en € 7,3 mln. uit overige reserves bestemd voor ruimtelijke ordening in te zetten.

B. Actualisatie negatieve grondexploitaties (€ 7,3 mln. verhoging RGB)

Op grond van actualisatie van grondexploitaties als gevolg van reguliere risico's en kansen bedraagt de afname van de VNP € 7,3 mln. Deze verhoging van de RGB is het gevolg van de genomen maatregelen ter versterking van de RGB. Deze maatregelen bestaan onder meer uit het doorlopen van de plannen op noodzaak van de kosten en het terugbrengen van risico's.

C. Effect af te sluiten positieve grondexploitaties (€ 3,2 mln. verhoging RGB)

De positieve af te sluiten plannen hebben een resultaat van € 3,2 mln. en dus een positief effect op het resultaat RGB. In de onderstaande tabel zijn de afgesloten plannen gespecificeerd.

FA233	N.79	Hoefkade Koppen	231-
FE019	CE.98	afsl Sch Zusterst	81.582
FE014	CE.101	afsl Zeestr-Hilto	22.500
FE026	ES.108	afsl Loevestein	132.355
FE027	ES.130	afsl Beresteinln	74.538
FE028	ES.131	afsl Meppelrade 55	78.355
FA347	HA.78	Theo M Bouwmstrln	635.440
FE035	HA.0053	afsl K.Sophieprk	40.153
FE044	I.97	afsl Statw/Oranf1	13.980
FE047	K.0252	afsl Herstr Staed	99.955
FA247	LO.65	GrVanPrinstererln	373.552
FD125	LO.55	afsl. Westkap. ln	207.871
FE051	LO.69	afsl Wijndaeler	7.624
FE055	N.79	afsl Hoefkade Kp	322.254
FE058	P.184	afsl Hobbestr F5	139.667
FA339	SC.43	L v Meerderv 211	199.190
FD123	SC.78	afsl. Duinstraat	667.664
FF028	SC.95	afsl Duinstr. 4	85.664
FE025	ES.102	afsl Hertenrade	10.187-
FE054	N.28	afsl Houtzagerssl	6.386-
Totaal			3.165.542

D. Rente en regulier effect NCW a.g.v. deelafluitingen (€ 3,2 mln. verlaging RGB)

De gedeeltelijke afsluiting van Laakhaven Centraal en Laakhaven/Hollandsspoor zorgt met een nominale dekkingsbijdrage van € 57,8 mln. heeft een bijkomend “rente en reguliere effect NCW” van € 3,2 mln. negatief. In 2013 staat hier een voordeel tegenover.

E. Vrijval Den Haag Nieuw Centraal (geen verlaging of verhoging van de RGB)

Normaliter wordt een dergelijke vrijval verrekend met de RGB via het resultaat Grondbedrijf. In het IpSO 2013 (RIS 251583) is echter door de raad besloten deze vrijval aan te wenden voor het knelpunt op het project OVT II.

F. Vroondaal (€ 1,8 mln. verlaging RGB)

Door Vroondaal is aan de aandeelhouders voorgesteld een correctie van € 12 mln. op de (deels gerealiseerde) winstneming te doen plaatsvinden. Voor Den Haag betekent dit een correctie van € 6,2 mln. Daarnaast is de grondwaarde van Vroondaal opnieuw getaxeerd. De grondwaarde is het onderpand voor de door de gemeente aan Vroondaal verstrekte lening. De gemeente heeft conform de voorschriften een voorziening getroffen voor het risico van het niet terugbetalen van de verstrekte lening. Bij het bepalen van deze voorziening was voorzichtigheidshalve gerekend met een grondwaarde van nihil. Op basis van de getaxeerde waarde kan nu € 4,4 mln. uit de voorziening vrijvallen. Omdat de voorziening destijds ten laste van de RGB is gevormd, komt nu deze vrijval ten gunste van de RGB.

G. Herziening grondexploitatie LO72 Escamplaan fase 2 (€ 0,1 mln. verlaging RGB)

In de tweede helft van 2012 is LO.72 Escamplaan fase 2 voor € 0,139 mln. herzien ten laste van het Resultaat RGB en toegevoegd aan de VNP.

H. Voorziening dubieuze debiteuren (€ 0,2 mln. verhoging RGB)

Bij de Jaarrekening 2011 was een voorziening dubieuze debiteuren ten laste van de RGB getroffen van € 0,3 mln. Uit actualisatie van de voorziening is gebleken dat de voorziening verlaagd kan worden met € 0,249 mln. Dit bedrag vloeit terug naar de RGB.

I. Verschil EOS PKS (€ 0,1 mln. verlaging RGB)

Eind 2012 is € 0,16 mln. toegevoegd aan de VNP ten laste van het resultaat RGB, vanwege administratieve verschillen tussen het financiële systeem EOS en het systeem voor grondexploitaties PKS.

Bandbreedte Weerstandsvermogen

In de Meerjaren Prognose Grondexploitaties 2012 (MPG) is voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen een risicoanalyse uitgevoerd (op basis stand operationele grondexploitaties 1-1-2012). De analyse heeft betrekking op de veertig belangrijkste bestuurlijk vastgestelde grondexploitaties die samen 96 procent van de nog te realiseren kosten en opbrengsten bevatten. Voor de algemene risico's is een markt- en beleidsanalyse uitgevoerd. Voor de projectspecifieke risico's is een scan uitgevoerd aan de hand van de elementen tijd, geld en inhoud. Met de jaarlijkse actualisatie van het MPG wordt een actueel beeld gegeven van de ontwikkeling van de risico's op de operationele grondexploitaties, het benodigd weerstandsvermogen en de meerjarenprognose RGB.

Op grond van een markt- en projectrisicoanalyse op de operationele grondexploitaties en de deelnemingen is bij het MPG 2012 berekend dat het weerstandsvermogen dient te liggen tussen de € 37,9 en € 46,2 mln. De stand van de RGB is in de jaarrekening 2011 vastgesteld op € 16,0 mln. De RGB was dus te laag. Bij het halfjaarbericht 2012 is de RGB daarom aangevuld met € 24,2 mln. Tegelijkertijd zijn de beheersmaatregelen verder aangescherpt. Naast de bovenstaande overheveling en dotatie aan de RGB is in 2012 verder gewerkt aan de uitwerking en implementatie van de versterkende maatregelen RGB. In het MPG 2010/2011 en de brief "Financiële versterking Reserve Grondbedrijf" (DSO/2010.991) zijn diverse maatregelen voorgesteld, gericht op het versterken van en op het niveau houden van de RGB. In het MPG 2012 was voor € 17 miljoen aan versterkende maatregelen geraamd voor de periode 2012-2015. Hiervan is in 2012 al € 10,4 mln. gerealiseerd. Dit betroffen voornamelijk maatregelen die gericht waren op het verlagen van (rest)begrotingen voor het woonrijp maken. In 2013 vindt verdere optimalisatie van de kosten van grondexploitaties plaats. De stand van de Reserve Grondbedrijf in deze jaarrekening 2012 bedraagt na resultaatbestemming € 47,1 mln. De RGB bevindt zich daarmee net boven het maximum van de gewenste bandbreedte.

4.7 Verbonden partijen

Deze paragraaf gaat in op de partijen waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie onderhoudt en waarin zij tevens een financieel belang heeft. Onder bestuurlijke relatie wordt verstaan: een zetel in het bestuur en/of stemrecht. Van een financieel belang is sprake als de gemeente middelen aan de verbonden partij ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in geval van faillissement van die partij, of wanneer financiële problemen bij de verbonden partij kunnen worden verhaald op de gemeente. De gemeente kent vier soorten verbonden partijen: deelnemingen, gemeenschappelijke regelingen, publiek private samenwerkingsverbanden en publiek publieke samenwerking.

Deelnemingen

Eneco N.V.

Programma:	22 Financiën
Doel:	Op betrouwbare, veilige en maatschappelijke verantwoorde wijze leveren van energie en daaraan gerelateerde producten aan particuliere en zakelijke klanten.
Betrokkenen:	de aandeelhouders van de structuurvennootschap Eneco Holding N.V. zijn ca. 60 gemeenten in Zuid-Holland, Friesland, Noord-Brabant en Noord-Holland. De gemeente Den Haag bezit 16,55% van de aandelen Eneco. Rotterdam heeft ruim 30% en Dordrecht zo'n 9% van de aandelen Eneco in bezit.
Bestuurlijk belang:	de wethouder Financiën en Stadsbeheer vertegenwoordigt Den Haag als aandeelhouder.
Financieel belang:	Eneco keert jaarlijks dividend uit. Voor 2013 is dit begroot op ca. € 16,8 mln.
Ontwikkelingen:	Op grond van wetgeving stelt de Rijksoverheid dat er een splitsing moet worden aangebracht tussen het netwerkbedrijf en het leverings- en productiebedrijf. Eneco is nog ongesplitst. Vanwege lopende juridische procedures over thema is er naar verwachting de komende tijd geen sprake van splitsing. Eneco is met de aandeelhouders in gesprek over de toekomst van het aandeelhouderschap. Momenteel is het wettelijk gezien niet mogelijk om de aandelen van een ongesplitst energiebedrijf openbaar te verkopen. De waardering van de aandelen is opgenomen tegen de verkrijgingsprijs van € 22,7 mln. De aandelen vertegenwoordigen een nominale waarde van € 82,3 mln.

HTM Personenvervoer N.V.

Programma:	22 Financiën
Doel:	Zorg dragen voor een kwalitatief hoogstaand openbaar vervoer in de stad, op een maatschappelijk verantwoorde wijze.
Betrokkenen:	Gemeente Den Haag.
Bestuurlijk belang:	De wethouder Financiën en Stadsbeheer vertegenwoordigt Den Haag als aandeelhouder.
Financieel belang:	De gemeente heeft 100% van de aandelen HTM in handen. Ook heeft zij een deel van het vreemd vermogen van HTM verstrekt.
Ontwikkelingen:	De nieuwe concessie voor het openbaar busvervoer in Den Haag voor de periode 2013-2019 is in 2012 gegund aan de combinatie van HTM en Qbuzz (HTM Buzz). De railconcessie loopt nog tot en met 31-12-2016. In 2012 zijn gesprekken met NS opgestart over een mogelijke deelneming van NS in HTM met als doel het openbaar vervoer te versterken. Op 13 maart 2013 zijn deze gesprekken uitgemond in een overeenkomst, waarbij NS 49% van de aandelen

HTM overneemt. Deze overeenkomst moet op het moment van schrijven van deze tekst nog worden goedgekeurd door de gemeenteraad en de NMA.

N.V. ADO Den Haag

- Programma:** 22 Financiën
- Doel:** De vennootschap heeft ten doel de bevordering van het betaald voetbal in de regio Haaglanden in de zin van de reglementen van de Koninklijke Nederlandse Voetbalbond in de ruimste zin des woords en voorts al hetgeen met het vorenstaande rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn.
- Betrokkenen:** H.P. Beheer B.V., de Vereniging HFC ADO Den Haag en de Gemeente Den Haag.
- Bestuurlijk belang:** De wethouder Jeugd, Welzijn en Sport vertegenwoordigt Den Haag als aandeelhouder.
- Financieel belang:** De gemeente heeft 1 prioriteitsaandeel in handen met een nominale waarde van € 1,65.
- Ontwikkelingen:** De gemeente Den Haag heeft een prioriteitsaandeel in ADO, op basis waarvan het goedkeuring moet verlenen aan de begroting en het jaarplan sociaal maatschappelijke activiteiten van ADO. De afspraken hierover zijn nader uitgewerkt en vastgelegd in een Memorandum of Understanding 2. ADO behaalde voor het eerst in de afgelopen jaren een licht positief resultaat over het voetbalseizoen 2011-2012.

Dunea N.V.

- Programma:** 22 Financiën
- Doel:** Voorzien in de behoefte van drinkwater en industriewater van zowel binnen het distributiegebied, als buiten het distributiegebied. Daarbij moet Dunea voldoen aan de eisen van verantwoord natuurbeheer van het toevertrouwde duingebied met de inachtneming van de eisen van een verantwoorde waterwinning. Tevens beheert Dunea andere onderdelen van de waterketen zoals riolering en afvalwaterzuivering zowel binnen als buiten het distributiegebied.
- Betrokkenen:** Gemeente Den Haag (39,2%), de voormalige EWR-gemeenten (waaronder Leiden, 10%) en een aantal kleinere gemeenten uit de Vlietstreek (o.a. Zoetermeer 9.4%, Leidschendam-Voorburg (6,2%) en Rijswijk (4.1%) zijn aandeelhouder van N.V. Dunea.
- Bestuurlijk belang:** Gemeente Den Haag heeft conform de statuten recht op één plaats in de Raad van Commissarissen. De heer W. Stolte is door Den Haag herbenoemd als Voorzitter van de Raad van Commissarissen. Het aandeelhouderschap van N.V. Dunea is in handen van wethouder Financiën en Stadsbeheer.
- Financieel belang:** Conform de statuten keert Dunea geen dividend uit.
- Ontwikkelingen:** De Drinkwaterwet is vanaf 1 juli 2011 van kracht samen met het Drinkwaterbesluit (een AMvB) en vier ministeriële regelingen. De meeste zaken die hierin geregeld zijn betreffen weinig nieuws en zetten het beleid van de afgelopen jaren voort: eigendom van drinkwaterbedrijven alleen bij Nederlandse overheidslichamen, een wettelijk verplichte prestatievergelijking (benchmarking), toezicht door de inspectie van Infrastructuur en Milieu, maximering van de vermogenskosten,

controletaak ten aanzien van installaties van verbruikers (o.a. legionella) en een zorgvuldig afsluitingsbeleid. Een toevoeging in het Drinkwaterbesluit is dat in bepaalde omstandigheden de minister dan wel de inspecteur advies kan vragen aan de Nederlandse Mededingingsautoriteit. Op grond van deze ministeriële regeling heeft de NMa de minister geadviseerd om de WACC voor 2012 en 2013 op 6% vast te stellen, en de maximale hoogte van de solvabiliteit op 70% bepaald. Dunea blijft met een solvabiliteit die de komende jaren schommelt rond 30% ruimschoots onder het vastgestelde maximum.

Medio juni 2011 heeft de minister aan de Tweede Kamer bericht de motie-Van der Burg (VVD) over afschaffing van de precariobelasting op netwerkleidingen uit te voeren. Er is nog geen tijdstip bekend waarop het wetsontwerp zal worden ingediend. Het streven is naar een uitwerking waarbij de gevolgen voor de decentrale overheden zo beperkt mogelijk worden gehouden, bijvoorbeeld door een overgangstermijn voor de decentrale overheden die nu al precariobelasting heffen. Zoals bekend berekent Dunea de precariobelasting per gemeente door in het vastrecht per huishouden in die gemeente.

Bestuursakkoord Water

Het rijk, provincies, gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven hebben een bestuursakkoord gesloten voor een doelmatig waterbeheer. Als de maatregelen in het bestuursakkoord worden uitgevoerd wordt gestreefd naar een doelmatigheidswinst die kan oplopen tot jaarlijks € 750 mln. in 2020. De te realiseren doelmatigheidswinst per jaar is € 450 mln. in de waterketen waarvan € 380 miljoen bij waterschappen en gemeenten en waarvan € 70 miljoen bij drinkwaterbedrijven. Voor Dunea betekent dat een inspanningsverplichting die ligt tussen € 5 en € 6 mln. Dunea denkt deze inspanningsverplichting te realiseren. In de meerjarenbegroting van Dunea is hiermee rekening gehouden. De inspectie van Infrastructuur en Milieu monitoort jaarlijks de afspraken die in het bestuursakkoord zijn gemaakt.

N.V. Haagsche Milieu Services (HMS)

Programma: 22 Financiën

Doel: Een efficiënte en op een kwalitatief hoogwaardig resultaat gerichte uitvoering van reinigingstaken. Deze reinigingstaken zijn het gevolg van of houden verband met publieke regelgeving evenals op contractuele basis in het algemeen belang. Onder deze reinigingstaken worden verstaan:

- a) inzameling, overslag en het transport binnen het grondgebied van de gemeente Den Haag;
- b) verlening van andere diensten op het gebied van reiniging en het verrichten van aanvullende activiteiten.

Dit alles dient te gebeuren op basis van afgestemde bedrijfsvoering en tegen structureel zo laag mogelijke kosten.

Betrokkenen: De dienst Stadsbeheer van de gemeente Den Haag is opdrachtgever van de NV. Tevens is de algemeen directeur van de dienst Stadsbeheer, technisch voorzitter van de aandeelhoudersvergadering.

Financieel belang:	De gemeente Den Haag is 100% aandeelhouder en in het bezit van het enige prioriteitsaandeel. De gemeente deelt voor 50% in de winst van de NV. De overige 50% gaat naar Van Gansewinkel N.V. (voorheen N.V. AVR Van Gansewinkel). Indien de N.V. verlies maakt dan wordt dit volledig gedragen door Van Gansewinkel N.V.
Bestuurlijk belang:	Het aandeelhouderschap van N.V. HMS is in handen van de wethouder Financiën en Stadsbeheer.
Ontwikkelingen:	Het aantal Ondergrondse Afvalcontainers (ORAC's) is in 2011 fors toegenomen. Van de ruim 1.665 containers eind 2010 is het aantal gestegen naar ruim 2.500 eind 2011. De invoering van ORAC's is succesvol. Het resultaat op straat is duidelijk zichtbaar, de straten zien er, doordat er geen losse zakken meer worden aangeboden, veel schoner en netter uit. De verbeterde governance door het instellen van een Raad van Advies draagt positief bij aan het in beeld houden en beperken van de ondernemingsrisico's. In 2012 is de Raad van Advies omgezet in een Raad van Commissarissen. Mogelijkheden worden bestudeerd om de gemeentelijke veegdienst te integreren in N.V. HMS.

United Fish Auctions N.V. (UFA)

Programma:	22 Financiën
Doel:	Het oorspronkelijke doel was het in stand houden en exploiteren van de visafslag Scheveningen. Begin 2000 zijn de visafslag Scheveningen, visafslag Stellendam en de visafslag Colijnsplaat gefuseerd. Door de fusie en de daarbij behorende positieve synergetische effecten, worden de belangen van de Scheveningse haven beter gediend.
Betrokkenen:	Naast de gemeente Den Haag zijn ook de gemeenten Goedereede en Noord-Beveland aandeelhouders van de N.V. United Fish Auctions.
Financieel belang:	De gemeente Den Haag is in het bezit van 34% van de gewone aandelen UFA. Daarnaast heeft Den Haag, net zoals de gemeente Goedereede één prioriteitsaandeel. Deze prioriteitsaandelen dienen ervoor om te waarborgen, dat beide gemeenten een gelijke invloed op de UFA hebben en alle belangrijke besluiten alleen met instemming van beide prioriteitsaandeelhouders kunnen worden genomen. De UFA heeft 3% cumulatief preferente aandelen, waarvan de gemeente Den Haag 34% in haar bezit heeft. Door deze aandelenstructuur zijn de financiële belangen die de gemeente Den Haag in de visafslag Scheveningen had, bij de fusie gehandhaafd.
Bestuurlijk belang:	Het aandeelhouderschap van de NV UFA is in handen van de wethouder Financiën en Stadsbeheer. Van de vijf leden van de Raad van Commissarissen, worden er twee benoemd op bindende voordracht van de gemeente Den Haag. Het betreft hier echter geen leden van het college van B&W.
Ontwikkelingen:	Uit de omzetcijfers van de Nederlandse visafslagen over de periode 2008 – 2012 blijkt dat UFA een marktaandeel heeft van 18.7%. De Visafslag Scheveningen blijft de 3 ^e visafslag van Nederland in marktaandeel. Ondanks het vertrek van een aantal kotters in 2012 blijft de aanvoer en omzet op peil, onder andere doordat dankzij de vernieuwing in de visserij en het toepassen van innovatief vistuig de omzet per kotter is gestegen.

N.V. Stadsherstel Den Haag en Omgeving

Programma:	19 Ruimtelijke Ordening en gebiedsontwikkeling
Doel:	Het behouden en restaureren van monumentale panden. Na bouwkundig herstel vindt functieherstel plaats door het monument een passende bestemming te geven. De gerestaureerde panden worden door Stadsherstel marktconform verhuurd en in een enkel geval verkocht. Daarnaast behoort de bevordering van monumentenzorg in het algemeen tot de doelstellingen.
Betrokkenen:	Gemeente(n), banken, verzekeringsbedrijven, institutionele beleggers en bouwbedrijven.
Bestuurlijk belang:	Namens de gemeente Den Haag is de heer Ambachtsheer lid van de Raad van Commissarissen.
Financieel belang:	De gemeente Den Haag heeft 23,17% van de aandelen.
Ontwikkelingen:	De subsidieregeling van de Rijksoverheid voor de instandhouding van rijksmonumenten (BRIM) wordt geëvalueerd en mogelijk veranderd. De komende jaren zal daardoor alternatieve financieringen optimaal benut dienen te worden om het restaureren van gemeentelijke monumenten, stadsbeeldbepalende panden of panden die markant zijn te kunnen blijven restaureren.

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten

Programma:	22 Financiën
Doel:	De Bank Nederlandse Gemeenten is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Met gespecificeerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. De strategie van de bank is gericht op het behouden van substantiële marktaandeelen in het Nederlands maatschappelijk domein en het handhaven van een excellente kredietwaardigheid (Triple A). Daarnaast streeft zij naar een redelijk rendement voor haar aandeelhouders. De BNG biedt financiële diensten op maat, zoals kredietverlening, betalingsverkeer, advisering en elektronisch bankieren. Daarnaast neemt zij deel aan projecten in de vorm van publiek-private samenwerking (PPS).
Betrokkenen:	Overheden en instellingen op het gebied van volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs, cultuur en openbaar nut (publieke sector).
Bestuurlijk belang:	de wethouder Financiën en Stadsbeheer vertegenwoordigd Den Haag als aandeelhouder.
Financieel belang:	De bank is een structuurvennootschap. De Staat is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, provincies en een waterschap. De gemeente Den Haag bezit 1.275.456 aandelen (2,3% van het totaal). Aangezien de aandeelhouders van de bank alle overheden zijn, is de BNG vanzelfsprekend onderdeel van de publieke sector. Ieder jaar wordt door de bank dividend uitgekeerd, dat gefixeerd is op 50% van de nettowinst.
Ontwikkeling:	Sinds 1 januari 2011 hanteert de BNG de afspraken die gemaakt zijn in het BASEL III akkoord. Eén van de belangrijkste eisen uit het akkoord is het aanhouden van een hoger minimumbedrag aan eigen vermogen. De BNG zal hierdoor in de periode tot en met 2018 een aanzienlijk bedrag aan extra kapitaal moeten aantrekken. Gegeven het beperkte aantal aandeelhouders (Nederlandse overheden) zal het extra kapitaal voor een zeer groot deel uit de

inhouding van de winst moeten komen. In de toekomst zal rekening gehouden moeten worden met lagere dividenduitkeringen.

N.V. Zuid Hollands Investeringsfonds (ZIF)

Programma:	12 Economie
Betrokkenen:	Naast de gemeente Den Haag zijn de gemeente Delft en een groot aantal Zuid-Hollandse Rabobanken aandeelhouder in het ZIF.
Bestuurlijk belang:	De gemeente levert geen lid van de raad van commissarissen. De gemeente is als aandeelhouder ambtelijk vertegenwoordigd op de jaarlijkse vergadering van aandeelhouders.
Financieel belang:	De aandelen ZIF zijn verworven voor € 453.780 euro. Hiermee heeft de gemeente circa 13% van de aandelen.
Ontwikkelingen:	Het ZIF is op dit moment in onderhandeling over de verkoop van de laatste participatie. Als deze kan worden verkocht, eindigt het bestaansrecht van het ZIF en zal de vennootschap worden geliquideerd. Op de meest recente vergadering van aandeelhouders in oktober 2012 is de verwachting uitgesproken dat dit proces nog in 2012 is afgerond. Dit is niet gehaald. Volgens de huidige inzichten zal het beëindigen van de vennootschap in 2013 plaatsvinden.

World Trade Center BV (WTC)

Programma:	12 Economie
Doel:	Het ontwikkelen, realiseren en exploiteren van een gebouwencomplex genaamd "World Trade Center Den Haag" bestemd voor bedrijven in internationale diensten, handels of goederenverkeer. Tevens houdt de B.V. de WTC-licentie
Betrokkenen:	De gemeente Den Haag is enig aandeelhouder in WTC Den Haag BV.
Bestuurlijk belang:	De gemeente is enig aandeelhouder.
Financieel belang:	Behalve de eerste kapitaalstorting van € 18.000 is er geen financieel belang.
Ontwikkelingen:	De gemeente is eigenaar van de WTC licentie. De WTC licentie is ondergebracht in een Beheer BV. De gemeente heeft onderzocht of, en op welke wijze, de licentie kan worden geëffectueerd om op korte termijn een WTC The Hague te realiseren. Het college heeft besloten als eigenaar van de licentie deze licentie zelf te behouden en te gaan leasen via tussenkomst van een Stichting aan een marktpartij. Het college heeft hiervoor in 2011 een tender uitgeschreven voor eigenaren van bestaande kantoorgebouwen in het gebied Nieuw Centrum. Na een zorgvuldige procedure is de keuze gevallen op het kantoorgebouw Prinsenhof in het Beatrixkwartier (eigendom en exploitatie: Bouwinvest). Na de tender is de Stichting WTC The Hague als toezichthouder voor de realisatie van de WTC formule (namens de gemeente) opgericht. De gemeente heeft met Bouwinvest en de Stichting WTC The Hague de lease overeenkomsten (sub-licentie en een sub-sub-licentieovereenkomst) opgesteld en getekend. De sub-licentie is door de gemeente verleend aan de Stichting WTC The Hague, die deze sub-licentie via een sub-sub-licentie door heeft verleend aan de vastgoedeigenaar Bouwinvest. Op 7 juni 2012 is het World Trade Center The Hague officieel en feestelijk geopend. In het verlengde hiervan is op 13 september 2012 de WTC The Hague International Business Club opgericht.

OCW Panden BV / CV

Programma:	22 Financiën
Doel:	De CV en BV zijn in liquidatie. De gemeente heeft in 2004 panden met een maatschappelijk doel van de NV's Woningbeheer en Stedelijk Belang overgenomen. Omdat deze panden niet in de bestaande gemeentelijke structuren ingepast konden worden is besloten om de panden tijdelijk in een CV met als beherend vennoot een BV onder te brengen. Eind 2007 na renovatie van een gedeelte van de panden en inventarisatie van alle panden zijn de panden aan OCW verkocht.
Betrokkenen:	de aandeelhouder van de BV en belanghebbende van de CV is de gemeente Den Haag. Directeur OCW en een medewerker van OCW zijn (onbezoldigd) respectievelijk directeur van de CV en BV
Bestuurlijk belang:	de wethouder Financiën en Stadsbeheer vertegenwoordigt Den Haag als aandeelhouder.
Financieel belang:	De CV en BV zijn in liquidatie. Nog in 2013 zullen de directieleden om ontslag verzoeken en circa € 0,2 mln. overschot overdragen aan de gemeente.

N.V. Woningbeheer (in liquidatie)

Programma	22 Financiën
Doel:	Het beheer danwel verkoop van de panden conform het besluit van de Gemeente in december 2004.
Betrokkenen:	Gemeente Den Haag.
Financieel belang:	De gemeente bezit 100% van de aandelen van N.V. Woningbeheer
Bestuurlijk belang:	Het aandeelhouderschap is in handen van de wethouder Stadsontwikkeling, Volkshuisvesting en Integratie.
Ontwikkelingen:	Oorspronkelijk was de liquidatie van Woningbeheer N.V. gepland voor 2010. De afwikkeling van de liquidatie heeft meer tijd in beslag genomen dan gedacht. De liquidatie wordt begin 2013 afgerond. Staedion had als enige bezwaar gemaakt, maar heeft dat bezwaar eind 2012 ingetrokken. Deze verbonden partij is verantwoord in programma 22 Financiën.

Gemeenschappelijke regelingen

Harnaschpolder (Delft , Midden-Delftland)

Programma:	12 Economie
Doel:	Het ontwikkelen van 80 ha. bruto bedrijventerrein voor standaard en hoogwaardige bedrijven. Harnaschpolder vervult een belangrijke functies voor Haagse uit te plaatsen bedrijven uit de te herstructureren of transformeren (binnen)stedelijke bedrijventerreinen. Het ontwikkelen van het in de gemeente Midden-Delfland gelegen (toekomstige) bedrijventerreinen Harnaschpolder. De hoofdactiviteiten om dit te realiseren bestaan uit de verwerving van gronden, het bouw- en woonrijp maken hiervan en de uitgifte van deze gronden aan bedrijven.
Betrokkenen:	De gemeenten Den Haag, Midden-Delfland en Delft.
Bestuurlijk belang:	Het algemeen bestuur telt negen leden (drie leden per gemeente). Op dit moment zijn de Haagse leden van het algemeen bestuur afkomstig uit het college. Voor Midden-Delfland zijn deze leden op dit moment nog afkomstig uit de raad. Het dagelijks bestuur bestaat uit drie leden, waarvan elke gemeente één lid benoemt. De leden zijn wethouders.

- Financieel belang: Den Haag participeert risicodragend in de grondexploitatie. Indien het saldo van de grondexploitatie tussen € 0 en € 5,44 mln. positief of negatief bedraagt dan wordt het resultaat gelijk verdeeld tussen de drie deelnemende gemeenten. Als het saldo lager is dan € 5,44 mln. negatief of groter dan € 5,44 mln. positief dan betaalt c.q. ontvangt Den Haag 65% over het bedrag onder c.q. boven deze grens.
- Ontwikkelingen: Het bedrijfenschap Harnaschpolder, zijnde een gemeenschappelijke regeling tussen Delft, Midden-Delfland en Den Haag met een voorlopige looptijd tot eind 2013, zal in totaal circa 50 hectare netto bedrijventerrein realiseren. De uitgiftetermijn is per 1 januari 2012 verstraagd van 2016 tot 2019. Naast bedrijvigheid biedt de locatie ook ruimte voor kleinschalige woningbouw (inclusief woon-werkwoningen). Voor de komende jaren is een fasering gehanteerd van circa 5 hectare per jaar. Dit is gebaseerd op de behoefte van de regio voor de komende jaren. In 2011 is, ondanks de kredietcrisis, 3 hectare uitgegeven en zijn al een aantal grondreserveringsovereenkomsten voor 2012 getekend. Thans in 2013 lopen er diverse gesprekken met gegadigden en zijn de partijen met elkaar in overleg hoe de gemeenschappelijke regeling voortgezet kan worden.

Industrieschap Plaspoelpolder (IPP) (Rijswijk)

- Programma 12 Economie
- Doel: Ontwikkeling van de bedrijventerreinen Hoornwijk, Wateringse Veld en Ypenburg deelplan 21. Herstructurering Landtong (Plaspoelpolder), revitalisering Plaspoelpolder. Broekpolder bevindt zich in de beheerfase.
- Betrokkenen: De gemeenten Den Haag en Rijswijk.
- Bestuurlijk belang: Het dagelijks bestuur bestaat uit vier leden, waarvan twee wethouders uit Den Haag. Het algemeen bestuur telt zes leden, waarvan drie wethouders uit Den Haag.
- Financieel belang: Positieve of negatieve eindsaldi op de grondexploitaties worden gelijk verdeeld tussen de twee gemeenten. De grondexploitatie Hoornwijk sluit op € 1,6 mln. NCW, de grondexploitatie Wateringse Veld op € 8,6 mln. NCW en de grondexploitatie Ypenburg deelplan 21 sluit op € 0,1 mln. negatief NCW. De algemene reserves zijn, conform begroting, per 1 januari 2012 € 18,5 mln. Inclusief de reserve voorlopige winsten bedroeg per 1 januari 2012 het totaal eigen vermogen € 27,7 mln.
- Ontwikkelingen: Het IPP heeft in 2012 moeten constateren dat de doelstellingen van een jaar eerder, zoals opgenomen in de programmabegroting 2012, zowel financieel als beleidsmatig niet zijn gehaald. Er is vertraging opgelopen waardoor minder inkomsten zijn binnengekomen dan geraamd. Ook heeft zich een aantal risico's gemanifesteerd waarvoor voorzieningen zijn getroffen door het IPP. Per deellocatie/grondexploitatie zijn de resultaten als volgt: Bedrijventerrein Ypenburg, deelplan 21: de laatste kavels zijn aangesloten op de openbare ruimte. Alle voorbereidingen voor de overdracht van het openbaar gebied aan de gemeente Den Haag zijn afgerond. Halverwege 2012 werd het IPP onverwachts geconfronteerd met de gevolgen van het uitblijven van betaling van een koopsom op kavel 17 en de toepassing van het retentierecht. Deze ontwikkeling heeft ertoe geleid dat IPP de vastgoedontwikkeling van dit complex nu zelf realiseert.

Bedrijventerrein Wateringse Veld: dit bedrijventerrein bevindt zich in de afrondende fase. Slechts een aantal kavels is nog beschikbaar. De huidige marktomstandigheden hebben geleid tot vertraging in de uitgifte. Hoornwijk, N-kavel: de N-kavel is de laatste nog uit te geven kavel. Uitgifte van deze kavel wordt belemmerd door het geplande tracé van de Rotterdamsebaan over deze kavel. Hierover is het IPP in overleg met de gemeente Den Haag. Landtong, Plaspoelpolder: het IPP heeft in 2012 met Heembouw Ontwikkeling een grondreserveringsovereenkomst gesloten voor de herontwikkeling van de Landtong tot locatie voor MKB-bedrijvigheid. De acquisitie en verkoop zijn gestart. Tegelijkertijd wordt de locatie bouwrijp gemaakt.

Overige ontwikkelingen:

Convenant ZKD: de uitvoering van het in 2011 door de gemeente Den Haag, de belangenvereniging ZKD en het IPP gesloten convenant gaat ook in 2012 door. Het IPP levert een financiële bijdrage aan de revitalisering van het openbaar gebied, die door de gemeente wordt uitgevoerd. Ook is een plan van aanpak voor Dekkershoek gemaakt en staat het onderwerp duurzaamheid op de agenda van de convenantpartners.

Samenwerkingsafspraken regio: in het kader van de regionale samenwerking bedrijventerreinen hebben de vijf deelnemende gemeenten de afspraken gemaakt in de intentieovereenkomst in 2012 verder geconcretiseerd en bestuurlijk vastgelegd in zogenaamde samenwerkingsafspraken. Deze afspraken houden in een geactualiseerd programma (welke bedrijventerreinen worden waar en wanneer gerealiseerd), een versterking van het onderscheidend vermogen van de verschillende terreinen met als doel een betere positionering in de markt, de oprichting van een gezamenlijk loket en het gezamenlijk uitvoeren van marketing en acquisitie.

Stadsgewest Haaglanden 1995

Programma:	4 Openbare Orde en Veiligheid
Doel:	Het behartigen van belangen met een regionaal karakter ten einde een evenwichtige en voorspoedige ontwikkeling in het gebied van de Haagse regio te bevorderen.
Betrokkenen:	gemeenten Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer.
Bestuurlijk belang:	Het stadsgewest Haaglanden vindt zijn wettelijke basis in hoofdstuk 5 van de Wet gemeenschappelijke regelingen (WGR-plus). Het voorzitterschap van het dagelijks en algemeen bestuur is opgedragen aan de burgemeester van Den Haag. In het dagelijks bestuur neemt een lid van het college van Den Haag deel. In het algemeen bestuur wordt deelgenomen door 26 Haagse leden.
Financieel belang:	De totale uitgaven van Haaglanden over 2013 zijn (in de ontwerpbegroting Haaglanden 2013) geraamd op circa € 480 mln. De inkomsten van Haaglanden bestaan grotendeels uit rijksbijdragen voor regionale taken, zoals openbaar vervoer, infrastructuur etc. (de BDU), en enkele provinciale bijdragen en subsidies. Via de gemeentelijke bijdragen worden hoofdzakelijk de algemene bestuurskosten en de instandhouding van de ambtelijke organisatie van Haaglanden gedekt, alsmede het regionale Groenfonds. De verdeling van die bijdragen vindt plaats op basis van een verdeelsleutel die is gerelateerd aan het

aantal inwoners. Het gaat hier om een relatief gering deel van de totale inkomsten: in totaal dragen de gemeenten via de 3 soorten bijdragen ca. € 16,6 mln. bij. Dit zijn: de algemene bijdrage per inwoner in de bestuurskosten, de bijdrage in het regionaal Groenfonds en de gemeentelijke bijdrage in het Mobiliteitsfonds. Voor Den Haag bedraagt de algemene bijdrage per inwoner in 2013 € 5,46, is de geraamde bijdrage aan het regionaal Groenfonds (ten laste van het programma Leefomgeving) 1 euro per inwoner en is de bijdrage in het Mobiliteitsfonds vastgesteld op € 8,67 per inwoner. Alles bijeen gaat het voor Den Haag in 2013 om € 2,75 mln. aan algemene bijdrage, iets meer dan € 1 mln. voor het Groenfonds en om ca. € 4,4 mln. voor het Mobiliteitsfonds.

Ontwikkelingen: Het regeerakkoord van het kabinet Rutte I bevatte het voornemen om de wettelijke WGR-plus-status van de samenwerkingsverbanden, waaronder van Haaglanden, te beëindigen en de daarbij behorende wettelijke taken (met name die op het gebied van het regionale openbaar vervoer) elders neer te leggen. Het kabinet Rutte II heeft in zijn regeerakkoord het voornemen tot opheffing Wgr-plus overgenomen. Het is nog niet met een nadere uitwerking hiervan gekomen. Het wetsvoorstel wordt eind januari 2013 verwacht. Over de toekomstige plaats van de regionale Verkeers- en Vervoerstaken die nu bij het Stadsgewest Haaglanden zijn belegd, is nog niets bekend. Wel is al bekend dat de provinciale/regionale Jeugdzorgtaken per 1 januari 2015 bij de gemeenten zullen worden neergelegd. Deze voornemens zullen tot gevolg hebben dat nut en noodzaak van het voortbestaan van het huidige Stadsgewest Haaglanden in het geding zijn. Zeker afgezet tegen de voortgaande noodzaak voor de gemeenten om op de uitgaven te bezuinigen. Er zijn alsdan geen wettelijke taken meer voor het Stadsgewest. Voor grote delen van de ambtelijke organisatie van Haaglanden is er dan geen werk meer. De gemeente Den Haag is in die situatie voorstander van het opheffen van het Stadsgewest. Deze opheffing zal in meer of mindere mate leiden tot frictiekosten, die voor rekening van de gemeenten, waaronder Den Haag komen. Omvang daarvan is nog niet te bepalen en zal er mede van afhangen hoe snel en op welke wijze de ambtelijke organisatie van het stadsgewest kan worden afgebouwd en of sommige medewerkers kunnen worden ingezet in de te vormen Metropoolregio of kunnen worden geplaatst bij de gemeenten. De Haaglandengemeenten zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het regelen van de financiële en personele gevolgen van een opheffing van het stadsgewest. E.e.a. is op zijn vroegst aan de orde in 2014.

Veiligheidsregio Haaglanden

Programma: 4 Openbare Orde en Veiligheid

Doel: Het bevorderen van goede samenwerking tussen de hulpdiensten, gemeenten en andere partners in de regio op het gebied van crisisbeheersing.

Betrokkenen: De besturen van de gemeenten Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer.

Bestuurlijk belang: Het voorzitterschap van het dagelijks en algemeen bestuur is opgedragen aan de burgemeester van Den Haag. Tijdens crises en rampen die de gemeentelijke grenzen overschrijden kan de burgemeester van Den Haag besluiten als voorzitter van de veiligheidsregio het opperbevel naar zich toe te trekken.

Financieel belang:	De bijdrage van de gemeente Den Haag aan de Veiligheidsregio Haaglanden voor de taken Brandweer en Rampenbestrijding en Strandveiligheid is voor 2013 begroot op € 38,819 mln. Dit is inclusief de bijdrage vanuit de dienst DSO, voor advisering in het kader van bouwvergunningen. Daarnaast is er budget beschikbaar (€ 5,015 mln.) ter dekking van de kosten voor de FLO-regelingen, de FPU+ en de ziektekostenregeling gepensioneerden voor oud-medewerkers van de Haagse Brandweer en voor vernieuwing van brandkranen.
Ontwikkelingen:	Per 1 oktober 2010 is de Brandweer van de gemeente Den Haag formeel opgegaan in de veiligheidsregio Haaglanden (VRH). Samen met de andere deelnemende gemeenten draagt de VRH zorg voor onder meer de voorzieningen voor de (regionale) brandweertaken. De Brandweer wordt geconfronteerd met een bezuiniging die de komende jaren moet worden doorgevoerd. De aanpak van deze bezuiniging is in 2012 vervat in het visiedocument 'Op koers', waarmee het Algemeen Bestuur van de VRH heeft ingestemd. Kern van deze aanpak is dat binnen Brandweer Haaglanden een strategische koerswijziging wordt doorgevoerd in plaats van een lange lijst met verbeterprojecten. Naast een goedkopere brandweer moet deze aanpak ook leiden tot een brandweer met een hoger maatschappelijk rendement. Hiermee is in 2012 een begin gemaakt via het vernieuwen van de repressieve taak van de brandweer en meer te investeren in het voorkomen van incidenten (brandveilig leven). Voor deze koerswijziging heeft Brandweer Haaglanden binnen de meerjarige bezuinigingstaakstelling € 2,7 miljoen vrijgemaakt.

Publiek Private Samenwerking

Wateringse Veld

Programma:	18 Wonen
Doel:	De grondexploitatie Wateringseveld OCWV is verantwoordelijk voor de stedenbouwkundige planontwikkeling en kwaliteitsbewaking, de verwerving, het bodemonderzoek, de sanering en het bouw- en woonrijp maken.
Betrokkenen:	De gemeente Den Haag en Bouwfonds MAB Ontwikkeling CVG. De gemeente Den Haag participeert voor 50% in de besluitvorming van de CV. De gemeente participeert voor 50% in Wateringseveld Beheer BV (de beherend vennoot van de CV, die voor 2% participeert in de CV) en is 100% eigenaar van Participatiemaatschappij Wateringseveld I BV, die voor 49% participeert in de CV. Wateringseveld Beheer BV kent geen Raad van commissarissen, maar een Stuurgroep Wateringse Veld, waarin Bouwfonds en de gemeente Den Haag zitting hebben.
Financieel belang:	De gemeente Den Haag participeert voor 50% in de risico's.
Ontwikkelingen:	In de loop van 2012 is duidelijk geworden dat de voorgenomen liquidatie vooralsnog niet uitvoerbaar is, omdat een aantal lopende dossiers nog niet geschikt zijn om te worden bedeed. Partijen streven er thans naar om uiterlijk 1 april 2013 overeenstemming te hebben bereikt over de maximale afbouw van de OCWV. Uitsluitend de dossiers en werkzaamheden die niet kunnen worden toebedeeld aan één van de partijen zullen in OCWV blijven. De aldus resterende "mini-OCWV" zal deze dossiers en werkzaamheden afhandelen c.q. uitvoeren.

Ontwikkelingsbedrijf Leidschenveen (OBL)

Programma:	19 Ruimtelijke Ordening en gebiedsontwikkeling
Doel:	Het voeren van de grondexploitatie voor de VINEX-locatie Leidschenveen. Het OBL is verantwoordelijk voor de stedenbouwkundige planontwikkeling, sanering, verwerven en het bouw- en woonrijp maken.
Betrokkenen:	De gemeente Den Haag, de ontwikkelaars BPL (o.a. Heijmans Trebbe), AM Wonen, Bouwfonds en BAM vastgoed zijn bij het OBL betrokken. De gemeente participeert voor 50% in Ontwikkelingsbedrijf Leidschenveen Beheer BV (de beherend vennoot van Ontwikkelingsbedrijf Leidschenveen CV, BV participeert voor 2% in de CV) en is 100% eigenaar van BV Participatiemaatschappij 's-Gravenhage, die voor 49% participeert in de CV. Zo heeft de gemeente voor 50% zeggenschap in de CV.
Bestuurlijk belang:	Het bestuur van Ontwikkelingsbedrijf Leidschenveen Beheer BV staat onder toezicht van een Raad van commissarissen van vijf personen. De voorzitter en twee commissarissen worden geleverd door de gemeente Den Haag.
Financieel belang:	Den Haag deelt voor 50% in het grondexploitatieisico.
Ontwikkelingen:	Het OBL zal de komende jaren nog de percelen t.b.v. ruim 50.000 m ² bvo kantoren en percelen t.b.v. 220 appartementen moeten uitgeven. Gelet op de huidige marktsituatie en de door Den Haag gekozen kantorenstrategie lijken kantoren niet meer het meest optimale en gewenste programma voor de eerst genoemde percelen. Het OBL heeft in 2012 onderzoek laten verrichten naar een alternatieve invulling. De in het OBL participerende partijen spannen zich in om medio 2013 overeenstemming te bereiken over deze alternatieve invulling, de gevolgen daarvan voor de grondexploitatie en ontwikkel-/productierechten, en de voortzetting van de financiering van het OBL door de gemeente.

Winkelpanden Den Haag B.V. / C.V.

Programma:	19 Ruimtelijke Ordening en gebiedsontwikkeling
Doel:	Het beheer van een aantal voormalige panden van N.V. Woningbeheer. De CV is eigenaar van 127 verhuurbare winkelunits en is een uitvoeringsinstrument van het gemeentelijk beleid voor de ontwikkeling en branchering van de winkelstraten.
Betrokkenen:	De gemeente Den Haag en Staedion (was Stedelijk Belang NV, gemeente heeft aandelen in 2008 verkocht aan Staedion)
Bestuurlijk belang:	Het aandeelhouderschap van Winkelpanden Den Haag is in handen van de wethouder SWE.
Financieel belang:	De gemeente participeert voor 49% in Winkelpanden Den Haag CV; hiernaast participeert Winkelpanden Den Haag BV, waarvan Den Haag 50% van de aandelen heeft, voor 2% in de CV. De gemeente heeft een doorslaggevende stem in de besluitvorming rond branchering, huurprijzen en de vervreemding van winkelpanden.
Ontwikkelingen:	Van 12 winkelruimtes zijn de winkelpuizen aangepakt. Tevens is het achterstallig onderhoud van de bovenwoningen weggewerkt. De renovatiewerkzaamheden van de panden aan de Stationsweg 69/75 (2 winkelruimtes, 2 bovenwoningen en 6 studio's) zijn eind 2012 helemaal uitgevoerd. Voor de winkelruimte op Stationsweg 69 is een aspirant-huurder. In Stationsweg 75 zal een tijdelijke invulling komen (pop-up store), totdat een huurder gevonden is. De woningen zijn alle verhuurd aan studenten en starters.

In 2012 is verder gewerkt aan de voorbereidingen om het funderingsherstel en de renovatiewerkzaamheden aan het pand aan de Boekhorststraat 101 aan te pakken, in samenwerking met de WOM. De werkzaamheden zullen rond zomer 2013 aanvangen. Voor het gehele bezit van Winkelpanden Den Haag is in 2012 opdracht gegeven om de meerjaren onderhoudsplannen te actualiseren. Winkelpanden Den Haag heeft in 2012 drie overlast gevende horecapanden leeg gekregen in de Stationsbuurt door middel van een aantal juridische procedures die Winkelpanden Den Haag heeft gestart richting de huurders vanwege illegaliteiten en overlast. Voor deze panden zijn inmiddels kandidaat-huurders. Winkelpanden Den Haag hanteert een selectief verhuurbeleid voor haar (bedrijfs)panden en zoekt daarbij afstemming met de afdeling Economie. Het winkelcentrum Bazar heeft te maken met leegstand. Winkelpanden Den Haag is in samenwerking met een student van de Haagse Hogeschool aan het onderzoeken welke toekomstige bestemming aan het pand gegeven zou kunnen worden en/of hoe het pand beter aansluiting zou kunnen vinden op de ontwikkelingen in de Stationsbuurt (studentenhotel etc.). In 2012 zijn er geen panden verkocht of gekocht. Momenteel wordt in overleg met gemeente Den Haag en Staedion bekeken waar eventueel panden zouden kunnen worden gekocht, die passen binnen de doelstellingen van Winkelpanden Den Haag CV.

Starterspanden Den Haag B.V. / C.V.

Programma:	19 Ruimtelijke Ordening en gebiedsontwikkeling
Doel:	Het beheer van een aantal voormalige panden van N.V. Woningbeheer. De CV is een uitvoeringsinstrument van de gemeente voor de huisvesting van startende ondernemingen
Betrokkenen:	De gemeente Den Haag en Staedion (was Stedelijk Belang NV, gemeente heeft aandelen in 2008 verkocht aan Staedion)
Bestuurlijk belang:	Het aandeelhouderschap van Starterspanden Den Haag is in handen van wethouder SWE.
Financieel belang:	De gemeente participeert direct voor 89% in Starterspanden Den Haag CV; Starterspanden Den Haag BV, waarvan Den Haag voor 99% eigenaar is, participeert voor 9% in de CV.
Ontwikkelingen:	Starterspanden Den Haag heeft een subsidie gekregen van de gemeente Den Haag om het pand De Schilde aan de Televisiestraat 2-4 een nieuwe impuls te geven. Deze subsidie is bedoeld om de veiligheid in en om het pand te verbeteren en het gebouw op de kaart te zetten. In 2012 is verder onderzoek gedaan naar de bouwkundige gesteldheid van het pand. Naar aanleiding van dit onderzoek is besloten om eerst meer marktonderzoek uit te voeren naar de mogelijkheden naar eventuele bestemmingswijziging. De subsidietermijn loopt tot 1 januari 2014. Het leegstandspercentage in m ² VVO is 60%. In de overige bedrijfsruimtecomplexen is de leegstand relatief laag. Daar waar frictieleegstand is, zijn over het algemeen vrij snel nieuwe huurders gevonden. In het complex de Energiestraat staan nu enkele units leeg, waar het lastiger is om huurders voor te vinden. Voor het gehele bezit van Starterspanden Den Haag is in 2012 opdracht gegeven om de meerjaren onderhoudsplannen te actualiseren. De gemeente Den Haag heeft Starterspanden Den Haag in 2012 verzocht om onderzoek te doen naar aankoop van het pand aan de Uitenhagestraat 90. Starterspanden Den Haag heeft onderzoek gedaan naar herontwikkeling naar kleine bedrijfsruimtes voor starters en de uitkomsten van dit resultaat naar de

gemeente Den Haag gezonden. Op dit moment heeft Starterspanden Den Haag nog geen reactie ontvangen op de uitkomsten van het onderzoek. Er zijn geen panden aangekocht of verkocht in 2012.

WOM. Stationsbuurt - Oude Centrum B.V. / C.V.

Programma:	19 Ruimtelijke Ordening en gebiedsontwikkeling
Doel:	Op 5 juli 2007 is door de raad het voorstel van het college inzake Ontwikkelingskader WOM Stationsbuurt-Oude Centrum als herstructureringsplan conform art.7, eerste lid van de Wet Stedelijke Vernieuwing vastgesteld. De WOM is belast met de uitvoering van dit herstructureringsplan. In het beleidskader van de WOM zijn de volgende doelstellingen geformuleerd: a. onderhoud en herontwikkeling van locaties; b. leefbaarheid en veiligheid in het gebied verbeteren; c. ondersteunen van bestaande beleidsinitiatieven en het stimuleren van de creatieve sector en de economische bedrijvigheid. De WOM wil deze generieke doelstelling bereiken door: - vastgoed te verwerven, ontwikkelen en exploiteren; - er op toe te zien dat het verhuurde vastgoed in overeenstemming met de huurovereenkomst in gebruik is en dat er geen sprake is van illegale activiteiten; - samenwerkingsverbanden aan te gaan met derde partijen om over te gaan tot (gedeeltelijke) herontwikkeling van het gebied
Betrokkenen:	Gemeente Den Haag en Staedion (via NV Stedelijk Belang)
Bestuurlijk belang:	De directie van WOM BV bestaat uit twee personen op voordracht van de Gemeente Den Haag (de heer Th.J.M. Houdijk) en vereniging Staedion. De AvA bestaat uit drie leden, één lid namens de Gemeente Den Haag (de heer H.J. Neeft), één lid namens NV Stedelijk Belang en één lid namens Staedion. Het bestuur WOM CV berust bij de beherend vennoot (WOM BV). De stille vennoten en de beherend vennoot zijn vertegenwoordigd in de Raad van Vennoten. NV Stedelijk Belang, Staedion en WOM BV zijn vertegenwoordigd door de bevoegde statutaire bestuurders. De Gemeente Den Haag wordt vertegenwoordigd door de Algemeen Directeur van de Dienst Stedelijke Ontwikkeling, de heer L. Kok. De gemeente bezit 49,5% van de aandelen in de WOM BV, die voor 10% participeert in de CV. Tevens participeert de gemeente voor 43% (zeggenschap) direct in de CV.
Financieel belang:	Het aandeel van de gemeente in het commanditair kapitaal en de reserves van de CV is 7,37%.
Ontwikkelingen:	De WOM heeft in het eerste kwartaal van 2012 de werkzaamheden in het kader van het wegwerken van achterstallig onderhoud aan de panden afgerond. Het grootste complex waaraan in dat kader in 2012 nog werkzaamheden zijn uitgevoerd is het appartementencomplex Van Hogendorpstraat 13 t/m 19 F. Om ervoor te zorgen dat de panden ook in de toekomst goed onderhouden blijven, zijn voor alle panden meerjaren onderhoudsprogramma's opgesteld. In 2012 is een start gemaakt met de uitvoering van dit reguliere onderhoud. Verder is in 2012 één, door de gemeente aangewezen renovatieproject (zogenaamde prioriteitspand) afgerond. In augustus 2012 zijn vijf appartementen opgeleverd aan het Zieken 187 tot en met 195. In september 2012 is de WOM,

Vroondaal Sloten een ander profiel geven dan Bomen: hierdoor wordt de doelgroep voor Vroondaal maximaal verbreed.
De nieuwe visie is in juni 2011 vastgesteld door het College van B&W en is in 2012 uitgewerkt in een Stedenbouwkundig Plan en een nieuwe grondexploitatie, dat in het 1e kwartaal in de vorm van een projectdocument ter vaststelling aan het College van B&W wordt aangeboden.

Ontwikkelingsmaatschappij Vroondaal BV/CV – Vroondaal VEM Doel

- Programma: 19 Ruimtelijke Ordening en gebiedsontwikkeling
- Doel: Het projectmatig ontwikkelen van woningen. Dat wil zeggen het voor eigen rekening en risico zorg dragen voor de ontwikkeling en realisatie van vastgoedprojecten en de verkoop hiervan aan derden. Minimaal 30% en maximaal 70% van het totale programma van Vroondaal, zijnde 800 - 1.000 woningen zal projectmatig worden ontwikkeld door de OMV. Dit betreft zowel appartementen als tweekappers en vrijstaande woningen.
- Betrokkenen: Gemeente Den Haag, Bouwfonds Ontwikkeling BV (dochter van RABO Vastgoed) en Synchron BV, voorheen Johan Matser projectontwikkeling.
- Bestuurlijk belang: De directie van de VEM wordt aangestuurd door een Raad van Commissarissen, de aandeelhouders en de vennoten. Den Haag levert twee commissarissen, in totaal worden drie commissarissen benoemd.
- Financieel belang: De gemeente participeert voor 100% in de Participatie Ontwikkelingsmaatschappij Vroondaal BV en voor 50% in de Vastgoedexploitatie maatschappij Vroondaal Beheer BV. De Participatie Ontwikkelingsmaatschappij participeert voor 48% en de Beheer BV participeert voor 4% in de Ontwikkelingsmaatschappij Vroondaal CV. In totaal deelt de gemeente dus voor 50% in het grondexploitatie risico van de CV.
- Ontwikkelingen: De hierboven beschreven nieuwe visie op de ontwikkeling van Vroondaal heeft een toename van het aantal projectmatig te bouwen woningen tot gevolg. Echter om concurrentie te bevorderen wordt de projectmatige realisatie van woningen voor 50% opgedragen aan de ontwikkelaars die participeren in de VEM. Voor het andere deel worden andere ontwikkelende partijen gezocht.

Haagsche Hitte /Aardwarmte BV/CV

- Programma: 20 Milieu & Duurzaamheid.
- Doel: De aanleg en exploitatie van een geothermiebron met distributienetwerk en andere daaraan gerelateerde voorzieningen waarmee aardwarmte wordt benut ten behoeve van warmtevoorziening aan woningen en andere afnemers in en rond de gemeente Den Haag.
- Betrokkenen: Naast de gemeente Den Haag zijn Vestia, Staedion, Haagwonen, ENECO en E.ON (via tussen-BV's) ieder voor 1/6 deel aandeelhouder.
- Bestuurlijk belang: De directie van Haagse Hitte BV wordt gevormd door dhr. H. Harms. De directie van VOF Aardwarmte Den Haag bestaat uit twee personen en staat onder toezicht van de stuurgroep Geothermie. De stuurgroep Geothermie bestaat uit 6 personen zijnde de directeuren van de deelnemende BV's. Namens de gemeente Den Haag is dit Haagse Hitte BV. Namens de gemeente heeft de wethouder Bouwen & Wonen zitting in de AvA.
- Financieel belang: Het in te brengen kapitaal door de gemeente bedraagt € 2,5 mln.
- Ontwikkelingen: Voor deelneming Aardwarmte Den Haag was de verwachting dat deze in 2013 rendement zou opleveren. Uitgangspunt was de volgens een garantielijst

overeengekomen aansluiting van 3770 corporatie-woningen. Vertragingen in de bouw leiden volgens de afspraken tot uitstel in de betaling van de aansluitbijdrage van maximaal 1 jaar t.o.v. de planning conform de garantielijst. In 2012 is duidelijk geworden dat aanvullende investeringen nodig zijn om het project operationeel te krijgen en het project sterk te leiden heeft onder de achterblijvende aansluiting van woningen. Dit heeft geleid tot liquiditeitsproblemen bij de VOF waarvoor aan vennoten een lening is gevraagd (voor Den Haag € 0,66 mln.). Voorts blijkt dat de financiële positie (en vooruitzichten) voor de corporaties verslechterd is en zij niet meer (mogen/willen) investeren in projecten zoals Aardwarmte Den Haag. Zij zijn voornemens uit de VOF te stappen.

Publiek Publieke Samenwerking

Coöperatie Wigo4it U.A.

- Programma:** Wigo4it is betrokken bij het merendeel van de dienstverlening van de dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheidsprojecten en niet alleen op een specifiek programma.
- Doel:** Het doel van Wigo4it is om t.b.v. de sociale diensten van de G4 als 1 partij op te treden, om hergebruik, ontwikkeling en gezamenlijk beheer van ict-systemen mogelijk te maken. Deze samenwerking moet leiden tot een verbetering van de effectiviteit en doelmatigheid op het gebied van ICT. Verder heeft Wigo4it een belangrijke coördinerende en faciliterende rol bij intergemeentelijke communicatie- en overlegvormen.
- Betrokkenen:** De belangrijkste andere partijen in de deelneming zijn de Sociale Diensten van de gemeentes Amsterdam, Rotterdam en Utrecht.
- Bestuurlijk belang:** De deelnemende gemeentes sluiten iedere aansprakelijkheid uit van Wigo4it, tenzij de schade het gevolg is van opzet of bewuste roekeloosheid van Wigo4it. Verder is Wigo4it beperkt aansprakelijk als zij ter zake van de schade van de deelnemende gemeente verhaal heeft op een derde. De aansprakelijkheid van Wigo4it is dan beperkt tot het door Wigo4it daadwerkelijk ontvangen bedrag van het verhaal verminderd met de kosten ter zaken van het verhaal. Voor het overige zijn er geen specifieke afspraken gemaakt. Dit betekent dat er dus in ieder geval risico wordt gelopen over het geld dat gemeente Den Haag in Wigo4it heeft gestoken (deel startkapitaal á €25.000 en het aandeel van de gemeente Den Haag in de exploitatielasten van Wigo4it). De kosten die de gemeente Den Haag maakt voor Wigo4it, bestaan uit de jaarlijkse contributie en de verrekening van de bewezen diensten/producten die direct toe te wijzen zijn aan een gemeente. De jaarlijkse contributie wordt verrekend naar rato van het aantal WWB-ers per gemeente. Dit percentage lag voor de gemeente Den Haag in 2012 op 20%. Doordat de Algemeen directeur van de dienst SZW Den Haag bestuurslid is van Wigo4it, kan de Gemeente Den Haag invloed uitoefenen op het (financiële) beleid van de coöperatie. Verder heeft de wethouder SWE zitting in de ledenvergadering. Wigo4it is betrokken bij het merendeel van de dienstverlening van de dienst Sociale zaken en Werkgelegenheidsprojecten en niet alleen op een specifiek programma.
- Financieel belang:** Kwantitatieve weergave en korte toelichting van de financiële bijdrage die Den Haag levert en wat het Den Haag oplevert. Dankzij de samenwerking binnen de G4 op het terrein van ICT worden kostenbesparingen gerealiseerd.

Deze besparingen worden gerealiseerd uit o.a. de besparing op onderhouds- en beheerskosten omdat deze volledig gedeeld worden met andere gemeenten. Deze besparingen kunnen dan deels ingezet worden voor innovatieve projecten die de gemeente Den Haag anders niet zou kunnen financieren. De voordelen zijn niet direct toewijsbaar aan één programma, omdat de ICT-kosten door de dienst als geheel betaald zullen worden en achteraf via een verdeelsleutel naar de programma's belast zullen worden.

Ontwikkelingen: Vanaf eind 2011 en doorlopend in 2012 is Wigo4it bezig geweest met de systeemaanpassing voor het huishoudinkomen zoals opgenomen in de Wet Werken naar Vermogen. Uiteindelijk was Wigo4it gereed maar is de wet ingetrokken. Verder heeft Wigo4it zich in 2012 ontwikkeld richting een ICT-regie organisatie. Hierbij ligt de nadruk op service georiënteerde architectuur. Er is een nieuw besturingsmodel ingericht waarbij een grote rol is weggelegd voor de directeuren Uitvoering van de G4 waardoor de wensen vanuit business goed naar voren komen. Tot slot heeft Wigo4it zich in 2012 gericht op een viertal belangrijke business wensen:
werkgeversdienstverlening/vacaturematching, procesautomatisering, digitalisering/aansluiting DMS en klantbeeld/klantvolgsysteem.

Stichting Werkbij

Programma;

8 Werk en Inkomen.

Doel:

Het doel van Stichting Werkbij is de ondersteuning van initiatieven van de gemeente Den Haag, gericht op het scheppen van (additionele) arbeids- en/of stageplaatsen.

Betrokkenen:

In art. 2, lid 3 van de statuten is bepaald dat „De stichting moet worden beschouwd als een eigen dienst van de gemeente den Haag. In dit verband moeten de bevoegdheden van de gemeente den Haag m.b.t. deze stichting worden uitgeoefend als ware het een eigen dienst.

Bestuurlijk belang:

Het bestuur van Stichting Werkbij bestaat uit drie directieleden van de dienst SZW, te weten: de Algemeen Directeur, zijn strategisch adviseur en de portefeuilledirecteur Werkgelegenheid. De jaarrekening van Stichting Werkbij wordt gecontroleerd door de Gemeentelijke Accountantsdienst en ter goedkeuring voorgelegd aan het College B&W van de gemeente Den Haag.

Financieel belang:

Kwantitatieve weergave en korte toelichting van de financiële bijdrage die Den Haag levert en wat het Den Haag oplevert. Stichting Werkbij zal de komende jaren alleen het sociaal plan m.b.t. de afbouw van de WIW- en ID-banen uitvoeren. Voor 2013 wordt hiervoor ongeveer € 6,1 mln. aan kosten gemaakt.

Ontwikkelingen:

in 2010 is besloten tot de beëindiging van de ID- en WIW-banen. In 2011 is inzet gepleegd om zoveel mogelijk personen met een ID-baan op een regulier dienstverband te plaatsen. Daarnaast is met de bonden een sociaal akkoord gesloten m.b.t. de beëindiging van de WIW-banen per 30 juni 2012.

Overig

In 2012 verscheen een notitie van de commissie BBV over de doorwerking van eventuele rechtmatigheidsfouten bij verbonden partijen in de gemeentelijke jaarrekening. Wij hebben een externe juridische toets op deze notitie laten uitvoeren. Hieruit kwamen principiële en praktische vragen over de toepasbaarheid van de notitie ingeval de gemeente participeert in een lichaam dat niet als zelfstandig rechtspersoon optreedt. Dit is gebeurt veelal in de vorm van privaat-publieke samenwerking in een commanditaire vennootschap (cv). Volgens de juridische beoordeling bestaat discrepantie tussen de

notitie en wettelijke bepalingen (o.m. aansprakelijkheidsregels volgens het wetboek van Koophandel). Vanwege deze onduidelijkheid is deze notitie niet betrokken bij het normenkader rechtmatigheid voor de jaarrekening 2012. Wij treden zo snel mogelijk in overleg met de commissie BBV over de toepasbaarheid van deze notitie.

4.8 Krachtwijken

In 2007 is een ambitieus programma gestart om de achterstanden in de vier krachtwijken – Transvaal, Schilderswijk, Stationsbuurt /Rivierenbuurt en Zuidwest – weg te werken, of ten minste te verkleinen. Binnen tien jaar moeten deze wijken aanzienlijk verbeterd zijn. De wijkaanpak is nu halverwege. De wijkmonitors in 2011 en 2012 (RIS 180822 en RIS 253188) laten zien dat in de wijken de eerste stappen vooruit zijn gezet, met hier en daar positieve uitschieters. Zo is de ontwikkeling van werk en economie overwegend positief en zijn de kansen voor jongeren toegenomen. Ook zijn de wijken duidelijker schoner geworden en bewoners en ondernemers ervaren dat ook zo.

Eind 2011 is de wijkaanpak een tweede fase ingegaan (RIS 181395). De Haagse wijkaanpak heeft zich ontwikkeld tot een wijkgerichte, vraaggerichte en integrale aanpak. Zuidwest, Transvaal en Stationsbuurt/Rivierenbuurt groeien langzaam richting het Haagse gemiddelde. De Schilderswijk blijft achter. Deze wijk kent specifieke problemen. De Schilderswijk heeft een extra impuls nodig. De aanpak staat beschreven in het collegebesluit Deal Schilderswijk

In pijler 1 komt extra inzet op schoon en handhaving, en een aanzet tot ander gedrag van de bewoners. In pijler 2 richt de inzet zich op ruimtelijke voorzieningen voor onderwijs (brede scholen), extra onderwijstijd, extra zorg en extra naschoolse activiteiten. De focus in pijler 3 is het doorbreken van de overdracht van armoede van generatie op generatie. Pijler 4 betreft de versterking van de wijkeconomie en de verbinding met de arbeidsmarkt. In pijler 5 gaat het vooral om de leefbaarheid in de Schilderswijk.

Binnenkort wordt de voortgangsrapportage wijkaanpak met peildatum 1 januari 2013 aangeboden aan de raad. Hierin worden de bereikte resultaten binnen de tweede fase wijkaanpak en binnen alle business cases van de wijkaanpak gepresenteerd. In deze paragraaf staat een samenvatting van de resultaten en voortgang in 2012, met name gericht op de resultaten binnen de tweede fase wijkaanpak.

Pijler 1: Schoon, heel en veilig – focus op de bewoners aan zet

De bewoners van de vier Haagse krachtwijken vinden een schone, hele en veilige leefomgeving een basisvoorwaarde voor een verbetering van de wijk. In de eerste fase van de wijkaanpak is vooral ingezet op de voorzieningen en de schoonmaakcapaciteit. In de tweede fase komt het accent te liggen op gedragsverandering. De bewoners en ondernemers zijn nu aan zet. De gemeente wil harde afspraken maken en eigenaren (bewoners en ondernemers) verbinden aan hun omgeving. De aanpak start in 2013.

De gemeenteraad heeft in 2011 een motie aangenomen over een aanmoedigingsbijdrage voor particuliere woningeigenaren ter stimulering van het politiekeurmerk Veilig Wonen. In 2012 is in Transvaal, Schilderswijk en Zuidwest onderzocht waar zich de meeste woninginbraken voordoen. In die concentratiegebieden zal subsidie worden verstrekt voor veiligheidsvoorzieningen voor het politiekeurmerk Veilig Wonen. Deze is bestemd voor zowel huiseigenaren als huurders.

In 2012 is de gemeente doorggegaan met de plaatsing van de ondergrondse restafvalcontainers (ORAC's) in de krachtwijken. In de Stations-/Rivierenbuurt, Transvaal en in Zuidwest is dit bijna afgerond. Van medio 2012 tot november 2012 zijn ORAC's geplaatst in Schilderswijk-Oost. Eind 2012 staan er ruim 1.500 ORAC's in de krachtwijken. Het aanbieden van losse huisvuilzakken is daar voor het grootste deel niet meer mogelijk. Volgens bewoners is de 'schoonheidsgraad' in deze wijken verbeterd.

Pijler 2: Jongeren en gezondheid – focus op jongeren en onderwijs: een sluitend netwerk

In de tweede fase van de wijkaanpak is in 2012 geld beschikbaar gesteld aan de Jeugdgezondheidszorg voor een betere zorgstructuur op de scholen. Waar mogelijk wordt aansluiting gezocht bij bestaande

projecten en de mogelijke ontwikkelingen rondom de Centra voor Jeugd en Gezin, transitie jeugdzorg, passend onderwijs en regionalisering. Er is een tiental projectpilots experimenten opgesteld om op verschillende soorten scholen op uiteenlopende manieren te werken aan verbetering van de schoolzorgstructuur. De uitvoering is in 2012 begonnen. Belangrijke elementen in deze experimenten zijn: terugdringen van verzuim, aanwezigheid op school voor zowel kinderen/jeugdigen, leerkrachten en ouders en inzet van JGZ-expertise eerder in het schoolzorgtraject. In 2013 zullen evaluaties uitwijzen welke deelprojecten de beste zijn.

Als onderdeel van het programma 24/7 is in de Schilderswijk het project 'ouders doen mee' van start gegaan. Het doel is de ontwikkeling van kinderen te bevorderen door ouderbetrokkenheid, -participatie en burgerparticipatie te stimuleren. Hierdoor kan een sociale stijging mogelijk gemaakt worden: ouders klimmen een trede hoger op de participatieladder. Dit kan bijdrage aan het doorbreken van armoede. Uiteindelijk doen tweehonderd vrouwen/ouders een stap op de participatieladder.

Ook onderdeel van het programma 24/7 is de extra inzet van welzijn op de brede buurtscholen in Zuidwest. Het doel is om samen met de ouders, de buurt en het kind zelf te werken aan de positieve ontwikkeling van het kind. Hiertoe wordt ingezet op zaken als meer ouderparticipatie, opvoedondersteuning, een gezondere leefstijl, trainen sociale vaardigheden en interventies achter de voordeur. Zowel in de Schilderswijk als in Zuidwest lopen de activiteiten door in 2013.

Er komen meerdere brede buurtscholen in de krachtwijken. De brede buurtscholen zijn, mede door de impulsen uit het programma Krachtwijken, vanaf 2012 regulier ingebed in het gemeentelijk investeringsproces. Het Rijk geeft extra subsidie.

In 2012 is de nieuwbouw van de Comeniusschool in gebruik genomen. De Comeniusschool maakt onderdeel uit van de Brede buurtzone 't Spico samen met de praktijkschool De Einder, kinder- en buitenschoolse opvang van Triodus, organisaties van bewoners (BTZ), jongerengroep 'Kaap de Goede Hoop' en de gemeentelijke sporthal Transvaal. Ook was hier in september de herinrichting van het sportterrein bij de school gereed. Er werden onder andere twee nieuwe kunstgrasveldjes toegevoegd. Een schoolsportcoördinator die is aangesteld bij basisschool De Einder en bij de Comeniusschool (per augustus) organiseert een sportaanbod voor leerlingen van de beide scholen.

De business case MediaLab is in 2012 stopgezet. Alle participanten hebben medewerking beëindigd. Het budget dat hierdoor beschikbaar is gekomen, wordt ingezet in Deal Schilderswijk (zie pijler 5). Er blijft nog € 200.000 beschikbaar voor afronding van de business case MediaLab.

Pijler 3: Multiprobleemhuishoudens – focus op huis aan huis aan het werk

Huishoudens met meerdere problemen (financiën, gezondheid, onderwijs, huisvesting) hebben vaak moeite om 'gewoon mee te doen'. Dat geldt voor werk, school, sociale activiteiten en participatie in de buurt. Door hun problemen vinden ze geen aansluiting en dat kan leiden tot sociale en economische achterstand. Zij worden geholpen om die problemen op te lossen. In de tweede fase van de wijkaanpak ligt de nadruk op een integrale aanpak om uitkeringsgerechtigden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt meer te laten participeren. Participatie van ouders verhoogt ook de kans op economische zelfstandigheid van hun kinderen. Zo wordt de overdracht van armoede van generatie op generatie doorbroken Deze aanpak ('Huis aan Huis aan het Werk') vindt plaats in de Schilderswijk en maakt onderdeel uit van de Deal Schilderswijk. In 2012 zijn voor het benaderen van de eerste honderd huishoudens vier medewerkers geworven en opgeleid. Uiteindelijk worden vijfhonderd huishoudens in de wijk benaderd. De begeleiding van een huishouden duurt in principe twaalf maanden.

Pijler 4: werk, inburgering en wijk economie - focus op Wijk economie en werk

In de krachtwijken wonen nog te veel mensen zonder baan. Er zijn relatief veel kleine bedrijven, maar tegelijkertijd blijft er economisch potentieel onbenut. Een bloeiende wijk economie levert werk op. Ook het imago van de wijken is erbij gebaat. Daarom blijft het stimuleren van de wijk economie ook in de tweede fase een belangrijk onderdeel van de wijkaanpak. Het gaat daarbij om kleine bedrijven in de wijkwinkelstraten én om grote werkgevers zoals het Hagaziekenhuis in Zuidwest. Drie impulsen voor een krachtige wijk economie zijn:

- In 2012 is het winkelstraatmanagement voortgezet in Transvaal, de Schilderswijk en Zuidwest. Ook is de ontwikkeling van (kleinschalige) bedrijfsruimten voortgezet. In Transvaal gebeurt dit op en rond het bedrijventerrein Uitenhagestraat. Over de economische toekomst van de Stationsweg is een beeld ontwikkeld; nieuwe ondernemers zijn bereid samen te werken.
- In Zuidwest wordt de bestemming voor veertien verouderde winkelstrips verruimd om vestiging van andersoortige bedrijven mogelijk te maken en om iets te doen aan de leegstand van winkelpanden. Naast detailhandel worden ook zakelijke dienstverlening en persoonlijke dienstverlening toegestaan. Het bestemmingsplan voor Vrederust is eind 2012 vastgesteld.
- In 2012 is een ondernemersnetwerk opgericht, de Businessclub Escamp. Deze businessclub heeft een aantal avonden met diverse thema's georganiseerd voor (potentiële) leden. Zij denken mee in de (economische) visie voor Zuidwest en de te organiseren ondernemersmarkt. Op 6 februari 2012 heeft de Ondernemers Challenge Escamp plaatsgevonden. Ondernemers en de gemeente gingen met elkaar het gesprek aan over onder meer regeldrift en huisvesting.

Pijler 5: Leefbaar wonen - focus op de Schilderswijk

In de pijler Leefbaar Wonen is de fysieke herstructurering in de laatste jaren minder prominent geworden. De wens om met meer koopwoningen tot een meer gedifferentieerd woningaanbod te komen, bestaat nog steeds. Maar sinds 2008 worden veel minder nieuwe woningen gekocht. De vraag naar goedkope sociale huurwoningen is daardoor minder afgenomen dan verwacht. Verder hebben de corporaties minder investeringsruimte voor nieuwbouw, zodat ze vaker besluiten tot renovatie of groot onderhoud in plaats van sloop en nieuwbouw. Wel worden in uitvoering genomen gebiedsontwikkelingen afgemaakt en wordt er op kleine schaal nieuwbouw ontwikkeld. Ook wordt met woningtoewijzing in de sociale huursector ingezet op een meer diverse bewonerssamenstelling, met name in de Schilderswijk.

In oktober 2012 is het actieplan Deal Schilderswijk vastgesteld door het college (RIS 253192). Met een forse extra impuls moet de Schilderswijk over het 'kantelpunt' heen komen. De aanpak bestaat uit twee onderdelen, de basis op orde en nieuwe dynamiek. De basis is op orde wanneer de leefbaarheid en veiligheid in de Schilderswijk substantieel zijn verbeterd, er meer mensen aan het werk zijn, meer jongeren een startkwalificatie hebben en de leefsituatie van de kwetsbare huishoudens is gestabiliseerd en liever nog verbeterd. Hier wordt de komende jaren versterkt op ingezet. Als de basis op orde is, ontstaat ook (meer) voedingsbodem voor een nieuwe dynamiek. Dit tweede onderdeel van de aanpak leidt tot een vernieuwde Schilderswijk, aantrekkelijker voor bewoners, ondernemers en bezoekers. Hierin wordt ingezet op werk, duurzaamheid, fysieke vernieuwing en de openbare ruimte.

Openbare ruimte Schilderswijk

In de tweede fase van de wijkaanpak krijgt de woonomgeving in de Schilderswijk een impuls. De openbare ruimte wordt zoveel mogelijk op residentieelkwaliteit gebracht. Voorbeelden zijn de aanleg van tramrails, het vernieuwen van kabels en leidingen, het plaatsen van ondergrondse restafvalcontainers, de herinrichting van een straat of plein of de herinrichting van het maaiveld rond een renovatie- of nieuwbouwproject. Door de opwaardering van de openbare ruimte te combineren met dergelijke

werkzaamheden kan efficiënter en dus goedkoper worden gewerkt. In 2012 is met de uitvoering begonnen. In 2013 wordt hiermee doorgedaan.

Dekking en realisatie Krachtwijkenprogramma

In de volgende overzichten is de financiële voortgang van de krachtwijkeraanpak opgenomen. In onderstaande bijlage is de stand van het krachtwijkenfonds opgenomen. In bijlage 2 is de realisatie per business case weergegeven.

Bijlage 1. Stand Krachtwijkenfonds	KRW fonds¹ stand 31/12/2012	Waarvan operationeel	Saldo KRW fonds² (per 01/01/2013)
1.03 Paul Krugerlaan	2.115.618	2.115.618	-
1.04 Upgrade Haagse Markt	600.000	600.000	-
1.05 Urban Marketing	576.460	576.460	-
1.07 Bedrijventerrein Uitenhagesstraat	3.389.650	3.389.650	-
1.08 GIT en De Verademing	6.962.702	6.962.702	-
2.01 Aansluiting Lijn 11 zone (wijkeconomie)	295.519	295.519	-
2.04 Imagocampagne Schilderswijk	384.169	384.169	-
2.05 Campus Teniersplantsoen	562.894	562.894	-
2.06 Gedifferentieerd wonen	1.616.089	1.616.089	-
2.06 Gedifferentieerd wonen (Delftselaan)	338.465	338.465	-
3.01 Brede buurtschool (Jan v. Nassau)	-	-	-
3.03 De Drie Hoefijzers	-	-	-
3.04 Gedifferentieerd wonen (Maaststraat e.o.)	-	-	-
3.04 Gedifferentieerd wonen (Sigmalocatie)	-	-	-
3.04 Gedifferentieerd wonen (overige)	-	-	-
3.13 Bink36	-	-	-
4.04 Talent Center Den Haag Zuidwest (Urban Center)	400.000	200.000	200.000
4.05 Tweede Koorenhuis Den Haag Zuidwest	3.958.071	3.958.071	-
4.07 Sportcomplexen Zuidwest	1.073.634	1.073.634	-
4.08 Topsport in het Zuiderpark ³	39.165.196	39.165.196	-
4.09 Voorzieningszone Leyweg/Haga-ziekenhuis	3.384.647	3.384.647	-
4.11 Gedifferentieerd wonen Zuid West	-	-	-
4.12 Otterade	-	-	-
4.13 Vijverzicht	-	-	-
4.16 Haveltestraat	-	-	-
4.25 Geothermie	-	-	-
Brede Scholen totaal	1.206.873	1.206.873	-
Combinatiefunctionarissen	7.332.309	7.332.309	-
Stedelijk (1.10/2.8/3.7/4.18) Aanpak multiprobleemgezinnen	3.500.000	3.500.000	-
Stedelijk (1.11/2.09/3.08/4.19) Participatietop	338.777	335.777	3.000
Stedelijk (1.14/2.12/3.11/4.22) Gezondheid en sport	3.037.242	1.931.242	1.106.000
Stedelijk (1.17/2.15/3.15/4.26) Bewonersparticipatie	6.786.666	6.786.666	-
Stedelijk (1.18/2.16/3.16/4.27) Veiligheid	1.172.096	1.172.096	-
Stedelijk (1.9/2.7/3.6/4.17) Schoon, heel en veilig	3.102.211	3.053.211	49.000
<i>Stedelijk (1.13/2.11/3.10/4.21) Inburgering, een 'classy' traject⁴</i>	<i>11.617.750</i>	<i>2.128.000</i>	<i>9.489.750</i>
Stedelijk Reintegratie en gesub werk	-	-	-
Stedelijk Handhaving	-	-	-
Voorfinanciering Zaterdagsschool	120.000	120.000	-
Werkkapitaal Krachtwijken organisatie	1.800.000	1.800.000	-
Programmabureau 2009-2012	1.720.000	1.349.000	371.000
Villa Escamp	300.000	300.000	-
Tweede fase Wijkaanpak, Pijler 1 Politiekeurmerk Veilig Wonen	120.000	-	120.000
Tweede fase Wijkaanpak, Pijler 2 Jongeren en Onderwijs	2.620.000	1.149.000	1.471.000
Tweede fase Wijkaanpak, Pijler 5 Schilderswijk	3.320.000	258.000	3.062.000
Schilderswijk, Pijler 2 Jongeren en Onderwijs	1.150.000	-	1.150.000
Schilderswijk, Pijler 3 Multiprobleemgezinnen	1.750.000	-	1.750.000
Programmabureau krachtwijken, Wijkteams	500.000	-	500.000
Communicatie City Mondial	200.000	-	200.000
Overig	145.000	-	145.000
Totalen	116.662.038	97.045.288	19.616.750

¹ De Tweede fase wijkaanpak (RIS 181395) en Deal Schilderswijk (RIS 253192) zijn hierin verwerkt.

² In 2013 en 2014 zal besteding van deze middelen plaatsvinden.

³ De BC Zuiderpark is overgeheveld naar het Meerjarig Investeringsplan (begroting 2012-2015)

⁴ Deze rijksmiddelen zijn verantwoord op de overlopende passiva. Niet bestede middelen moeten gereserveerd blijven voor mogelijke terugbetaling aan het Rijk.

Bijlage 2. Realisatie programma wijkaanpak per business case	Dekking uit krachtwijkenfonds ⁵	Waarvan operatietoel	Dekking overig gemeente +Rijk	Waarvan operatietoel	Realisatie BR KRW 2012	Realisatie overig gemeente + Rijk 2012	Realisatie /m KRW	Realisatie /m 2012 overig gemeente + Rijk
1.03 Paul Kruglerlaan	2.115.618	2.115.618	3.647.000	3.647.000	363.931	263.802	1.649.801	3.843.602
1.04 Upgrader Haagse Markt	600.000	600.000	-	-	-	-	600.000	-
1.05 Urban Marketing	576.460	576.460	-	-	42.000	-	576.351	-
1.07 Bedrijventerrein Uitenhages traat	3.389.650	3.389.650	80.000	-	349.851	-	501.651	-
1.08 CIT en De Verademing	6.962.702	6.962.702	7.800.000	-	6.962.702	-	6.962.702	-
2.01 Aansluiting Lijn 11 zone (wijk-economie)	295.519	295.519	157.500	-	5.490	5.838	303.259	149.946
2.02 Parkeren ¹	384.169	384.169	487.000	-	-	-	380.115	-
2.04 Inngocampagne Schilderswijk	562.894	562.894	1.110.000	-	-	-	562.894	1.110.000
2.05 Campus Teniers plantsoen	1.616.089	1.616.089	1.675.400	-	160.563	100.259	1.253.020	375.659
2.06 Gedifferentieerd wonen (De/ffelse/laan)	338.465	338.465	-	-	-	-	268.767	-
3.01 Brede buurtschool (Jan V. Nassau)	-	-	4.114.700	-	-	-	-	81.000
3.03 De Drie Hoefijzers	-	-	129.920	-	-	-	-	-
3.04 Gedifferentieerd wonen (Maaststraat e.o.)	-	-	4.218.000	-	-	-	-	-
3.04 Gedifferentieerd wonen (Signalocatie)	-	-	2.732.300	-	-	-	-	-
3.04 Gedifferentieerd wonen (overige)	-	-	-	-	-	-	-	-
3.13 Bink56	-	-	3.000.000	-	-	-	-	3.000.000
4.04 Talent Center Den Haag Zuidwest (Urban Center)	400.000	200.000	200.000	-	138.000	-	201.000	3.000.000
4.05 Tweede Koorhuis Den Haag Zuidwest	3.958.071	3.958.071	1.492.400	-	1.492.400	-	3.976.000	51.000
4.07 Sportcomplexen Zuidwest	1.073.634	1.073.634	7.421.250	-	708.000	-	1.079.000	1.492.400
4.08 Topsport in het Zuidpark ²	39.165.196	39.165.196	-	-	-	-	-	-
4.09 Voorzieningszone Leyweg/Hags-ziekenhuis	3.384.647	3.384.647	16.000.000	-	-	-	-	-
4.11 Gedifferentieerd wonen Zuid West	-	-	600.000	-	-	-	-	600.000
4.12 Otterade	-	-	-	-	-	-	-	-
4.13 Vijverzicht	-	-	6.000.000	-	-	-	-	-
4.16 Havelstraat	-	-	2.800.000	-	-	-	-	2.800.000
4.25 Geothermie	-	-	-	-	-	-	-	-
Brede Scholen totaal ³	1.206.873	1.206.873	-	-	-	-	800.000	-
Combinatiefuncties (onderdeel Gezondheid en Sport)	7.332.309	7.332.309	5.000.000	-	1.971.000	147.000	5.154.352	2.429.648
Stedelijk (1.10/2.8/3.7/4.18) Aanpak multiprobleemgezinnen	3.500.000	3.500.000	5.400.000	-	-	675.000	3.500.000	1.947.000
Stedelijk (1.1/2.09/3.08/4.19) Participatietop	338.777	335.777	-	-	77.000	-	389.192	-
Stedelijk (1.14/2.12/3.11/4.22) Gezondheid en sport	3.037.242	1.931.242	9.365.000	-	601.000	417.000	1.975.000	2.655.000
Stedelijk (1.17/2.15/3.15/4.26) Bewonersparticipatie	6.786.666	6.786.666	-	-	939.000	-	6.558.615	-
Stedelijk (1.18/2.16/3.16/4.27) Veiligheid	1.172.096	1.172.096	-	-	-	-	1.060.169	-
Stedelijk (1.9/2.7/3.6/4.17) Schoon, heel en veilig	3.102.211	3.053.211	18.750.000	-	588.324	2.845.000	3.054.318	17.318.308
Stedelijk (1.13/2.11/3.10/4.21) Inburgering, een 'classy' traject ⁴	11.617.750	2.128.000	-	-	340.000	-	2.128.000	-
Stedelijk Reintegratie en gesub werk	-	-	67.070.000	-	-	15.185.572	-	67.395.338
Stedelijk Handhaving	-	-	9.200.000	-	-	-	-	6.247.000
Voorfinanciering Zaterdagsschool	120.000	120.000	-	-	-	-	120.000	-
Werkkapitaal Knechtwijken organisatie	1.800.000	1.800.000	-	-	426.493	-	1.634.214	-
Programma Bureau 2009-2012	1.720.000	1.349.000	640.000	-	470.332	-	1.530.332	320.000
Villa Escamp	300.000	300.000	-	-	-	-	300.000	-
Tweede fase Pijler 1 Schoon en handhaving	-	-	1.500.000	-	-	-	-	-
Tweede fase Pijler 1 Politiekeurmerk Veilig Wonen	120.000	-	-	-	-	-	-	-
Tweede fase Pijler 2 Jongeren en onderwijs	2.620.000	1.149.000	-	-	1.149.000	-	1.149.000	-
Tweede fase Pijler 3 Multiprobleemhoudens	-	-	1.850.000	-	-	-	-	-
Tweede fase Pijler 4 Economie en Werk	3.320.000	-	2.500.000	-	-	242.039	-	242.039
Tweede fase Pijler 5 Aanpak openbare ruimte Schilderswijk	1.150.000	-	1.400.000	-	-	169.683	-	169.683
Deal Schilderswijk pijler 2 Jongeren en onderwijs	1.750.000	258.000	-	-	258.000	-	258.000	-
Deal Schilderswijk pijler 3 Multiprobleemgezinnen	-	-	-	-	-	-	-	-
Programma Bureau Knechtwijken, wijkteams	500.000	-	-	-	-	-	-	-
Communicatie City Mondial	200.000	-	-	-	-	-	-	-
Overig	145.000	-	-	-	-	-	-	-
Totaal	116.662.038	97.045.288	186.340.470	135.667.220	15.550.686	20.051.193	47.925.752	112.227.623

1) Middelen zijn grotendeels geprioriteerd (RIS 181395 en RIS 181177)
2) De BC Zuidpark is overgeheveld naar het Meerjarig Investeringsplan (begroting 2012-2015)
3) De BBS is overgeheveld naar het Meerjarig Investeringsplan
4) Deze rijksmiddelen zijn verantwoord op de overlopende passiva. Niet bestede middelen moeten geserveerd blijven voor mogelijke terugbetaling aan het Rijk.
5) De Tweede fase wijkaanpak (RIS 181395) en Deal Schilderswijk (RIS 253192) zijn hierin verwerkt.

4.9 Subsidie

Subsidiebeleid

Op het gebied van subsidies deden zich in 2012 een aantal belangrijke ontwikkelingen voor: er is een stringent beleid gevoerd voor de subsidieverstrekking aan instellingen waar topinkomens voorkomen, de discussie over het rekenkamerrapport subsidies is afgerond en aanbevelingen worden opgepakt door de gemeentelijke organisatie, een motie van de raad voor een subsidieregister op intranet is in uitvoering genomen, het college heeft besloten om een uitvoeringscentrum subsidies in te richten en de Haagse Kaderverordening Subsidies is geëvalueerd. Daarnaast is sterk ingezet op het verwerven van Europese subsidies. In deze paragraaf wordt over deze onderwerpen gerapporteerd.

Beleid Topinkomens

In 2012 heeft het college besloten om 8 instellingen met inkomens boven de Wopt-norm⁴ (genoten in 2011) te korten op hun subsidie op basis van het aangescherpte beleid topinkomens. Het aangescherpte beleid houdt in dat subsidies worden gekort bij instellingen met inkomen(s) boven de Wopt-norm dan wel sectornorm. Doel van het topinkomensbeleid is een doelmatige en maatschappelijk acceptabele wijze van besteding van de Haagse publieke middelen.

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) van kracht geworden. De gemeente Den Haag sluit aan bij de inkomensnorm van de WNT. Dit betekent dat voor subsidies die worden afgegeven na 1 januari 2013 de bedragen worden gehanteerd die in de WNT zijn opgenomen.

Rekenkamerrapport subsidies

In 2012 is het rapport van de rekenkamer over de gemeentelijke subsidieverstrekking besproken in de raad. In de raadsvergadering van 27 juni 2012 zijn de afspraken geformaliseerd voor de follow up op dit rekenkameronderzoek. Ook de rekeningcommissie heeft aandacht heeft gevraagd voor de verdere ontwikkeling van doelmatigheid bij subsidies. De dienst OCW is, als dienst met de meeste subsidieverstrekingen, aangewezen als trekker van de follow up. Deze dienst zorgt voor een plan van aanpak voor de realisatie van de follow up en de afstemming daarvan met de andere diensten. De volgende afspraken die met de raad zijn gemaakt komen daarbij aan de orde:

- **Subsidieregister op internet.** Tijdens de discussie over het rekenkameronderzoek heeft de raad via een motie het college verzocht om een subsidieregister op internet te publiceren. Bij deze jaarrekening is een bijlage opgenomen met de verstrekte subsidies. De volgende gegevens zijn (zoals de motie verwoord) daar in opgenomen:
  - het verleende subsidiebedrag,
  - de naam van de aanvrager,
  - de doelstelling,
  - de looptijd,
  - het begrotingsprogramma en het product waar de subsidie onder valt.

Deze informatie zal ook op internet worden gepubliceerd. In 2013 zal het subsidieregister verder worden ontwikkeld, zodat het nog beter aansluit op de wensen van de raad. Er zal bijvoorbeeld ook systematisch informatie worden verzameld over de doelmatigheid (bijvoorbeeld uit evaluaties). Voor dit onderdeel is meer tijd nodig omdat er eerst heldere en werkbaar definities opgesteld en afspraken gemaakt moeten worden over de aan te leveren informatie.

---

⁴ Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens

- **Het verankeren van het subsidiebeleid in de planning en controlcyclus.** De paragraaf subsidiebeleid is gewijzigd en is nu een vast onderdeel van de begroting, jaarrekening en eventueel andere jaarstukken. In deze paragraaf wordt gerapporteerd over het algemene subsidiebeleid, het subsidieproces en de wijze van uitvoering.
- **Het aanpassen van het subsidieproces.** De huidige subsidieprocessen zullen zoveel mogelijk worden geüniformeerd. Dat betekent dat gemeentebreed gestreefd wordt naar één helder subsidieproces. Hierbij zal aangesloten worden op de al in gang gezette uniformering van processen in het kader van "project One". Verder zal in elk geval gewaarborgd worden dat bij de inzet van subsidies het doel en het beoogde maatschappelijk effect wordt aangegeven. Daarnaast zal een passende set van subsidiearrangementen worden ontwikkeld. Deze arrangementen zullen bijvoorbeeld variëren in financiële omvang en de zwaarte van de controle en evaluatie-inspanning. Het stappenplan van de rekenkamer zal daarbij als referentiekader worden gebruikt. Daarnaast zal gezorgd worden voor een goede verankering van de aangepaste subsidieprocessen in de administratieve organisatie.

Deskundigheidscentrum subsidies

Het college heeft opdracht gegeven om voorstellen voor een deskundigheidscentrum subsidieverstrekking op te stellen. Deze voorstellen zijn gepland voor de eerste helft van 2013. De raad is daar al over geïnformeerd in Doortontwikeling bedrijfsvoering (RIS 257876).

Evaluatie Haagse Kaderverordening Subsidies

De Haagse Kaderverordening subsidies is geëvalueerd. In het onderdeel Juridische zaken van de bedrijfsvoeringsparagraaf van deze jaarrekening wordt hierover gerapporteerd.

Het administratieve systeem voor subsidies ABBA

Het systeem ABBA wordt voor alle beleidsvelden van OCW gebruikt. De afgelopen periode is bij het beleidsveld onderwijs een pilot uitgevoerd om de subsidieaanvragen te digitaliseren door een subsidie aanvraagstelsel te incorporeren met ABBA. Dit digitale aanvraag stelsel is goed ontvangen, zowel bij de schoolbesturen als bij de dienst OCW. Voor het komende jaar wordt gekeken op welke wijze voor de andere beleidsvelden een subsidie aanvraagstelsel kan worden gerealiseerd. Naast OCW maakt ook DPZ gebruik van het ABBA systeem. Andere diensten zoals de BSD hebben aangegeven eerst via project One de administratie te willen uniformeren, alvorens de implementatie van ABBA ter hand te nemen.

Verwerving Europese subsidies

De gemeente Den Haag heeft in 2012 circa € 14,6 mln. ontvangen uit Europese subsidieprogramma's. Hiervan kwam ruim € 600.000 uit programma's waarin de gemeente nog niet eerder actief was. Het gaat hier onder meer om programma's gericht op onderzoek en ontwikkeling, kennisuitwisseling tussen steden en veiligheid. De gemeente participeert nu in diverse Europese projecten, die worden uitgevoerd in kleine of grote samenwerkingsverbanden van overheden, bedrijven en onderzoeksinstituten uit andere Europese lidstaten. De subsidies worden ingezet voor het realiseren van projecten en kennisuitwisseling die ten goede komen aan ontwikkelingen in de stad. Zo wordt er een project uitgevoerd dat de (arbeids)participatie onder de bewoners van de Schilderswijk verbetert. Daarnaast participeert de gemeente in projecten waarin kennis wordt uitgewisseld tussen Europese steden over het bestrijden van vroegtijdig schoolverlaten, recidive onder volwassenen en het opzetten van revolverende fondsen voor investeringen in de stad. Van diverse aanvragen die in 2012 werden ingediend, worden de resultaten in 2013 verwacht. Circa € 3 mln. uit het ESF-programma wordt door de gemeente ingezet om re-integratie op de arbeidsmarkt te stimuleren. Bijna € 11 mln. uit het programma EFRO/Kansen voor West werd in 2012 toegekend aan onder meer projecten die openbare ruimte in Den Haag

verbeteren, zoals winkelstraten, stationsplein, Haagse Markt en het bedrijventerrein Zichtenburg Kerketuinen, Dekkershoek.

5. Stadsdelen

5.1 Algemeen

In het coalitieakkoord 2010-2014 “Aan de slag!” is besloten het wijkgericht werken te versterken. Stadsdelen en wijken zijn bij uitstek het niveau om oplossingen te bieden voor kleine leefbaarheids- en veiligheidsproblemen en het stimuleren van sociale verantwoordelijkheid.

In 2012 is verder uitvoering gegeven aan besluitvorming in 2011 om de slagkracht in de wijken verder te vergroten, te weten:

1. beleidskader Bewonersorganisaties;
2. subsidieregeling leefbaarheid en bewonersparticipatie, 2^e gedeelte;
3. inspraak- en participatieverordening.

Met dit pakket aan maatregelen worden bewoners in staat gesteld effectief verantwoordelijkheid te nemen voor hun woonomgeving. Deze maatregelen sluiten goed aan op de initiatieven van het college op het gebied van de Brede Buurtscholen, het Buurthuis van de Toekomst en de versterking van het vrijwilligersbeleid.

Het beleidskader bewonersorganisaties is gericht op het verbreden van de positie van bewonersorganisaties in de wijken. Zij spreken niet meer namens de wijk maar laten de wijk spreken. Ook worden bewonersorganisaties met activiteitsubsidies uitgedaagd om activiteiten te organiseren met bewoners. Activiteiten in de wijk worden hierdoor meer van bewoners zelf.

De samenvoeging van zestien bestaande regelingen, voorheen versnipperd over verschillende diensten, tot één nieuwe begrotingspost binnen het product stadsdelen onder gelijktijdige versleuteling van dit budget naar de acht stadsdelen is een concrete stap om de stadsdelen in financiële zin te versterken. In 2012 zijn de resterende zes regelingen voor een bedrag van ruim 4 miljoen aan het budget leefbaarheid en bewonersparticipatie toegevoegd.

Per 1 januari 2012 is de nieuwe ‘Inspraak- en participatieverordening’ van kracht geworden. In de nieuwe verordening wordt het begrip samenspraak niet meer te gebruikt, in plaats daarvan worden de begrippen uit de participatieladder gehanteerd (raadplegen, adviseren, coproduceren en meebeslissen). Door steeds te benoemen op welke trede van de participatieladder wordt ingestoken is voor bewoners duidelijker welke invloed zij hebben.

	<i>Begroting 2012</i>	<i>Realisatie 2012</i>
<i>Stadsdelen algemeen</i>	6.528.933	5.793.168
<i>Loosduinen</i>	6.554.332	6.364.369
<i>Escamp</i>	15.747.993	16.288.728
<i>Segbroek</i>	7.111.782	7.439.992
<i>Scheveningen</i>	7.014.927	7.429.400
<i>Centrum</i>	16.818.919	17.392.041
<i>Laak</i>	6.587.254	6.777.768
<i>Haagse Hout</i>	7.421.415	7.068.307
<i>Leidschenveen-Ypenburg</i>	6.855.058	7.070.521
Totaal	80.640.613	81.624.295

Sturing op de budgetten vindt in eerste instantie plaats per stadsdeel, mochten er onvoorziene omstandigheden optreden waardoor bijsturing nodig is, dan vindt afstemming tussen de stadsdelen plaats om binnen de afgesproken totaalbudgetten te blijven.

Naast budgetten specifiek bedoeld voor het stadsdeel beheren de stadsdelen een aantal stadsbrede budgetten, het gaat om zaken als Den Haag regeringsstad, budget voor openbare toiletten. De budgetten behorende bij deze stadsbrede taken staan apart vermeld.

Programma	Product	Begroting 2012	Realisatie 2012	Percentage
Dienstverlening en stadsdelen	Apparaatskosten stadsdelen en wijken	241.933	90.664	37%
	Leefbaarheid en bewonersparticipatie	-179.000	-322.411	180%
Openbare orde en Veiligheid	Bestrijding onveiligheid (oa BIT teams)	377.000	389.075	103%
	Bestrijding onveiligheid (BIT teams)	-275.000	-339.500	123%
Jeugd	Speelvoorzieningen	414.000	381.881	92%
Leefomgeving	Onderhoud straten, wegen, pleinen	3.406.000	3.172.717	93%
	Beheer groengebieden	2.543.000	2.423.241	95%
	Gebruik openbare ruimte	1.000	0	0%
	Wijkleefbaarheid	0	-2.500	
Totaal		6.528.933	5.793.168	89%
<i>Negatieve bedragen = opbrengsten</i>				

In 2012 is een deel van de apparaatskosten in plaats van stadsdelen naar algemeen aan de stadsdelen zelf doorbelast. Daardoor is op algemeen een voordeel ontstaan en op de stadsdelen een nadeel.

5.2 Stadsdeel Loosduinen

Coördinerend portefeuillehouder: K.P. Klein

Leefomgeving

Om fietsers de ruimte te geven zijn in 2012 de rijwielpaden aan beide zijden van de Laan van Meerdervoort gasafteerd. De ondernemers van Kijkduin hebben het certificaat Keurmerk Veilig Ondernemen binnengehaald. Kijkduin is een 4-sterren strand geworden bij de verkiezing Schoonste Strand. Het strand van Kijkduin is in de zomer maanden frequent schoongemaakt. Langs de twee hoofdtoegangen en de trappen is verlichting aangebracht wat de veiligheid op Kijkduin ten goede is gekomen. In 2012 is het beheer en onderhoud van het bedrijventerrein Zichtenburg-Kerketuinen-Dekkershoek op een hoger niveau uitgevoerd. De aantrekkelijkheid van dit deel van het bedrijven terrein is daarmee toegenomen.

Voor kinderen is het van belang dat zij in kindvriendelijke wijken op groeien. In Kraayenstein is gewerkt aan het project Kindvriendelijke Wijken. Het Piet Vinkplantsoen is opnieuw ingericht. In het afgelopen jaar is ook ingezet op groenparticipatie. Zo is samen met bewoners (initiatieven) op diverse plekken in het stadsdeel gewerkt aan diverse activiteiten in het kader van deze groenparticipatie. Leden van de werkgroep Wijktaun Houtwijk hebben een prijs ontvangen van het Oranje Fonds voor het onderhouden van deze wijktaun.

Maatschappelijke ondersteuning

In 2012 is de burenhulpcentrale Loosduinen van start gegaan. Er wordt veel gebruik gemaakt van deze voorziening. Er is in Loosduinen een toename van bezoekers bij de I-shops. In 2012 is de derde I-shop van start gegaan. Bewoners, ondernemers en de gemeente zorgen voor goed geregelde winteropvang op

het bedrijven terrein van Zichtenburg. In Loosduinen zijn al diverse verenigingen, SV Houtwijk, The Hungry Minds en H.V. en C.V Quick, benoemd tot buurthuis van de toekomst.

Participatie

Begin 2012 is met elke bewonersorganisatie afzonderlijk gesproken over het nieuwe beleidskader subsidiesystematiek bewonersorganisaties en de criteria om in aanmerking te komen voor subsidie voor activiteiten. Tijdens de Olympiade Kijkduin konden mensen genieten van sport op het strand. In vervolg op de jongerenconferentie Loosduinen 2011 is een aantal creatieve ideeën van de jongeren in Loosduinen gepresenteerd. Tijdens de vrijwilligersmarkt Loosduinen konden vrijwilligersorganisaties nieuwe vrijwilligers werven. Aansluitend aan deze markt hebben ca. 400 vrijwilligers uit Loosduinen feestgevierd tijdens het vrijwilligersfeest dat werd aangeboden door de gemeente.

<i>Programma</i>	<i>Product</i>	<i>Begroting 2012</i>	<i>Realisatie 2012</i>	<i>Percentage</i>
Dienstverlening en stadsdelen	Apparaatskosten stadsdelen en wijken	1.086.766	1.315.872	121%
	Budget leefbaarheid en bewonersparticipatie	671.915	555.947	83%
	Commissie Loosduinen	70.000	51.581	74%
Jeugd en Gezin	Jeugd- en jongerenwerk	476.547	488.937	103%
	Speelvoorzieningen	201.000	172.497	86%
Leefomgeving	Onderhoud straten, wegen, pleinen	141.000	156.992	111%
	Beheer groengebieden	1.414.000	1.324.437	94%
	Straatreiniging	59.000	22.717	39%
	Gebruik openbare ruimte	-72.000	-243.416	338%
	Grachten en vaarten	18.000	15.035	84%
	Waterkering	53.000	55.971	106%
	Recreatieve voorzieningen	32.000	6.608	21%
	Ongediertebestrijding	35.000	25.091	72%
Wijkleefbaarheid	53.000	40.396	76%	
Verkeer	Aanleg straten, wegen, pleinen	31.000	33.541	108%
	Verkeersregeling	38.000	37.671	99%
Maatschappelijke ondersteuning	Bejaardenzorg	299.023	306.798	103%
	Algemeen maatschappelijk werk	442.677	454.187	103%
	Club & buurthuiswerk	1.405.827	1.442.378	103%
	Samenlevingsopbouw (opbouwwerk m.n. Boog)	98.577	101.129	103%
Totaal		6.554.332	6.364.369	97%
Negatieve bedragen = opbrengsten				

5.3 Stadsdeel Escamp

Coördinerend portefeuillehouder: R.S. Baldewsingh

Leefomgeving

De bijplaatsingen rond de ORAC's blijven een aandachtspunt. Er is extra capaciteit ingezet op het verwijderen van dat vuil. Daarnaast hadden ook de wijken waar nog geen ORAC's zijn geplaatst extra aandacht nodig. Een gunstige ontwikkeling is dat bewonersgroepen zich in toenemende mate betrokken voelen bij de aanpak van de vervuiling. Er is vanuit handhaving veel aandacht gegeven aan de bijplaatsingen bij de ORAC's en het op de niet-huisvuildagen aanbieden van huisvuil in de wijken waar nog geen ORAC's staan, naast zaken als parkeeroverlast en hondenpoep.

De speelplek fase II Eekhoornrade is gerealiseerd, evenals de natuurspeelplaats Zuiderpret.

Er was schade aan de wegverhardingen door wortelopdruk van de bomen en de vorst. Op diverse plaatsen zijn noodzakelijke reparaties uitgevoerd. Het riool in Oud-Leyenburg wordt vervangen. In combinatie met deze werkzaamheden worden de straten anders ingericht met het doel meer legale parkeerplaatsen te realiseren (werk met werk maken). Met bewoners zijn specifieke afspraken gemaakt i.v.m. de parkeerproblematiek. Er is op diverse plekken, in het kader van de sociale veiligheid, extra groen gesnoeid. De kinderboerderij Nijkamphoeve en de daaraan gekoppelde tuinen zijn in beheer overgedragen aan een stichting van buurtbewoners (Stichting Vrienden van de Nijkamphoeve).

Maatschappelijke ondersteuning

Het welzijnswerk is verder gegaan met het doorvoeren van de beleidswijzigingen die voortvloeien uit de nota De Haagse Participatiemaatschappij. Zo is een groot deel van het kinderwerk ondergebracht in de Brede Buurtscholen en werkt het jongerenwerk steeds meer op de locaties waar de jongeren zich ophouden. De samenwerking tussen jongerenwerk en wijkagenten is verder geïntensiveerd. In Moerwijk en Morgenstond heeft het jongerenwerk door extra openstelling van de soosavonden, in combinatie met outreachend jongerenwerk en het aanbieden van activiteiten op locatie, het verschil kunnen maken. Er zijn diverse Buurthuizen van de Toekomst ontwikkeld o.a. in sportaccommodaties. Diverse zelforganisaties en instellingen hebben activiteiten ontwikkeld om mensen uit de eigen doelgroepen te empoweren en taalvaardig te maken, zodat hun kansen op deelname aan de maatschappij worden vergroot.

Participatie

Het nieuwe beleidskader voor de bewonersorganisaties dat in 2011 werd vastgesteld leidde tot uiteenlopende reacties, in het bijzonder van de bewonersorganisaties. Via de subsidieverstrekking zijn veel initiatieven uitgevoerd. In Rustenburg/Oostbroek is een groep Poolse mensen actief geworden om, in samenwerking met de bewonersorganisatie, activiteiten te organiseren om de onderlinge verstandhouding te verbeteren. Het Escampfestival was een groot succes met deelname van bijna alle actieve groepen en organisaties in het Stadsdeel. Ruim 20.000 mensen hebben het festival bezocht. Op diverse plekken in het stadsdeel is intensieve samenwerking tussen de sportverenigingen, de scholen, het welzijnswerk en de bewoners(-organisatie) ontstaan. De recent opgeleverde Escamp Carré is daar een goed voorbeeld van. Bewoners kunnen in een stadsdeelgesprek meepraten over onderwerpen die hun ten harte gaan. Twee stadsdeelgesprekken hebben in 2012 plaatsgevonden, deze gesprekken zijn goed bezocht.

Programma	Product	Begroting 2012	Realisatie 2012	Percentage
Dienstverlening en stadsdelen	Apparaatskosten stadsdelen en wijken	1.817.685	2.117.860	117%
	Budget leefbaarheid en bewonersparticipatie	1.991.718	2.067.442	104%
Jeugd en Gezin	Jeugd- en jongerenwerk	1.695.210	1.736.139	102%
	Speelvoorzieningen	428.000	407.802	95%
Leefomgeving	Onderhoud straten, wegen, pleinen	226.000	218.593	97%
	Beheer groengebieden	2.847.000	2.843.266	100%
	Straatreiniging	251.000	224.842	90%
	Gebruik openbare ruimte	-181.000	-123.459	68%
	Recreatieve voorzieningen	29.000	29.000	100%
	Ongediertebestrijding	47.000	61.324	130%
	Wijkleefbaarheid	397.000	351.153	88%
	Grachten en vaarten	124.000	124.000	100%
Verkeer	Aanleg straten, wegen, pleinen	43.000	43.000	100%
	Verkeersregeling	56.000	56.000	100%
Maatschappelijke ondersteuning	Bejaardenzorg	844.359	866.313	103%
	Algemeen maatschappelijk werk	1.439.032	1.476.447	103%
	Club & buurtwerk	3.160.405	3.242.575	103%
	Samenlevingsopbouw (opbouwwerk m.n. Boog)	532.584	546.431	103%
Totaal		15.747.993	16.288.728	103%
Negatieve bedragen = opbrengsten				

5.4 Stadsdeel Segbroek

Coördinerend portefeuillehouder: B. Revis

Leefomgeving

De speelplekken op het Moerbeiplein en het Irisplein zijn opnieuw ingericht. Daarnaast heeft de Richard Krajicek Playground (Hondiusstraat) een opknappbeurt gekregen en is er een nieuwe semi-openbare speelplek op het schoolplein van de Drie Lindenschool gecreëerd. Alle herinrichtingen zijn in nauwe samenspraak met de kinderen en omwonenden tot stand gekomen. In het kader van Handhaven op Haagse Hoogte is Segbroek aangewezen als pilotgebied. In het afgelopen jaar is nauw samengewerkt om het stadsdeel veilig en leefbaar te houden. De wijk Koningsplein heeft, als eerste wijk in het stadsdeel, ondergrondse restafvalcontainers gekregen. De natuurherstelwerkzaamheden in het Westduinpark in het deelgebied De Natte Pan zijn afgerond. De natuurherstelwerkzaamheden in het deelgebied Wieringsestraat zijn gestart. Door de provincie is een vierjarig budget beschikbaar gesteld voor het Westduinpark. De plantsoenen aan de Mient, Goudenregenplein en aan de Abrikozenstraat zijn opgeknapt. De middenberm aan de Kwartellaan is in goed overleg met de bewoners heringericht op een meer natuurlijke wijze. Op deze manier ontstaat er een betere ecologische verbinding tussen het Westduinpark en het Rode Kruisplantsoen. Na een dodelijk ongeval op het kruispunt Weimarstraat-Valkenboskade hebben bewoners gevraagd om aangepaste verkeersmaatregelen. In overleg met deze bewoners en politie en winkeliers is besloten een aantal "kleine" maatregelen uit te voeren en te kijken naar de mogelijkheden op langere termijn. Voor de langere termijn wordt ook gekeken naar de mogelijkheden voor de "Kleine" Weimarstraat en het kruispunt Valkenboslaan-Weimarstraat.

Maatschappelijke ondersteuning

Het boekje "Armoede" is geactualiseerd en aangevuld met wijkgerichte initiatieven en activiteiten. Ook dit jaar is succesvol ingezet op de 75+ huisbezoeken met als doel signalen op te vangen en zo nodig hulp te kunnen aanbieden. Totaal zijn 363 bezoeken afgelegd waarbij in 44 aantal gevallen sprake was van een kwetsbare oudere. Het gebruik van de I-shop is in 2012 aanmerkelijk toegenomen ten opzichte van 2011. De I-shop in de Lijsterbes trok 3.733 bezoekers, terwijl de Regenvalk 5.449 bezoekers mocht

begroeten. Er zijn zes voorlichtingsbijeenkomsten geweest met als doel deelnemers/vrijwilligers te werven. Dit heeft precies 100 matches opgeleverd, waarvan 78 bij de Burenhulpcentrale aan de 2^e braamstraat en 22 bij Burenhulpcentrale in de Regenvalk.

Participatie

In 2012 is het Vrouwen centrum verder uitgegroeid en is er aangestuurd op verzelfstandiging van deze groep. Er worden diverse activiteiten georganiseerd: discussielessen over de maatschappelijke actualiteit, eenvoudige Nederlandse lessen, voorlichting over opvoeding algemeen. Het stadsdeel heeft ook ingezet op de samenwerking met bewoners rondom pleinen in Segbroek. In de Vlindertuin is eind 2012 een groep van 12 vrijwilligers die samen met het stadsdeel een ontwerp hebben gemaakt. In samenwerking met de welzijnsorganisatie is er een keuze gemaakt voor een nieuw onderkomen dat zal worden gerealiseerd in het voorjaar van 2013. De Toermalijnschool ontwikkelt zich als Brede Buurtschool. Nu de school behouden blijft, worden de plannen van de speelplaats achter de school als buurtspeelplaats weer actueel.

Programma	Product	Begroting 2012	Realisatie 2012	Percentage
Dienstverlening en stadsdelen	Apparaatskosten stadsdelen en wijken	1.122.743	1.292.397	115%
	Budget leefbaarheid en bewonersparticipatie	983.488	1.036.180	105%
Jeugd en Gezin	Jeugd- en jongerenwerk	618.885	634.976	103%
	Speelvoorzieningen	223.000	210.237	94%
Leefomgeving	Onderhoud straten, wegen, pleinen	130.000	139.641	107%
	Beheer groengebieden	1.105.000	1.125.877	102%
	Straatreiniging	17.000	10.921	64%
	Gebruik openbare ruimte	-84.000	-59.406	71%
	Ongediertebestrijding	11.000	7.697	70%
	Wijkleefbaarheid	69.000	54.314	79%
	Grachten en vaarten	2.000	0	0%
Verkeer	Aanleg straten, wegen, pleinen	31.000	30.426	98%
	Verkeersregeling	34.000	34.000	100%
Maatschappelijke ondersteuning	Bejaardenzorg	325.214	333.670	103%
	Algemeen maatschappelijk werk	555.786	570.236	103%
	Club- & buurtwerk	1.663.331	1.706.578	103%
	Samenlevingsopbouw (opbouwwerk m.n. Boog)	304.335	312.248	103%
Totaal		7.111.782	7.439.992	105%
Negatieve bedragen = opbrengsten				

5.5 Stadsdeel Scheveningen

Coördinerend portefeuillehouder: J.M. Norder

Leefomgeving

Het hele jaar is er gewerkt aan de nieuwe boulevard "Plan Moralis", welke in het voorjaar van 2013 klaar zal zijn. De bereikbaarheid van Scheveningen was (en is) o.a. door de vele werkzaamheden aan boulevard en toegangswegen een opgave. In goede samenwerking tussen projectteam Boulevard, Politie en Stadsdeel en door inschakeling van verkeersregelaars op ad-hoc basis is de toestroom van bezoekers naar de boulevard zo goed als mogelijk gereguleerd. Er is een start gemaakt met het traject voor het plaatsen van ORAC's; Op basis van de weerstand is de procedure voor plaatsing ORAC's aangepast.

Maatschappelijke ondersteuning

Met de bewonersvertegenwoordigers is regelmatig contact over de afspraken in het kader van "Welzijn in de Wijk". De verdere professionalisering van het jongerenwerk heeft ertoe geleid dat jongeren met problemen via trajecten begeleid worden naar een maatschappelijk perspectief. In diverse wijken zijn initiatieven ter versterking van de sociale samenhang en terugdringing van maatschappelijke problemen genomen. Initiatiefnemers zijn vooral vrijwilligers, die buurt- en wijkbewoners bij de activiteiten

betrekken. Zorginstellingen, welzijn Scheveningen, corporaties en het stadsdeelkantoor werken voorts samen in het kader van levensloopbestendige wijken. Er zijn initiatieven ontwikkeld om ouderen te ondersteunen bij het zo lang mogelijk zelfstandig woonachtig zijn. In dat kader hebben de welzijnsorganisatie en zorgorganisaties een ruim aanbod aan ontmoeting gerealiseerd dat ook via media kenbaar is gemaakt. Verder zijn vrijwillige bezoekgroepen actief geweest om ouderen thuis te bezoeken en te ondersteunen bij hulpvragen.

Participatie.

De aanvragen voor straatfeesten zijn allen toegekend. Ook in 2012 heeft de organisatie van Vlaggetjesdag inburgeraars bij het evenement betrokken. In het kader van “de Haagse Brug” namen dit jaar voor het eerst expats, woonachtig in Scheveningen, deel aan het programma. Voorts is een start gemaakt met het ontwikkelen van een aantal Buurthuizen van de Toekomst. In 2012 is in Scheveningen gewerkt aan het upgraden van speelvoorzieningen. Geheel volgens het uitgangspunt van het college is voor het realiseren van deze speelplekken een sterke nadruk gelegd op participatie.

<i>Programma</i>	<i>Product</i>	<i>Begroting 2012</i>	<i>Realisatie 2012</i>	<i>Percentage</i>
Dienstverlening en stadsdelen	Apparaatskosten stadsdelen en wijken	1.330.958	1.612.140	121%
	Budget leefbaarheid en bewonersparticipatie	817.366	830.819	102%
Jeugd en Gezin	Jeugd- en jongerenwerk	830.156	851.741	103%
	Speelvoorzieningen	162.000	134.489	83%
Leefomgeving	Onderhoud straten, wegen, pleinen	215.000	207.869	97%
	Beheer groengebieden	1.027.000	1.045.021	102%
	Straatreiniging	21.000	10.804	51%
	Gebruik openbare ruimte	-270.000	-202.540	75%
	Recreatieve voorzieningen	32.000	33.154	104%
	Ongediertebestrijding	8.000	10.946	137%
	Wijkleefbaarheid	37.000	34.886	94%
	Grachten en vaarten	18.000	8.915	50%
	Waterkering	84.000	60.946	73%
Verkeer	Aanleg straten, wegen, pleinen	42.000	38.325	91%
	Verkeersregeling	68.000	92.045	135%
Maatschappelijke ondersteuning	Bejaardenzorg	361.708	371.113	103%
	Algemeen maatschappelijk werk	423.132	434.133	103%
	Club- & buurthuiswerk	1.709.030	1.753.464	103%
	Samenlevingsopbouw (opbouwwerk m.n. Boog)	98.577	101.130	103%
Totaal		7.014.927	7.429.400	106%
Negatieve bedragen = opbrengsten				

5.6 Stadsdeel Centrum

Coördinerend portefeuillehouder: Mw. M. de Jong

Leefomgeving

De pleinenaanpak is voortgezet. De plaatsing van ondergrondse restafvalcontainers is gerealiseerd in het gebied Wolterbeekstraat – Hoefkade – Parallelweg. Verder zijn de voorbereidingen gestart voor de plaatsing van de containers voor de rest van de Schilderswijk.

Maatschappelijke ondersteuning

In het stadsdeel Centrum is extra ingezet op de aanpak van overlastgevende groepen. Dit betrof met name groepen in de Schilderswijk (Delftselaan), Rivierenbuurt en Transvaal (Anna Blamanplein). Bewoners rondom het Deltaplantsoen ontvingen een brief waarin verzocht werd om extra op te letten en misdragingen direct te melden aan de politie. Een aantal probleemgezinnen werd bezocht door de politie om te bezien of hulp geboden moest worden. Er is nauw samengewerkt tussen diverse onderdelen van de gemeente. De scholen werden hier ook bij betrokken. Er zijn afspraken gemaakt om

een aantal sportcoaches aan te stellen om de doelgroep beter te kunnen bereiken. Het stadsdeel voert een sterke regie. Bij de eerste signalen wordt er direct contact opgenomen met de welzijnsorganisaties. De ambities uit het stadsdeel en de door het college gestelde prioriteiten zijn leidend. Tijdens de jaarwisseling kwamen de resultaten van deze investeringen duidelijk naar voren. In alle wijken was het betrekkelijk rustig en de schade was aanzienlijk minder dan in voorgaande jaren. Momenteel is een aantal bewonersorganisaties bezig om te bezien of het buurthuis een Buurthuis van de Toekomst kan worden. Door de organisaties wordt ook bezien of aansluiting met een brede buurtschool kan plaatsvinden.

Participatie

Veel aandacht is besteed aan de invoering van de nieuwe subsidieregeling leefbaarheid en bewonersparticipatie. Inmiddels zijn bewoners, verenigingen/stichtingen en bedrijven er (meer) vertrouwd mee geraakt. Dit zien we aan het toenemende aantal aanvragen van diverse groeperingen uit de wijken voor bevordering van leefbaarheid, sociale samenhang en veiligheid. Ook ontstonden er nieuwe initiatieven, bijv. het oprichten van nieuwe buurtinterventieteams en een kinderraad.

<i>Programma</i>	<i>Product</i>	<i>Begroting 2012</i>	<i>Realisatie 2012</i>	<i>Percentage</i>
Dienstverlening en stadsdelen	Apparaatskosten stadsdelen en wijken	2.122.112	2.476.511	117%
	Budget leefbaarheid en bewonersparticipatie	1.822.550	1.775.520	97%
Jeugd en Gezin	Jeugd- en jongerenwerk	1.353.249	1.386.488	102%
	Speelvoorzieningen	390.000	377.644	97%
Leefomgeving	Onderhoud straten, wegen, pleinen	797.000	798.714	100%
	Beheer groengebieden	1.273.000	1.252.983	98%
	Wijkleefbaarheid	48.000	28.744	60%
	Straatreiniging	83.000	49.178	59%
	Gebruik openbare ruimte	-415.000	-331.912	80%
	Ongediertebestrijding	15.000	14.652	98%
Verkeer	Aanleg straten, wegen, pleinen	41.000	41.610	101%
	Verkeersregeling	94.000	93.001	99%
Maatschappelijke ondersteuning	Bejaardenzorg	492.953	505.770	103%
	Algemeen maatschappelijk werk	1.979.275	2.030.736	103%
	Club- & buurtwerk	6.136.062	6.290.433	103%
	Samenlevingsopbouw (opbouwwerk m.n. Boog)	586.718	601.969	103%
Totaal		16.818.919	17.392.041	103%
Negatieve bedragen = opbrengsten				

5.7 Stadsdeel Laak

Coördinerend portefeuillehouder: H.P.M. Kool

Leefomgeving

Naast de stadsdeelbrede inzet is gestart met de Integrale Gebiedsgerichte Inzet in alle wijken in Laak. Er wordt vooral ingezet op illegaal aangeboden (grof)vuil en bedrijfsafval, met een adequate monitoring. Er is gestart met de omvorming van het Puntpark tot een volwaardig wijkpark in overleg met omwonenden en gebruikers. In december heeft de Megastores het Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO) gekregen. De winkelboulevards zijn opnieuw ingedeeld en de openbare ruimte is flink opgeknapt. De samenwerking tussen de KVO partners zorgt voor een schone, hele en veilige openbare ruimte rond de Megastores. In de zomer is gestart met de herinrichting van de Goeverneurlaan (van gevel tot gevel). In Laak zijn een aantal locaties aangewezen voor Kleinschalig Ondernemerschap (Laakhaven-west, Spoorwijk en Binckhorst). De belangstelling voor de kavels was groot en op de meeste kavels is een optie genomen.

Maatschappelijke ondersteuning

Er is actief ingezet op het concept Buurthuis van de Toekomst. HVV Laakkwartier heeft met gemeentelijke subsidie de accommodatie opgeknapt en haar deuren geopend voor de wijk. Zij bieden onderdak aan o.a. het welzijnswerk, de bewonersorganisatie, zorg en vele actieve bewoners. Verder is de welzijsaccommodatie in Spoorwijk, Laak Centraal en Laak Noord omgevormd tot multifunctionele centra, met een breed aanbod voor verschillende groepen. Het centrum LIPA is in juli gesloten. In het welzijnswerk is het accent verlegd van 'aanbod' naar 'zelf doen'. Projecten van vrijwilligers krijgen voorrang. In Laak Noord en Spoorwijk is de Burenhulpcentrale gestart, in combinatie met de I-shop. Er is een vrijwilligersmarkt en vrijwilligersavond plaats gehouden met ruim 200 bezoekers. In de zomer zijn rond het EK verschillende maatregelen getroffen en activiteiten georganiseerd. Hierdoor verliep de EK periode relatief rustig. Dit geldt ook voor het verloop van Oud en Nieuw. Met de jongerenaanpak zijn in Spoorwijk en Laak Noord successen geboekt. De samenwerking tussen politie en jongerenwerk is verbeterd.

Participatie

Met de zelforganisaties en bewonersorganisaties is actief gecommuniceerd over de nieuwe richtlijnen van de subsidie Leefbaarheid en Participatie. Van deze subsidie zijn weer vele activiteiten en initiatieven bekostigd, waaronder de jubilea van bewonersorganisaties, de Laakjournaals van Cineac Den Haag, straatspeeldagen en wijkfestivals. Het Laaktheater bood voorstellingen aan voor en met bewoners uit Laak. In het kader van het aanvalsplan zijn in alle woonwijken van Laak in het najaar gerichte acties gestart voor het werven en binden van vrijwilligers. In oktober zijn in alle wijken rondetafel gesprekken gehouden om de vraag op te halen bij bewoners en partners voor het activiteitenprogramma. In het winkelgebied Goeverneurlaan is de winkeliersvereniging nieuw leven in geblazen. Bij het beheer van de sportterreinen (bijvoorbeeld het Ketelveld) zijn ouders en bewoners betrokken.

<i>Programma</i>	<i>Product</i>	<i>Begroting 2012</i>	<i>Realisatie 2012</i>	<i>Percentage</i>
Dienstverlening en stadsdelen	Apparaatskosten stadsdelen en wijken	1.032.213	1.216.449	118%
	Budget leefbaarheid en bewonersparticipatie	727.799	670.418	92%
Jeugd en Gezin	Jeugd- en jongerenwerk	613.298	629.244	103%
	Speelvoorzieningen	118.000	113.998	97%
Leefomgeving	Onderhoud straten, wegen, pleinen	128.000	131.034	102%
	Beheer groengebieden	461.000	437.024	95%
	Straatreiniging	68.000	66.612	98%
	Gebruik openbare ruimte	-94.000	-117.191	125%
	Ongediertebestrijding	9.000	12.460	138%
	Wijkleefbaarheid	42.000	50.162	119%
	Grachten en vaarten	4.000	0	0%
Verkeer	Aanleg straten, wegen, pleinen	24.000	24.462	102%
	Verkeersregeling	25.000	25.000	100%
Maatschappelijke ondersteuning	Bejaardenzorg	279.975	287.254	103%
	Algemeen maatschappelijk werk	588.028	603.317	103%
	Club- & buurtwerk	2.330.154	2.390.738	103%
	Samenlevingsopbouw (opbouwwerk m.n. Boog)	230.787	236.787	103%
Totaal		6.587.254	6.777.768	103%
Negatieve bedragen = opbrengsten				

5.8 Stadsdeel Haagse Hout

Coördinerend portefeuillehouder: Mw. I. van Engelshoven

Leefomgeving

De succesvolle werkwijze van Straat voor de mens wordt gecontinueerd. Doel is bewoners en andere partners in de wijk uit te nodigen medeverantwoordelijk te zijn voor de woonomgeving en daarmee de leefbaarheid te vergroten. De gebruikelijke bewonersavond Straat voor de Mens is niet meer gehouden. In plaats daarvan wordt actief ingesprongen op verzoeken en signalen van bewoners en partners.

Gezamenlijk wordt gezocht naar verbetermogelijkheden. Uitgangspunten zijn gedeelde verantwoordelijkheid en wederkerigheid. Daarnaast worden bewoners en partners vroegtijdig betrokken bij ontwikkelingen in de wijk. Hierbij wordt ook gebruik gemaakt van e-participatie. Bij de herinrichting van de speeltuin Oostduin-Arendsdorp is op succesvolle wijze gebruik gemaakt van het zogenaamde moodboard (is om een speciale internetpagina van zogenaamde sfeerbeelden voor de speeltuin de wensen van de bewoners in beeld te krijgen). In park De Horst is een door scholen en vrijwilligers beheerde groentetuin tot stand gekomen. In Bezuidenhout Midden en Oost is het Buurt Preventie Team van start gegaan. Het team kan zich verheugen op een groot aantal vrijwilligers/leden.

Vanuit handhaving is veel aandacht gegeven aan hondenoverlast, parkeeroverlast en chaotisch gestalde en weesfietsen in en vaak ook buiten de aangewezen gebieden. In Benoordenhout is een integrale aanpak van de jongerenoverlast op het Jozef Israëls plein gestart. De groen- en speelvoorzieningen zijn aantrekkelijker gemaakt onder andere aan het Isabellaland en de Gerstkamp. De hoogwaardige inrichting van de openbare ruimte van het Beatrixkwartier is afgerond. In het gebied rondom het Centraal Station zijn nog steeds volop bouwactiviteiten. Ook het startpunt van de HSE (Haags Startpunt Erasmuslijn) wordt voorbereid. Via omgevingsmanagement is, de overlast beperkt en de bereikbaarheid gegarandeerd. De herinrichting van de Theresiastraat is grotendeels gerealiseerd. De gevolgen voor de parkeerdruk bij de plaatsing van Ondergrondse Rest Afval Containers zijn onderzocht in Mariahoeve en Bezuidenhout. De inzet van de Buurt Service Teams in Haagse Hout is gestart. De teams zijn ingezet in de winkelgebieden. De aanpak van meeuwenoverlast heeft plaatsgevonden door het verstrekken van informatie op de website en het verstrekken van stevige gele huisvuilzakken op het stadsdeelkantoor. Dit loopt door totdat de ORAC's in de wijken zijn geplaatst. In Bezuidenhout West is een proef gehouden met de sterkere gele huisvuilzakken.

Maatschappelijke ondersteuning

Kwetsbare ouderen zijn bezocht door ouderenconsulenten. Er zijn succesvolle matches gemaakt in de Burenhulpcentrale. Ouderen doen mee met bewegingsactiviteiten voor ouderen. Tevens zijn er signalerende huisbezoeken gebracht aan ouderen en zijn scholieren actief geweest in het kader van hun maatschappelijke stages. De welzijnsorganisatie is in de buurtcentra bezig met omschakeling van activiteitsaanbieder naar facilitator voor vrijwilligersinitiatieven. In de praktijk betekent dit dat steeds meer activiteiten door vrijwilligers worden uitgevoerd. Kortom, in het stadsdeel zijn positieve resultaten geboekt voor wat betreft het aantal bewoners dat zich vrijwillig inzet voor mede wijkbewoners. Op drie basisscholen in het stadsdeel wordt het Samenspelprogramma aangeboden. Het doel hiervan is om kinderen voor te bereiden op deelname aan de voorscholen. Het programma richt zich op kinderen van 1,5 en 2,5 jaar en hun ouders.

Participatie

Er zijn diverse nieuwe bewonersinitiatieven in het Stadsdeel ontstaan. De bewonersorganisaties zijn inmiddels gewend aan de nieuwe subsidiesystematiek, hebben hun draai daarin gevonden en vervullen hun rol van ondersteuner wijkinitiatieven naar tevredenheid. Er zijn drie Jeugdtraden actief Jongeren doen mee aan het Project Jong kookt voor Oud in het WDC Bezuidenhout. Het project Bezuidenhout Leeft is dit jaar in de wijk Bezuidenhout West van start gegaan waarbij bewoners gestimuleerd worden ideeën aan te dragen voor verbetering van hun wijk. Op de prijsvraag “De beste verbinding van Mariahoeve”, georganiseerd door de denktank Sociale Cohesie Mariahoeve, hebben meer dan 400 mensen hun stem uitgebracht. Het winnende idee ‘High Five’ voor Mariahoeve is eind 2012 georganiseerd. Hieraan hebben ruim 300 Mariahoevenaren meegedaan en meer dan 10 ondernemers uit het winkelcentrum Mariahoeve.

Programma	Product	Begroting 2012	Realisatie 2012	Percentage
Dienstverlening en stadsdelen	Apparaatskosten stadsdelen en wijken	1.010.845	1.144.789	113%
	Budget leefbaarheid en bewonersparticipatie	679.501	612.024	90%
Jeugd en Gezin	Jeugd- en jongerenwerk	520.387	533.917	103%
	Speelvoorzieningen	139.000	128.169	92%
Leefomgeving	Onderhoud straten, wegen, pleinen	422.000	385.962	91%
	Beheer groengebieden	1.613.000	1.615.573	100%
	Straatreiniging	325.000	289.722	89%
	Onderhoud bruggen, viaducten en tunnels	60.000	55.995	93%
	Gebruik openbare ruimte	-135.000	-111.569	83%
	Recreatieve voorzieningen	-223.000	-270.916	121%
	Ongediertebestrijding	41.000	51.281	125%
	Wijkleefbaarheid	78.000	62.556	80%
	Fietsendepot	764.000	820.574	107%
	Fietsendepot vrijval	0	-346.468	
	Fietsendepot	-541.000	-566.574	105%
Verkeer	Grachten en vaarten	31.000	31.000	100%
	Aanleg straten, wegen, pleinen	31.000	31.000	100%
Wonen	Verkeersregeling	42.000	42.000	100%
	Graffiti bestrijding	659.000	605.074	92%
Maatschappelijke ondersteuning	Bejaardenzorg	276.720	283.914	103%
	Algemeen maatschappelijk werk	225.623	231.489	103%
	Club- & buurtwerk	1.249.547	1.282.036	103%
	Samenlevingsopbouw (opbouwwerk m.n. Boog)	152.792	156.758	103%
Totaal		7.421.415	7.068.307	95%

Negatieve bedragen = opbrengsten

5.9 Stadsdeel Leidscheveen – Ypenburg

Coördinerend portefeuillehouder: P.W.M. Smit

Leefomgeving

Het vuil in de winkelcentra in de weekenden was de bewoners, maar ook het stadsdeel, een doorn in het oog. Vanaf oktober 2012 is het gelukt om de winkelcentra in de weekenden schoon te laten maken. Dit heeft er toe geleid dat het aantal meldingen is afgenomen. Er is ingezet op het dagelijks controleren van het naast de containers geplaatste huisvuil. Dit wordt onderzocht op afkomst en waar mogelijk beboet. Het handhavingsteam trekt samen met de politie en het stadsdeel op om de meest ervaren buurtprobleem aan te pakken, zoals hondenpoep, parkeeroverlast en weesfietsen. Dit wordt gewaardeerd door de bewoners. In de Rietbuurt te Leidscheveen zijn op verzoek van de bewoners twee voetgangersoversteekplaatsen aangelegd om de veiligheid te verhogen voor overstekende kinderen naar de speelplaatsen. Op de geluidswal langs de A13 en aan de Watervogelstraat zijn de voetpaden opnieuw geasfalteerd. Dit naar aanleiding van verzoeken van bewoners vanwege de slechte begaanbaarheid voor ouderen. Aan de Loire is een jongerenontmoetingsplek aangelegd voor de jeugd uit Leidscheveen. Deze wordt in het zomerseizoen goed gebruikt door de lokale jeugd. Er zijn 21 speeltoestellen vernieuwd op diverse speelplekken en 3 nieuwe speeltoestellen zijn op verzoek van bewoners bijgeplaatst. In het stadsdeel neemt het aantal te repareren speeltoestellen toe, omdat de gebruiksdruk hoger wordt in dit kinderrijke stadsdeel. Op het laatste deel van de Nootdorpse Landingslaan zijn 60 nieuwe bomen geplant. Aan de Mimi Knagelaan is op verzoek van bewoners het middenplantsoen verfraaid door het aanplanten van 36 sierkersen langs de speelplekken. Dit geeft het geheel een meer kleurige aanblik en maakt het plantsoen wat intiemer van opzet. Op het Pythagorasplantsoen en Ribbelzegge zijn 2 Gulden Klinkers ingestraat. In het kader van Keurmerk Veilig Ondernemen worden voor drie gebieden regelmatig overleggen gevoerd met vertegenwoordigers van winkelcentra Hoge Veen en Ypenburg en bedrijventerrein Forepark. Deze gebieden zijn geschouwd op onregelmatigheden in de openbare ruimte.

Maatschappelijke ondersteuning

Het stadsdeel heeft ook het afgelopen jaar ingezet op de integrale aanpak (jongeren-) overlast in samenwerking met alle partners die hier een rol in spelen. Er zijn in het stadsdeel 22 overlastlocaties besproken en we kunnen spreken over een succesvolle aanpak die de overlast tot bijna een minimum heeft weten te reduceren. De rust tijdens de afgelopen jaarwisseling hebben alle partners als absoluut hoogtepunt ervaren. De I-shop in Ypenburg heeft 4.827 klanten geholpen, de I-shop in Leidschenveen 2.524 klanten. Het opvoedsteunpunt heeft 180 ouders met opvoedvragen ondersteund en het maatschappelijk werk heeft 354 nieuwe aanmeldingen hulp mogen aanbieden. Het stadsdeel heeft twee keer met de VO scholen rond de tafel gezeten in het kader van 'Veiligheid in- en om scholen' en het convenant is in oktober getekend. Tot slot heeft de wijk Leidschenveen voor het schooljaar 2012-2013 een voorschool mogen verwelkomen waarbij vier basisscholen samenwerken.

Participatie

Er zijn twee Buurthuizen van de toekomst geopend, te weten Stadsboerderij Landzigt in Leidschenveen en De Yp in Ypenburg. Het stadsdeel heeft ongeveer 100 subsidieaanvragen van bewonersinitiatieven ontvangen en toegekend. Leidschenveen heeft sinds half 2012 een nieuwe bewonersorganisatie, de Bewonersorganisatie Leidschenveen (BOL). De buurten De Velden in Leidschenveen en de Singels in Ypenburg zijn gestart met een Buurt Preventie Team (BPT). Begin 2012 is er in Leidschenveen een Jeugdraad opgericht, bestaande uit kinderen van de diverse basisscholen die de wijk rijk is. In Ypenburg is een start gemaakt met de oprichting van een jeugdraad in samenwerking met de basisscholen. Het team van het stadsdeel heeft elke maand een andere buurt in het stadsdeel bezocht. De insteek is om in dialoog te zijn met de bewoners uit de buurten in het stadsdeel en te horen hoe men woont en leeft in de buurten. De bewoners waarderen deze aanpak zeer. Ook andere partijen sluiten aan bij dit buurt bezoek, zoals de wijkagent, het handhavingsteam, vertegenwoordigers van de bewonersorganisatie en indien van toepassing actieve bewoners uit het Buurt Preventie Team. Het aantal bezoekers varieert per maand. Het afgelopen jaar kwamen er ongeveer 350 personen op deze avonden langs. In het kader van een pilot e-participatie heeft het stadsdeel op twee speelplekken in Bosweide te Ypenburg de bewoners digitaal gevraagd hun stem uit te brengen via internet. 64 Bewoners gaven gehoor aan dit verzoek en spraken hun waardering voor dit initiatief uit. Het was een bijzonder jaar voor het stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg; het stadsdeel werd tien jaar geleden toegevoegd aan het grondgebied van de gemeente Den Haag. Op 3 juni 2012 heeft het stadsdeel een Fiets & Fun dag mogen beleven, georganiseerd vóór en dóór de bewoners en instellingen van het stadsdeel. Organisaties en bedrijven waren actief om iedereen te laten zien wat voor leuke dingen er in het stadsdeel te doen zijn. Grote instellingen in het stadsdeel deden hun deuren open zoals het Centraal Bureau voor de Statistiek, het Nederlands Forensisch Instituut, de stadsboerderij, een scoutingvereniging, de Hartstichting en de Nederlandse Organisatie voor toegepaste natuurwetenschappelijk onderzoek (TNO). Tot slot heeft het stadsdeel 10 digitale nieuwsbrieven uitgebracht en een wijkagenda op de stadsdeelwebsite gepubliceerd.

<i>Programma</i>	<i>Product</i>	<i>Begroting 2012</i>	<i>Realisatie 2012</i>	<i>Percentage</i>
Dienstverlening en stadsdelen	Apparaatskosten stadsdelen en wijken	1.289.883	1.547.337	120%
	Budget leefbaarheid en bewonersparticipatie	632.525	625.753	99%
Jeugd en Gezin	Jeugd- en jongerenwerk	118.522	121.604	103%
	Speelvoorzieningen	409.000	371.488	91%
Leefomgeving	Onderhoud straten, wegen, pleinen	296.000	312.376	106%
	Beheer groengebieden	1.537.000	1.493.351	97%
	Straatreiniging	21.000	16.072	77%
	Gebruik openbare ruimte	5.000	-1.294	-26%
	Ongediertebestrijding	6.000	10.566	176%
	Wijkleefbaarheid	23.000	3.094	13%
	Grachten en vaarten	10.000	10.000	100%
Verkeer	Aanleg straten, wegen, pleinen	37.000	27.463	74%
	Verkeersregeling	62.000	62.000	100%
Maatschappelijke ondersteuning	Algemeen maatschappelijk werk	323.628	332.042	103%
	Club- & buurtwerk	1.985.923	2.037.557	103%
	Samenlevingsopbouw (opbouwwerk m.n. Boog)	98.577	101.112	103%
Totaal		6.855.058	7.070.521	103%
Negatieve bedragen = opbrengsten				

6. Financiële rekening

6.1 Staat van lasten en baten

Op de volgende pagina's vindt u de overzichten van baten en lasten.

Opbouw begroting:

De kolom 'Begroting 2012' bevat de door de raad vastgestelde Programmabegroting 2012-2015, aangevuld met de in 2012 door de raad vastgestelde begrotingswijzigingen. De grootste wijziging, die op alle programma's terugkomt, is de actualisatie van de begroting bij de vaststelling van het Halfjaarbericht 2012. Daarnaast zijn er nog een aantal besluiten genomen met een wijziging van de begroting tot gevolg, te weten:

- Rv 140 / 2011 - Initiatiefvoorstel wijziging programmabegroting 2012 – 2015
- Rv 146 / 2011 - Investeren in duurzame huisvesting van het onderwijs
- Rv 155 / 2011 - Verwerking taakmutaties Gemeentefonds
- Rv 159 / 2011 - Begrotingswijzigingen o.a. bundeling reserves
- Rv 117 / 2012 - Actualisatie doorverdeling overhead

Interne verrekeningen:

De baten en lasten van interne gemeentelijke leveringen tussen de diensten onderling zijn, evenals bij de begroting, niet geëlimineerd. Voor het inzicht is in de staat van lasten en baten op totaalniveau het bedrag van deze posten als consolidatie-eliminatie specifiek tot uitdrukking gebracht.

Progr.	Omschrijving	Rekening 2012	Begroting 2012	Vershil Begroting/ Rekening	Rekening 2011
1	Gemeenteraad				
	Lasten:	6.791	7.525	734 V	6.942
	Baten:	16	6	10 V	117
	Resultaat voor bestemming	6.775	7.519	744 V	6.825
	Dotaties:	0	0	0 V	0
	Onttrekkingen:	0	0	0 V	547
	Saldo:	6.775	7.519	744 V	6.278
2	College & bestuur				
	Lasten:	43.388	43.591	203 V	38.710
	Baten:	2.135	13	2.122 V	2.727
	Resultaat voor bestemming	41.253	43.578	2.325 V	35.983
	Dotaties:	0	0	0 V	5.702
	Onttrekkingen:	20.035	20.402	367 N	5.055
	Saldo:	21.218	23.176	1.958 V	36.630
3	Dienstverlening en Stadsdelen				
	Lasten:	57.487	53.346	4.141 N	55.277
	Baten:	16.782	14.103	2.679 V	16.301
	Resultaat voor bestemming	40.705	39.243	1.462 N	38.976
	Dotaties:	3.550	2.750	800 N	0
	Onttrekkingen:	1.550	1.550	0 V	478
	Saldo:	42.705	40.443	2.262 N	38.498
4	Openbare orde en Veiligheid				
	Lasten:	60.302	60.435	133 V	57.626
	Baten:	4.692	4.110	582 V	4.632
	Resultaat voor bestemming	55.610	56.325	715 V	52.994
	Dotaties:	0	0	0 V	60
	Onttrekkingen:	1.545	1.806	261 N	3.265
	Saldo:	54.065	54.519	454 V	49.789

5	Cultuur				
	Lasten:	97.580	88.509	9.071 N	86.376
	Baten:	7.431	5.501	1.930 V	6.253
	Resultaat voor bestemming	90.149	83.008	7.141 N	80.123
	Dotaties:	1.031	1.031	0 V	1.169
	Onttrekkingen:	3.416	3.446	30 N	2.347
	Saldo:	87.764	80.593	7.171 N	78.945
6	Onderwijs				
	Lasten:	169.892	178.681	8.789 V	158.858
	Baten:	45.210	51.393	6.183 N	35.930
	Resultaat voor bestemming	124.682	127.288	2.606 V	122.928
	Dotaties:	9.454	9.439	15 N	3.400
	Onttrekkingen:	8.941	10.977	2.036 N	10.739
	Saldo:	125.195	125.750	555 V	115.589
7	Integratie en Krachtwijken				
	Lasten:	41.710	44.224	2.514 V	39.406
	Baten:	34.575	29.480	5.095 V	28.888
	Resultaat voor bestemming	7.135	14.744	7.609 V	10.518
	Dotaties:	30	30	0 V	1.905
	Onttrekkingen:	4.603	5.441	838 N	2.028
	Saldo:	2.562	9.333	6.771 V	10.395
8	Werk en inkomen				
	Lasten:	524.592	525.792	1.200 V	545.772
	Baten:	471.404	436.375	35.029 V	435.130
	Resultaat voor bestemming	53.188	89.417	36.229 V	110.642
	Dotaties:	41.449	10.000	31.449 N	12.297
	Onttrekkingen:	17.248	18.330	1.082 N	17.806
	Saldo:	77.389	81.087	3.699 V	105.133
9	Sociale voorzieningen en armoedebestrijding				
	Lasten:	58.013	59.841	1.828 V	52.772
	Baten:	13.310	14.640	1.330 N	18.562
	Resultaat voor bestemming	44.703	45.201	498 V	34.210
	Dotaties:	4.100	4.100	0 V	2.000
	Onttrekkingen:	3.134	3.600	466 N	0
	Saldo:	45.669	45.701	33 V	36.210
10	Jeugd en gezin				
	Lasten:	44.307	47.146	2.839 V	42.953
	Baten:	2.802	2.561	241 V	17.103
	Resultaat voor bestemming	41.505	44.585	3.080 V	25.850
	Dotaties:	2.247	0	2.247 N	1.281
	Onttrekkingen:	2.739	3.423	684 N	1.555
	Saldo:	41.013	41.162	149 V	25.576
11	Leefomgeving				
	Lasten:	213.749	219.294	5.545 V	216.043
	Baten:	115.079	109.194	5.885 V	115.144
	Resultaat voor bestemming	98.670	110.100	11.430 V	100.899
	Dotaties:	17.586	17.567	19 N	67
	Onttrekkingen:	932	1.634	702 N	4.193
	Saldo:	115.324	126.033	10.709 V	96.773
12	Economie				
	Lasten:	12.405	22.406	10.001 V	23.548
	Baten:	2.041	3.312	1.271 N	14.074
	Resultaat voor bestemming	10.364	19.094	8.730 V	9.474
	Dotaties:	650	650	0 V	6.926
	Onttrekkingen:	7.784	4.107	3.677 V	2.200
	Saldo:	3.230	15.637	12.406 V	14.200

Progr.	Omschrijving	Rekening 2012	Begroting 2012	Vershil Begroting/ Rekening	Rekening 2011
13	Sport				
	Lasten:	55.566	57.925	2.359 V	53.610
	Baten:	9.149	8.795	354 V	9.099
	Resultaat voor bestemming	46.417	49.130	2.713 V	44.511
	Dotaties:	3.205	3.205	0 V	2.458
	Onttrekkingen:	5.629	6.675	1.046 N	4.285
	Saldo:	43.993	45.660	1.667 V	42.684
14	Media/ICT in de stad, monumenten en archeologie				
	Lasten:	5.573	6.760	1.187 V	4.834
	Baten:	542	1.155	613 N	866
	Resultaat voor bestemming	5.031	5.605	574 V	3.968
	Dotaties:	0	0	0 V	60
	Onttrekkingen:	735	735	0 V	773
	Saldo:	4.296	4.870	574 V	3.255
15	Maatschappelijke ondersteuning				
	Lasten:	166.006	168.337	2.331 V	159.285
	Baten:	22.651	20.667	1.984 V	20.356
	Resultaat voor bestemming	143.355	147.670	4.315 V	138.929
	Dotaties:	2.687	595	2.092 N	8.625
	Onttrekkingen:	2.864	2.643	221 V	1.249
	Saldo:	143.178	145.622	2.444 V	146.305
16	Volksgezondheid en Zorg				
	Lasten:	73.219	76.735	3.516 V	74.811
	Baten:	30.137	20.010	10.127 V	22.237
	Resultaat voor bestemming	43.082	56.725	13.643 V	52.574
	Dotaties:	7.793	0	7.793 N	2.248
	Onttrekkingen:	3.197	7.513	4.316 N	1.709
	Saldo:	47.678	49.212	1.534 V	53.113
17	Verkeer				
	Baten:	63.189	71.000	7.811 N	75.748
	Resultaat voor bestemming	33.854	40.498	6.644 V	30.193
	Dotaties:	13.553	12.658	895 N	10.060
	Onttrekkingen:	12.343	21.070	8.727 N	6.786
	Saldo:	35.064	32.086	2.978 N	33.467
18	Wonen				
	Lasten:	24.434	35.296	10.862 V	50.528
	Baten:	5.355	6.157	802 N	30.097
	Resultaat voor bestemming	19.079	29.139	10.060 V	20.431
	Dotaties:	9.712	10.237	525 V	6.915
	Onttrekkingen:	7.185	15.655	8.470 N	5.354
	Saldo:	21.606	23.721	2.116 V	21.992
19	Ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling				
	Lasten:	127.878	252.153	124.275 V	240.802
	Baten:	50.743	156.448	105.705 N	149.401
	Resultaat voor bestemming	77.135	95.705	18.570 V	91.401
	Dotaties:	73.660	76.952	3.292 V	93.414
	Onttrekkingen:	82.243	103.661	21.418 N	61.923
	Saldo:	68.552	68.996	444 V	122.892
20	Milieu & Duurzaamheid				
	Lasten:	27.590	29.632	2.042 V	23.246
	Baten:	4.189	5.534	1.345 N	2.605
	Resultaat voor bestemming	23.401	24.098	697 V	20.641
	Dotaties:	2.054	2.054	0 V	2.679
	Onttrekkingen:	818	1.382	564 N	2.553
	Saldo:	24.637	24.770	133 V	20.767

Progr.	Omschrijving	Rekening 2012	Begroting 2012	Vershil Begroting/ Rekening	Rekening 2011
21	Citymarketing en internationale stad				
	Baten:	2.552	2.450	102 V	1.273
	Resultaat voor bestemming	14.255	16.777	2.522 V	16.162
	Dotaties:	790	790	0 V	-4.745
	Onttrekkingen:	855	2.793	1.938 N	2.832
	Saldo:	14.190	14.774	584 V	8.585
22	Financiën				
	Lasten:	198.852	209.283	10.431 V	206.227
	Baten:	1.232.067	1.225.536	6.531 V	1.245.775
	Resultaat voor bestemming	-1.033.215	-1.016.253	16.962 V	-1.039.548
	Dotaties:	21.245	7.543	13.702 N	26.286
	Onttrekkingen:	62.762	46.171	16.591 V	67.812
	Saldo:	-1.074.732	-1.054.881	19.851 V	-1.081.074
23	Overige beleidsvoornemens				
	Lasten:	3.582	17.273	13.691 V	5.637
	Baten:	4.058	3.979	79 V	372
	Resultaat voor bestemming	-476	13.294	13.770 V	5.265
	Dotaties:	257.346	257.346	0 V	167.049
	Onttrekkingen:	327.277	282.225	45.052 V	163.874
	Saldo:	-70.407	-11.585	58.822 V	8.440
24	Interne dienstverlening				
	Lasten:	135.255	142.472	7.217 V	135.213
	Baten:	125.014	127.913	2.899 N	125.182
	Resultaat voor bestemming	10.241	14.559	4.318 V	10.031
	Dotaties:	12.476	11.119	1.357 N	1.783
	Onttrekkingen:	19.198	19.879	681 N	1.899
	Saldo:	3.519	5.799	2.280 V	9.915
	Totaal exclusief consolidatie-eliminatie:				
	Lasten:	2.262.021	2.477.383	215.362 V	2.401.852
	Baten:	2.265.123	2.320.331	55.208 N	2.377.872
	Resultaat voor bestemming	-3.102	157.052	160.154 V	23.980
	Dotaties:	484.618	428.066	56.552 N	351.639
	Onttrekkingen:	597.033	585.117	11.916 V	371.262
	Saldo:	-115.517	0	115.517 V	4.357
	Consolidatie-eliminatie				
	Lasten:	-332.704	-322.470	10.234 V	-317.018
	Baten:	-332.704	-322.470	10.234 N	-317.018
	Resultaat voor bestemming	0	0	0 V	0
	Dotaties:	0	0	0 V	0
	Onttrekkingen:	0	0	0 V	0
	Saldo:	0	0	0 V	0
	Totaal inclusief consolidatie-eliminatie:				
	Lasten:	1.929.317	2.154.913	225.596 V	2.084.834
	Baten:	1.932.419	1.997.861	65.442 N	2.060.854
	Resultaat voor bestemming	-3.102	157.052	160.154 V	23.980
	Dotaties:	484.618	428.066	56.552 N	351.639
	Onttrekkingen:	597.033	585.117	11.916 V	371.262
	Saldo:	-115.517	0	115.517 V	4.357

6.2 Balans en toelichtingen

6.2.1 Waarderingsgrondslagen

Algemeen

De kaders van de waarderingsgrondslagen zijn bepaald in de Gemeentewet, het Besluit Begroting en Verantwoording voor provincies en gemeenten (BBV), de (gewijzigde) verordening Financieel Beheer en Beleid (raadsbesluit 133/2012, RIS 254460) en het uitvoeringsbesluit Financieel Beheer (RIS 254459).

De jaarrekening is net als de begroting opgesteld volgens het stelsel van baten en lasten. In de jaarrekening zijn de baten en lasten opgenomen die toe te rekenen zijn aan het begrotingsjaar. Het moment van betaling of ontvangst van het geld is daarbij niet van belang. In enkele voor de concernrekening in materiële zin ondergeschikte gevallen worden ontvangsten als baten verantwoord.

De waardering en resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten, tenzij anders is aangegeven. Bij de bepaling van het resultaat wordt onder andere rekening gehouden met het voorzichtigheidsprincipe, het matchingprincipe en het realisatieprincipe.

Voor de activa wordt de verkrijgings- of vervaardigingsprijs als waarderingsgrondslag toegepast. De passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde, voor zover niet anders is vermeld.

De baten en lasten van interne gemeentelijke leveringen tussen de diensten onderling zijn, evenals bij de begroting, niet geëlimineerd. Voor het inzicht is in de staat van lasten en baten op totaalniveau het bedrag van deze posten als consolidatie-eliminatie specifiek tot uitdrukking gebracht.

Materiële vaste activa

Het BBV maakt onderscheid tussen materiële vaste activa met een maatschappelijk nut en materiële vaste activa met een economisch nut.

Materiële vaste activa met een maatschappelijk nut

De ontvangen investeringsbijdragen van derden en reserves worden in één keer in mindering gebracht op de activering. Daarnaast kunnen materiële vaste activa met maatschappelijk nut ook versneld afgeschreven worden tot een boekwaarde nul. De verordening Financieel Beheer en Beleid maakt een indeling naar vier categorieën van materiële vaste activa met een maatschappelijk nut, waarbij de volgende maximale afschrijvingstermijnen worden gehanteerd:

- a. 25 jaar voor civiele kunstwerken (zoals tunnels, bruggen en viaducten);
- b. 20 jaar voor de eerste aanleg van wegen, fietspaden, voetpaden, rotondes, rails;
- c. 15 jaar voor technische installaties (waaronder verkeersregelininstallaties) en openbare verlichting;
- d. 10 jaar voor reconstructies en inrichting van de openbare ruimte (activering vindt pas plaats vanaf een bedrag van € 150.000);

Materiële vaste activa met een economisch nut

Vaste activa met economisch nut zijn activa die bijdragen in de mogelijkheid om middelen te genereren en/of die verhandelbaar zijn. De ontvangen investeringsbijdragen van derden zijn in één keer in mindering gebracht op de activering. De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs verminderd met de lineaire afschrijvingen. De eerste afschrijving vindt plaats in het jaar

volgens op de ingebruikname van de investering, met uitzondering van ambulances. Hiervoor vindt afschrijving plaats in de maand volgend op in gebruikneming.

Conform de Richtlijnen (Notities) van de commissie BBV en de gemeentelijke richtlijnen worden de vervaardigingskosten (waaronder de implementatiekosten) van nieuwe geautomatiseerde systemen geactiveerd onder materiële vaste activa met economisch nut. Voor investeringen met een economisch nut hanteert de gemeente de volgende standaard afschrijvingstermijnen, die in beginsel zijn gebaseerd op de verwachte toekomstige gebruiksduur:

- a. 40 jaar voor nieuwbouw gebouwen (permanent), rioleringen; Een uitzondering hierop vormt het stadhuis-/ bibliotheekcomplex waarvoor met raadsbesluit 172/1997 (RIS 20092) een gebruiksduur van 50 jaar is vastgesteld;
- b. 25 jaar voor sportterreinen, renovatie gebouwen, restauratie monumenten, aankoop gebouwen;
- c. 20 jaar voor parkeerterreinen; betonnen bakken voor ORAC's;
- d. 15 jaar voor technische installaties in gebouwen (elektrische voorzieningen, verwarming, liften, machines);
- e. 10 jaar voor (brandveiligheid)voorzieningen aan gebouwen, energiebesparende maatregelen in gebouwen, kunstopdrachten, telefooninstallaties, kantoormeubilair (nieuwe inrichting), aanleg terreinwerken (semi-permanent of tijdelijk), nieuwbouw gebouwen (semi-permanent, tijdelijk of verplaatsbaar), groot onderhoud aan gebouwen (mits levensduurverlengend); stalen bakken voor ORAC's
- f. 5 jaar voor zware transportmiddelen/aanhangwagens en schuiten, personenauto's/lichte motorvoertuigen/motoren, automatiseringssystemen plus omvangrijke applicaties, duurzame productiemiddelen;
- g. 3 jaar voor software;

Met ingang van 1 januari 2010 worden materiële vaste activa met een aanschafwaarde die lager is dan € 50.000 per stuk niet als materiële vaste activa verantwoord, maar rechtstreeks ten laste van de exploitatierekening gebracht. Tot en met 2009 was de activeringsgrens € 10.000 per stuk.

Op (bedrijfs)activa in uitvoering en gronden wordt niet afgeschreven. Uitzondering hierop is de grond van het stadsdeelkantoor Galeria waarop 2,5 % per jaar wordt afgeschreven in overeenstemming met raadsbesluit 9/1994 (RIS 14576).

Bij een duurzame waardevermindering, waaronder verandering van de bestemming van het actief, zijn de desbetreffende materiële vaste activa tegen de lagere waarde gewaardeerd. Een actief dat buiten gebruik wordt gesteld wordt afgewaardeerd op het moment van buiten-gebruikstelling, indien de restwaarde lager is dan de boekwaarde.

Erfpacht

- a. In erfpacht uitgegeven gronden volgens voorwaarden 1911 en 1923 zijn gewaardeerd tegen vervaardigingsprijs.
- b. In erfpacht uitgegeven gronden volgens voorwaarden 1977 zijn gewaardeerd tegen marktwaarde op het moment van uitgifte in plaats van tegen de voorgeschreven waardering tegen vervaardigingsprijs.
- c. In erfpacht uitgegeven gronden volgens voorwaarden 1986 tegen canonbetaling zijn gewaardeerd tegen marktwaarde op moment van uitgifte
- d. In erfpacht uitgegeven gronden volgens voorwaarden 1986 die zijn afgekocht komen niet voor activering in aanmerking.
- e. Heruitgiften tegen canonbetaling blijven geregistreerd tegen de waardering van het oorspronkelijk recht.
- f. De vooruit ontvangen canons zijn berekend tegen contante waarde. Bij de berekening van de

afkoop van de canonverplichting is de afkoopsom contant gemaakt tegen een op dat moment geldend rentepercentage. De jaarlijks toe te voegen rente wordt ten laste van het resultaat gebracht; de in het verslagjaar vervallen canon termijnen zijn ten gunste van het resultaat gebracht.

Riolering

De gemeente heeft haar beleid tot en met 2015 vastgelegd in het gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2011 - 2015. Uitgangspunt is een kostendekkende exploitatie. Over de gehele GRP-periode zijn de begrote bestedingen aan beheer, investeringen en groot onderhoud gelijk aan de in rekening te brengen rioolrechten.

Uitbreidingsinvesteringen in het rioleringsstelsel worden in beginsel ten laste van de grondexploitatie gebracht. De bestedingen voor groot onderhoud en voor vervangingsinvesteringen (waaronder pompinstallaties en gemalen) worden verantwoord onder de materiële vaste activa met economisch nut. Er wordt niet afgeschreven op deze rioleringsinvesteringen. De ontvangen rioolrechten worden via de Egalisatievoorziening Riolering en na aftrek van de exploitatielasten (voor beheer, klein onderhoud en eventuele rentelasten) als bijdragen van derden in mindering gebracht op de geactiveerde vervangingsinvesteringen opdat uiteindelijk de boekwaarde nihil wordt en geen afschrijvingen noodzakelijk zijn. Alleen indien de investeringen in enig jaar de baten overtreffen en de egalisatievoorziening niet toereikend is wordt het meerdere geactiveerd en verantwoord onder de materiële vaste activa met economisch nut.

Activa in ontwikkeling (algemeen)

Vaste (bedrijfs)activa in uitvoering zijn gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs, onder aftrek van vooruitontvangen bedragen van derden zoals subsidies en een voorziening voor niet te innen subsidies op uitgevoerde projecten die niet voldoen aan de declaratie-eisen.

Financiële vaste activa

Deelnemingen zijn tegen verkrijgingsprijs gewaardeerd. Ingeval van duurzame waardevermindering worden deelnemingen gewaardeerd tegen lagere marktwaarde. Als de deelneming wordt afgestoten wordt de actuele waarde in de toelichting vermeld.

De verstrekte langlopende leningen aan derden, aan deelnemingen en overige uitzettingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, zonodig onder aftrek van een voorziening wegens oninbaarheid van de lening.

De langlopende beleggingen zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs, zonodig onder aftrek van een voorziening wegens risico's in de belegging. In de toelichting op de balans is de actuele waarde van deze beleggingen vermeld.

Derivaten

De derivaten zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. De derivaten zijn verantwoord als niet uit de balans bijkomende verplichting, waar ook de nominale waarde van deze derivaten is vermeld.

Vlottende activa

Voorraden

De voorraden zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, vervaardigingsprijs of standaard verrekenprijs, zo nodig onder aftrek van een voorziening voor incourantheid van de voorraden. Een klein aantal artikelen, zoals representatieartikelen en quasi-goederen (zoals waardekaarten parkeergarage) zijn gewaardeerd tegen verkoopprijs. Eventuele waarderingsverschillen tussen standaard verrekenprijs en betaalde inkoopprijs worden als bedrijfsresultaat verantwoord. Ingeval van duurzame waardevermindering worden voorraden gewaardeerd tegen lagere marktwaarde.

Grond- en hulpstoffen

De grond- en hulpstoffen zijn gewaardeerd tegen standaard verrekenprijzen, gebaseerd op de betaalde inkoopprijs. Waarderingsverschillen tussen standaard verrekenprijs en betaalde inkoopprijs worden als bedrijfsresultaat verantwoord.

Gereed product

Het gereed product, halffabricaat en orders in bewerking worden gewaardeerd tegen de fabricagekostprijs of indien lager de verwachte marktwaarde. De fabricagekostprijs bestaat uit de kosten van grond- en hulpstoffen en uitbesteed werk, met daarop een opslag voor indirecte kosten. Bij de waardering wordt rekening gehouden met het stadium waarin het productieproces zich bevindt.

Onderhanden werk bij grondexploitaties

De investeringen in onderhanden werken grondexploitaties zijn gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. De investeringen bestaan uit verwervings- en apparaatskosten en kosten voor het bouwen woonrijp maken. Eventuele bijdragen van derden en baten voor gronduitgiften zijn in mindering gebracht op de investeringen. Bij plannen die gefinancierd zijn met een lening wordt jaarlijks rente geactiveerd.

Positieve uitkomsten bij het afsluiten van grondexploitaties worden niet rechtstreeks gedoteerd aan de reserve grondbedrijf. Deze worden opgenomen in het resultaat vóór resultaatbestemming en na resultaatbestemming toegevoegd aan de reserve grondbedrijf. Tussentijds wordt geen winst genomen bij grondexploitaties vanwege het ontbreken van de vereiste zekerheid.

Het geprognosticeerde ‘plansaldo’ is het verwachte resultaat op een plan. Ter dekking van verwachte negatieve saldi op operationele plannen is de voorziening negatieve plannen gevormd. Deze voorziening wordt verantwoord als correctiepost op het saldo van het onderhanden werk.

Vorderingen

De vorderingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, onder aftrek van een voorziening voor oninbaarheid. Ook de vorderingen voor meerjarige subsidies zijn nominaal gewaardeerd.

Collateral Derivaten contracten

De Collateral Derivaten worden onder de balanspost “Overige uitzettingen” opgenomen voor het verschil tussen de nominale waarde en de marktwaarde van de afgesloten derivaten contracten per 31 december 2012. De storting heeft het karakter van een waarborgsom waarvan de hoogte maandelijks fluctueert.

Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen is het verschil tussen de activa en het vreemd vermogen. Binnen het eigen vermogen wordt onderscheid gemaakt in de algemene reserve, de overige bestemmingsreserves (welke worden ingesteld door een raadsbesluit) en het onverdeeld resultaat. In de verordening financieel beheer en beleid gemeente Den Haag zijn de overige bestemmingsreserves onderverdeeld in de volgende categorieën:

- Dienstcompensatiereserve   Dient om dienstnadelen op te vangen of om incidentele uitgaven te dekken ten behoeve van de bedrijfsvoering
- Reserve grondbedrijf   Dient om winsten of autonome verliezen te verrekenen als gevolg van resultaten en (tussentijdse) financiële bijstellingen van grondexploitaties
- (Tarief)egalisereserves   Dient om ongewenste schommelingen op te vangen bij de tarieven die

	aan derden en intern in rekening worden gebracht
- Activareserve	Centrale reserve voor de dekking van kapitaallasten
- Systeemreserves (fonds en risico)	Specifiek door de raad benoemde reserves die dienen voor het verrekenen van saldi van een specifiek benoemde taak binnen een begrotingsjaar
- Uitvoeringsreserves	Reserve die dient om financiering van nader in te vullen projecten op een specifiek beleidsterrein mogelijk te maken
- Projectreserves	Reserve die dient ter dekking van een specifiek doel of project
- Overige reserves	Overige

Toelichting

- Voor de (tarief-)egaliseringsreserves, activareserve en systeemreserves geldt dat de saldi *voor* resultaatbepaling ten gunste of ten laste van de betreffende reserve mogen worden gebracht.
- Voor de projectreserves geldt dat een overschrijding van de begrote onttrekking is toegestaan, mits is voldaan aan de door het Platform Rechtmatigheid gestelde eisen.
- Voor een aantal uitvoeringsreserves geldt dat (ten opzichte van de begroting) niet bestede middelen *voor* resultaatbepaling terugvloeien naar de reserve. In de bijlage 2.1 zijn deze reserves aangegeven als gemeentebrede uitvoeringsreserves.
- De resterende middelen bij bestemmingsreserves, waarvan de door de raad vastgestelde levensduur per balansdatum is verstreken of waarvan de door de raad vastgestelde doelstelling is gerealiseerd, vallen in alle gevallen vrij ten gunste van het resultaat. (De vrijval hoeft niet groot te zijn)

Voor nadere informatie over de categorie-indeling, looptijd, doel en maximale hoogte van reserves wordt verwezen naar bijlage 2.2 van de programmarekening.

Voorzieningen

De voorzieningen zijn gevormd voor verplichtingen, verwachte verliezen of risico's, waarvan de omvang redelijk is in te schatten op de balansdatum. Verder worden de van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden opgenomen onder de voorzieningen. Uitzondering hierop vormen de van Europese en Nederlandse overheidslichamen verkregen middelen, welke onder de balanspost overlopende passiva Europese/Nederlandse overheidslichamen worden verantwoord.

De voorzieningen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde, met uitzondering van de voorziening negatieve plannen bij de grondexploitatie. Deze is gewaardeerd tegen de contante waarde. De voorziening negatieve plannen bij grondexploitatieprojecten is gerubriceerd als correctiepost op het onderhanden werk naar analogie van de voorziening voor dubieuze debiteuren.

Het vormen van een reorganisatievoorziening is verplicht als per balansdatum sprake is van de 2^e fase van een reorganisatie conform het Sociaal Beleidskader (SBK) en uit een overzicht van opgeheven functies in het plan van aanpak blijkt dat werknemers aangewezen zijn of gaan worden als re-integratiekandidaten.

De voorziening voor aan derden verstrekte langlopende leningen en voor afgegeven garantstellingen wegens door derden aangetrokken leningen bij bankinstellingen c.a. wordt bepaald op basis van risico-inschatting per individuele lening. Bij deze risico-inschatting worden onder meer de normen van BASEL 2 gehanteerd. Indien er 100 % zekerheden zijn gesteld wordt geen voorziening getroffen. Zonodig worden op basis van de risico-inschatting afwijkende percentages toegepast.

Uitzondering hierop vormen de belegging in het Fonds Uiver (obligatieleningen) en de lening aan de Royal Bank of Scotland waarvoor op basis van geldende ratings risicoanalyses hebben plaatsgevonden die geleid hebben tot lagere percentages van respectievelijk 0,0% en 0,28%. Voor de duurzame beleggingen waarbij de hoofdsom is gegarandeerd is het risico gesteld op 0%.

De belegging bij de IJslandse bank Landsbanki is voor 100% voorzien.

In de verordening Financieel Beheer en Beleid (RIS 180321) is opgenomen dat bij het verstrekken van leningen en garanties aan derden de voorziening wordt gevormd uit het betreffende beleidsprogramma. Deze bepaling geldt voor nieuwe leningen en garanties die vanaf 1 januari 2010 worden verstrekt. Voor de al bestaande leningen en garanties is de reserve financiering aanspreekpunt.

Langlopende en kortlopende schulden

Schulden worden gewaardeerd tegen nominale waarde

6.2.2 Balans

	(bedragen in € 1.000)		
	31-12-2012	31-12-2011	31-12-2011
Activa	Passiva		
Vaste activa			Vaste passiva
<i>Materiële vaste activa</i>			<i>Eigen Vermogen</i>
Materiële vaste activa met economisch nut	1.262.521	1.243.031	Algemene reserve
Materiële vaste activa met maatschappelijk nut	90.381	86.592	Bestemmingsreserves
	<u>1.352.902</u>	<u>1.329.623</u>	Saldo van de rekening (onverdeeld resultaat)
<i>Financiële vaste activa</i>			
Kapitaalversterking aan deelnemingen	86.497	85.850	
Kapitaalversterking aan overige verbonden partijen	10	10	
Leningen aan deelnemingen	230.047	231.976	<i>Voorzieningen</i>
Leningen aan overige verbonden partijen	113.023	112.398	Voorzieningen
Overige langlopende leningen aan derden	113.449	121.788	Voorzieningen met voeding van derden
Algemene voorziening voor oninbaarheid	-20.760	-31.187	
Overige uitzettingen met looptijd > 1 jaar	272.128	336.432	
	<u>794.394</u>	<u>857.067</u>	
Vlottende activa			<i>Vaste schulden</i>
<i>Voorraden</i>			Leningen van pensioenfondsen en verzekeraars
Niet in exploitatie genomen bouwgronden	28.383	27.397	Leningen van banken
Overige grond- en hulpstoffen	449	371	Door derden belegd geld
Onderhandenwerk (incl. bouwgronden in exploitatie)	17.669	22.338	Waarborgsommen
Gereed product en handelsgoederen	1.387	1.551	Vooruitontvangen canons
	<u>47.888</u>	<u>51.657</u>	
<i>Vorderingen</i>			Vlottende passiva
Vorderingen op openbare lichamen	92.568	84.600	<i>Vlottende schulden</i>
Rekening courant verhoudingen niet financiële instellingen	15	15	Bank- en giroaldi
Overige vorderingen	204.562	145.602	Overige schulden
Overige uitzettingen	8.350	14.200	Rekening Courant verhouding niet financiële instellingen
	<u>305.495</u>	<u>244.417</u>	Schulden aan andere publiekrechtelijke lichamen
<i>Overlopende activa</i>			
Overlopende activa Europese/Nederlandse overheidslichamen	10.573	20.623	<i>Overlopende passiva</i>
Overlopende activa	137.514	144.747	Overlopende passiva Europese/Nederlandse overheidslichamen
	<u>148.087</u>	<u>165.370</u>	Overlopende passiva
<i>Liquide middelen</i>			
Kas/bank/giro	74.116	88.326	
Totaal Activa	2.722.882	2.736.460	Totaal Passiva
			2.722.882
			2.736.460

6.2.3 Toelichtingen op de balans

Algemeen

De balans met toelichting geeft informatie over de omvang en samenstelling van het vermogen (het verschil tussen de bezittingen en de schulden) van de gemeente Den Haag aan het eind van een boekjaar en over de ontwikkelingen daarin gedurende het jaar. De activa op de balans geven de bezittingen en de vorderingen weer en bestaan uit de vaste en vlottende activa. Op de passivazijde van de balans staan de schulden en eigen vermogen en deze zijn uit te splitsen in vaste en vlottende schulden. Vaste activa en passiva hebben een looptijd van langer dan één jaar. Zowel beginbalans als eindbalans worden gepresenteerd *exclusief* de bestemming van het rekeningresultaat om een juiste vergelijking van balansstanden mogelijk te maken.

Binnen de gemeentebalans heeft eliminatie plaatsgevonden van de onderlinge vorderingen en schulden tussen diensten, de interne rekening-courantverhoudingen en de aan diensten verstrekte (omslagrente)leningen voor de financiering van vaste activa.

Toelichting op de activa

Vaste activa (€ 2.147,3 mln.)

De vaste activa bestaan uit de materiële vaste activa (€ 1.352,9 mln.) en de financiële vaste activa (€ 794,4 mln.). De materiële vaste activa zijn conform de BBV op de balans gesplitst in materiële vaste activa met een economisch nut (€ 1.262,5 mln.) en die met een maatschappelijk nut (€ 90,4 mln.).

Materiële vaste activa (€ 1.352,9 mln.)

Materiële vaste activa met een aanschafwaarde lager dan € 50.000 per stuk worden niet als materiële vaste activa verantwoord, maar rechtstreeks ten laste van de programmarekening gebracht. (In sommige situaties kan sprake zijn van investeringen in onderdelen die per stuk minder dan € 50.000 kosten, maar die samen één geheel vormen zodat het geheel het bedrag van € 50.000 overstijgt en als zodanig geactiveerd wordt.)

Overzicht materiële vaste activa	bedragen in € 1000)	
	Stand per 31-12-2012	Stand per 31-12-2011
Gronden en terreinen niet in erfpacht uitgegeven	195.542	191.715
Gronden en terreinen welke in erfpacht zijn uitgegeven	115.374	109.749
Woonruimten	4.913	5.339
Bedrijfsgebouwen	767.981	749.141
Grond-, weg en waterbouwkundige werken	92.930	88.897
Vervoermiddelen	1.490	1.113
Machines apparaten en installaties	77.176	69.745
Overige materiële vaste activa	43.586	42.721
Materiële vaste activa in uitvoering	53.910	71.203
<i>Totaal</i>	<i>1.352.902</i>	<i>1.329.623</i>

De materiële vaste activa zijn in 2012 per saldo € 23,3 mln. toegenomen. In onderstaande tabel is het verloop hiervan weergegeven.

(bedragen in € 1000)

Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2012	Inves- teringen	Gereed gekomen	Bijdrage derden	Desinves- teringen	Afschrij- vingen	Boekwaarde 31-12-2012
Gronden/terreinen niet in erfpacht	191.715	5.154	9.365	0	6.166	4.526	195.542
Gronden en terreinen in erfpacht	109.749	8.265	0	0	2.640	0	115.374
Woonruimten	5.339	213	0	0	376	263	4.913
Bedrijfsgebouwen	749.141	7.663	58.533	0	5.032	42.324	767.981
Grond-/weg-/waterbouwk. werken	88.897	29.767	821	12.223	0	14.332	92.930
Vervoermiddelen	1.113	0	841	0	0	464	1.490
Machines apparaten en installaties	69.745	7.095	10.749	0	0	10.413	77.176
Overige materiële vaste activa	42.721	5.751	4.242	0	129	8.999	43.586
Vaste bedrijfsactiva in uitvoering	71.203	68.217	-84.551	959	0	0	53.910
<i>Totaal</i>	<i>1.329.623</i>	<i>132.125</i>	<i>0</i>	<i>13.182</i>	<i>14.343</i>	<i>81.321</i>	<i>1.352.902</i>

Het totaalbedrag aan gerealiseerde investeringen uit het meerjarig investeringsplan (MIP) is uitgekomen op € 100,6 mln. In 2012 is € 132,1 mln. geactiveerd. Het verschil van € 31,5 mln. betreft de activering van strategische aankopen en aangekochte gronden (€ 19,3 mln.) en investeringen gefinancierd uit middelen van derden (€ 12,2 mln.). De grootste investeringen hebben zich bij de volgende programma's voorgedaan (zie bijlage 3.1 realisatie en afwijkingen gemeentelijke investeringen):

- Programma Onderwijs (€ 39,5 mln.) voor onderwijshuisvesting (€ 39,3 mln.) en voorschool peuterspeelzalen (€ 0,2 mln.).
- Programma Leefomgeving (€ 6,8 mln.) onder andere voor de ondergrondse afvalcontainers (€ 2,6 mln.), openbare verlichting (€ 1,0 mln.) en het meerjarenprogramma Kunstwerken (€ 1,0 mln.)
- Programma Sport (€ 16,8 mln.) voornamelijk het 50 meter bad in Leidschenveen/Ypenburg (€ 12,7 mln.) en het appartementsrecht C Forepark (€ 3,3 mln.).
- Programma Verkeer (€ 18,8 mln.) voor o.a. Boulevard Scheveningen (€ 7,7 mln.), parkeren op straat (€ 4,0 mln.), het meerjarenplan fiets (€ 2,7 mln.) en het verkeerscirculatieplan (€ 2,5 mln.).
- Programma Maatschappelijke ondersteuning (€ 6,2 mln.) voor het nieuwe pand van de Kesslerstichting (€ 4,5 mln.) en de buitenschoolse opvang (€ 1,5 mln.).
- Programma Interne Dienstverlening (€ 6,1 mln.) voor onderhoud gebouwen (€ 3,2 mln.) en de afbouw van het stadsdeelkantoor Leyweg (€ 1,7 mln.).

Voor het onderscheid in investeringen met economisch nut en investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut wordt verwezen naar bijlage 3 investeringen en activa.

Financiële vaste activa (€ 794,4 mln.)

(bedragen in € 1000)

Overzicht financiële vaste activa	Stand per 31-12-2012	Stand per 31-12-2011
Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	86.497	85.850
Kapitaalverstrekking aan overige verbonden partijen	10	10
Leningen aan deelnemingen	230.047	231.976
Leningen aan overige verbonden partijen	113.023	112.398
Overige langlopende leningen aan derden	113.449	121.588

Algemene voorziening voor oninbaarheid	-20.760	-31.187
Overige uitzettingen met looptijd > 1 jaar	272.128	336.432
<i>Totaal</i>	<i>794.394</i>	<i>857.067</i>

Voor het verloop van de financiële vaste activa wordt verwezen naar bijlage 3 investeringen en activa.

Kapitaalverstrekkingen aan Deelnemingen (€ 86,5 mln.)

	<i>(bedragen in € 1000)</i>	
Overzicht kapitaal verstrekking aan deelnemingen	2012	2011
Beginstand 1 januari	85.850	84.350
Investerings	647	1.500
Eindstand 31 december	86.497	85.850

Eneco NV

De gemeente Den Haag bezit 16,55% van de aandelen van Eneco Holding. Op grond van wetgeving stelt de Rijksoverheid dat er een splitsing moet worden aangebracht tussen het netwerkbedrijf en het leverings- en productiebedrijf. Eneco is nog ongesplitst. Vanwege lopende juridische procedures over dit thema is er naar verwachting de komende jaren geen sprake van splitsing. Eneco is met de aandeelhouders in gesprek over de toekomst van het aandeelhouderschap. Momenteel is het wettelijk gezien niet mogelijk om de aandelen van een ongesplitst energiebedrijf openbaar te verkopen. De waardering van de aandelen is opgenomen tegen de verkrijgingsprijs van € 22,7 mln. De aandelen vertegenwoordigen een nominale waarde van € 82 mln.

HTM Personenvervoer NV

In 2012 zijn gesprekken opgestart met de Nederlandse Spoorwegen over een mogelijke deelneming van de NS in de HTM met als doel de versterking van het openbaar vervoer. Op 4 april 2013 zijn deze gesprekken uitgemond in een overeenkomst waarbij NS 49 % van de aandelen HTM overneemt. Deze overeenkomst moet op het moment van schrijven van deze tekst nog worden goedgekeurd door de gemeenteraad en de NMA. Het is niet bekend wat op dit moment de actuele waarde is van de onderneming.

NV Woningbeheer

De afwikkeling van de liquidatie van NV Woningbeheer vindt in 2013 plaats. De actuele waarde van de deelneming is € 2,5 mln.

De stand van de deelnemingen en overige verbonden partijen per 31 december 2012 is gespecificeerd op bijlage 10 verbonden partijen.

Leningen verstrekt aan deelnemingen (€ 230 mln.)

	<i>(bedragen in € 1000)</i>	
Overzicht leningen verstrekt aan deelnemingen	2012	2011
Beginstand 1 januari	231.976	130.679
Verstrekkings	660	101.600
Aflossings	-2.589	-303
Eindstand 31 december	230.047	231.976

In 2012 is een langlopende lening van € 0,66 mln. verstrekt aan de Haagse Hitte BV.

Leningen verstrekt aan overige verbonden partijen (€ 113,0 mln.)

	<i>(bedragen in € 1000)</i>	
Overzicht leningen verstrekt aan verbonden partijen	2012	2011
Beginstand 1 januari	112.398	101.773
Verstrekkingsen	10.000	20.000
Aflossingen	-9.375	-9.375
Eindstand 31 december	113.023	112.398

In 2012 is een langlopende lening van € 10 mln. verstrekt aan grondexploitatie maatschappij Vroondaal CV.

Overige langlopende leningen verstrekt aan derden (€ 113,4 mln.)

	<i>(bedragen in € 1000)</i>	
Overzicht langlopende leningen verstrekt aan derden	2012	2011
Beginstand 1 januari	121.588	115.624
Verstrekkingsen	14.935	19.125
Aflossingen en verminderingen	23.074	-13.161
Eindstand 31 december	113.449	121.588

De grootste posten hierin betreffen: € 59 mln. voor een meerjarig deposito welke samenhangt met de door ABN/AMRO (thans Royal Bank of Scotland) overgenomen personeelshypotheekportefeuille en € 39 mln. door de GKB verstrekte onderhoudskredieten en hypotheekleningen aan Haagse burgers met een inkomen tot 130 % van het bruto minimumloon. Voor de GKB-leningen is een voorziening getroffen van € 2,457 mln., welke is opgenomen onder de balanspost algemene voorziening voor oninbaarheid.

In 2012 is € 3 mln. verstrekt aan T.C.N Property Projects BV voor werkzaamheden aan het World Forum Convention Center. Deze lening is niet uitbetaald, maar in depot gezet en wordt verantwoord op balanspost overlopende passiva. Daarnaast is € 2 mln. verstrekt aan de st. Jacobusstichting voor de huisvesting van de GGD Den Haag en € 9,9 mln. aan hypotheekleningen en onderhoudskredieten.

Naast de reguliere aflossingen in 2012 heeft er ook een vermindering van € 9,5 mln. van het uitstaande leningenbedrag plaatsgevonden welke betrekking heeft op de verstrekte leningen aan TCN en Europe China Trade Centre. Omdat beide bedrijven failliet zijn verklaard is de restant hoofdsom van deze leningen verantwoord onder de balanspost Overige vorderingen.

Algemene voorziening voor oninbaarheid (-€ 20,8 mln.)

Deze voorziening is ingesteld voor het risico van oninbaarheid voor verstrekte leningen aan deelnemingen, overige verbonden partijen en overige derden. De omvang van de algemene voorziening voor oninbaarheid bedroeg per 31 december 2010 -€ 31,2 mln. In 2012 is in verband met toegenomen risico's € 1,1 mln. toegevoegd en is € 4,5 mln. vrijgevallen in verband met verkregen zekerheden bij één van de leningen.

In 2012 zijn de langlopende leningen van TCN Property Projects en Europe China Trade Centre verantwoord onder de balanspost overige vorderingen inclusief de hiervoor gevormde voorzieningen. Hierdoor is de voorziening afgenomen met € 7,1 mln. Per 31 december 2012 is de omvang -€ 20,8 mln.

	<i>(bedragen in € 1000)</i>	
Overzicht algemene voorziening voor oninbaarheid	2012	2011
Beginstand 1 januari	-31.187	-22.352
Toename	-1.193	-8.835
Afname	11.620	0
Eindstand 31 december	-20.760	-31.187

Overige uitzettingen met een looptijd langer dan 1 jaar (€ 272,1 mln.)

	<i>(bedragen in € 1000)</i>	
Overzicht overige uitzettingen met een looptijd > 1 jaar	2012	2011
Beginstand 1 januari	337.209	364.830
Uitzettingen	0	0
Aflossingen	-64.304	-27.621
	272.905	337.209
Voorziening wegens oninbaarheid	-777	-777
Eindstand 31 december	272.128	336.432

De belangrijkste posten zijn:

- Belegging Fonds Uiver 2006 van € 262,9 mln. De marktwaarde per 31 december 2012 is € 343,2 mln.
- Belegging Meewind van € 9,7 mln. met een marktwaarde per 31 december 2012 van € 11,4 mln.

De aflossingen hebben betrekking op Fonds Uiver (€ 14,7 mln.) en Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (€ 49,6 mln.). De laatst genoemde contracten zijn eind december 2012 vervallen en op 2 januari 2013 ontvangen, waardoor de hoofdsom inclusief opgelopen rente per 31-12-2012 verantwoord is onder de balanspost overige vorderingen.

Vorraden (€ 47,9 mln.)

	<i>(bedragen in € 1000)</i>	
Overzicht voorraden	Stand per 31-12-2012	Stand per 31-12-2011
Niet in exploitatie genomen bouwgronden	28.383	27.397
Overige grond- en hulpstoffen	449	371
Onderhandenwerk (incl. bouwgronden en exploitatie)	17.669	22.338
Gereed product en handelsgoederen	1.387	1.551
<i>Totaal</i>	<i>47.888</i>	<i>51.657</i>

Niet in exploitatie genomen bouwgronden (€ 28,4 mln.)

Op deze balanspost zijn de gronden voor de Grondbank Vroondaal opgenomen. Vroondaal neemt deze gronden naar behoefte af.

Onderhanden werk (inclusief bouwgronden in exploitatie) (€ 17,7 mln.)

De mutaties zijn opgebouwd uit vermeerderingen en verminderingen. De vermeerderingen zijn grotendeels toe te schrijven aan de toegerekende uurkosten, verwervingskosten, rente en het operationeel worden van projecten. Daarnaast zijn uitgaven gedaan voor beheer, sloop, bodemsanering en openbare werken. De verminderingen vinden plaats door gerealiseerde opbrengsten voor uitgifte van grond en door het afsluiten van projecten. Het saldo per 31-12-2012 bestaat uit:

- door het bestuur operationeel verklaarde grondexploitaties (€ 163 mln.) Deze staan als gevolg van de verrekening met de voorziening negatieve plannen van € 163 mln. voor een bedrag van € 0 op de balans.
- Publiek Private Samenwerkingsverbanden (PPS) (€ 8,7 mln.);
- onderhanden infrastructurele projecten in de stad (€ 8,2 mln.)
- anticiperende werkzaamheden vooruitlopend op het operationeel verklaren van grondexploitaties door het bestuur (€ 1,7 mln.);
- huisvesting en serviceplein (-€ 0,8 mln.);
- nog aan grondexploitaties toe te rekenen uitgaven en inkomsten (-€ 0,6 mln.);
- bodemconvenant VROM (€ 0,2 mln.)
- overig (€ 0,2 mln.)

Vorderingen (€ 305,5 mln.)

Overzicht vorderingen	(bedragen in € 1000)	
	Stand per 31-12-2012	Stand per 31-12-2011
Vorderingen op openbare lichamen	92.568	84.600
Rekening courant verhoudingen niet financiële instellingen	15	15
Overige vorderingen	204.562	145.602
Overige uitzettingen	8.350	14.200
<i>Totaal</i>	<i>305.495</i>	<i>244.417</i>

De belangrijkste posten zijn hierna toegelicht

Vorderingen op openbare lichamen (€ 92,6 mln.)

Per 31 december 2011 was de omvang van de post vorderingen op openbare lichamen € 84,6 mln. Per 31 december 2012 is deze toegenomen tot € 92,6 mln. De toename wordt per saldo hoofdzakelijk veroorzaakt door de Incidentele Aanvullende Uitkering (IAU) van € 17,3 mln. die door het Rijk aan de gemeente is toegekend. Onder de balanspost vorderingen op openbare lichamen wordt een grote verscheidenheid aan vorderingen verantwoord. De belangrijkste posten zijn hierna vermeld.

Te verrekenen BTW met de Rijksbelastingdienst (€ 69,5 mln.)

Dit betreft de vordering van de gemeente Den Haag op de Belastingdienst in het kader van het BTW Compensatiefonds wegens activiteiten in de overheidsfeer gedurende 2012 (€ 69,2 mln.). Dit bedrag wordt conform de regelgeving medio 2013 door de fiscus overgemaakt. Daarnaast is een bedrag van € 0,4 mln. te vorderen op BTW voor activiteiten in de ondernemersfeer.

Incidentele Aanvullende Uitkering (€ 17,3 mln.)

Door de gemeente is in 2012 een Incidentele Aanvullende Uitkering (IAU) bij het Rijk aangevraagd om een deel van het tekort 2011 op de WWB uitkeringen te kunnen bekostigen. Begin 2013 heeft het Rijk de IAU toegekend. Dit bedrag wordt in het 1^e kwartaal 2013 overgemaakt.

Overige vorderingen (€ 204,6 mln.)

Per 31 december 2011 was de omvang van de balanspost overige vorderingen € 145,6 mln. Per 31 december 2012 is de omvang € 204,6 mln. De toename wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de in 2012 ontstane vorderingen op de Deutsche Bank en de Barclays Bank betreffende maatschappelijk verantwoorde beleggingen van € 46 mln. en de onder deze balanspost opgenomen restant hoofdsom van de verstrekte leningen aan TCN en Europe China Trade Centre. (Zie ook de toelichting bij de balanspost overige langlopende leningen verstrekt aan derden). Onder de balanspost overige vorderingen is een grote verscheidenheid aan vorderingen opgenomen, waarvan onderstaand de grootste posten zijn vermeld.

- Maatschappelijk Verantwoorde Beleggingen voor een bedrag van € 46,0 mln. bij de Deutsche Bank en de Barclays Bank. Het totale bedrag is op 2 januari 2013 ontvangen.
- Opgelegde en nog op te leggen gemeentelijke belastingen van € 34,0 mln.
- GKB beleningen en kredieten van € 32,3 mln. Voor deze GKB-beleningen en kredieten is een voorziening voor oninbaarheid getroffen van € 0,9 mln.
- Aan het Ontwikkelings Bedrijf Leidschenveen (OBL) zijn drie kortlopende leningen verstrekt van totaal € 9,9 mln. die 31 december terugbetaald diende te worden. De terugbetaling heeft op 2 januari 2013 plaatsgevonden. Op basis van een nieuwe financieringsovereenkomst is aan OBL op 31 december 2012 € 10,5 mln. aan kortlopende leningen verstrekt voor een periode van 1 jaar. Voor het risico op de lopende financiering is een voorziening opgenomen van € 3 mln.
- Bijstandsvorderingen van € 16,5 mln.

- Ontsluiting van de Binckhorst € 8,7 mln.
- De vordering van de verstrekte langlopende leningen inclusief rente op TCN Property Projects BV van € 8,3 mln. TCN is in 2012 failliet verklaard. De vordering (verminderd met het bedrag dat als depot is verantwoord) is volledig voorzien.
- Nog te ontvangen erfpachten € 6,7 mln.
- Nog te ontvangen gronduitgiften € 6,3 mln.
- Netwerk Randstadrail voor een bedrag van € 4,3 mln.
- Te vorderen eigen bijdrage huishoudelijke verzorging (CAK-BZ) van € 3,2 mln.
- Afrekening gesubsidieerde arbeid Stichting Werkbij € 3,2 mln.

Overige uitzettingen (€ 8,4 mln.)

Onder de balanspost overige uitzettingen worden vanaf 2011 (op aangeven van de commissie BBV) ook de gestorte collaterals als gevolg van afgesloten derivaten contracten verantwoord. De gestorte collateral van € 8,4 mln. is het verschil tussen de nominale waarde en de marktwaarde van de afgesloten derivaten contracten per 31 december 2012 die de gemeente in depot bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) heeft gestort. De storting heeft het karakter van een waarborgsom waarvan de hoogte maandelijks fluctueert.

Overlopende activa

Overzicht overlopende activa	<i>(bedragen in € 1000)</i>	
	Stand per 31-12-2012	Stand per 31-12-2011
Overlopende activa Europese/Nederlandse overheidslichamen	10.573	20.623
Overlopende activa	137.514	144.747
<i>Totaal</i>	<i>148.087</i>	<i>165.370</i>

Overlopende activa Europese/Nederlandse overheidslichamen (€ 10,6 mln.)

Op deze balanspost worden de van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen subsidiebedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel verantwoord. Per 31 december 2011 was de omvang € 20,6 mln. Per 31 december 2012 is de omvang € 10,6 mln. De afname van € 10,1 mln. wordt veroorzaakt doordat het Rijk € 19,3 mln. aan vooruitbetaalde kosten en voorschotten heeft afgewikkeld, terwijl er door de gemeente Den Haag in 2012 € 8,2 mln. aan voorschotten en vooruitbetaalde kosten is ontstaan. Een volledig overzicht van alle overlopende activa en het verloop daarvan, is opgenomen in bijlage 4.2 totaaloverzicht overlopende activa en passiva.

Overlopende activa (€ 137,5 mln.)

De balanspost overlopende activa bestaat uit een grote verscheidenheid aan vooruit betaalde kosten en/of nog te ontvangen gelden. De omvang van deze post is afgenomen met € 7,3 mln. van € 144,8 mln. tot € 137,5 mln. De afname wordt vooral veroorzaakt door lagere transitorische rente (€ 2,6 mln.), minder te verrekenen BTW (€ 1,7 mln.) en een lager bedrag aan af te rekenen subsidieprojecten € 4,1 mln.) De volgende detaillering geeft nader inzicht in de samenstelling hiervan:

Transitorische rente Fonds Uiver 2006 (€ 55,3 mln.)

Nog te ontvangen rente over 2006 t/m 2012 van € 55,297 mln. met betrekking tot de rentedragende obligaties en de zero-coupon obligaties, evenals de kort belegde ontvangen renten in 2012. De rente van de zero-coupon obligaties zal in de komende jaren worden ontvangen.

Af te rekenen subsidieprojecten (€ 45,5 mln.)

Onder deze post valt een samenstel aan lopende projecten in het kader van (onder meer) stedelijke vernieuwing die met rijksgeld afgerekend moeten worden en/of met bijdragen vanuit diverse (gemeentelijke) dekkingsmiddelen, zoals het cofinancieringsfonds. Hieronder vallen diverse projecten zoals o.a.:

- Pieken in de Delta voor een bedrag van € 12,5 mln. af te rekenen met het cofinancieringsfonds;
  - EFRO-kansen voor West voor een bedrag van € 10,6 mln. af te rekenen met het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO);
  - Subsidie van € 4 mln. aan het Leiden University College (LUC) af te rekenen met reservemiddelen.
  - WIS € 3,6 mln., welke betrekking heeft op onderhoudsstimuleringssubsidies gedekt uit ISV-middelen Rijk;
  - € 1,5 mln. van verschillende projecten moet worden afgerekend met BDU/GSB3-Economie middelen.
- Afrekeningen zullen plaatsvinden zodra is vastgesteld dat aan alle geldende (subsidie)voorwaarden is voldaan.

BTW bedragen m.b.t. Sousterrain (€ 9,3 mln.)

Het Sousterrain is een groot infrastructuur project dat in 2004 is afgerond. In 2011 is de definitieve afwikkeling met de fiscus van het grootste deel van de BTW over dit project geëffectueerd. Een resterend bedrag van € 13,1 mln. komt volgens de beschikking van het ministerie van verkeer en Waterstaat in beginsel voor subsidie in aanmerking. Uit voorzichtigheidsoverwegingen heeft de dienst rekening gehouden met een te vorderen bedrag van € 11 mln. In september 2011 heeft de gemeente de subsidie-afrekening ingediend. In juli 2012 heeft het ministerie van Infra en Milieu aangegeven dat de BTW over de zogenaamde VATkosten (voorbereiding-, administratie- en toezichtkosten) op basis van de toegepaste subsidieregeling niet voor vergoeding in aanmerking vindt komen, waardoor de gemeente met een veel lagere vergoeding rekening moet houden. De gemeente is van mening dat dit standpunt op grond van jurisprudentie bestreden kan worden. Het ministerie heeft het voornemen geuit de afwikkeling van dit dossier te betrekken bij de toekomstige verdeling van en mogelijke bezuinigingen op de infrastructuurmiddelen in de regio. Dit standpunt van het ministerie leidt tot een vergroot risicobij de afwikkeling van in totaal ongeveer € 1,7 mln. t.o.v. het te verwachten te vorderen bedrag van € 11,0 mln. Daarom vindt, gelet op het bijzondere karakter van deze post, een aanvullende reservering plaats. De verwachte vordering op het rijk wordt daarmee voorzichtigheidshalve verlaagd van € 11 mln. tot € 9,3 mln.

Vooruitbetaalde posten (€ 9,1 mln.)

Dit betreft in 2012 ontvangen en vooruitbetaalde inkoopfacturen voor huren en andere periodieke kosten die ten laste van 2013 gebracht moeten worden:

- vooruitbetaalde inkoopfacturen huisvesting (€ 4,5 mln.);
- vooruitbetaalde inkoopfacturen automatisering (€ 4,0 mln.) en
- vooruitbetaalde inkoopfacturen voor diensten en middelen (€ 0,6 mln.)

Transitorische rente leningen u/g (€ 7,1 mln.)

Het betreft nog te ontvangen rente leningen u/g over verslagjaar 2012. Deze rente heeft betrekking op de leningen verantwoord onder de balansposten leningen aan deelnemingen, leningen aan overige verbonden partijen en overige langlopende leningen aan derden.

Toelichting op de passiva

Eigen Vermogen (€ 1.122,6 mln.)

Het eigen vermogen van de gemeente Den Haag bestaat uit de Algemene reserve (€ 125,7 mln.), de overige reserves (€ 881,4 mln.) en het saldo van de rekening (€ 115,5 mln.). Het eigen vermogen is met € 3,1 mln. toegenomen t.o.v. vorig jaar. Een specificatie van alle reserves is opgenomen in bijlage 2.1, waarin ook per reserve het verloop gedurende het boekjaar is weergegeven. De gemeente heeft de reserves ingedeeld in een aantal categorieën. Een overzicht van de samenstelling en stand van het eigen vermogen is hierna opgenomen.

(bedragen in € 1000)

Eigen vermogen	Stand per 31-12-2011	Her- rubricering reserves	Stand per 31-12-2011 aangepast	Resultaat- bestemming 2011	Stand per 01-01-2012	Stand per 31-12-2012
Algemene reserve	104.696	0	104.696	51.519	156.215	125.680
Compensatie reserves	11.551	0	11.551	-9.507	2.044	1.345
Reserve Grondbedrijf	48.029	0	48.029	-32.075	15.954	41.604
Egalisatiereserves	13.135	-7.562	5.573		5.573	13.924
Bestemmingsreserves	815.260	+ 7.562	822.822	-14.294	808.528	701.472
Activareserve	131.179	0	131.179		131.179	123.051
<i>Totaal reserves</i>	<i>1.123.850</i>	<i>0</i>	<i>1.123.850</i>	<i>-4.357</i>	<i>1.119.493</i>	<i>1.007.076</i>
Saldo van de rekening	-4.357	0	-4.357	4.357	0	115.517
<i>Totaal eigen vermogen</i>	<i>1.119.493</i>	<i>0</i>	<i>1.119.493</i>	<i>0</i>	<i>1.119.493</i>	<i>1.122.593</i>

Het nadelig resultaat over 2011 van € 4,357 mln. is in overeenstemming met raadsbesluit 53/2012 bestemd. Voor een gedetailleerde uitwerking van de resultaatbestemming 2011 wordt verwezen naar bovengenoemd raadsbesluit. Als gevolg van de begroting 2013 – 2016 (rv 93/2012) is met instemming van de raad de reserve Aanvaardbare kosten NZA verschoven van de categorie bestemmingsreserves naar de categorie egalisatiereserves.

Per 01-01-2012 is de omvang van de reserves na resultaatbestemming € 1.119,5 mln. Per 31-12-2012 is de omvang afgenomen tot € 1.007,1 mln. Een afname van € 112,4 mln. per saldo vooral veroorzaakt door:

- het opheffen van de reserve kapitaallasten (per saldo een afname van € 86,7 mln.);
- het opheffen van de reserve aanvaardbare kosten NZA (een afname van € 7,6 mln.);
- het opheffen van de reserve concernbrede ICT-systemen (een afname van € 17,4 mln.);
- het opheffen van de reserve assurantiën (een afname van € 5,4 mln.);
- een vrijval van € 30,5 mln. uit de algemene reserve;
- een toevoeging van per saldo € 15,9 mln. aan de reserve frictiekosten;
- een toevoeging van € 34,4 mln. aan de (nieuwe) reserve inkomensvoorzieningen (voorheen WWB-I deel);
- een toevoeging van € 15,0 mln. aan de (nieuwe) reserve werk met werk;

Toelichting op de categorieën reserves

Algemene reserve, Compensatiereserves en Reserve grondbedrijf

Algemene reserve, Compensatiereserves bij de diensten en de Reserve grondbedrijf (totaal € 168,6 mln.) zijn onderdeel van het gemeentelijke weerstandsvermogen. De Algemene reserve is bedoeld voor het afdekken van tekorten in de gemeentelijke jaarrekening, waarmee wordt voorkomen dat financiële tegenvallers direct leiden tot onmiddellijke bezuinigingen. Gemeentelijke diensten hebben compensatiereserves voor het opvangen van bedrijfsvoeringrisico's. De algemene reserve en de compensatiereserves zijn in beginsel vrij beschikbare middelen (niet gekoppeld aan specifiek door de raad vastgestelde doelen). De reserve grondbedrijf dient als financiële buffer voor het grondbedrijf om te voorkomen dat schommelingen in de resultaten van het grondbedrijf de gemeentelijke financiële huishouding verstoren. Opbrengsten uit grondexploitaties worden aan de reserve toegevoegd, verliezen uit grondexploitaties worden hiermee verrekend.

Egalisatiereserves

De Egalisatiereserves (€ 13,9 mln.) hebben tot doel om ongewenste schommelingen op te vangen in de tarieven die aan derden en intern in rekening worden gebracht. Een overzicht van deze reserves per programma (na verschuiving en resultaatbestemming) is hierna opgenomen.

(bedragen in € 1000)

Overzicht egalisereserves per programma	Stand per 31-12-2012	Stand per 01-01-2012
Programma 3 Dienstverlening en Stadsdelen	2.000	0
Programma 6 Onderwijs	1.000	0
Programma 15 Maatschappelijke ondersteuning	4.580	4.660
Programma 16 Volksgezondheid en Zorg	1.329	-6.167
Programma 22 Financiën	727	2.411
Programma 24 Interne dienstverlening	4.288	4.669
<i>Totaal</i>	<i>13.924</i>	<i>5.573</i>

Als gevolg van de begroting 2013 – 2016 (rv 93/2012) is met instemming van de raad de reserve Aanvaardbare kosten NZA van € 7,6 mln. verschoven van de categorie bestemmingsreserves naar de categorie egalisereserves. De omvang van de egalisereserves bedroeg per 31 december 2011 € 13,1 mln. Na herrubricering van de reserves is de stand per 01-01-2012 € 5,6 mln. geworden. Per 31 december 2012 is de omvang € 13,9 mln.

Bestemmingsreserves

De reguliere bestemmingsreserves bedragen € 701,5 mln. Het gaat hierbij om een samenstel van gereserveerde middelen voor specifiek door de raad goedgekeurde doelen, waaronder (spaar)reserves voor grote en/of meerjarige projecten. In de verordening financieel beheer en beleid gemeente Den Haag zijn de overige bestemmingsreserves onderverdeeld in de volgende categorieën:

- Systeemreserves (fonds en risico)   Specifiek door de raad benoemde reserves die dienen voor het verrekenen van saldi van een specifiek benoemde taak binnen een begrotingsjaar
- Uitvoeringsreserves   Reserves die dienen om financiering van nader in te vullen projecten op een specifiek beleidsterrein mogelijk te maken
- Projectreserves   Reserves die dienen ter dekking van een specifiek doel of project
- Overige reserves   Alle overige reserves

Een overzicht van deze reserves per programma is hierna opgenomen.

(bedragen in € 1000)

Overzicht bestemmingsreserves per programma	Stand per 31-12-2012	Stand per 01-01-2012
Programma 2 College & Bestuur	460	20.442
Programma 4 Openbare orde en Veiligheid	5.764	7.309
Programma 5 Cultuur	636	3.021
Programma 6 Onderwijs	10.290	10.777
Programma 7 Integratie en Krachtwijken	2.749	7.322
Programma 8 Werk en inkomen	51.045	26.844
Programma 9 Sociale voorzieningen en armoedebestrijding	2.999	2.033
Programma 10 Jeugd en gezin	3.768	4.260
Programma 11 Leefomgeving	17.618	318
Programma 12 Economie	12.209	19.343
Programma 13 Sport	10.485	12.909
Programma 14 Media/ICT in de stad, monumenten en archeologie	0	735

Programma 15 Maatschappelijke ondersteuning	9.686	9.783
Programma 16 Volksgezondheid en Zorg	9.214	12.114
Programma 17 Verkeer	26.671	25.461
Programma 18 Wonen	17.098	14.571
Programma 19 Ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling	143.412	177.645
Programma 20 Milieu en duurzaamheid	8.072	6.836
Programma 21 Citymarketing en internationale stad	6.385	6.450
Programma 22 Financiën	25.143	26.313
Programma 23 Overige beleidsvoornemens	332.259	402.190
Programma 24 Interne dienstverlening	5.509	11.850
<i>Totaal</i>	<i>701.472</i>	<i>808.526</i>

Als gevolg van de begroting 2013 – 2016 (rv 93/2012) is met instemming van de raad de reserve Aanvaardbare kosten NZA van € 7,6 mln. verschoven van de categorie bestemmingsreserves naar de categorie egaliseringsreserves. De omvang van de bestemmings-reserves bedroeg per 31 december 2011 € 815,3 mln. Na herrubricering van de reserves en de resultaatbestemming 2011 is de stand per 01-01-2012 € 808,5 mln. geworden. Per 31 december 2012 is de omvang € 701,5 mln.

Activareserve (afschrijvingsreserve)

De centrale activareserve voor dekking van kapitaallasten van totaal € 123,1 mln. hangt direct samen met investeringen die tot en met 2009 zijn gedaan en gedekt zijn met incidenteel geld, opgenomen in afzonderlijke afschrijvingsreserves gekoppeld aan verschillende programma's. Met ingang van 2010 worden de kapitaallasten van investeringsgoederen structureel in de begroting gedekt en is het gebruik van de afschrijvingsreserves op verschillende programma's niet langer toegestaan. De activareserve komt daarom alleen nog voor bij programma 22 Financiën.

Overzicht activareserves per programma	<i>(bedragen in € 1000)</i>	
	Stand per 31-12-2012	Stand per 01-01-2012
Programma 22: Financiën	123.051	131.179
<i>Totaal</i>	<i>123.051</i>	<i>131.179</i>

De omvang van de reserves activafinanciering bedroeg per 31 december 2011 € 131,2 mln. Per 31 december 2012 is de omvang € 123,1 mln. De omvang van de reserve(s) is afgenomen door een onttrekking van € 10,4 mln. voor de dekking van incidentele kapitaallasten. Daarnaast heeft een toevoeging plaatsgevonden van € 2,3 mln.

Toelichting reserves per programma

De ontwikkelingen in het verloop van de meest omvangrijke reserves (het saldo van de reserve is per 31-12-2012 groter dan € 5 mln.) worden hieronder toegelicht. Een volledig overzicht van alle bestemmingsreserves en het verloop daarvan, is opgenomen in bijlage 2 reserves & voorzieningen.

Programma 6 Onderwijs

Reserve Duurzame Huisvesting Onderwijs (€ 5,6 mln.)

De raad heeft besloten te gaan investeren in duurzame huisvesting van het onderwijs. Deze investeringen betreffen verbetering van de luchtkwaliteit en de temperatuurbeheersing. Verder investeert de gemeente in de hygiëne van scholen door deels de kunststof gietvloer in wc's te financieren. De reserve Duurzame

huisvesting is geopend met als doel de duurzame huisvesting te financieren. Aan deze reserve zijn middelen gedoteerd in 2011 en 2012 zodat deze kunnen worden besteed tot en met 2017.

Beginbalans	2,800 mln.
Bij: dotaties 2012	2,754 mln.
Af: bestedingen 2012	0 mln.
Eindsaldo	5,554 mln.

Programma 8 Werk en Inkomen

Reserve Inkomensvoorzieningen (voorheen WWB-I deel) (rv 173/2010) (€ 34,4 mln.)

De voor- en nadelen van de uitvoering van de algemene bijstandsverlening inclusief apparaat, voor zover dit verband houdt met autonome volume ontwikkelingen, worden voor resultaatbestemming verrekend met deze reserve. De reserve heeft een minimum van € 3 mln. en een maximum van € 17 mln. Bij een eindsaldo buiten de bandbreedte is de reserve onderwerp van de begrotingsvoorbereiding.

De totale dotatie van € 34,449 mln. is opgebouwd uit de aanvulling tot de vastgestelde ondergrens van € 3 mln. vanuit het concern, de in 2012 toegekende Incidentele Aanvullende Uitkering (IAU) betreffende de WWB over 2011 van € 17,255 mln. en een overschot op de uitkeringen van per saldo € 14,194 mln. vooral veroorzaakt door een hogere rijksbijdrage WWB 2012 van € 15,625 mln.

Beginbalans	0 mln.
Bij: dotaties 2012	34,449 mln.
Af: bestedingen 2012	0 mln.
Eindsaldo	34,449 mln.

Reserve Werkgelegenheid, in het bijzonder afbouw van ID- en WIW banen (rv 82/2009) (€ 16,6 mln.)

Met de 1e financiële rapportage (finrap) 2009 (rv 82/2009) is besloten om één reserve te vormen voor de financiële afronding van de afbouw van de ID-banen.

Conform het collegeakkoord 2011-2014 is een bedrag van € 7,0 mln. gedoteerd aan bovengenoemde reserve voor nieuw beleid. De onttrokken gelden ad € 5,268 mln. zijn ingezet voor de financiering van de gemaakte lasten bij o.a. Werkgeversservicepunt en Startbaan Detachering ten behoeve van de afbouw van ID-banen en voor de financiering van de projecten gesubsidieerde arbeid en re-integratie.

Beginbalans	14,864 mln.
Bij: dotaties 2012	7,000 mln.
Af: bestedingen 2012	-5,268 mln.
Eindsaldo	16,596 mln.

Programma 11 Leefomgeving

Reserve Werk met Werk (€ 15,0 mln.)

De reserve is ingesteld bij de programmabegroting 2012 - 2013. Het doel van de reserve is om via “werk met werk maken” op efficiënte wijze residentiekwaliteit te realiseren in de openbare ruimte door het gelijktijdig uitvoeren van rioolwerkzaamheden, wegbeheer en het programma P2500 en de plaatsing van ORAC's.

In het voorjaar 2013 wordt een uitvoeringsplan aan de raad voorgelegd.

Beginbalans	0 mln.
Bij: dotaties 2012	15,000 mln.
Af: bestedingen 2012	0 mln.
Eindsaldo	15,000 mln.

Programma 12 Economie

Reserve Overcommitting D2 (rv 179/2006) (€ 7,9 mln.)

Deze middelen zijn oorspronkelijk toegekend voor de overcommitting bij de uitvoering van projecten in het D2 programma. Op grond van raadsbesluit 53/2012 (RIS 248384) worden de resterende middelen ingezet voor het nieuwe EFRO-programma Kansen voor West.

De meerjarige uitvoering van de projecten met een aanvraag voor middelen van Kansen voor West heeft een andere fasering dan in de huidige begroting is opgenomen. (Door de uitfasering worden deze middelen op een later tijdstip ten laste van de reserve geboekt). De verwachting is dat, vanwege de realisatie van deze projecten, deze middelen pas in 2015 voor het eerst worden aangesproken.

Beginbalans	7,495 mln.
Bij: resultaatbestemming 2011	0,377 mln.
Bij: dotaties 2012	0 mln.
Af: bestedingen 2012	0 mln.
Eindsaldo	7,872 mln.

Programma 15 Maatschappelijke ondersteuning

Reserve Individuele Voorzieningen WMO (rv 173/2010) (€ 7,1 mln.)

Deze reserve wordt gebruikt om de schommelingen in de vraag naar de WMO-producten (zijnde Hulp bij het Huishouden, Woon- en Vervoersvoorzieningen Gehandicapten) en de hiervoor benodigde apparaatskosten op te vangen. Daartoe zijn de voor- nadelen van de uitvoering van de WMO inclusief apparaatskosten, voor zover deze verband houden met autonome volume ontwikkelingen, voor resultaatbestemming verrekend met deze reserve. De reserve heeft een minimum van € 1 mln. en een maximum van € 5 mln. Bij een eindsaldo buiten de bandbreedte is de reserve onderwerp van de begrotingsvoorbereiding. De bepaling van het resultaat van de WMO-producten heeft geleid tot de volgende mutaties van de reserve:

- een dotatie van € 1,878 mln. uit het resultaat van Hulp bij het Huishouden ouderen/gehandicapten,
- een dotatie van € 0,809 mln. uit het resultaat van Woonvoorzieningen ouderen en gehandicapten,
- een onttrekking van € 0,623 mln. ten bate van het resultaat Vervoer ouderen en gehandicapten en
- een vrijval van € 1,355 mln. ten gunste van het budgettaire kader als gevolg van het overschrijden van de maximale hoogte van de reserve

Beginbalans	6,355 mln.
Bij: dotaties 2012	2,687 mln.
Af: bestedingen 2012	-0,623 mln.
Af: vrijval 2012	-1,355 mln.
Eindsaldo	7,064 mln.

Programma 16 Volksgezondheid en Zorg

Reserve Aanvaardbare Kosten Ambulancedienst (rv 185/1998) (€ 0,0 mln.)

Deze (negatieve) reserve is ingesteld conform de voorschriften van de CTG (Collectieve Tarieven Gezondheidszorg) en dient ter egalisatie van kosten. Tot en met 2011 is het gehele exploitatieresultaat van de ambulancedienst (exclusief de gemeentelijke bijdrage) verrekend met deze egalisatiereserve. Voor deze reserve was ook altijd een voorziening opgenomen. Omdat de regelgeving door de NZA (Nederlandse Zorg Autoriteit) is gewijzigd, is de reserve Aanvaardbare Kosten en de voorziening komen te vervallen.

Beginbalans	-7,562 mln.
Bij: dotaties 2012	7,562 mln.
Eindsaldo	0 mln.

Programma 17 Verkeer

Reserve Netwerk Randstadrail (Openbaar vervoer hoger plan) (€ 8,8 mln.)

De reserve is ingesteld bij het Concernbericht 2007. Het doel van de reserve is, in het kader van het regionale actieprogramma openbaar vervoer, het realiseren van capaciteitsverhoging, doorstroommaatregelen en frequentieverhoging van tramlijn 2 en 9 alsmede infra-aanpassingen aan het stationplein HS.

Het actieprogramma is vastgelegd in een overeenkomst met Haaglanden, het Rijk en enkele andere gemeenten en is vastgesteld door het college (RIS 161600).

Het saldo van de reserve op 1-1-2012 bedroeg € 9,550 mln. De structurele middelen 2012 van € 2,250 mln. zijn, ten behoeve van de reeds aangegane verplichtingen, gedoteerd aan de reserve. Daarnaast is € 3,0 mln. onttrokken a.g.v. de motie Herinrichting tramtracé Koninginnegracht (Voorjaarsnota 2011).

De projectkosten konden in 2012 ten laste worden gebracht van derden (Haaglanden en het Rijk). Daarom zijn geen verdere onttrekkingen gedaan. De eindstand van de reserve op 31-12-2012 bedraagt € 8,800 mln.

Beginbalans	9,550 mln.
Bij: dotaties 2012	2,250 mln.
Af: bestedingen 2012	-3,000 mln.
Eindsaldo	8,800 mln.

Reserve Leefbaarheid Parkeren/Parkeerbonds (€ 11,0 mln.)

Het parkeerbeleid van de gemeente Den Haag is gericht op het faciliteren van mobiliteit door het scheppen van voorwaarden voor de groeiende mobiliteitsbehoefte. In het Parkeerkader Den Haag 2010-2020 is dit parkeerbeleid voor de komende 10 jaar op hoofdlijnen weergegeven. Hierin is onder andere beschreven dat naar verwachting de parkeerproblemen in de stad toenemen door een te hoge parkeerdruk en structureel tekort aan parkeerplaatsen in steeds meer gebieden. Daarnaast leggen geparkeerde auto's een te groot beslag op de schaarse openbare ruimte.

Om deze problemen tegen te gaan zijn in het Parkeerkader Den Haag 2010-2020 de plannen opgenomen voor de noodzakelijke investeringen in de parkeervoorzieningen. Momenteel voert de gemeente het project P2500 uit om het aantal parkeerplaatsen te verhogen om zo de parkeerdruk in de stad te verlagen. Daarnaast loopt de business case "leefbaarheid parkeergarages", waarbij onderhoud aan verschillende parkeergarages in gebieden met een hoge parkeerdruk wordt uitgevoerd. Het doel is om zo de leefbaarheid van de parkeergarages te verbeteren zodat meer bewoners gebruik maken van deze garages en de parkeerdruk in deze gebieden daalt.

Voor het financieren van deze investeringen wordt gebruik gemaakt van de reserve Parkeren. In 2012 is voor € 8,6 mln. toegevoegd aan de reserve. Deze toevoegingen bestaan uit:

- een structurele toevoeging vanuit de begroting van € 3 mln. conform raadsbesluit 15/2012 (RIS 245787);
- de structurele middelen P2500 voor 2012 van € 4,5 mln.;
- een toevoeging van € 1,1 mln. uit het resultaat van de activiteit parkeren op straat 2012. Conform het collegebesluit is de afdracht van deze activiteit aan de algemene middelen gemaximeerd op € 5,7 mln.

(saldo begroting 2012). Het resultaat dat dit maximum overstijgt wordt gedoteerd aan de reserve Parkeren. Voor 2012 is dit € 1,1 mln.

In 2012 is voor € 8 mln. aan de reserve onttrokken. Deze onttrekkingen betreffen:

- € 2,0 mln. aan investeringen in het kader van P2500;
  - een overheveling van € 2,3 mln. naar een nieuwe centrale activareserve, ook in het kader van P2500, voor het project “tijdelijke parkeergarage Nieuwersluisstraat”.
  - een overheveling van € 3,7 mln. naar de reserve Krachtwijken, bestemd voor de verbetering van de veiligheid en leefbaarheid van de stallinggarages in de stad en is herbestemd voor de krachtwijken.
- De eindstand van de reserve parkeren komt daarmee per 31-12-2012 uit op € 11,045 mln.

Beginbalans	10,402 mln.
Bij: dotaties 2012	8,665 mln.
Af: bestedingen 2012	-2,022 mln.
Af: overheveling reserves 2012	-6,000 mln.
Eindsaldo	11,045 mln.

Programma 18 Wonen

Reserve Ruimtelijke Ordening (rv 155/2007) (€ 9,1 mln.)

Deze middelen worden gebruikt voor apparaat- en werkbudgetten, eveneens voor versnellingsbijdragen aan corporaties voor het aanjagen van de woningbouwproductie, de communicatie en de productieafspraken met de corporaties (tot een bedrag van € 12 mln.). De reserve heeft tot doel de verschillen tussen de jaarlijkse uitgaven en stortingen te egaliseren. Daarnaast is in het coalitieakkoord besloten om € 16 mln. beschikbaar te stellen voor Wonen aan de Slag. Deze middelen worden in de periode 2011-2014 aan deze reserve toegevoegd op basis van vier jaarlijkse dotaties van elk € 4 mln. Bij de begrotingsbehandeling 2013-2016 (rv 93/2012) is besloten dat deze reserve wordt overgeheveld naar de Reserve Stedelijke Ontwikkeling.

Effectuering van dit besluit zal bij begrotingswijziging in 2013 plaatsvinden.

De dotatie betreft de jaarlijkse toevoeging aan de reserve voor Wonen aan de Slag. In de onttrekking is een vrijval van € 2,5 mln. ten gunste van het budgettaire kader opgenomen conform de voorjaarsnota 2012. Voor het project Plan van Aanpak kleinschalig opdrachtgeverschap is een bedrag van € 1,3 mln. aan projectkosten verrekend. Het restant betreft verrekening van kosten voor andere projecten.

Beginbalans	9,354 mln.
Bij: dotaties 2012	4,000 mln.
Af: bestedingen 2012	-1,726 mln.
Af: vrijval 2012	-2.500 mln.
Eindsaldo	9,128 mln.

Programma 19 Ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling

Reserve Grondbedrijf (€ 41,6 mln.)

Deze reserve dient ter dekking van de algemene risico's van bedrijfsmatig opereren op de onroerend goed markt. De reserve wordt gevoed door de financieel-administratieve afsluiting van plannen, waarbij het voorzichtigheidsbeginsel wordt toegepast. Kernpunten hiervan zijn:

- voor verliezen op grondexploitaties wordt een voorziening gevormd;
- deze voorziening wordt getroffen ten laste van de reserve Grondbedrijf en
- winsten worden pas genomen indien deze daadwerkelijk zijn gerealiseerd.

Over de reserve vindt geen renteverrekening plaats. Onderdeel van deze reserve is de post “Onderhanden werk”. Hierover wordt door het concern (voor)financieringsrente berekend.

Relatie met de voorziening negatieve plannen MPG (Meerjaren Programma Grondbedrijf)

Indien een MPG-plan met een negatief saldo operationeel wordt verklaard door het college wordt een voorziening getroffen voor de contante waarde van het plan. De actualisatie van de voorziening wordt verrekend met het resultaat reserve Grondbedrijf.

Toelichting:

Na de resultaatbestemming uit de jaarrekening 2011 bedraagt de beginstand van de reserve € 16 mln. De toevoeging van € 26,6 mln. bestaat uit twee componenten. Enerzijds is bij besluitvorming over het projectdocument Scheveningen Haven (SC-96) besloten € 2,3 mln. uit de Reserve Grote Projecten toe te voegen aan de Reserve Grondbedrijf voor het opvangen van geschatte risico's op het project. Anderzijds is vanuit incidentele middelen en de Algemene Reserve in totaal € 24,3 mln. toegevoegd aan de Reserve Grondbedrijf ter versterking en op orde houden van het weerstandsvermogen van de Reserve Grondbedrijf. Het resultaat van het Halfjaarbericht 2012 (op grond van de actualisatie grondexploitaties) bedraagt € 0,95 mln. nadelig. Dit is toegevoegd aan de Voorziening Negatieve Plannen ten laste van de Reserve Grondbedrijf. Het eindsaldo voor resultaatbestemming 2012 bedraagt € 41,6 mln.

Beginbalans	48,029 mln.
Bij: resultaatbestemming 2011	-32,075 mln.
Bij: dotaties 2012	26,600 mln.
Af: bestedingen 2012	-0,950 mln.
Eindsaldo	41,604 mln.

Reserve Stedelijke Ontwikkeling (€ 17,5 mln.) (rv159/2011)

Doelstelling van deze reserve is de financiering en/of subsidiering van activiteiten in het kader van de stedelijke ontwikkeling, voortkomend uit de besluitvorming in de raad over het IpSO. De reserve heeft geen maximale hoogte en heeft een onbepaalde looptijd.

Een toevoeging van € 20,038 mln. heeft betrekking op via het gemeentefonds van het rijk ontvangen middelen voor 2012. Daarnaast is een bedrag van € 1,646 mln. aan deze reserve toegevoegd als gevolg van bestuurlijke besluitvorming in 2012. De bestedingen hebben betrekking op de volgende posten:

- een overheveling van € 3,832 mln. naar de voorziening negatieve plannen;
- een overheveling van € 5,133 mln. naar de dienst Stadsbeheer voor hun aandeel in de ISV-3 middelen;
- overhevelingen naar andere reserves van € 12,227 mln. op basis van bestuurlijke besluitvorming in 2012;
- reguliere projectverrekeningen voor een totaalbedrag van € 7,151 mln. waaronder de afwikkeling van juridische claims in verband met het stopzetten van projecten (€ 2,074 mln.), Regentesse Zuid (€ 2,443 mln.) en de Verlengde Regulusweg (€ 1,063 mln.).

Beginbalans	26,530 mln.
Bij: resultaatbestemming 2011	-2,340 mln.
Bij: dotaties 2012	21,684 mln.
Af: bestedingen 2012	-28,343 mln.
Eindsaldo	17,531 mln.

Reserve Anticiperende werkzaamheden MPG (rv 261/1998) (€ 9,5 mln.)

De gemeente verricht onderzoeken en verwerft vastgoed ten behoeve van toekomstige grondexploitaties. De hiermee samenhangende uitgaven worden geactiveerd voor zover deze gedekt zijn met bestuurlijke besluitvorming en met het vooruitzicht dat de uitgaven binnen twee jaar tot een grondexploitatie leiden. Omdat de beoogde grondexploitatie mogelijk geen doorgang vindt bestaat het risico dat de uitgaven tot nu toe eveneens niet financieel gedekt zijn. Voor het opvangen van dergelijke financiële risico's is de reserve

Anticiperende werkzaamheden MPG ingesteld en geplaatst tegenover de uitgaven uit de voorfase. De hoogte van de reserve is tevens het plafond waarvoor financiële ruimte bestaat om uitgaven in de voorfase te doen. De in 2012 gemaakte kosten op de anticiperende projecten worden geplaatst tegenover de beschikbare middelen in de reserve. Zodra de betreffende projecten worden geoperationaliseerd zullen de middelen weer terugvloeien naar de reserve. Een bedrag van € 6 mln. is in 2012 vrijgevallen op grond van de besluitvorming over de programmabegroting 2013.

Beginbalans	15,729 mln.
Af: resultaatbestemming 2011	-0,060 mln.
Bij: dotaties 2012	0,030 mln.
Af: bestedingen 2012	-0,200 mln.
Af: vrijval 2012	-6,000 mln.
Eindsaldo	9,499 mln.

Reserve Strategische aankopen structuurvisie (€8,2 mln.) (rv 155/2007)

De reserve Strategische aankopen structuurvisie (SAS) dient ter dekking van de exploitatieresultaten (inclusief kapitaallasten) van de strategische verwervingen in het kader van de masterplannen Structuurvisie. De realisatiecijfers zijn gebaseerd op de positieve en negatieve exploitatiesaldi van het strategisch bezit in structuurvisie gebieden (label B2). In het Meerjaren Perspectief Vastgoed (MPV) wordt vooruit gekeken naar de financiële positie van de strategische vastgoedportefeuille en hierop wordt de begroting jaarlijks aangepast. De bestedingen betreffen voornamelijk exploitatieresultaten op vastgoedobjecten. De lasten vallen in 2012 iets lager uit door de late aansturing van het onderhoud, waardoor ook de onttrekking lager uitvalt. Conform het MPV dient het resterende bedrag in de reserve te worden aangehouden ter dekking van toekomstige exploitatielasten.

Beginbalans	10,710 mln.
Bij: dotaties 2012	0 mln.
Af: bestedingen 2012	-2,542 mln.
Eindsaldo	8,168 mln.

Reserve Strategische Aankopen Binckhorst (€ 10,7 mln.) (rv 342/2001)

De reserve Strategische Aankopen Binckhorst (SAB) dient ondermeer voor de dekking van de jaarlijkse exploitatieresultaten (inclusief kapitaallasten) van strategische aankopen in de Binckhorst. De realisatiecijfers zijn gebaseerd op de positieve en negatieve exploitatiesaldi van het strategisch bezit in het gebied Binckhorst (label B1/GO). In het Meerjaren Perspectief Vastgoed (MPV) wordt vooruit gekeken naar de financiële positie van de strategische vastgoedportefeuille en hierop wordt de begroting jaarlijks aangepast. De bestedingen betreffen normaal gesproken voornamelijk exploitatieresultaten op vastgoedobjecten, maar in 2012 heeft er een extra afwaardering van het vastgoed plaatsgevonden (€ 7,8 mln.), waarvan een deel met een bestedingsvoorstel alsnog ten laste van de reserve zal worden gebracht (€ 7,2 mln.). De dotaties vloeien voort uit het IpSO 2013 en zijn ter meerjarige versterking van de SAB. Conform het MPV dient het resterende bedrag in de reserve te worden aangehouden voor de dekking van toekomstige exploitatielasten.

Beginbalans	8,643 mln.
Af: resultaatbestemming 2011	0,175 mln.
Bij: dotaties 2012	7,400 mln.
Af: bestedingen 2012	-5,519 mln.
Eindsaldo	10,699 mln.

Reserve Vastgoedexploitatie (rv 155/2007) (€ 17,2 mln.)

De reserve Vastgoedexploitatie (RVE) is ingesteld om er exploitatieresultaten (incl. kapitaallasten) van het zogenaamd "overig" strategisch bezit (MVA-B) mee te verrekenen. De realisatiecijfers zijn gebaseerd op de positieve en negatieve exploitatiesaldi van het "overig" strategisch bezit (label B3), het te verkopen verspreid bezit (label C4) en het herontwikkelingsvastgoed (label D2). In het Meerjaren Perspectief Vastgoed (MPV) wordt vooruit gekeken naar de financiële positie van de strategische vastgoedportefeuille en hierop wordt de begroting jaarlijks aangepast.

De bestedingen betreffen normaal gesproken voornamelijk exploitatieresultaten op vastgoedobjecten, maar in 2012 heeft er een extra afwaardering van het vastgoed plaatsgevonden (€ 3,6 mln.), waarvan een deel met een bestedingsvoorstel alsnog ten laste van de reserve wordt gebracht (€ 2 mln.)

De dotatie betreft voor bijna € 4 mln. de uitlichting van vastgoed, als gevolg van plankaderherzieningen grondexploitaties uit december 2011 en voor € 0,5 mln. overheveling uit de SAS ten behoeve van opvang dekking voor strategische kansen op de vastgoedmarkt. Conform het MPV dient het resterende bedrag in de reserve te worden aangehouden voor de dekking van toekomstige exploitatielasten.

Beginbalans	15,289 mln.
Bij: resultaatbestemming 2011	-0,238 mln.
Bij: dotaties 2012	4,803 mln.
Af: bestedingen 2012	-2,691 mln.
Eindsaldo	17,163 mln.

Reserve Volkshuisvestingsfonds DHZW (€ 8,4 mln.) (rv 401 en 402/1994, 200/1992 en 131/2011)

Het doel van deze reserve is in 2011 geherformuleerd naar 'een integrale aanpak van stedelijke vernieuwing'. Oorspronkelijk was deze reserve bestemd voor projecten in Den Haag Zuidwest, nu kunnen ook de kosten van projecten uit andere wijken uit deze reserve worden gedekt. Het restantsaldo van deze reserve is volledig belegd met projecten. De besteding betreft de verrekening van projectkosten voor diverse projecten en overheveling van middelen naar de reserve Stadvernieuwing.

Beginbalans	11,396 mln.
Af: resultaatbestemming 2011	-0,993 mln.
Bij: dotaties 2012	1,730 mln.
Af: bestedingen 2011	-3,717 mln.
Eindsaldo	8,416 mln.

Reserve Investeringsfonds Stedelijke Vernieuwing (ISV) (vanaf 2000) (€ 35,5 mln.)

Deze reserve wordt gebruikt om het gemeentelijke aandeel in de uitvoering van de ISV-regeling te financieren. De resterende middelen in deze reserve zijn belegd in concrete projecten. Bij de begrotingsbehandeling 2013-2016 (rv 93/2012) is besloten dat deze reserve wordt overgeheveld naar de reserve Stadsvernieuwing. Effectuering van dit besluit zal bij begrotingswijziging in 2013 plaatsvinden. De dotatie betreft een overheveling uit de reserve Volkshuisvestingsfonds Den Haag Zuidwest.

Beginbalans	37,534 mln.
Af: resultaatbestemming 2011	-4,670 mln.
Bij: dotaties 2012	2,609 mln.
Af: bestedingen 2012	0 mln.
Eindsaldo	35,473 mln.

Reserve The Hague World Forum (rv 145/2006) (€ 11,4 mln.)

Deze reserve is bestemd voor de verdere ontwikkeling van de Internationale Zone van Den Haag, vooral rondom het World Forum gebied, gericht op de profilering van Den Haag als Internationale Stad van Vrede en Recht. De plandoelstellingen zijn onder andere: de realisatie van de nieuwbouw voor Europol inclusief parkeergarage, het verbeteren van het vestigingsklimaat voor internationale instellingen en de verbetering van de openbare ruimte, de bereikbaarheid en het veiligheidsprofiel.

De onttrekking 2012 heeft voornamelijk betrekking op de uitwerking van de businesscase World Forum, waarin verschillende varianten voor de herinrichting van de openbare ruimte worden uitgewerkt, en de kosten die gemaakt zijn voor het laten uitvoeren van een due diligence onderzoek naar de actuele stand van zaken met betrekking tot het World Forum gebouw en juridisch advies inzake het (destijds aanstaande) faillissement van de huidige eigenaar van het World Forum gebouw.

Beginbalans	11,957 mln.
Bij: dotaties 2012	0 mln.
Af: bestedingen 2012	-0,577 mln.
Eindsaldo	11,380 mln.

Reserve Universiteit Leiden (rv 131/2011) (€ 8,0 mln.)

Deze reserve is bij de vaststelling van de begroting 2012-2015 ingesteld om een bijdrage in de onrendabele kosten van het project University College The Hague (LUCTH) te realiseren en voor de kosten die betrekking hebben op tijdelijke huisvesting in aanloop naar de huisvesting aan het Anna van Buerenplein. De oplevering van het universiteitsgebouw vindt plaats in 2013 en daarmee ook de laatste betaling en verrekening.

Beginbalans	8,046 mln.
Bij: dotaties 2012	0 mln.
Af: bestedingen 2012	0 mln.
Eindsaldo	8,046 mln.

Programma 22 Financiën

Algemene reserve (€ 125,7 mln.)

Met rv 53/2012 Resultaatbestemming 2011 is € 51,5 mln. toegevoegd aan de algemene reserve. Hiermee kwam de stand van de algemene reserve op € 156,2 mln. In 2012 is een berekening gemaakt van de minimale hoogte van de algemene reserve op basis van een risicocumulatiemodel. Rekening houdend met de lage standen van de reserve Grondbedrijf en de dienstcompensatiereserves is berekend dat de algemene reserve minimaal € 125,7 mln. zou moeten zijn. Op grond hiervan heeft er in 2012 een onttrekking plaatsgevonden van € 30,5 mln. ten behoeve van het budgettair kader in de voorjaarsnota 2012.

Beginbalans	104,696 mln.
Bij: resultaatbestemming 2011	51,519 mln.
Bij: dotaties 2012	0 mln.
<i>Subtotaal</i>	<i>156,215 mln.</i>
Af: bestedingen 2012	-0,035 mln.
Af: ingezet bij mjb 2013-2015	-30,500 mln.
Eindsaldo	125,680 mln.

Reserve Financiering (€ 20 mln.)

Deze reserve is ingesteld bij het beleidsprogramma 1998-2002. Doel van deze reserve is het afdekken van financiële risico's in de toekomst, het opvangen van boetes bij vervroegde aflossingen van opgenomen geldleningen evenals het verlagen van de omslagrente. De reserve financiering zal worden opgebouwd met de bij de jaarrekening gerealiseerde voordelen in de gemeentelijke financiering. De reserve financiering heeft een grensbedrag van € 20 mln. Na alle toevoegingen en onttrekkingen komt de reserve financiering per 31 december 2012 uit op € 34,203 mln. Het meerdere van € 14,203 mln. is onttrokken en ten gunste gebracht van het rekeningresultaat 2012 van programma 22 Financiën.

Beginbalans	20,000 mln.
Bij: dotaties 2012	18,920 mln.
Af: vrijval 2012	-18,920 mln.
Eindsaldo	20,000 mln.

Programma 23 Overige beleidsvoornemens

Reserve Te verdelen middelen begroting 2011 - 2014 (rv 122/2010) (€ 47,1 mln.)

Deze reserve is voor 5 jaar ingesteld met middelen die beschikbaar zijn voor het nieuwe beleid dat is vastgesteld in de begroting 2011 - 2014. In de ontwerpbegroting 2012 is € 43,6 mln. onttrokken als algemeen dekkingsmiddel voor de begrotingsmiddelen 2012.

Beginbalans	90,685 mln.
Bij: dotaties 2012	0 mln.
Af: bestedingen 2012	-43,571 mln.
Eindsaldo	47,114 mln.

Reserve Friciekosten bezuinigingstaakstelling 2011 - 2014 (rv 157/2010) (€ 35,3 mln.)

Deze bestemmingsreserve is in 2010 ingesteld om de bezuinigingen op het gemeentelijke apparaat mogelijk te maken. In de begrotingsretraite 2011 is uit de incidentele middelen voor jaarschijf 2012 € 20 mln. beschikbaar gesteld om ook de verdere beleidsbezuinigingen, de afnemende omzet en de rijksbezuinigingen op te vangen. De onttrekking betreft de door diensten gemaakte frictiekosten in 2012 die ten laste van deze reserve komen.

Beginbalans	26,049 mln.
Af: resultaatbestemming 2011	-6,575 mln.
Bij: dotaties 2012	20,000 mln.
Af: bestedingen 2012	-4,139 mln.
Eindsaldo	35,335 mln.

Reserve Grote Projecten (rv.144/2007) (€ 147,5 mln.)

In de begroting 2008 is een overzicht van "grote projecten" opgenomen met een tijdshorizon van ongeveer 10 jaar. Voor deze projecten moet de komende jaren zodanig worden gespaard dat hieraan uitvoering kan worden gegeven.

Toelichting dotaties

- In de begrotingsretraite 2012 is vanuit de beschikbare incidentele middelen € 15,8 mln. gereserveerd voor het project Spuiforum en € 7,5 mln. voor het omzetten van koop naar huurwoningen, wat leidt tot een negatieve bijstelling van de plankaders.
- In het coalitieakkoord is afgesproken dat het college een planstudie zal uitvoeren gericht op de sluiting van

de prostitutieactiviteiten in de Doubletstraat. Voor de kosten verbonden aan de sluiting is € 8,5 mln. beschikbaar gesteld. Deze middelen zijn in 2012 toegevoegd aan deze reserve. Eind 2011 heeft het college de nota van uitgangspunten aanpak Doubletstraat vastgesteld. Hierin is opgenomen dat deze gelden in 2012 tot en met 2014 tot besteding zal komen.

- In 2012 zijn in de begroting kapitaallasten geraamd voor het Spuiplein van € 4,2 mln. Omdat dit project nog niet is gestart en hierdoor nog geen kapitaallasten heeft, is conform afspraak dit bedrag toegevoegd aan de reserve Grote Projecten.
- In 2012 is via het gemeentefonds een bijdrage ontvangen voor Scheveningen boulevard van € 4,4 mln. Dit bedrag is toegevoegd aan de reserve Grote Projecten.

Toelichting onttrekkingen

Een bedrag van € 20,969 mln. is uit de reserve onttrokken en overgeheveld naar de functionele begrotingsposten bij de diensten.

- Voor het project Scheveningen Haven is € 14,8 mln. onttrokken. Hiervan is € 12,5 mln. toegevoegd aan de voorziening negatieve plannen en € 2,3 mln. aan de reserve Grondbedrijf.
- Voor het project HAGA is € 2,8 mln. onttrokken voor de aankoop en levering van parkeerterreinen.
- Voor het project Binckhorst Fase I is € 2 mln. onttrokken. Dit bedrag is toegevoegd aan de nieuw ingestelde reserve Faciliteiten en stimuleren private initiatieven Binckhorst.

Toelichting vrijval

De geormerkte middelen in deze reserve voor het project Lijn 11/Transvaal van € 2,05 mln. zijn niet benodigd. Hierdoor is dit bedrag uit de reserve vrijgevallen.

Beginbalans	130,175 mln.
Bij: dotaties 2012	40,364 mln.
Af: bestedingen 2012	-20,969 mln.
Af: vrijval 2012	-2,050 mln.
Eindsaldo	147,520 mln.

Reserve Co-financiering (rv 185/2005) (€24, 0 mln.)

In de programmabegroting 2005 is deze reserve ingesteld voor co-financiering om te voorkomen dat Den Haag subsidie misloopt omdat Europese subsidieprogramma's cofinanciering vereisen om zo tot een multiplier aan investeringen te komen. Met rv 190/2008 is de doelstelling van deze reserve verruimd. Niet alleen Europese subsidies maar ook nationale subsidies komen in aanmerking voor co-financiering. Door deze verruiming wordt een groter multipliereffect gecreëerd. Met rv 119/2009 is aan de doelstelling toegevoegd dat co-financiering ook geldt voor gemeentelijke samenwerkingsprojecten waarvan een derde de trekker kan zijn. In 2011 is ten onrechte € 0,096 mln. onttrokken voor het project InnoSportLab. Dit bedrag is in 2012 weer toegevoegd aan de reserve. In 2012 heeft realisatie van dit project plaatsgevonden. In 2012 is uit het cofinancieringsfonds een bijdrage verstrekt voor acht projecten van totaal € 3,855 mln. en overgeheveld naar de functionele begrotingsposten van de diensten. Het college heeft voor een totaalbedrag van € 19,9 mln. ingestemd met projecten die voor co-financiering in aanmerking komen. Een deel van deze projecten is al gestart bij diensten.

Beginbalans	28,294 mln.
Af: resultaatbestemming 2011	-0,512 mln.
Bij: dotaties 2012	0,096 mln.
Af: bestedingen 2012	-3,855 mln.
Eindsaldo	24,023 mln.

Reserve Krachtwijken (rv 191/2008) (€ 10,1 mln.)

Deze reserve is ingesteld voor 10 jaar om de beschikbare middelen gedurende de convenantperiode 2008 – 2017 te kunnen inzetten. Het college heeft in 2011 de herprioritering van middelen en de overcommitting behandeld en een aantal maatregelen getroffen om deze overcommitting terug te brengen naar nihil. In het halfjaarbericht 2012 heeft de technische uitwerking van dit besluit plaatsgevonden en is € 8,3 mln. toegevoegd aan deze reserve. Daarnaast is in 2011 het volledige bedrag van de businesscase Gezondheid en Sport overgeheveld naar de programma's Gezondheid en Sport. In 2012 is dit gewijzigd en vindt overheveling plaats per jaarschijf. Het restantbedrag van de businesscase per 31 december 2011 van € 1,7 mln. is teruggekomen en toegevoegd aan deze reserve. Uit de reserve is € 13,9 mln. onttrokken ter dekking van de kosten voor de uitvoering van de businesscases, programmakosten en de tweede fase Wijkaanpak. Zo is o.a. € 3,4 mln. onttrokken voor de aankoop en levering van parkeerterreinen voor project HAGA en is een bedrag van € 6,963 mln. ingezet voor de afwaardering van vastgoed ten behoeve van het project GIT. De betreffende bedragen zijn overgeheveld naar de functionele begrotingsposten van de diensten. Uit de reserve wordt nog € 11,479 mln. onttrokken voor de Tweede fase wijkaanpak, reeds operationele businesscases waarvan de besteding in 2013 plaatsvindt en voor de kosten van het programmabureau in 2013. In 2013 wordt € 1,5 mln. aan de reserve toegevoegd ter dekking van de Tweede fase wijkaanpak.

Beginbalans	14,075 mln.
Af: resultaatbestemming 2011	-0,091 mln.
Bij: dotaties 2012	10,005 mln.
Af: bestedingen 2012	-13,862 mln.
Eindsaldo	10,127 mln.

Reserve Te verdelen middelen 2012 - 2015 (rv 131/2011) (€ 5,9 mln.)

Deze reserve is voor 5 jaar ingesteld met middelen die beschikbaar zijn voor het nieuwe beleid dat is vastgesteld in de begroting 2012 - 2015 voor de jaarschijven 2011 - 2015. De toevoeging is conform de begroting 2012 ten behoeve van de algemene begrotingsmiddelen voor 2012 tot en met 2015. De onttrekking dient als algemeen dekkingsmiddel ten behoeve van de begrotingsmiddelen 2012.

Beginbalans	26,672 mln.
Bij: dotaties 2012	29,295 mln.
Af: bestedingen 2012	-50,049 mln.
Eindsaldo	5,918 mln.

Reserve Te verdelen middelen 2013 - 2016 (rv 93/2012) (€ 59,6 mln.)

Deze reserve is voor 5 jaar ingesteld met middelen die beschikbaar zijn voor het nieuwe beleid dat is vastgesteld in de begroting 2013 - 2016. De onttrekking dient als algemeen dekkingsmiddel ten behoeve van de begroting 2012.

Beginbalans	0 mln.
Bij: dotaties 2012	134,900 mln.
Af: bestedingen 2012	-75,324 mln.
Eindsaldo	59,576 mln.

Reserve Kapitaallasten (rv 190/2008) (€ 0,0 mln.)

Tot aan 2008 maakte de vrijval kapitaallasten deel uit van het budgettaire kader of het rekeningresultaat. In 2008 is de reserve Kapitaallasten ingesteld door de raad omdat de inschatting was dat met de komst van Grote projecten de vrijvallende kapitaallasten snel nodig zouden zijn om het totaal op investeringen te

dekken. Na twee jaren was er nog geen beroep gedaan op de reserve. In 2010 heeft de Gemeentelijke Accountantsdienst in het rapport bij de gemeentejaarrekening 2010 aandacht gevraagd voor de reserve Kapitaallasten. Ook was de terugkerende onderbesteding van investeringsprojecten een goed argument hierbij. Bij de behandeling van de jaarrekening 2010 is aan de raad in 2011 toegezegd bij de voorjaarsnota 2012 te komen met een analyse op de reserve Kapitaallasten.

In de jaarrekening 2011 heeft de accountant opgemerkt dat er een grondige analyse van de reserve Kapitaallasten moeten komen. De reserve (ultimo 2008 op € 23 mln.) was gegroeid naar € 87 mln. bij de jaarrekening 2011. De oorzaak van de forse stijging van de reserve is naast de herfasering (als gevolg van vertraging in de start en of uitvoering) het versneld afschrijven (conform het BBV) van gedane investeringen in maatschappelijk nut door de dienst Stadsbeheer in de jaren 2008, 2009, 2010 en 2011. De hiermee gemoeide structurele kapitaallasten zijn per saldo in het budgettaire kader in die jaren meegenomen, terwijl de incidentele vrijval aan de reserve werd toegevoegd. Het doel van de reserve was immers de dekking van de kapitaallasten van alle investeringen in het Meerjarig Investerings Plan (MIP).

In de Voorjaarsnota 2012 is aangegeven dat het effect van de versnelde afschrijvingen op het meerjarige verloop van de kapitaallasten op dat moment onduidelijk was. Omdat deze versnelde afschrijvingen op totaal niveau zijn gedaan, was niet te achterhalen wat de toekomstige effecten op dit verloop zijn voor toekomstige investerings- en vervangingsprojecten. Vanwege de toen geldende onzekerheid is voorgesteld de reserve Kapitaallasten voorlopig te handhaven. Maar een bedrag van € 45 mln. is in het budgettaire kader gezet. Bij de behandeling van de jaarstukken 2011 in de Rekeningencommissie en op grond van de toezeggingen is in de begrotingsretraite vorig jaar bepaald dat om grip te krijgen op de raming van de investeringen (met hoog optimisme) en de raming van de liquiditeitspositie (waardoor de gemeente o.a. te vroeg geld heeft geleend in 2010 voor investeringen), centraal regie op het Investeringsplan komt bij de directie Financiën. Daartoe zijn vanaf 2012 de kapitaallasten centraal geraamd op programma 22 Financiën. Pas als een project uit het Meerjarig Investeringsplan (MIP) is opgeleverd en in gebruik genomen is, worden de kapitaallasten in het juiste begrotingsprogramma toegevoegd. (zie ook programmabegroting 2013-2016 paragraaf Investeringen RIS251740). Om inhoudelijk meer grip te krijgen op de meerjarig benodigde kapitaallasten is Financiën medio 2012 gestart met een centrale investeringsmodule met alle projecten van het MIP. De kapitaallasten worden helemaal doorgerekend vanaf het moment van activering tot einde looptijd. Hierdoor hebben we centraal inzicht in het verloop van alle kapitaallasten van alle geplande investeringen. De uitkomst is dat de begrote kapitaallasten op dit moment voldoende zijn om alle voorgenomen investeringen in het Meerjarig Investeringsplan te dekken. Op grond hiervan is in overleg met de Gemeentelijke Accountantsdienst geconcludeerd dat het doel van de reserve Kapitaallasten is komen te vervallen. Het restant van de reserve Kapitaallasten van € 64,4 mln. (€ 109,4 mln. minus de al ingezette € 45 mln.) valt vrij in de Programmarekening 2012.

Beginbalans	86,732 mln.
Bij: dotaties 2012	22,686 mln.
Af: bestedingen 2012	0 mln.
Af: vrijval 2012	-109,418 mln.
Eindsaldo	0 mln.

Programma 24 Interne dienstverlening

Reserve Gemeentekantoor Leyweg (€ 5,5 mln.)

Bij het tweede concernbericht 2005 heeft de gemeenteraad besloten om de bestemmingsreserve Leyweg in te stellen en aan deze bestemmingsreserve een bedrag van € 7,1 mln. toe te voegen. Dit bedrag is beschikbaar voor het afdekken van de onrendabele top van het gemeentekantoor aan de Leyweg.

In raadsbesluit 242/2008 is besloten dat de looptijd van deze bestemmingsreserve wordt verlengd tot en met 31 december 2016. Op 1 juli 2011 is de Leyweg operationeel geworden. De stand van de reserve per

1 januari bedraagt € 6,450 mln. In 2012 heeft een onttrekking plaats gevonden van € 0,941 mln. ten behoeve van het afdekken van de onrendabele top.

Beginbalans	6,450 mln.
Bij: dotaties 2012	0 mln.
Af: bestedingen 2012	0,941 mln.
Eindsaldo	5,509 mln.

Voorzieningen (€ 210,5 mln.)

Voorzieningen zijn gevormd voor op de balansdatum bestaande risico's voor verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten. Tot de voorzieningen worden ook gerekend de van derden verkregen middelen die aan een specifiek doel besteed moeten worden. Voorzieningen zijn onderdeel van het vreemd vermogen en niet vrij aanwendbaar door de raad. Het overzicht van de voorzieningen ziet er als volgt uit.

Overzicht voorzieningen per programma	<i>(bedragen in € 1000)</i>	
	Stand per 31-12-2012	Stand per 01-01-2012
Programma 1: Gemeenteraad	333	413
Programma 2: College en bestuur	502	1.752
Programma 3: Dienstverlening en Stadsdelen	554	319
Programma 4: Openbare orde en Veiligheid	4.566	4.007
Programma 5: Cultuur	19.513	6.817
Programma 6: Onderwijs	1.651	1.097
Programma 7: Integratie en Krachtwijken	518	800
Programma 8: Werk en inkomen	10.965	9.302
Programma 11: Leefomgeving	26.696	28.817
Programma 13: Sport	7.828	7.981
Programma 15: Maatschappelijke ondersteuning	4.170	8.752
Programma 16: Volksgezondheid en Zorg	618	8.601
Programma 17: Verkeer	693	505
Programma 19: Ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling	115.404	125.643
Programma 22: Financiën	14.014	14.737
Programma 24: Interne dienstverlening	2.515	2.349
<i>Totaal</i>	<i>210.540</i>	<i>221.892</i>

Per 31 december 2012 is de omvang € 210,5 mln. De ontwikkelingen in het verloop van de meest omvangrijke voorzieningen (het saldo van de voorziening is per 31-12-2012 groter dan € 5 mln.) worden hieronder toegelicht. Een volledig overzicht van alle voorzieningen en het verloop daarvan, is opgenomen in bijlage 2 reserves & voorzieningen.

Programma 5 Cultuur / Programma 6 Onderwijs

Voorziening juridische kosten (€ 14,0 mln.)

In 2012 heeft de externe Adviescommissie Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur 2013-2016 geadviseerd om een aantal instellingen minder of geen subsidie te geven en ruimte te maken voor vernieuwing door een aantal nieuwe instellingen te gaan subsidiëren. Het gemeentebestuur heeft het advies met enkele wijzigingen

overgenomen. Gedurende 2012 zijn de subsidiebeëindigings- en kortingsbesluiten aan de betreffende instellingen gestuurd. Door afslanking of opheffing ontstaan bij enkele instellingen juridische kosten. Het college heeft bepaalde instellingen in de gelegenheid gesteld om een sociaal plan op te stellen. Op basis van deze plannen is een voorziening gevormd van € 14 miljoen, waarvan € 2 miljoen wordt gefinancierd uit de reserve frictiekosten bij de Treasury. De overige € 12 miljoen is toegerekend aan de programma's Cultuur (€ 7,7 miljoen) en Onderwijs (€ 4,3 miljoen).

Beginbalans	0 mln.
Bij: dotaties 2012	14,000 mln.
Af: bestedingen 2012	0 mln.
Eindsaldo	14,000 mln.

Programma 11 Leefomgeving

Egalisatievoorziening afvalstoffenheffing (€ 18,2 mln.)

De egalisatievoorziening afvalstoffenheffing dient om ongewenste schommelingen op te vangen in de tarieven van de afvalstoffenheffing die aan derden in rekening worden gebracht. Het verloop in 2012 is als volgt:

	(bedragen in € 1000)
Beginsaldo 1 januari 2012	17.013
<i>Bestedingen</i>	
Orac's eenmalige kosten	2.514
Bijdrage coöperaties in de kosten van ORAC's	-822
Inzameling van afval	25.179
Overslag, transport en verwerking van afval	13.491
Veegkosten	3.106
Handhaving Leefbaarheid inclusief (MOR's *)	3.743
Perceptiekosten opleggen afvalstoffenheffing	3.824
Kwijtscheldingen afvalstoffenheffingen	6.007
Overige kosten	2.380
Totale bestedingen	59.422
<i>Dotaties</i>	
Afvalstoffenheffing	57.926
Dividend Haagse Milieu Services (HMS)	2.643
Totale dotaties	60.569
Eindsaldo 31 december 2012	18.160

* Milieu inspecteurs Openbare Ruimte

De voorziening loopt al jaren op in tegenstelling tot de begroting. Bij de begroting 2013-2016 is besloten 1.000 extra ORAC's te plaatsen en 12 extra medewerkers openbare ruimte aan te stellen zonder deze kosten te verrekenen in de tarieven. Bij een gemiddelde prijsstijging van 2 % resulteert dit in een extra beslag op de voorziening van € 2,7 mln. Bij het vaststellen van de tarieven voor 2014 zal de stand van de voorziening

worden betrokken. Hierbij zal dan ook rekening gehouden worden met de invloed van het gewijzigde systeem rondom het btw-compensatiefonds. De verwachting is dat hierdoor de voorziening zal afnemen.

Egalisatievoorziening Riolering (€ 0,0 mln.)

De voorziening dient om ongewenste schommelingen in de tarieven van de rioolrechten die aan derden in rekening worden gebracht op te vangen. Het Gemeentelijk Riolerings Plan (GRP) (raadsbesluit 147/2010 RIS 176551) is met ingang van de huidige planperiode, 2011 - 2015, verbreed tot een beleidsplan dat zowel afvalwater, afvloeiend hemelwater als maatregelen voor de grondwaterstand omvat. Met dit "verbrede GRP" is aandacht gegeven aan de wijze van financiering van de uitvoering van de drie gemeentelijke zorgplichten: zorgplicht afvalwater, zorgplicht hemelwater en zorgplicht grondwater. In het GRP is opgenomen dat jaarlijks 15 kilometer riolering vervangen wordt. De zorgplicht afvalwater betreft de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater dat vrijkomt in het grondgebied van de gemeente. Het transport vindt plaats door middel van een openbaar vuilwaterriool naar een zuiveringstechnisch werk. De zorgplicht hemelwater betreft de doelmatige verwerking van ingezameld hemelwater. Hieronder vallen berging, transport, nuttige toepassing (al dan niet na zuivering) op of in de bodem, in het oppervlaktewater brengen en het afvoeren naar een zuiveringstechnisch werk. De zorgplicht grondwater betreft het in openbaar gemeentelijk gebied treffen van maatregelen ter voorkoming of beperking van structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming. In 2012 zijn de volgende dotaties en bestedingen gerealiseerd:

		<i>(bedragen in € 1.000)</i>
Beginsaldo 1 januari 2012		0
<i>Dotaties</i>		
Rioolrechten	33.012	
Overige baten	-2.316	
Grondwater	-813	
Totale baten (dotaties)		29.883
<i>Bestedingen</i>		
Overheadkosten	1.860	
Kapitaallasten	841	
Perceptiekosten opleggen rioolrechten	211	
Afvalwater/Hemelwater uitvoeringskosten	27.856	
Totale bestedingen		-30.768
Negatief saldo geactiveerd		885
Eindsaldo 31 december 2012		0

Het negatieve eindsaldo voor 2012 van € 0,885 mln. is conform de geldende BBV richtlijnen geactiveerd waardoor het eindsaldo van de voorziening uitkomt op € 0.

Programma 16 Volksgezondheid en zorg

Voorziening Gemeentelijk Ambulancedienst (€ 0,0 mln.)

Tot en met 2011 werd het gehele exploitatieresultaat van de ambulancedienst (exclusief gemeentelijke bijdrage) verrekend met de egalisatiereserve Ambulancedienst. Indien de egalisatiereserve negatief was, werd

voor hetzelfde bedrag een voorziening getroffen. (zie ook de toelichting bij de reserves). Omdat de regelgeving in 2012 door de NZA (Nederlandse Zorg Autoriteit) is gewijzigd, is de reserve en de voorziening komen te vervallen. De vrijval van de voorziening is aangewend om de negatieve reserve Ambulancedienst af te wikkelen.

Beginbalans	7,562 mln.
Bij: dotaties 2012	0,495 mln.
Af: vrijval 2012	-8,057 mln.
Eindsaldo	0 mln.

Programma 19 Ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling

Voorziening Negatieve lopende plannen MPG (€ 100,5 mln.) (rv 95/1996)

Voor operationele grondexploitaties moet een voorziening getroffen worden voor het geraamde onrendabele (negatieve) deel van de exploitatie. Het totaal van de negatieve plannen komt naar verwachting uit op € 263,406 mln. Deze voorziening is verrekend met de onderhandenwerk positie van € 162,859 mln. Per 31-12-2013 is op OHW-plannen voor een bedrag van € 162,859 mln. gerealiseerd en volledig verrekend met de voorziening. Per 31-12-2012 komt het saldo van deze voorziening op € 100,547 mln.

Beginbalans	89,495 mln.
Af: saldo bestedingen/dotaties 2012	-25,911 mln.
Bij: afname balansverkortings	36,963 mln.
Eindsaldo	100,547 mln.

Voorziening Risico's Harnaschpolder (€8,1 mln.)

De voorziening is gevormd ter dekking van de risicospread bovenop het negatieve saldo van de grondexploitatie (grex) Harnaschpolder, specifiek het gedeelte waarvoor de gemeente aansprakelijk is. De dotatie aan de voorziening is gedaan ter dekking van het huidige risicoprofiel voor deze gebiedsontwikkeling.

Beginbalans	6,419 mln.
Bij: dotaties 2012	1,700 mln.
Af: bestedingen 2012	0 mln.
Eindsaldo	8,119 mln.

Programma 22 Financiën

Voorziening Gegarandeerde Geldleningen (€ 11,6 mln.)

Deze voorziening is gevormd ter dekking van risico's van afgegeven gegarandeerde geldleningen aan derden. De toevoeging is het gevolg van een toegenomen risico bij 1 uitstaande gegarandeerde geldlening. Door aflossingen van uitstaande gegarandeerde geldleningen is het risico afgenomen en is € 1,2 mln. uit de voorziening vrijgevallen.

Beginbalans	12,664 mln.
Bij: dotaties 2012	0,206 mln.
Af: bestedingen 2012	0 mln.
Af: vrijval 2012	-1,222 mln.
Eindsaldo	11,648 mln.

Diverse programma's

Voorziening Reorganisatie (€ 18,8 mln.)

In het kader van reorganisaties bij de gemeente Den Haag zijn voorzieningen gevormd voor medewerkers die als re-integratiekandidaat aangemerkt zijn. Het betreft kosten voor salarislasten, ww-verplichtingen en flankerende maatregelen.

De voorziening is bij de jaarrekening 2011 gevormd. In 2012 zijn de lasten (€ 3,378 mln.) verrekend met de voorziening en is de benodigde hoogte van de voorziening per 1-1-2013 opnieuw bepaald. Hierbij is rekening gehouden met het (resterend) aantal re-integratiekandidaten, de uitgestelde ontslagen vanaf 2013, nieuwe reorganisaties en een indexering van toekomstige WW-uitkeringen. Dit heeft geleid tot een toevoeging van € 4,531 mln. aan de voorziening. Daarnaast heeft een vrijval van € 2,446 mln. plaatsgevonden als gevolg van uitstroom van medewerkers met een SBK (Sociaal Beleids Kader)-status naar een andere baan.

Beginbalans	20,119 mln.
Bij: dotaties 2012	4,531 mln.
Af: bestedingen 2012	-3,378 mln.
Af: vrijval 2012	-2,446 mln.
Eindsaldo	18,826 mln.

Vaste schulden (€ 925,8 mln.)

Overzicht vaste schulden	<i>(bedragen in € 1000)</i>	
	Stand per 31-12-2012	Stand per 31-12-2011
Leningen van pensioenfondsen en verzekeraars	10.550	11.345
Leningen van banken	860.907	913.926
Door derden belegd geld	20.499	23.137
Waarborgsommen	2.582	2.164
Vooruit ontvangen canons	31.260	32.504
<i>Totaal</i>	<i>925.798</i>	<i>983.076</i>

Leningen pensioenfondsen en verzekeraars (€ 10,6 mln.)

Overzicht onderhandse leningen pensioenfondsen en verzekeraars	<i>(bedragen in € 1000)</i>	
	2012	2011
Beginstand 1 januari	11.345	12.138
Opgenomen	0	0
Aflossingen	-795	-793
Eindstand 31 december	10.550	11.345

In het verslagjaar 2012 is een rentelast verantwoord van € 0,704 mln. (2011: € 0,743 mln.)

Leningen van banken (€ 860,9 mln.)

Overzicht onderhandse leningen van banken	<i>(bedragen in € 1000)</i>	
	2012	2011
Beginstand 1 januari	913.926	810.667
Opgenomen	12.000	130.600
Aflossingen	-65.019	-27.341
Eindstand 31 december	860.907	913.926

In het verslagjaar is een rentelast verantwoord van € 34,508 mln. (2011: € 33,902 mln.). In 2012 is een langlopende lening opgenomen van € 12 mln. en direct doorverstrekt aan derden (Grondexploitatie-maatschappij Vroondaal CV en St Jacobusstichting)

Door derden belegd geld (€ 20,5 mln.)

Overzicht door derden belegd geld / SAS Spaardepot	<i>(bedragen in € 1000)</i>	
	2012	2011
Beginstand 1 januari	23.137	26.073
Ontvangen subsidiebedragen en rentevergoedingen	1.060	1.410
Uitbetaalde subsidiebedragen inclusief rentevergoedingen	-3.698	-4.346
Eindstand 31 december	20.499	23.137

Het door derden belegd geld bestaat uit het SAS Spaardepot (Subsidie Achteraf Systeem voor woning-onderhoud). Jaarlijks worden de ontvangen subsidiegelden op een rekening-courant (BNG) gestort. Vervolgens wordt het gehele bedrag na 12 jaar aan de cliënten uitgekeerd die hebben voldaan aan de in de verordening genoemde voorwaarden betreffende de plicht tot onderhoud van de woning (Woningwet). Het betreft dus een toekomstige subsidieschuld aan cliënten met recht op een subsidie voor onderhoud van woningen.

Waarborgsommen (€ 2,6 mln.)

Overzicht waarborgsommen	<i>(bedragen in € 1000)</i>	
	2012	2011
Beginstand 1 januari	2.164	1.539
Ontvangen waarborgsommen	1.492	saldo +625
Restitutie waarborgsommen	-1.074	
Eindstand 31 december	2.582	2.164

Per 31 december 2011 was de omvang van de balanspost waarborgsommen € 2,2 mln. Per 31 december 2012 is deze toegenomen tot € 2,6 mln. In 2012 is € 1,5 mln. aan waarborgsommen gestort en € 1.074 mln. terugbetaald. Per saldo een toename van € 0,4 mln.

Vooruitontvangen canons (€ 31,3 mln.)

Overzicht vooruitontvangen canons	<i>(bedragen in € 1000)</i>	
	2012	2011
Beginstand 1 januari	32.504	33.149
Stortingen canons	3.034	3.066
Onttrekkingen canons	-4.278	-3.711
Eindstand 31 december	31.260	32.504

Onder deze post zijn de afkoopsommen verantwoord, waarbij de jaarlijkse canon voor 50 of 75 jaar is afgekocht. Jaarlijks wordt ten laste van de exploitatie en ten gunste van deze post rente gebracht. Voorts worden bedragen onttrokken voor betaling van de jaarlijkse canon als gevolg van omzetting naar eeuwigdurende erfpacht.

Plottende schulden (€ 254,9 mln.)

	<i>(bedragen in € 1000)</i>	
Overzicht vlottende schulden	31-12-2012	31-12-2011
Bank- en giroaldi	67.855	2.179
Overige schulden	132.219	131.826
Rekening courant verhouding niet financiële instellingen	15.780	24.079
Schulden aan andere publiekrechtelijke lichamen	39.088	33.700
<i>Totaal</i>	<i>254.942</i>	<i>191.784</i>

Bank- en giroaldi (€ 67,9 mln.)

Betreft de creditstand van € 67,9 mln. per 31-12-2012 bij de Bank Nederlandse Gemeenten (€ 58,9 mln.) en bij de Royal Bank of Scotland (€ 8,9 mln.).

Overige schulden (€132,2 mln.)

Per 31 december 2011 was de omvang van de post overige schulden € 131,8 mln. Ondanks een verdere afname van de post nog te betalen facturen aan crediteuren met € 8,6 mln. door verbetering van de betaalsnelheid is de omvang van de post overige schulden per 31 december 2012 per saldo licht toegenomen met € 1,1 mln. tot € 132,9 mln. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de stijging van de nog met aannemers af te rekenen bouwprojecten en de schuld aan de Grondexploitatie maatschappij VroonDaal CV. Onder de balanspost overige schulden wordt een grote verscheidenheid aan schuldbalansposities verantwoord. De belangrijkste posten zijn hierna vermeld.

- Nog te betalen facturen/crediteuren van € 46,9 mln. (2011: € 55,5 mln.)
- Nog te ontvangen facturen als gevolg van geleverde prestaties van € 36,9 mln. (2011: € 39,0 mln.)
- Nog af te rekenen subsidies van € 7,5 mln.
- Grondexploitatie maatschappij VroonDaal CV € 6,3 mln.
- Nog met aannemers af te rekenen bouwprojecten € 5,8 mln.
- Door klanten gedeponeerde gelden van € 5,7 mln.
- Nog af te dragen premies ABP/APPA van € 3,2 mln.
- Vooruitontvangen vorderingen van € 3,1 mln.
- Betalingen onderweg van € 1,9 mln.
- Nog af te dragen sociale premies van € 1,8 mln.
- Nog te verwerken ontvangsten van € 1,2 mln.

Rekening courant verhoudingen met niet financiële instellingen (€ 15,8 mln.)

	<i>(bedragen in € 1000)</i>	
Rekening courant verhouding niet financiële instellingen	31-12-2012	31-12-2011
Ontwikkelingscombinatie Wateringse Veld CV	15.746	16.256
Starterspanden Den Haag	0	2.490
Winkelpanden Den Haag	0	5.298
Haagse Hitte BV	12	12
Participatie Ontwikkelingsmaatschappij VroonDaal BV	11	12
Participatiemaatschappij VroonDaal BV	11	11
<i>Totaal</i>	<i>15.780</i>	<i>24.079</i>

Schulden aan andere publiekrechtelijke lichamen (€ 39,1 mln.)

Per 31 december 2011 was de omvang van deze post € 33,7 mln. Per 31 december 2012 is de omvang van deze post € 39,1 mln.). De toename wordt vooral veroorzaakt door de verrekening van de algemene uitkering gemeentefonds van € 5,0 mln.

Onder de balanspost schulden aan andere publiekrechtelijke lichamen wordt een grote verscheidenheid aan schuldposities verantwoord. De belangrijkste zijn hieronder opgenomen:

- Af te dragen loonheffing van € 27,4 mln.
- Af te rekenen algemene uitkering gemeentefonds over 2011 en 2012 van € 5,0 mln.
- Af te dragen BTW van € 3,8 mln.

Overlopende passiva (€ 209,0 mln.)

	<i>(bedragen in € 1000)</i>	
Overzicht vlottende passiva	31-12-2012	31-12-2011
Overlopende passiva Europese/Nederlandse overheidslichamen	166.439	182.911
Overlopende passiva	42.570	37.304
<i>Totaal</i>	<i>209.009</i>	<i>220.215</i>

Overlopende passiva Europese/Nederlandse overheidslichamen (€ 166,4 mln.)

Op deze balanspost worden de van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel verantwoord. De middelen dienen als dekking van lasten in volgende begrotingsjaren. Per 31 december 2011 was de omvang € 182,9 mln.

Per 31 december 2012 is de omvang € 166,4 mln., een afname van € 16,5 mln. Een volledig overzicht van alle overlopende passiva en het verloop daarvan, is opgenomen in bijlage 4.2. Overlopende passivaposten waarvan het saldo per 31-12-2011 groter is dan € 5 miljoen worden afzonderlijk toegelicht:

Overlopende passiva Regionale onderwijsachterstanden OKE-wet (€ 8,3 mln.)

De Wet OKE (Ontwikkelingskansen door Kwaliteit en Educatie) wijzigd meerdere wetten. Het doel van deze wet is de taalontwikkeling van jonge kinderen te stimuleren en de kwaliteitseisen van de peuterspeelzalen te verbeteren. De eerste maatregel is een kwaliteitsimpuls voor peuterspeelzalen door de wet- en regelgeving over peuterspeelzalen te harmoniseren (dat wil zeggen: meer op één lijn te brengen) met de kinderdagverblijven. De tweede maatregel is dat peuterspeelzalen financieel toegankelijk blijven. Ten derde regelt het wetsvoorstel dat gemeenten, een breder en beter aanbod van voorschoolse educatie aanbieden, zowel in peuterspeelzalen als in kinderdagverblijven.

Voor de Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) is subsidie ter beschikking gesteld om (taal)achterstanden tegen te gaan. Circa 2.500 doelgroeppeuters zijn bereikt. Voorts zijn ter bestrijding van taalachterstanden verscheidene projecten in 2012 uitgevoerd zoals onder andere:

- het invoeren van leerkanalenprofielen op 21 schoollocaties van de 80 Brede Buurtscholen,
- de deelname van 1.060 leerlingen aan de kop- en schakelklassen,
- subsidie aan 83 scholen om de ouderbetrokkenheid te stimuleren en
- het toekennen van cultuurbudgetten om alle scholieren met cultuureducatie kennis te laten maken.

Beginbalans	6,654 mln.
Bij: ontvangen rijksbijdrage 2012	37,091 mln.
Af: bestedingen 2012	-35,494 mln.
Eindsaldo	8,251 mln.

Overlopende passiva Nieuwkomers (€6,8 mln.)

In 2011 heeft de Gemeente Den Haag bezwaar gemaakt tegen de vaststelling van de rijksbijdrage Inburgering Nieuwkomers 2006-2009. Op 29 oktober 2012 is van het Ministerie BZK een brief ontvangen met de beslissing op het bezwaar naar aanleiding van de uitspraak van de rechtbank. Deze beslissing heeft geresulteerd in een terugbetaling aan de Gemeente van € 6,771 mln. Aangezien zowel het ministerie als de gemeente in hoger beroep is gegaan, valt dit bedrag niet vrij. Het restant van het saldo op Nieuwkomers

(€ 0,791 mln.) kan vrijvallen, omdat de baten en lasten voor de GSB III-periode volledig zijn afgewikkeld in de Jaarrekening 2012 en er geen risico is dat dit geld moet worden terugbetaald.

Beginbalans	0,791 mln.
Bij: ontvangen rijksbijdrage 2012	6,771 mln.
Af: vrijval 2012	-0,791 mln.
Eindsaldo	6,771 mln.

Overlopende passiva Wet Inburgering (€ 8,5 mln.)

Deze post betreft voorschotten in het kader van de Wet Inburgering voor de GSB III-periode die nog afgerekend moeten worden. Afrekening wordt verwacht begin 2013.

Beginbalans	7,251 mln.
Bij: Samenvoeging Participatiebonus	0,668 mln.
Bij: Samenvoeging gepardoneerden	0,555 mln.
Eindsaldo	8,474 mln.

Overlopende passiva Participatiebudget Re-integratie (€ 21,0 mln.)

In 2012 is conform beschikking IVV/FB/2012/14699 een bedrag van € 45,754 mln. ontvangen van het ministerie van SoZaWe en is aan trajecten naar werk, re-integratietrajecten en gesubsidieerde arbeid een bedrag van € 42,886 mln. besteed ten laste van deze Rijksregeling. Daarnaast is vanuit het Participatiebudget Inburgering aan bedrag van € 4,0 mln. overgeheveld naar het Re-integratiedeel ter financiering van het project Huis aan Huis aan het Werk en schuldhulpverlening.

Beginbalans	14,127 mln.
Bij: ontvangen rijksbijdrage 2012	45,754 mln.
Bij: uit participatiebudget	4,000 mln.
Af: bestedingen 2012	-42,886 mln.
Eindsaldo	20,995 mln.

Overlopende passiva Gebiedsgericht Programma Luchtkwaliteit (€ 26,4 mln.)

Sinds 2008 heeft de gemeente Den Haag een Actieplan luchtkwaliteit met daarin een pakket van 36 maatregelen opgenomen ter verbetering van de luchtkwaliteit. De Provincie Zuid-Holland levert een bijdrage aan dit actieplan. In 2012 is € 2,916 mln. ten laste van deze bijdrage besteed.

Beginbalans	17,808 mln.
Bij: ontvangen rijksbijdrage 2012	11,543 mln.
Af: bestedingen 2012	-2,916 mln.
Eindsaldo	26,435 mln.

Overlopende passiva Inburgering (€ 9,5 mln.)

Van het Rijk zijn in de periode 2005 - 2009 voorschotten ontvangen voor Inburgering. Vanwege onderbesteding bestaat er een verplichting tot terugbetaling. De gemeente mag inburgeringsprestaties over 2010 en 2011 en bestedingen voor andere projecten voor Sociale Integratie en Veiligheid opvoeren. De definitieve afrekening door het Rijk vindt naar verwachting in 2013 plaats.

Vooruitlopend hierop is in 2011 € 1,7 mln. voor de businesscase Inburgering Classy ten laste van deze bijdrage gebracht en is in 2012 € 2,4 ingezet voor de overcommittering van de reserve Krachtwijken. Daarnaast is in 2012 € 0,34 mln. uit deze rijksbijdrage ingezet voor Asielzoekers met een status.

Beginbalans	12,212 mln.
Bij: ontvangen rijksbijdrage 2012	0 mln.
Af: bestedingen 2012	0 mln.
Af: vrijval 2012	-2,722 mln.
Eindsaldo	9,490 mln.

Overlopende passiva Investeringsfonds Stedelijke Vernieuwing Rijksmiddelen (ISV1 en 2)(€ 16,4 mln.)

Deze middelen zijn voor bekostiging van activiteiten in het kader van stedelijke vernieuwing. De middelen zijn als doeluitkering van het ministerie van VROM verkregen. Het saldo wordt aangewend voor afwikkeling van de verplichtingen per balansdatum en voor projecten in het kader van geluidssanering, openbare ruimten, parkeren e.d. binnen de doelstelling van stedelijke vernieuwing, welke zijn opgestart voor de ISV3 periode. Het onttrokken bedrag betreft verrekeningen van reguliere projectbestedingen.

Beginbalans	30,924 mln.
Bij: ontvangen rijksbijdrage 2012	0 mln.
Af: bestedingen 2012	-14,570 mln.
Eindsaldo	16,354 mln.

Overlopende passiva Investeringsfonds Stedelijke Vernieuwing Rijksmiddelen (ISV3)(€ 17,4 mln.)

Deze middelen dienen ter bekostiging van activiteiten in het kader van stedelijke vernieuwing. Het betreft hier het derde investeringstijdvak (ISV3) (2010 t/m 2014), meer specifiek de bedragen welke gedurende 2010 als voorschot van het rijk zijn ontvangen. Met ingang van 2011 worden de middelen als gedecentraliseerde uitkering via het Gemeentefonds ter beschikking gesteld. Het onttrokken bedrag betreft verrekeningen van projectbestedingen.

Beginbalans	18,508 mln.
Bij: ontvangen rijksbijdrage 2012	0 mln.
Af: bestedingen 2012	-1,073 mln.
Eindsaldo	17,435 mln.

Overlopende passiva BDU Economie GSB (III) Rijksmiddelen (€ 7,6 mln.)

Dit overlopend passief bestaat uit van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden om de economische structuur te versterken, het ondernemings- en vestigingsklimaat te verbeteren en om Den Haag beter te 'vermarkten'. De subsidie is in 2010 door het rijk vastgesteld. Het bedrag op de balans wordt aangewend om bestaande verplichtingen af te wikkelen.

De bestedingen hebben betrekking op de reguliere verrekening van projectbestedingen met het overlopend passief. De vrijval is een bijdrage aan de generieke korting van € 3 mln., welke is afgesproken ter dekking van de overcommittering op de reserve Krachtwijken bij de CT.

Beginbalans	10,561 mln.
Bij: ontvangen rijksbijdrage 2012	0 mln.
Af: bestedingen 2012	-2,803 mln.
Af: vrijval 2012	-0,110 mln.
Eindsaldo	7,648 mln.

Overlopende passiva EFRO kansen voor West Prio 1 en 3 (€ 8,2 mln.)

Het betreft hier gelden, door Europa ter beschikking gesteld, voor het programma Kansen voor West, ter stimulering van het regionale concurrentievermogen en toename werkgelegenheid. Het programma is in 2009 van start gegaan. Het bedrag aan ontvangen middelen betreft een voorschot dat door Europa ter beschikking is gesteld. De bestedingen betreffen verrekeningen van projectkosten.

Beginbalans	5,534 mln.
Bij: ontvangen rijksbijdrage 2012	3,126 mln.
Af: bestedingen 2012	0,467 mln.
Eindsaldo	8,193 mln.

Overige overlopende passiva (€ 42,6 mln.)

Per 31 december 2011 was de omvang van deze post € 37,3 mln. Per 31 december 2012 is de omvang toegenomen met € 5,3 mln. tot € 42,6 mln. De toename heeft onder andere betrekking op een toename met € 1,2 mln. van de post vooruit ontvangen bedragen op diverse projecten en een in depot geplaatste langlopende lening aan TCN Property Projects BV van € 2,4 mln.

De balanspost overlopende passiva bestaat uit een grote verscheidenheid aan vooruit ontvangen middelen en/of nog te betalen kosten. Hierna volgen enkele belangrijke posten.

- Te betalen rente kapitaalmarktleningen o/g per 31-12-2012 van € 17,9 mln.
- Vooruit ontvangen bedragen op projecten van 7,0 mln. Onderdeel van dit bedrag is een ontvangen voorschot van € 2 mln. voor Buitenplaats Ypenburg, project "Fietsbrug A4". Daarnaast is voor het project Randstad Rail een bedrag vooruit ontvangen van € 1,5 mln. voor aanvullende opdrachten die gerealiseerd worden in 2013.
- Eventuele claims derden voor een bedrag van € 4,2 mln.
- In depot geplaatste langlopende lening aan TCN Property Projects BV van € 2,4 mln.

Niet uit de balans blijvende financiële verplichtingen en rechten

Gegarandeerde geldleningen

De afgelopen decennia heeft de gemeente aan diverse maatschappelijke sectoren borgstellingen verleend voor investeringen in hun materiële activa. In de besluitvorming zijn deze investeringen aangeduid als maatschappelijk relevant en vertegenwoordigen daarom naar de opvatting van de gemeente een publiek belang. De gemeente Den Haag loopt een risico door het afgeven van deze garanties voor de leningen verstrekt door de financiële instellingen aan deze derden.

Omschrijving afgegeven gegarandeerde geldlening	<i>(bedragen in € 1000)</i>	
	Restant per 31-12-2012	Restant per 31-12-2011
Accommodaties sportverenigingen	234	261
Sociaal pedagogische zorg	157	174
Kinderopvang	140	183
Zieken- en verpleeghuizen	508	2.986
Geestelijke gezondheidszorg/bejaardenoorden	2.653	4.742
HTM Personenvervoer NV	140.765	153.181
Stichting Nationaal Restauratiefonds	4.014	4.829
Garantstelling grondexploitatie Vroondaal CV	20.000	20.000
Bedrijfschap Harnaschpolder	14.000	0
Stichting Monumentenfonds Den Haag	20	30

Achtervangovereenkomst met de Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen	pm	Pm
Achtervangovereenkomst Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW)	pm	Pm
<i>Totaal</i>	<i>182.491 + pm</i>	<i>186.386 + pm</i>

Overige verplichtingen

(bedragen in € 1000)

Omschrijving verplichting	Bedrag per 31-12-2012 jaarbedrag
Leningen met uitgestelde storting aan HTM Personenvervoer	107.000
Gereserveerde vakantietoelage bijstandsklanten	6.113
Gereserveerd vakantiegeld juni t/m december 2012	15.169
Lease- en (huur)contracten	4.043 + pm
PPS Montaignecollege	pm
Meerjarige kosten huren van gebouwen van corporaties (Krachtwijken)	pm
Langlopende huurverplichtingen (46 contracten)	9.727
Huurkoopconstructie Theater aan het Spui	pm
GIT / Regentesse-Zuid	5.356
Nadeelcompensatie Da Costastraat 101	600
Vaststellingsovereenkomst Meeuwisse	3.000
Derivaten contracten*	150.000
<i>Totaal</i>	<i>301.008 + pm</i>

(bedragen in € 1000)

Omschrijving recht	Bedrag per 31-12-2012 jaarbedrag
Bankgarantie voor contractpartners Dienst Stadsbeheer	5.897
Derivaten contracten*	150.000
<i>Totaal</i>	<i>155.897</i>

* In 2011 zijn 2 derivaten contracten afgesloten. Elk contract bestaat uit een te betalen gedeelte en een te ontvangen gedeelte (rente). Het te betalen gedeelte staat onder de passiva en het te ontvangen gedeelte onder de activa. De verkrijgingsprijs van beide contracten is nihil. De nominale waarde van deze contracten is € 150 mln. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar § 4.5 Financiering.

6.2.4 Vergelijkend cijfer

Vergelijkend cijfer balans per 31-12-2011 (bedragen in € 1.000)

ACTIVA		Balans per 31-12-2011 (excl. resultaatbestemming)	Stelselwijziging/herrubricering	Aangepaste balans per 31-12-2011 (excl. resultaatbestemming)
Vaste activa (art. 33)				
Immateriële vaste activa (art. 34)				
A 1.1.2	Kosten voor onderzoek en ontwikkeling (art. 34 b)	0	0	0
Materiële vaste activa (art. 35)				
A 1.2.0.1	Materiële vaste activa met economisch nut (art. 35 1a)	1.243.031	0	1.243.031
A 1.2.0.2	Materiële vaste activa met maatschappelijk nut (art. 35 1b)	86.592	0	86.592
		1.329.623	0	1.329.623
Financiële vaste activa (art. 36)				
A 1.3.1.1	Kapitaalverzekering aan Deelnemingen	85.850	0	85.850
A 1.3.1.2	Kapitaalverzekering aan Gemeenschappelijke regelingen	0	0	0
A 1.3.1.3	Kapitaalverzekering aan overige verbonden partijen	10	0	10
A 1.3.2.1	Leningen aan woningbouwcoöperaties	0	0	0
A 1.3.2.2	Leningen aan deelnemingen	233.749	-1.773	231.976
A 1.3.2.3	Leningen aan overige verbonden partijen	110.625	1.773	112.398
A 1.3.3.1	Overige langlopende leningen aan derden	121.588	0	121.588
A 1.3.2.2 t/	Algemene voorziening voor oninbaarheid	-31.187	0	-31.187
A 1.3.3.2	Overige uitzettingen met looptijd > 1 jaar	336.432	0	336.432
		857.067	0	857.067
Vlottende activa (art. 37)				
Voorraden (art. 38)				
A 2.1.1	Niet in exploitatie genomen bouwgronden	27.397	0	27.397
A 2.1.2	Overige grond- en hulpstoffen	371	0	371
A 2.1.3	Onderhandenwerk (incl bouwgronden in exploitatie)	22.338	0	22.338
A 2.1.4	Gereed product en handelsgoederen	1.551	0	1.551
		51.657	0	51.657
Uitzettingen/Vorderingen (art. 39)				
A 2.2.1	Vorderingen op openbare lichamen	84.600	0	84.600
A 2.2.2	Verstrekte kasgeldleningen	0	0	0
A 2.2.3	Rekening courant verhoudingen niet financiële instellingen	15	0	15
A 2.2.4	Overige vorderingen	145.602	0	145.602
A 2.2.5	Overige uitzettingen	14.200	0	14.200
		244.417	0	244.417
Overlopende activa (art. 40)				
A 2.9.1.1	Overlopende activa Europ./Nederl. overheidslichamen (art. 40a)	20.623	0	20.623
A 2.9.1.2	Overlopende activa (art. 40 b)	144.747	0	144.747
		165.370	0	165.370
Liquide middelen (art. 40)				
A 2.3.1	Kas/bank giro	88.326	0	88.326
Totaal Activa		2.736.460	0	2.736.460
PASSIVA				
Vaste passiva (art. 41)				
Eigen Vermogen (art. 42/43)				
P 1.1.1.1	Algemene reserve (art. 43 1a)	104.696	0	104.696
P 1.1.1.2	Compensatie-reserves (art. 43 1a)	11.551	0	11.551
P 1.1.2.1	Reserve Grondbedrijf (art. 43 1b)	48.029	0	48.029
P 1.1.2.2	Tariefregulatie-reserves (art. 43 1b)	13.135	-7.562	5.573
P 1.1.2.3	Bestemmingsreserves (art. 43 1b) / overig	815.260	7.562	822.822
P 1.1.2.4	Activa financiering (art. 43 1b)	131.179	0	131.179
P 1.1.4.1	Saldo van de rekening (onverdeeld resultaat)	-4.357	0	-4.357
		1.119.493	0	1.119.493
Voorzieningen (art. 44)				
P 1.2.1	Voorzieningen (art. 44 1a t/m 1c)	198.179	0	198.179
P 1.2.2	Voorzieningen met voeding van derden (art. 44 lid 2)	23.713	0	23.713
		221.892	0	221.892
Langlopende schulden (art. 46)				
P 1.3.2	Leningen van pens-fondsen en verzekermaats	11.345	0	11.345
P 1.3.3.1	Leningen van banken	913.926	0	913.926
P 1.3.4.1	Leningen van bedrijven	0	0	0
P 1.3.7	Door derden belegde gelden	23.137	0	23.137
P 1.3.8.1	Waarborgsommen	2.164	0	2.164
P 1.3.8.2	Vooruitontvangingen canons	32.504	0	32.504
		983.076	0	983.076
Vlottende passiva (art. 47)				
Vlottende schulden				
P 2.1.1	Opgenomen kasgeldleningen (art. 48 a)	0	0	0
P 2.1.2	Bank- en giroaldi (art. 48 b)	2.179	0	2.179
P 2.1.3.1	Overige schulden (art. 48 c)	131.826	0	131.826
P 2.1.3.2	Rekening courant verhoudingen met niet-financiële instellingen	24.079	0	24.079
P 2.1.3.3	Schulden aan andere publiekrechtelijke lichamen	33.700	0	33.700
		191.784	0	191.784
Overlopende passiva				
P 2.9.1.1	Overlopende passiva Europ./Nederl. overheidslichamen (art. 49 b)	182.911	0	182.911
P 2.9.1.2	Overlopende passiva (art. 49 a/c)	37.304	0	37.304
		220.215	0	220.215
Totaal Passiva		2.736.460	0	2.736.460

* Fictiefelijk betreft het hier een aanpassing van de beginbalans 2012, waardoor ten behoeve van een juiste vergelijking van balanssommen ook de eindbalans 2011 aangepast dient te worden.

6.2.5 Investerings

6.2.5.1 Realisatie en afwijkingen op hoofdlijnen

Het meerjareninvesterings programma (MIP) bevat investeringen voor gemeentelijke ict-projecten, cultuur, onderwijshuisvesting, welzijns- en sportaccommodaties, herinrichting openbare ruimte, verkeer, stedelijke ontwikkeling, milieu, en de interne dienstverlening. In 2012 is in totaal € 132,1 mln. geïnvesteerd. Het totaalbedrag aan gerealiseerde investeringen uit het meerjarig investeringsplan is € 100,6 mln. Het verschil van € 31,5 mln. betreft investering in strategische aankopen en aangekochte gronden (€ 19,3 mln.) en investeringen gefinancierd uit middelen van derden (€ 12,2 mln.). Het MIP bevat alleen het gemeentelijk financieel aandeel in de investeringen. Ten behoeve van het inzicht zijn wel de middelen van derden in onderstaand overzicht meegenomen. In 2012 is dus voor € 100,6 mln. geïnvesteerd. Belangrijke projecten waaraan gewerkt is in 2012 zijn het 50 meter bad in Leidschenveen-Ypenburg, diverse scholen (o.a. Wijndalerduin, Gymnasium Haganum, Johan de Wit College en Scholengroep Zuid-West), Boulevard Scheveningen en de plaatsing van ORAC's. Het gerealiseerde investeringsbedrag komt nagenoeg overeen met het investeringsbedrag van de afgelopen jaren. Hier lagen de gerealiseerde investeringen tussen de € 100-120 mln.

In de begroting 2013-2016 heeft het college het planningsoptimisme bij investeringen onderkent en hierop maatregelen genomen. Naast een nieuwe set van spelregels rond MIP-sturing zijn ook de raming van investeringen verlaagd tot een realistischer niveau. Deze maatregelen hebben pas in 2013 effect op ons MIP. Daarom is het beeld in 2012 nagenoeg hetzelfde als in eerdere jaren. In 2012 was 135,4 mln. begroot aan investeringen. De realisatie over 2012 van € 100,6 mln. is 26% (€ 34,8 mln.) minder dan begroot. Overigens betekent dit niet dat een kwart van de projecten niet zijn doorgegaan. De belangrijkste projecten die de onderbesteding van 2012 hebben veroorzaakt zijn het verkeerscirculatieplan, parkeren en de inrichting Leyweg (€ 18 mln.). Deze projecten hebben een onderuitputting door vertraging in de voorbereidende fase, leveringsproblemen en het opstellen van een programma van eisen voor de afwerking. De gemeentelijke realisatie uit het investeringsplan is als volgt:

Programma	Realisatie 2012	Begroting 2012	Middelen van derden 2012
2- College en Bestuur	1.482	2.884	-
3- Dienstverlening en Stadsdelen	797	2.090	-
5- Cultuur	932	1.059	-
6- Onderwijs	39.512	32.083	-
8- Werk en Inkomen	335	-	-
10- Jeugd en Gezin	1.306	3.391	-
11- Leefomgeving	6.816	8.966	1.094
13- Sport	16.843	19.748	-
14- Media, Monumenten en Archeologie	68	-	-
15- Maatschappelijke ondersteuning	6.159	11.882	-
16- Volksgezondheid en Zorg	322	497	-
17- Verkeer	18.828	38.936	8.213
19- Ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling	1.073	200	-
20- Milieu & Duurzaamheid	-	1.530	2.916
22- Financiën	-	575	-
24- Interne dienstverlening	6.117	11.540	-
Totaal	100.590	135.381	12.223

In financiële zin spreken wij van onderuitputting. Echter, in de praktijk is sprake van een vertraging van de investeringsprojecten. De investeringsprojecten komen langzamer tot stand dan is gepland. Het budget per investeringsproject blijft beschikbaar voor de desbetreffende investeringen, en de beschikbare kredieten worden na 2012 alsnog uitgegeven. Hierna volgt een overzicht van alle projecten uit het investeringsplan met een gemeentelijke realisatie die € 1 mln. of meer afwijkt van de begroting. In lijn met de presentatie van het MIP wordt onderuitputting als voordeel gepresenteerd. In lijn met voorgaande jaren wordt in de Programmarekening eveneens gerapporteerd over de voortgang van de grote investeringsprojecten (totale investeringsbedrag meer dan € 2,5 mln. of bestuurlijk relevant). De rapportage over deze grote investeringsprojecten is te vinden in bijlage.

Toelichting afwijkende realisatie

Bedragen zijn vermeld in duizenden euro's.

2-College en Bestuur

	Realisatie 2012	MIP 2012	Vershil
Concernbrede informatiesystemen	1.482	2.884	-1.402
Totaal	1.482	2.884	-1.402

Concernbrede informatiesystemen

De ICT-projecten Werknet en One zitten in de bouwfase. De bouwfase is vertraagd. Werknet zal daarom in 2013 opgeleverd worden.

3-Dienstverlening en Stadsdelen

	Realisatie 2012	MIP 2012	Vershil
Overig	797	2.090	-1.293
Totaal	797	2.090	-1.293

ICT-projecten

De gemeente heeft voor haar publieksfunctie verschillende ICT-projecten in ontwikkeling. Het gaat hierbij om de projecten E-loket www.denhaag.nl, Key2BZ en digitalisering kluis. De projecten zijn vertraagd door de complexiteit van de koppeling tussen systemen en doordat een het landelijke traject modernisering GBA wordt afgewacht.

5-Cultuur

	Realisatie 2012	MIP 2012	Vershil
De broedplaats	324	324	0
Museon	141	251	-110
Overig	467	484	-17
Totaal	932	1.059	-127

6-Onderwijs

	Realisatie 2012	MIP 2012	Vershil
Onderwijshuisvesting	39.304	31.271	8.033
Voorschool peuterzaal	171	812	-641
Inname- en sortersysteem	37	0	37
Totaal	39.512	32.083	7.429

Onderwijshuisvesting

In 2012 zijn de gerealiseerde investeringen op onderhuisvesting hoger dan begroot. (o.a. Wijndalderduin, Gymnasium Haganum, Johan de Wit College en Scholengroep Zuid-West). De hogere uitgaven zijn wel

binnen de door de Raad goedgekeurde investeringskrediet. Voor de hogere uitgaven zijn verschillende verklaringen. In 2012 is terughoudender geraamd, aangezien in voorgaande jaren bleek dat er planningsoptimisme zat in de ramingen. Daarnaast declareren schoolbesturen sneller en zijn sommige projecten eerder gestart dan waar in de planning mee rekening was gehouden.

8- Werk en Inkomen

	Realisatie 2012	MIP 2012	Vershil
Financieel systeem en scanapparaat	335	0	-335
Totaal	335	0	-335

In 2012 is een financieel systeem bij de HGR in gebruik genomen. Daarnaast is een scanapparaat ten behoeve van digitalisering aangeschaft. Abusievelijk zijn deze investeringen niet in het MIP opgenomen bij de begroting.

10- Jeugd en Gezin

	Realisatie 2012	MIP 2012	Vershil
Speelvoorzieningen	1.306	3.391	-2.085
Totaal	1.306	3.391	-2.085

Speelvoorzieningen worden in samenwerking met de buurt aangelegd. De totstandkoming van speelvoorziening duurt ca. 1,5- 2 jaar. In 2012 zijn zeven speelplekken plaats van de geraamde achttien plekken. Speelplekken zijn geplaatst bij o.a. de Wieringsestraat, Tasmanstraat en Boegstraat. Deze burgerparticipatie heeft geleid tot vertraging in de speelvoorzieningsprojecten. De uitvoering van deze projecten zal plaatsvinden in 2013 en 2014.

11- Leefomgeving

	Realisatie 2012	MIP 2012	Vershil
ORAC's	2.565	4.813	-2.248
Kunstwerken	1.196	1.925	-729
Overig	3.055	2.228	827
Totaal	6.816	8.966	-2.150

ORAC's

In 2012 was gepland om 850 ORAC's te plaatsen. Echter in 2012 zijn 263 ORAC's geplaatst. In 2012 is de inspraakprocedure verbeterd. In de praktijk betekent dit dat in de planning rekening wordt gehouden met de juridische procedure voor het indienen van een zienswijze. Deze zorgvuldigheid heeft de plaatsing in 2012 vertraagd.

13- Sport

(bedragen x € 1.000)

	Realisatie 2012	MIP 2012	Vershil
Leidschenveen/Ypenburg (50-meter bad)	12.696	12.696	0
Sporthallen	4.147	7.052	-2.905
Totaal	16.843	19.748	-2.905

50-meter bad

In 2012 is het 50 meter bad in Leidschenveen-Ypenburg opgeleverd.

Sporthallen

Vestia heeft zich teruggetrokken als trekker van het sportcampus Zuiderpark. Hierdoor is er een vertraging ontstaan bij het sportcampus Zuiderpark.

14- Media, Monumenten en Archeologie

	Realisatie 2012	MIP 2012	Vershil
Software	68	0	-68
Totaal	68	0	-68

Software archeologie

In 2012 is software bij archeologie aangeschaft. Deze investering was in 2012 niet begroot in het investeringsplan.

15- Maatschappelijke ondersteuning

	Realisatie 2012	MIP 2012	Vershil
Buitenschoolse opvang	1.546	5.013	-3.467
Pand Kesslerstichting	4.541	5.769	-1.228
Overig	72	1.100	-1.028
Totaal	6.159	11.882	-5.723

Buitenschoolse opvang

In 2012 is de naschoolse opvang Eendenplein opgeleverd. Bij enkele naschoolse opvang accommodaties is vertraging ontstaan in bijvoorbeeld de financiële afwikkeling. De naschoolse opvang aan de Westduinweg en Draaistraat is opgeleverd, maar de financiële afwikkeling met de gemeente moet nog plaatsvinden. Bij de opvangen aan de Roemer Visscherstraat is vertraging in de planvorming. Tot slot liep bij de van de Wijkstraat een bezwaarprocedure. Deze heeft tot een vertraging geleid van anderhalf jaar. Deze procedure is gewonnen en er wordt dan ook gestart met de bouw.

Pand Kesslerstichting

Het nieuwe pand Kesslerstichting aan de La Reyweg is in december 2011 gedeeltelijk opgeleverd en in gebruik genomen. Na afronding van aanvullende werkzaamheden in het eerste kwartaal 2012 is het resterende deel in gebruik genomen. Deze investering is voor € 1,2 mln. lager gerealiseerd dan begroot. Dit leidt tot lagere kapitaallasten. Hiertegenover staat dat de huurbaten ook lager zijn.

16- Volksgezondheid en Zorg

	Realisatie 2012	MIP 2012	Vershil
Röntgenapparaat GGD	106	122	-16
Overig	216	375	-159
Totaal	322	497	175

17- Verkeer

	Realisatie 2012	MIP 2012	Vershil
Boulevard Scheveningen	7.652	8.238	-586
De Kern Gezond	246	578	-332
Hubertustunnel	582	1.400	-818
Meerjarenplanfiets	2.668	5.439	-2.771
ParkeergarageNieuwersluisstraat	219	2.300	-2.081
Pareren op straat	3.993	7.100	-3.107
Verkeerscirculatieplan	2.502	10.886	-8.384
Verkeersveiligheidsplan	444	1.144	-700
Overig	522	1.851	1.329-
Totaal	18.828	38.936	-20.108

Boulevard Scheveningen

Het project Boulevard Scheveningen is tweeledig. Aan de ene kant wordt de zeewering van Scheveningen versterkt en aan de andere kant heeft de boulevard een nieuwe inrichting gekregen. Het project is in april 2013 afgerond.

Meerjarenplan Fiets

In 2012 zijn verschillende fietsprojecten vertraagd. Het gaat om de volgende projecten: trekfietstracé, rotonde Plesmanweg, Goudenregenstraat, Groot Hertoginnelaan, Finenburg en De La Reyweg. De verschillende projecten zijn door uiteenlopende zaken vertraagd. Vertraging is ontstaan door o.a. vorst, discussie over grondwaterbemaling bij de molen, discussie met aannemers en een aanpassingen naar aanleiding van inspraak.

Parkeergarage Nieuwersluisstraat

In het opstellen van het bestek en het uitvoeren van de juridische toets is vertraging ontstaan bij het realiseren van de tijdelijke parkeergarage Nieuwersluisstraat. Het project zal in 2013 worden afgerond.

Parkeren op straat

In het project Optimaliseren straatparkeren zijn leveringsproblemen ontstaan op de deuren van de parkeerautomaten. Dit project wordt in 2013 afgerond. Verder zijn enkele projecten voordeliger uitgevoerd dan begroot. Het gaat hierbij om een bedrag van € 0,737 mln.

Verkeerscirculatieplan

Het verkeerscirculatieplan bestaat uit meerdere projecten. Het project Neherkade zit nog in de voorbereidende fase. De uitvoering van het project start in 2014. Daarnaast zijn de DRIP's in 2012 niet volledig gerealiseerd. In het wegennetwerk zijn aanpassingen gepleegd, waardoor nieuwe locaties voor de DRIP's onderzocht moeten worden. Ook is er een vertraging ontstaan op de projecten van het restpuntenproject.

19-Ruimtelijkeordening en gebiedsontwikkeling

	Realisatie 2012	MIP 2012	Vershil
Openbare ruimte Beatrixkwartier	972	0	972
Overig	101	200	-99
Totaal	1.073	200	873

Openbare ruimte Beatrixkwartier

In 2012 was de investering Openbare ruimte Beatrixkwartier niet opgenomen in het meerjaren investeringsplan. Bij het halfjaarbericht zal deze investering en de bijbehorende kapitaallasten alsnog worden opgenomen in het MIP.

20- Milieu en Duurzaamheid

	Realisatie 2012	MIP 2012	Vershil
Actieplan Luchtkwaliteit	0	1.530	-1.530
Totaal	0	1.530	-1.530

Ter cofinanciering van projecten ten behoeve van het Actieplan Luchtkwaliteit is budget in het MIP opgenomen. Voor de gemeentelijke bijdrage is € 20 mln. in het MIP geplaatst onder programma 20. Zodra projecten voorgesteld worden die een verbetering van de luchtkwaliteit tot gevolg hebben kan een aanvraag gedaan worden voor een bijdrage uit deze MIP-post. In 2012 zijn minder projecten aangevraagd dan was voorzien.

22- Financiën

	Realisatie 2012	MIP 2012	Vershil
Belastingstelsel	0	575	-575
Totaal	0	575	-575

In 2011 hebben we onderzocht in hoeverre een samenwerking met de gemeente Rotterdam een optie zou zijn. In de eerste helft van 2012 is een business case opgesteld waarin we hebben bekeken wat een overstap op het Rotterdamse systeem zou kosten en wat het de gemeente Den Haag zou kosten om het eigen systeem aan te passen en te moderniseren zodat we hier nog 5-7 jaar mee vooruit kunnen. Doordat het Rotterdamse systeem onvoldoende paste bij de Haagse situatie zijn we niet overgegaan tot een dit systeem. Op basis van dit onderzoek is besloten dat we in een periode van 2-3 jaar het systeem zelf gaan vernieuwen.

24- Interne dienstverlening

	Realisatie 2012	MIP 2012	Vershil
Inrichting Leyweg	1.735	6.270	-4.535
Investerings gebouwen	4.180	5.270	-1.090
ICT-projecten	202	0	202
Totaal	6.117	11.540	-5.423

Inrichting Leyweg

Na de inhuizing in de Leyweg zijn veel opleverpunten naar voren gekomen. Veel van deze punten hebben betrekking op de klimaatbeheersing. Het opstellen van een programma van eisen om deze restpunten op te lossen heeft veel tijd in beslaggenomen. Ook voor het inregelen van het flexconcept van het Leyweg pand zijn middelen voorzien. Het inregelen van het flexconcept wordt meegenomen bij de grootschalige inhuizingsoperatie in de Leyweg naar aanleiding van de strategische huivestingsconferentie.

Investerings gebouw

In 2012 is extra energie gaan zitten in het realiseren van het flexconcept op etage 6A/B en 7A van het Spui. Ook is er veel capaciteit gevraagd voor klantprojecten. Dat zijn projecten die voor de andere diensten met prioriteit uitgevoerd moesten worden. Vertraging is ontstaan in het vervangen van installaties bij diverse stadsdeelkantoren en het afwerken van de vloer in het stadhuis.

6.2.5.2 Reserve Grote Projecten

Omdat veel grote projecten omvangrijke investeringen zijn en een langere tijdshorizon beslaan dan een gemeentelijke meerjarenbegroting, is er de bestemmingsreserve Grote projecten. Voor veel van deze plannen worden afspraken gemaakt met marktpartijen en het Rijk. De gemeente kan door het reserveren van gelden in een vroeg stadium een impuls geven voor private en rijksinvesteringen. Het laat zien dat de gemeente serieus bezig is met de ontwikkeling van een gebied en urgentie geeft aan de aanpak van een plan. De onderstaande tabel maakt inzichtelijk hoeveel middelen voor welk groot project is gereserveerd.

	31-12-2011	Begroting			Realisatie			Verschil
		dotaties	onttrekkingen	31-12-2012	dotaties	onttrekkingen	31-12-2012	
Moerwijk	340		250	90			340	-250
Scheveningen Haven	29.904		15.038	14.866		14.798	15.106	-240
Scheveningen Boulevard	-	4.368		4.368	4.368		4.368	-
Rotterdamsebaan	30.300			30.300			30.300	-
Internationale Stad	230		40	190		39	191	-1
Internationale Zone	4.303		2.227	2.076		296	4.007	-1.931
Spuiforum	10.322	19.996	250	30.068	19.996	250	30.068	-
Transvaal/Lijn 11	5.002		2.753	2.249		2.413	2.589	-340
Haga	2.863		2.803	60		2.803	60	-
Proceskosten Vlietzone	1.157			1.157			1.157	-
Binckhorst fase 1	29.333		2.368	26.965		2.265	27.068	-103
Plankaderwijzigingen	3.821			3.821			3.821	-
Koop naar huur	-	7.500		7.500	7.500		7.500	-
Doubletstraat	-	8.500	363	8.137	8.500	155	8.345	-208
Overig	12.600			12.600			12.600	-
Totaal	130.175	40.364	26.092	144.447	40.364	23.019	147.520	-3.073

In de reactie op het rapport van de Rekeningencommissie over de jaarstukken 2011 heeft het college toegezegd de verschillende projecten binnen de reserve Grote projecten toe te lichten, zodat de raad geïnformeerd wordt over de geplande inzet van de gereserveerde middelen. Uit het bovenstaande overzicht blijkt in 2012 welke projecten zijn geoperationaliseerd en voor welke projecten wij extra geld hebben gereserveerd. Hieronder volgt een inhoudelijke toelichting op alle projecten met een verschil.

Moerwijk

Het project knooppunt Moerwijk betreft de herinrichting van de onderdoorgang bij station Moerwijk ter verbetering van de veiligheid en overzichtelijkheid. In 2012 is een definitief ontwerp gemaakt en zijn de voorbereidende werkzaamheden gestart. Echter met de daadwerkelijke herinrichting begint in 2013 en zijn naar verwachting in de eind 2013 gereed. Dit project kent meerdere financieringsbronnen. Er is voor dit project gebruik gemaakt van de subsidie Stadsgewest Haaglanden. In 2012 levert dit dus een incidenteel voordeel op van € 0.25 mln.

Scheveningen Haven

In februari stemde de gemeenteraad in met het plan Scheveningen. Twee projecten in Scheveningen Haven worden uitgevoerd met middelen van de reserve Grote projecten. Het ging hier om de projecten Noordelijk Havenhoofd en 3e Haven/Brug over de Pijp. Voor voorbereidende werkzaamheden waren in 2012 beperkte middelen aangevraagd. Voor het project Scheveningen Haven is € 14,8 mln. onttrokken. Hiervan is € 12,5 mln. toegevoegd aan de voorziening negatieve plannen als dekking voor het tekort op de grondexploitatie en € 2,3 mln. aan de reserve Grondbedrijf voor de werkzaamheden die buiten de grondexploitatie (dit zijn investering in de openbare ruimte) vallen. Doordat besluitvorming hierover pas medio 2012 is genomen vindt de opstart van de werkzaamheden nu voornamelijk plaats in 2013.

Scheveningen Boulevard

In 2012 ontvingen wij een rijksbijdrage voor Scheveningen Boulevard van € 4,4 mln. Via de resultaatsbestemming stellen wij voor de werkelijke kosten voor de aanleg van de boulevard in 2012 met deze reserve te verrekenen. Dit bedrag is toegevoegd aan de reserve grote Projecten.

Rotterdamsebaan

Zoals opgenomen in het coalitieakkoord is het college voornemens de Rotterdamsebaan aan te leggen. In de tweede helft van 2012 is er een aanvraag ingediend (RIS 251372) richting het Rijk. De beschikking van het Rijk is nog niet ontvangen. Dit wordt verwacht in de eerste helft van 2013. De bijdrage uit de reserve grote projecten maakt een integraal onderdeel uit van deze financiering.

Binckhorst fase 1

Bij raadsbesluit inzake gebiedsaanpak Binckhorst (RIS 181857) is besloten om voor 2012 en 2013 in totaal € 0,6 mln. beschikbaar te stellen. De raming was om van de € 0,6 mln. in 2012 € 0,368 mln. te besteden, en € 0,232 mln. in 2013. Bij de rekening is gebleken dat in 2012 slechts € 0,265 mln. aan lasten is gemaakt. Deze zullen wel in 2013 plaatsvinden; het betreft dan ook een herfasering en de niet bestede middelen 2012 zijn dan ook in 2013 benodigd om de werkzaamheden conform raadsbesluit te voeren. Daarnaast heeft de raad besloten om € 2 mln. uit de reserve grote projecten over te hevelen naar een aparte reserve Particuliere initiatieven Binckhorst.

Internationale Stad

In 2009 heeft de gemeente een intentieovereenkomst gesloten met de Universiteit Leiden over de komst van de University College The Hague. Als gevolg hiervan heeft de raad in 2010 ingestemd met de uitbreiding van de Universiteit Leiden in Den Haag (RIS 174895). De gemeente draagt voor € 8 mln. bij aan het academiegebouw. Dit wordt gefinancierd uit de reserve Grote projecten. Deze middelen zijn in 2010 overgeheveld naar het programma Ruimtelijke ordening en Gebiedsontwikkeling. Het restant van de geormerkte middelen voor de Internationale stad worden besteed aan studentenhuysvesting in het gebouw 'De Klok'. In 2012 is de subsidie voor de Klok/Enthovenplein vastgesteld. De ontwikkelingen van de Grote Marktstraat en de investeringen in de openbare ruimte in de binnenstad die in 2012 werden verwacht komen pas in 2013.

Internationale Zone

Als uitvloeisel van de Structuurvisie Den Haag 2020, Wereldstad aan Zee is de Nota van Uitgangspunten Internationale Zone opgesteld. Ambitie is om met deze Internationale Zone de aantrekkelijkheid van Den Haag als internationale stad te vergroten. Doelstellingen zijn verbetering van de bereikbaarheid en de openbare ruimte, verbetering van de groene (recreatieve) kwaliteiten van de parken en het bieden van ruimte voor wonen en internationale instellingen. Uit de middelen in de reserve Grote projecten worden verschillende projecten gefinancierd. Er worden de komende jaren

middelen onttrokken voor de Herinrichting Carnegieplein en Tunnelvariant Johan de Wittlaan en het Internationaal Strafhof.

Dit jaar zijn er twee projecten die tot een onttrekking uit de reserve Grote projecten hebben geleid. Een van de projecten is het project Internationaal Strafhof (RIS 178212). Dit project heeft een onttrekking gedaan uit de reserve grote projecten. De begrote middelen voor dit project in 2012 (€ 0,227 mln.) zijn ook daadwerkelijk besteed. Daarnaast heeft ook het project Carnegieplein een beroep gedaan op de reserve grote projecten. Dit project is gericht op herinrichting met het oog op de viering van 100 jaar Vredespaleis. De planning is dus geënt op afronding voor de viering en dat wordt gehaald. Bij de aanvang van het project was echter nog niet goed in te schatten welke kosten in 2012 werden gemaakt en welke kosten in 2013. Naar nu blijkt zal er €1.9 mln. pas in 2013 worden afgerekend.

Spuiforum

Het realiseren van een nieuw Spuiforum is één van de prioriteiten van dit college. Bij het halfjaarbericht hebben wij € 15,7 mln. aan de reserve toegevoegd. In 2011 was al afgesproken € 4,2 mln. extra te reserveren voor het Spuiforum. Op 1 november stemde de gemeenteraad in met de bouw van het Spuiforum. De bouw wordt voorzien in de periode 2016-2018. Om dit mogelijk te maken wordt in de reserve Grote projecten reeds enige jaren gespaard. In 2012 zijn voorbereidende werkzaamheden verricht die betrekking hebben op het project Spuiforum. De dekking van deze voorbereidingskosten is voorzien in de reserve Grote projecten. Voorgesteld wordt de € 0,427 mln. te onttrekken uit de reserve Grote projecten.

Transvaal/Lijn 11

In de Structuurvisie Den Haag 2020, Wéreldstad aan Zee, heeft de gemeente Den Haag de ruimtelijke ambities voor de toekomst beschreven. Een van deze veelbelovende ontwikkelingsgebieden waar de gemeente deze ambities wil realiseren is de Lijn 11-zone, zo genoemd naar tramlijn 11 die daar doorheen loopt. Voor dit gebied is een masterplan opgesteld dat door ruimtelijke ingrepen de samenhang in de Lijn 11 zone beoogt te verbeteren, een fors aantal woningen toevoegt en de werkgelegenheid verbetert.

Een van de projecten van Lijn 11 betreft de herinrichting van de Haagse Markt. Dit betreft een grootschalig project waarbij vele facetten betrokken zijn. In 2012 is begonnen met de voorbereidingen voor de herinrichting en zijn enkele poeliershuisjes afgebroken. Daarnaast is in samenwerking met de belangenorganisaties van de marktkooplieden nieuwe regelgeving voor alle Haagse markten opgesteld. De daadwerkelijke herinrichting start in 2013. In de eerste helft van 2013 wordt o.a. de bouw van het nieuwe marktgebouw en de realisatie van de ondergrondse en bovengrondse infrastructuur aanbesteed. Dit project kent meerdere financieringsbronnen. Voor de in 2012 gemaakte voorbereidingskosten zijn in eerste instantie de beschikbare subsidies aangewend. Hierdoor waren de geormerkte middelen in deze reserve voor het project Lijn 11/Transvaal van € 2,05 mln. niet benodigd. Hierdoor is dit bedrag uit de reserve vrijgevallen.

Haga

Na de fusie van het Rode Kruisziekenhuis, Juliana Kinderziekenhuis en het Leyenburg ziekenhuis tot het HagaZiekenhuis heeft de Raad van Bestuur van het HagaZiekenhuis besloten een deel van de activiteiten van het ziekenhuis te concentreren op de locatie Leyweg. Omdat deze locatie interessante mogelijkheden biedt voor een ontwikkeling rondom het thema wonen en zorg, ondersteunt de gemeente de ontwikkeling. Voor het project Haga is € 2,8 mln. onttrokken voor de aankoop en levering van parkeerterreinen.

Koop naar huur

In de huidige vastgoedmarkt is er meer vraag naar huurwoningen dan koopwoningen in het middensegment. Het omzetten van koop naar huurwoningen levert een impuls op in de stad. Bestaande projecten kunnen worden versneld of vertragingen kunnen worden afgewend. Maar omzetten van koop naar huur heeft wel een negatief effect op de grondexploitatie, omdat de grondopbrengst voor huurwoningen lager is dan voor koopwoningen. Dit scheelt circa € 15.000 per woningen. Bij het omzetten van 500 woningen leidt dit tot een negatieve bijstelling van de grondexploitaties met € 7,5 mln. In afwachting van de werkelijke bijstellingen van grexen zijn de middelen hiervoor toegevoegd aan de reserve Grote projecten.

Doubletstraat

In het coalitieakkoord is afgesproken dat het college een planstudie zal uitvoeren gericht op de sluiting van de prostitutieactiviteiten in de Doubletstraat. Voor de kosten verbonden aan de sluiting is € 8,5 mln. beschikbaar gesteld. Deze middelen worden dit jaar gedoteerd aan de reserve Grote projecten. Eind 2011 heeft het college de nota van uitgangspunten aanpak Doubletstraat vastgesteld. Hierin is de besteding van de beschikbare middelen opgenomen. De onttrekking van de € 8,5 mln. in 2012, 2013 en 2014 sluit hier op aan. Dit meerjarige project loopt achter op de in 2011 geraamde planning, de onderzoeksfase vergt meer tijd. De planning zal in 2013 worden herzien.

Overig

Bij de Begroting 2012 hebben we € 12,6 mln. laten vrijvallen uit de reserve Kapitaallasten. Na onderzoek was gebleken dat deze middelen niet nodig waren om de kapitaallasten van investeringen op te vangen. De middelen zijn ongeoormerkt toegevoegd aan de reserve Grote projecten.

6.2.6 EMU-saldo

Het gerealiseerde EMU-tekort voor 2012 is € 28 mln. Dit tekort valt ruim binnen de norm die we hebben als de huidige EMU-tekortruimte zou worden uitgesplitst per gemeente. Ons toegestane tekort is berekend op ongeveer € 90 mln.

		2012
Omschrijving		x € 1000,-
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	3.102
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	78.639
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	104.552
4	Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	132.125
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	13.182
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voorzover niet op exploitatie verantwoord	14.343
7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	0
8	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord	0
9	Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	109.455
10	Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	0
11	Verkoop van effecten:	
a	Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	
b	Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?	
Berekend EMU-saldo		-27.762

In de begroting 2013 hadden we een EMU-tekort voor 2012 geraamd van € 177 mln. Dit komt hoofdzakelijk doordat we binnen de sluitende begroting hadden verwacht om reserves aan te spreken.

We hebben in 2012 echter minder besteed, ook uit reserves, waardoor het exploitatietekort (regel 1) geen factor van betekenis is voor het EMU-saldo. Daarnaast is de toevoeging aan de voorzieningen (regel 3) bijna net zo groot als de bestedingen daaruit (regel 9). Het EMU-tekort van € 28 mln. wordt als zodanig bijna volledig verklaard door de netto investeringen (-/- € 39 mln) en de baten van andere overheden (+ / + € 13 mln.). De netto investeringen kunnen worden berekend door de investeringen (regel 2), minus de desinvesteringen (regel 4) minus de afschrijvingen (regel 2).

Accountantsdienst

GAD/2013.147

Aan de Gemeenteraad van de gemeente Den Haag

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Verklaring betreffende de jaarrekening 2012 van de gemeente Den Haag

Wij hebben de jaarrekening 2012 van de gemeente Den Haag gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2012 en de programmarekening (de financiële gegevens en financiële overzichten per programma zoals verwerkt in hoofdstuk 2 van de jaarstukken) over 2012 met de toelichtingen, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen, alsmede de bijlage verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen.

Verantwoordelijkheid van het College van burgemeester en wethouders

Het College van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met het in Nederland geldende Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten. De hierin opgenomen informatie over de Raadsorganisatie – zoals begrepen in het programma Bestuur/Gemeenteraad en de daarbij behorende balansposities – is onder de verantwoordelijkheid van het Presidium van de Raad tot stand gekomen. Deze verantwoordelijkheid houdt onder meer in dat de jaarrekening zowel de baten en lasten als de activa en passiva getrouw dient weer te geven en dat de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met de relevante wettelijke regelingen waaronder gemeentelijke verordeningen.

Het College van burgemeester en wethouders is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing, als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Het is op grond van artikel 2 lid 1 van de Controleverordening van de gemeente Den Haag onze verantwoordelijkheid een oordeel te geven over de jaarrekening op basis van onze controle, als bedoeld in artikel 213, tweede lid van de Gemeentewet. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden en het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschatting neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, alsmede voor de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties, gericht op het opzetten van

controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en de financiële rechtmatigheidscriteria en van de redelijkheid van de door het College van burgemeester en wethouders gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten en toevoegingen aan reserves. Op basis van artikel 2 lid 7 van het BADO is deze goedkeuringstolerantie door de gemeenteraad met het raadsbesluit van 27 november 2003 (Controleverordening artikel 3 onderdeel a) vastgesteld. De gemeenteraad van Den Haag heeft voor het onderzoek naar de rechtmatigheid bij de jaarrekening met het raadsbesluit van 20 december 2012 (rv 132) de relevante wet- en regelgeving en gemeentelijke verordeningen vastgesteld. Dit, alsmede de medio 2012 van kracht geworden Wet Markt en Overheid, hebben wij als normenkader voor het onderzoek naar de rechtmatigheid gehanteerd.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel betreffende de jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van de gemeente Den Haag een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2012 als van de activa en passiva per 31 december 2012 in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties over 2012 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 213 lid 3 onder d Gemeentewet vermelden wij dat het jaarverslag (hoofdstuk 1 tot en met 4 van de jaarstukken), voor zover wij dat kunnen beoordelen verenigbaar is met de jaarrekening.

GAD Den Haag, 16 april 2013

was getekend: H.J.A. van der Heijden RA

Bijlagen

Bijlage 1. Kostenverdelings 2012
(bedragen in € 1.000)

Programma	Totaal lasten	Totaal lasten (excl. donaties)	Donaties	Loonbetalingen en sociale premies	Sociale uitkeringen personeel	Wettelijk betaalde rente	Toegerekende rente	Abschrijvingen	Personeel van derden	Energie	Koelen algemene plannen	Aankoop goederen	Overige aankopen en uitbestedingen duurzame goederen	Betaalde bestellingen	Betaalde pacht en erfpachten	Aankopen niet duurzame goederen en diensten	Inkomensverdrachten aan het Rijk	Subsidies aan marktproducenten	Sociale uitkeringen in geld	Sociale verzekeringen in natura aan personen	Inkomensverdrachten aan overheid (niet-Rijk)	Overige inkomensoverdrachten	Overige investeringsbijdragen en overige kapitaaloverdrachten	Keereringen (Donaties reserve)	Keereringen (dotaties voorzietingen)	Kostenplaatsen (toerekening aan de product)	Overige verrekeningen
	6.2.1	6.2.2	6.2.3	6.2.4	6.2.5	6.2.6	6.2.7	6.2.8	6.2.9	6.2.10	6.2.11	6.2.12	6.2.13	6.2.14	6.2.15	6.2.16	6.2.17	6.2.18	6.2.19	6.2.20	6.2.21	6.2.22	6.2.23	6.2.24	6.2.25	6.2.26	6.2.27
01 - Gemeenteraad	6.791	6.791	-	-	-	-	-	-	15	-	-	-	1	-	-	1.140	-	-	-	-	-	1.668	-	-	-	-	-
02 - College & bestuur	43.388	43.388	-	-	-	-	-	15	2.075	-	-	89	144	-	-	9.410	-	-	-	-	-	62	-	-	-	-	2.871
03 - Dienstverlening en Stadsdelen	61.037	57.487	3.550	-	-	-	60	382	2.252	18	-	144	183	-	-	8.131	-	-	-	-	-	5.445	-	-	-	-	23.527
04 - Openbare orde- en Veiligheid	60.302	60.302	-	-	-	-	-	-	2.754	-	-	183	133	-	-	8.778	-	-	-	-	-	348	-	-	-	-	37.670
05 - Cultuur	179.611	97.580	1.031	-	-	-	-	4.448	1.700	6	-	3.030	183	1	-	5.542	-	-	-	-	-	64.828	-	-	-	-	6.819
06 - Onderwijs	98.611	169.892	9.454	-	-	-	-	13.577	2.474	207	-	9.045	2.130	85	-	29.673	-	-	-	-	-	62.179	-	-	-	-	6.704
07 - Integratie en Krachtwijken	41.740	41.710	30	-	-	-	-	1.820	2.961	183	-	36	183	-	-	2.843	-	-	-	-	-	4.567	-	-	-	-	8.974
08 - Werk en inkomens	566.041	524.592	41.449	-	-	-	-	1.820	2.961	183	-	36	183	-	-	31.511	-	-	-	-	-	134	-	-	-	-	83.947
09 - Sociale voorzieningen en armoedebestrijding	62.113	58.013	4.100	-	-	-	-	142	105	8	-	94	8	-	-	1.722	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	24.015
10 - Jeugd en gezin	46.594	44.307	2.287	-	-	-	-	3.923	965	1.862	-	8	8	-	-	9.249	-	-	-	-	-	25.571	-	-	-	-	8.736
11 - Leefomgeving	231.335	213.749	17.586	-	-	-	-	5.929	416	1.811	-	244	244	35	-	66.062	-	-	-	-	-	407	-	-	-	-	23.767
12 - Economie	13.055	12.405	650	-	-	-	-	-	218	-	-	71	-	-	-	2.876	-	-	-	-	-	3.749	-	-	-	-	5.007
13 - Sport	58.771	55.566	3.205	-	-	-	-	16	151	-	-	33	33	-	-	7.956	-	-	-	-	-	1.168	-	-	-	-	19.802
14 - Media/ICT in de stad, monumenten en archeologie	5.573	5.573	-	-	-	-	-	28	151	-	-	33	33	-	-	1.101	-	-	-	-	-	1.168	-	-	-	-	2.271
15 - Maatschappelijke ondersteuning	168.693	166.006	2.687	-	-	-	-	2.879	279	78	-	21	21	5	-	4.772	-	-	-	-	-	45.069	-	-	-	-	3.515
16 - Veiligheid en Zorg	81.012	73.219	7.793	-	-	-	-	1.808	1.080	221	-	109	109	7	-	9.844	-	-	-	-	-	34.299	-	-	-	-	688
17 - Verkeer	110.596	97.043	13.553	-	-	-	-	15.768	1.371	380	-	10.065	6	-	-	34.315	-	-	-	-	-	8.222	-	-	-	-	13.553
18 - Wonen	34.146	24.434	9.712	-	-	-	-	147	344	-	-	222	22	-	-	4.473	-	-	-	-	-	2.953	-	-	-	-	188
19 - Ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling	201.578	127.878	73.660	-	-	-	-	15.609	801	184	-	16.831	21.130	510	128	23.251	-	-	-	-	-	14.351	1.359	-	-	-	23.065
20 - Milieu & Duurzaamheid	29.644	27.590	2.054	-	-	-	-	22.703	15.609	857	-	16.831	21.130	510	128	23.251	-	-	-	-	-	14.351	1.359	-	-	-	9.712
21 - Citymarketing en internationale stad	17.597	16.807	790	-	-	-	-	47	75	-	-	33	-	-	-	4.510	-	-	-	-	-	8.377	-	-	-	-	15.410
22 - Financiën	220.097	198.852	21.245	-	-	-	-	189	189	-	-	100	-	-	-	2.947	-	-	-	-	-	2.175	-	-	-	-	790
23 - Overige beleidsvoornemens	260.928	3.582	257.346	-	-	-	-	720	-	-	-	-	-	-	-	742	-	-	-	-	-	4.139	-	-	-	-	18.804
24 - Interne dienstverlening	147.731	135.255	12.476	-	-	-	-	11.292	8.005	3.217	-	3.156	-	22	-	54.752	-	-	-	-	-	25.571	-	-	-	-	185
Totaal programma's	2.746.639	2.602.021	484.618	70.793	1.831	38.071	85.744	78.163	27.489	8.969	1.165	16.831	53.532	6.446	275	339.688	4.017	2.233	321.244	139.403	183.546	292.056	1.359	484.618	102.945	483.912	89
Totaal kostenplaatsen	4.435	4.435	-	395.815	3.787	4	12	276	28.156	879	-	3.048	224	4	4	130.735	-	-	3	-	-	9	-	-	1.607	483.912	31.167
Totaal lasten	2.751.074	2.266.456	484.618	466.608	5.618	38.075	85.756	78.439	52.645	9.828	1.165	16.831	56.580	6.670	279	470.423	4.017	2.233	321.247	139.403	183.546	292.065	1.359	484.618	104.552	483.912	113.032

Programma	Totaal baten	Totaal baten (excl. onttrekkingen)	Onttrekkingen	Verkelijk ontvangen rente en winstuitkeringen	2.1	Toegerekende rente	2.2	3.0	3.0.1	Huizen	3.2.1	3.2.2	3.2.3	3.3.1	3.3.2	3.4	4.0.1	4.0.2	4.1.1	4.1.2	4.2.1	4.2.2	4.2.3	4.3.1	6.0.0	6.0.1	6.2.2	6.3	
01 - Gemeenteraad	16	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
02 - College & bestuur	22.170	2.135	20.035	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	527	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20.035	-	-	-
03 - Dienstverlening en Stadsdielen	18.332	16.782	1.550	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2.361	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.550	-	-	-
04 - Openbare orde en Veiligheid	6.337	4.692	1.645	231	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2.361	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.545	-	-	-
05 - Cultuur	10.847	7.431	3.416	5.310	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3.416	-	-	-
06 - Onderwijs	54.151	45.210	8.941	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	194	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8.941	-	-	-
07 - Integratie en Krachtwijken	39.178	34.575	4.603	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25.041	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4.603	-	-	-
08 - Werk en inkomen	488.652	471.404	17.248	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2.268	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17.248	-	-	-
09 - Sociale voorzieningen en armoedebestrijding	16.644	13.310	3.134	6.311	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.864	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3.134	-	-	-
10 - Leud en agrar	5.641	2.802	2.739	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	66.938	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2.739	-	-	-
11 - Leefomgeving	116.011	115.079	932	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.338	-	-	-	-	-	-	-	-	-	932	-	-	-
12 - Economie	9.825	2.041	7.784	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2.098	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7.784	-	-	-
13 - Sport	14.778	9.149	5.629	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2.098	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5.629	-	-	-
14 - Media/ICT in de stad, monumenten en archeologie	1.277	582	735	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	735	-	-	-
15 - Maatschappelijke ondersteuning	25.513	22.651	2.864	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2.864	-	-	-
16 - Vollegezondheid en Zorg	33.334	30.137	3.197	169	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15.851	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3.197	-	-	-
17 - Verkeer	75.532	65.189	12.343	49	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	48.624	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12.343	-	-	-
18 - Wonen	12.540	5.335	7.185	346	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.383	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7.185	-	-	-
19 - Ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling	132.886	50.743	82.243	6.229	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	39.850	-	-	-	-	-	-	-	-	-	82.243	-	-	-
20 - Milieu & Duurzaamheid	5.007	4.189	818	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	442	-	-	-	-	-	-	-	-	-	818	-	-	-
21 - Citymarketing en internationale stad	3.407	2.552	855	72	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2.408	-	-	-	-	-	-	-	-	-	855	-	-	-
22 - Financien	1.294.829	1.232.067	62.762	54.512	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	96.381	-	-	-	-	-	-	-	-	-	62.762	-	-	-
23 - Overige beleidsnominen	331.335	4.038	327.277	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.151	-	-	-	-	-	-	-	-	-	327.277	-	-	-
24 - Interne dienstverlening	144.312	125.014	19.198	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	122.387	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19.198	-	-	-
Totaal programma's	2.862.156	2.265.123	597.033	54.828	467	88.479	45.802	467	37.805	37.805	45.802	9.517	3.028	9.517	3.028	450.572	85.390	66.295	1.389.495	2.081	22.979	15.891	1.522	16.903	597.033	17.292	4.096	43.151	
Totaal kostenplaten	4.435	4.435	-	-	1.375	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5.968	-	-	-	-	6	-	-	-	-	1.182	4.096	-	
Totaal baten	2.866.591	2.269.558	597.033	54.828	1.842	88.479	45.802	1.842	37.805	37.805	45.802	9.517	3.028	9.517	3.028	456.540	85.390	66.295	1.389.495	2.081	22.979	15.891	1.522	16.903	597.033	18.474	-	43.151	

Bijlage 2.1. Totaaloverzicht donaties en onttrekkingen reserves
(bedragen in €1000)

Omschrijving reserve	Res.nr.	Dienst	Saldo per 31-12-2011	Resultaatbestemming 2011	Saldo per 31-12-2011	Donaties	Onttrekkingen	Vrijval	Saldo per 31-12-2012
02 - College & bestuur									
<i>Dienstcompensatie-reserves</i>									
Dienstcompensatiereserve BSD	3010	BSD	1.001	245	1.246		53		1.193
<i>Bestemmingsreserves (gemeentebreed uitvoering)</i>									
BR Concernbrede ICT systemen	3098	BSD	19.380		19.380		1.980	17.400	-
<i>Bestemmingsreserves (project)</i>									
BR Huis van de Democratie 3903	3071	BSD	187		187		94		93
BR Standbeelden Thorbecke en Juliana	3085	BSD	372		372		5		367
<i>Bestemmingsreserves (overig)</i>									
BR Bovenalligen	3030	BSD	393		393		215	178	-
BR PPU + en seniorenregeling	3092	BSD	110		110		70	40	-
BR Eigen risicodragerschap WAO (BSD)	3040	BSD	-		-		-	-	-
Totaal programma 02 - College & bestuur			21.443	245	21.688	-	2.417	17.618	1.653
03 - Dienstverlening en Sadsdelen									
<i>Dienstcompensatie-reserves</i>									
Dienstcompensatiereserve DPZ	3010	DPZ	740	4	736	-	-		736
<i>(Tante/legislatie-reserves)</i>									
Bestemmingsreserve verkiezingen	3573	DPZ	-		-	3.550	1.550		2.000
Totaal programma 03 - Dienstverlening en Sadsdelen			740	4	736	3.550	1.550	-	2.736
04 - Openbare orde en Veiligheid									
<i>Bestemmingsreserves (dienst uitvoering)</i>									
BR Veiligheidsfonds	3086	BSD	2.661		2.661		820		1.841
<i>Bestemmingsreserves (project)</i>									
BR Friciekosten Brandweer	6415	BSD	209		209		209		-
<i>Bestemmingsreserves (overig)</i>									
BR Abwikkeling Ontvlechting Bandweer	6416	BSD	4.439		4.439		516		3.923
Totaal programma 04 - Openbare orde en Veiligheid			7.309	-	7.309	-	1.545	-	5.764
05 - Cultuur									
<i>Bestemmingsreserves (project)</i>									
Reserve versterking internat. Program. Koninklijke Schouwburg	6240	OCW	50		50		50		-
Reserve Den Haag Europese Culturele Hoofdstad 2018	6242	OCW	410		410	150	560	40	-
Reserve Jazz	6244	OCW	40		40				-
Reserve Cultuurparticipatie	6259	OCW	1.034		1.034	881	1.915		-
<i>Bestemmingsreserves (overig)</i>									
Reserve Areltheleid	6231	OCW	1.487		1.487		851		636
Totaal programma 05 - Cultuur			3.021	-	3.021	1.031	3.376	40	636

Omschrijving reserve	Res.nr.	Dienst	Saldo per 31-12-2011	Resultaatbestemming 2011	Saldo per 31-12-2011	Dotaties	Onttrekkingen	Vrijval	Saldo per 31-12-2012
06 - Onderwijs									
<i>Dienstopcompensatie-reserves</i>									
Dienstopcompensatiereserve DOB	3010	DOB	1.000	12-	988				988
<i>(Lancif/legalisatie-reserves)</i>									
Reserve Exploitatierendabele panden	3106	OCW	-		-	1.000			1.000
<i>Bestemmingsreserves (project)</i>									
Res. Krachtwijken brede scholen	6262	OCW	425		425		175	20	230
Reserve Activiteiten/projecten stedelijk onderwijskennelid	3175	OCW	388		388				388
Reserve Regeling Binnenmilieu Scholen Primair en Speciaal Onderwijs	6252	OCW	4.051		4.051		2.196	1.855	-
Reserve vakscholen	6253	OCW	305		305		290	15	-
Reserve duurzame huisvesting primair en speciaal onderwijs	6271	OCW	2.800		2.800	2.754			5.554
Reserve Multifunctioneel gebruik schoolgebouwen	6276	OCW	-		-	5.000	1.446		3.554
<i>Bestemmingsreserves (overig)</i>									
Reserve Bruidschatrekening POO	6202	OCW	2.569		2.569		2.569		-
Personeel voormalig POO	6274	OCW	239		239	700	375		564
Totaal programma 06 - Onderwijs			11.777	12-	11.765	9.454	7.051	1.890	12.278
07 - Integratie en Krachtwijken									
<i>Bestemmingsreserves (dienst uitvoering)</i>									
Bestemmingsreserve Risico's inburgering en verantwoorde afbouw	3677	SZW	5.900		5.900		3.151		2.749
<i>Bestemmingsreserves (project)</i>									
BR KW BC Inagocampagne	6408	BSD	111		111		111		-
BR KW BC Bewonersparticipatie	6405	BSD	1.255		1.255		938	317	-
Reserve Marokko instituut	6249	OCW	56		56	30	85	1	-
Totaal programma 07 - Integratie en Krachtwijken			7.322	-	7.322	30	4.285	318	2.749
08 - Werk en inkomsten									
<i>Dienstopcompensatie-reserves</i>									
Dienstopcompensatiereserve HGR	3010	HGR	2.000		2.000	-	-	-	2.000
Dienstopcompensatiereserve SZW	3010	SZW	814	13.248-	12.434-				12.434-
<i>Bestemmingsreserves (systeemrisico)</i>									
Inkomensvoorzieningen (voorheen WWB I-deel)	3650	SZW	-		-	34.449			34.449
<i>Bestemmingsreserves (dienst uitvoering)</i>									
Bestemmingsreserve Social Economisch Fonds	3660	SZW	9.191		9.191		9.191		-
<i>Bestemmingsreserves (project)</i>									
Bestemmingsreserve Werkgelegenheid, in het bijzonder afbouw van ID- en WIW-lanen	3672	SZW	14.864		14.864	7.000	5.268		16.596
<i>Bestemmingsreserves (overig)</i>									
Bestemmingsreserve Jeugdwerkloosheid Haaglanden	3676	SZW	2.417		2.417		2.417	372	-
Bestemmingsreserve ontwikkelde eigen vorm kinderopvang	3659	SZW	372		372				-
<i>Bestemmingsreserves (overig)</i>									
Best res Wachtdijstbeheer	3705	HGR	663	663-	-	-	-	-	-
Totaal programma 08 - Werk en inkomsten			30.321	13.911-	16.410	41.449	16.876	372	40.611
09 - Sociale voorzieningen en armoedebestrijding									
<i>Bestemmingsreserves (project)</i>									
Bestemmingsreserve Chronisch zieken incl. ouderen	3679	SZW	-		-	4.100	1.101		2.999
Bestemmingsreserve schuldhulpverlening	3655	SZW	2.033		2.033		2.033		-
Totaal programma 09 - Sociale voorzieningen en armoedebestrijding			2.033	-	2.033	4.100	3.134	-	2.999

Omschrijving reserve	Res.n.r.	Dienst	Saldo per 31-12-2011	Resultaatbestemming 2011	Saldo per 31-12-2011	Dotaties	Onttrekkingen	Vrijval	Saldo per 31-12-2012
10 - Jeugd en gezin									
<i>Bestemmingsreserves (project)</i>									
Reserve Speelvoorziening	3224	DSB	634		634		634		-
Reserve actieprogramma Jeugd	6198	OCW	2.959		2.959	2.247	1.438		3.768
Reserve kamers met kansen	6228	OCW	529		529		482	47	-
Res. Talent Center Den Haag ZW	6263	OCW	138		138		138		-
Totaal programma 10 - Jeugd en gezin			4.260	-	4.260	2.247	2.692	47	3.768
11 - Leefomgeving									
<i>Dienstencompensatie-reserves</i>									
Dienstencompensatiereis DSB	3010	DSB	2.586	940	3.526	-	646	-	2.880
<i>Bestemmingsreserves (systeemreserve fonds)</i>									
Reserve Bonen	3205	DSB	147		147	86	115		118
<i>Bestemmingsreserves (dienst uitvoering)</i>									
Reserve bedrijfsvoering DSB	3275	DSB	171		171		140	31	-
Reserve Werk met Werk	3277	DSB	-		-	15.000			15.000
<i>Bestemmingsreserves (project)</i>									
Reserve Schevingse Haven Openbare Ruimte	3211	DSB	-		-				-
Reserve Entree van de Stad	3278	DSB	-		-	2.500			2.500
Totaal programma 11 - Leefomgeving			2.904	940	3.844	17.586	901	31	20.498
12 - Economie									
<i>Bestemmingsreserves (dienst uitvoering)</i>									
BR Knachtwijken DSO (050.0.00)	6383	DSO	974		974		435	539	-
<i>Bestemmingsreserves (project)</i>									
Res. Bedrijventerreinen	6307	DSO	882		882		442	440	-
BR Economie in de wijken	6365	DSO	4.789		4.789		1.015	3.774	-
BR Bedrijfsgerichte gebiedsverbetering	6350	DSO	408		408			408	-
BR Piekken in de Delta	6360	DSO	3.034		3.034		467		2.587
Res. Startersfonds co-fin gemeentelijk deel	6323	DSO	264		264			264	-
BR Co-financiering Economische Projecten	6394	DSO	700	400	1.100	650			1.750
<i>Bestemmingsreserves (overig)</i>									
Reserve Overcommissie	3448	DSO	7.495	377	7.872				7.872
Totaal programma 12 - Economie			18.566	777	19.343	650	2.359	5.425	12.209
13 - Sport									
<i>Bestemmingsreserves (dienst uitvoering)</i>									
Reserve olympisch fonds	6255	OCW	3.970		3.970		106		3.864
<i>Bestemmingsreserves (project)</i>									
Reserve Topsport	6215	OCW	1.337		1.337	688	988		1.037
Reserve combifuncties brede school, sport en cultuur	6230	OCW	5.486		5.486	2.175	3.215	1.68	4.278
Reserve Nationaal actieplan sport en bewegen	6261	OCW	1.289		1.289	342	608		1.023
Reserve knachtwijken sport	6266	OCW	827		827		528	16	283
Totaal programma 13 - Sport			12.909	-	12.909	3.205	5.445	184	10.485

Omschrijving reserve	Res.n.r.	Dienst	Saldo per 31-12-2011	Resultaatbestemming 2011	Saldo per 31-12-2011	Dotaties	Onttrekkingen	Vrijval	Saldo per 31-12-2012
14 - Media/ICT in de stad, monumenten en archeologie									
<i>Bestemmingsreserves (dienst uitvoering)</i>									
Reserve Archeologie	3279	DSB	310		310		281	29	-
<i>Bestemmingsreserves (project)</i>									
BR Antlankwalmuseum	6349	DSO	425		425			425	-
Totaal programma 14 - Media/ICT in de stad, monumenten en archeologie			735	-	735	-	281	454	-
15 - Maatschappelijke ondersteuning									
<i>Dienstopcompensatie-reserves</i>									
Dienstopcompensatiereserve OCW	3010	OCW	4.000		4.000				4.000
<i>Looflegislatie-reserves</i>									
Reserve Exploitatie rendabele panden	3106	OCW	4.660		4.660			80	4.580
<i>Bestemmingsreserves (systeemreserve risico)</i>									
Individuele voorziening WMO	3678	SZAW	6.355		6.355	2.687	623	1.355	7.064
<i>Bestemmingsreserves (dienst uitvoering)</i>									
Reserve Stimuleringsfonds wonen, welzijn en zorg	6182	OCW	1.714		1.714		279		1.435
<i>Bestemmingsreserves (project)</i>									
Reserve emancipatieadviseur	6270	OCW	400		400		117		283
Reserve bedrijfsvoering ICT - Invoering Document Management Systeem	3186	OCW	110		110		101	10	-
Reserve Diverse ICT-kosten	6102	OCW	244		244		101		143
Reserve Aanvalsplan vrijwilligers	6273	OCW	750		750		141		609
<i>Bestemmingsreserves (overig)</i>									
Reserve frictiekosten shared services OCW	6175	OCW	210		210		58		152
Totaal programma 15 - Maatschappelijke ondersteuning			18.443	-	18.443	2.687	1.419	1.445	18.266
16 - Volksgezondheid en Zorg									
<i>Looflegislatie-reserves</i>									
Reserve Aanvaardbare kosten Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) en Afschrijvingsstemaattek	3100	OCW	7.562		7.562	7.562			-
<i>Bestemmingsreserves (project)</i>									
Reserve Financiering ambulancedienst	6257	OCW	1.395		1.395	231	297		1.329
<i>Bestemmingsreserves (overig)</i>									
Reserve Wet voorzieningen Gehandicapten	3126	OCW	564		564		154		410
Reserve thuiszorg GSB 3	6134	OCW	4.137		4.137		539	450	3.148
Reserve Voorzieningen Den Haag Onder Dak	6229	OCW	2.474		2.474				2.474
Reserve Krachtwijken volksgezondheid	6267	OCW	2.729		2.729		5	1.752	972
Reserve Verslavingszorg GSB3	6135	OCW	1.950		1.950				1.950
Vrouwenopvang Ouderenmishandeling	6275	OCW	260		260				260
Totaal programma 16 - Volksgezondheid en Zorg			5.947	-	5.947	7.793	995	2.202	10.543
17 - Verkeer									
<i>Bestemmingsreserves (systeemreserve fonds)</i>									
Reserve Parkeren	3204	DSB	10.402		10.402	8.665	2.022	6.000	11.045
<i>Bestemmingsreserves (dienst uitvoering)</i>									
Reserve Verstrating grondbedrijf	3202	DSB	1.472		1.472	171	57		1.586
Reserve Openbaar Vervoer Hoger Plan	3259	DSB	9.550		9.550	2.250		3.000	8.800
BR VHV DHZW (programma 17)	6388	DSO	33		33	2.467			2.500
BR Stedelijke Ontwikkeling (p17/211)	6395	DSO	328		328		224		104
<i>Bestemmingsreserves (project)</i>									

Omschrijving reserve	Res.nr.	Dienst	Saldo per 31-12-2011	Resultaatbestemming 2011	Saldo per 31-12-2011	Dotaties	Onttrekkingen	Vrijval	Saldo per 31-12-2012
Reserve Groei fietsgebruik trekvlitracé	3257	DSB	543		543		543		-
Reserve Reserve beleid VCP	3271	DSB	311		311		51	260	-
Res. HSL shuttle	6309	DSO	2.300		2.300		4		2.300
BR Aanleg transferia	6366	DSO	340		340		182		336
Reserve Biesielette	6399	DSO	182		182				-
Totaal programma 17 - Verkeer			25.461	-	25.461	13.553	3.083	9.260	26.671
18 - Wonen									
<i>Bestemmingsreserves (dienst uitvoering)</i>									
BR Kredietcrisis (050.0.02)	6373	DSO	1.570	600	1.570	2.022	580		990
BR VHV DHZAW (programma 18)	6389	DSO	600		-	3.690	422		1.600
BR Stedelijke Ontwikkeling (P18 / 821)	7303	DSO	-		-		1.151		2.539
<i>Bestemmingsreserves (project)</i>									
BR flankerende maatregelen huisvesting arbeidsmigranten	6346	DSO	1.197		1.197		302		895
Res. Handhaving en ongediertebestrijding	3384	DSO	2.450		2.450		504		1.946
Reserve Ruimtelijke Ordening	6317	DSO	9.354		9.354	4.000	4.226		9.128
Totaal programma 18 - Wonen			15.171	600	14.571	9.712	7.185	-	17.098
19 - Ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling									
<i>Dienstcompensatie-reserves</i>									
Dienstcompensatiereserve DSO									
<i>Reserve Grondbedrijf</i>									
Res grondbedrijf gb	3010	DSO	3.067	3.284	217				217
<i>Bestemmingsreserves (dienst uitvoering)</i>									
Res anticip wzh mlg	3020	DSO	48.029	32.073	15.954	26.600	950	6.000	41.604
Res sv	3428	DSO	15.729	60	15.669	30	200		9.499
Res isv	3350	DSO	1.772		1.772	546			2.318
res vhw dhzw	3351	DSO	37.534	4.670	32.864	2.609			35.473
Res vasts program	3352	DSO	10.763	393	10.370	1.600	7.654		4.316
BR Krachtwijken DSO (050.0.03)	3418	DSO	2.099		2.099		738		1.361
BR Kredietcrisis (050.0.13)	6384	DSO	501		501		375	126	-
BR Stedelijke Ontwikkeling (p19/810)	6378	DSO	611		611		157	611	-
BR Stedelijke Ontwikkeling (p19/821)	6396	DSO	239		239		30.571		82
BR Stedelijke Ontwikkeling (p19/830)	6397	DSO	23.645	5.840	17.805	27.572			14.806
<i>Bestemmingsreserves (project)</i>									
Res schev haven	6398	DSO	2.318	3.500	5.818		5.818		-
BR The Hague World Form	3417	DSO	4.072	255	4.327		57		4.270
Reserve DSO centraal station	6328	DSO	11.937		11.937		577		11.380
BR Campus Den Haag	6338	DSO	4.006		4.006		1.046		2.960
BR Strategische locatontwikkeling	6358	DSO	3.365		3.365		1.064		2.301
BR Internationale Zone	6371	DSO	762		762		631	131	-
BR Beroop en bezwaar	6376	DSO	1.187		1.187	500	562		1.125
BR ICT projecten	6306	DSO	4.156		4.156		1.691		2.465
Res binnenstad	6353	DSO	1.720		1.720		112		1.608
Reserve Universiteit Leiden	3409	DSO	2.092		2.092				2.092
BR Haag	6390	DSO	8.046		8.046				8.046
BR Faciliteiten en stimuleren private initiatieven Binckhorst	6391	DSO	13.700		13.700		12.389		1.311
<i>Bestemmingsreserves (overig)</i>									
Reserve Strategische aankopen Structuurvisie	7302	DSO	-		-	2.000	31		1.969
Res. Vastgoedexploitatie	6316	DSO	10.710		10.710		2.542		8.168
Res sa binckhorst	6315	DSO	15.289	238	15.051	4.803	2.691		17.163
	3419	DSO	8.643	175	8.818	7.400	5.519		10.699
Totaal programma 19 - Ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling			229.878	36.062	193.816	73.660	75.375	6.868	185.233

Omschrijving reserve	Res.n.r.	Dienst	Saldo per 31-12-2011	Resultaatbestemming 2011	Saldo per 31-12-2011	Dotaties	Onttrekkingen	Vrijval	Saldo per 31-12-2012
20 - Milieu & Duurzaamheid									
<i>Bestemmingsreserves (dienst uitvoering)</i>									
Reserve Milieuprojecttempot							74	65	-
Reserve SLOK	3281	DSB	139		139				401
Reserve Bodem	3283	DSB	401		401				2.804
Reserve Geluid	3274	DSB	750		750	2.054	200		-
Reserve luchtkwaliteit	3247	DSB	200		200		92		4.238
3294	DSB	4.330			4.330				
<i>Bestemmingsreserves (project)</i>									
Reserve Vulpunten voor aardgas en NaturalHy	3268	DSB	376		376		41	16	319
Reserve Omgevingsdienst Haaglanden	3246	DSB	640		640		330		310
Totaal programma 20 - Milieu & Duurzaamheid			6.836	-	6.836	2.054	737	81	8.072
21 - Citymarketing en internationale stad									
<i>Bestemmingsreserves (dienst uitvoering)</i>									
BR Wervingsfonds 3273	3029	BSD	2.570		2.570	590	456	4	2.704
BR Kredietrisis (050.0.25)	6381	DSO	4		4				-
<i>Bestemmingsreserves (project)</i>									
BR Institute of Global Justice	6400	BSD	1.572		1.572		24		1.548
BR Europa Direct Centrum	6401	BSD	50		50		50		-
BR Citymarketing	6351	DSO	1.614		1.614		321		1.293
BR Co-financiering Kansen voor West Evenementen	7300	DSO	-	640	640	200			840
Totaal programma 21 - Citymarketing en internationale stad			5.810	640	6.450	790	851	4	6.385
22 - Financiën									
<i>Algemene reserve</i>									
Algemene reserve gemeente Den Haag	3000	CT	104.696	51.519	156.215		35	30.500	125.680
<i>Dienstcompensatie-reserves</i>									
Dienstcompensatiereserve GAD	3010	GAD	790	46	836				836
<i>Tarieflegalisatie-reserves</i>									
Bestemmingsreserve OZB	3574	DPZ	2.411		2.411		1.684		727
<i>Activa-financiering</i>									
Reserve Activa-financiering	3473	CT	126.250		126.250		10.305		115.945
BR Activa-financiering Archeologie	3478	CT	369		369	25	28		366
BR Activa-financiering Ambu Waldorpstraat	3476	CT	4.560		4.560		120		4.440
BR Activa-financiering parkeergange Nieuwerhuisstraat	3480	CT	-		-	2.300			2.300
<i>Bestemmingsreserves (systeemrisico)</i>									
Reserve Financiering	3450	CT	20.000		20.000	18.920		18.920	20.000
<i>Bestemmingsreserves (overig)</i>									
BR Openbaar Vervoer HTM	3452	CT	525		525				525
BR Deelname Haagse Hite	3471	CT	214		214		96		118
BR Personeelshypotheekportefeuille	3451	CT	1.074		1.074		405	669	-
BR Voorfinancieringsrente Sportcampus Zuiderpark	3479	CT	4.500		4.500				4.500
Totaal programma 22 - Financiën			265.389	51.565	316.954	21.245	12.673	50.089	275.437

Omschrijving reserve	Res.nr.	Dienst	Saldo per 31-12-2011	Resultaatbestemming 2011	Saldo per 31-12-2011	Dotaties	Onttrekkingen	Vrijval	Saldo per 31-12-2012
23 - Overige beleidsvoornemens									
<i>Bestemmingsreserves (systeemreserve fonds)</i>									
BR Kapitaallasten	3465	CT	86.732		86.732	22.686		109.418	-
<i>Bestemmingsreserves (gemeentebreed uitvoering)</i>									
BR Grote Projecten	3456	CT	130.175		130.175	40.364	20.969	2.050	147.520
BR Co-financiering	3461	CT	28.294	512-	27.782	96	3.835		24.023
BR Kaduwijken	3463	CT	14.075	91-	13.984	10.005	13.862	64	10.127
Reserve Digitalisering	3472	CT	1.129		1.129		1.065		-
BR Den Haag Internationale Stad	3469	CT	3.482		3.482		836		2.646
<i>Bestemmingsreserves (overig)</i>									
BR Te verdelen middelen Begroting 2009 - 2012	3464	CT	2.075		2.075		2.075		-
Reserve Te verdelen middelen begroting 2011 - 2014	3474	CT	90.685		90.685		43.571		47.114
BR Te verdelen middelen begroting 2012 - 2015	3470	CT	26.672		26.672	29.295	50.049		5.918
BR Te verdelen middelen begroting 2013 - 2016	3481	CT	-		-	134.900	75.324		59.576
BR Fictiekosten	3475	CT	26.049	6.575-	19.474	20.000	4.139		35.335
Totaal programma 23 - Overige beleidsvoornemens			409.368	7.178-	402.190	257.346	215.745	111.532	332.239
24 - Interne dienstverlening									
<i>Dienstcompensatie-reserves</i>									
Dienstcompensatiereserve IDC	3010	IDC	1.687	758-	929				929
<i>Tarieflegalitatie-reserves</i>									
Bestemm.res. Tar. Verzekeringen	3322	IDC	2.067		2.067		2.067		-
Bestemm.res. Coll. Huisv.	3300	IDC	2.602		2.602		2.602		-
Egalisatiereserve Basiswerkplekken	3318	IDC	-		-	6.026	1.738		4.288
<i>Bestemmingsreserves (project)</i>									
Best. reserve Leyweg	3305/3325	IDC	6.450		6.450		7.391		5.509
<i>Bestemmingsreserves (overig)</i>									
Bestemm.res. Assurantiën	3302	IDC	5.400		5.400			5.400	-
Totaal programma 24 - Interne dienstverlening			18.206	758-	17.448	12.476	13.798	5.400	10.726
TOTAAL GENERAAL RESERVES			1.123.830	4.338-	1.119.491	484.618	383.773	213.260	1.007.076

Res.nr.	Omschrijving	Dienst	Progr	Categorie	Doel	Eindjaar	Max. hoogte (in duz)	Invalijingsjaar	Ingesteld bij	INSTELLINGS-BESLUIT	RIS-nr.	WIJZIGINGS-BESLUIT
02 - College & bestuur												
3010	Dienstcompensatie-reserve BSD	BSD	2	2. Dienstcompensatie-reserve	Een middel of voorzichtig dienstresultaat wordt verrekend met deze reserve.	onbeperkt	2.000	n.v.t.	n.v.t.		n.v.t.	Programmabegroting 2012-2016
3008	BR Concurrerende ICT systemen	BSD	2	6c. Bestemmingsreserve (gemeentebreed uitvoering)	Bereft geld voor lopende projecten bij de diensten	2012	onbeperkt	2009	jaarcleuning 2008		164497	
3071	BR Huis van de Democratie 3003	BSD	2	6c. Bestemmingsreserve (project)	Het lieten van een centrale plek waaruit van activiteiten en debatten kunnen plaatsvinden, niet alleen over de actuele politiek maar ook op het vlak van de staatkundige en parlementaire historie van ons land. Een plek waar jong en oud kennis kunnen maken met het belang van onze democratische rechtsstaat. Daarbij zal de samenwerking worden gezocht met een groot aantal (niet- Haagse) musea en instellingen.	2013	215	2007	Gebundeld RV 2007		140743	
3030	BR Bovenaligen	BSD	2	6f. Bestemmingsreserve (overig)	Deze bestemmingsreserve is gevormd ter dekking van de kosten van bovenalig personeel als gevolg van o.a. reorganisaties bij de Bestuursdienst. In de raming is uitgegaan van de herplaatsingsrisico's van de betrokken medewerkers.	onbeperkt	onbeperkt	2004	Concenericht 2004		116806	
3092	BR FPU + en seniorenregeling	BSD	2	6f. Bestemmingsreserve (overig)	Afdeken kosten extra kosten FPU + en seniorenregeling. Regeling houdt in 2015 op te bestaan.	2015	onbeperkt	2008	Gebundeld RV 2008		159481	
3085	BR Standbeelden Thorbecke en Juliana	BSD	2	6e. Bestemmingsreserve (project)	De afloopperiode vinden er binnen onze stad in toenemende mate initiatieven plaats die brengen nieuwe monumenten te realiseren. Te denken valt aan monumenten voor Koningin Juliana en Thorbecke. Dergelijke monumenten kunnen bijdragen aan het profiel van onze stad en aan de betekenis van inwoners die aansluit bij het profiel. Hiervoor is het van belang dat eventuele realisatie wordt goed wordt bescheiden en voorsienend. Door het college is incidenteel € 400.000 beschikbaar gesteld in 2009. De gelden zullen in de loop van twee jaren worden uitgegeven.	2015	400	2008	Programmabegroting 2009-2012		157458	Programmabegroting 2012-2016
03 - Dienverlening en Snelheden												
3573	Bestemmingsreserve verkiezingen	DPZ	3	4. (Inter)budgettaire-reserve	Het doel van de egalisatieverzekering is aan de ene kant om de kosten van een resensijn, niet geplande, verkiezing waarvoor geen budgettaire middelen zijn te kunnen opvangen. Daarnaast is het doel om schommelingen in de kosten van verschillende verkiezingen op te kunnen vangen.	onbeperkt	2.000	2011	Programmabegroting 2012-2015		181195	
3010	Dienstcompensatie-reserve DPZ	DPZ	3	2. Dienstcompensatie-reserve	Een middel of voorzichtig dienstresultaat wordt verrekend met deze reserve.	onbeperkt	1.000	n.v.t.	n.v.t.		n.v.t.	
04 - Openbare orde en Veiligheid												
3086	BR Veiligheidsfonds	BSD	4	6d. Bestemmingsreserve (dienst uitvoering)	Het Veiligheidsfonds is bestemd voor de financiering van het thema Persoonsgerichte aanpak en van het thema Orde en Veiligheid. Daarbij is het wettelijk om de nodige beschikbaarheid in te bouwen van de beschikbare middelen te beschikken over beide thema's. Door het college is incidenteel € 3.500.000 beschikbaar gesteld in 2009. De gelden zullen in de loop van drie jaren worden uitgegeven.	2014	3.500	2008	Programmabegroting 2009-2012		157458	Programmabegroting 2012-2015
6415	BR Fritkosten Brandweer	BSD	4	6e. Bestemmingsreserve (project)	Dekking van de kosten die voortvloeien uit de aanwerving van de Brandweer	2014	1.301	2010	Separat raadsvoorstel (nr 168 / 2010)		177249	
6416	BR Afwikkeling Onveiligheid Brandweer	BSD	4	6f. Bestemmingsreserve (overig)	Dekking van de hogere kapitaalkosten in de bijdrage aan de Veiligheidsregio Haaglanden.	onbeperkt	4.334	2010	Separat raadsvoorstel (nr 168 / 2010)		177249	Programmabegroting 2012-2015
05 - Cultuur												
6231	Reserve Atelierheld	OCW	5	6f. Bestemmingsreserve (overig)	uitbreiding permanente werkruimte (theat OCW en objectsubsidie) en stichting voor werkruimte voor kunstenaars en optimalisering beheer	2021	2.000	2008	Separat raadsvoorstel (nr 179 / 2008)		156705	Programmabegroting 2012-2015
6240	Reserve versterking internat. Program. Koninklijke Schouwburg	OCW	5	6e. Bestemmingsreserve (project)	Voor het versterken van de internationale programmering van De Koninklijke Schouwburg	2012	200	2008	Separat raadsvoorstel (nr 188 / 2008)		157606	
6242	Reserve Den Haag Europese Culturele Hoofdstad 2018	OCW	5	6e. Bestemmingsreserve (project)	Voor voorbereiding van het project Culturele hoofdstad 2018	2012	2.000	2009	1e Gebundeld RV 2009		164474	
6244	Reserve Jaz	OCW	5	6e. Bestemmingsreserve (project)	Bestemd voor verhoging gemeentelijke bijdrage met €0,6 mln. incidenteel t/m jaar 2009-2012	2012	160	2008	Separat raadsvoorstel (nr 188 / 2008)		157606	
6259	Reserve Cultuurparticipatie	OCW	5	6e. Bestemmingsreserve (project)	Het stimuleren van cultuurparticipatie waarvoor planvoorbereiding is opgestart in het kader van het Fonds voor Cultuurparticipatie.	2012	2.144	2009	2e Gebundeld RV 2009		168705	
06 - Onderwijs												
3010	Dienstcompensatie-reserve DOB	DOB	6	2. Dienstcompensatie-reserve	Een middel of voorzichtig dienstresultaat wordt verrekend met deze reserve.	onbeperkt	1.000	n.v.t.	n.v.t.		n.v.t.	
3175	Reserve Activiteiten/projecten stedelijk onderwijsveld	OCW	6	6e. Bestemmingsreserve (project)	Implementatie incepten onderhoofdsprogramma's onderwijsbeleving	2016	1.929	2004	Separat raadsvoorstel (nr 125 / 2004)		119454	Separat raadsvoorstel (nr 173 / 2011)
6272	Reserve Regeling Binnenmilieu Scholen Primair en Speciaal Onderwijs	OCW	6	6e. Bestemmingsreserve (project)	Voor verbetering van het binnenklimaat en energiebesparing in schoolgebouwen voor het basisonderwijs en het (voortgezet) speciaal onderwijs in Den Haag.	2018	4.800	2009	Separat raadsvoorstel (nr 139 / 2009)		167294	Programmabegroting 2012-2015
6273	Reserve vakscholen	OCW	6	6e. Bestemmingsreserve (project)	Het opzetten van meerdere vakcolleges in Den Haag. In een vakcollege kunnen jongeren een praktijkgerichte opleidingsroute volgen verzorgd door een Vmbo-school en ROC samen, die direct leidt tot een startkwalificatie en een vakdiploma.	2012	800	2009	2e Gebundeld RV 2009		168705	
6262	Res. Krachtlijken brede scholen	OCW	6	6e. Bestemmingsreserve (project)	Het bieden van extra ondersteuning aan de schoolbesturen voor de uitvoering van de brede school en de zaterdagschool.	2014	625	2009	2e Gebundeld RV 2009		168705	
6202	Reserve Bruidscharengingl POO	OCW	6	6f. Bestemmingsreserve (overig)	Dient voor het toekomen van een vergoeding gedurende de periode 1 januari 2008 tot 1 januari 2013 voor kosten van administratie, beheer en bestuur	2012	14.559	2007	Concenericht 2007		149025	
6274	Personel normaal POO	OCW	6	6f. Bestemmingsreserve (overig)	Doorloeding van loon-, opleidings-, herplaatsings- en begeleidingskosten van medewerkers die bij de verzelfstandiging van de voormalige dienst Primair Openbaar Onderwijs (DPOO) niet zijn over gegaan naar de stichting De Haagse Scholen. Voor de mensen die nog niet herplaatst zijn is het onvermijdelijk dat loon- en bijkomende kosten betaald zullen moeten worden, waarschijnlijk tot hun pensionering.	2022	1.300	2011	Programmabegroting 2012-2015		181195	
6271	Reserve duurzame huwering primair en speciaal onderwijs	OCW	6	6e. Bestemmingsreserve (project)	Verbetering hygiëne bestaande gebouwen voor primair en speciaal onderwijs.	2017	6.500	2011	Separat raadsvoorstel (nr 146 / 2011)		181130	
6276	Reserve Multifunctioneel gebruik schoolgebouwen	OCW	6	6e. Bestemmingsreserve (project)	Vereffening jaarlijkse verschillen tussen kosten en dekking m.b.t. de regeling multifunctioneel gebruik schoolgebouwen.	2018	12.000	2012	Separat raadsvoorstel (nr 46 / 2012)			

Rea.nr.	Omschrijving	Dienst	Progr	Categorie	Doel	Eindjaar	Max. hoogte (in duz)	Insluitingsjaar	Ingevoerd bij	RIS-ar.	Laatere gewijzigd bij	RIS-ar.	
07 - Inzetting en Kinderwielren													
6405	BR KV BC Bewonersparticipatie	BSD	7	6c. Bestemmingsreserve (project)	Het doel is om de betrokkenheid van de bewoners, juist degene die doorgaans wat minder worden bereikt, te vergroten door bewoners zelf te vragen met ideeën te komen met betrekking tot verbetering van de leefomgeving en de sociale cohesie. Vervolgens de middelen beschikbaar te stellen om de ideeën uit te voeren.	2012	6.878	2009	2c Gebundeld RV 2009	168705	Programmabegroting 2012-2015	nib	
6408	BR KV BC Inzagcampagne	BSD	7	6c. Bestemmingsreserve (project)	Het ontwikkelen en inzetten van een toegespede communicatiepakket voor de Schiedamsche dijk, om zo een structurele bijdrage te leveren aan de relatie van het Vreding van de Schiedamsche dijk en de bijbehorende businesscases. Hierbij worden de bewoners van de dijk en de organisaties die er actief zijn, nauw betrokken.	2012	549	2009	2c Gebundeld RV 2009	168705	Programmabegroting 2012-2015	nib	
6249	Reserve Maatkolle instuair	OCW	7	6c. Bestemmingsreserve (project)	Deze reserve is ervoor bedoeld om mogelijke tekorten in de komende jaren te kunnen dekken op de uitvoering van inburgering, dan wel voor het op vernieuwde wijze afbouwen van de uitvoering op dit beleidssterren als gevolg van de wijzigingen in het rijksbeleid.	2013	90	2009	1c Gebundeld RV 2009	164474	-	-	
3677	Bestemmingsreserve Risto's inburgering en verantwoord afbouw	SZAV	7	6d. Bestemmingsreserve (dienst uitvoering)	Medefinanciering van de vestiging van het Maatkolle-instituut in Den Haag	2012	5.900	2010	Speciaal raadsvoorstel (nr 154 / 2010)	176957	-	-	
08 - Werk en inkomten													
3705	Dienstopcompensatie-reserve HGR	HGR	8	2. Dienstopcompensatie-reserve	En maddig of voordeilig dienstresultaat wordt verrekend met deze reserve.	onbeperkt	2.000	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	-	168705	
	Best res Wachtlijstbeheer	HGR	8	6f. Bestemmingsreserve (overig)	Aanpakken van de wachtlijst	2012	1.238	2008	Jaarrekening 2007	162285	-	-	
3010	Dienstopcompensatie-reserve SZAV	SZAV	8	2. Dienstopcompensatie-reserve	En maddig of voordeilig dienstresultaat wordt verrekend met deze reserve.	onbeperkt	4.000	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	-	-	
3650	Inkomensvoorzieningen (voorzien WVB-Idet)	SZAV	8	6b. Bestemmingsreserve (systemreserve (res))	Met de invoering van de WVB ontvangen de gemeenten van het rijk een bedrag voor de financiering van bijstandsuitkeringen. In de reserve worden rijksmiddelen gestort die in enig jaar niet worden aangewend	onbeperkt	17.000	2004	Concenerbericht 2004	116806	-	-	
3660	Bestemmingsreserve Sociaal Economisch Fonds	SZAV	8	6d. Bestemmingsreserve (dienst uitvoering)	Het doel van het fonds is om intensiever in te zetten op de participatie van de burgers van Den Haag en op de ontwikkeling van de onderkant van de arbeidsmarkt. Dit fonds wordt tot en met 2011 extra gevoerd door de bestaande op uitkeringsgeld als gevolg van het verminderde aantal bijstandsgerechtigden.	2012	onbeperkt	2008	Programmabegroting 2009-2012	17438	Programmabegroting 2012-2016	-	
3659	Bestemmingsreserve ontwikkelen eigen vorm kinderopvang	SZAV	8	6c. Bestemmingsreserve (project)	Ontwikkeling nieuwe vorm van kinderopvang	2012	500	2008	Jaarrekening 2007	162285	2c Gebundeld RV 2009	168705	
3672	Bestemmingsreserve Werkgelegenheid, in het bijzonder afbouw van ID- en WVB-banen	SZAV	8	6c. Bestemmingsreserve (project)	Financiële afroding in het kader van werkgelegenheid in het bijzonder de afbouw van ID- en WVB-banen	2017	27.000	2009	1c Gebundeld RV 2009	164474	Programmabegroting 2012-2015	nib	
3676	Bestemmingsreserve Jeugdwerkloosheid Haaglanden	SZAV	8	6c. Bestemmingsreserve (project)	Om de jeugdwerkloosheid als gevolg van de economische crisis te bestrijden, heeft het Rijk voor de periode 2009-2011 voor gemeenten per regio extra middelen beschikbaar gesteld. Hiervoor is een Plan van aanpak jongeren regio Haaglanden opgesteld (22 september 2009; BSW/2009/538). Op basis van dit plan van aanpak heeft de gemeente Den Haag met de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een convenant gesloten. Het gaat om projecten om jongeren te stimuleren langer door te leren. Werkloos (combinatie van leren en werken) en bemiddeling naar werk. Voor de regio Haaglanden is daarbij € 3,6 miljoen beschikbaar gesteld. Verdeling van dit bedrag vindt plaats onder de negen Haaglanden gemeenten waarbij gemeente Den Haag verantwoordelijk is voor de verdeling van de middelen en de monitoring van de bereikte resultaten. In 2010 is € 1,7 mln aan de maatregelen doorbetaald en zal de overige € 1,9 mln. door gemeente Den Haag worden betaald.	2012	3.600	2009	Jaarrekening 2009	172736	Programmabegroting 2012-2015	nib	
09 - Sociale voorzieningen en armoedebestrijding													
3655	Bestemmingsreserve schuldhulpverlening	SZAV	9	6c. Bestemmingsreserve (project)	Middelen voor "Samen aan de slag"	2012	2.200	2007	Gebundeld RV 2007	180743	Programmabegroting 2012-2015	nib	
3679	Bestemmingsreserve ouderen, chronisch zieken en gehandicapten	SZAV	9	6c. Bestemmingsreserve (project)	Compensatie voor chronisch zieken en gehandicapten (incl. 65+ en) in het kader van armoedebestrijding.	2014	3.000	2011	Programmabegroting 2012-2015	181195	-	-	
10 - Jeugd en Gezond													
3224	Reserve Spectrorekening	DSB	10	6c. Bestemmingsreserve (project)	Aanleg en onderhoud speelplaatsen	2012	2.500	2008	Concenerbericht 2008	178856	Programmabegroting 2012-2015	-	
6198	Reserve actieprogramma Jeugd	OCW	10	6c. Bestemmingsreserve (project)	Uitvoeren van het actieprogramma Jeugd	2014	7.500	2007	Gebundeld RV 2007	162743	Programmabegroting 2012-2016	-	
6228	Reserve kamers met banen	OCW	10	6c. Bestemmingsreserve (project)	Voor de woonopleiding van insteopjaren in een driedal projecten.	2012	1.748	2008	Concenerbericht 2008	178856	Programmabegroting 2012-2015	nib	
6263	Res. Talent Center Den Haag ZAV	OCW	10	6c. Bestemmingsreserve (project)	De demontage, opslag en voortbrengingskosten ten behoeve van het bedrijfsplan van jeugherberg Ockenburgh.	2012	300	2009	2c Gebundeld RV 2009	168705	Programmabegroting 2012-2015	-	
11 - Leefomgeving													
3010	Dienstopcompensatie-reserve DSB	DSB	11	2. Dienstopcompensatie-reserve	En maddig of voordeilig dienstresultaat wordt verrekend met deze reserve.	onbeperkt	4.000	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	-	-	
3205	Reserve Bomen	DSB	11	6a. Bestemmingsreserve (systemreserve (fonds))	vervangings/herplant gekapte bomen	onbeperkt	100	1996	Speciaal raadsvoorstel (nr 71 / 1996)	17299	Programmabegroting 2012-2015	nib	
3275	Reserve bedrijfsvoering DSB	DSB	11	6d. Bestemmingsreserve (dienst uitvoering)	De middelen uit de reserve bedrijfsvoering DSB worden aangewend voor de projecten "Migratie naar Welzijn" en "Integriteit DSB"	2012	5.000	2008	Concenerbericht 2008	178856	-	-	
3277	Reserve Werk met Werk	DSB	11	6d. Bestemmingsreserve (dienst uitvoering)	De Kalemaare Openbare Ruimte 2012 is recent vastgesteld. Een belangrijke pijler van de nieuwe boers is via 'werk met werk maken' op efficiënte wijze, waar mogelijk, de gewenste residentiekwantiteit en hoofdwijkte te realiseren. Door gelijktijdig met risicoverkeersambanden de openbare ruimte op residentie-niveau te brengen, is een besparing mogelijk van circa 30 procent. In de periode 2013-2015 wordt 19 mln risicovervang. Op basis van andere prioritering gericht op risicoverkeersplekken in de openbare ruimte kan zo jaarlijks een groot deel op residentie/hoofdwijkte worden gebracht. Wegens de complexiteit en afhankelijkheid van externe factoren, wordt voorgesteld een nieuwe reserve Werk met werk te vormen	2015	15.000	2012	Programmabegroting 2013-2016	-	-	-	-
3278	Reserve Entree van de Stad	DSB	11	6c. Bestemmingsreserve (project)	Bij de begroting 2013-2015 is € 2,5 miljoen bestemd voor het verbeteren van de entrees van de stad. Het gaat hierbij om de verbetering van Entree A12/Utrechtse baan waar de aanleiding van de Utrechtse baan in Den Haag wordt versterkt waarbij de nadruk ligt op een grotere inpassing. Entree N44/Bnoordenboulevard waar de N44 met kleine ingrepen ruimtelijker wordt gemaakt en het Scheveningsgebied waar met kleine ingrepen een eenduidiger beeld wordt gezet. Naar verwachting worden de plannen in 2012, voortdurend en gerealiseerd in 2013.	2013	2.500	2011	Programmabegroting 2012-2015	-	181195	-	-

Res.nr.	Omschrijving	Dienst	Progr	Categorie	Doel	Eindjaar	Max. hoogte (in duz)	Inzettingjaar	Ingeleid bij	RIS-ar.	Laatere gewijzigd bij	RIS-ar.
12 - Economie												
6383	BR Krachtwijken DSO (010.010)	DSO	12	6d. Bestemmingsreserve (dienst uitvoering)	Voor de meerprijze krachtwijken projecten Paul Kragerlaan / Ansluiting lijn 11 dient een bestemmingsreserve te worden ingesteld. Voor de Paul Kragerlaan is € 2.057, m.b.	2012	2.100	2010	Concembericht 2010	171466	-	
6307	Res. Redivierreizen	DSO	12	6e. Bestemmingsreserve (project)	Uitvoering Project Uithangreest en revitalisering ZKD	2012	3.000	2006	Concembericht 2006	140688	2c. Gebuuld RV 2009	168203
6323	Res. Startreizen co-financieel deel	DSO	12	6e. Bestemmingsreserve (project)	Co-financiering EFRO-programma Kansen Voor West, onderdeel hulp aan startende ondernemers	2012	1.000	2007	Gebuuld RV 2007	107943	Concembericht 2009	167217
6330	BR. Bedrijfsgerichte gebiedsverbetering	DSO	12	6e. Bestemmingsreserve (project)	Invoering project BYG	2012	1.000	2008	Jaarrekening 2007	162387	Programmabegroting 2012-2015	mb
6360	BR. Piekten in de Delta	DSO	12	6e. Bestemmingsreserve (project)	Te besleiden aan projecten gerelateerd aan het programma Piekten in de Delta, onder meer ter versterking van de afgesproken ambities op het gebied van veede, recht en veiligheid.	2014	3.700	2008	Gebuuld RV 2008	194981	Separat raadsvoorstel (nr 157/2011)	mb
6365	BR. Economie in de wijken	DSO	12	6e. Bestemmingsreserve (project)	Stimulering van economische ontwikkeling in de wijken	2016	7.000	2009	1e. Gebuuld RV 2009	164474	Programmabegroting 2012-2016	
6394	BR. Co-financiering Economische Projecten	DSO	12	6e. Bestemmingsreserve (project)	de financiering van Kansen voor West projecten	2015	2.100	2011	Programmabegroting 2012-2015	181195		181195
3448	Reserve Overzommitering	DSO	12	6f. Bestemmingsreserve (overig)	Overzommitering D2	2014	10.000	2006	Separat raadsvoorstel (nr 179 / 2006)	142016	-	
13 - Sport												
6235	Reserve olympisch fonds	OCW	13	6d. Bestemmingsreserve (dienst uitvoering)	Het realiseren van de ambitie om meer internationale topsportevenementen als EK en WK's binnen te halen.	2018	4.000	2009	2c. Gebuuld RV 2009	168705	-	
6215	Reserve Topsport	OCW	13	6e. Bestemmingsreserve (project)	Voor de benodigde steun geven aan talenten, topsporters en betrokken organisaties.	2014	4.200	2008	Concembericht 2008	177816	Programmabegroting 2012-2015	mb
6230	Reserve combifunctie brede school, sport en cultuur	OCW	13	6e. Bestemmingsreserve (project)	Voor het bundelen van het beleid op het terrein van brede scholen, sport en cultuur en het inzetten door middel van combifuncties.	2014	10.000	2008	Separat raadsvoorstel (nr 151 / 2008)	164418	-	
6261	Reserve Nationaal actieplan sport en bewegen	OCW	13	6e. Bestemmingsreserve (project)	Hogstwaars de onvoldoende actief zijn stimuleren tot meer sport en beweging.	2015	3.000	2009	2c. Gebuuld RV 2009	168705	-	
6266	Reserve Krachtwijken sport	OCW	13	6e. Bestemmingsreserve (project)	Aanpakken van gezondheidsproblemen in krachtwijken en stimuleren van een gezonder leven met meer beweging. Samenhang met reserve Krachtwijken Volksgezondheid (nr. 6267)	2014	3.600	2009	2c. Gebuuld RV 2009	168705	-	
14 - Media/ICT in de stad, Monumenten en Archeologie												
3279	Reserve Archeologie	DSB	14	6d. Bestemmingsreserve (dienst uitvoering)	aanwending voor verbouwing nieuwe locatie (verhuizing)	2012	1.404	2008	Concembericht 2008	177816	Programmabegroting 2012-2015	
6349	BR. Antikwalmuseum	DSO	14	6e. Bestemmingsreserve (project)	Ondersteuning realisatie museum in bunkercomplex Oostduinpark	2012	500	2008	Jaarrekening 2007	162387	Programmabegroting 2012-2016	177062
15 - Maatschappelijke ondersteuning												
3010	Dienstopcompensatie-reserve	OCW	15	2. Dienstopcompensatie-reserve	Een middel of voordeel die anderszins wordt verrekend met deze reserve.	onbeperkt	4.000	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	-	
3106	Reserve Exploitatie rentabile panden	OCW	15	4. (Tarief)regulatie-reserve	Dit is een exploitatie-reserve, een voorziening voor onderhoud en een reserve voor onreukbare toppen.	onbeperkt	onbeperkt	2004	Concembericht 2004	116806	Separat raadsvoorstel (nr 16/2012)	182051
6182	Reserve Stimuleringsfonds wonen, welzijn en zorg	OCW	15	6d. Bestemmingsreserve (dienst uitvoering)	Voor een samenhangende aanpak wonen, welzijn en zorg	2014	2.018	2007	Jaarrekening 2006	145138	Programmabegroting 2013-2016	
3186	Reserve bedrijfsvoering ICT - Invoering Document Management Systeem	OCW	15	6e. Bestemmingsreserve (project)	ICT Bedrijfsvoering, relatie met reserve 3185 en 3187	2012	1.000	2007	Concembericht 2007	149025	-	
6102	Reserve Diverse ICT-kosten	OCW	15	6e. Bestemmingsreserve (project)	De verandering van modules in EOS, extra investeringen in ICT ter verbetering van specifieke volgsystemen voor investeringen en de rapportage over de uitputting van investeringen en het ontwikkelen, vervaardigen en behouden van oplossingen met betrekking tot WMO en internet.	2014	300	2005	Jaarrekening 2004	127024	Programmabegroting 2012-2015	mb
6270	Reserve emancipatieadviseur	OCW	15	6e. Bestemmingsreserve (project)	In 2009 is er voor 2009, 2010 en 2011 geld beschikbaar gekomen voor het aanstellen van twee emancipatie adviseurs. Deze adviseurs zijn pas eind 2009 aangesteld voor een periode van drie jaar. Door middel van deze reserve kunnen de middelen tot 2012 middelen gereserveerd worden.	2013	750	2010	Programmabegroting 2011-2014	171064	Programmabegroting 2012-2015	mb
6175	Reserve fritiekkosten shared services OCW	OCW	15	6f. Bestemmingsreserve (overig)	Op de vorming van de shared services organisatie zal naar verwachting een taakstelling worden gelogd. De diensten die taken overhevelen zullen te maken krijgen met fritiekkosten.	2014	410	2007	Jaarrekening 2006	145138	Programmabegroting 2012-2015	mb
6273	Reserve Aanvalplan vrijwilligers	OCW	15	6e. Bestemmingsreserve (project)	Om de vrijwillige inzet van Hagenaars te stimuleren is het aanvullende vrijwilligers gestart. In dit plan staan de maatregelen en activiteiten om de civil society te stimuleren en het aantal vrijwilligers in de stad te laten stijgen. De extra kosten van dit aanvullende worden uit deze reserve gefinancierd	2014	750	2011	Programmabegroting 2012-2015	181195	-	
3678	Individuele voorziening WMO	SZV	15	6b. Bestemmingsreserve (systemreserve frisco)	Deze reserve wordt gebruikt om de schommelingen in de vraag naar de producten en de benodigde apparatuur van Hulp bij het huishouden, Woonvoorzieningen gehandicapten en Vervoersvoorzieningen gehandicapten op te vangen. Hiermee worden de resultaten van deze producten verrekend met deze systemreserve. De systemreserve heeft een ondergrens van € 1 mln. en een bovengrens van € 5 mln. Bij een eindsaldo buiten de handbreedte is de reserve onderwerp van de begrotingsvoorbereiding.	onbeperkt	5.000	2010				
16 - Volksgezondheid en Zorg												
6247	Reserve Financiering ambulancedienst	OCW	16	4. (Tarief)regulatie-reserve	Ter dekking van afschrijvingskosten van investeringen in Ambulancezorg	afh van inv	onbeperkt	2009	2c. Gebuuld RV 2009	168705	-	
3100	Reserve Aanvalplan kosten Niet-landse Zorgautoriteit (NZa) en Afschrijvingskosten	OCW	16	4. (Tarief)regulatie-reserve	De reserve heeft voor dit rijksbegroting rond de bekroeping van het ambulancervoer.	onbeperkt	onbeperkt	2004	Concembericht 2004	116806	Programmabegroting 2013-2016	mb
3126	Reserve Wet voorzieningen Gehandicapten	OCW	16	6e. Bestemmingsreserve (project)	uitvoering van de nota "Hoezo gehandicapt?"	2014	1.100	2008	Gebuuld RV 2008	194981	Programmabegroting 2012-2015	mb
6134	Reserve thuiszorg GSB 3	OCW	16	6e. Bestemmingsreserve (project)	Genetieffijk aandeel in financiering doelstellingen GSB III	2013	5.449	2006	Jaarrekening 2007	156905	2c. Gebuuld RV 2009	168705
6135	Reserve Verlavingszorg GSB3	OCW	16	6e. Bestemmingsreserve (project)	Genetieffijk aandeel in financiering doelstellingen GSB III	2013	2.470	2006	Jaarrekening 2007	156905	2c. Gebuuld RV 2009	168705
6229	Reserve Voorzieningen Den Haag Onder Dak	OCW	16	6e. Bestemmingsreserve (project)	Voor de uitbreiding van de maatschappelijke opvangvoorzieningen	2013	2.000	2008	Concembericht 2008	177816	Separat raadsvoorstel (nr 154 / 2010)	176957
6247	Reserve Krachtwijken volksgezondheid	OCW	16	6e. Bestemmingsreserve (project)	Aanpakken van gezondheidsproblemen in krachtwijken en stimuleren van een gezonder leven met meer beweging. Samenhang met reserve Krachtwijken Sport (nr. 6266)	2014	3.200	2009	2c. Gebuuld RV 2009	168705	Programmabegroting 2012-2015	
6275	Vrouwenvoering Ouderemishandeling	OCW	16	6e. Bestemmingsreserve (project)	Deskundigheidsoverdracht van de partners in de keten om het versterken van het steunpunt huishoudelijk geweld voor hulp en ondersteuning van slachtoffers van ouderemishandeling.	2014	260	2011	Separat raadsvoorstel (nr 155 / 2011)	181752	-	

RS-ar.	Onaandrijving	Dienst	Progr	Categorie	Doel	Eindjaar	Max. hoogte (in duz)	Invalletijds-jaar	Ingeleid bij	RIS-ar.	Laatste gewijzigd bij	RS-ar.
17 - Venker												
3204	Reserve Parkeren	DSB	17	6a. Bestemmingsreserve (systeemreserve fonds)	In de businesscase Parkeren is opgenomen dat zowel de gemeente Den Haag als de woningbouwcorporaties € 4,6 mln. investeren in de verbetering van de leefbaarheid en bereikbaarheid in de kerdwijken. Daarmee dient in de Schilderswijk betaalbaar parkeren te worden ingevoerd en een betere benutting van de beschikbare stallingsruimte. Op dit moment wordt naar dit laatste een onderzoek verricht. De resultaten van dit onderzoek zijn naar verwachting in september 2010 bekend en daarbij wordt een inachting gedaan van de benodigde werkzaamheden om de gangen, leier te bouwen. De middelen zijn ondergebracht in de reserve Leefbaarheid en veiligheid onderzoeksgarages. Naast de reserve Leefbaarheid en veiligheid onderzoeksgarages bestaat ook binnen programma Venker de reserve Parkeren, het zogenaamde parkerfonds. Om onnodige reserveruimte te vermijden en tevens het bedrag van € 4,6 mln. beschikbaar te houden voor investeringen met betrekking tot betaalbaar parkeren en een betere benutting van de beschikbare stallingsruimte in de Schilderswijk, wordt voorgesteld de reserves samen te voegen. Voorgesteld wordt € 4,6 mln. van de reserve Leefbaarheid en veiligheid onderzoeksgarages toe te voegen aan de reserve parkeren en de afschrijving van de reserve parkeren uit te breiden met investeringen ten behoeve van betaalbaar parkeren en een betere benutting van de beschikbare stallingsruimte in de Schilderswijk.	onbeperkt	onbeperkt	onb	-	nb	Programmabegroting 2012-2015	
3202	Reserve Verantw. grondbedrijf	DSB	17	6d. Bestemmingsreserve (dienst uitvoering)	bested. schade a.g.v. werkzaamheden binnen 5 jaar na eerste aanleg	onbeperkt	2.500	1991	Begroting 1991	nb	-	
3229	Reserve Openbaar Vervoer Hoger Plan	DSB	17	6d. Bestemmingsreserve (dienst uitvoering)	OVTP kwaliteitsverbetering	onbeperkt	10.000	2007	Concenericht 2007	149025	Programmabegroting 2012-2015	
3227	Reserve Groei fietsgebied reboletraac	DSB	17	6c. Bestemmingsreserve (project)	aanleg fietsroute reboletraac	2012	800	2007	Programmabegroting 2008-2011	148667	Programmabegroting 2012-2015	
3271	Reserve Reserve gebied VCP	DSB	17	6c. Bestemmingsreserve (project)	Flankerend gebied VCP; latere investering VCP	2012	10.000	2007	Concenericht 2007	149025	Programmabegroting 2012-2015	
6388	BR VHV DHZAV (programma 17)	DSO	17	6d. Bestemmingsreserve (dienst uitvoering)	integrale aanpak van stedelijke vernieuwing oorspronkelijk alleen Den Haag Zuid West maar inmiddels ook voor projecten daarbuiten deze projecten worden via het IPSO geprogrammeerd	2013	2.500	2011	Programmabegroting 2012-2015	181195	-	
6309	Res. HSL shuttle	DSO	17	6c. Bestemmingsreserve (project)	Met de HSL-shuttle kan 4 jaar een shuttle rijden tussen HS en Rotterdam om de teruggang in internationale treinen op te vangen.	2015	2.300	2006	Concenericht 2006	140688	Programmabegroting 2012-2015	nb
6366	BR Aanleg transfeer	DSO	17	6c. Bestemmingsreserve (project)	Onderzoek naar de haalbaarheid voor commerciële exploitatie van overstapstations	2014	500	2009	1e Gebundeld RV 2009	164474	Programmabegroting 2012-2016	nb
6395	BR Stedelijke Ontwikkeling (p17/211)	DSO	17	6d. Bestemmingsreserve (dienst uitvoering)	De financiering en/of subsidiëring van activiteiten in het kader van de stedelijke ontwikkeling voortkomend uit de besluitvorming in de raad over het IPSO.	onbeperkt	onbeperkt	2011	Separaat raadsvoorstel (nr 159 / 2011)	181793	-	nb
6399	Reserve Besidelette	DSO	17	6c. Bestemmingsreserve (project)	Het dekken van het tekort in 2012 op de organisatie van Besidelette wegens een andere invulling van de beensetting.	2012	182	2011	Separaat raadsvoorstel (nr 159 / 2011)	181793	-	nb

18 - Wonen

6389	BR VHV DHZAV (programma 18)	DSO	18	6d. Bestemmingsreserve (dienst uitvoering)	integrale aanpak van stedelijke vernieuwing oorspronkelijk alleen Den Haag Zuid West maar inmiddels ook voor projecten daarbuiten deze projecten worden via het IPSO geprogrammeerd	2013	1.600	2011	Programmabegroting 2012-2015	181195	-	
3384	Res. Handhaving en ongediertebestrijding	DSO	18	6c. Bestemmingsreserve (project)	Invensivering handhaving fysieke veiligheid en leefbaarheid Rustenburg, Oosthoek, Regenbooswater, Valkenboskwartier, Jaakkwartier en Centrum	2014	5.500	2005	Jaarrekening 2004	127024	Programmabegroting 2012-2016	nb
6317	Reserve Ruimtelijke Ordening	DSO	18	6c. Bestemmingsreserve (project)	Productiefactoren met de corporaties	2015	20.000	2007	Concenericht 2007	149025	Programmabegroting 2012-2015	nb
6346	BR Flankerend maatregelen huisvesting arbeidsmigranten	DSO	18	6c. Bestemmingsreserve (project)	Bijdrage aan realisatie huisvesting arbeidsmigranten	2013	1.335	2008	Jaarrekening 2007	156287	Programmabegroting 2012-2015	nb
7303	BR Stedelijke Ontwikkeling (P18/ 821)	DSO	18	6d. Bestemmingsreserve (dienst uitvoering)	Een deel van het saldo van de reserve Stedelijke Ontwikkeling in het programma Ruimtelijke ordening en Gebiedsontwikkeling wordt ingezet in het programma Wonen. Dit betreft het Meerjaren programma Particuliere Woningvoorraad. Omdat bestemmingsreserves niet over meerdere programma's kunnen gaan, wordt een overheveling voorgesteld van programma 19 Ruimtelijke ordening en Gebiedsontwikkeling naar programma 18 Wonen.	onbeperkt	3.690	2012	Programmabegroting 2013-2016	-	-	
6373	BR Kredietcrisis (030.0.02)	DSO	18	6d. Bestemmingsreserve (dienst uitvoering)	Vernieuwing lopende subsidies ter stimulering van de verkoop van nieuwbouwwoningen in Den Haag. Daarnaast is deze reserve bedoeld voor de (re) financiering van de VROM maatregel Dynamiek op de woningmarkt.	2013	5.000	2009	2e Gebundeld RV 2009	168705	-	

19 - Ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling

3010	Dienstopcompensatiereserve	DSO	19	2. Dienstopcompensatiereserve	En middel of voordeel dienstresultaat wordt verrekend met deze reserve.	onbeperkt	4.000	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	-	
3020	Res. grondbedrijf	DSO	19	3. Reserve Grondbedrijf	Weersuidervermogen	onbeperkt	onbeperkt	1996	Separat raadsvoorstel (nr 95 / 1996)	17966	-	
3350	Res sv	DSO	19	6d. Bestemmingsreserve (dienst uitvoering)	Afwijking van de nog opstaande juridische verplichtingen ihkv dorps- en stadsvernieuwing	onbeperkt	onbeperkt	1992	Separat raadsvoorstel (nr 200 / 1992)	12368	-	
3351	Res sv	DSO	19	6c. Bestemmingsreserve (dienst uitvoering)	Bekoswijng gemeentelijk aandeel in ISV-regeling.	onbeperkt	onbeperkt	2008	n.v.t.	n.v.t.	-	
3352	res vlv dlzov	DSO	19	6d. Bestemmingsreserve (dienst uitvoering)	Integrale aanpak Den Haag Zuidwest en PPS aardwarmte	onbeperkt	onbeperkt	1994	Separat raadsvoorstel (nr 401 / 1994)	14716	-	
3418	Res vastas program	DSO	19	6d. Bestemmingsreserve (dienst uitvoering)	Dekking van negatieve saldi van operationele grondexploitatie	onbeperkt	onbeperkt	1998	Separat raadsvoorstel (nr 261 / 1998)	22141	-	
3428	Res anticip wijk mvg	DSO	19	6d. Bestemmingsreserve (dienst uitvoering)	Uitwerking nota's van uitgangspunten	onbeperkt	onbeperkt	1998	Separat raadsvoorstel (nr 261 / 1998)	22141	-	
3409	Res binnenstad	DSO	19	6c. Bestemmingsreserve (project)	Het vergroten van de aantrekkingskracht van de binnenstad	2014	8.000	2001	Separat raadsvoorstel (nr 14 / 2001)	82096	Programmabegroting 2012-2016	
3417	Res schied haven	DSO	19	6c. Bestemmingsreserve (project)	Dekking van particuliere ontwikkelingsinitiatieven voor Scheveningen Haven	2013	5.000	1998	Jaarrekening 1997	nb	2e Gebundeld RV 2009	168705
6306	BR Beroep en bezwaar	DSO	19	6c. Bestemmingsreserve (project)	Opvangen van kosten van beroep- en bezwaarschriften inzake bouwvergunningen	2013	14.700	2007	Jaarrekening 2006	143318	-	
6328	BR The Hague World Forum	DSO	19	6c. Bestemmingsreserve (project)	Realisatie nieuwbouw voor Europa en parkering	2018	13.600	2006	Programmabegroting 2007-2010	140252	Programmabegroting 2012-2016	nb
6338	Reserve DSO central station	DSO	19	6c. Bestemmingsreserve (project)	OV-terminal Den Haag CS	2015	8.700	2008	Jaarrekening 2007	156287	Programmabegroting 2012-2016	nb
6353	BR ICT projecten	DSO	19	6c. Bestemmingsreserve (project)	DigiAs, Pandgocenter en BAG	2013	6.000	2008	Jaarrekening 2007	156287	2e Gebundeld RV 2009 en RV19/2011	168705
6358	BR Campus Den Haag	DSO	19	6c. Bestemmingsreserve (project)	Zoeken geschikte huisvesting en bijdrage huisvestingskosten	2014	5.700	2008	Concenericht 2008	177856	Programmabegroting 2012-2015	nb
6371	BR Strategische locatienontwikkeling	DSO	19	6c. Bestemmingsreserve (project)	Doelstelling is binnenstedelijke vernieuwing te realiseren door concept- en vastgoedontwikkeling. Voor 2009 is hiervoor € 2,0 mln beschikbaar gesteld. De middelen zijn bedoeld voor planvorming, communicatie, conceptontwikkeling en het afdekken van onrendabele toppen bij herontwikkelingslocaties, in de binnenstad.	2012	1.800	2009	2e Gebundeld RV 2009	168705	Programmabegroting 2012-2015	nb

Rea.nr.	Omschrijving	Dienst	Progr	Categorie	Doel	Eindjaar	Max. hoogte (in 2012)	Inzettingjaar	Ingeleid bij	RIS-ar.	Laatere gewijzigd bij	RIS-ar.
6376	BR Internationale Zone	DSO	19	6c. Bestemmingsreserve (project)	Taakloosheid budget van € 1,4 mln voor voorbereidingskosten Internationale zone, onderdeel Carregeplein e.o. Onder de voorbereidingskosten vallen onder meer het opstellen van het voorlopig ontwerp, opstellen kostenramingen, opstellen verkeersplan, veiligheidsanalyses, tijdelijke inrichting voor de toekomstige Franse ambassade, communicatie met belanghebbende enz.	2013	1.400	2009	2c Gebouwdel RV 2009	168705	Programmabegroting 2012-2015	nib
6384	BR Kaduwijkten DSO (030.003)	DSO	19	6d. Bestemmingsreserve (dienst uitvoering)	Voor de meerprijzige kaduwijkten projecten Utrechtsestraat en gedifferentieerd wonen dient een bestemmingsreserve te worden ingesteld. Voor de Utrechtsestraat is € 1,448 mln. beschikbaar en voor Gedifferentieerd wonen Schilderswijk € 1,213 mln.	2012	4.600	2010	Concenericht 2010	175466	-	-
6390	Reserve Universiteit Leiden	DSO	19	6c. Bestemmingsreserve (project)	een bijdrage in de onrendabele kosten van het project om de University College The Hague (LUCH) te realiseren en voor de kosten die bereikt hebben op tijdelijke huisvesting in aanbouw naar de huisvesting aan het Anna van Buerenplein	2015	8.046	2011	Programmabegroting 2012-2015	181195	-	-
6391	BR Haga	DSO	19	6c. Bestemmingsreserve (project)	middelen voor de ontwikkeling van HAGA (reserve is gevormd n.a.v. IPSO 2012)	2014	13.700	2011	Programmabegroting 2012-2015	181195	-	-
3419	Res sa binchhorst	DSO	19	6d. Bestemmingsreserve (overig)	Dekking exploitatiedid in lapitaalplan strategische anloopen Binchhorst	onbeperkt	onbeperkt	2001	Separat raadsvoorstel (nr 342 / 2001)	91388	-	-
6315	Res. Vaagdeexploitatie	DSO	19	6f. Bestemmingsreserve (overig)	Verrkening exploitatiedid van het strategisch heert (MVA-B)	onbeperkt	onbeperkt	2007	Concenericht 2007	149025	-	-
6316	Reserve Strategische anloopen Structuurwiste	DSO	19	6f. Bestemmingsreserve (overig)	Dekking van exploitatiedid (incl. lapitaalplan) strategische verwoering ihk masterplannen	2017	30.000	2007	Concenericht 2007	149025	-	-
7302	BR Faciliteren en simuleren private initiatieven Binchhorst	DSO	19	6c. Bestemmingsreserve (project)	Bij de behandeling van het raadsvoorstel gebiedsplan Binchhorst (RS 181857) heeft de raad een motie aangenomen (RS 182154) waarin verzocht wordt om € 2 mln. beschikbaar te stellen uit de Reserve Grote Projecten Masterplan Binchhorst voor ondersteuning van particuliere initiatieven die bijdragen aan de organische ontwikkeling van de Binchhorst. In de afdoening van de motie (RS 248013) is aangegeven dat dit budget wordt overgeheveld uit de reserve Grote Projecten en dat hiervoor een aparte bestemmingsreserve wordt ingesteld bij het programma Stedelijke ontwikkeling en Gebiedsontwikkeling, aangezien dit een meerprijzige budget is. Voorgesteld wordt om € 2 mln. over te hevelen uit de Reserve Grote Projecten Masterplan Binchhorst fase 1 naar een nieuw in te stellen bestemmingsreserve Faciliteren en simuleren private initiatieven Binchhorst.	2014	2.000	2012	Programmabegroting 2013-2016	-	-	-
6378	BR Kredietrisic (030.013)	DSO	19	6d. Bestemmingsreserve (dienst uitvoering)	Financie afwikkeling van de kredietrisicomaatregelen openbare ruimte: Herinrichting Vijverzicht, Sint Jacobkerk, Bezuidenhout-West, Winkelcentrum Yperburg, Cathariland, Bezuidenhout-Midden, Valkenboskade, Duindorp/Naaroo, Blauwe Pannebauw, Conradkade e.o., Archimedestraat, Vogelwijk 2e fase, Bezuidenhout-Oost, Laak.	2012	2.717	2009	2c Gebouwdel RV 2009	168705	Programmabegroting 2012-2015	-
6396	BR Stedelijke Ontwikkeling (p19/0410)	DSO	19	6d. Bestemmingsreserve (dienst uitvoering)	De financiering en/of subsidiëring van activiteiten in het kader van de stedelijke ontwikkeling voortkomend uit de besluitvorming in de raad over het IPSO.	onbeperkt	onbeperkt	2011	Separat raadsvoorstel (nr 159 / 2011)	181793	-	nib
6397	BR Stedelijke Ontwikkeling (p19/021)	DSO	19	6d. Bestemmingsreserve (dienst uitvoering)	De financiering en/of subsidiëring van activiteiten in het kader van de stedelijke ontwikkeling voortkomend uit de besluitvorming in de raad over het IPSO.	onbeperkt	onbeperkt	2011	Separat raadsvoorstel (nr 159 / 2011)	181793	-	nib
6398	BR Stedelijke Ontwikkeling (p19/0310)	DSO	19	6d. Bestemmingsreserve (dienst uitvoering)	De financiering en/of subsidiëring van activiteiten in het kader van de stedelijke ontwikkeling voortkomend uit de besluitvorming in de raad over het IPSO.	onbeperkt	onbeperkt	2011	Separat raadsvoorstel (nr 159 / 2011)	181793	-	nib

20 - Milieu & Duurzaamheid

3274	Reserve Bodem	DSB	20	6d. Bestemmingsreserve (dienst uitvoering)	De gemeente Den Haag ontvangt van het rijk ISV middelen ten behoeve van lucht, bodem en geluid. Met ingang van 2011 zijn deze middelen niet meer verstrekt als doeluitkering maar onderdeel geworden van het gemeentefonds. Deze middelen (voor bodem) wordt verstrekt om in de komende jaren (5) taken op het gebied van bodemsanering uit te voeren. De uitvoering van deze activiteiten hebben niet dezelfde ritme als het verkrijgen van de middelen en lopen niet evenredig. Om alle activiteiten uit te voeren is de reserve bodem ingesteld. Zoudebe zijn de komende jaren de benodigde activiteiten gekt.	2015	5.000	2011	Programmabegroting 2012-2015	181195	-	-	-	
3247	Reserve Geluid	DSB	20	6d. Bestemmingsreserve (dienst uitvoering)	De gemeente Den Haag ontvangt van het rijk ISV middelen ten behoeve van lucht, bodem en geluid. Met ingang van 2011 zijn deze middelen niet meer verstrekt als doeluitkering maar onderdeel geworden van het gemeentefonds. Deze middelen (voor geluid) wordt verstrekt om in de komende jaren (5) taken op het gebied van bodemsanering uit te voeren. De uitvoering van deze activiteiten hebben niet dezelfde ritme als het verkrijgen van de middelen en lopen niet evenredig. Om alle activiteiten uit te voeren is de reserve geluid ingesteld. Zoudebe zijn de komende jaren de benodigde activiteiten gekt.	2015	1.000	2011	Programmabegroting 2012-2015	181195	-	-	-	
3246	Reserve Omgevingsdienst Haaglanden	DSB	20	6c. Bestemmingsreserve (project)	In 2009 is door het Rijk, IPO en de VNG afgesproken dat in 2012 een landelijk dekkend systeem van Regionale Uitvoeringsdiensten operationeel is waar de uitvoeringtaken op het gebied van de VROM-afgeleiding zijn ondergebracht. Het College van B&W heeft in de begrotingstrategie 2011 d.d.2 juli 2010, besloten voor de financiering van het aandeel van Den Haag in de projectkosten een budget van € 700.000 beschikbaar te stellen. Als gevolg van een inmiddels gewijzigde planning start de nieuwe ODH niet meer op 1 januari 2012 maar naar verwachting pas eind 2012 of begin 2013. Derhalve is het fractiekostenbudget € 700.000 geleend aan de reserve ODH.	2013	700	2011	Programmabegroting 2012-2015	181195	-	-	-	-
3268	Reserve Valpauzen voor aardgas en Natuurlijk	DSB	20	6c. Bestemmingsreserve (project)	Straatsanering met HTW. Realisatie vulpauze Natuurlijk vermaagd door voorbereidingsrij en datum gunning.	2013	500	2007	Concenericht 2007	149025	2c Gebouwdel RV 2009	168705		
3281	Reserve Milieuprojectenpot	DSB	20	6d. Bestemmingsreserve (dienst uitvoering)	Aanrundering programmabegroting 2009-2012 ter realisering van milieuprojecten in de stad	2012	700	2007	Programmabegroting 2008-2011	148667	-	-		
3283	Reserve SI,OK	DSB	20	6d. Bestemmingsreserve (dienst uitvoering)	De doestelling van de reserve is laren te dekken in het kader van de SLOK	2013	768	2009	Concenericht 2009	167217	-	-		
3294	Reserve liekwaliteit	DSB	20	6d. Bestemmingsreserve (dienst uitvoering)	Aanrundering liekwaliteit	2015	6.000	2007	Concenericht 2007	149025	Programmabegroting 2012-2015	-		

21 - Citymarketing en internationale seed

3029	BR Wervingsfonds 3273	BSD	21	6d. Bestemmingsreserve (dienst uitvoering)	Het verwerven en behouden van instellingen en bedrijven met een strategisch belang voor de Haagse marktpositie (nr 305 van 1987). Bij nr 141 van 1996 zijn de speerpunten voor het gemeentelijk relatiebeheer en acquisitiebeleid geformuleerd en in nr 48 van 1999 zijn de mandaatregels aangepast. Uit deze bestemmingsreserve wordt een meerprijzige wervingsprogramma gekt. In het kader van dit programma zijn verplichtingen aangegaan die lopen t/m 2010. Jaarlijks wordt € 590 aan het Wervingsfonds toegevoegd.	onbeperkt	onbeperkt	1997	Separat raadsvoorstel (nr 192 / 1997)	20117	-	-
6400	BR Institute of Global Justice	BSD	21	6c. Bestemmingsreserve (project)	Oprichting van het Institute for Global Justice	2012	2.000	2009	Programmabegroting 2010-2013	166299	-	nib
6401	BR Europa Direct Centrum	BSD	21	6c. Bestemmingsreserve (project)	Door het college is besloten vanuit het Coördineringsfonds € 0,2 mln. (€ 0,05 mln. per jaar voor de jaren 2009-2012) beschikbaar te stellen voor het Europa Direct Centrum. Voorgesteld wordt een reserve te openen.	2012	200	2009	Concenericht 2009	167217	-	-

RS-ar.	Omschrijving	Dienst	Progr	Categorie	Doel	Eindjaar	Max. hoogte (in duz)	Inzetting-jaar	Ingeleid bij	RIS-ar.	Laatere gewijzigd bij	RS-ar.	
6371	BR Citymarketing	DSO	21	6c. Bestemmingsreserve (project)	Inzet voor activiteiten gericht op de uitvoering van de Citymarketing visie 2011-2015 en Marketing Haagse Binnenstad. Daarnaast wordt een lector aan de Haagse Hogeschool en een ambtenaar voor het promoten van Den Haag als locatie van films bekostigd uit deze reserve.	2013	2.000	2008	Jaarrekening 2007	156285	Programmabegroting 2012-2015	nb	
6381	BR Kredietrisico (030.025)	DSO	21	6d. Bestemmingsreserve (dienst uitvoering)	Naamswijziging Rotterdamse Hague Airport	2012	1.000	2009	2e Gebuudeld RV 2009	168705	Programmabegroting 2012-2015		
7300	BR Co-financiering Kansen voor West Evenementen	DSO	21	6e. Bestemmingsreserve (project)	Het project Duurzame Evenementen Lokaties. De looptijd van het project is van 1-1-2012 t/m 31-12-2013. Aan het einde van het project wordt afgerekend met Kansen voor West. In het raadsvoorstel inzake evenementen in Den Haag (RS 18093) is besloten hiervoor cofinanciering beschikbaar te stellen. Dit is alleen in de begroting niet verwerkt. Daarom heeft) alomd het voorn om € 0,640 mln. te doelen aan een nieuw te openen projectreserve Cofinanciering Kansen voor West Evenementen. Deze reserve heeft als doelstelling het financieren van kansen voor west projecten gericht op duurzame evenementen lokaties.	2014	640	2012	Jaarrekening 2011				
22 - Financien													
3000	Algemene reserve gemeente Den Haag	CT	22	1. Algemene reserve	-	onbeperkt	onbeperkt	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	-		
3473	Reserve Activa-financiering	CT	22	5. Activa-financiering	Dekking incidentele kapitaallasten agv investeringen	onbeperkt	onbeperkt	2009	Jaarrekening 2009	172736	-		
3476	BR Activa-financiering Amba Walddopstraat	CT	22	5. Activa-financiering	Dekking incidentele kapitaallasten agv investeringen	2010	4.800	2010	Speciaal raadsvoorstel (nr 161 / 2010)	170226	-		
3470	Reserve Financiering	CT	22	6b. Bestemmingsreserve (systeemreserve (risico)	Deze reserve is ingesteld bij het beleidsprogramma 1998-2002. Doel van deze reserve is het afdekken van financiële risico's in de toekomst, het opvangen van boetes bij verkeersgeïncideerde afslagen van opgenomen geldleningen alsmede het vastleggen van de omvang van de bij de jaarrekening geïncideerde voordelen in de gemeentelijke financiering.	onbeperkt	20.000	1998	Beleidsprogramma 1998-2002	21690	-		
3441	BR Personeelshyposheekportefeuille	CT	22	6f. Bestemmingsreserve (overig)	Ter dekking remediering personeels htp van de GKB	2012	2.000	2002	Speciaal raadsvoorstel (nr 66 / 2002)	94588	-		
3472	BR Operbaar Vervoer HTM	CT	22	6f. Bestemmingsreserve (overig)	Opvangen risico's in de bedrijfsvoering HTM en ter dekking van mogelijke (onderzoekskosten die de gemeente moet maken in het kader van de aanbesteding van de vervoersconcessie.	2014	6.000	1997	Speciaal raadsvoorstel (nr 172 / 1997)	20092	Programmabegroting 2012-2015		
3471	BR Deelneming Haagse Hirtre	CT	22	6f. Bestemmingsreserve (overig)	De reserve dient ter dekking van de rekenkosten van de deelneming Aardwarmte Den Haag v.o.f. De rekenkosten starten in 2009 waarna de deelneming volgens planning zal renderen vanaf 2014. De rekenkosten tussen 2009 en 2014 bedragen € 0,312 mln. en worden in de reserve gestort.	2013	400	2009	2e Gebuudeld RV 2009	168705	Programmabegroting 2012-2015		
3478	BR Activa-financiering Archeologie	CT	22	5. Activa-financiering	Dekking kapitaallasten van dat deel van de inrichting van de tempel op de nieuwe locatie waar Archeologie wordt gehuisvest	2025	400	2011	Programmabegroting 2012-2015	181195	-		
3479	BR Voorfinanciering Sporttempus Zuiderpark	CT	22	6c. Bestemmingsreserve (overig)	Dekking van de voorfinancieringsrente tot het moment van activering	2014	4.500	2011	Programmabegroting 2012-2015	181195	-		
3480	BR Activa-financiering parkeergarage Nieuwsluisstraat	CT	22	5. Activa-financiering	In 2012 wordt in het kader van het project P2500 een tijdelijke parkeergarage aangelegd aan de Nieuwsluisstraat voor de duur van vijf jaar om de parkeerduur daar te verlengen. Na vijf jaar verloopt de gemeente de parkeergarage. Deze investering heeft economisch nut en moet worden geactiveerd. Ter dekking van de kapitaallasten opent de gemeente een nieuwe reserve Activa-financiering parkeergarage Nieuwsluisstraat. Dienst Stadsbeheer heeft voor de aanleg van deze parkeergarage middelen beschikbaar en heeft € 2,3 mln. over naar deze nieuwe reserve. De investering vindt in 2012 plaats en gemeent vanaf 2013 kapitaallasten. De kapitaallasten vanaf 2013 worden door de dienst Stadsbeheer verantwoord. De Centrale Treasury zorgt voor dekking in de vorm van een onttrekking uit reserve Activa-financiering en renebaten product Activa-financiering. De afschrijvings- en renebaten vanaf 2013 worden uit deze reserve gedeeld. Voorgesteld wordt in te stemmen met de inruiling van een nieuwe reserve Activa-financiering parkeergarage Nieuwsluisstraat en de daarbij behorende begrotingswijzigingen.	2017	2.300	2012	Programmabegroting 2013-2016				
3374	Bestemmingsreserve OZB	DVPZ	22	4. Tarief/Opstalbijdrage-reserve	Het doel van de egaliteitsreserve OZB is om schommelingen in de opbrengst van de OZB, veroorzaakt door exogene factoren, te kunnen opvangen. De opbrengst van de OZB op eigenaren en op gebruikers kan door de werkbaarheid en/of door niet voorziene (economische) ontwikkelingen enigzins fluctueren en daardoor afwijken van de begroting.	onbeperkt	3.000	2011	Programmabegroting 2012-2015	181195	-		
3010	Dienstopcompensatie-reserve	GAD	22	2. Dienstopcompensatie-reserve	En nadelig of voordelig dienstresultaat wordt verrekend met deze reserve.	onbeperkt	1.000	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	-		
23 - Overige beleidsvoorzieningen													
3465	BR Kapitaallasten	CT	23	6a. Bestemmingsreserve (systeemreserve (fonds))	Reserve ten behoeve van dekking van kapitaallasten van alle investeringen die in het meerjarig investeringsplan zijn opgenomen (bijv. herfasering investeringen of dekking uit incidentele middelen).	onbeperkt	onbeperkt	2008	Concenerbericht 2008	177856	-		
3476	BR Grote Projecten	CT	23	6c. Bestemmingsreserve (gemeentebreed uitvoering)	In de begroting 2008 is een overzicht van "grote projecten" opgenomen met een tijdsduur van ongeveer 10 jaar. Voor deze projecten moet de komende jaren te beginnen in 2007 nodiging worden gespaard dat hieraan uitvoering kan worden gegeven. Voeding van deze reserve vindt plaats door in de komende jaren extra inkomsten c.q. toekomstige voordelen te doteren.	2016	onbeperkt	2007	Programmabegroting 2008-2011	148667	-		
3461	BR Co-financiering	CT	23	6c. Bestemmingsreserve (gemeentebreed uitvoering)	Co-financiering ter voorkoming of milieuproblemen Europese en nationale subsidies. In het Concenerbericht 2008 is de doelstelling van deze reserve vermeld. Niet alleen Europese subsidies maar ook nationale subsidies komen in aanmerking voor co-financiering. Bij de verruiming bij het Concenerbericht 2008 is niet aangegeven dat co-financiering ook geldt voor gemeentelijke samenwerkingsprojecten waarvan de trekker kunnen zijn. Voorgesteld wordt om aan de doelstelling van deze reserve toe te voegen dat co-financiering ook geldt voor gemeentelijke samenwerkingsprojecten waarvan de trekker kunnen zijn.	onbeperkt	onbeperkt	2005	Concenerbericht 2005	131756	Programmabegroting 2012-2015	167217	

Res.nr.	Omschrijving	Dienst	Progr	Categorie	Doel	Eindjaar	Max. hoogte (in 2010)	Instelling-jaar	Ingesneld bij	RIS-nr.	Laatere gewijzigd bij	RIS-ur.
3463	BR Krachtwijken	CT	23	6c. Bestemmingsreserve (gemeentebreed uitvoering)	Deze reserve is ingesteld voor 10 jaar om de beschikbare middelen gedurende de convenantperiode 2008 - 2017 te kunnen inzetten. De reserve krachtwijken is ingesteld met als doelstelling financiering van de kosten van de business cases. Ook andere kosten worden gemaakt voor de krachtwijken, zoals de kosten van het kernteam krachtwijken voor flankerende maatregelen, ondersteuningskosten van casemanagers, en dergelijke. Voorgesteld wordt de doelstelling van de reserve te wijzigen in financiering van alle kosten die een relatie hebben met de krachtwijken.	2017	onbeperkt	2009	Concembericht 2009	167217	Concembericht 2009	167217
3472	Reserve Digitalisering	CT	23	6c. Bestemmingsreserve (gemeentebreed uitvoering)	Bestand ter dekking van alle kosten samenhangend met de digitalisering van gemeentekantoor Leyweg.	2012	3.100	2009	Jaarkeuring 2009	172736	Programmabegroting 2012-2015	
3464	BR Te verdelen middelen Begroting 2009 - 2012	CT	23	6f. Bestemmingsreserve (overig)	Ten behoeve van de gefaseerde inzet van incidentele nieuw beleidsmiddelen	2012	60.000	2008	Programmabegroting 2009-2012	174458	-	
3474	Reserve Te verdelen middelen begroting 2011 - 2014	CT	23	6f. Bestemmingsreserve (overig)	Ten behoeve van de gefaseerde inzet van incidentele nieuw beleidsmiddelen	2015	100.000	2010	Concembericht 2010	175466	Programmabegroting 2012-2015	nrb
3475	BR Fictielasten	CT	23	6f. Bestemmingsreserve (overig)	Dekking fictielasten	2014	50.000	2010	Septanot raadsvoorstel (nr 172 / 1997)	176694	Programmabegroting 2012-2015	
3469	BR Den Haag Internationale Stad	CT	23	6c. Bestemmingsreserve (gemeentebreed uitvoering)	Het waarmaken van de afgeproven ambities op het gebied van internationale stad van recht, vrede en veiligheid.	Onbeperkt	7.608	2011	Programmabegroting 2012-2015	181195		
3481	BR Te verdelen middelen begroting 2013 - 2016	CT	23	6f. Bestemmingsreserve (overig)	Om de beschikbare middelen voor nieuw beleid en herfinanciering makmakates gemeentefonds in de begroting 2013-2016 over de jaren te kunnen inzetten, is een reserve noodzakelijk. De reserve wordt voor vijf jaar ingesteld. De middelen komen uit het nieuwe beleid dat voor de jaren 2013 - 2016 is vastgesteld in de begroting. Voorgesteld wordt in te stemmen met de instelling van een nieuwe reserve. Te verdelen middelen begroting 2013-2016 en de daarbij behorende begrotingswijzigingen.	2016	130.000	2012	Programmabegroting 2013-2016			
3470	BR Te verdelen middelen begroting 2012 - 2015	CT	23	6f. Bestemmingsreserve (overig)	Inzetten van middelen voor nieuw beleid in de begroting 2012-2015 in verschillende jaren.	2015	97.000	2011	Programmabegroting 2012-2015	181195		

24 - Interne dienstverlening

3010	Dienstenreserve IDC	IDC	24	2. Dienstenreserve	En nadelig of voordelig dienstresultaat wordt verrekend met deze reserve.	onbeperkt	2.000	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	-			
3322	Best. reserve Tar. Verzekeringen	IDC	24	4. Tarifbegulterreserve	Opvangen van tussentijdse schommelingen in tarificering van de IDC. Tarieven	onbeperkt	5.000	2008	Concembericht 2008	178756	2c. Gebundeld RV 2009	168705		
3305	Best. reserve Leyweg	IDC	24	6c. Bestemmingsreserve (project)	Afdekken van de onrendabele top van het plan Gemeentekantoor Leyweg, zie ook reserve 3325	2016	7.100	2007	Concembericht 2007	13756	Gebundeld RV 2008	159481		
3325	BR Leyweg per 1-1-2012	IDC	24	6c. Bestemmingsreserve (project)	Afdekken van de onrendabele top van het plan Gemeentekantoor Leyweg, zie ook reserve 3305	2016	7.100	2011	Programmabegroting 2012-2015	181195				
3300	Bestemm. res. Coll. Huusw.	IDC	24	4. Tarifbegulterreserve	Bi het beheer van de panden van de gemeente is een verkenstactuur met de diensten afgesproken die erin voorziet dat de collectieve kosten door middel van een tarief en een egalitairrekening kostendekkend worden doorberekend.	onbeperkt	3.000	2004	Concembericht 2004	116806				
3302	Bestemm. res. Assurantiën	IDC	24	6f. Bestemmingsreserve (overig)	Beoordel om risico's af te dekken als gevolg van een hoog eigen risico op verzekeringsschieten en voor het afdelen van schade van niet-verzekerde evenementen tot een bedrag van € 0,1 mln.	onbeperkt	5.400	2004	Concembericht 2004	116806				
3318	Egalitairreserve Basiswerkplekken	IDC	24	4. Tarifbegulterreserve	Het Intern Diensten Centrum splitst haar leveringen in de begroting in basiswerkplekken en plusproducten. Daarom is het noodzakelijk ook de twee egalitairreserves, die berekening hebben op de basiswerkplekken, samen te voegen. Het betreft de egalitairreserve Collectieve huuswasting en de egalitairreserve Tarieven verzekeringen. Beide reserves dienen voor het opvangen van schommelingen bij de doorberekening van tarieven. Voorgesteld wordt in te stemmen met een nieuwe egalitairreserve. Basiswerkplekken ter vervanging van de twee bestaande egalitairreserves Collectieve huuswasting en de Tarieven verzekeringen. De aanwijze saldi van de oude reserves worden overgeboekt naar de nieuwe reserve. De nieuwe egalitairreserve Basiswerkplekken dient om voor- en nadelige verschillen in de jaarlijkse exploitatie op te vangen.	onbeperkt	5.000	2012	Programmabegroting 2013-2016					

Bijlage 2.3 Totaaloverzicht dotaties en onttrekkingen voorzieningen
(bedragen in €1000)

P.1.2.1 Voorzieningen

Omschrijving voorziening	Dienst	Saldo per 31-12-2011	Her-rubricering	Saldo per 31-12-2011	Dotaties	Bestedingen	Vrijval	Verrekend met Onderhanden Werk	Saldo per 31-12-2012
Programma 01 - Gemeenteraad									
Voorziening wachtgeld Raadsleden	ROR	12		12		12			-
Voorziening wachtgeld Ombudsman	ROR	401		401	6	84			323
Voorziening FPU/senioren	ROR	-		-	12	2			10
		413	-	413	18	98	-	-	333
Programma 02 - College & bestuur									
Voorziening wachtgeld wethouders	BSD	417		417		205	94		118
Voorziening FPU/senioren	BSD	121		121	33	78			76
Voorziening WAO	BSD	703		703		53	650		-
Voorziening niet-actieven	BSD	328		328	8	142			194
Voorziening Meavita	BSD	183		183		69			114
		1.752	-	1.752	41	547	744	-	502
Programma 03 - Dienstverlening en Stadsdelen									
Voorziening Wachtgeld	DPZ	319		319		47			272
Voorziening Reorganisatie	DPZ	-		-	282				282
		319	-	319	282	47	-	-	554
Programma 04 - Openbare orde en Veiligheid									
Voorziening Overgangsregeling FLO	BSD	4.007		4.007	2.390	1.831			4.566
		4.007	-	4.007	2.390	1.831	-	-	4.566
Programma 05 - Cultuur									
Voorz. Ond. acc. voor kunstbeoefening (Koorhuis)	OCW	531		531	89	195			425
Legaat dr Muller (beeldende kunst)	OCW	35		35	1				36
Fonds Kunstpodrachten BK	OCW	239		239		85			154
Voorziening Onderhoud kunstwerken	OCW	452		452	320	519			253
Voorziening Kunst in het Haagse deel van Ypenburg	OCW	396		396					396
Voorziening Onderhoudsmiddelen Nieuwe Kerk	OCW	674		674	30	308			396
Voorziening Onderhoud cultuuraccommodaties	OCW	2.720		2.720	1.660	1.845			2.535
Voorziening Zcala	OCW	363		363		86			277
Voorziening cultuurpanden	OCW	95		95		51			44
Voorziening opzet kunstenplan	OCW	342		342	60	251			151
Voorziening Juridische kosten	OCW	-		-	14.000				14.000
Voorziening Onderhoud Musea	OCW	971		971	637	762			846
		6.818	-	6.818	16.797	4.102	-	-	19.513

Omschrijving voorziening	Dienst	Saldo per 31-12-2011	Her-rubricering	Saldo per 31-12-2011	Dotaties	Bestedingen	Vrijval	Verrekend met Onderhanden Werk	Saldo per 31-12-2012
Programma 06 - Onderwijs									
Voorziening Doorvergoeding bijz. onderwijs	OCW	785		785	538				1.323
Voorziening FPU/senioren	DOB	105		105	28	79			54
Voorziening kinderopvang	OCW	150		150					150
		1.040	-	1.040	566	79	-	-	1.527
Programma 07 - Integratie en Krachtwijken									
Voorziening BCF gezinscoaches	OCW	800		800	-	-	282	-	518
		800	-	800			282	-	518
Programma 08 - Werk en inkomen									
Voorziening PWV	SZW	-		-	105	51			54
Voorziening Opleverkosten Neherkade	SZW	-		-	290				290
Voorziening FPU/senioren	HGR	85		85	51	82			54
Voorziening Wachtgeld	HGR	138		138		138			-
Voorziening Reorganisatie	SZW	8.910		8.910	3.670	1.334	1.184		10.062
Voorziening FPU/senioren	SZW	169		169	219	246			142
Voorziening Non-actieven	SZW	-		-	363				363
		9.302	-	9.302	4.698	1.851	1.184	-	10.965
Programma 11 - Leefomgeving									
Voorziening Reorganisatie	DSB	312		312					312
Voorziening Reorganisatie	DSB	1.914		1.914		406	1.126		382
Voorzieningpersoneel ODH	DSB	-		-	1.057				1.057
Voorziening WAO	DSB	1.793		1.793	257	138	1.912		0
Voorziening FPU	DSB	558		558	486	590			454
Voorziening Wachtgeld	DSB	1.476		1.476		414	253		809
		6.053	-	6.053	1.800	1.548	3.291	-	3.014
Programma 13 - Sport									
Voorziening Gebruikersonderhoud sportacc.	OCW	2.068		2.068	3.145	3.916			1.297
Voorziening onderhoud zwembaden	OCW	272		272	724	503			493
Voorziening onderhoud sporthallen	OCW	1.055		1.055	693	686			1.062
Voorziening onderhoud Sportzalen	OCW	207		207	18	74			151
Voorziening Onderhoud Buitensportaccommodaties	OCW	3.106		3.106	3.195	3.054			3.247
VG sportterreinen	OCW	160		160					160
Voorziening Onderhoud Buitensportaccommodaties uitvoering	OCW	410		410	309	222			497
Voorziening Onderhoud ADO stadion	OCW	703		703	396	178			921
		7.981	-	7.981	8.480	8.633	-	-	7.828

Omschrijving voorziening	Dienst	Saldo per 31-12-2011	Her-rubricering	Saldo per 31-12-2011	Dotaties	Bestedingen	Vrijval	Verrekend met Onderhanden Werk	Saldo per 31-12-2012
Programma 15 - Maatschappelijke ondersteuning									
Voorziening Onderhoud Welzijnsaccommodaties	OCW	4.874		4.874	3.500	4.880			3.494
Voorziening Dienstvoertuigen	OCW	108		108			108		-
Voorziening niet-actieven	OCW	803		803		247	7		549
Voorziening FPU/senioren	OCW	260		260	35	168			127
Voorziening WAO/WIA	OCW	2.706		2.706		197	2.509		-
		8.751	-	8.751	3.535	5.492	2.624	-	4.170
Programma 16 - Volksgezondheid en Zorg									
Voorziening Ambulancedienst	OCW	7.562		7.562	495		8.057		-
Voorziening vg onderhoud gebouwen ambulancedienst	OCW	133		133	78	14			197
Voorziening gerechtelijke procedures	OCW	215		215	115				330
Schenking Bevolkingsonderzoek	OCW	91		91					91
Voorziening huisvesting GGD	OCW	600		600		111	489		-
		8.601	-	8.601	688	125	8.546	-	618
Programma 19 - Ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling									
Voorziening FPU/senioren	DSO	268		268	202	281			189
Voorziening Reorganisatie	DSO	7.100		7.100	136	1.514			5.450
Voorziening WIA	DSO	379		379	1	37	343		-
Voorziening Negatieve lopende plannen Meerjaren Programma Grondbe	DSO	89.495		89.495	25.911			36.963	100.547
Voorziening negatieve plannen Harnaschpolder	DSO	6.015		6.015	1.700				4.315
Voorziening Risico's Grondexploitaties	DSO	1.300		1.300	1.300				-
Voorziening Plankaderwijzigingen Grondexploitaties	DSO	14.297		14.297	14.250		47		-
Voorziening Risico's Harnaschpolder	DSO	6.419		6.419	1.700				8.119
		125.273	-	125.273	41.394	1.832	390	36.963	118.620
Programma 22 - Financiën									
Voorziening afwikkeling woningbeheer	Treasury	-		-	300	-	-		300
Voorziening deelneming Aardwarmte	Treasury	2.048		2.048					2.048
Voorziening Gegarandeerde geldleningen	Treasury	12.664		12.664	206		1.222		11.648
Voorziening FPU/senioren	GAD	8		8	1	8			1
		14.720	-	14.720	507	8	1.222	-	13.997
Programma 24 - Interne dienstverlening									
Voorziening Non-actieven	IDC	-		-	42				42
Voorziening FPU/senioren	IDC	141		141	20	97	22		42
Voorziening svg-fonds	IDC	91		91	3				94
Voorziening WIA	IDC	234		234	19	84	169		-
Voorziening Reorganisatie / WW	IDC	1.883		1.883	579	125			2.337
		2.349	-	2.349	663	306	191	-	2.515
Totaal P 1.2.1 Voorzieningen		198.179	-	198.179	929	26.499	18.474	36.963	189.240

Bijlage 2.3 Totaaloverzicht dotaties en onttrekkingen voorzieningen
(bedragen in €1000)

P 1.2.2 Voorzieningen met voeding derden

Omschrijving voorziening	Dienst	Saldo per 31-12-2011	Herrubricering	Saldo per 31-12-2011	Dotaties	Bestedingen	Vrijval	Verrekend met Onderhanden Werk	Saldo per 31-12-2012
Programma 06 - Onderwijs Voorziening subsidies derden	DOB	57 57	-	57 57	111 111	44 44	-	-	124 124
Programma 11 - Leefomgeving Egalisatievoorziening Leges Opbrekvergunningen	DSB	1.195		1.195	344				1.539
Voorziening Ockenburgh	DSB	166		166		128			38
Voorziening Zandsuppletie	DSB	250		250					250
Egalisatievoorziening afvalstoffenheffing	DSB	17.013		17.013	56.382	55.235			18.160
Egalisatievoorziening riolering	DSB	-		-	29.883	29.883			-
Voorziening Graven (incl. Ragay)	DSB	4.140		4.140	2.087	2.532			3.695
		22.764	-	22.764	88.696	87.778	-	-	23.682
Programma 17 - Verkeer Voorziening Parkeren	DSB	505		505	188				693
		505	-	505	188	-	-	-	693
Programma 19 - Ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling Voorziening Eneco Afkoop Claims	DSO	1.516		1.516		1.168			348
Voorziening Bouwleges	DSO	1.146		1.146	16.486	18.904			3.564
		370	-	370	16.486	20.072	-	-	3.216
Programma 22 - Financiën Voorziening Sirtema van Grovestin	Treasury	17		17	-	-			17
		17	-	17	-	-	-	-	17
Totaal P 1.2.2 Voorzieningen met voeding van derden		23.713	-	23.713	105.481	107.894	-	-	21.300
TOTAAL GENERAAL VOORZIENINGEN		221.892	-	221.892	104.552	134.393	18.474	36.963	210.540

Bijlage 3.1 Realisatie investeringen

(bedragen in €1.000)

Naam project	Dienst	Restant 2012	Investerings 2012	Gefinancierd met middelen van:		Financiering gemeente			Resterend krediet
				Gemeente (krediet)	Derden	Uitkomst	Raming	Afwijking	
Programma 02 - College & bestuur									
CIS Bedrijfsvoering ERP +	BSD	2.784	572	572	-		884	312-	2.212
CIS Bedrijfsvoering Intra/HNW/DMS	BSD	1.665	296	296	-		865	569-	1.369
CIS Stelsel	BSD	1.300	360	360	-		400	40-	940
CIS Bedrijfsvoering ERP +	BSD	2.235	67	67	-		735	668-	2.168
CIS Stelsel	BSD	200	187	187	-		-	187	13
		8.184	1.482	1.482	-		2.884	1.402-	6.702
Programma 03 - Dienstverlening en Stadsdelen									
Digitalisering kluis	DPZ	871	-	-	-		339	339-	871
Pinnen aan de Balie	DPZ	61	-	-	-		61	61-	61
Vervanging Piv4all / kernregistratie NP	DPZ	-	-	-	-		-	-	-
Key2BZ	DPZ	3.110	-	-	-		355	355-	3.110
CIS stelsel / Subjecten, incl. KRNP	DPZ	1.900	-	-	-		70	70-	1.900
CMO	DPZ	140	124	124	-		140	16-	16
CIS E-loket/www.denhaag.nl	DPZ	2.805	673	673	-		825	152-	2.132
CIS Zaakgericht werken	DPZ	1.450	-	-	-		300	300-	1.450
		10.337	797	797	-		2.090	1.293-	9.540
Programma 05 - Cultuur									
DMS-programma	BSD	372	-	-	-		372	372-	372
Document managementsysteem (Hummingbird)	BSD	30	-	-	-		30	30-	30
CIS Bedrijfsvoering Intra/HNW/DMS	BSD	1.103	268	268	-		103	165	835
Cultuurforum	OCW	181.100	-	-	-		-	-	181.100
Danstheater Spuiplein	OCW	-	-	-	-		-	-	-
De Broedplaats	OCW	324	324	324	-		324	-	-
Korzo	OCW	-	-	-	-		-	-	-
Theater Pierrot	OCW	89	89	89	-		89	-	-
Vrije academie (grafische werkplaats)	OCW	-	-	-	-		-	-	-
Stelpost herfasering t.b.v. EMU-saldo	OCW	-	-	-	-		-	-	-
Museon	OCW	1.109	251	251	-		141	110	858
		184.127	932	932	-		1.059	127-	183.195

Bijlage 3.1 Realisatie investeringen
(bedragen in €1.000)

Naam project	Dienst	Restant 2012	Investerings 2012	Gefinancierd met middelen van:		Financiering gemeente			Resterend krediet
				Gemeente (krediet)	Derden	Uitkomst	Raming	Afwijking	
Programma 06 - Onderwijs									
Inname- en sorteersysteem	DOB	-	37	37	-	-	-	37	37-
Restyling bibliotheken	DOB	1.660	-	-	-	-	-	-	1.660
Openb. basisonderwijs, onderwijshuisvesting	OCW	15.350	3.311	3.311	-	-	4.106	795-	12.039
Bijzonder basisonderwijs, onderwijshuisvesting	OCW	45.139	10.884	10.884	-	-	8.852	2.032	34.255
Openb. (voortgezet) speciaal onderwijs, onderwijshuisvesting	OCW	501	342	342	-	-	401	59-	159
Bijzonder (voortgezet) speciaal onderwijs, onderwijshuisvesting	OCW	3.380	1.440	1.440	-	-	1.020	420	1.940
Openb. voortgezet onderwijs, onderwijshuisvesting	OCW	7.038	5.438	5.438	-	-	3.112	2.326	1.600
Bijz. voortgezet onderwijs, onderwijshuisvesting	OCW	32.604	13.184	13.184	-	-	8.930	4.254	19.420
Act/ projecten stedelijk onderwijsbeleid	OCW	93.543	4.876	4.876	-	-	5.662	786-	88.667
		199.215	39.512	39.512	-	-	32.083	7.429	159.703
Programma 08 - Werk en inkomen									
Nieuwe release financieel pakket Exact Globe	HGR	-	256	256	-	-	-	256	256-
Aanschaf scan	SZW	-	79	79	-	-	-	79	79-
		-	335	335	-	-	-	335	335-
Programma 10 - Jeugd en gezin									
Speelvoorzieningen	DSB	6.979	1.306	1.306	-	-	3.391	2.085-	5.673
Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG). Havelstraat	OCW	3.500	-	-	-	-	-	-	3.500
Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG). Diamanthorst	OCW	3.500	-	-	-	-	-	-	3.500
		13.979	1.306	1.306	-	-	3.391	2.085-	12.673
Programma 11 - Leefomgeving									
Straatreiniging	DSB	-	-	-	-	-	-	-	-
Recessieplan	DSB	-	-	-	-	-	-	-	-
Vervanging Openbare Verlichting	DSB	948	950	950	-	-	948	2	2-
Bruggen, viaducten en tunnels	DSB	5.104	113	113	-	-	220	107-	4.991
Meerjarenprogramma Kunstwerken	DSB	12.006	1.083	1.083	-	-	1.705	622-	10.923
Onderhoud Utrechtsebaan	DSB	-	-	-	-	-	-	-	-
Boulevard Scheveningen	DSB	500	500	500	-	-	500	-	-
Zeehavens	DSB	5.409	551	551	-	-	559	8-	4.858
Warenmarkten	DSB	199	-	-	-	-	199	199-	199
Haagse Markt	DSB	4.550	-	-	-	-	-	-	4.550
Stadsboederij Gageldijk	DSB	-	-	-	-	-	-	-	-
Openbaar groen	DSB	22	1.117	23	-	-	22	1	1-

Bijlage 3.1 Realisatie investeringen
(bedragen in €1.000)

Naam project	Dienst	Restant 2012	Investerings 2012	Gefinancierd met middelen van:		Financiering gemeente			Resterend krediet
				Gemeente (krediet)	Derden	Uitkomst	Raming	Afwijking	
Afvalverwijdering	DSB	18.453	2.565	2.565	-	2.565	4.813	2.248-	15.888
Riolering	DSB	-	885	885	-	-	-	885	885-
Begraafplaatsen	DSB	436	-	-	-	-	-	-	436
Software IbdH	DSB	-	146	146	-	-	-	146	146-
Programma 13 - Sport		47.627	7.910	6.816	1.094	6.816	8.966	2.150-	40.811
Leidschenveen/Ypenburg	OCW	12.868	12.696	12.696	-	-	12.696	-	172
Sporthal Leidschenveen	OCW	417	11	11	-	-	11	406-	406
Sporthal Piet Vink	OCW	75	10	10	-	-	10	65-	65
Beachstadion	OCW	-	-	-	-	-	-	-	-
Bestedingsimpuls sportaccommodaties recessiemaatregel	OCW	-	-	-	-	-	-	-	-
BUSP OCW	OCW	2	-	-	-	-	2	2-	2
Sportkwadrant Zuiderpark	OCW	43.027	58	58	-	-	1.927	1.869-	42.969
Sportpark de Dijken	OCW	78	60	60	-	-	78	18-	18
Sportcomplex Aagje Dekenlaan	OCW	2.429	708	708	-	-	1.279	571-	1.721
Sportcomplexen Zuidwest	OCW	26-	-	-	-	-	26-	26	26-
Apparmentsrecht C Forepark	OCW	3.300	3.300	3.300	-	-	3.300	-	-
Stelpost herfasering t.b.v. EMU-saldo	OCW	-	-	-	-	-	-	-	-
Programma 14 - Media/ICT in de stad, monumenten en archeologie		62.170	16.843	16.843	-	16.843	19.748	2.905-	45.327
Archeologie	DSB	-	68	68	-	-	-	68	68-
Programma 15 - Maatschappelijke ondersteuning		-	68	68	-	68	-	68	68-
Buitenschoolse opvang	OCW	15.956	1.546	1.546	-	-	5.113	3.567-	14.410
Welzijnsdeel b.c. 4.03 KW Morgenstond	OCW	2.250	-	-	-	-	100	100-	2.250
Carré (MFC Escampade)	OCW	-	-	-	-	-	-	-	-
Den Haag onder Dak	OCW	-	-	-	-	-	-	-	-
Escampade	OCW	-	-	-	-	-	-	-	-
Het Anker	OCW	1.200	-	-	-	-	-	-	1.200
Jongerencentrum Leidschenveen Kavel K	OCW	680	72	72	-	-	150	78-	608
jongerenwerk	OCW	500	-	-	-	-	-	-	500
Leerlingbouwplaats Mijtenstraat	OCW	-	-	-	-	-	-	-	-
Pand Kesslerstichting	OCW	5.769	4.541	4.541	-	-	5.769	1.228-	1.228
Sportzalen bij scholen	OCW	1.500	-	-	-	-	750	750-	1.500
Hondiusstraat	OCW	-	-	-	-	-	-	-	-

Bijlage 3.1 Realisatie investeringen
(bedragen in €1.000)

Naam project	Dienst	Restant 2012	Investerings 2012	Gefinancierd met middelen van:		Financiering gemeente			Resterend krediet
				Gemeente (krediet)	Derden	Uitkomst	Raming	Afwijking	
Stelpost herfasering t.b.v. EMU-saldo Westhovenplein (MFC Moerwijk)	OCW OCW	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -
Programma 16 - Volksgezondheid en Zorg		27.855	6.159	6.159	-	11.882	5.723-	21.696	
Ambulancedienst	OCW	2.361	216	216	-	375	159-	2.145	
Rontgenapparaat GGD	OCW	122	106	106	-	122	16-	16	
		2.483	322	322	-	497	175-	2.161	
Programma 17 - Verkeer									
Agglonet	DSB	-	-	-	-	-	-	-	-
Attractieve Haagse binnenstad	DSB	7.619	-	-	-	-	-	7.619	
Boulevard Scheveningen	DSB	10.097	4.280	7.652	3.372-	8.238	586-	2.445	
Haags Startstation Erasmuslijn (HSE)	DSB	20.250	-	-	-	-	-	20.250	
Herinrichting Callandstraat	DSB	-	-	-	-	-	-	-	
Herinrichting De Kern Gezond	DSB	1.869	246	246	-	578	332-	1.623	
Hubertustunnel	DSB	3.500	582	582	-	1.400	818-	2.918	
Kruispunt de Put	DSB	98	17	17	-	98	81-	81	
Meerjarenplan Fiets	DSB	16.007	780	780	-	1.966	1.186-	15.227	
Meerjarenplan Fiets 2011-2014	DSB	6.931	5.471	1.888	3.583	3.473	1.585-	5.043	
Netwerk Randstadrail	DSB	17.550	922	-	922	-	-	17.550	
OV Binckhorstunnel	DSB	-	-	-	-	-	-	-	
Overige projecten	DSB	892	48	48	-	178	130-	844	
Randstadrail	DSB	-	-	-	-	-	-	-	
Toegankelijkheid OV	DSB	1.757	6.986	157	6.829	650	493-	1.600	
Trekvlottracé (Rotterdamsebaan)	DSB	61.250	-	-	-	-	-	61.250	
Verkeer en milieunormering	DSB	38.369	300	300	-	500	200-	38.069	
Verkeerscirculatieplan (VCP)	DSB	31.358	2.753	2.502	251	10.886	8.384-	28.856	
Verkeersplan	DSB	8.420	-	-	-	-	-	8.420	
Verkeersregeling	DSB	-	-	-	-	-	-	-	
Verkeersveiligheidsplan	DSB	2.944	444	444	-	1.144	700-	2.500	
Recessieplan	DSB	-	-	-	-	-	-	-	
Verkeersregeling	DSB	1.400	-	-	-	425	425-	1.400	
Meerjarenplan Fiets	DSB	211	-	-	-	-	-	211	
Parkeren op straat	DSB	11.500	3.993	3.993	-	7.100	3.107-	7.507	
Parkeergarages	DSB	2.300	219	219	-	2.300	2.081-	2.081	
		244.322	27.041	18.828	8.213	38.936	20.108-	225.494	

Bijlage 3.1 Realisatie investeringen
(bedragen in €1.000)

Naam project	Dienst	Restant 2012	Investerings 2012	Gefinancierd met middelen van:		Financiering gemeente			Resterend krediet
				Gemeente (krediet)	Derden	Uitkomst	Raming	Afwijking	
Programma 19 - Ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling									
CIS Stelsel	DSO	2.840	-	-	-	-	200	200-	2.840
Strategische aankopen	DSO	-	19.312	19.312	-	-	-	19.312	19.312-
Verbetering Spuiplein (rv173/1999)	DSO	-	101	101	-	-	-	101	101-
Beatrixkwartier openbare ruimte (rv285/2002)	DSO	-	972	972	-	-	-	972	972-
		2.840	20.385	20.385	-	-	200	20.185	17.545-
Programma 20 - Milieu & Duurzaamheid									
Milieu-educatie	DSB	-	-	-	-	-	-	-	-
Luchtkwaliteit	DSB	8.530	2.916	-	2.916	-	1.530	1.530-	8.530
		8.530	2.916	-	2.916	-	1.530	1.530-	8.530
Programma 22 - Financiën									
nieuw belastingstroom	DPZ	2.150	-	-	-	-	288	288-	2.150
nieuw belastingstroom	DPZ	2.150	-	-	-	-	288	288-	2.150
		4.300	-	-	-	-	575	575-	4.300
Programma 24 - Interne dienstverlening									
8e SDK Leidschenveen	IDC	673	-	-	-	-	673	673-	673
Diverse investeringen FAD	IDC	44	45	45	-	-	44	1	1-
Investerings CO2 neutraal	IDC	1.069	477	477	-	-	696	219-	592
Leyweg, afbouw (IDC)	IDC	2.816	419	419	-	-	2.816	2.397-	2.397
ICT project bekabeling Spui	IDC	215	-	-	-	-	215	215-	215
ICT project bekabeling Laak	IDC	-	9	9	-	-	-	9	9-
Vervangingen/revisies installaties Spui	IDC	3.600	886	886	-	-	900	14-	2.714
Vervangingen/revisies installaties SDK Segbroek	IDC	175	-	-	-	-	175	175-	175
Vervangingen/revisies installaties SDK Scheveningen	IDC	178	-	-	-	-	178	178-	178
Vervangingen/revisies installaties SDK Loosduinen	IDC	115	-	-	-	-	115	115-	115
Diverse investeringen installaties	IDC	4.822	1.675	1.675	-	-	1.250	425	3.147
CIS Stelsel	IDC	400	-	-	-	-	-	-	400
CIS Bedrijfsvoering ERP +	IDC	45	-	-	-	-	45	45-	45
CIS Zaakgericht werken	IDC	140	-	-	-	-	-	-	140
Oracle payroll (rendabel)	IDC	750	-	-	-	-	-	-	750
SDK Haagse Hout	IDC	28	-	-	-	-	28	28-	28
Extra krediet Leyweg	IDC	3.454	1.316	1.316	-	-	3.454	2.138-	2.138
Vervangen binnenzonwering	IDC	595	69	69	-	-	53	16	526
Vloerafwerking stadhuis en garage	IDC	202	80	80	-	-	202	122-	122
Vloerafwijkingen stadhuis en garage	IDC	961	-	-	-	-	321	321-	961

Bijlage 3.1 Realisatie investeringen
(bedragen in €1.000)

Naam project	Dienst	Restant 2012	Investerings 2012	Gefinancierd met middelen van:		Financiering gemeente			Resterend krediet
				Gemeente (krediet)	Derden	Uitkomst	Raming	Afwijking	
Aanleg Wifi	IDC	-	76	76	-	76	-	76	76-
Aanschaf netwerkapp. Infrabeheer	IDC	-	250	250	-	250	-	250	250-
Aanschaf nieuwe storage	IDC	-	143	143	-	143	-	143	143-
Aanschaf servers Blade-enclosure	IDC	-	82	82	-	82	-	82	82-
Aanschaf storage SUN-omgeving	IDC	-	86	86	-	86	-	86	86-
Cisco catalyst	IDC	-	65	65	-	65	-	65	65-
Indoordekking	IDC	-	61	61	-	61	-	61	61-
Uitbreiding/upgrade bestaande storage	IDC	-	131	131	-	131	-	131	131-
Ziggo-lijnen CJG's	IDC	-	69	69	-	69	-	69	69-
Ziggo-lijnen DOB	IDC	-	52	52	-	52	-	52	52-
Investerings CO2 neutraal	IDC	641	-	-	-	-	100	100-	641
Bordes Groenmarkt	IDC	275	126	126	-	126	275	149-	149
		21.198	6.117	6.117	6.117	6.117	11.540	5.423-	15.081
Eindtotaal		837.167	132.125	119.902	12.223	119.902	135.381	15.479-	717.265

Bijlage 3.2 Specificatie materiële vaste activa en kapitaallasten & Financiële vaste activa
(bedragen in €1000)

Balanspost	Omschrijving balanspost	Boekwaarde 1-1-2012	Investerings (bruto)	Overboeken gereed gekomen activa	Bijdragen van derden	Desinvesteringen	Afwaarderingen	Afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2012	Toege-rekende rente	
Materiële vaste activa met economisch nut											
1.2.1.1	Gronden en terreinen (niet in erfpacht uitgegeven)	189.582	5.154	9.365	0	0	6.166	2.927	1.599	193.409	7.678
1.2.1.2	Gronden en terreinen welke in erfpacht zijn uitgegeven	109.749	8.265	0	0	0	2.640	0	0	115.374	4.477
1.2.2	Woonruimten	5.339	213	0	0	0	376	0	263	4.913	214
1.2.3	Bedrijfsgebouwen	749.141	7.663	58.533	0	0	5.032	9.615	32.709	767.981	29.932
1.2.4	Grond- weg en waterbouwkundige werken	20.848	551	806	0	0	0	0	2.316	19.889	834
1.2.5	Vervoermiddelen	1.113	0	841	0	0	0	0	464	1.490	48
1.2.6	Machines apparaten en installaties	68.430	7.028	10.749	0	0	0	0	9.098	77.109	2.739
1.2.9.1	Overige materiële vaste activa	30.408	3.712	1.515	0	0	129	0	6.990	28.516	1.303
1.2.9.2	Materiële vaste activa in uitvoering	68.420	68.188	-81.809	959	0	0	0	0	53.840	2.647
Totaal		1.243.030	100.774	0	959	14.343	12.542	53.439	1.262.521	49.872	
Materiële vaste activa met maatschappelijk nut											
1.2.1.1	Gronden en terreinen (niet in erfpacht uitgegeven)	2.133	0	0	0	0	0	0	0	2.133	85
1.2.1.2	Gronden en terreinen welke in erfpacht zijn uitgegeven	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.2.2	Woonruimten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.2.3	Bedrijfsgebouwen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.2.4	Grond- weg en waterbouwkundige werken	68.049	29.216	15	12.223	0	0	0	12.016	73.041	2.722
1.2.5	Vervoermiddelen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.2.6	Machines apparaten en installaties	1.315	67	0	0	0	0	0	1.315	67	53
1.2.9.1	Overige materiële vaste activa	12.313	2.039	2.727	0	0	0	0	2.009	15.070	493
1.2.9.2	Materiële vaste activa in uitvoering	2.783	29	-2.742	0	0	0	0	0	70	111
Totaal		86.593	31.351	0	12.223	0	0	15.340	90.381	3.464	

Investerings in materiële vaste activa met maatschappelijk nut kunnen in principe alleen voorkomen bij balanspost 1.2.4. "Grond- weg en waterbouwkundige werken" en bij balanspost 1.2.9.2 "Materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering". Indien wordt afgeweken van deze balansposten dient dit toegelicht te worden.

Financiële vaste activa

Balans-post	Omschrijving balanspost	Boekwaarde 1-1-2012	Verstrekking (lening)	Aflossing (lening)	Afwaardering (lening)	Boekwaarde 31-12-2012	Rente opbrengsten
1.3.1.1	Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	85.850	647			86.497	3.434
1.3.1.2	Kapitaalverstrekking aan gemeenschappelijke regelingen					0	
1.3.1.3	Kapitaalverstrekking aan overige verbonden partijen	10				10	
1.3.2.1	Leningen aan woningbouwcorporaties					0	
1.3.2.2	Leningen aan deelnemingen	231.976	660	2.589		230.047	3.688
1.3.2.3	Leningen aan overige verbonden partijen	112.398	10.000	9.375		113.023	2.982
1.3.3.1	Overige langlopende leningen aan derden	121.588	13.792	21.931		113.449	480
	vz oninbaarheid	-31.187	-1.193	-11.620		-20.760	
1.3.3.2	Overige uitzettingen met looptijd > 1 jaar	336.432		64.304		272.128	22.978
	Totaal	857.067	23.906	86.579	0	794.394	33.562

Departement		Nummer		Specifieke uitkering		Juridische grondslag		Ontvanger		SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2012 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking ssa														
										I N D I C A T O R E N														
V&J	A1	Verzameluitkering Veiligheid & Justitie	Regeling verzameluitkering	Gemeenten	Besteding (jaar T) (en eventueel besteding van voorgaande jaren voor zover nog niet eerder verantwoord)	Aard controle R Indicatornummer: A1 / 01		€ 58.315																
OCW	D1	Regionale meld- en coördinatiecentra voortijdig schoolverlaten	Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten	Gemeenten	Besteding (Jaar T)	Aard controle R Indicatornummer: D1 / 01		€ 2.425.393		Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	Aard controle R Indicatornummer: D1 / 02		€ 2.728.031											
OCW	D4	Regeling brede scholen 2009	Regeling stimulering aanpassing huisvesting brede scholen	Gemeenten	Hieronder per regel één registratienummer vaststellingsbeschikking (OND/ODB-xxxxx) van het betreffende project invullen en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie.	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D4 / 01		€ 0		Correctie in de besteding 2011 in verband met een hogere/lagere vaststelling van een in de besteding 2011 opgenomen voorlopige toekenning.	Aard controle R Indicatornummer: D4 / 02		€ 2.728.031		Toelichting op niet afgeronde projecten	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D4 / 03								
OCW	D5	Regeling verbetering binnenklimaat primair onderwijs 2009	Regeling verbetering binnenklimaat primair onderwijs 2009	Gemeenten	Correctie in de besteding 2011 ten laste van rijksmiddelen in verband met een hogere/lagere vaststelling van een in de besteding 2011 opgenomen voorlopige toekenning.	Aard controle R Indicatornummer: D5 / 01		-€ 998.004		Bij een lagere vaststelling een negatief bedrag opnemen, bij een hogere vaststelling een positief bedrag opnemen.	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D5 / 02		n.v.t.		Toelichting per brinnummer welke activiteit(en) niet zijn afgerond en daarbij het bijbehorende bedrag exclusief 40% cofinanciering noemen.		Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D5 / 03							
OCW	D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2014 (OAB)		Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 01		€ 19.010.896		Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 02		€ 12.755.550		Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 03		Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)		Aard controle nvt Indicatornummer: D9 / 04		€ 6.655.103		
I&M	E6_2010	Bodemsanering (excl. Bedrijvenregeling) 2005-2009_Hernieuwde uitvraag 2010	Wet bodembescherming (Wbb), Besluit financiële bepalingen bodemsanering en Regeling financiële bepalingen bodemsanering	Provincies en gemeenten	Besteding 2010 uit Wbb	Aard controle R Indicator: E6_2010 / 01		€ 19.206		Besteding 2010 uit FES	Aard controle R Indicator: E6_2010 / 02		€ 0		Bestedingen (Wbb) van vóór 2010, waarvan de uitgave in of na 2010 plaatsvindt	Aard controle R Indicator: E6_2010 / 03		€ 29.642		Uitgaven (Wbb) van vóór 2010, waarvan besteding in 2010 plaatsvindt	Aard controle R Indicator: E6_2010 / 04		€ 0	
					Eindverantwoording Ja/Nee	Aard controle n.v.t. Indicator: E6_2010 / 07		Nee		Aantal saneringen (in te vullen zodra de prestaties behaald zijn)	Aard controle D1 Indicator: E6_2010 / 08		€ 0		In verband met de overgang naar het baten-lastenstelsel	Aard controle D1 Indicator: E6_2010 / 09		€ 0		Aantal m2 gesaneerd oppervlakte (inclusief SEB) (in te vullen zodra de prestaties behaald zijn)	Aard controle D1 Indicator: E6_2010 / 10		€ 0	
						Aard controle n.v.t. Indicator: E6_2010 / 07		Nee		Aantal bodemonderzoeken (in te vullen zodra de prestaties behaald zijn)	Aard controle D1 Indicator: E6_2010 / 08		€ 0		In verband met de overgang naar het baten-lastenstelsel	Aard controle D1 Indicator: E6_2010 / 09		€ 0		Aantal m3 gesaneerde grond (inclusief SEB) (in te vullen zodra de prestaties behaald zijn)	Aard controle D1 Indicator: E6_2010 / 11		€ 0	
						Aard controle n.v.t. Indicator: E6_2010 / 07		Nee		Aantal m3 gesaneerd grondwater (inclusief SEB) (in te vullen zodra de prestaties behaald zijn)	Aard controle D1 Indicator: E6_2010 / 08		€ 0		In verband met de overgang naar het baten-lastenstelsel	Aard controle D1 Indicator: E6_2010 / 09		€ 0		Aantal m3 gesaneerd grondwater (inclusief SEB) (in te vullen zodra de prestaties behaald zijn)	Aard controle D1 Indicator: E6_2010 / 11		€ 0	

I&M	E11B	Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) SiSa tussen medeoverheden Provinciale beschikking en/of verordening Gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr) (SiSa tussen medeoverheden)	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E11B / 01</i>	Besteding (Jaar T) ten laste van provinciale middelen <i>Aard controle R Indicatornummer: E11B / 02</i>	Besteding (jaar T) ten laste van eigen middelen <i>Aard controle R Indicatornummer: E11B / 03</i>	Besteding (jaar T) ten laste van bijdragen door derden = contractpartners (niet rijk, provincie of gemeente) <i>Aard controle R Indicatornummer: E11B / 04</i>	Besteding (jaar T) ten laste van rentebaten gemeente op door provincie verstrekte bijdrage NSL <i>Aard controle R Indicatornummer: E11B / 05</i>	Eindverantwoording Ja/Nee <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E11B / 06</i>
			1 PZH-2010-163837080	€ 2.872.789	€ 8.497.525	€ 0	€ 42.925	Nee
			Teruggestort/verrekend in (jaar T) in verband met niet uitgevoerde maatregelen <i>Aard controle R Indicatornummer: E11B / 07</i>	Toelichting teruggestort/verrekend <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E11B / 08</i>				
			0					
I&M	E12	Nieuwe Sleutel Projecten (NSP) Wet Ruimtelijke Ordening Besluit Ruimtelijke Ordening Gemeenten	Besteding (Jaar T) exclusief bestedingen uit baten exploitatie <i>Aard controle R Indicatornummer: E12 / 01</i>	Eindverantwoording Ja/Nee <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E12 / 02</i>	Cumulatieve bestedingen tot en met (jaar T) exclusief bestedingen uit baten exploitatie Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie. <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E12 / 03</i>	Berekende bate boven drempelwaarde ten behoeve van benefit sharing <u>Alleen in te vullen na afloop project</u> <i>Aard controle R Indicatornummer: E12 / 04</i>	Aantal gerealiseerde projecten afpraak <u>Alleen in te vullen na afloop project</u> <i>Aard controle R Indicatornummer: E12 / 05</i>	Aantal gerealiseerde projecten realisatie <u>Alleen in te vullen na afloop project</u> <i>Aard controle R Indicatornummer: E12 / 06</i>
			€ 1.660.338	Nee	€ 47.446.459			
I&M	E12_2010	Nieuwe Sleutel Projecten (NSP)_Hernieuwde uitvraag 2010 Wet Ruimtelijke Ordening Besluit Ruimtelijke Ordening Gemeenten	Besteding 2010 ten laste van rijksmiddelen exclusief bestedingen uit baten exploitatie <i>Aard controle R Indicator: E12_2010 / 01</i>	Berekende bate boven drempelwaarde ten behoeve van benefit sharing <u>Alleen in te vullen na afloop project</u> <i>Aard controle R Indicator: E12_2010 / 02</i>	Aantal gerealiseerde projecten afpraak <u>Alleen in te vullen na afloop project</u> <i>Aard controle R Indicator: E12_2010 / 03</i>	Aantal gerealiseerde projecten realisatie <u>Alleen in te vullen na afloop project</u> <i>Aard controle R Indicator: E12_2010 / 04</i>	Eindverantwoording Ja/Nee <i>Aard controle n.v.t. Indicator: E12_2010 / 05</i>	
			€ 0				Nee	
			Bestedingen van vóór 2010, waarvan de uitgave in of na 2010 plaatsvindt In verband met de overgang naar het baten-lastenstelsel <i>Aard controle R Indicator: E12_2010 / 06</i>	Uitgaven van vóór 2010, waarvan besteding in 2010 plaatsvindt In verband met de overgang naar het baten-lastenstelsel <i>Aard controle R Indicator: E12_2010 / 07</i>				
			€ 0	€ 0				
EL&I	F3	Verzameluitkering EL&I Regeling verzameluitkering Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Besteding (jaar T) (en eventueel besteding van voorgaande jaren voor zover nog niet eerder verantwoord) <i>Aard controle R Indicatornummer: F3 / 01</i>					
SZW	G1C-1	Wet sociale werkvoorziening (Wsw) Gemeentedeel 2012 Wet sociale werkvoorziening (Wsw) Gemeenten verantwoorden hier alleen het gemeentelijk deel indien er in (jaar T) enkele of alle inwoners werkzaam zijn bij een Openbaar lichaam o.g.v. de Wgr.	€ 325.000 Het totaal aantal geïndiceerde inwoners per gemeente dat een dienstbetrekking heeft of op de wachtlijst staat en beschikbaar is om een dienstbetrekking als bedoeld in artikel 2, eerste lid, of artikel 7 van de wet te aanvaarden op 31 december (jaar T); exclusief deel openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicatornummer: G1C-1 / 01</i>	Het totaal aantal inwoners dat is uitgestroomd uit het werknemersbestand in (jaar T), uitgedrukt in arbeidsjaren; exclusief deel openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicatornummer: G1C-1 / 02</i>				
			2.510,25	119,89				
SZW	G1C-2	Wet sociale werkvoorziening (Wsw) Wet sociale werkvoorziening (Wsw) Alle gemeenten verantwoorden hier het totaal (jaar T-1). (Dus: deel Openbaar lichaam uit SiSa (jaar T-1) regeling G1B + deel gemeente uit (jaar T-1) regeling G1C-1)	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T-1) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G1C-2 / 01</i>	Het totaal aantal geïndiceerde inwoners per gemeente dat een dienstbetrekking heeft of op de wachtlijst staat en beschikbaar is om een dienstbetrekking als bedoeld in artikel 2, eerste lid, of artikel 7 van de wet te aanvaarden op 31 december (T-1); inclusief deel openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicatornummer: G1C-2 / 02</i>	Het totaal aantal inwoners dat is uitgestroomd uit het werknemersbestand in (jaar T-1), uitgedrukt in arbeidsjaren; inclusief deel openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicatornummer: G1C-2 / 03</i>	Het totaal aantal gerealiseerde arbeidsplaatsen voor geïndiceerde inwoners in (T-1), uitgedrukt in arbeidsjaren; inclusief deel openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicatornummer: G1C-2 / 04</i>	Het totaal aantal gerealiseerde begeleid werkenplekken voor geïndiceerde inwoners in (jaar T-1), uitgedrukt in arbeidsjaren; inclusief deel openbaar lichaam <i>Aard controle R Indicatornummer: G1C-2 / 05</i>	
			1 0518 ('s-Gravenhage)	2.722,50	148,70	2.078,06	88,48	
SZW	G2	I Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 WWB I.1 WWB: algemene bijstand Gemeenten verantwoorden hier het totaal (jaar T) indien zij de uitvoering in (jaar T) helemaal niet hebben uitbesteed aan een Openbaar lichaam o.g.v. Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 01</i>	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 02</i>				
			€ 298.377,841	€ 10.554.606				

		I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) Gemeenten verantwoorden hier het totaal (jaar T) indien zij de uitvoering in (jaar T) helemaal niet hebben uitbesteed aan een Openbaar lichaam o.g.v. Wgr.	Besteding (jaar T) IOAW Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 03	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 04				
		I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) Gemeenten verantwoorden hier het totaal (jaar T) indien zij de uitvoering in (jaar T) helemaal niet hebben uitbesteed aan een Openbaar lichaam o.g.v. Wgr.	Besteding (jaar T) IOAZ Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 05	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 06				
		I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) Gemeenten verantwoorden hier het totaal (jaar T) indien zij de uitvoering in (jaar T) helemaal niet hebben uitbesteed aan een Openbaar lichaam o.g.v. Wgr.	Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 07	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 08				
		I.5 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK) Gemeenten verantwoorden hier het totaal (jaar T) indien zij de uitvoering in (jaar T) helemaal niet hebben uitbesteed aan een Openbaar lichaam o.g.v. Wgr.	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 09					
			€ 4.803.705	€ 19.975				
			€ 1.087.178	€ 2.922				
			€ 315.893	€ 0				
			€ 297.718					
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004 Gemeenten verantwoorden hier het totaal (jaar T) indien zij de uitvoering in (jaar T) helemaal niet hebben uitbesteed aan een Openbaar lichaam o.g.v. Wgr.	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	Besteding (jaar T) kapitaalverstreking (exclusief Bob) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 02	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 03	Baten (jaar T) kapitaalverstreking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 04	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 05	Besteding (jaar T) Bob Aard controle R Indicatornummer: G3 / 06
			€ 1.297.287	€ 847.585	€ 245.579	€ 237.955	€ 232.050	€ 0
			€ 0	€ 0				
SZW	G5	Wet participatiebudget (WPB) Wet participatiebudget (WPB) Gemeenten verantwoorden hier het totaal (jaar T) indien zij de uitvoering in (jaar T) helemaal niet hebben uitbesteed aan een Openbaar lichaam o.g.v. Wgr.	Besteding (jaar T) participatiebudget Aard controle R Indicatornummer: G5 / 01	Waarvan besteding (jaar T) van educatie bij roc's Aard controle R Indicatornummer: G5 / 02	Baten (jaar T) (niet-Rijk) participatiebudget Aard controle R Indicatornummer: G5 / 03	Waarvan baten (jaar T) van educatie bij roc's Aard controle R Indicatornummer: G5 / 04	Besteding (jaar T) Regelluw Dit onderdeel is van toepassing voor gemeenten die in (jaar T-1) duurzame plaatsingen van inactieven naar werk hebben gerealiseerd en verantwoord aan het Rijk. Aard controle R Indicatornummer: G5 / 05	
			€ 76.855.630	€ 4.741.462	€ 0	€ 0		
			Het aantal door de gemeente in (jaar T) ingekochte trajecten basisvaardigheden	Het aantal door volwassen inwoners van de gemeente in (jaar T) behaalde NT2-certificaten, dat niet meetelt bij de output-verdeelmaatstaven uit de verdeelsleutel van Onze Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel.				
			1583	24				
SZW	G7	Verzameluitkering SZW Regeling verzameluitkering Gemeenten (en eventueel besteding van voorgaande jaren voor zover nog niet eerder verantwoord)	Besteding (jaar T) Aard controle R Indicatornummer: G7 / 01					
			€ 450.000					
VWS	H1	Ministeriële regeling heroïnebehandeling Regeling heroïnebehandeling Gemeenten	Gerealiseerde behandelplaatsen (jaar T) Afspraak Aard controle D1 Indicatornummer: H1 / 01	Gerealiseerde behandelplaatsen (jaar T) Realisatie Aard controle D1 Indicatornummer: H1 / 02	Besteding (jaar T) Aard controle R Indicatornummer: H1 / 03			
			75	75	€ 1.112.862			

VWS	H3	Seksualiteitscoördinatie en hulpverlening + aanvullende curatieve SOA bestrijding Subsidieregeling publieke gezondheid Gemeenten	Aantal consulten (jaar T) seksualiteitshulpverlening in het verzorgingsgebied. <i>Aard controle D1</i> <i>Indicatornummer: H3 / 01</i>	Aantal gevonden SOA's (jaar T) in het verzorgingsgebied <i>Aard controle D1</i> <i>Indicatornummer: H3 / 02</i>	Aantal SOA- onderzoeken (jaar T) in het verzorgingsgebied <i>Aard controle D1</i> <i>Indicatornummer: H3 / 03</i>		
			1.803	1.773	10.675		
VWS	H10_2010	Brede doeluitkering Centra voor Jeugd en Gezin (BDU CJG)_Hernieuwde uitvraag 2008 tot en met 2011 Tijdelijke regeling CJG Gemeenten	Besteding 2008 aan jeugdgezondheidszorg, maatschappelijke ondersteuning jeugd, afstemming jeugd en gezin en het realiseren van centra voor jeugd en gezin. <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: H10_2010 / 01</i>	Besteding 2009 aan jeugdgezondheidszorg, maatschappelijke ondersteuning jeugd, afstemming jeugd en gezin en het realiseren van centra voor jeugd en gezin. <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: H10_2010 / 02</i>	Besteding 2010 aan jeugdgezondheidszorg, maatschappelijke ondersteuning jeugd, afstemming jeugd en gezin en het realiseren van centra voor jeugd en gezin. <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: H10_2010 / 03</i>	Besteding 2011 aan jeugdgezondheidszorg, maatschappelijke ondersteuning jeugd, afstemming jeugd en gezin en het realiseren van centra voor jeugd en gezin. <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: H10_2010 / 04</i>	Is er ten minste één centrum voor jeugd en gezin in uw gemeente gerealiseerd in de periode 2008 tot en met 2011? Ja/Nee <i>Aard controle D1</i> <i>Indicatornummer: H10_2010 / 05</i>
			€ 5.744.430	€ 10.367.036	€ 12.936.605	€ 15.597.137	Ja

Bijlage 4.2 Overlopende activa Europese en Nederlandse overheidslichamen (art. 40a). Nog te ontvangen (voorschot)bedragen en vooruitbetaalde bedragen (bedragen in € 1.000)

Product	Dienst	Omschrijving regeling	Ontvangen van	Saldo per 31-12-2011	Her-rubricering	Resultaats bestemming 2011	Saldo per 31-12-2011	Te ontvangen voorschotbedragen ontstaan door voorfinanciering	Vooruitbetaalde bedragen t.l.v. volgende begrotingsjaren (art)	Ontvangen (voorschot) bedragen	Vrijgevallen bedragen	Saldo per 31-12-2012
8 - Werk en Inkomens												
Diversen	HGR	ESF		366			366	172				538
623.1.01	SZAW	ESF 2009	Europa	750			750			136		614
623.1.01	SZAW	ESF 2010	Europa	2.276			2.276			111		2.165
623.1.01	SZAW	ESF 2011	Europa	817			817					817
623.1.01	SZAW	ESF 2012	Europa	-			-	676				676
				4.209			4.209	848		247		4.810
10 - Jeugd en gezin												
630.7.01	OCW	RAS Haaglanden 2010	Rijk	309			309			309		-
630.7.01	OCW	RAS Haaglanden 2011	Rijk	150			150			150		-
630.7.01	OCW	RAS Haaglanden 2012	Rijk	-			-	254				254
715.0.01	OCW	reg. Bereik van moeilijk bereikbare groepen door het CJG	Rijk	-			-	3				3
				459			459	257		459		257
11 - Leefomgeving												
560.1.01	DSB	Verbetering Natuurkwaliteit Westbroekpark	Provincie	6			6			744		-
560.1.01	DSB	Subsidieverordening Groen Haaglanden 2010	Haaglanden, Groen	-			-			63		63
211.1.01	DSB	Projectsubsidie voor aanmeetevoorzieningen	Provincie Zuid Hol	-			-	5				5
				6			6	-		750		68
13 - Sport												
530.2.01	OCW	REG. GLI NISB	Rijk	-			-	16				16
				-			-	16				16
12 - Economie												
310.4.01	DSO	Doelstelling 2 Europese middelen	Europa	1.656			1.656			1.656		-
				1.656			1.656	-		1.656		-
15 - Maatschappelijke ondersteuning												
630.1.01	OCW	Reg. Kansen voor West Ryaal Maniahoewe	Rijk	-			-			78		78
				-			-	-		78		78
16 - Volksgezondheid en Zorg												
714.0.01	OCW	Reg. seksuele gezondheid allochtonen (SGA)	Rijk	14			14			14		-
714.0.01	OCW	Reg. hepatitis B	Rijk	17			17			2		15
714.0.01	OCW	Reg. stroomlijnen zorgketen overgewicht (CZ & Azivo)	Overige	13			13			10		-
				44			44	-		12		15
17 - Verkeer												
210.2.02	DSB	Investeringsprogramma Verkeer en Vervoer	Haaglanden	5.923			5.923			8.086	930	1.322
210.2.02	DSB	Investeringsprogramma Verkeer en Vervoer	Haaglanden	4.955			4.955			7.907	130	3.878
210.2.02	DSB	FES subsidie	Rijk	3.371			3.371			3.371		-
210.2.02	DSB	Subsidiering, fietsprojecten Zuid Holland	Provincie Zuid Hol	-			-			60		-
210.2.02	DSB	Subsidiering, fietsprojecten Zuid Holland	Provincie Zuid Hol	-			-			20	16	4
210.2.02	DSB	Investeringsprogramma Verkeer en Vervoer	Haaglanden, verkeer	-			-			251		125
				14.249			14.249	-		16.195	1.060	5.529
Totaal overlopende activa Europese en Nederlandse overheidslichamen												
				20.623			20.623	1.121		19.319	1.060	10.573

Bijlage 4.2. Overlopende passiva Europese en Nederlandse overheidsschulden (art.49 b). Ontvangsten (voorschot)bedragen (bedragen in € 1.000)

Product	Dienst	Omschrijving reëlinz	Ontvangsten	Saldo per 31-12-2011	Her-rubricering	Resultaats benoemning 2011	Saldo per 31-12-2011	Toevoegingen (ontvangsten voorschot-bedragen)	Uitgaven div publiekrechtelijke middelen	Terugbetaling aan rijk	VRIVAL		Saldo per 31-12-2012
											Interne verschuivingen	Vrijgevallen bedragen tov exploitatie	
3 - Dienstverlening en Studietoelagen													
210.7.01	DPZ	Subsidie Stadsgevest Haaglanden fietsdepot	Haaglanden	328			328	540	522			346	-
				328			328	540	522			346	-
4 - Openbare orde en Veiligheid													
140.1.01	BSD	Nazorg, ex. gedetineerden	Rijk	115			115	57					58
140.1.01	BSD	Regie Donkere Dagen	Rijk	100			100	125	100				125
140.1.01	BSD	Pilot Track and Trace Den Haag	Rijk	66			66						66
140.1.01	BSD	Collectieve Winkeldozegging Haagse Binnenstad	Rijk					22					22
				281			281	90	100				271
6 - Onderwijs													
310.0.01	DOB	Subsidierregeling aansluiting digitale bibliotheek	Rijk	75			75					75	-
480.2.01	OCW	Reg. Meld en coörd functie (RMC)	Rijk	2.728			2.728	1.536	2.425				1.839
480.2.01	OCW	Reg. onderwijsassistenten OKP-wet	Rijk	6.654			6.654	37.091	35.494				8.251
480.6.01	OCW	Reg. Verb. Binnenmilieu Onderwijsinvesting	Rijk						826				826
480.6.01	OCW	Reg. Huisvesting brede Scholen	Rijk						69				69
				9.457			9.457	38.627	37.024			75	10.985
7 - Integratie en Kwaliteitskwaliteit													
002.1.05	BSD	Maanwerkafspraken	Rijk	200			200	50	250				-
620.0.03	OCW	Mitra 2 Marokko project Nador	VNG	2			2		2				-
620.0.03	OCW	Mitra 2 Marokko project Oujda	VNG	2			2		2				-
623.2.01	OCW	Reg. Participatiebudget Educatie	Rijk					4.777	4.741				36
623.2.01	SZAW	Wet Inburgering	Rijk	7.251	1.223								8.474
623.2.01	SZAW	Nieuwkomers	Rijk	791			791	6.771				791	6.771
623.2.01	SZAW	Oudkomers	Rijk	3.608			3.608					3.608	-
623.2.01	SZAW	Bestuurskostenregeling	Rijk	273			273		113				160
623.2.01	SZAW	Participatiebonus Inburgering	Rijk	668	668								-
623.2.01	SZAW	Inburgering voor gepandoneerden	Rijk	555	555								-
623.2.01	SZAW	Participatiebudget Inburgering	Rijk	19.846			19.846	17.148	29.228		4.000		3.766
623.2.01	SZAW	Participatiebudget Educatie OCW	Rijk	21			21	4.777	4.777				21
				33.217			33.217	33.523	39.113		4.000	4.399	19.228
8 - Werk en Inkomens													
610.0.01	SZAW	Verzameltenting SZAW Handhaving	Rijk					450					-
610.0.01	SZAW	Pilot voorkomen agressie en geweld	Rijk					9					-
623.1.01	SZAW	Participatiebudget Re-integratie	Rijk	14.127			14.127	43.754	42.886		4.000		20.995
623.1.01	SZAW	ESF huis aan huis (door to door)	Europa					122					122
				14.127			14.127	46.335	43.345		4.000		21.117
10 - Jeugd en gezin													
650.7.01	OCW	Brede doeltreffingen Centra voor Jeugd	Rijk	12			12		127				139
650.7.01	OCW	Reg. Stadsgevest Haaglanden	Rijk	18			18		18				-
650.7.01	OCW	Reg. RAS midd. Stadsgevest Haaglanden	Rijk	5			5		5				-
650.7.01	OCW	Reg. RAS middelen 2011	Rijk					344	344				-
650.7.01	OCW	Reg. RAS Stadsgevest Haaglanden 2012	Rijk					746	746				-
				35			35	1.090	986				139
11 - Leefomgeving													
210.2.01	DSB	Beschikking GSBIII Fys 1	Rijk	78			78					78	-
221.1.01	DSB	Projectsubsidie voor aanmeeroorzieningen	Provincie	40			40		40				-
723.6.01	DSB	Groencompensatie Amerikaanse Ambassade	Rijk	1.509			1.509	1.500	602				2.407
560.1.01	DSB	Beschikking GSBIII Fys 7	Rijk	378			378					173	132
560.1.01	DSB	Verbetering Natuurwaltraject Westduinpark	EU, EERO					504	351				153
560.1.01	DSB	Beleidskern "Groen en de stad 2011"	Rijk, min van e					325	325				-
				2.005			2.005	2.329	1.391			251	2.692
12 - Economie													
310.4.01	DSO	Doelstelling 2.2006 Europese Rijksmiddelen	Europa	28			28						28
310.4.01	DSO	Efro kansen voor West Prio 1 en 3	Europa	5.534			5.534	3.126	467				8.193
310.4.01	DSO	Rijkscofinanciering Afro kansen voor West Prio 1 en 3	Rijk	1.085			1.085	369					1.454
310.4.01	DSO	BDU economie GSB (III)	Rijk	10.561			10.561	2.803				110	7.648
310.4.01	DSO	Niet fysieke staatsconomie	Rijk	653			653						653
310.4.01	DSO	Provinciale subsidies	Provincie	800			800						800
				18.661			18.661	3.495	3.270			110	18.776
13 - Sport													
530.2.01	OCW	Reg. Bos Bosik Duindorp 530.2.01	Rijk	107			107					107	-
530.2.01	OCW	Reg. GLUI NISB	Rijk					64	64				-

VRIVAL													
Product	Dienst	Omschrijving regeling	Omvang	Saldo per 31-12-2011	Her-rultering	Resultaat benoeming 2011	Saldo per 31-12-2011	Troevostuimen (onvragen voorafschot-betragen)	Uitgaven of publiekrechtelijke middelen	Tenlaststelling aan rijk	Inerne verschuivingen	Vrijgevallen bedragen ter exploitatie	Saldo per 31-12-2012
15 - Maatschappelijke Ondersteuning													
650.1.01	OCW	EFRO-KW- laag Noord Soort	Europa	-	-	-	-	440	277	-	-	-	163
650.1.01	OCW	EFRO-KW- Royaal Marinhoeve	Europa	-	-	-	-	110	387	-	-	-	163
16 - Volksgezondheid en Zorg													
714.0.01	OCW	Reg. Curatieve SOA	Rijk	82	-	-	82	1.677	1.401	-	-	-	358
714.0.01	OCW	Reg. Winkbach laag noord	Rijk	445	-	-	445	-	-	-	-	-	445
714.0.01	OCW	Reg. Aanvallende seksualiteitsbepaling	Rijk	34	-	-	34	1.285	1.155	-	-	17	147
714.0.01	OCW	Reg. dibestonds hinduistam *	Overige	41	-	-	41	37	37	-	-	4	-
714.0.01	OCW	Reg. ZomMW - kachwijken *	Overige	17	-	-	17	36	53	-	-	-	-
714.0.01	OCW	Reg. Bijdrage randgemeenten huiselijk geweld	Overige	51	-	-	51	224	250	-	-	-	25
714.1.01	OCW	Reg. Heroin-experiment Ze	Rijk	219	-	-	219	1.529	1.194	-	-	-	354
714.1.01	OCW	Reg. Veilig verdelteam ZomMw	Overige	-	-	-	-	20	20	-	-	-	20
620.7.01	OCW	Implementering RAK Monitoring System	Overige	-	-	-	-	25	25	-	-	-	25
17 - Verkeer													
210.2.02	DSB	Investeringsprogramma Verkeer en Vervoer	Haaglanden	922	-	-	922	-	922	-	-	-	-
210.2.02	DSB	Subsidiering. Fietsoverstapen Zuid-Holland	Provincie	12	-	-	12	4	16	-	-	-	-
18 - Wonen													
821.0.02	DSO	Besluit woning gebonden subsidies	Haaglanden	2.610	-	-	2.610	1.882	937	725	-	-	2.830
821.0.02	DSO	Afkoopregeling gedeeltes aan particulieren	Rijk	1.028	-	-	1.028	148	124	-	-	-	880
822.0.01	DSO	MIVA	Rijk	124	-	-	124	124	124	-	-	-	-
19 - Ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling													
810.3.01	DSO	ISV 3 - tranche 2010 (via bevoorschotting)	Rijk	18.508	-	-	18.508	-	1.073	-	-	-	17.435
821.0.01	DSO	Excellente gebieden innovatieve energiebesparing in de nieuwbouw	Rijk	200	-	-	200	78	78	-	-	-	122
821.0.01	DSO	Impuls SV 2005	Rijk	9	-	-	9	-	-	-	-	-	9
821.0.01	DSO	Impuls SV 2006	Rijk	72	-	-	72	-	-	-	-	-	72
821.0.01	DSO	Stadsvernieuwing Rijk	Rijk	1.849	-	-	1.849	43	43	-	-	-	1.806
821.0.01	DSO	Investeringsfonds Stedelijke vernieuwing 1 en 2	Rijk	30.924	-	-	30.924	14.370	14.370	-	-	-	16.354
821.0.01	DSO	Innovatie ontwikkeling Stedelijke Vernieuwing	Rijk	178	-	-	178	-	-	-	-	-	178
821.0.01	DSO	Besluit Locatiegebonden subsidies	Haaglanden	3.653	-	-	3.653	828	828	-	-	-	2.825
821.0.01	DSO	Horspogelden	Rijk	4.598	-	-	4.598	-	-	-	-	-	4.598
821.0.02	DSO	Tijdelijke stimulering Woningen Vrom	Rijk	3.480	-	-	3.480	316	316	-	-	267	2.897
821.0.02	DSO	Profitcent	Europa	-	-	-	-	36	36	-	-	-	36
20 - Milieu & Duurzaamheid													
480.1.01	DSB	Programma Stroom 2011 - 2012	Rijk	93	-	-	93	-	40	-	-	-	53
723.1.01	DSB	Gebiedsgericht Programma Luchtkwaliteit	Provincie	17.808	-	-	17.808	11.543	2.916	-	-	-	26.435
723.1.01	DSB	ISV 3 - Lecht	Rijk	591	-	-	591	-	-	-	-	-	591
723.2.01	DSB	ISV 3 - Geluid	Rijk	1.545	-	-	1.545	-	-	-	-	-	1.545
723.4.01	DSB	Wet bodembescherming	Rijk	494	-	-	494	-	-	-	-	-	494
723.4.01	DSB	ISV 3 - Bodem	Rijk	1.744	-	-	1.744	-	-	-	-	-	1.744
723.4.01	DSB	Beschikking GSBIII Fys 9	Rijk	1.100	-	-	1.100	-	-	-	-	-	1.100
21 - Citymarketing en internationale esad													
310.4.02	BSD	Samenwerking Vrede en Recht	Rijk	50	-	-	50	-	50	-	-	-	-
22 - Overige beleidsmaatregelen													
922.3.16	Treasury	Financiering	Rijk	12.212	-	-	12.212	-	-	-	-	-	9.490
Totaal overlopende passiva Europese en Nederlandse overheidsschulden													
				182.911	-	-	182.911	144.904	152.353	725	-	8.298	166.439

Bijlage 5 Incidentele lasten en baten

In het overzicht hieronder worden de incidentele lasten en baten groter of gelijk aan 250 duizend euro weergegeven. Indien incidentele lasten worden gecompenseerd door incidentele baten worden deze niet meegenomen in het overzicht omdat deze dan geen invloed hebben op de financiële positie van de gemeente.

Programma	Incidentele lasten 2012	bedragen * € 1.000
	2 Loyalis opbouw pensioen wethouders	455
	2 Aanloopkosten Centrale Vastgoedorganisatie	342
	4 Keurmerk Veilig Ondernemen	603
	5 Dotatie aan voorziening transitiekosten	12.000
	6 Vrijval voorziening te betalen leenrecht verlengingen	-759
	6 Reguliere middelen RMC (agv verlening 2010 en midd. oj)	888
	7 Aanpak openbare ruimte	258
	11 Vervanging openbare verlichting	1.075
	11 Upgraden Scheveningse haven	3.800
	15 Vrijval balansverplichting woonvoorzieningen	-2.300
	15 Opschonen balansposten Welzorg	-662
	17 Aanleg en vervanging fietspaden	2.158
	17 Afwaardering activa Torenstraat/Geest 1	860
	17 BTW Souterrain	1.700
	19 Afwaardering vastgoed	11.446
	19 Terugbetalen 50 % van winstuitkering participatie Vroondaal	6.253
	20 Dotatie aan voorziening Omgevingsdienst Haaglanden	300
	21 European Metropolitan network Institute	804
	22 Dotatie aan voorziening afwikkeling Woningbeheer	300
	24 Dotatie aan voorziening WW	367
	<i>Totaal</i>	<i>39.888</i>

Programma	Incidentele baten 2012	bedragen * € 1.000
	2 Vrijval reserve Boventalligen	178
	2 Vrijval Voorziening WAO	650
	7 AfwikkelingGSB III Nieuwkomers en Oudkomers	3.869
	7 Vrijval reserve BC Bewonerspartipatie	317
	8 Vrijval voorziening LW-contract met dienst SZW	569
	8 ESF projectjaar 2011-2012 conform ingediende einddeclaratie	340
	11 Vrijval voorzieningen WAO/WIA en reorganisatie VSB	3.300
	11 Vrijval reserveringen jaarrekening 2011	700
	17 Haaglanden versnellende maatregelen	1.200
	17 Vrijval BTW subsidieprojecten Haaglanden	331
	17 Vrijval project Tunnel Veenweg Fietsprojecten	930
	19 Laatste tranche BWS middelen Haaglanden tbv stimulering woonbeleid	1.800
	19 Vrijval voorziening WIA	397
	19 Leningfaciliteit World Forum	2.438
	19 Vrijval voorziening langlopende leningen (u/g)inzake hertaxatie Vroondaal	4.462

Programma	Incidentele baten 2012	bedragen * € 1.000
	22 Vrijval voorziening kasgeldlening Landsbanki	663
	22 Rente Maatschappelijke verantwoord beleggen	1.290
	22 Personeelshypotheekportefeuille	1.074
	23 Opheffen reserve kapitaallasten	64.418
	24 Verkoop pand	400
	<i>Totaal</i>	<i>89.326</i>

Toelichting algemeen

De gemeente Den Haag heeft voor het jaar 2012 een sluitende begroting. Structurele lasten zijn gedekt uit structurele middelen. Incidentele lasten zijn gedekt uit incidentele middelen, niet ingezette structurele middelen en uit reserves. Dotaties aan en/of onttrekkingen uit reserves zijn niet in dit overzicht opgenomen. Vrijval van reserves die invloed hebben op het financiële beeld zijn wel in het overzicht vermeld. Voor het inzicht in de dotaties, onttrekkingen en vrijval per reserve wordt verwezen naar bijlage 2 reserves en voorzieningen.

Bijlage 6. Grip op grote projecten

De raad heeft naar aanleiding van het onderzoek 'Grip op grote projecten' van de Rekenkamer verzocht om een nadere rapportage over een aantal grote gemeentelijke projecten (RIS 170804). Inmiddels is voor een zevental grote projecten een dergelijke voortgangsrapportage behandeld in de commissie Ruimte. In deze bijlage wordt over deze zeven projecten een geactualiseerde rapportage gegeven, voor zover dit openbare gegevens betreft. U vindt hier een voortgangsrapportage van de volgende projecten:

- Vroondaal
- Den Haag Nieuw Centraal
- Wijnhavenkwartier
- Laakhaven HS
- Laakhaven Centraal
- Laakhaven West
- A12 zone

Den Haag Nieuw Centraal CE-53/FA-376 (X) Grondexploitatie MPG ( ) Niet-grondexploitatie ( ) PPS	Stand: 1-1-2013 Document: DSO Jaarrekening 2012		
	Positie Top 40	3	1-1-2013
	Saldo NCW	€ 21,0 mln NEG	1-1-2013
	Saldo Eindwaarde	€ 32,3 mln NEG	31-12-2023
	Omzet (kosten + opbrengsten)	€ 262,4 mln	1-1-2013
	Gerealiseerde omzet	€192,2 mln	73%
Marnix Norder / Wil van der Hoek / Ronald Janssen	Risicoprofiel	Gemiddeld	1-5 mln

Doelstelling project/projectomschrijving

De grondexploitatie bestaat uit drie deelplannen:

Koningin Julianaplein
Er is hier de mogelijkheid van bouw van een toren van maximaal 90 meter hoog. De benedenverdiepingen kunnen onderdak bieden aan kleinschalige winkels en bijvoorbeeld horeca en sportfaciliteiten.

Babylon
Babylon wordt gemoderniseerd en wordt groter. Woningen worden toegevoegd, het kantorenprogramma wordt uitgebreid en het winkelcentrum gemoderniseerd. Woningen worden gerealiseerd in twee torens van respectievelijk 140 meter op de hoek Koningin Julianaplein - Anna van Buerenplein en van 100 meter op hoek Prinses Irenestraat - Bezuidenhoutseweg. Het hotel, dat 140 kamers telt, blijft behouden. Het plan is gerealiseerd.

Anna van Buerenplein
Achter het station ligt het Anna van Buerenplein. De parkeergarage wordt gesloopt en ondergronds gebracht waardoor een plein ontstaat. Op de ondergrondse parkeergarage onder het Anna van Buerenplein komt een gebouw van ca. 23.900 m² bvo. Leiden University College The Hague krijgt hiermee permanente huisvesting aan het Anna van Buerenplein. In het pand komen onderwijsruimtes en bijna 400 kamers voor de eerste- en tweedejaars studenten. De parkeergarage is gerealiseerd. Het Anna van Buerengebouw is in aanbouw.

Gerealiseerd tot 1-1-2013	Verwacht
54.500 m ² dure woningen	29.930 m ² bvo woningen
32.750 m ² kantoor	43.290 m ² bvo kantoor
12.000 m ² bvo detailhandel	3.950 m ² bvo detailhandel
940 parkeerplaatsen	
396 studentenwoningen	
5.277 m ² bvo onderwijs - en onderzoeksinstelling	
1.595 m ² bvo retail/horeca	

Verschillenverklaring DSO jaarrekening 2012

Bestuurlijke stand	d.d.	Saldo grondexploitatie	
1. Halfjaarbericht 2012	1-6-2012	€ 24.062.000	NCW N
2. Jaarrekening 2012	31-12-2012	€ 20.250.000	NCW N
3. Jaarrekening 2012 incl. autonome mutaties	1-1-2013	€ 21.013.000	NCW N
Te verklaren verschil (1 – 2)		€ 3.812.000	NCW V

Het grondexploitatiesaldo is tussen het halfjaarbericht en de jaarrekening 2012 met € 3.812.000 op Netto Contante Waarde (NCW) verbeterd. Dit verschil is opgebouwd uit effecten van gewijzigde kosten, opbrengsten en faseringseffecten. De kosten zijn in totaal € 4.076.000 nominaal gedaald, de opbrengsten zijn €7.000 nominaal gestegen. De faseringseffecten samenhangend met de nominale wijzigingen in de kosten- en opbrengsten zijn in dit project € 271.000 nadelig (NCW).

Proces en informatie

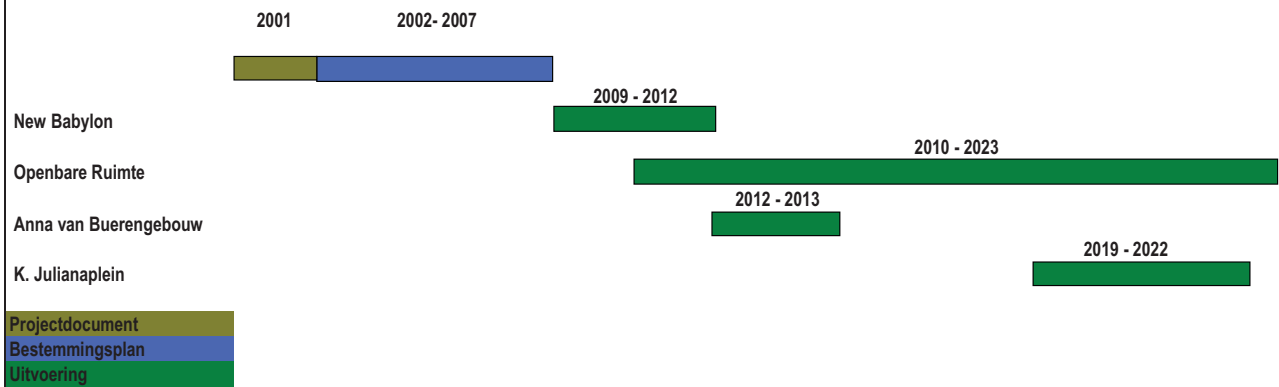
Den Haag Nieuw Centraal					
tijd	voorbereiding	start		uitvoering	
	2001-2002	2003-2004	2005-2006	2007-2008	2009-2012
informatie	RIS 91480 Voortgangs rapportage DHNC november 2001	RIS 103126 Voortgangs rapportage DHNC februari 2003	RIS 126153 Voortgangs rapportage DHNC februari 2005	RIS 148208 Voorstel vast- stelling bestem- mingsplan DHNC 2007	RIS 164469 Voortgangs rapportage DHNC mei 2009
	RIS 96906 Voortgangs rapportage DHNC mei 2002	RIS 109418 Voortgangs rapportage DHNC oktober 2003			
besluit		RIS 111775 Voortgangs rapportage DHNC december 2003			
		RIS 115185 Voortgangs rapportage DHNC april 2004			
		RIS 119106 Voortgangs rapportage DHNC augustus 2004			
	RIS 87562 Proj.doc.CS Kwadrant 2001	RIS 102689 Masterplan DHNC 2003	RIS 140644 Herinrichting Openbare Ruimte DHNC 2006	DSO 2008.4272 Projectdocument herziening grondexploitatie 2008	RIS 181048 1e partiele herz. ontwerp bestem- mingsplan DHNC 2011
	RIS 117422 NSP subsidieaan vragen I + II DHNC 2004			RIS 181802 Projectdocument herziening grondexploitatie DHNC 2011	
overeenkomst		RIS 111779 BOU Bestuurlijke overeenkomst uitvoering DHNC 2003	DSO 2005.3223 Allonge SOK Babylon Anna van Buerenplein 2005	DSO 2008.4288 SOK Koningin Julianaplein 2008	DSO 2011.20 SOK Anna van Buerengebouw 2011
		RIS 116468 Convenant kabels en leidingen DHNC 2004		DSO 2008.4297 SOK Anna van Buerengebouw 2008	
		DSO 2004.1993 SOK Babylon BV DHNC 2004			

Op 15 november 2011 is de herziene grondexploitatie Den Haag Nieuw Centraal (CE-53) door het college vastgesteld. De grondexploitatie is een herziening van de in juni 2004, door het college vastgestelde grondexploitatie voor Den Haag Nieuw Centraal (CE-53).

Bij besluit van de raad van 20 september 2007 is het bestemmingsplan "Den Haag Nieuw Centraal" vastgesteld. Dat bestemmingsplan maakt de herontwikkeling van het Centraal Station en het gebied eromheen mogelijk.

Planning

Planning Den Haag Nieuw Centraal

New Baylon: De renovatie en nieuwbouw van Babylon (kantoren, winkels en woningen) is in 2012 afgerond. Kantoren en woningen zijn in gebruik genomen. Het winkelcentrum wordt naar verwachting in 2013 geopend.

Anna van Buerengebouw: De Leidse Universiteit heeft voor de vestiging van de Leidse University College The Hague gekozen voor de nieuwbouw van het Anna van Buerengebouw. De bouw is gestart in januari 2012 en de oplevering is gepland in augustus 2013.

Koningin Julianaplein: Vanwege de huidige omstandigheden in de vastgoedmarkt voor zowel woonruimten als kantoren is de planontwikkeling van het Koningin Julianaplein uitgesteld tot 2019.

Openbare ruimte: Het Koningin Julianaplein heeft begin 2011 een tijdelijke inrichting gekregen.

Aansluitend bij de gefaseerde oplevering van het gebouw is de openbare ruimte rondom New Babylon gefaseerd (en gedeeltelijk tijdelijk) ingericht.

Het Anna van Buerenplein moet een aangenaam verblijfsgebied worden door het toepassen van groen, watertafels en zitbanken. Na oplevering van het Anna van Buerengebouw zal het plein eerst gedeeltelijk tijdelijk worden ingericht. Na afronding bouwwerkzaamheden OVT2 zal de definitieve inrichting worden gerealiseerd.

Wijnhavenkwartier CE-81 FA032 ☒ Grondexploitatie MPG ☐ Niet-grondexploitatie ☐ PPS	Stand: 1-1-2013 Document: DSO Jaarrekening 2012		
	Positie Top 40	1	1-1-2013
	Saldo NCW	€ 34,0 mln NEG	1-1-2013
	Saldo Eindwaarde	€ 52,3 mln NEG	31-12-2023
	Omzet	€ 285 mln	1-1-2013
	Gerealiseerd	€ 138 mln	48%
Marnix Norder / Leonard Kok / Max Jeleniewski	Risicoprofiel	Gemiddeld	1- 5 mln

Doelstelling project / projectomschrijving

Het project Wijnhavenkwartier bestaat uit twee fasen. De eerste fase betreft de nieuwbouw van de Ministeries van Veiligheid en Justitie en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de bouw van de woontoren De Kroon. Begin 2008 is de bouw gestart. In juli 2011 is woontoren De Kroon opgeleverd. De Kroon bevat 128 koopwoningen, 125 sociale huurwoningen, winkels en kantoren. In december 2012 is de nieuwbouw van de ministeries opgeleverd. De verhuizing naar de nieuwe locatie gebeurt gefaseerd vanaf december 2012 tot maart/april 2013. Op 1 juli 2013 draagt de Staat de oude ministeriepanden over aan de gemeente. Fase 2 behelst de herontwikkeling van de vrijkomende panden van de ministeries. Het beoogde programma op deze locatie is een mix van stedelijke functies: wonen, werken, hotel, detailhandel, horeca en leisure. In 2007 is een bestemmingsplan vastgesteld dat deze herontwikkeling mogelijk maakt.

In 2012 is een Europese aanbesteding gedaan voor de herontwikkeling van Fase 2. De enige inschrijving van Proper-Stok/Achmea was ongeldig wegens het niet voldoen aan de gestelde financiële minimumeis. In vervolg op deze aanbesteding vindt momenteel een onderhandelingsproces plaats met Proper-Stok/Achmea om alsnog tot overeenstemming te komen. Het resultaat hiervan wordt eerste kwartaal 2013 verwacht. Op basis van de uitkomst van het onderhandelingsproces zal de grondexploitatie volledig worden herzien c.q. afgesloten worden.

Uitgifteprogramma

Gerealiseerd (Fase 1)	Verwacht (vigerende bestemmingsplan Fase 2)
125 sociale woningen	53.000 m2 bvo woningen
128 dure woningen	18.000 m2 bvo retail
139.600 m2 kantoor	18.000 m2 bvo hotel
2.300 m2 bvo retail/horeca	6.000 m2 bvo leisure
452 parkeerplaatsen	780 parkeerplaatsen
	3.500 m2 bvo expeditieruimte

Verschillenverklaring DSO jaarrekening 2012

Bestuurlijke stand	d.d.	Saldo grondexploitatie		
1. Halfjaarbericht 2012	1-6-2012	€ 32.784.000	NCW	N
2. Jaarrekening 2012	31-12-2012	€ 32.597.000	NCW	N
3. Jaarrekening 2012 incl. autonome mutaties	1-1-2013	€ 33.994.000	NCW	N
Te verklaren verschil (1 – 2)		€ 187.000	NCW	N

Het grondexploitatie saldo is € 187.000 op Netto Contante Waarde (NCW) verbeterd. Dit verschil is opgebouwd uit effecten van gewijzigde kosten en faserings-effecten. De kosten zijn in totaal € 71.000 nominaal gedaald, de opbrengsten zijn gelijk gebleven. De faserings-effecten samenhangend met de nominale wijzigingen in de kosten- en opbrengsten zijn in dit project € 116.000 voordelig (NCW).

Proces en informatie

	voorbereiding		start		uitvoering		
tijd	2001	2002	2003-2005	2006	2007	2008-2009	2010-2011
Informatie	Financiële haalbaarheids-analyse Brinkgroep		Voortgangs-rapportage nr. 1 t/m 7	Voortgangs-rapportage nr. 8 en 9	Voortgangs-Rapportage nr. 10 en 11	Voortgangs-Rapportage nr. 12, 13 en 14	Voortgangs-rapportage nr. 15 en 16
Datum besluit	25 jan 2001 Start aankoop Zwarte Madonna en IOK staat, IOK MAB	26 sept 2002 Raad stelt project-document en grondexploitatie vast	11 dec 2003 Raad stelt bestemmingsplan vast	1 juni 2006 Raad beoordeelt MER als aanvaardbaar	24 mei 2007 Raad stelt bestemmings-plan vast	6 mrt 2008 Bestemmings-plan onherroepelijk	6 december 2011 Besluit College Start Europese aanbesteding fase 2
	5 juli 2001 Raadsbesluit stedenbouwkundige studie		20 juli 2005 Raad van State schorst bestemmingsplan				29 november 2011 B&W-besluit vaststelling partiële herziening projectdocument en grondexploitatie
Overeenkomst	2001 IOK Staat	2002 SOK Staat				2009 Allonge op de SOK met de Staat	
	IOK MAB 2 ^e fase	(vervolg) IOK MAB 2 ^e fase					maart 2011 Beëindiging IOK MAB 2 ^e fase
		(ver) koop overeenkomst Zwarte Madonna	2003 Aanvullende koop-Overeenkomst Zwarte Madonna		2007 Grondafname overeenkomst plandeel 1b		

	uitvoering			eind
tijd	2012	2013	2014-2023	
Informatie	Nota's Portefeuillehouder over aanbesteding		Gefaseerde herontwikkeling fase 2	
Datum besluit	22 mei 2012: Besluit College Vaststelling aanbestedings-documenten September 2012: Besluit starten onderhandelings-procedure	Verwacht: B&W-besluit herziening / afsluiting projectdocument en grondexploitatie		
Overeenkomst		Verwacht: ontwikkelings- en beheer-overeenkomsten Fase 2		

Toelichting

Op 26 september 2002 heeft de gemeenteraad het Projectdocument Wijnhavenkwartier en bijbehorende grondexploitatie vastgesteld. De overeenkomsten met de Staat, MAB en Haag Wonen lagen daarbij ter inzage voor raadsleden.

In 2007 heeft de gemeenteraad het bestemmingsplan Wijnhavenkwartier vastgesteld. Het bestemmingsplan maakt herontwikkeling van Fase 2 mogelijk. Begin 2011 is geconstateerd dat de intentieovereenkomst met de MAB voor de herontwikkeling van Fase 2 niet geleid heeft tot een definitieve samenwerkingsovereenkomst. De samenwerking tussen gemeente en MAB is daarmee beëindigd. Naar aanleiding daarvan heeft eind 2011 een partiële herziening van de grondexploitatie plaatsgevonden waarbij de geraamde grondopbrengsten zijn bijgesteld. Eind 2011 is een Europese aanbesteding gestart om een andere partij te vinden voor de herontwikkeling van Fase 2. De enige inschrijving van Proper-Stok/Achmea was ongeldig wegens het niet voldoen aan de gestelde financiële minimumeis. In vervolg op deze aanbesteding vindt momenteel een onderhandelingsproces plaats met Proper-Stok/Achmea om alsnog tot overeenstemming te komen. Het resultaat hiervan wordt eerste kwartaal 2013 verwacht. Indien tot overeenstemming gekomen wordt zal vanaf tweede helft 2013 sprake zijn van een gefaseerde herontwikkeling van Wijnhavenkwartier Fase 2.

Laakhaven Centraal/LA-9/FA-360 (X) Grondexploitatie MPG ( ) Niet-grondexploitatie ( ) PPS	Stand: 1-1-2013 Document: DSO Jaarrekening 2013		
	Positie Top 40	20	1-1-2013
	Saldo NCW	€ 0,4 mln NEG	1-1-2013
	Saldo Eindwaarde	€ 0,5 mln NEG	31-12-2018
	Omzet (kosten + opbrengsten)	€ 143,8 mln	1-1-2013
	Gerealiseerde omzet	€ 134,7 mln	94%
Marnix Norder / Wil van der Hoek / Laurens Cramer	Risicoprofiel	Laag	<1mln

Doelstelling project/projectomschrijving

Het gebied Laakhaven-Centraal wordt begrensd door de Neherkade, de Calandstraat, de Waldorpstraat en het Leeghwaterplein. De deellocatie Studentenhuisvesting valt binnen deze begrenzing. In 1990 is het 'Uitvoeringsplan Laakhaven Centraal' vastgesteld. Hiermee is besloten tot herstructurering van het gebied ten behoeve van de realisering van bedrijvigheid evenals de mogelijkheid tot vestiging van volumineuze detailhandel en kantoren in de randen van het gebied. Parallel aan de Waldorpstraat is in 2000 de Megastores geopend. Aan het eind van dit complex nabij de Calandstraat zijn aan de van der Kunstraat enkele bedrijfsruimten (bouwmarkt) gerealiseerd. Aan het Leeghwaterplein heeft de onderwijsinstelling Mondriaan zich gevestigd.

De kavel Calandstraat, Leeghwaterstraat en de Van der Kunstraat is de laatst nog te ontwikkelen kavel in dit project/ grondexploitatie. Deze kavel was bestemd voor bedrijvigheid. In 2005 is het projectdocument Studentenhuisvesting Laakhaven-Centraal vastgesteld (RIS 129661). Het toenmalige plan ging uit van de bouw van 2 torens voor studentenhuisvesting van respectievelijk 100 meter en 50 meter hoog verbonden door een langgerekt lager bouwvolume. Het plan bleek niet te ontwikkelen binnen de gestelde financiële uitgangspunten. Besloten is om het plan opnieuw te ontwerpen. Uitgangspunt bleef de opzet met 2 torens maar de hoogte werd gelimiteerd tot 70 meter in verband met de excessief hogere kosten voor hoogbouw boven een hoogte van 70 meter. Het huidige plan bevat één toren van 70 meter en één toren van 60 meter. Ook dit plan is financieel en geluidstechnisch niet haalbaar gebleken. In mei 2012 is daarom de bouw aanvraag ingetrokken. Onderzocht wordt in welke vorm studentenhuisvesting op deze locatie wel haalbaar is.

Uitgifteprogramma

Gerealiseerd tot 1-1-2013	Verwacht
1.400 m2 grond woningen 67 sociale koopwoningen 70.000 m2 bvo bedrijfsruimte 88.000 m2 winkel/horeca (Megastores) 20.000 m2 bvo onderwijs	534 studentenwoningen 923 m2 bvo bedrijfsruimte 90 parkeerplaatsen 600 m2 bvo inpandige fietsenstalling

Verschillenverklaring DSO jaarrekening 2012

Bestuurlijke stand	d.d.	Saldo grondexploitatie
1. Halfjaarbericht 2012	1-6-2012	€ 12.513.000 NCW N
2. Jaarrekening 2012	31-12-2012	€ 673.000 NCW N
3. Jaarrekening 2012 incl. autonome mutaties	1-1-2013	€ 398.000 NCW N
Te verklaren verschil (1 – 2)		€ 11.840.000 NCW V

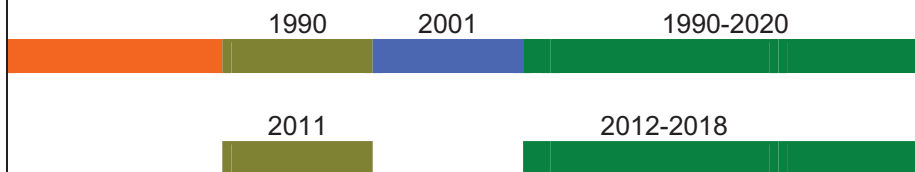
Het grondexploitatie saldo is € 11.840.000 op Netto Contante Waarde (NCW) verbeterd. Het grootste positieve effect komt van de dekkingsbijdrage uit de Voorziening Negatieve Plannen van € 12.513.000 V waarmee de kosten van het oude gedeelte van het plan zijn afgesloten. Hierdoor zullen de rentelasten van het plan in de toekomst sterk gaan afnemen. Daartegenover staan rentekosten over 2011 van € 534.000 die zijn ingeboekt en afgesloten budgetten ter grootte van € 193.000 voordelig. De wijzigingen in de kosten en opbrengsten hebben in dit project een nadelig faserings-effect van € 322.000.

Proces en informatie

LAAKHAVEN CENTRAAL (LA9)						
tijd	1990	1991	1999	2001	2004-2005	2011-2012
saldo informatie	RIS8383 Uitvoerings plan Laakhaven Centraal (rv19)	RIS11954 Erfpachtbe ëindiging Laakhaven- Centraal (rv416)	RIS23031 financiële en jur. Afwikkeling laakcenter I, Vaststelling grex Laakh. Centraal- Calandstraat	RIS85314 Vaststelling Bestemming splan Laakhaven, tweede herziening	RIS120722 Voortgang Planontwikke ling Studentenwo ningen Laakhaven Centraal	RIS 181995 Herziening project document
datum besluit	8 febr. 1990	12 dec. 1991	20 mei. 1999	20 mei. 2001	12 okt. 2004 12 jul. 2005	6 dec. 2011 17 dec.2012
overeenkomst					RIS129661 Project document Studentenwo ningen Laakhaven	RIS255460 Besluit voorziening negatieve plannen

PLANNING Laakhaven Centraal

Planning (PmDH).

- = Nota van NvU
- = Project Document PD
- = Bestemmingsplan BP
- = Uitvoering

Toelichting

De grondexploitatie van Laakhaven Centraal is vastgesteld als onderdeel van het uitvoeringsplan Laakhaven Centraal bij Raadsbesluit 19 in 1990. In 1995 is de grondexploitatie GDV-Lokatie Laakhaven vastgesteld (rb 95/108) als aanvulling op het uitvoeringsplan Laakhaven Centraal. In 1999 is de Grondexploitatie Calandstraat-Laakhaven Centraal vastgesteld als uitwerking van het uitvoeringsplan.

Het projectdocument Studentenwoningen Laakhaven-Centraal (RIS 129661) is in 2005 vastgesteld en herzien in 2011. Met het Besluit Voorziening Negatieve plannen LA 9 en LA19 (RIS 255460) zijn in 2012 de kosten van het oude gedeelte van het plan afgeboekt. En dit project bestaat daarmee alleen nog uit de kavel voor studentenhuisvesting.

Laakhaven HS/LA-19/ FA-356 (X) Grondexploitatie MPG ( ) Niet-grondexploitatie ( ) PPS	Stand: 1-1-2013 Document: DSO Jaarrekening 2012		
	Positie Top 40	22	1-1-2013
	Saldo NCW	€ 1,7 mln NEG	1-1-2013
	Saldo Eindwaarde	€ 2,8 mln NEG	31-12-2025
	Omzet (kosten + opbrengsten)	€ 223,8 mln	1-1-2013
	Gerealiseerd	€ 218,0 mln	97 %
Marnix Norder / Wil van der Hoek / Laurens Cramer	Risicoprofiel	Laag	< 1 mln

Doelstelling project/projectomschrijving

Het gebied Laakhaven-Hollands Spoor wordt begrensd door de Rijswijkseweg, Neherkade, de Waldorpstraat en het Leeghwaterplein. De deellocatie Leemansplein valt binnen deze begrenzing.

Voor het gebied Laakhaven-Hollands Spoor is begin jaren '90 een masterplan opgesteld. Het gebied is door de gemeente actief omgezet van een steeds slechter functionerend bedrijventerrein aan de rand van het centrum, in een wijk waarin (studenten-) woningen, kantoorruimte en onderwijsfuncties zijn gekomen. Inmiddels is het masterplan gerealiseerd, op een klein deel na. Het ontbrekende deel betreft de ruimte aan het Leeghwaterplein, tussen Delta Lloydgebouw en Rode Kruisgebouw, ook wel aangeduid onder de naam Leemansplein. Op deze locatie was 23.400 m² bvo kantoorprogramma gedacht. Dit programma is vanwege de huidige marktontwikkelingen niet langer realistisch en is in 2011 omgezet in studentenhuisvesting. Op dit moment is een deel van de locatie in gebruik voor tijdelijke studentenhuisvesting van het LUMC. In de 1^e helft van 2013 wordt hiervoor de markt benaderd.

Uitgifteprogramma

Gerealiseerd tot 1-1-2013	Verwacht
931 woningen	32.400 m2 bvo studentenwoningen
4.544 m2 bvo studentenwoning	
121.070 m2 bvo kantoor	
171.154 m2 bvo bedrijfsruimte	
2.361 m2 bvo detailhandel	
35.000 m2 bvo sociaal-cultuur	

Verschillenverklaring DSO jaarrekening 2012

Bestuurlijke stand	d.d.	Saldo grondexploitatie		
1. Halfjaarbericht 2012	1-6-2012	€ 45.293.000	NCW	N
2. Jaarrekening 2012	31-12-2012	€ 2.499.000	NCW	N
3. Jaarrekening 2012 incl. autonome mutaties	1-1-2013	€ 1.676.000	NCW	N
Te verklaren verschil (1 – 2)		€ 42.794.000	NCW	V

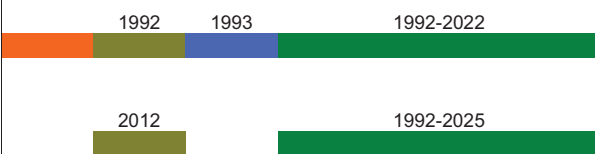
Het grondexploitatie saldo is € 42.794.000 op Netto Contante Waarde (NCW) verbeterd. Het grootste positieve effect komt van de dekkingsbijdrage uit de Voorziening Negatieve Plannen van € 45.293.000 V waarmee de kosten van het oude gedeelte van het plan zijn afgesloten. Hierdoor zullen de rentelasten van het plan in de toekomst sterk gaan afnemen. Daartegenover staan rentekosten over 2011 van € 1.791.000 die zijn ingeboekt. De wijzigingen in de kosten en opbrengsten hebben in dit project een nadelig faserings-effect van € 769.000.

Proces en informatie

LAAKHAVEN HOLLANDS SPOOR (LA19)						
tijd	1992-1993	1995	1999	2008	2009	2011-2012
saldo informatie	RIS 12250 Stedenbouwkundig plan LH/ Hollands Spoor	RIS 17412V Vaststelling Plan openbare ruimte gebied Hollands Spoor	RIS 66874 project document Studentenwoning en Nw. LH/Hollands Spoor	RIS 159628 Nota van uitgangspunten Hollands Spoor leegwaterplein	RIS 162607 Voortgangsrapportage Laakhavens	RIS 181995 Herziening project document
	RIS 13501 Ontwerp Bestemminsplan Laakhaven					RIS 255460 Besluit Voorziening Negatieve plannen
datum besluit	23 apr. 1992 9 mrt. 1993	7 nov. 1995	14 okt. 1999	12 febr. 2008	17 mrt. 2009	6 dec. 2011 17 dec. 2012

PLANNING Laakhaven Hollands Spoor

Planning (PmDH).

- NvU = Nota van Uitgangspunten
- PD = Project Document
- BP = Bestemmingsplan
- Uitvoering = Uitvoering

Toelichting

De grondexploitatie van Laakhaven Hollands Spoor (LHHS) is in 1992 door de raad vastgesteld (rb 109 1992). In 1995 is de grondexploitatie Openbare Ruimte Laakhaven Hollands Spoor als uitwerking van de grondexploitatie LHHS opgesteld (RIS 17412). In 2008 is de Nota van Uitgangspunten Leegwaterplein/Leemansplein (RIS 159628/159629) inclusief financiële paragraaf door het college vastgesteld. Het resterende kantorenprogramma is in 2011 herzien tot een programma voor studentenhuysvesting. Met het Besluit Voorziening Negatieve plannen LA 9 en LA19 (RIS 255460) zijn in 2012 de kosten van het oude gedeelte van het planafgeboekt.

Laakhaven West/LA-38/FA-357 (X) Grondexploitatie MPG ( ) Niet-grondexploitatie ( ) PPS	Stand: 1-1-2013 Document: DSO Jaarrekening 2012		
	Positie Top 40	6	1-1-2013
	Saldo NCW	€30,4 mln NEG	1-1-2013
	Saldo Eindwaarde	€ 48,7 mln NEG	31-12-2024
	Omzet (kosten + opbrengsten)	€ 76,4 mln	1-1-2013
	Gerealiseerd	€ 42,7mln	56%
Marnix Norder / Wil van der Hoek / Laurens Cramer	Risicoprofiel	Gemiddeld	1-5 mln

Doelstelling project/projectomschrijving

Laakhaven West wordt begrensd door de Calandstraat, het water van de Laak/Neherkade, Waldorpstraat en de spoordijk. Het gebied is het derde gebied dat ter hand genomen is in Laakhaven. Na het mislukken van het tweede maaiveld concept met bedrijfsruimte wordt nu ingezet op een gemengd gebied met een mix van bedrijven, woningen en een enkele voorziening.

Om woningbouw mogelijk te maken is het bestemmingsplan in 2012 herzien. De hiervoor benodigde aanvullende maatregelen die behoren tot het kader van de grondexploitatie zoals geluidswerende- en externe veiligheidsmaatregelen zijn met de partiële herziening 2011 aan de grondexploitatie toegevoegd. De eveneens benodigde aanpassing van het programma (minder middeldure appartementen) is meegenomen in de herziening projectdocument Laakhaven-West en Petroleumhaven van 2012.

Het herzien stedenbouwkundig raamwerk gaat uit van de huidige wegenstructuur en bestaande bedrijven zijn ingepast. Locaties in gemeentebesit zijn geschikt gemaakt voor kleinschalig opdrachtgeverschap.

Uitgifteprogramma

Gerealiseerd tot 1-1-2013	Verwacht
104 woningen 200 m2 commerciële ruimte 12 grondreserveringen KO kavels	400 tot 700 woningen 7.350 m2 commerciële ruimte 8.500 m2 bvo bedrijfsruimte 2.880 m2 maatschappelijke programma 659 parkeerplaatsen

Verschillenverklaring DSO jaarrekening 2012

Bestuurlijke stand	d.d.	Saldo grondexploitatie
1. Herziening 2012	11-09-2012	€ 29.414.000 NCW N
2. Jaarrekening 2012	31-12-2012	€ 29.275.000 NCW N
3. Jaarrekening 2012 incl. autonome mutaties	01-01-2013	€ 30.423.000 NCW N
Te verklaren verschil (1 – 2)		€ 139.000 NCW V

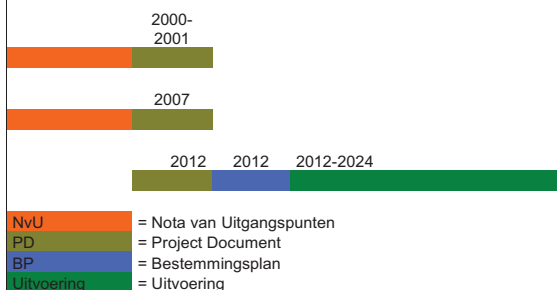
Het grondexploitatiesaldo is € 139.000 op Netto Contante Waarde (NCW) verbeterd. Dit verschil is opgebouwd uit effecten van gewijzigde kosten, opbrengsten en faseringseffecten.
De kosten zijn in totaal € 445.000 nominaal gestegen, de opbrengsten zijn € 260.000 nominaal gestegen.
De faseringseffecten samenhangend met de nominale wijzigingen in de kosten- en opbrengsten zijn in dit project € 324.000 voordelig (NCW).

Proces en informatie

LAAKHAVEN WEST (LA38)						
tijd	2000	2001-2002	2004-2005	2006-2007	2009-2011	2012
informatie	RIS80948 Projectdocument Laakhaven West, fase 1	RIS85314 Vaststelling Bestemmings plan Laakhaven 2e herziening	RIS115886 Stand van zaken Laakhaven West	RIS145171 Po.j.doc. en Stedenkundig plan	RIS162607 Voortgangsrap portage	RIS 251778 Herziening Proj.document Laakhaven- West
		RIS87577 Projectdocu ment Laakhaven West, fase 2	RIS123187 Voortg.bericht Laakhaven West en Petroleumhvn	RIS149853 Stedenb.kundi g plan laakhaven West en petroleumhvn	RIS 181995 Partiële herziening project document	RIS 254080 Bestemming s plan Laakhaven West/Petrol eumhvn
datum besluit	30 nov.2011	10 mei. 2001 19 juli. 2001	27 apr. 2004 23 febr. 2005	23 mei. 2007 13 dec. 2007	17 mrt. 2009 6 dec. 2011	11 sept. 2012 20 dec.2012
overeenkom st		RIS98910 Laakhaven West (beeindiging samenwerkin g J.Matser proj.ontw. bv	RIS127051 Keuze Ontwikkel. Variant Laakhaven West	RIS134635 Sluiten samenw. over eenkomst herontw. Laakhaven West		
datum		11 juni. 2002	19 apr. 2005	10 jan. 2006		

PLANNING Laakhaven West

Planning (PmDH).

In 2007 is het projectdocument met bijbehorende grondexploitatie van Laakhaven West vastgesteld. Door middel van jaarrekeningen en halfjaarberichten is de stand van zaken van de begroting tot aan de herziening in 2011 aan het bestuur voorgelegd. De meest recent bestuurlijk vastgestelde stand betreft nu de herziening van het projectdocument in september 2012.

Petroleumhaven LA-39 / FA-358 ☒ Grondexploitatie MPG ☐ Niet-grondexploitatie ☐ PPS	Stand: 1-1-2013 Document: DSO Jaarrekening 2012		
	Positie Top 40	8	1-1-2013
	Saldo NCW	€ 13,3 mln NEG	1-1-2013
	Saldo Eindwaarde	€ 18,9 mln NEG	31-12-2024
	Omzet (kosten + opbrengsten)	€ 45,9 mln	1-1-2013
	Gerealiseerd	€ 30,2 mln	66%
Marnix Norder / Wil van der Hoek / Laurens Cramer	Risicoprofiel	Gemiddeld	1-5 mln

Doelstelling project/projectomschrijving

De herontwikkeling van de locatie Petroleumhaven is onderdeel van de begin jaren '80 ingezette herontwikkeling van het bedrijventerrein Laakhavens. Eind 2000 is de grondexploitatie Petroleumhaven met alleen bedrijfsbebouwing operationeel geworden. Hierna zijn de gronden verworven en is de bodemsanering gestart. Het oorspronkelijk te realiseren programma met alleen bedrijfsruimte bleek markttechnisch niet te realiseren. Op 10 april 2007 is het Stedenbouwkundig Plan Laakhaven-West/Petroleumhaven vastgesteld. Met de Ontwikkelingscombinatie Laakhaven West zijn de plannen nader uitgewerkt, maar door marktomstandigheden is het plan niet uitvoerbaar gebleken. Eind 2012 is formeel afscheid genomen van OCLW.

In het derde kwartaal van 2012 is een gewijzigd stedenbouwkundig plan vastgesteld in het vierde kwartaal gevolgd door een nieuw bestemmingsplan. De voornaamste wijzigingen betreffen Laakhaven-West, waar bovendien een aantal plandelen in de vorm van kleinschalig opdrachtgeverschap (KO) op de markt gezet zullen worden. In Petroleumhaven is sprake van beperkte aanpassing in het ontwerp. Er is sprake van een versmalling van de uit te geven kavel aan de Neherkade om ruimte te reserveren voor de in de toekomst aan te leggen Centrumring, zoals in 2009 besloten naar aanleiding van Masterplan Knoop Moerwijk (RIS 168977). Deze versmalling is verwerkt in de grondexploitatie van 2012.

In het aangepaste ontwerp zijn de torens bij de waterknoop in hoogte teruggebracht tot 35 à 50 meter, is er ruimte voor veel grondgebonden (werk)woningen en appartementen tot 8 lagen. Gelet op de ruimte die kleinschalig opdrachtgeverschap biedt qua woningtype en -grootte is niet een exact woningaantal te noemen. Uitgegaan wordt van 175 tot 275 woningen. Het parkeren zal bovengronds per blok opgelost worden.

Uitgifteprogramma

Gerealiseerd tot 1-1-2013	Verwacht
10.500 m2 bvo bedrijfsruimte.	200- 275 woningen 4.000 - 5.500 m2 bvo bedrijfsruimte

Verschillenverklaring DSO jaarrekening 2012

Bestuurlijke stand	d.d.	Saldo grondexploitatie
1. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	€ 12.853.000 NCW N
2. Jaarrekening 2012	31-12-2012	€ 12.801.000 NCW N
3. Jaarrekening 2012 incl. autonome mutaties	01-01-2013	€ 13.263.000 NCW N
Te verklaren verschil (1 – 2)		€ 52.000 NCW V

Het grondexploitatiesaldo is € 52.000 op Netto Contante Waarde (NCW) verbeterd. Dit verschil is opgebouwd uit effecten van gewijzigde kosten en faseringseffecten. De kosten zijn € 8.000 gedaald, de opbrengsten zijn gelijk gebleven. De faseringseffecten samenhangend met de nominale wijzigingen in de kosten- en opbrengsten zijn in dit project € 44.000 voordelig (NCW).

Proces en informatie

LAAKHAVEN Petroleumhaven (LA39)						
tijd	2000	2004-2005	2006	2007	2010	2012
informatie	RIS 80941 Projectdocument Laakhaven- petroleumhaven	RIS 123187 Voortg.bericht Laakhaven West en Petroleumhaven	RIS 134638 Vervoltraject transformatie Petroleumhaven	RIS 149853 Stebenhouwkundig plan Laakhaven West en Petroleumhaven (RV190)	RIS 168282 Projectdossier Laakhavens- Petroleumhaven	RIS 251778 Herz. Proj.doc. LaakhavenWest/petroleumhaven.
		RIS 134637 Voortgang heroverweging Petroleumhaven				RIS 54080 Bestemmingsplan Laakhaven- West/Petroleumhaven
datum	30-nov-00	21-dec-04	10-jan-06	13-dec-07	30-jul-10	11 sept-12
besluit		11-jan-05				20-dec-12

PLANNING Laakhaven-Petroleumhaven

Planning (PmDH).

Toelichting

In 2007 is het projectdocument met bijbehorende grondexploitatie van Laakhaven Petroleumhaven vastgesteld. Door middel van jaarrekeningen en halfjaarberichten is tot 2012 de stand van zaken van de begroting aan het bestuur voorgelegd. De meest recent bestuurlijk vastgestelde stand betreft nu de herziening van het projectdocument in september 2012.

Scheveningen Haven SC-96 (X) Grondexploitatie MPG ( ) Niet-grondexploitatie ( ) PPS	Stand: 1-1-2013 Document: DSO Jaarrekening 2012		
	Positie Top 40	2	1-1-2013
	Saldo NCW	€ 12,8 mln NEG	1-1-2013
	Saldo Eindwaarde	€ 21,2 mln NEG	31-12-2025
	Omzet (kosten + opbrengsten)	€ 130 mln	
	Gerealiseerd	€ 12,1 mln	9%
Marnix Norder / Wil van der Hoek / Ronald Janssen	Risicoprofiel	Gemiddeld	€1- 5 mln

Doelstelling project/projectomschrijving

De grondexploitatie beslaat het merendeel van de ontwikkelingen Scheveningen Havens, waarvan de ambities zijn weergegeven in het Masterplan Scheveningen Kust (besluit d.d. 14 januari 2010) en de Nota van Uitgangspunten Planontwikkeling Scheveningen Haven (besluit d.d. 14 februari 2008). Het gebied betreft het vroegere Norfolkterrein met een zeecontainer overslag, al sinds 2007 in bezit van de gemeente. Eveneens maakt het Zuidelijk Havenhoofd en de Kom, een deel van het Noordelijk Havenhoofd (NHH), het Adriaan Maasplein en de dijk/boulevard achter de koelhuizen, deel uit van deze grondexploitatie. Het NHH Viscluster valt buiten het kader van deze grondexploitatie.

Met de aankoop van Norfolk en de al aanwezig openbare ruimte is 70% van de grond beschikbaar voor de grondexploitatie. De resterende 30% dient nog te worden verworven/ huur worden ontbonden. Het totale grondexploitatiegebied, exclusief het water, bedraagt ongeveer 25 ha. Het plangebied is het bruto exploitatiegebied en heeft een oppervlak van 353.608m² en bestaat uit:

- Water (Voorhaven, de Derde Haven en een deel van de Eerste haven);
- Het voormalig Norfolkterrein;
- Het Noordelijk en Zuidelijk Havenhoofd (NHH en ZHH);
- Gebied rondom de Kom;
- Openbare ruimte vanaf het voormalig Norfolkterrein tot aan de Duindorpdam (verversingskanaal).

Uitgifteprogramma

Gerealiseerd tot 1-1-2013 n.v.t.	Verwacht 645 woningen (20% sociaal) 13.000 m2 bvo vijf* + 10.260 m2 bvo drie* hotel 7.616 m2 bvo kantoor 9.600 m2 bvo horeca/retail 10.105 m2 bvo leisure 4.000 m2 bvo museum 1.535 stuks gebouwd parkeren 7.005 m2 bvo overig
--	---

Verschillenverklaring DSO jaarrekening 2012

Bestuurlijke stand	d.d.	Saldo grondexploitatie		
1. Halfjaarbericht 2012	1-6-2012	€ 12.564.000	NCW	N
2. Jaarrekening 2012	31-12-2012	€ 13.231.000	NCW	N
3. Jaarrekening 2012 incl. autonome mutaties	1-1-2013	€ 12.758.000	NCW	N
Te verklaren verschil (1 – 2)		€ 667.000	NCW	N

Het grondexploitatie saldo is € 667.000 op Netto Contante Waarde (NCW) verslechterd. Dit verschil is opgebouwd uit effecten van gewijzigde kosten, opbrengsten en faseringseffecten. De kosten zijn in totaal € 976.000 nominaal gestegen, de opbrengsten zijn € 328.000 nominaal gestegen. De faseringseffecten samenhangend met de nominale wijzigingen in de kosten- en opbrengsten zijn in dit project € 19.000 nadelig (NCW).

Proces en informatie

Scheveningen Haven						
	voorbereiding				start	
Tijd	2008	2009	2010	2011	2012	2013-2014
Informatie		Raadsmededeling uitwerking Nota van Uitgangspunten en samenwerkings-overeenkomst		DSO/2011.234 15-02-2011 Commissie brief belangrijkste wijzigingen t.o.v. de Nota van Uitgangspunten en instelling Klankbordgroep	Commissiebrief over collegebesluit (DSO 1791)	
Datum besluit	RIS 151113 14 februari 2008 Raadsbesluit geamendeerde Nota van Uitgangspunten planontwikkeling Scheveningen Haven	RIS 167936 5 november 2009 Ondertekening samenwerkings-overeenkomst ING/ ASR/ Malherbe voor uitwerking haalbaarheidstudie en stedenbouwkundig plan	RIS 169987 18 januari 2010 Raadsbesluit vaststelling Masterplan Scheveningen Kust	RIS 180873 28 juni 2011 Collegebesluit Voortgangs-rapportage Scheveningen Haven	RIS 246576 17 februari 2012 Collegebesluit Projectdocument en grondexploitatie	Verwacht: Q2 2013 Beeldkwaliteitsplan Beheerplan
	8 juli 2008 ASR, Malherbe, ING ontwikkelings-competitie					Q4 2013 Collegebesluit vaststelling MER en bestemmings-plan
Overeenkomst		RIS 168251 5 november 2009 College-behandeling Stand van zaken Nota van Uitgangspunten Scheveningen Haven		1 februari 2011 Verlenging samenwerkings-overeenkomst	RIS 246576 17 februari 2012 Collegebesluit - Realisatieovereenkomst Schev. Haven met ASR/Malherbe - Intentieovereenkomst Viscluster - Intentieovereenkomst BSH	
		Eind 2009 Ondertekening Vispact Noordelijk Havenhoofd		Eind mei 2011 Businesscase Noordelijk Havenhoofd	RIS 248200 11 april 2012 Overeenkomst belangenvereniging en gemeente Den Haag	
	uitvoering					eind
tijd	2015	2016	2017-2023			
Informatie	Verwacht: Omgevings-vergunning deelgebied 4a	Verwacht: Start bouw				
Datum besluit						
Overeenkomst						

Eind 2007 zijn in diverse collegebehandelingen van de NvU Planontwikkeling Scheveningen Haven en het Masterplan Scheveningen Kust diverse nota's van de portefeuillehouder besproken. Op 4 december 2007 is een nota portefeuillehouder besproken waarin alle voorstellen werden samengevat en is besloten over een financieel taakstellend resultaat van € 34,4 miljoen (later opgenomen in de Reserve Grote Projecten). De Nota van Uitgangspunten is vervolgens op 14 februari 2008 door de Raad vastgesteld.

De gemeente heeft per 1 juli 2007 op verzoek van Norfolkline vroegtijdig de huur van het Norfolkterrein beëindigd. In verband met planontwikkeling heeft de dienst Stedelijke Ontwikkeling in overleg met de Dienst Stadsbeheer vooruitlopend op de formele inbreng het Norfolkterrein in beheer genomen. Dit was noodzakelijk om de nodige beheer- en veiligheids

voorzieningen te treffen. Het Norfolkterrein zit in het kapitaalbezit van de dienst Stadsbeheer.

Bij de Jaarrekening 2010 is het gereserveerde bedrag van € 34,4 miljoen teruggebracht tot € 29,9 miljoen. In verband met afsluiten van de grondexploitatie Noordelijk Havenhoofd (SC-48) en discussie over historische kosten van de periode vóór vaststelling van de NvU is € 2,25 miljoen beschikbaar gesteld voor SC-48 en € 2,2 miljoen voor Scheveningen Haven, beiden verwerkt in het exploitatieresultaat.

Op 17 februari 2012 heeft het college het Projectdocument en bijbehorende grondexploitatie vastgesteld. Hierbij is uit de dekking van € 29,9 miljoen € 7,3 mln toegekend voor het NHH Viscluster, dat geen deel uitmaakt van deze grondexploitatie, is € 7,8 miljoen toegekend voor investeringen in de Derde Haven, maar is ondergebracht in het MIP. € 2,3 miljoen wordt gedoteerd aan de RGB om de risico's van de eerste fase af te dekken. Voor het afdekken van het nadelige plansaldo per 1/1/2012 van deze grondexploitatie is € 12,5 miljoen gedoteerd aan de Voorziening Negatieve Plannen.

Tevens is besloten om het risicoprofiel van deze grondexploitatie fors te verlagen, in het bijzonder het marktrisico. De financieel getroffen maatregel betreft het besluit tot invoering van financieel gefaseerde besluitvorming en financieren via het MIP, waarbij voor de eerste fase een netto contant investeringsplafond van € 12,5 miljoen per 1/1/2012 is vastgesteld en de bijbehorende risico's gedekt zijn door de RGB bestaande uit projectrisico's en verdragingsrisico's. Bij besluitvorming, afzonderlijk door het college, over fase 2, moet zicht zijn op realisatie door een ontwikkelaar of andere initiatiefnemer, waarmee het marktrisico grotendeels komt te vervallen. Wanneer hierover meer bekend is zullen wij u hierover informeren.

Ook is dit jaar een realiseringsovereenkomst afgesloten met ASR/Malherbe voor de realisering van het grootste deel van de bebouwing op het Norfolkterrein, is een intentieovereenkomst gesloten met Inntel voor de realisering van een 5***** hotel bij het zuidelijke havenhoofd en is met de visserijsector een overeenkomst afgesloten voor de herontwikkeling middels zelfrealisatie van het visserijcluster op het Noordelijk Havenhoofd. Inntel heeft ook aangegeven het initiatief te willen nemen voor het 3***hotel op het noordelijk havenhoofd. De gesprekken met Rijkswaterstaat over de herontwikkeling van de RWS-locatie aan de Derde Haven zijn opgepakt.

A12-Zone ZZ-26/31 (m.u.v. ZZ-30) (X) Grondexploitatie MPG ( ) Niet-grondexploitatie ( ) PPS	Stand: 1-1-2013 Document: DSO Jaarrekening 2012		
	Positie Top 40	4	1-1-2013
	Saldo NCW	€ 44,4 mln NEG	1-1-2013
	Saldo Eindwaarde	€ 60,8 NEG	31-12-2020
	Omzet (kosten + opbrengsten)	€ 176 mln	1-1-2013
	Gerealiseerd	€ 112 mln	64 %
Marnix Norder / Wil van der Hoek / Arnie Caprino	Risicoprofiel	Hoog	> € 5 mln

Doelstelling project/projectomschrijving

In 2002 zijn vijf deelplannen en de bijbehorende hoofdplanstructuur afgescheiden van het Samenwerkingsverband Ypenburg en ingebracht in een Haagse grondexploitatie. Het projectdocument A12-zone (RIS 124442) is in 2005 door de raad vastgesteld. De A12-zone is een buitenstedelijk plan, gericht op de ontwikkeling van bedrijventerrein (standaard, hoogwaardig), kantoorlocaties en ca. 1.246 woningen.

Door de veranderende marktomstandigheden is in 2011 bij het IpSO 2012 voorgesteld diverse plankaderwijzigingen door te voeren. De belangrijkste wijzigingen betroffen het uit exploitatie nemen van deelplan 25 (143.000 m2 bedrijfsterrein) en verkleinen van de kantorenvorraad in deelplan 26 met 49.000 m2 bvo. Beide wijzigingen zijn geëffectueerd in de partieel herziene grondexploitatie die bestuurlijk is vastgesteld op 29 november 2011. Er was sprake van een partiële herziening omdat deelplan 20 en de hoofdplanstructuur later in de tijd geactualiseerd zouden worden. Voor deelplan 20 heeft de herziening (RIS 255232) in december 2012 plaatsgevonden. Herziening van het onderdeel hoofdplanstructuur. Het gebied bestaat nu uit vier ontwikkellocaties (deelplan 19, 20, 24 en 26) en de hoofdplanstructuur. Op korte termijn vindt de ontwikkeling van de deelplannen 19, 24 en het westelijk deel van deelplan 26 plaats. Op de langere termijn (na 2015) zullen de ontwikkelingen plaatsvinden voor het woningbouwdeel in deelplan 20 en de ontwikkeling in het oostelijk deel van deelplan 26. Het zwembad in deelplan is gerealiseerd.

Uitgifteprogramma

Gerealiseerd tot 1-1-2013	Verwacht
742 woningen	273 woningen
27.800 m2 bvo kantoor	33.000 m2 bvo kantoor
3.192 m2 grond bedrijfsterrein	15.262 m2 grond bedrijfsterrein
33.500 m2 bvo overig (politie)	
6.365 m2 grond bedrijfsterrein	
12.120 m2 grond overig (zwembad, school)	

Verschillenverklaring DSO jaarrekening 2012

Bestuurlijke stand	d.d.	Saldo grondexploitatie
1. Herziening 2012	11-12-2012	€ 45.505.000 NCW N
2. Jaarrekening 2012	31-12-2012	€ 42.717.000 NCW N
3. Jaarrekening 2012 incl. autonome mutaties	1-1-2013	€ 44.415.000 NCW N
Te verklaren verschil (1 – 2)		€ 2.788.000 NCW N

Het grondexploitatiesaldo is totaal € 2.788.000 op Netto Contante Waarde (NCW) verbeterd. Dit verschil is opgebouwd uit effecten van gewijzigde kosten, opbrengsten en faseringseffecten. De kosten zijn in totaal € 1.104.000 nominaal gedaald, de opbrengsten zijn totaal € 1.425.000 nominaal gestegen. De faseringseffecten samenhangend met de nominale wijzigingen in de kosten- en opbrengsten in de verschillende deelplannen zijn totaal € 259.000 voordelig (NCW).

Proces en informatie

A12-Zone								
tijd	voorbereiding		start			uitvoering		
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009-2010	2011
informatie					RIS 151178 13 dec 2007 Stand van zaken A4/A12 Zone			
besluit	RIS 11035 28 november 2003 Afsplitsing a-12 zone van het samenwerkings- verband Ypenburg		RIS 124442 1 februari 2005 Projectdocument A12-zone	RIS 139013 4 juni 2006 Projectdocument deelplan 19- A12- zone		RIS 155493 18 juni 2008 Stedenbouw- kundigplan deelplan 24- A12- zone		RIS 181916 29 november 2011 Partiële herziening projectdocument A12-zone (DSO/2011.0000)
				RIS 142199 28 november 2006 Nota van Uitgangspunten deelplan 20- A12-zone		RIS 160045 16 december 2008 Stedenbouw- kundigplan deelplan 26 West - A12-zone		

In de raadsvoorstellen Toekomst Samenwerkingsverband Ypenburg (rv 15 d.d. 22 januari 2002) en het raadsvoorstel Afscheidsregeling Rijswijk (rv 266 d.d. 3 december 2002) is de afsplitsing van de A12-zone al kenbaar gemaakt. De afscheidsregeling van Rijswijk heeft door middel van raadsbesluiten in alle gemeenten in december 2002 zijn beslag gekregen. Op 25 maart 2003 is door de colleges van Den Haag en Pijnacker Nootdorp aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties het bereikte bestuurlijke resultaat ten aanzien van de gemeenschappelijke regeling en de boekhoudkundige afsplitsing van de A12 zone gemeld.

In het principebesluit van het college van B&W is op 25 november 2003 (DSO/2004.694) ingestemd met de strategische verwerving en afsplitsing van de A12-zone van het Samenwerkingsverband Ypenburg. Dit besluit is door middel van een raadsmededeling (rm 207 RIS111035 d.d. 25 november 2003) aan de gemeenteraad voorgelegd en op 2 maart 2004 formeel bekrachtigd tot besluit. De kern van dit besluit is dat de gemeente

Den Haag alle rechten en plichten van het samenwerkingsverband voor het betreffende gebied overneemt:

het betreft feitelijk een afsplitsing en eigen voortzetting van de grondexploitatie van Ypenburg.

Het samenwerkingsverband is sindsdien bekend onder de naam Bestuursorgaan Ypenburg (BOY).

Op 20 januari 2005 heeft het college ingestemd met het projectdocument A12 zone en is de grondexploitatie operationeel verklaard. In bovenstaande tabel is aangegeven welke besluitvorming sindsdien heeft plaatsgevonden.

Vroondaal/FA-870 ☐ Grondexploitatie MPG ☐ Niet-grondexploitatie ☒ Publiek Private Samenwerking (PPS)	Stand: 1-1-2012* Document: Grondexploitatie Vroondaal 2012		
	Positie Top 40	n.v.t.	
	Saldo NCW	€ 0,6 mln POS	1-1-2013
	Saldo Eindwaarde	€ 1,4 mln POS	31-12-2032
	Omzet (kosten + opbrengsten)	€ 757 mln	1-1-2013
	Gerealiseerd		34,1 %
Marnix Norder / Wil van der Hoek / Wiljan Uilen	Risicoprofiel	Hoog	> € 5mln

*De grondexploitatie 2013 wordt in de loop van 2013 door de RvC vastgesteld. De gepresenteerde cijfers betreffen de cijfers van de laatst vastgestelde stand om moment van schrijven, te weten de Grondexploitatie Vroondaal 2012.

Doelstelling project/projectomschrijving

Op 8 maart 2010 is de PPS Vroondaal formeel opgericht, bestaande uit een Grondexploitatie maatschappij (GEM) en een Vastgoedmaatschappij (VEM), beiden ondergebracht in een CV/BV. Vanwege de oprichting van de GEM Vroondaal in maart 2010 is de gemeentelijke grondexploitatie Madestein bij jaarrekening 2010 afgesloten. De samenwerking tussen de partijen in de PPS is aangegaan op 50/50 basis tussen enerzijds gemeente en anderzijds een combinatie van marktpartijen: Bouwfonds en Synchron. Ter verlaging van de financieringsbehoefte van de onderneming zijn gronden die nog niet fiscaal bouwrijp zijn gemaakt in een gemeentelijke groundbank ondergebracht. Deze gronden worden op afroep aan de GEM uitgegeven.

Het oorspronkelijke plan Vroondaal omvat de uitgifte van ca. 970 woningen/kavels in het topsegment. Als gevolg van de economische en financiële crisis is de woningmarkt ingezakt, waardoor ook de afzet van bouwkavels voor de bouw van luxe woningen in dit segment sterk is gedaald. Op basis van marktonderzoeken hebben de partijen geconcludeerd dat verbreding van het woningbouwprogramma noodzakelijk is om voldoende afzet te creëren om zodoende de risico's op de grondexploitatie betere te kunnen beheersen. Deze verbreding in woningbouwcategorieën is verwerkt in de ontwikkelingsvisie Vroondaal Revisited (2011 RIS 180771). De visie Vroondaal Revisited gaat uit van een verdichting tot maximaal 2.150 woningen in het plangebied.

In 2012 heeft de GEM Vroondaal de ontwikkelingsvisie in samenwerking met Gemeente Den Haag verder uitwerkt in een stedenbouwkundig plan, inclusief nieuwe grondexploitatie. Het stedenbouwkundig plan dient als onderlegger voor het nieuw te maken bestemmingsplan. Het nieuwe bestemmingsplan moet Vroondaal de flexibiliteit geven om een veel breder programma aan te bieden.

Programma

Gerealiseerd tot 1-1-2013 167 woningen	Verwacht 1.897 woningen
--	-----------------------------------

Verschillenverklaring DSO jaarrekening 2012

De verschillenverklaringen van de PPS-en maken geen onderdeel uit van de jaarrekening DSO.

Proces en informatie

VROONDAAL								
tijd	2000-2001	2002-2003	2004-2006	2007-2008	2009-2010	2011	2012-2013 Gerealiseerd	2013 Verwacht
informatie	RIS 81271 Proj.doc Zuidrand ontw.fase 2 Madestein incl. stbk.plan en grex rv457 Raad 21dec2000	RIS 98579 convenant struct.visie + Uitw.plan Westlandse zoom rv202 Raad26sep20 02	RIS 121432 Vaststelling Ontw.kader Madestein 1e tranche rv22. Raad 16dec2004	RIS 147704 Voortg. Rapp. Madestein B&W 17jul2007	RIS168720 Ontwikkeling VroonDaal (garantstelling financiering) B&W 1 dec2009	RIS180764 NuV Nwe versie VroonDaal B&W 21jun2011	RIS249303. Stedenb.k. prog.v.eisen B&W 21mei2012	B&W. proj.doc 1 ^o kwartaal
		RIS 95592 Best.plan Madestein 2001 rv93 Raad 25-04- 2002	RIS 124690 Best.plan 1e herz. Rv39 Raad 10mrt2005	RIS 154764 SOK VroonDaal (GEM/VEM) rv66 Raad 22mei2008		DSO/2011.161 7 31/10 GEHEIM	Voortg.rap. VroonDaal Cie 6 juni 2012	Bestemmings plan
	RIS 76644 HBHstudie Madestein rv.228 Raad 6-7-2000		RIS131163 Best.plan 2e herz. Rv30. Raad23feb20 06			DSO/2011.14 58 B&W18/11 GEHEIM		
						RIS181905 Cie.brief B&W 29/11-2011	RIS248165 Voorber.besl. 7 juni 2012	
overeen- komst	Intentie verklaring West landse Zoom rv17 Raad 15feb2001	RIS111785 SOK Madesteijn (Ontw.comb. Madestein VOF) B&W 16dec2003		Ondertekenin g SOK VroonDaal Raad 15dec2008	RIS 168720 RIS168721 Allonge B&W getekend 17feb2010			
						DSO/2011.17 64 6/12 GEHEIM		

Toelichting

In het raadsbesluit (**RV 228**) van 30 juni 2000 is de haalbaarheidsstudie voor Madestein (thans VroonDaal) vastgesteld met uitgangspunten en randvoorwaarden voor de ontwikkeling van het plangebied Madestein. Op 15 december 2000 (**RV 457**) is het projectdocument vastgesteld voor Madestein. In 2003 is een samenwerking aangegaan met de VOF Madestein, bestaande uit de partijen Rabo Vastgoed BV en Johan Matser Projectontwikkeling BV, thans Bouwfonds BV en Synchron BV. Deze samenwerking ging uit van een scheiding van taken en verantwoordelijkheden met de gemeente als grondexploitant en de VOF als ontwikkelaar.

In april 2008 heeft het College besloten tot het oprichten van de Grondexploitatie en Vastgoedexploitatie Maatschappij VroonDaal (DSO/2007.4186) onder voorbehoud van wensen en bedenkingen van de gemeenteraad (**RV 86**). Tegelijkertijd heeft het college ingestemd met het verstrekken van de financiering van maximaal € 150 miljoen.

Met het doel het afzettempo te verhogen heeft de PPS VroonDaal een nieuwe visie gepresenteerd. Op 21 juni 2011 heeft het college de nieuwe visie 'VroonDaal Revisited' vastgesteld (**RIS 180764**). Deze nieuwe visie houdt in dat VroonDaal sterker wordt verdund met meer verschillende woningtypologieën en andere prijsklassen. De nieuwe visie is in de raadscommissie besproken en toegelicht met een drietal vertrouwelijke commissiebriefjes (**DSO/2011.1617**, **DSO/2011.1458** en **DSO/2011.1764**). De raadscommissie heeft aangegeven dat onder een aantal aanvullende voorwaarden de visie kan worden uitgewerkt (**RIS 181905**).

De PPS VroonDaal is in 2012 gestart met de uitwerking, door middel van het opstellen van een Stedenbouwkundig Programma van Eisen (SPvE). Dit SPvE is vastgesteld door het college (**RIS 249303**). In een brief d.d. 6 juni 2012 (**RIS 249915**) is de commissie geïnformeerd over de voortgang van de uitwerking van de nieuwe visie in een stedenbouwkundig plan.

Het stedenbouwkundig plan dat in samenwerking met de gemeente door Vroondaal Ontwikkeling is gemaakt wordt samen met een nieuwe grondexploitatie, ontwikkelstrategie en aangepaste samenwerkingsafspraken ter vaststelling aan het college aangeboden. Na vaststelling van het projectdocument zal het stedenbouwkundig plan worden vertaald naar een bestemmingsplan op basis waarvan de uitvoering kan starten. Ter voorbereiding hierop heeft de raad op 7 juni 2012 een voorbereidingsbesluit genomen (**RIS 248165**) met het doel ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan.

Bijlage 7. Grondexploitaties

Bijlage 7.1 Overzicht grondexploitaties

GEMEENTE:		Den Haag		GRONDBELEID		
GEGEVENS TBV GRONDEXPLOITATIE						
BASIS: JAARREKENING 2012						
Grondexploitaties	Boekwaarde* 31-12-2011	Boekwaarde* 31-12-2012	Totaal Eindwaarde grexen per 1-1-2013	Totaal Eindwaarde grexen stand 31-12-2012 contant gemaakt per 2013 = netto contante waarde	Nog te maken kosten per 1-1-2013	nog te realis. opbrengsten per 1-1-2013
Totaal grondexploitaties in exploitatie	199.184	162.859	424.709-	247.700-	395.568	325.234
Totaal grondexploitaties niet in exploitatie	7.198	1.729				
Totaal grondexploitaties	206.382	164.588				
Voorzieningen en reserves	Balans	Balans	Totaal neg. Eindwaarde grexen contant per 1-1-2013 = netto contante waarde	Vershil		
Totaal voorziening(en) grondexploitaties	40908	41274	B	B-A		
	289.317	263.406	255.835	7.571-		
Totaal algemene reserve grondexploitatie	48.029	41.604				
Totaal aan grexen gerelateerde reserves	337.346	305.010				

* NB Bruto: voor verrekening met voorzieningen (zie toelichting op de balans)

Bijlage 7.2 NCW standen grondexploitaties

Project- nummer	Projectnaam	*	Halfjaar bericht		Jaarrekening	Verschil	Verklaren	Jaarrekening	Autonoom verschil	Eindwaarde
			Stand 1-7-2012	Stand 31-12-2012						
		Opmerkingen	201206 of laatste vastgestelde stand 2012102	201212	(2-1) ¹²	ja/nee	top 40 saldo > 250.000 omzet > 250.000	incl. autonome mutaties 201300		
			¹	²				³		
C- 87	RIVIERENBUURT		2.801.000-	2.527.000-	274.000	ja		2.611.000-	84.000-	3.574.000-
C- 90	MAASSTRAAT		2.140.000-	3.795.000-	1.655.000-	ja		3.917.000-	122.000-	4.583.000-
CE- 43	SPUIMARKT		1.401.000-	1.519.000-	118.000-	ja		1.557.000-	38.000-	1.683.000-
CE- 48	SPUIKWARTIER FASE 2 EN 3		13.964.000-	13.396.000-	568.000	ja		13.930.000-	534.000-	14.488.000-
CE- 53	DEN HAAG NIEUW CENTRAAL		24.062.000-	20.250.000-	3.812.000	ja		21.013.000-	763.000-	32.348.000-
CE- 79	NIEUWE SCHOOLSTRAAT E.O.		27.000-	60.000-	33.000-	ja		75.000-	15.000-	81.000-
CE- 81	WIJNHAVENKWARTIER		32.784.000-	32.597.000-	187.000	ja		33.995.000-	1.398.000-	52.334.000-
CE- 103	SCHEEPERSSTRAAT 54		805.000-	794.000-	11.000-	nee		817.000-	23.000-	850.000-
CE- 110	HERSTRUCTURERING TRANSVAAL FASE 4A		421.000-	890.000-	469.000-	ja		819.000-	71.000-	921.000-
CE- 112	WOONZORGCENTRUM TRANSVAAL, NATALSTR.	7	498.000	485.000	13.000-	ja		512.000	27.000	576.000
CE- 114	ARNOLD ALETRINOPLANTSOEN		1.000	25.000	24.000	nee		22.000	3.000-	23.000
D - 170	NOORDPOLDERKADE/CYLINDERSTRAAT		383.000-	279.000-	104.000-	nee		280.000-	1.000-	292.000-
E - 146	DE VERADEMING (PARK)		611.000	620.000	9.000	ja		661.000	41.000	773.000
E - 172	VERADEMING BODEM ENECO		15.000	15.000	-	nee		12.000	3.000	12.000-
E - 173	VERADEMING BODEM VROM		16.000	16.000	-	nee		14.000	2.000	16.000-
ES- 103	UITHOFSLAAN	6	13.319.000-	13.535.000-	216.000-	ja		14.027.000-	492.000-	20.763.000-
ES- 115	LEIHWEG MTS-LOCATIE		8.928.000-	8.998.000-	70.000-	ja		9.484.000-	486.000-	10.258.000-
ES- 119	MORGENSTOND MIDDEN		4.000	112.000	108.000	ja		128.000	16.000	161.000
ES- 120	AMBACHTSGAARDE KORTE BLOK		247.000-	297.000-	50.000-	nee		311.000-	14.000-	336.000-
ES- 121	GAARDEN NOORDOOST SCHOLENVELD		211.000	365.000	154.000	ja		385.000	20.000	433.000
ES- 123	NAARDERSTRAAT READY LOKATIE		4.064.000-	3.986.000-	78.000	ja		4.122.000-	136.000-	4.458.000-
ES- 125	DE STEDE WINKELCENTRUM		1.813.000-	1.808.000-	5.000	ja		1.879.000-	71.000-	2.114.000-
ES- 128	DRENTSE HOEK (OCV-CLUSTER)		798.000-	807.000-	9.000-	nee		840.000-	33.000-	945.000-
ES- 129	SERVICEZONE LEYWEG EUROCINEMA		653.000-	665.000-	12.000-	ja		691.000-	26.000-	808.000-
ES- 137	K.O. ESDO LOCATIE		24.000	39.000	15.000	ja		52.000	13.000	63.000
ES- 138	EXLOOSTRAAT	7	210.000	224.000	14.000	nee		235.000	11.000	254.000
F - 87	MEEUWENHOF F2		317.000-	187.000-	130.000	ja		192.000-	5.000-	200.000-
F - 93	PLUVIERHOF F6		1.121.000-	1.098.000-	23.000	ja		1.137.000-	39.000-	1.279.000-
G - 97	POELDIJKSESTRAAT NWB		22.000	93.000	71.000	nee		98.000	5.000	106.000
HA- 37	BEATRIXKWARTIER (OPENB. RUIMTE)		521.000-	211.000-	310.000	ja		209.000-	2.000	217.000-
HA- 56	GROTIUSPLAATS	6	7.344.000-	7.280.000-	64.000	ja		7.624.000-	344.000-	8.919.000-
HA- 62	GROTIUSPLAATS (RES BIJ HA-56)		528.000-	595.000-	67.000-	nee		617.000-	22.000-	668.000-
HA- 78	THEO MANN BOUWMEESTERLAAN	8	303.000	635.000	332.000	ja		-	-	-
HA- 83	GEBIEDSONTWIKKELING ISABELLALAND	6	15.000	16.000	1.000	ja		28.000	12.000	37.000
I - 117	STATIONSWEG 67 T/M 75		11.000-	4.000	15.000	nee		4.000-	8.000-	4.000-
I - 148	HET OUDE CENTRUM HORECA BESTPL		568.000-	575.000-	7.000-	nee		596.000-	21.000-	671.000-
K - 51	VILJOEN-/PIETERBURGSTR 1E NWB		1.253.000-	1.233.000-	20.000	nee		1.275.000-	42.000-	1.614.000-
K - 253	TRANSVAAL FASE 2 EN 3		5.856.000-	3.886.000-	1.970.000	ja		4.038.000-	152.000-	4.542.000-
K - 256	UITENHAGESTR. BEDRIJFSTERREIN	6	7.344.000-	7.095.000-	249.000	ja		7.362.000-	267.000-	9.316.000-
LA- 9	LAAKHAVEN CENTRAAL		12.513.000-	673.000-	11.840.000	ja		398.000-	275.000	503.000-
LA- 17	BINCKHORST NOORD-WEST		3.831.000-	3.771.000-	60.000	ja		3.927.000-	156.000-	5.375.000-
LA- 19	LAAKHAVEN\HOLLANDS SPOOR		45.293.000-	2.499.000-	42.794.000	ja		1.675.000-	824.000	2.789.000-
LA- 38	LAAKHAVEN WEST	6	29.414.000-	29.275.000-	139.000	ja		30.424.000-	1.149.000-	46.836.000-
LA- 39	LAAKHAVEN PETROLEUMHAVEN		12.853.000-	12.801.000-	52.000	ja		13.263.000-	462.000-	18.878.000-
LA- 41	NEHERKADE\GEMAALSTRAAT		831.000-	810.000-	21.000	nee		844.000-	34.000-	949.000-
LA- 49	BINCKHORST, HOTSPOOT VROM		45.000	53.000	8.000	ja		45.000	8.000	75.000
LA- 50	BINCKHORST, BODEM ENECO LA 17		25.000-	7.000-	18.000	nee		7.000-	-	8.000-
LA- 51	BINCKHORST BODEM VROM LA 17		251.000-	234.000-	17.000	nee		244.000-	10.000-	274.000-
LA- 60	BEETSSTRAAT 200		2.483.000-	2.468.000-	15.000	ja		2.564.000-	96.000-	2.884.000-
LA- 63	KETELSTRAAT 21-23		149.000-	208.000-	59.000-	ja		212.000-	4.000-	239.000-
LO- 52	WIJNDAELERPLANTS/LVM1762-1779		535.000-	660.000-	125.000	ja		688.000-	28.000	774.000-
LO- 56	NIEUWE ROZENBURGSTRAAT 8 EN 10		1.000-	570.000-	569.000-	ja		592.000-	22.000-	666.000-
LO- 57	OCKENBURG LANDGOED (JEUGDHERB.)		2.530.000-	3.184.000-	654.000-	ja		3.302.000-	118.000-	3.863.000-
LO- 65	GROEN V. PRINSTERERL. MONDRIAAN	8	272.000	374.000	102.000	nee		-	-	-
LO- 71	WINKELCENTRUM LOOSDUINEN	8	2.141.000-	2.234.000-	93.000-	nee		-	-	-
LO- 72	ESCAMPLAAN FASE 2	6	579.000-	438.000-	141.000	ja		439.000-	1.000-	556.000-
SC- 43	LAAN VAN MEERDERVOORT 211	8	225.000	232.000	7.000	nee		-	-	-
SC- 49	DR. LELYKADE PAV. + HOR		1.719.000-	1.755.000-	36.000-	ja		1.823.000-	68.000-	2.051.000-
SC- 50	LANDHOOFD C, BEDRIJFSLOCATIES		1.373.000-	1.829.000-	456.000-	ja		1.891.000-	62.000-	1.967.000-
SC- 83	HELLINGWEG 127 E.O.	9	583.000-	-	583.000	ja		-	-	-
SC- 91	CHURCHILLPLEIN, WORLD FORUM		3.660.000-	3.870.000-	210.000-	ja		4.025.000-	155.000-	4.354.000-
SC- 94	KWALITEITSIMPULS OR THWF		1.000-	-	1.000	nee		35.000	35.000	38.000
SC- 96	NORFOLK, A. MAASPLEIN + NHH BOULEVARD		12.564.000-	13.231.000-	667.000-	ja		12.758.000-	473.000	21.244.000-
SC- 102	EUROJUST		289.000	424.000	135.000	ja		461.000	37.000	539.000

Project- nummer	Projectnaam	* Opmerkingen	Halfjaar bericht	Jaarrekening	Verschil	Verklaren	Jaarrekening	Autonoom verschil	Eindwaarde
			Stand 1-7-2012	Stand 31-12-2012	(2-1) ¹²	ja/nec	Stand 01-01-2013	(3-2)	201300
			201206 of laatst vastgestelde stand 2012102	201212		top 40 saldo > 250.000 omzet > 250.000	incl. autonome mutaties 201300		
			1	2			3		
SE- 22	DE VERADEMING BEDRIJFSKW GIT		892.000-	513.000-	379.000	ja	505.000-	8.000	525.000-
SE- 24	HOUTRUSTWEG/HOUTRUSTHALLEN	8	394.000-	96.000-	298.000	ja	-	-	-
SE- 28	MIENT 351 VORMIDABEL		27.000-	42.000	15.000	ja	48.000	6.000	53.000
X - 800	NAZORG BODEM AFSLUITEN PLANNEN	8	237.000-	46.000-	191.000	nec	-	-	-
X -2005	AFSLUITEN PLANNEN 2005		469.000-	454.000-	15.000	nec	472.000-	18.000-	552.000-
ZZ- 19	OBL	10		402.000-	402.000-	nec	402.000-	-	-
ZZ- 20	FOREPARK		2.260.000-	546.000-	1.714.000	ja	653.000-	107.000-	967.000-
ZZ- 25	WESTLANDSE ZOOM		795.000	1.499.000	704.000	ja	1.774.000	275.000	2.335.000
ZZ- 26-31	A 12 ZONE TOTAAL (M.U.V. ZZ-30)		45.505.000-	42.717.000-	2.788.000	ja	44.415.000-	1.698.000-	60.799.000-
ZZ- 33	AMERIKAANSE AMBASSADE		1.112.000-	1.100.000-	12.000	nec	1.146.000-	46.000-	1.340.000-
ZZ- 34	YPENBURG		1.491.000-	1.576.000-	85.000-	ja	1.625.000-	49.000-	1.975.000-
ZZ- 800	BODEM AFGESLOTEN PLANNEN		572.000-	567.000-	5.000	nec	589.000-	22.000-	662.000-
ZZ-2005	AFSLUITEN PLANNEN 2005		2.282.000-	2.342.000-	60.000-	nec	2.461.000-	119.000-	2.768.000-
ZZ-2008	AFSLUITEN PLANNEN 2008	1	27.000-	18.000-	9.000	nec	-	-	-
ZZ-2009	AFSLUITEN PLANNEN 2009	2	1.015.000	1.297.000	282.000	ja	439.000	17.000	-
ZZ-2010	AFSLUITEN PLANNEN 2010	3	836.000	2.040.000	1.204.000	ja	1.093.000	49.000	-
ZZ-2011	AFSLUITEN PLANNEN 2011	4	6.000-	126.000	132.000	nec	50.000	8.000	-
ZZ-2012	AFSLUITEN PLANNEN 2012	5	-	-	-	nec	3.000-	-	-
	VOORZIENING VERSCHILLEN EOS/PKS	11					116.000-	-	-
TOTAAL			313.997.000-	247.675.000-	66.322.000		255.719.000-	7.239.000-	353.378.000-

Officiële stand Voorziening Negatieve Plannen
 Voorziening Negatieve Plannen Halfjaarbericht 2012
 Positieve projecten

320.740.000-	257.834.000-	62.906.000	263.406.000-	9.520.000-
<i>304.065.000-</i>				
6.743.000	10.159.000	3.416.000	7.571.000	2.281.000

Opmerkingen

- Afsluiten plannen 2008 bestaat uit de plannen: I-98.99 en LO-46.99
- Afsluiten plannen 2009 bestaat uit de plannen: CE-36.99, LO-55.99 en SC-78.99
- Afsluiten plannen 2010 bestaat uit de plannen: CE-101.99, CE-106.99, CE-98.99, E-198.99, ES-102.99, ES-108.99, ES-130.99, ES-131.99, F-88.99, F-90.99, HA-53.99, HA-76.99, HA-79.99, HA-86.99, I-113.99, I-97.99, K-252.99, LO-69.99, N-28.99, N-79.99 en P-184.99
- Afsluiten plannen 2011 bestaat uit de plannen: SC-87.99, SC-93.99 en SC-95.99
- Afsluiten plannen 2012 bestaat uit de plannen: LO-71.99 en SC-43.99
- Plannen die na het halfjaarbericht 2012 zijn herzien: LA-38.1, ES-103.1, K-256.1, HA-56.1, HA-83.1, ZZ-28.1 en LO-72.1
- Plannen die na het halfjaarbericht 2012 operationeel zijn verklaard: CE-112.1 en ES-138.1
- Plannen die met de jaarrekening 2012 zullen worden afgesloten zijn: I-98.99, LO-46.99, LO-55.99, CE-98.99, ES-102.99, ES-108.99, ES-130.99, ES-131.99, K-252.99, LO-69.99, N-28.99, N-79.99, HA-53.99, SC-43.1, LO-71.1, LO-65.1, HA-78.1, SC-78.99, P-184.99, X-800.1, CE-101.99, SC-95.99, I-97.99 en SE-24.1
- SC-83.1 fysiek toegevoegd aan SC-96.1 en betreft een budget neutrale actie. Dat betekent dat het plan niet wordt afgesloten
- Het betreft OHW. In 2013 te factureren aan OBL
- Ter onderbouwing van de voorziening m.b.t. verschillen EOS/PKS is bijgevoegd een verschillenrapportage genaamd "Vergelijking PKS EOS Verschillenanalyse 31 jan JR12 Definitief_RS.xlsx"
- (2-1) verschil stand halfjaarbericht 2012 t.o.v. beginstand 2012 (tenzij grex na beginstand is herzien of operationeel is verklaard)

Bijlage 7.3 Bestuurlijke verschillenverklaringen grondexploitatie

Projectnaam: Rivierenbuurt (actuele besluitvorming RIS 168347)
Projectnummer: SBK C-87

		Saldo grondexploitatie	
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	2.527.000	NCW N
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	2.801.000	NCW N
Verschil (2 – 1)		274.000	NCW V bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Voor het project Spui/Lamgroen is een nieuwe ontwikkelende partij gevonden. In de onderhandelingen met de gemeente is overeengekomen dat de ontwikkelaar € 350.000 bijdraagt aan het woonrijp maken van de directe omgeving van het bouwplan.

Bij afronding van de bodemsaneringswerkzaamheden bleek er onverwachts toch sprake te zijn van vrijkomende verontreinigde grond, wat extra kosten met zich meebrengt. Daarnaast is door de onteigende van Spui/Lamgroen (Van der Stigchel) in 2012 conservatoir beslag gelegd op een deel van de locatie. Dit is voor de gemeente succesvol beslecht, maar hierdoor zijn wel extra juridische kosten gemaakt. Bij het bouwrijp maken en de sloopwerkzaamheden zijn daarentegen minder kosten gemaakt dan verwacht.

Projectnaam: Maasstraat e.o. (actuele besluitvorming RIS 181993)
Projectnummer: SBK C-90

		Saldo grondexploitatie	
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	3.795.000	NCW N
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	2.140.000	NCW N
Verschil (2 – 1)		1.655.000	NCW N bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

In 2012 is de samenwerkingsovereenkomst met Haag Wonen getekend, waarbij een aantal afspraken is gemaakt die afwijken van de grex zoals die was vastgesteld in december 2011. Het uitplaatsen van de huurders van de ateliers door DSO is een forse kostenpost, omdat processen worden verwacht. De uitplaatsing van het eerste bedrijf was daarentegen weer voordeliger dan verwacht.

Het overig financieel verschil wordt veroorzaakt door het verwijderen van de begrote ISV3-bijdrage van € 1.718.000 die als dekkingsbijdrage in het plan zelf was opgenomen. Voor nieuwe plannen moet echter de ISV3-bijdrage rechtstreeks in de Voorziening Negatieve Plannen worden gestort. Het nadelig verschil in het plan heeft geen effect op de gemeentebegroting (of RGB), omdat het een financieel technische verrekening betreft.

Projectnaam: Spuimarkt (actuele besluitvorming RIS 123230 dd. 21-12-2004)
Projectnummer: SBK CE-43

		Saldo grondexploitatie	
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	1.519.000	NCW N
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	1.401.000	NCW N
Verschil (2 – 1)		118.000	NCW N bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Op 22 april 2005 heeft de gemeente samen met een Ontwikkelingsmaatschappij Spuimarkt (een samenwerking van 3 ontwikkelende partijen) een realiseringsovereenkomst gesloten met als doel het realiseren van het stedenbouwkundig plan Spuimarkt. Omdat een belangrijk deel van de te onderscheiden deelplannen (Spuimarkt, Rabbijn Maarssenplein, Nieuwe Haagse Passage, herinrichting Grote Marktstraat) is gerealiseerd dan wel in voorbereiding is, hebben partijen overleg gevoerd over de voortgang en afwikkeling van de alle in de overeenkomst gemaakt afspraken. Partijen hebben geconstateerd dat veel bereikt is van hetgeen contractueel is afgesproken.

Mede gezien de tijdspanne van bijna 8 jaar die is gelegen tussen het moment van het afsluiten van de realiseringsovereenkomst en de feitelijke realisatie, hebben zich ontwikkelingen voor gedaan die er toe hebben geleid dat nog niet alle afspraken geheel zijn geëffectueerd. Met de Ontwikkelingsmaatschappij Spuimarkt zijn afspraken gemaakt over de verdere uitvoering van de overeenkomst en is de overeenkomst in beperkte mate aangepast aan de actuele situatie.

Financieel betekent dit dat het saldo van de grondexploitatie met € 118.000 nadeliger is geworden. Dit is het saldo van lagere kosten, lagere opbrengsten maar met name negatieve faseringseffecten.

Contractueel betekent dit dat de huidige overeenkomst wordt aangepast naar de laatste stand van zaken.

Projectnaam: Spuikwartier 2° / 3° fase

Projectnummer: CE-48

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	13.396.000	NCW	N
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	13.964.000	NCW	N
Verschil (2 – 1)		568.000	NCW	V

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Het grondexploitatie saldo is € 568.000 Netto Contante Waarde (NCW) verbeterd.

Na aanleg van het plein Wijnhaven resteerde nog € 503.000 budget. Dit is nu vrijgevallen ten gunste van de RGB Deze directe maatregel betreft het verlagen van de begroting en heeft een direct nominaal positief effect op de RGB.

De plankosten vallen lager uit dan begroot. Dit komt mede doordat het projectgebied opgenomen is in het studiegebied van het nieuwe project "Golden Mile" (Turfmarktroute).

Projectnaam: Den Haag Nieuw Centraal (actuele besluitvorming RIS 181795)

Projectnummer: SBK CE-53

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	20.250.000	NCW	N
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	24.062.000	NCW	N
Verschil (2 – 1)		3.812.000	NCW	V

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

In het oorspronkelijke ontwerp van het M-gebouw op het KJ-plein was op verzoek van de gemeente ruimte opgenomen voor de realisatie van een tramtunnel in het verlengde van de tunnel onder Stichthage. Voor de aanpassing van het gebouw was een kleine € 3 miljoen opgenomen. Doordat het M-gebouw is geschrapt, is ook deze reservering niet meer nodig. Bij een mogelijk toekomstige nieuwe ontwikkeling op het KJ-plein kan direct rekening worden gehouden met een mogelijk tramtracé.

Een tweede belangrijke meevaller is dat uit een nieuwe raming van het IbdH blijkt dat de aanleg van het Anna van Buerenplein ca. € 1 miljoen goedkoper kan worden gerealiseerd met handhaving van het gewenste kwaliteitsniveau.

Projectnaam: Nieuwe Schoolstraat eo

Projectnummer: SBK CE-79 (actuele besluitvorming RIS 181987 (6-12-2011))

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	60.000	NCW	N
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	27.000	NCW	N
Verschil (2 – 1)		33.000	NCW	N

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Ook in 2012 was er geen zicht op een (spoedige) gronduitgifte conform de afspraken uit de overeenkomst met de VOF Nieuwe Schoolstraat.

Het marktsegment waarin het bouwplan zit maakt een afzet lastig. Pogingen om een einddatum af te spreken waarbij partijen afscheid nemen indien er voor die tijd geen reëel uitzicht op een ontwikkeling is, zijn gestrand. In zo'n situatie past dan slechts een uitweg via een gerechtelijke uitspraak (exitstrategie).

De ontwikkelaar heeft een appèl gedaan op de gemeente om het alternatieve plan zonder parkeergarage dat begin 2011 op tafel lag, opnieuw bespreekbaar te maken. Dit plan is ambtelijk opnieuw tegen het licht gehouden en daarbij is de conclusie getrokken dat e.e.a. past binnen de herijkte grondexploitatie.

Deel van de nieuwe afspraken is om uiterlijk 31 maart een door beide partijen ondertekende Grondreserveringsovereenkomst te hebben waarbinnen het aangepaste plan verder zal worden ontwikkeld. In deze overeenkomst wordt voorzien in een gronduitgifte medio half 2014.

Teneinde het langdurig braak liggen voor de buurt acceptabeler te maken is eind 2012 het terrein opgeschoond en ingezaaid.

Projectnaam: Wijnhavenkwartier

Projectnummer: CE-81

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	32.597.000	NCW	N
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	32.784.000	NCW	N
Verschil (2 – 1)		187.000	NCW	V

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Het grondexploitatiesaldo is € 187.000 Netto Contante Waarde (NCW) verbeterd.

De kosten zijn in totaal € 71.000 gedaald, de opbrengsten zijn gelijk gebleven. De faseringseffecten samenhangend met de nominale wijzigingen in de kosten- en opbrengsten zijn in dit project € 116.000 voordelig.

De begroting voor werkzaamheden openbare ruimte is met 100.000 euro gedaald. Dit betreft het vrijvallen van een deel van de begroting voor het eventueel tijdelijk inrichten van de Turfmarkt ter hoogte van fase 2, in het kader van de RGB-versterkende maatregelen. Rekening gehouden wordt met definitieve herinrichting vanuit het project Golden Mile.

De plankosten zijn € 69.000 lager uitgevallen. Dit komt vooral door het laten vrijvallen van de budgetonderschrijvingen uit 2011.

De bijzondere kosten zijn met € 98.000 gestegen. Dit komt vooral door een onverwachte rekening van Eneco van € 80.000 uit het verleden voor energiekosten van de Zwarte Madonna. Daarnaast zijn hogere kosten gemaakt voor advies en begeleiding inzake het aanbestedingstraject voor herontwikkeling Wijnhavenkwartier Fase 2.

De faseringseffecten samenhangend met de nominale wijzigingen in de kosten- en opbrengsten zijn in dit project € 116.000 voordelig (NCW). Dit wordt veroorzaakt door uitstel van CTW-werkzaamheden en door het opnieuw faseren van de plankosten over de gehele resterende looptijd (tot en met 2023).

Projectnaam: Herstructurering Transvaal fase 4a

Projectnummer: SBK CE-110 (actuele besluitvorming RIS 152062)

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	890.000	NCW	N
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	421.000	NCW	N
Verschil (2 – 1)		469.000	NCW	N

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

In de werkelijke kosten en opbrengsten is in dit plan niet veel gewijzigd. Het verschil wordt veroorzaakt doordat een deel van dekking voor Transvaal fase 4A uit een bijdrage uit het VH-fonds bestaat. Deze bijdrage moet echter gestort worden in de Voorziening negatieve plannen, waardoor het grondexploitatiesaldo is verslechterd. Deze mutatie heeft geen gevolgen voor de totaalstand van de RGB.

Projectnaam: Woonzorgcentrum Transvaal, Natalstraat

Projectnummer: SBK CE-112 (actuele besluitvorming RIS 252112)

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	485.000	NCW	V
2 Herziening	25-09-2012	498.000	NCW	V
Verschil (2 – 1)		13.000	NCW	N

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Eind september 2012 is het projectdocument vastgesteld. De verwachte kosten en opbrengsten zijn in de laatste 3 maanden van 2012 niet noemenswaardig gewijzigd. Omdat de uitgifteopbrengsten die in 2012 stonden gepland, niet zijn gerealiseerd maar zijn doorgeschoven naar 2013, is het saldo met € 13.000 gedaald.

Projectnaam: Noordpolderkade/Cylinderstraat

Projectnummer: SBK D-170 (actuele besluitvorming RIS 133766)

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	279.000	NCW	N
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	383.000	NCW	N
Verschil (2 – 1)		104.000	NCW	V

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Het grondexploitatiesaldo is € 104.000 op Netto Contante Waarde (NCW) verbeterd. In het kader van het IpSO 2011 is besloten dit plan versneld af te ronden. De beheerkosten voor de panden in dit plan zijn rechtstreeks uit de Voorziening negatieve Plannen aan de reserve Vastgoedexploitatie toegevoegd. De reservering in het plan van € 100.000 is hierdoor vrijgevallen. De wijzigingen in de kosten en opbrengsten hebben in dit project een voordelig faseringseffect van € 4.000.

Projectnaam: De Verademing (Park)

Projectnummer: SBK E-146 (actuele besluitvorming RIS 22037, 15 oktober 1998)

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	620.000	NCW	V
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	611.000	NCW	V
Verschil (2 – 1)		9.000	NCW	V

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Door een latere uitvoering van het project ontstaat een faseringsvoordeel van ca. € 9.000.

Projectnaam: Uithofslaan (actuele besluitvorming DSO RIS 25382)

Projectnummer: SBK ES-103

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	13.535.000	NCW	N
2. Herziening 2012	30-11-2012	12.319.000	NCW	N
Verschil (2 – 1)		216.000	NCW	N

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

November 2012 is een herziening van de grondexploitatie vastgesteld (RIS 253824) ten behoeve van de ontwikkeling en herverkaveling van deelgebied 2 in 'kleinschalig opdrachtgeverschap'. Deze verschillenverklaring is gebaseerd op het herziene exploitatiesaldo van 13-11-2012, dus niet op de gebruikelijke stand uit het halfjaarbericht.

Het saldo van de netto contante waarde van de grondexploitatie is met €216.000,- verslechterd. Deze verbetering is het netto effect van:

1. de faseringseffecten samenhangend met de nominale wijzigingen in de kosten- en opbrengsten, zijn € 34.000 voordelig (NCW);
2. het opnemen van een bedrag van € 250.000 in de begroting CTW ten behoeve van de aanleg van een extra noodontsluiting voor de wijk. Dit vloeit voor uit een eis van de brandweer, die het niet acceptabel vindt dat de gehele wijk in geval van calamiteiten slechts via een weg bereikbaar is.

In de herziening 2012 is dit nog opgenomen als projectrisico (risico van € 300.000 bij een gemiddelde kans van optreden (€ 150.000)). Op basis van een variantenstudie en nader overleg met de brandweer is nu rekening gehouden met extra kosten van minimaal € 250.000 in de grondexploitatie; het ontwerp wordt in 2013 afgerond.

Projectnaam: Leyweg MTS locatie (actuele besluitvorming RIS 181796)

Projectnummer: SBK ES-115

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	8.998.000	NCW	N
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	8.929.000	NCW	N
Verschil (2 – 1)		69.000	NCW	N

bedragen in €

Bestuurlijke verschillenverklaring

Op de bovenste bouwlagen van het stadskantoor zijn 49 woningen gesitueerd. Deze woningen zijn door de gemeente als integraal onderdeel van het gehele programma mee ontwikkeld en aanbesteed. De gemeente had een overeenkomst gesloten met Vesteda over de afname van de woningen. De overdracht van de woningen is ernstig vertraagd a.g.v. opleveringsproblemen. Met

het herstel van de bouwkundige problemen is extra inzet gemoeid geweest. Daarnaast zijn extra kosten voor herstel gemaakt.

Inmiddels zijn de woningen in het vierde kwartaal 2012 alsnog overgedragen aan Vesteda. De gemeente zal trachten de extra kosten te verhalen voor zover deze een gevolg zijn van verwijtbaar handelen van derden.

Projectnaam: FA159 Morgenstond Midden (actuele besluitvorming RIS 101187)
Projectnummer: SBK ES.119

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	112.000	NCW	V
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	4.000	NCW	V

Verschil (2 – 1)		108.000	NCW	V
------------------	--	---------	-----	---

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Het saldo van de netto contante waarde van de grondexploitatie is in 2012 met €108.000 verbeterd.

Deze verbetering is het netto effect van:

1. *faseringseffecten* in verband met vertraging in de gebiedsontwikkeling
2. *het verlagen van de kosten* voor woonrijp maken in de grondexploitatie
3. *enkele correcties* die zijn doorgevoerd omdat enkele posten onterecht in de grondexploitatie zijn meegenomen.

1. Fasering

De uitvoering van de inrichting van de openbare ruimte is voor de deelgebieden 5, 6, 8, 9, 10 en 11 vertraagd vanwege crisis op de woningmarkt. Hierdoor zijn de civieltechnische kosten en de opbrengsten uit de Algemene bijdrage die de gemeente ontvangt van de corporaties naar latere jaren gefaseerd. Dit resulteert in een nadelig faserings-effect.

2. Verlagen kosten

De gebiedsontwikkeling is al geruime tijd in uitvoering. Inmiddels zijn deelgebieden 1, 2, 3 en 7 compleet afgerond en deelgebieden 4 en 5 deels afgerond. Doordat de kosten voor de inrichting van de openbare ruimte van deze deelgebieden lager waren dan hetgeen wat oorspronkelijk was geraamd, is een positief verschil ontstaan van €672.000.

3. Correcties

In de grondexploitatie was ten onrechte de vergoeding van de corporaties voor de procesbegeleiding door de gemeente als opbrengst opgenomen. Daarnaast waren kosten voor de aanleg van kunstwerken voorzien. Omdat met OCW is afgesproken dat kunststopdrachten vanuit een ander project (ZZ.2005) plaatsvinden zijn deze kosten uit de grondexploitatie voor Morgenstond-Midden gehaald.

Projectnaam: Gaarden noordoost Scholenveld
Projectnummer: SBK ES-121 (actuele besluitvorming RIS 135032)

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	365.000	NCW	V
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	211.000	NCW	V

Verschil (2 – 1)		154.000	NCW	V
------------------	--	---------	-----	---

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Het grondexploitatie-saldo is € 154.000 op Netto Contante Waarde (NCW) verbeterd.

Dit verschil wordt hoofdzakelijk bepaald doordat de kosten voor CTW zijn verminderd. In het kader van de versterkende maatregelen RGB is de raming van het plan bijgesteld. Met behoud van kwaliteit konden zowel de kosten voor bouw- als woonrijp maken naar beneden worden bijgesteld.

Projectnaam: Naarderstraat ready locatie**Projectnummer: SBK ES-123 (actuele besluitvorming RIS 245741 17-01-2012)**

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	3.986.000	NCW	N
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	4.064.000	NCW	N
Verschil (2 – 1)		78.000	NCW	V

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Het grondexploitatiesaldo is € 78.000 op Netto Contante Waarde (NCW) verbeterd.

Dit komt doordat er meer opbrengsten zijn gerealiseerd bij de uitgifte van een strookje grond ter plaatse van de gesloopte gymzaal in de Naarderstraat.

Daarnaast zijn enkele kosten (onder andere bodem en CTW) gedaald ter versterking van de RGB en zijn de plankosten gedaald. Als gevolg van de problemen bij Vestia is er sprake geweest van stagnatie doch eind 2012 heeft Vestia besloten het laatste deelplan (verbouw van het voormalige schoolpand Naarderstraat ten behoeve van een Thomashuis en Herbergier) alsnog uit te voeren. De planontwikkeling wordt in 2013 hervat.

Projectnaam: De Stede**Projectnummer: SBK ES-125 (actuele besluitvorming RIS 147466 DSO2007.1645)**

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	1.808.000	NCW	N
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	1.813.000	NCW	N
Verschil (2 – 1)		5.000	NCW	V

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Het grondexploitatiesaldo is € 5.000 op Netto Contante Waarde (NCW) verbeterd door effecten van gewijzigde kosten, opbrengsten en faserings-effecten. Deze grondexploitatie heeft in 2012 gevolg gegeven aan de in het MPG 2010/2011 en de brief "Financiële versterking Reserve Grondbedrijf" (DSO/2010.991) te nemen directe en aanvullende maatregelen, gericht op het versterken van de Reserve Grondbedrijf (RGB).

Er vinden gesprekken plaats met de eigenaar van het winkelcentrum, Urban Interest, om tot afspraken over woningbouwproductie en herinrichting van de pleinen te komen.

Projectnaam: Eurocinema(actuele besluitvorming RIS156742)**Projectnummer: SBK ES-129**

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	665.000	NCW	N
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	653.000	NCW	N
Verschil (2 – 1)		12.000	NCW	N

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Vanwege de gewijzigde woningmarkt is de bouw van het ambitieuze woningbouwplan Smart Start, dat in het kader van een MAB Nirov prijsvraag was ontwikkeld, niet haalbaar gebleken. Voor deze locatie is wel een nieuw bestemmingsplan vastgesteld om de beoogde woningbouw te realiseren. Regelmatig dienen zich geïnteresseerde partijen aan. In afwachting van een concreet particulier initiatief, wordt het pand in beheer gehouden. Door de langere exploitatieperiode van het

bestaande vastgoed zijn de beheer- en bijbehorende plankosten met € 14.000 gestegen. De faseringseffecten samenhangend met de vertraging in dit project zijn € 2.000 voordelig.

Projectnaam: K.O. Esdo Locatie (actuele besluitvorming RIS 246412)
Projectnummer: SBK ES-137

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	39.000	NCW	V
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	24.000	NCW	V
Verschil (2 – 1)		15.000	NCW	V

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Het grondexploitatie saldo is € 15.000 op Netto Contante Waarde (NCW) verbeterd door effecten van gewijzigde kosten, opbrengsten en faseringseffecten.

Met betrekking tot de planning van het leveren van de bouwrijpe grond is in december 2012 de overeenkomst met voetbalvereniging GSC-ESDO ondertekend over de beëindiging van de huur- en bruikleenovereenkomst per 31 december 2012. De gemeente betaalt de vereniging een vergoeding van € 800.000 voor een door de vereniging te realiseren multifunctionele en duurzame sportaccommodatie op sportpark Escamp I en € 15.000 frictiekosten voor een tijdelijke inhuizing elders.

De hogere vergoeding aan GSC-ESDO wordt in belangrijke mate afgedekt door een bijdrage van de dienst OCW van € 205.000,- .

Inmiddels heeft ESDO met ingang van 1 januari 2013 tijdelijk haar intrek genomen bij voetbalvereniging Warnica Star (Escamp I) en zijn de bouwrijp werkzaamheden gestart. De ESDO-locatie aan de Erasmusweg is daarmee naar verwachting in oktober 2013 beschikbaar voor herontwikkeling.

In oktober 2012 heeft besluitvorming plaatsgevonden over de ter inzage legging van het nieuwe bestemmingsplan. In november 2012 heeft hierover een inloopbijeenkomst plaatsgevonden.

Projectnaam: Meeuwenhof F2 (actuele besluitvorming RIS133933)
Projectnummer: SBK F-87

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	187.000	NCW	N
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	317.000	NCW	N
Verschil (2 – 1)		130.000	NCW	V

bedragen in €

Bestuurlijke verschillenverklaring

De werkzaamheden aan de inrichting van de omgeving van het Meeuwenhof zijn goedkoper uitgevallen dan oorspronkelijk geraamd. Hierdoor ontstaat een voordeel van € 138.000. Het overige verschil wordt veroorzaakt door faseringseffecten.

Projectnaam: Pluvierhof F6 (actuele besluitvorming RIS 133933)
Projectnummer: SBK F-93

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	1.098.000	NCW	N
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	1.121.000	NCW	N
Verschil (2 – 1)		23.000	NCW	V

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Het complex Pluvierhof is momenteel in aanbouw. In het afgelopen jaar zijn diverse kosten lager uitgevallen dan oorspronkelijk geraamd.

Projectnaam: Beatrixkwartier O.R.**Projectnummer: SBK HA-37 (actuele besluitvorming RIS 100628 – rv285)**

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	211.000	NCW	N
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	521.000	NCW	N

Vershil (2 – 1)		310.000	NCW	V
-----------------	--	---------	-----	---

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Het project is vrijwel gereed en zal in 2013 worden afgesloten. De verbetering van het saldo is voornamelijk het gevolg van vrijval van begrote CTW kosten.

Projectnaam: Grotiusplaats (actuele besluitvorming RIS 255711)**Projectnummer: SBK HA-56**

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	7.280.000	NCW	N
2. Herziening	11-2012	7.344.000	NCW	N

Vershil (2 – 1)		64.000	NCW	V
-----------------	--	--------	-----	---

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

In november 2012 is de grondexploitatie herzien. Het verschil in het saldo van de grondexploitatie is m.n. het gevolg van niet begrote inkomsten door tijdelijke verhuur van het terrein en faseringsseffecten.

Projectnaam: Theo mann Bouwmeesterlaan 73-75**Projectnummer: SBK HA-78 (actuele besluitvorming RIS 137044, 26-4-2006)**

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	635.000	NCW	V
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	303.000	NCW	V

Vershil (2 – 1)		332.000	NCW	V
-----------------	--	---------	-----	---

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Het project is in 2012 afgesloten. Het positieve resultaat van de grondexploitatie zal worden toegevoegd aan de Reserve Grondbedrijf. Het afsluiten van alle begrotingsposten en voorzieningen heeft een positief verschil opgeleverd t.o.v. het halfjaarbericht.

Projectnaam: GO Isabellaland (actuele besluitvorming RIS 20149)**Projectnummer: SBK HA-83**

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	16.000	NCW	V
2. Herziening	13-11-2012	15.000	NCW	V

Vershil (2 – 1)		1.000	NCW	V
-----------------	--	-------	-----	---

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Het verschil t.o.v. de in november 2012 vastgestelde grondexploitatie is nihil.

Projectnaam: Transvaal fase 2 en 3 (actuele besluitvorming RIS122127)

Projectnummer: SBK K-253

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	3.886.000	NCW	N
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	5.856.000	NCW	N

Vershil (2 – 1)		1.970.000	NCW	V
-----------------	--	-----------	-----	---

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Het project Transvaal fase 2 en 3 is bijna voltooid. Naar verwachting wordt het project eind 2013 afgesloten, de verwachte plankosten zijn daarom verlaagd hetgeen een voordeel van € 125.000 oplevert.

De vergunning voor het laatste woningbouwplan is afgegeven. In de samenwerkings-overeenkomst is vastgelegd dat op het moment dat een onherroepelijke bouwvergunning is afgegeven voor de woningen die Staedion in fase 2 en 3 bouwt, een bijdrage per woning door de gemeente Den Haag wordt verstrekt. Gemeente en Staedion hebben in 2012 opnieuw onderhandeld over de toe te passen berekening van die gemeentelijke bijdrage. Hierop is de eindafrekening met Staedion opgemaakt, die aanzienlijk lager is uitgevallen dan was verwacht. In 2012 heeft de laatste betaling aan Staedion voor Transvaal fase 2 en 3 plaatsgevonden en is het restantbedrag van € 1.890.000 vrijgevallen.

Als gevolg van faseringseffecten is er sprake van een nadeel van € 53.000.

Projectnaam: Uitenhagestraat Bedrijfsterrein

Projectnummer: SBK K-256 (actuele besluitvorming RIS255236)

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	7.095.000	NCW	N
2. Herziening 2012	11-12-2012	7.344.000	NCW	N

Vershil (2 – 1)		249.000	NCW	V
-----------------	--	---------	-----	---

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Op 11 december 2012 heeft het college ingestemd met de herziening van het projectdocument Uitenhagestraat met inbegrip van een partieel herziene grondexploitatie. De gemeente heeft een rechtszaak gewonnen met betrekking tot een oneigenlijk verstrekte vergoeding en een boete van € 223.000 is eind 2012 geïncasseerd. Het overige financiële voordeel heeft te maken met een voordeel door faseringseffecten.

Projectnaam: Laakhaven Centraal

(actuele besluitvorming RIS 181996)

Projectnummer: SBK LA-9

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	673.000	NCW	N
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	12.513.000	NCW	N

Vershil (2 – 1)		11.840.000	NCW	V
-----------------	--	------------	-----	---

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Het grondexploitatiesaldo is € 11.840.000 op Netto Contante Waarde (NCW) verbeterd. Het grootste positieve effect komt van de dekkingsbijdrage uit de Voorziening Negatieve Plannen van € 12.513.000 waarmee de kosten van het oude gedeelte van het plan zijn afgesloten. Hierdoor zullen de rentelasten van het plan in de toekomst sterk gaan afnemen.

Daartegenover staan rentekosten over 2011 van € 534.000 die zijn ingeboekt en afgesloten budgetten ter grootte van € 193.000.

De wijzigingen in de kosten en opbrengsten hebben in dit project een nadelig faseringseffect van € 322.000 veroorzaakt door de Netto Contante Waarde berekening.

Via de afgesloten budgetten draagt dit plan voor € 154.000 bij aan de versterking van de Reserve Grondbedrijf. Aanvullend is daarnaast een taakstelling op civieltechnisch werk van 10% met € 74.970 bij 50% kans van optreden opgenomen.

Projectnaam: Binckhorst Noord-West (actuele besluitvorming RIS 181997)
Projectnummer: SBK LA-17

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	3.771.000	NCW	N
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	3.831.000	NCW	N

Verschil (2 – 1)		60.000	NCW	V
------------------	--	--------	-----	---

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Het grondexploitatie saldo is € 60.000 op Netto Contante Waarde (NCW) verbeterd ten gevolge van gewijzigde kosten en opbrengsten en van faseringseffecten.

In deze grondexploitatie is het risicoprofiel van innen van een achterstallige huur van AVR opgeheven. Deze huuropbrengsten zijn in 2012 verrekend.

Projectnaam: Laakhaven Hollands Spoor (actuele besluitvorming RIS 181996)
Projectnummer: SBK LA-19

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	2.499.000	NCW	N
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	45.293.000	NCW	N

Verschil (2 – 1)		42.794.000	NCW	V
------------------	--	------------	-----	---

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Het grondexploitatie saldo is € 42.794.000 op Netto Contante Waarde (NCW) verbeterd. Het grootste positieve effect komt van de dekkingsbijdrage uit de Voorziening Negatieve Plannen van € 45.293.000 waarmee de kosten van het oude gedeelte van het plan zijn afgesloten. Hierdoor zullen de rentelasten van het plan in de toekomst sterk gaan afnemen.

Daartegenover staan rentekosten over 2011 van € 1.791.000 N die zijn ingeboekt.

De wijzigingen in de kosten en opbrengsten hebben in dit project een nadelig faseringseffect van € 769.000 veroorzaakt door de Netto Contante Waarde berekening.

Via een taakstelling op civieltechnisch werk van 10% draagt dit plan met € 95.000, bij 50% kans van optreden, bij aan het versterken van de Reserve Grondbedrijf.

Projectnaam: Laakhaven-West (actuele besluitvorming RIS 251778)
Projectnummer: SBK LA-38

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	29.275.000	NCW	N
2. Herziening	11-09-2012	29.414.000	NCW	N

Verschil (2 – 1)		139.000	NCW	V
------------------	--	---------	-----	---

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Het grondexploitatie saldo is € 139.000 op Netto Contante Waarde (NCW) verbeterd.

De kosten zijn in totaal € 445.000 nominaal gestegen omdat nog geen rekening was gehouden met een damwand (kosten € 400.000) in de spoorzone ter bescherming van de spoordijk en nagekomen beheerkosten (€ 45.000). De opbrengsten zijn € 260.000 nominaal gestegen door iets hogere gronduitgifte opbrengsten van € 10.000 en een bijdrage vanuit Economie ter gedeeltelijke

afdekking van de tegenvallende kosten aan de damwand in de spoorzone in verband met de daar te ontwikkelen MKB bedrijfsruimte.

De wijzigingen in de kosten en opbrengsten hebben in dit project een voordelig faseringseffect van € 325.000 door het iets eerder realiseren van grondopbrengsten.

Projectnaam: Laakhaven Petroleumhaven (actuele besluitvorming RIS 251778)

Projectnummer: SBK LA-39

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	12.801.000	NCW	N
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	12.853.000	NCW	N

Verschil (2 – 1)		52.000	NCW	V
------------------	--	--------	-----	---

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Het grondexploitatiesaldo is € 52.000 op Netto Contante Waarde (NCW) verbeterd.

De kosten zijn € 8.000 gedaald vanwege de verhuuropbrengsten van een braakliggend terrein. De opbrengsten zijn niet gewijzigd.

De wijzigingen in de kosten en opbrengsten hebben in dit project een voordelig faseringseffect van € 44.000 door een snellere boeking van de dekkingsbijdrage ISV en latere fasering van de plankosten.

Projectnaam: Binckhorst, Hotspot VROM

Projectnummer: SBK LA-49 (actuele besluitvorming RIS78434, 14 september 2000)

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	53.000	NCW	V
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	45.000	NCW	V

Verschil (2 – 1)		8.000	NCW	V
------------------	--	-------	-----	---

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Het grondexploitatiesaldo is € 8.000 op Netto Contante Waarde (NCW) verbeterd tengevolge van gewijzigde kosten en van faseringseffecten.

Projectnaam: Beetsstraat 200(actuele besluitvorming RIS 179043)

Projectnummer: SBK LA-60

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	2.468.000	NCW	N
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	2.483.000	NCW	N

Verschil (2 – 1)		15.000	NCW	V
------------------	--	--------	-----	---

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Het grondexploitatiesaldo is met € 15.000 verbeterd.

De kosten zijn in totaal met € 8.000 gedaald. Dit wordt veroorzaakt doordat posten voor verwerving en bodemonderzoek zijn komen te vervallen. De opbrengsten zijn met €4.000 gestegen door iets hogere grondopbrengsten. Er is een nadelig faseringseffect van € 3.000.

Projectnaam: Ketelstraat 21-23 (actuele besluitvorming RIS 166207)

Projectnummer: SBK LA-63

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	208.000	NCW	N
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	149.000	NCW	N

Verschil (2 – 1) 59.000 NCW N
bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Het grondexploitatiesaldo is € 59.000 op Netto Contante Waarde (NCW) verslechterd.

De projectontwikkelaar is failliet gegaan. Een nieuwe ontwikkelaar heeft een aangepast bouwplan gemaakt op basis waarvan een concept grondreserveringsovereenkomst is gemaakt. Op basis van het nieuwe bouwplan is een nieuwe plankostenplan opgesteld. De plankosten zijn daarmee € 66.000 toegenomen. Door de vertraging zijn er €7.000 extra huuropbrengsten uit tijdelijke verhuur

---

Projectnaam: Wijndaelerplants/Lvm1762-1779
Projectnummer: SBK LO-52 (actuele besluitvorming RIS (177627))

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	660.000	NCW	V
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	535.000	NCW	V

Verschil (2 – 1) 125.000 NCW V
bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Bij een nieuwe raming van de benodigde ambtelijke inzet bleek het aantal uren aanzienlijk lager te zijn dan oorspronkelijk geraamd. Daarnaast is een reservering uit 2011 overbodig gebleken. Gezamenlijk leidt dit tot lagere kostenraming van €98.000. Het overige bedrag wordt verklaard door faserings-effecten.

Projectnaam: Nieuwe rozenburgstraat 8 en 10
Projectnummer: SBK LO-56 (actuele besluitvorming RIS 140969 10-10-2006)

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	570.000	NCW	N
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	1.000	NCW	N

Verschil (2 – 1) 569.000 NCW N
bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

De verslechtering van het saldo wordt vooral veroorzaakt door een nieuwe taxatie van door de gemeente te verkopen panden aan de ontwikkelaar. Deze nieuwe taxatie valt lager uit dan de aanvankelijk geraamde waarde die dateert uit 2002. De lange periode van planontwikkeling en de verslechterde marktsituatie zijn hier debet aan. Het plan is opgenomen in het nieuwe bestemmingsplan en met de ontwikkelaar wordt nog steeds onderhandeld.

Voorts wordt verslechtering van het saldo veroorzaakt door extra plankosten als gevolg van de langere doorlooptijd van het plan.

Projectnaam: Ockenburg landgoed (jeugdherberg)
Projectnummer: SBK LO-57 (actuele besluitvorming RIS 144656 23-03-2007)

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	3.184.000	NCW	N
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	2.530.000	NCW	N

Verschil (2 – 1) 654.000 NCW N
bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Onlangs hebben de ontwikkelaar Nova Vastgoed BV en de gemeente gezamenlijk geconstateerd dat de realisering van het oorspronkelijke plan voor het landhuis Ockenburg (o.a. uitbreiding met een hotel) niet meer mogelijk is doordat de beoogde exploitant zich heeft teruggetrokken. Als

gevolg hiervan zal de grondovereenkomst met Nova worden ontbonden. De gemeente gaat de komende tijd de mogelijkheden voor de ontwikkeling van het gebied volgens het principe "rood voor groen" verder onderzoeken. Uiterlijk voor de zomer zal hierover aan de Commissie Ruimte worden gerapporteerd.

De hierdoor ontstane vertraging leidt tot extra kosten o.a. voor planvorming en beheer. Daarnaast hebben B&W besloten, gelet op de slechte staat waarin het landhuis verkeert, noodzakelijk onderhoud te laten verrichten, zoals reparaties van het dak.

Projectnaam: Escamplaan fase 2 (actuele besluitvorming RIS 253826)
Projectnummer: SBK LO-72

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	438.000	NCW	N
2. Herziening	11-2012	579.000	NCW	N
Verschil (2 – 1)		141.000	NCW	V
bedragen in €				

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

In 2011 is een bedrag voor gerealiseerde besparingen gereserveerd voor tegenvallers. Nu blijkt dat die reservering niet meer noodzakelijk is, waardoor een bedrag van € 122.000 alsnog vrijvalt. De rest wordt voornamelijk verklaard door de latere start van het bouwrijpmaken etc.

Projectnaam: Dr. Lelykade, Leefbaarheidsplein, paviljoen
Projectnummer: SBK –SC-49 (actuele besluitvorming RIS 182129)

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	1.755.000	NCW	N
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	1.719.000	NCW	N
Verschil (2 – 1)		36.000	NCW	N
bedragen in €				

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Op de Dr. Lelykade wordt o.a. overeenkomstig het bestemmingsplan een aantal paviljoens gerealiseerd. Dit vergt aanzienlijk meer ambtelijke inzet dan oorspronkelijk voorzien, onder meer als gevolg van bezwaarprocedures en complexe situaties rond gronduitgifte. Dit heeft geleid tot extra plankosten van ca. € 53.000. Daar staat een aantal voordelen als gevolg van de vertraging tegenover.

Projectnaam: Landhoofd C, bedrijfslocaties
Projectnummer: SBK SC-50 (actuele besluitvorming RIS 23291)

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	1.829.000	NCW	N
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	1.373.000	NCW	N
Verschil (2 – 1)		456.000	NCW	N
bedragen in €				

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Het grootste gedeelte van de afwijking wordt veroorzaakt door een geschil met de provincie Zuid-Holland die subsidie voor dit project heeft verstrekt. De gemeente is naar het oordeel van de provincie te weinig in staat om de bij de afrekening van de subsidie vereiste prestatieverklaringen te leveren. Hoewel de gesprekken met de provincie hierover nog niet zijn afgerond, zijn de financiële gevolgen hier al wel verwerkt.

Projectnaam: Hellingweg 127 e.o.
Projectnummer: SBK SC.83

(actuele besluitvorming RIS 74194)

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	0	NCW	
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	583.000	NCW	N
Verschil (2 – 1)		583.000	NCW	V

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

De oorspronkelijk zelfstandige grondexploitatie Hellingweg 127 is bij de besluitvorming over het projectdocument Scheveningen Haven opgenomen in de grondexploitatie SC-96. Deze locatie maakt immers deel uit van de nieuwe planontwikkeling in het gebied. Dit is een budgettaire neutrale verschuiving.

Projectnaam: The Hague World Forum
Projectnummer: SBK SC-91

(actuele besluitvorming RIS 134956)

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	3.870.000	NCW	N
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	3.660.000	NCW	N
Verschil (2 – 1)		210.000	NCW	N

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Het verschil wordt deels veroorzaakt door rentekosten en voor het overgrote deel door extra plankosten. In de tweede helft van 2012 is gebleken dat het project meer personele inzet vergt dan vooraf was voorzien en een langere doorlooptijd kent dan eerder gepland.

- in 2012 is meer personele inzet gevraagd dan vooraf begroot. Dit had met name te maken met onvoorzien omstandigheden in de uitvoering en in de samenwerking met andere partijen;
- over 2013 worden meer werkzaamheden en inzet verwacht dan oorspronkelijk begroot (mede als gevolg van faillissement TCN). Het project loopt hierdoor in de tweede helft van 2013 door;
- het project loopt ook door in 2014 omdat een deel van het gebied voor die tijd niet ingericht kan worden (vanwege aansluiting stadsverwarming en NuclearSummit 2014).

Projectnaam: Kwaliteitsimpuls OR THWF (actuele besluitvorming RIS 134956)
Projectnummer: SBK SC-94

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	0.000	NCW	
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	1.000	NCW	N
Verschil (2 – 1)		1.000	NCW	V

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring:

Het grondexploitatiesaldo is € 1.000 op Netto Contante Waarde (NCW) verbeterd. Het project betreft een samenwerking tussen de Gemeente, RGD en TCN. Het project wordt uitgevoerd binnen het door de drie partijen vastgestelde taakstellende budget. Het gemeentelijke deel van het project loopt via project SC-91.

Projectnaam: Norfolk, A maasplein en NHH boulevard
Projectnummer: SBK SC-96 (actuele besluitvorming RIS 246577)

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	13.231.000	NCW	N
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	12.564.000	NCW	N
Verschil (2 – 1)		667.000	NCW	N

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Bij de vaststelling van het projectdocument en de grondexploitatie Scheveningen Haven is besloten de al gerealiseerde kosten en opbrengsten van de grex Hellingweg 127 aan deze toe te voegen. Deze locatie is immers onderdeel geworden van de planvorming op het Norfolkterrein en omgeving. Het grootste deel van het saldooverschil wordt hieruit verklaard. Dit is overigens een voor de gemeente budgettair neutrale verschuiving. Hiermee samen hangen verschuivingen in beheerkosten, plankosten, etc.

Projectnaam: Huisvesting Eurojust (actuele besluitvorming RIS: 181868)
Projectnummer: SBK SC-102

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	424.000	NCW	V
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	289.000	NCW	V
Verschil (2 – 1)		135.000	NCW	V

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

In het verbeterde saldo van de grondexploitatie zijn mee- en tegenvallers verwerkt. Het Rijk krijgt de grond in eigendom in plaats van eeuwigdurende erfpacht. Dit heeft een positief effect op de gronduitgifteprijs. Nadelige effecten op de grondexploitatie worden o.a. veroorzaakt door extra benodigde personele inzet benodigd voor o.a. projectmanagement, juridische procedures en het verwervingstraject.

Projectnaam: De verademing bedrijfskw. GIT
Projectnummer: SBK SE-22 (actuele besluitvorming RIS 145339)

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	513.000	NCW	N
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	892.000	NCW	N
Verschil (2 – 1)		379.000	NCW	V

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Een aantal werkzaamheden is goedkoper uitgevallen dan oorspronkelijk geraamd. Tevens is een aantal externen niet ingehuurd waarvoor wel budget was gereserveerd. Dit leidt tot een voordeel van ca. € 90.000. Daarnaast heeft de stichting Eykenburg toegezegd een bijdrage te willen leveren aan de inrichting van het gebied. Hiermee was oorspronkelijk geen rekening gehouden.

Projectnaam: Houtrustweg/Houtrusthallen

Projectnummer: SBK SE24.1 (actuele besluitvorming RIS 81231_001219)

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	96.000	NCW	N
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	394.000	NCW	N
Verschil (2 – 1)		298.000	NCW	V

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Het tekort op de grondexploitatie is met bijna € 300.000 teruggebracht omdat aanbestedingen goedkoper uitvielen dan geraamd en omdat gereserveerde budgetten niet (meer) nodig bleken te zijn. Het project kan worden afgesloten.

Projectnaam: Mient 351 Vormidabel (actuele besluitvorming RIS 165394)

Projectnummer: SBK SE-28

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	42.000	NCW	V
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	27.000	NCW	V
Verschil (2 – 1)		15.000	NCW	N

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Door het wegvallen van Vestia als realisator van een belangrijk deel van de woningen is er vertraging opgetreden in de ontwikkeling van deze locatie. Hierdoor zijn extra kosten ontstaan o.a. als gevolg van extra tijdelijk beheer.

Projectnaam: Forepark
Projectnummer: SBK ZZ-20

		Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	546.000	NCW	N
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	2.260.000	NCW	N
Verschil (2 – 1)		1.714.000	NCW	V

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

1. Inleiding

De grondexploitatie voor het bedrijventerrein Forepark is in 2004 vastgesteld. Het bedrijventerrein is sinds 1990 ontwikkeld door het BedrijvenschapForepark. Dit was een samenwerking tussen de gemeenten Den Haag en Leidschendam. Het bedrijventerrein was gelegen in Leidschendam. Na de gemeentelijke herindeling kreeg Den Haag de regie over dit grondgebied.

In januari 2012 is het projectdocument Forepark met een plankaderwijziging (RIS 181794) aangepast en is de grondexploitatie geactualiseerd.

2. Effect op de grondexploitatie

- Kostendaling	€ 1.576.000	V
- Opbrengstenstijging	€ 167.000	V
- Effecten fasering	€ 29.000	N

Totaal € 1.714.000 V

3. Toelichting

Kostendaling ad € 1.576.000 V

Dit is mede als gevolg van:

- Plankosten ad € 9.000 V (overschrijden Stuurbegroting 2012 en vrijval na evaluatie invoering Plankostenscan).
- CTW ad € 1.000 V. Afronden van activiteiten heeft geleid tot een voordelige vrijval van de begroting ter hoogte van € 63.000. De aanbesteding van de RWS-kavel brengt extra kosten met zich mee van ongeveer € 62.000 nadeel.
- Bijzondere kosten ad € 1.800.000 V. De mogelijke verlegging van 2 gasleidingen is meegenomen als risico in het benodigd weerstandsvermogen. Tevens was sprake van een risicobuffer in de grondexploitatiebegroting. Deze risicobuffer is nu uit de begroting geschrapt met een voordelig effect van € 1.800.000. Het ligt voor de hand dat het risico lager dan 50% wordt. Toekomstige afnemers zullen rekening moeten houden met de leidingen in hun programma van eisen, zonder derving van de grondopbrengsten. Dit principe wordt ook toegepast bij de aanbesteding van de RWS kavel.
- Vastgoed beheer ad € 234.000 N. Er heeft een budgetneutrale administratieve correctie plaatsgevonden tussen de post uitgifte en de post vastgoedbeheer ter grote van € 100.000. De oorzaak was dat er ten onrechte bij het Halfjaarbericht 2012 een voorziening was getroffen onder het hoofdstuk Uitgifte met betrekking tot huurderiving. Deze correctie komt ook terug onder de post uitgifte. Deze derving is in 2012 werkelijk opgetreden. Daarnaast zijn de kosten en opbrengsten geactualiseerd met een nadelig effect van € 134.000, eveneens als gevolg van niet ontvangen huur (voorzien risico in het MPG 2012).

Opbrengstenstijging ad € 167.000 V

Dit is mede als gevolg van:

- Uitgifte van een geluidscherm.
- Hogere verwachte grondopbrengst aanbestede RWS-kavel.
- Hogere grondprijs uitgifte.

De aanbesteding RWS en de toekomstige gronduitgiften zullen voorbereidingskosten met zich mee brengen. Hiervoor is de begroting opgehoogd met € 5.000 nadeel. Op grond van de Jaarrekening 2011 is bij het Halfjaarbericht 2012 een voorziening getroffen betreffende de huuropbrengsten. Deze voorziening van € 100.000 is onterecht verwerkt in de grondopbrengsten. Herstel hiervan leidt tot een verbetering van de grondopbrengsten met € 100.000 voordelig en een verslechtering van Vastgoed beheer.

Faseringseffecten ad € 29.000 V

Dit is mede als gevolg van inkomstenderiving Vastgoedbeheer en hogere gerealiseerde plankosten in 2012.

Projectnaam: Westlandse Zoom (actuele besluitvorming RIS105142)
Projectnummer: SBK ZZ-25

		Saldo grondexploitatie	
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	1.499.000	NCW V
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	795.000	NCW V
Verschil (2 – 1)		704.000	NCW V
		bedragen in €	

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

Het project betreft de investeringen in de infrastructuur en openbare ruimte ten behoeve van de ontwikkeling van de Westlandse Zoom, met in Den Haag de woongebieden Vroondaal en Uithofslaan, tot een hoogwaardige woonomgeving. Door vertraging in de woningbouwontwikkeling is de uitvoering van deze projecten ook vertraagd hetgeen, mede omdat de opbrengsten al zijn gerealiseerd, resulteert in een verbetering van het netto saldo van de grondexploitatie met € 704.000.

Deze verbetering is het netto effect van:

- een nominale daling van de kosten door vrijval van plankosten (€ 200.000) en vrijval van de post onvoorzien voor bijzondere kosten (€ 295.000);
- de faseringseffecten samenhangend met de nominale wijzigingen in de kosten- en opbrengsten en de vrijval van kosten, inclusief afrondingsverschillen, zijn € 209.000 voordelig;
- de kosten voor de werken, die aanvankelijk waren opgenomen onder de post Bijzondere kosten, zijn overgeheveld naar de post CTW; deze overheveling is budgettair neutraal voor het resultaat van de grondexploitatie.

Projectnaam:	A-12 zone totaal (actuele besluitvorming RIS 255232)				
Projectnummer:	ZZ-26 t/m ZZ-31 met uitzondering van ZZ-30				
			Saldo grondexploitatie		
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	42.717.000	NCW	N	
2. Herziening december 2012	11-12-2012	45.505.000	NCW	N	
Verschil (2 – 1)		2.788.000	NCW	V	bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

1. Inleiding

De grondexploitatie A12-zone in het gebied Ypenburg bestaat administratief uit vijf verschillende deelexploitaties:

1. Deelplan 19 ZZ-27
2. Deelplan 20 ZZ-28
3. Deelplan 24 ZZ-29
4. Deelplan 26 ZZ-31
5. Hoofdplanstructuur (ZZ-26) om de hoofdontsluitingswegen van de verschillende deelplannen te realiseren.

De positieve saldi van de deelplannen dekken grotendeels de totale hoofdplanstructuur.

Het projectdocument en de bijbehorende grondexploitatie zijn door de gemeenteraad in januari 2005 vastgesteld. Voor deelplan 19 is het projectdocument in 2006 herzien. In januari 2012 is het projectdocument voor de totale A12 zone partieel herzien (RIS 181916) vanwege kaderwijzigingen, tegenvallers en uitlichting deelplan 25 (ZZ-30). Er was sprake van een partiële herziening omdat deelplan 20 en de hoofdplanstructuur later in de tijd geactualiseerd zouden worden. Voor deelplan 20 heeft de herziening (RIS 255232) in december 2012 plaats gevonden. Herziening van het onderdeel hoofdplanstructuur (ZZ-26) staat gepland in 2014 (uitvoering van fase twee en drie). Hiervoor zijn vooralsnog geen middelen bij het Investeringsprogramma Stedelijke Ontwikkeling (IpSO) voorzien. Ook deelplan 19 zal naar verwachting in 2013 worden herzien als gevolg van wijzigingen in het plandeel Fregatsingel. Ook hiervoor zijn vooralsnog geen middelen bij het IpSO voorzien. De A12-zone is gecategoriseerd als een groot project waarop de regeling 'Grip op grote projecten' (RIS 170272) van toepassing is.

2. Effect op de grondexploitatie

- Kostendaling	€ 1.104.000 V
- Opbrengstenstijging	€ 1.425.000 V
- Effecten fasering	€ 259.000 V

Totaal € 2.788.000 V

3. Toelichting

Kostendaling ad € 1.104.000 V

Dit is mede als gevolg van:

- Plankosten ad € 57.000 V (vrijval na evaluatie invoering Plankostenscan ten gunste van Versterken RGB).
- CTW Hoofdplanstructuur, deelplan 19 en deelplan 26 ad € 654.000 V (vrijval gelden ten gunste van Versterken RGB).
- Bijzondere kosten Hoofdplanstructuur en deelplannen 19 en 26 ad € 384.000 V (ontvangst voorgeschoten middelen beheer en onderhoud geluidsscherm A12, ontvangen subsidie Van der Laangelden, vrijval restantbegroting).

Opbrengstenstijging ad € 1.425.000 V

Dit is mede als gevolg van:

- Uitgifte deelplanen 19 en 24 ad € 1.462.000 V (eindafwikkeling garantiestelling deelplan 19, herberekening grondopbrengsten deelplan 24).
- Overige Opbrengsten deelplan 26 ad € 37.000 N (externe bijdragen die niet meer gerealiseerd worden).

Faseringseffecten ad € 259.000 V

Dit is mede als gevolg van:

- A. Hoofdplanstructuur verschuiving resterende begroting naar 2014 en later.
- B. Deelplan 19 toename uitgifteopbrengsten en aanpassing in fasering kosten en opbrengsten.
- C. Deelplan 24 naar voren faseren van uitgifte bedrijventerrein.
- D. Deelplan 26 vertraging realisatie loopbrug.

Projectnaam: Ypenburg
Projectnummer: SBK ZZ-34

			Saldo grondexploitatie	
1. Jaarrekening 2012	31-12-2012	1.576.000	NCW	N
2. Halfjaarbericht 2012	01-06-2012	1.491.000	NCW	N
Verschil (2 – 1)		85.000	NCW	N

bedragen in €

Bestuurlijke toelichting verschillenverklaring

1. Inleiding

De grondexploitatie Ypenburg is in 2009 vastgesteld en operationeel geworden om de Haagse projecten die resteren na opheffing van het Bestuurlijk Orgaan Ypenburg (BOY) in op te vangen. BOY was een samenwerkingsverband tussen Den Haag en Pijnacker-Nootdorp.

Een van die projecten is de ontwikkeling van woningbouwlocatie Gele Lis die ooit bestemd was voor een woonwagencentrum. Bij de liquidatie van BOY is een stedenbouwkundig plan voor grote (re) vrijstaande kavels meegekomen. Nu blijkt na onderzoek de locatie een ideale locatie voor particulier opdrachtgeverschap te zijn. Om dit mogelijk te maken is de grondexploitatie in februari 2012 op enige punten geactualiseerd (RIS 246413).

2. Effect op de grondexploitatie

- Kostendaling	€	2.000	V
- Opbrengstendaling	€	80.000	N
- Effecten fasering	€	7.000	N

Totaal	€	85.000	N

3. Toelichting

De oorzaak van dit verschil van € 85.000 ligt in het feit dat de btw-verhoging niet kan worden doorbelast omdat in de oude brochure een bedrag inclusief btw was vermeld. De kopers hebben aangegeven de 2% extra btw niet te willen betalen. Er is voor gekozen om de 2% zelf te nemen en de brochures in de toekomst anders op te stellen zodat dit btw risico niet overal zal plaatsvinden.

Bijlage 8. Beschikte Subsidies

Publiekzaken Dienst	Programma	Product	Namen aanvragen	Naam regeling	Doelstelling	Looptijd/periode	Verleende bedrag
DPZ	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.02	Politieregio Hangeland	Bemiddeling en Mediaton	Bemiddeling en mediaton door vrijwilligers	2012	139.000
DPZ	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.02	BESTUUR WIKBERAAD LAAKHAVENS	Beleidskader bewonersinitiatieven Veiligheid 2007-2009	Leefbare en veilige wijk	2012	11.550
DPZ	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.02	BEWONERS ORGANISATIE RUSTENBURG-OOSTBROEK	Beleidskader bewonersinitiatieven Veiligheid 2007-2009	Leefbare en veilige wijk	2012	7.660
DPZ	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.02	Bewonersvereniging Noordelijk Scheveingen	Beleidskader bewonersinitiatieven Veiligheid 2007-2009	Leefbare en veilige wijk	2012	8.795
DPZ	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.02	Bureau SAMEN	Beleidskader bewonersinitiatieven Veiligheid 2007-2009	Leefbare en veilige wijk	2012	11.480
DPZ	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.02	Buurwaders Schilderswijk West	Beleidskader bewonersinitiatieven Veiligheid 2007-2009	Leefbare en veilige wijk	2012	4.000
DPZ	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.02	Haugse Voorbilvereniging 'S.V.H.'	Beleidskader bewonersinitiatieven Veiligheid 2007-2009	Leefbare en veilige wijk	2012	4.545
DPZ	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.02	Stichting Bewoners Organisatie Havenkwartier	Beleidskader bewonersinitiatieven Veiligheid 2007-2009	Leefbare en veilige wijk	2012	2.000
DPZ	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.02	Stichting Bewoners Platform Bouwland	Beleidskader bewonersinitiatieven Veiligheid 2007-2009	Leefbare en veilige wijk	2012	6.100
DPZ	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.02	Stichting Bewonersinitiatief Waterwijk	Beleidskader bewonersinitiatieven Veiligheid 2007-2009	Leefbare en veilige wijk	2012	6.800
DPZ	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.02	Stichting Bewonersorganisatie Bonnetbuurt	Beleidskader bewonersinitiatieven Veiligheid 2007-2009	Leefbare en veilige wijk	2012	6.980
DPZ	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.02	STICHTING BEWONERSORGANISATIE DE PARAPLU	Beleidskader bewonersinitiatieven Veiligheid 2007-2009	Leefbare en veilige wijk	2012	13.950
DPZ	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.02	Stichting Bewonersorganisatie Laankwartier Noord	Beleidskader bewonersinitiatieven Veiligheid 2007-2009	Leefbare en veilige wijk	2012	2.000
DPZ	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.02	Stichting Bewonersorganisatie Regenes/Valkenbos	Beleidskader bewonersinitiatieven Veiligheid 2007-2009	Leefbare en veilige wijk	2012	2.000
DPZ	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.02	Stichting Bewonersorganisatie Singels	Beleidskader bewonersinitiatieven Veiligheid 2007-2009	Leefbare en veilige wijk	2012	8.864
DPZ	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.02	Stichting Bewonersoverleg Kraayenstein	Beleidskader bewonersinitiatieven Veiligheid 2007-2009	Leefbare en veilige wijk	2012	6.868
DPZ	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.02	Stichting BOOG	Beleidskader bewonersinitiatieven Veiligheid 2007-2009	Leefbare en veilige wijk	2012	22.460
DPZ	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.02	Stichting Nachprovenie Regenes/Valkenbos	Beleidskader bewonersinitiatieven Veiligheid 2007-2009	Leefbare en veilige wijk	2012	16.400
DPZ	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.02	Stichting Samen voor de buurt Transvaal te 's-Grav	Beleidskader bewonersinitiatieven Veiligheid 2007-2009	Leefbare en veilige wijk	2012	3.000
DPZ	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.02	Stichting Werkwinkel Korrenbos	Beleidskader bewonersinitiatieven Veiligheid 2007-2009	Leefbare en veilige wijk	2012	7.820
DPZ	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.02	Stichting Wijkbeleid Bezuidenbuurt	Beleidskader bewonersinitiatieven Veiligheid 2007-2009	Leefbare en veilige wijk	2012	8.550
DPZ	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.02	Stichting Wijkbeleid Duindorp	Beleidskader bewonersinitiatieven Veiligheid 2007-2009	Leefbare en veilige wijk	2012	9.200
DPZ	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.02	Stichting Wijkbeleid Nieuw Valdeek	Beleidskader bewonersinitiatieven Veiligheid 2007-2009	Leefbare en veilige wijk	2012	3.000
DPZ	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.02	Stichting Wijkorganisatie Noerwijk	Beleidskader bewonersinitiatieven Veiligheid 2007-2009	Leefbare en veilige wijk	2012	4.450
DPZ	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.02	Vereniging Wijkplatform Morgenstond	Beleidskader bewonersinitiatieven Veiligheid 2007-2009	Leefbare en veilige wijk	2012	3.911
DPZ	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.02	Vereniging Wijkbeleid Houtrijk	Beleidskader bewonersinitiatieven Veiligheid 2007-2009	Leefbare en veilige wijk	2012	8.000
DPZ	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.02	Wijkbeleid Marrahoeve	Beleidskader bewonersinitiatieven Veiligheid 2007-2009	Leefbare en veilige wijk	2012	5.600
DPZ	Dienstrevening en Stadsdelen	002.1.08	"De Haage Scholen", stichting voor primair en spe	Subsidierregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	10.000
DPZ	Dienstrevening en Stadsdelen	002.1.08	(TOD) Den Haag Bogdasi Turkyije kelter ve O.G.	Subsidierregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	750
DPZ	Dienstrevening en Stadsdelen	002.1.08	ARE MOLENKAMP ST.	Subsidierregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	2.455
DPZ	Dienstrevening en Stadsdelen	002.1.08	Amcense Culturele Vereniging Abouan (Ava)	Subsidierregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	5.542
DPZ	Dienstrevening en Stadsdelen	002.1.08	Bakchallvereniging STAR	Subsidierregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	66.576
DPZ	Dienstrevening en Stadsdelen	002.1.08	BEHERSADVIESRAAD SPORTHAL TRANSVAAL	Subsidierregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	2.700
DPZ	Dienstrevening en Stadsdelen	002.1.08	BESTUUR WIKBERAAD LAAKHAVENS	Subsidierregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	26.129
DPZ	Dienstrevening en Stadsdelen	002.1.08	BEWONERS ORGANISATIE RUSTENBURG-OOSTBROEK	Subsidierregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	131.255
DPZ	Dienstrevening en Stadsdelen	002.1.08	Bewoners Rond Het Plein	Subsidierregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	400
DPZ	Dienstrevening en Stadsdelen	002.1.08	Bewonerscommissie "De Watervegel"	Subsidierregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.650
DPZ	Dienstrevening en Stadsdelen	002.1.08	BEWONERSCOMMISSIE HUISKAMER LIPA 2	Subsidierregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	500
DPZ	Dienstrevening en Stadsdelen	002.1.08	BEWONERSCOMMISSIE NUTS 8	Subsidierregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.897
DPZ	Dienstrevening en Stadsdelen	002.1.08	Bewonersorganisatie Bodderstraat	Subsidierregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	500
DPZ	Dienstrevening en Stadsdelen	002.1.08	BEWONERSORGANISATIE DE BRAS	Subsidierregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	15.612
DPZ	Dienstrevening en Stadsdelen	002.1.08	BEWONERSORGANISATIE LAAK-NOORD	Subsidierregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	48.643
DPZ	Dienstrevening en Stadsdelen	002.1.08	BEWONERSORGANISATIE SCHIPPERSKWARTIER	Subsidierregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	3.750
DPZ	Dienstrevening en Stadsdelen	002.1.08	Bewonersvereniging De Schiezen Fase 1	Subsidierregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	24.133
DPZ	Dienstrevening en Stadsdelen	002.1.08	Bewonersvereniging Noordelijk Scheveingen	Subsidierregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	49.951
DPZ	Dienstrevening en Stadsdelen	002.1.08	Bewonersvereniging Oudekade	Subsidierregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	5.103
DPZ	Dienstrevening en Stadsdelen	002.1.08	Bewonersvereniging Velden B8	Subsidierregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	700
DPZ	Dienstrevening en Stadsdelen	002.1.08	BIZ Buuroad Centrum 2005	Subsidierregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	6.804
DPZ	Dienstrevening en Stadsdelen	002.1.08	Bewonersvereniging De Dijken	Subsidierregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	500
DPZ	Dienstrevening en Stadsdelen	002.1.08	Bewonersvereniging De Schiezen Fase 1	Subsidierregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	29.113
DPZ	Dienstrevening en Stadsdelen	002.1.08	Bewonersvereniging Noordelijk Scheveingen	Subsidierregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.575
DPZ	Dienstrevening en Stadsdelen	002.1.08	Bewonersvereniging Oudekade	Subsidierregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	750
DPZ	Dienstrevening en Stadsdelen	002.1.08	BIZ Buuroad Centrum 2005	Subsidierregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	6.800
DPZ	Dienstrevening en Stadsdelen	002.1.08	Bureau De Brug	Subsidierregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.400
DPZ	Dienstrevening en Stadsdelen	002.1.08	BUREAU LEYENBURG	Subsidierregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	23.340
DPZ	Dienstrevening en Stadsdelen	002.1.08	Bureau SAMEN	Subsidierregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	54.227
DPZ	Dienstrevening en Stadsdelen	002.1.08	Bureau voor Maatschappelijk Herstel en Rehabilitatie (Bureau MHR)	Subsidierregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	11.576

Publicatiezaken	Programma	Product	Naam aanvrager	Naam regeling	Doelstelling	Looppijl/periode	Verleende bedrag
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	BUURHACTIEF	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	19.140
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	BUURTCENTRUM KOMMUNKA	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	2.866
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	CBS DE ARK-OVERBIJFIREKING	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	500
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	Christelijke Jongeren 'Verbond Y.M.C.A. Schilderskwartier - Rustenburg	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	13.300
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	Christelijke Korfballvereniging Schevevingen	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	770
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	CLUB DE MUSEN	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	9.200
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	Culturele Nihilist Club in Nederland	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	2.030
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	Culturele Slubers Mandateurs Club Den Haag	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.065
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	CULTUURANKER ESCAMP	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	7.975
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	De Laakse Lentse	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	827
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	De Vrijbuiters	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	4.000
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	Eda International Association Dren-Hag, The Netherlands	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	935
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	GEZAMENLIJKE SCHIEVENINGSE BEWONERSORGANISATIES	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	4.062
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	Haagse Voorbavereeniging Laakswaarder	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	24.140
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	HET BESTUUR VAN COMMISSIE BOELE VAN	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.000
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	HET BESTUUR VAN EDO INTERNATIONAL ASSOCIATION	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	650
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	HET BESTUUR VAN TOERMAJIN	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	700
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	Hindoesaanse Vereniging Laakswaarder Noord (H.V.L)	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	15.115
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	Hieratische Vereniging Binnenplaats Ypenburg	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	7.000
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	Hollands Turkijeyi Iseler Birliigi, Den Haag/Turkse Arbeiders	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	6.890
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	HUIS VAN GEDICHTEN	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.000
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	Idamitische Culturele Afghaanse Vereniging	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	3.600
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	Idamitische Stichting Nederland Abi Ewan	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.910
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	iWa Vies Foundation	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	6.160
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	JONGEREN INFORMATIE PUNT (JIP DEN HAAG)	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	13.665
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	JSO	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	15.065
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	KERKENOOTSCHAP DER ZEVENDE-DAGS ADVENTISTEN	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	5.000
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	Koerdische Arbeiders Unie	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	9.770
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	Koerdische Vrouwenschtichting Helin	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	295
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	Kordisaan-Arbeiders-cultuur Vereniging, Afdeling Den Haag	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.500
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	KOAM LOOSDUINEN	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	19.500
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	KOMSA	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	24.879
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	Koperevereniging Beemsterhof (Leidscheveen)	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	115
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	Koperevereniging Jaskuiker	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.185
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	Koperevereniging Je-Voungien	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	590
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	Koperevereniging Mimihof	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	730
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	Komosa Youth Association	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.100
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	LAAKTHEATER	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	15.000
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	LIVABLE	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	25.358
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	MAROKKAANSE BEWONERSORGANISATIE BRSMILLAH	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	2.500
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	Marokkaanse Vereniging El Oubla	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.870
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	MPVV	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	6.710
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	Multicultural Events and New Dutch Media B.V.	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	5.000
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	Nos Mundu	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	500
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	NVYH-Vrouwennetwerk	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	4.615
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	ONDERNEMERSVRENIJGING PLEINKWARTIER	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	2.500
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	Oranjevereniging A'chapel	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.000
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	PETRUS DONDRSSCHOOL	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.250
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	PROONG	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	21.013
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	Scopio Consultant & Event Management	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	3.000
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	Scouting Brigitta/Valentin	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	646
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	Se Baigter Au Soleil	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.385
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	SECRETARIAATSERVICE HAAGLANDEN	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	35.536
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	Showkops Federatieband C.J.V. Den Haag	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.542
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	SINT JORISGROEP / SCHEVENINGEN	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.300
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	Sportvereniging Ado Lakers	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.000
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	STEEK LAAKKAPEL	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	19.670
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	Stichting "Jazz in de Gracht"	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	10.000
DPZ	Dienstreffening en Studiedelen	002.1.08	Stichting "Samen Steek"	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	5.390

Publiekzaken Dienst	Product	Naam aanvragen	Naam regeling	Doelstelling	Looprijd/periode	Verleende bedrag
DPZ	002.1.08	Stichting AardeAVerk	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	21.000
DPZ	002.1.08	Stichting Actiegroep Her Vergeeten Dorp	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	10.519
DPZ	002.1.08	Stichting Africa Lure	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	6.500
DPZ	002.1.08	Stichting Afro Baro	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	2.000
DPZ	002.1.08	Stichting Agnie	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	5.650
DPZ	002.1.08	Stichting Agiptr	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	2.200
DPZ	002.1.08	Stichting Activiteiten De Geest	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	9.000
DPZ	002.1.08	Stichting Al Miquar 'De Omhooring'	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	9.737
DPZ	002.1.08	STICHTING AL MASAR	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	5.350
DPZ	002.1.08	Stichting Al'Anaal de Hoop	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	4.100
DPZ	002.1.08	Stichting Allohonne en Autochone Bewonersorganisatie Bar Aka	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	4.500
DPZ	002.1.08	Stichting Annam	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	875
DPZ	002.1.08	Stichting Apantias	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	750
DPZ	002.1.08	Stichting Arabisch Nederlands Vrouwen Kring	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	492
DPZ	002.1.08	STICHTING ARCHIEFPOEZE	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	8.000
DPZ	002.1.08	STICHTING ART & JAZZ CAFES SCHEVENINGEN EN DEN HAAG	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	150
DPZ	002.1.08	Stichting Art & Jazz cultuScheveningen en Den Haag	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	3.270
DPZ	002.1.08	STICHTING ARTEMIS	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	3.000
DPZ	002.1.08	Stichting Atlantikwall Museum Scheveningen	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.500
DPZ	002.1.08	Stichting AWAAZ	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	6.500
DPZ	002.1.08	Stichting Basis Kants	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.150
DPZ	002.1.08	Stichting Behuergroep Ypenburg	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	15.000
DPZ	002.1.08	Stichting Besef en Balans	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	6.750
DPZ	002.1.08	Stichting Bewoners Organisatie Havenkwartier	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	21.903
DPZ	002.1.08	Stichting Bewoners Organisatie Tansaal Zuid	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	60.378
DPZ	002.1.08	Stichting Bewoners Platform Bouwlaar	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	79.687
DPZ	002.1.08	Stichting Bewonersinitiatief Kijkdijk	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.750
DPZ	002.1.08	Stichting Bewonersinitiatief Waerwijk	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	11.498
DPZ	002.1.08	Stichting Bewonersinitiatief Archipelbuurt & Willenspark	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	15.160
DPZ	002.1.08	Stichting Bewonersinitiatief Bomenpark	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	35.614
DPZ	002.1.08	STICHTING BEWONERSORGANISATIE DE PARAPLU	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	171.612
DPZ	002.1.08	Stichting Bewonersorganisatie Leidschenveen	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	46.816
DPZ	002.1.08	Stichting Bewonersorganisatie Regenes/Valkenbos	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	144.100
DPZ	002.1.08	Stichting Bewonersorganisatie Rivierenbuurt/ Spaakwarter	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	41.623
DPZ	002.1.08	Stichting Bewonersorganisatie Singels	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	14.499
DPZ	002.1.08	Stichting Bewonersorganisatie Tansaal Zuid	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	38.326
DPZ	002.1.08	Stichting Bewonersorganisatie Van Sonaliers in de	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	2.500
DPZ	002.1.08	Stichting Bewonersorganisatie Zeeheldenkwartier 'De Groente Eland'	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	58.766
DPZ	002.1.08	Stichting Bewonersoverleg Duinooid	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	27.227
DPZ	002.1.08	Stichting Bewonersoverleg Kraayenstein	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	13.343
DPZ	002.1.08	Stichting Bewonersplatform Wateringse Veld	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	59.921
DPZ	002.1.08	Stichting Bij-1	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	5.000
DPZ	002.1.08	Stichting Boedchapperegelsdijngelshout Tansaal	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	15.108
DPZ	002.1.08	Stichting BOOG	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	931.566
DPZ	002.1.08	Stichting Briza	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	14.450
DPZ	002.1.08	Stichting Bulgars Centrum	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	5.000
DPZ	002.1.08	Stichting Buurcentrum Schlegelstraat 148	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	26.874
DPZ	002.1.08	Stichting Buurcentrum Nieuw Valkenbos	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	512
DPZ	002.1.08	Stichting Buurorganisatie 'De Kaden'	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	7.700
DPZ	002.1.08	Stichting Buurteamton	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	38.900
DPZ	002.1.08	STICHTING C.V. AASRA	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	14.060
DPZ	002.1.08	Stichting Cmsak Den Haag	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	30.000
DPZ	002.1.08	Stichting Clubhuis Canaloup	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	6.000
DPZ	002.1.08	Stichting Cultureel Erfgoed Caribisch-Nederland	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	2.000
DPZ	002.1.08	Stichting Cultureel Leidschenveen	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	5.000
DPZ	002.1.08	Stichting De Bevoering	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	2.000
DPZ	002.1.08	Stichting De Sportbank	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	3.000
DPZ	002.1.08	STICHTING DE VRIJF RIJMTJE	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	2.077
DPZ	002.1.08	Stichting Dialogo Haglanden	Subsideregeling Leerbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	5.146

Publiekscalen	Programma	Product	Naam aanvragen	Naam regeling	Doelstelling	Looprijd/periode	Verleende bedrag
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Diabloghuis	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	12.650
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Diamanttheater	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.500
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Discus	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	15.000
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Donsa Nederland	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	3.000
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	STICHTING EVENEMENTEN VOOR GEHANDICAPTEN	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	5.600
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Evenementen Ypenburg	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	6.300
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Fokushof	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	6.887
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	STICHTING FLORENCE	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	3.000
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Furka Educatie Centrum	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.150
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Gereformerd Jeughuis 's-Gravenhage-West	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	502
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Geschiedbehoering Scheveningen	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.000
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Guuzenbank	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	2.500
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Goedel	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	700
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Goed Hart	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	5.000
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	STICHTING GOLE NARGES (SGN)	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	450
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Haags Axent	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	10.449
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Het Klokhuis	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	11.000
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Het Oude Centrum	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	36.627
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Haagse Hopes Travosaal	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	370
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Haagse Vaders	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	3.500
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Hero Tula	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	2.500
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	STICHTING HET ATELIER	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	3.553
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Het Klokhuis	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	50.725
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Het Oude Centrum	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	12.900
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Hindustani	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	370
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Hubyutanni Schimmelweg	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.750
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting ILSY in buurt en wijk	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	15.784
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Instituut Het Centrum Den Haag	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	2.800
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting InterCultural Platform Segbroek	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	10.050
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Interreligieus Benad Segbroek	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	6.200
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Inanase Vrouwen MANDE	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.050
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Inanase on the Move	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	3.650
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Ikon Sri Krishna Dharm	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	2.500
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Jeugwerk 's-Gravenhage-Oost	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	4.300
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Kaabassi	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	12.000
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	STICHTING KEFEYE	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	4.865
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting KENZ	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	2.000
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Kinderopvang Zaanen	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	650
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Koerdische Vrouwen Centrum in Nederland	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.250
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Kop van Jur Carnvale	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	13.000
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting KunstPost Marahove	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	400
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Live in Your Living Room	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	5.000
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Lopende Zaken!	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	8.000
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Lucas Onderwijs	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	35.000
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Mamarosa	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	11.260
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Manggar Megar	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	6.700
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	STICHTING MARA	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	600
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Meld Misdaad Anoniem	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	5.123
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Missionaire en Diaconale Activiteiten Wateringsse Veld en	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.400
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting MOOI	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	91.600
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Mogensoed	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	5.538
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Multiculturele Vrouwen in de Schilderswijk	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	6.060
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Muson (Museum voor het Onderwijs)	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	900
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	STICHTING MUSICON PRODUCTS	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	5.000
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Muzie Scheveningen	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	6.750
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting New Song Zuid-Holland	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	5.000
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Ondernemersbelangen Icaamp	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	2.500
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Ontmoeting met Buitenlandse Vrouwen "Het ORV"	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.000
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Ouderenvoor R.O.L.B.U.S.	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	16.031
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Paard Klep en Co.	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	650

Publicatiezaken	Programma	Product	Naam aanvragen	Naam regeling	Doelstelling	Looprijd/periode	Verleende bedrag
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Participatie	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	8.625
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Pastorie Beethelk	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	200
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Reconciliation and Restoration International Ministry	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.200
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Rowa, Division	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	3.763
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	STICHTING SAM	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	5.538
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Sankofa	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	8.250
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Schenkerok en Natuurbeheersingsplan Mairahoeve	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	400
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Scheveningse Oud-Vissers & Vissersj	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	500
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Schollepeop	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	7.500
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	STICHTING SCOP	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	64.063
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	STICHTING SCW BOERENPLEIN	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	5.815
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Shany Cultureel Scheveningen	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	2.000
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Shi Samant Dham Den Haag en omstreken	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	5.000
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Skyway	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	5.000
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Sociaal Cultureel en Educatief Werk Boerenplein	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	11.420
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Somate-Netherlands Cultural Association	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	6.165
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting t Gilde Den Haag	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	2.500
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Taal en Theater Studio de Bakkerij	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	5.000
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting ter ondersteuning van de Gezondheidszorg	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	2.500
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting The Amsterdam Club	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	26.820
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Toelids	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	6.615
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Turks Islamitisch Cultureel Centrum	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	4.140
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Urbanahoeve, Social Design Lab voor Stadslandbouw	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	3.000
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Van't Harre	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	26.820
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Vervoor Invaliden Ouderen Omggeving Loosduinen	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	32.736
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Vervoor Ouderen en Minder-Validen in Zeeheldenkwartier	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	15.108
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Vital Aid Foundation	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	8.80
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Vrijwillige Hulpverlening Scheveningen	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	3.200
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting VOOR Welzijn	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	55.587
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Vrienden Noorderkerk Den Haag	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	695
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Vrienden van Bisdad	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	2.000
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Vrienden van de Nijkamphoeve	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.100
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Vrienden Wijkvereniging Scheveningen	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	8.000
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Vrijwillige Hulpverlening Regentes-Valkenbos	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	6.500
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Vrolijk Bewegen	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	2.500
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	STICHTING VROUWEN AAN ZET	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	3.900
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Vrouwen-Organisatie Surina	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	17.625
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Welkom	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	17.600
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Welzijn Scheveningen	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	29.991
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Welzijn voor Moslims te Den Haag en omstreken	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	5.300
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Werkwinkels Korrenbos	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	17.660
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Wijk Overleg Scheveningen-Deerp	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	18.856
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Wijk Poppen Theater "Koes en Bepieje Kontentah"	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	14.000
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Wijkbehaad Bezuilenhoort	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	72.308
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Wijkbehaad Bloemenbuurt "De Hyacin"	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	32.314
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Wijkbehaad Duindorp	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	34.302
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Wijkbehaad Laakkwartier Centraal	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	76.854
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Wijkbehaad Lezenburg	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	69.080
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Wijkbehaad Nieuw Waldeck	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	6.691
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Wijkbehaad Norenbuurt	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	10.227
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Wijkbehaad Vrederaut	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	90.247
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Wijkbehaad Vrochtenbuurt	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	60.032
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Wijkbus Broekhorst-Vergerdorp, Laakhavens, Laakkwartier	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	36.000
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Wijkbus Bouwlaar en Vrederaut	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	35.031
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Wijkbus Groen Scheveningen	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	50.850
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Wijkbus Huisje Hour	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	17.068
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Wijkbus Moerwijk/Morgenstond	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	32.736
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	STICHTING WIJKBUS REGENTSE-/VALKENBOSKWARDIER	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	19.500
DPZ	Diensovername en Studietoel	002.1.08	Stichting Wijkorganisatie Moerwijk	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	34.154

Publicatiezaken	Programma	Product	Naam aanvragen	Naam regeling	Doelstelling	Looprijd/periode	Verleende bedrag
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Wijkoverleg Statenkwartier	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	39.000
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Wijkplatform Morgenstond	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	70.965
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Woonservicevrijke Escamp	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	6.350
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Yes We Care Aid Foundation	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	4.765
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Zebra	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	95.377
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Sudanese Socio-Cultural Association (Sca) in The Hague	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	3.923
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Sri Lankaanse Belangenvereniging Bouwlat (S.W.B.)	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	9.328
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Sri Lankaanse Sociale Culturele Sport en Wijkvereniging Molenvijk	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	7.769
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Tchamba Staatsburgers in Nederland	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	3.423
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	The Southern Sudanese Women's Association in the Netherlands	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.500
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	THORS	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	500
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Turks Akerdeidjanease Culturele Vereniging	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.311
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Turkse Vereniging Bouwlat	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	6.415
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Turkse Vereniging Molenvijk	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	14.615
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Turks-Islamitische Culturele Stichting Den Haag (Den Haag Turk klan	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.672
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Tweetact	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	640
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	VERENIGING HERDENK SCHEVENINGSE ZEELEDEN	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.500
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Vereniging Het Jaz Theater	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	2.500
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Vereniging Koorzate	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	6.000
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Vereniging Marlor	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	6.763
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Vereniging Moerwijk Mogen	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	4.305
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Vereniging Morf	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	3.423
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Vereniging tot beheer van de Mandeligheld Erasmuspark fase 1	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	525
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Vereniging Turks Huis	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	6.423
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Vereniging van Eigenaars Zilverreiger	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	600
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Vereniging van eigenaren Tomatenstraat 40/42/44 te	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	600
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Vereniging van Huiseigenaren "De Velden"	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	650
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	VERENIGING VAN KOERDISCHE ARBEIDERS IN NEDERLAND	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	24.947
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Vereniging voor de Haagse Jeugd Clubhuizen De Mussen	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	3.570
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Vereniging Wijkbeoordel Hoerwijk	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	15.672
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	VERVOER OUDEREN EN MINDERVALDEN MARIAHOEVE	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	16.031
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	WIJKBERAAD HOETWIJK	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	10.262
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	WIJKBERAAD MARIAHOEVE	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	54.369
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Wijk-Kracht	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	7.304
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Wijkvereniging Bonoordenhour	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	14.964
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Wijkvereniging De Vegtwijk	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	17.238
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Wijkvereniging Darendel en Wierching	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	3.823
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Wijkvereniging Moegwenende	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	21.132
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Wijkvereniging Van Stolpepark	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	1.321
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Wijkvereniging Zuiderpark	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	6.500
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	WIJKVERENIGING/WIJBERAAD BOHEMEN-WALDECK-	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	21.240
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	YMCA ESCAMP	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	6.038
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	YMCA Scheveningen	Subsideregeling Leefbaarheid en Bewonersparticipatie	Initiatieven in het teken van bevordering van	2012	47.314
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	ARIE MOLENKAMP ST.	De Haagse Brug	informereren over Den Haag als internationale	2012	1.000
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Asociación Hispánica de La Haya	De Haagse Brug	informereren over Den Haag als internationale	2012	375
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Druining Kunst en Ambacht	De Haagse Brug	informereren over Den Haag als internationale	2012	1.000
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Sociedad de Trabajadores Espanoles (STE) Espanse	De Haagse Brug	informereren over Den Haag als internationale	2012	2.400
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Bonaestad Ondernemers Federatie	De Haagse Brug	informereren over Den Haag als internationale	2012	100
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting BOOG	De Haagse Brug	informereren over Den Haag als internationale	2012	3.500
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Cultuurmaker Escamp	De Haagse Brug	informereren over Den Haag als internationale	2012	3.600
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Kinderboekmarkt	De Haagse Brug	informereren over Den Haag als internationale	2012	1.250
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	STICHTING MATRIX ORANGE	De Haagse Brug	informereren over Den Haag als internationale	2012	500
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Stelletgroep	De Haagse Brug	informereren over Den Haag als internationale	2012	1.500
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting The English Theatre	De Haagse Brug	informereren over Den Haag als internationale	2012	1.600
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stichting Vlaggevoersdag Scheveningen	De Haagse Brug	informereren over Den Haag als internationale	2012	1.750
DPZ	Dienstreffening en Studietoelaten	002.1.08	Stifting Deutsche Bibliothek Den Haag (Stichting D	De Haagse Brug	informereren over Den Haag als internationale	2012	800
DPZ	Tonaal Publicatiezaken						5.557.496

Stedelijke Dienst	Ontwikkeling Programma	Product	Naam aanvragen	Naam regeling	Doelstelling	Looptijd	Verleende bedrag
DSO	Economie	310.4.01	BIZ-Subsidies diverse winklateraten	Bedrijven Investerings Zone	Her aantrekken en behouden van zoveel	Boekjaar	1.037.000
DSO	Economie	310.4.01	Crossing Border	Kleinchalige Evenementen	Her aantrekken en behouden van zoveel	Boekjaar	20.000
DSO	Economie	310.4.01	Stichting Chinese Culturele Evenementen NL	Kleinchalige Evenementen	Her aantrekken en behouden van zoveel	Boekjaar	18.000
DSO	Economie	310.4.01	Combating Cyber Crime Congress	Overige subsidies Economie	Her aantrekken en behouden van zoveel	Boekjaar	10.000
DSO	Economie	310.4.01	Diverse subsidies economie	Overige subsidies Economie	Her aantrekken en behouden van zoveel	Boekjaar	71.000
DSO	Economie	310.4.01	Horasis Global China Business Meeting	Overige subsidies Economie	Her aantrekken en behouden van zoveel	Boekjaar	75.000
DSO	Economie	310.4.01	IMPCC	Overige subsidies Economie	Her aantrekken en behouden van zoveel	Boekjaar	520.000
DSO	Economie	310.4.01	Kamer van Koophandel	Overige subsidies Economie	Her aantrekken en behouden van zoveel	Boekjaar	905.000
DSO	Economie	310.4.01	Montesquieu Instituut	Overige subsidies Economie	Her aantrekken en behouden van zoveel	Boekjaar	27.000
DSO	Economie	310.4.01	ROC Mondriaan	Overige subsidies Economie	Her aantrekken en behouden van zoveel	Boekjaar	12.000
DSO	Economie	310.4.01	Stadsdeel Scheveningen	Overige subsidies Economie	Her aantrekken en behouden van zoveel	Boekjaar	36.000
DSO	Economie	310.4.01	Stichting Kennisalliantie Zuid Holland	Overige subsidies Economie	Her aantrekken en behouden van zoveel	Boekjaar	80.000
DSO	Economie	310.4.01	Stichting WFA	Overige subsidies Economie	Her aantrekken en behouden van zoveel	Boekjaar	644.000
DSO	Economie	310.4.01	Stichting Young the Hague	Kleinchalige Evenementen	Her aantrekken en behouden van zoveel	Boekjaar	20.000
DSO	Economie	310.4.01	Synaray BV	Overige subsidies Economie	Her aantrekken en behouden van zoveel	Boekjaar	5.000
DSO	Economie	310.4.01	Testcities	Overige subsidies Economie	Her aantrekken en behouden van zoveel	Boekjaar	35.000
DSO	Economie	310.4.01	Vereniging Winkelcentrum Leyweg	Overige subsidies Economie	Her aantrekken en behouden van zoveel	Boekjaar	10.000
DSO	Economie	310.4.01	Wijk Ormv. Mij Stationsbuurt Oude Centrum (WOM SOC)	Overige subsidies Economie	Her aantrekken en behouden van zoveel	Boekjaar	2.070.000
DSO	Media/leidel, monumenten, Archeologie	541.3.01	College van Kerkenmeesters van de Herv. Gem. te Scheveningen	Renovatie oude woningen	Monumentenverzorg richt zich op het behouden	Boekjaar	250.000
DSO	Media/leidel, monumenten, Archeologie	541.3.01	Diverse kerken onderhouden/ophyden	Monumentenverzorg Onderhoud	Monumentenverzorg richt zich op het behouden	Boekjaar	136.000
DSO	Media/leidel, monumenten, Archeologie	541.3.01	Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten Den Haag	Monumentenverzorg Onderhoud	Monumentenverzorg richt zich op het behouden	Boekjaar	270.000
DSO	Media/leidel, monumenten, Archeologie	541.3.01	Nationale Mij tot Behoud, Ontwik. en Expl van Industrieel Erfgoed	Monumentenverzorg Onderhoud	Monumentenverzorg richt zich op het behouden	Boekjaar	300.000
DSO	Media/leidel, monumenten, Archeologie	541.3.01	Regenen van de Stichting 't Hooislofje te Don Haag	Monumentenverzorg Onderhoud	Monumentenverzorg richt zich op het behouden	Boekjaar	35.000
DSO	Verkeer	211.2.01	Stichting Biscieklere	Bereikbaarheid in de stad	Waarborgen van een duurzame	Boekjaar	660.000
DSO	Wonen	821.0.02	Particulieren Dak & Vloerisolaties	Onderhoud particuliere woningverbetering	Her realiseren van een aantrekkelijk	Boekjaar	1.167.000
DSO	Wonen	821.0.02	Particulieren Doorstrooming Scheer Wonen	Onderhoud particuliere woningverbetering	Her realiseren van een aantrekkelijk	Boekjaar	55.000
DSO	Wonen	821.0.02	Particulieren Geluid	Onderhoud particuliere woningverbetering	Her realiseren van een aantrekkelijk	Boekjaar	1.328.000
DSO	Wonen	821.0.02	Particulieren Glasisolatie	Onderhoud particuliere woningverbetering	Her realiseren van een aantrekkelijk	Boekjaar	198.000
DSO	Wonen	821.0.02	Particulieren Groene Daken	Onderhoud particuliere woningverbetering	Her realiseren van een aantrekkelijk	Boekjaar	160.000
DSO	Wonen	821.0.02	Particulieren verhuiskosten premie	Onderhoud particuliere woningverbetering	Her realiseren van een aantrekkelijk	Boekjaar	85.000
DSO	Wonen	821.0.02	Particulieren verkoop nieuwbouw middelenmarkt	Onderhoud particuliere woningverbetering	Her realiseren van een aantrekkelijk	Boekjaar	50.000
DSO	Wonen	822.1.01	IKW Stempunt Wonen	Woonklimaat in de stad	Her realiseren van een aantrekkelijk	Boekjaar	164.000
DSO	Ruimtelijke ordening en Gebiedsontwikkeling	822.1.01	Staedion	Renovatie bedrijvenpark	Gericht op integrale gebiedsontwikkeling in	Boekjaar	1.500.000
DSO	Ruimtelijke ordening en Gebiedsontwikkeling	822.1.01	Stichting Promotie Wonen Den Haag	Woonklimaat in de stad	en aan de stad en gericht op de	Boekjaar	50.000
DSO	City Marketing en Internationale stad	310.4.03	Beach Stadium BV	Grote Evenementen	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	75.000
DSO	City Marketing en Internationale stad	310.4.03	Stichting Walk the Line	Citymarketing	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	25.000
DSO	City Marketing en Internationale stad	310.4.03	DB Activiteiten (Inocht-Smerklas)	Grote Evenementen	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	45.000
DSO	City Marketing en Internationale stad	310.4.03	Den Haag Sculptuur	Grote Evenementen	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	75.000
DSO	City Marketing en Internationale stad	310.4.03	Ducos Productions	Grote Evenementen	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	293.000
DSO	City Marketing en Internationale stad	310.4.03	Internat. Tenniskampioenschappen Scheveningen (ITS) B.V. 001	Grote Evenementen	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	30.000
DSO	City Marketing en Internationale stad	310.4.03	KNVB Beach Soccer	Grote Evenementen	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	85.000
DSO	City Marketing en Internationale stad	310.4.03	Nederlands Volleybal Bond	Grote Evenementen	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	100.000
DSO	City Marketing en Internationale stad	310.4.03	Pronk & van Oooscheur	Grote Evenementen	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	70.000
DSO	City Marketing en Internationale stad	310.4.03	R. G. Ruijstschting	Grote Evenementen	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	180.000
DSO	City Marketing en Internationale stad	310.4.03	Stichting Zinspire	Grote Evenementen	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	55.000
DSO	City Marketing en Internationale stad	310.4.03	Stichting Formula	Grote Evenementen	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	25.000
DSO	City Marketing en Internationale stad	310.4.03	Stichting Intercultureel Ontmoetingsmaatschappij Milan 001	Grote Evenementen	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	20.000
DSO	City Marketing en Internationale stad	310.4.03	Stichting Life I live	Grote Evenementen	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	250.000
DSO	City Marketing en Internationale stad	310.4.03	Stichting North Sea Regatta	Grote Evenementen	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	75.000
DSO	City Marketing en Internationale stad	310.4.03	Stichting Roze Zaterdag Den Haag	Grote Evenementen	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	70.000
DSO	City Marketing en Internationale stad	310.4.03	Stichting Scheveningen Bad	Grote Evenementen	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	120.000
DSO	City Marketing en Internationale stad	310.4.03	Stichting Scholleppop	Grote Evenementen	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	15.000
DSO	City Marketing en Internationale stad	310.4.03	Stichting Tong Tong	Grote Evenementen	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	100.000
DSO	City Marketing en Internationale stad	310.4.03	Stichting Vliegfeestdag	Grote Evenementen	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	60.000
DSO	City Marketing en Internationale stad	310.4.03	The Generator	Grote Evenementen	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	75.000
DSO	City Marketing en Internationale stad	310.4.03	Bewonersorganisatie de Groen Elaad	Kleinchalige Evenementen	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	8.000
DSO	City Marketing en Internationale stad	310.4.03	Stichting Baller van Lech Haage Grachtenpracht	Kleinchalige Evenementen	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	10.000
DSO	City Marketing en Internationale stad	310.4.03	Stichting Jazz in de Gracht	Kleinchalige Evenementen	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	10.000
DSO	City Marketing en Internationale stad	310.4.03	Stichting Kop van Jut	Kleinchalige Evenementen	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	10.000

Soedelijke Ontwikkeling Programma	Product	Naam aanvrager	Naam regeling	Doelstelling	Looprijd	Verleende beding
DSO	310.4.03	Stichting Mazon Producties	Kleinchalige Evenementen	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	10.000
DSO	310.4.03	Stichting Smokfa	Kleinchalige Evenementen	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	10.000
DSO	310.4.03	Stichting West Volspaleis	Kleinchalige Evenementen	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	10.000
DSO	310.4.03	Wonderland Entertainment Group Kijkdal	Kleinchalige Evenementen	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	10.000
DSO	310.4.03	EABTC	Overige subsidies Economie	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	50.000
DSO	310.4.03	SMHB	Overige subsidies Economie	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	25.000
DSO	310.4.03	Stichting Authentification in Art	Overige subsidies Economie	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	20.000
DSO	310.4.03	Stichting Den Haag Marketing	Overige subsidies Economie	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	6.459.000
DSO	310.4.03	Stichting Insaaf Nederland	Overige subsidies Economie	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	17.000
DSO	310.5.01	Bescherf Illustrates	Citymarketing	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	21.000
DSO	310.5.01	Hoevelshoud Don Haag	Citymarketing	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	100.000
DSO	310.5.01	Stichting Evenementen Grote Markt	Citymarketing	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	100.000
DSO	310.5.01	Stichting Festival Classique	Citymarketing	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	150.000
DSO	310.5.01	Stichting Jan de la Grène	Citymarketing	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	6.000
DSO	310.5.01	Stichting Zilveren Camera	Citymarketing	De versterking van toerisme vraagt om een	Boekjaar	30.000
Tonal Soedelijke Ontwikkeling						
20.882.000						
Sociale Zaken en Werkgelegenheidsprojecten	Product	Naam aanvrager	Naam regeling	Doelstelling	Looprijd	Verleende beding
DSO	Armoede	Baro Trom Stichting	Educatie	Organisatie lezingen	doorlopend	1.000
SZW	Armoede	De Seck	Wijkaanpak armoede voorzieningen	Sociale Kaart Loosdunen	eenmalig	7.500
SZW	Armoede	Doren Evenementen	Armoede voorzieningen	Bidjinge organisatie stadshal	eenmalig	2.900
SZW	Werkgelegenheid	Haags Werk Bedrijf	Armoede subsidies (LWS)	Reintegratie naar werk	2012	807.493
SZW	Armoede	HTM Marketing en Verouwenontwikkeling	Armoedevoorzieningen	Gratis OV 65+ met oortvarepas	2 jaar	9.600.000
SZW	Inburgering	Mondriaan Ouderwvjsgroep	Inburgeringskooor Haagse Nieuwe	Wet inburgering	eenmalig	12.500
SZW	Werkgelegenheid	Nederland Werk	Loonwaardeubsidie	Reintegratie naar werk	2012	754.174
SZW	Inburgering	Ontwikkelingsmaatschappij Den Haag	Nieuwe Hageaars in Groen DH	Wet inburgering	3 maanden	19.000
SZW	Werkgelegenheid	Schroeder vi Kolk	LWS, abouw IDGR, gewitte ID-banen en ontwikkelingskosten Schroeder	Reintegratie naar werk	2012	2.106.637
SZW	Armoede	Schroeder vi Kolk	Armoede voorzieningen	Energie besparing en voorlichting aan huis	doorlopend	125.000
SZW	Armoede	Stichting HOF	Project Hage, Participatie	Wet Inburgering	16 maanden	98.900
SZW	Armoede	Stichting Leergeld Den Haag	Verordening kinder participatie	Versterken van PCs en liezen aan schoolga	doorlopend	1.213.066
SZW	Armoede	Stichting LUNA	Opvang en begeleiding kwetsbare jongeren, Armding Perspectief	Begeleiding ongedocumenteerden	eenmalig	298.049
SZW	Armoede	Stichting Mooi! Examp (Transitie Hagee Participatiemaatschappij)	Transitie Hagee participatiemaatschappij	Bevordering van vrijwilligerswerk	eenmalig	170.000
SZW	Armoede	Stichting Mooi! Laak (Weggefwinkel)	Armoede voorzieningen	Ondersteuning (huur) weggefwinkel	doorlopend	50.000
SZW	Armoede	Stichting Samenwerkende Soc. Fondsen (SSSF)	Armoede voorzieningen	Suppletiefonds voor Hageaars in grote proble	doorlopend	1.579.100
SZW	Armoede	Stichting Sankofa	Armoede voorzieningen	Cultureel festival	eenmalig	5.000
SZW	Armoede	Stichting Vluchtelingenwerk	Armoede subsidies/vluchtelingen	Opvang en begeleiding van vluchtelingen	doorlopend	465.765
SZW	Armoede	Stichting Voedselbank Haglanden	Armoede voorzieningen	Ondersteuning (huur) distributie centrum	doorlopend	166.310
SZW	Werkgelegenheid	Stichting Werkbij	WIW, LWS, abouw ID niet CR, abouw WIW	Reintegratie naar werk	2012	11.363.282
SZW	Armoede	Stichting Willem Drees-lezing	Educatie	Organisatie lezingen	eenmalig	7.000
SZW	Werkgelegenheid	Teamoek Nederland	Abouw ID CR en LWS	Reintegratie naar werk	2012	297.826
SZW	Werkgelegenheid	Tempo Team	Loonwaardeubsidie	Reintegratie naar werk	2012	621.993
SZW	Werkgelegenheid	Diversen	Diversen	Diversen		93.300
21.213.393						
Dienst Soedbeheer	Product	Naam aanvrager	Naam regeling	Doelstelling	Looprijd	Verleende beding
DSB	723.1.01	246941; zakelijk; RIS 246940				459.240
DSB	723.1.01	Subsidiering St. Hagee Milieucentrum Rv 76 DSB/10014 (7-3-1991)				243.286
DSB	723.6.01	Subsidieversterking buurtbeheer (RIS141290)				2.280.322
2.982.848						
Tonal Dienst Soedbeheerprojecten	Product	Naam aanvrager	Naam regeling	Doelstelling	Looprijd	Verleende beding
2.982.848						

Bezuksnummer	Programma	Product	Naam aanvragen	Naam regeling	Doelstelling	Looprijd/periode	Verfende beding
BSD	Mediatelefoon, monumenten, Archeologie	002.1.07	Hagse Omroep B.V.	Kademea "Lokaal Verbinden"	Ontwikkelen van communicatie en multimedia	1 jaar	520.000
BSD	Mediatelefoon, monumenten, Archeologie	002.1.07	FunX Radio	Kademea "Lokaal Verbinden"	Ontwikkelen van communicatie en multimedia	1 jaar	200.000
BSD	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.01	Stichting Trix	Integraal Veiligheidsplan 2012-2015	Opleiden van communicatie en multimedia	1 jaar	181.975
BSD	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.01	Stichting Scouppunt Sabr	Integraal Veiligheidsplan 2012-2015	In kaart brengen van regengang van radicalisme	1 jaar	130.000
BSD	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.01	Stichting HALT Hollands Midden Haaglanden	Integraal Veiligheidsplan 2012-2015	Voortlichting- en preventieactiviteiten over heel	1 jaar	122.620
BSD	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.01	Stichting Panasia Bovo Groep	Integraal Veiligheidsplan 2012-2015	Begleidingstrajecten volwassen veelplegers	1 jaar	119.998
BSD	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.01	Stichting Schotoffenhulp Nederland	Integraal Veiligheidsplan 2012-2015	Ontsteuning stichting schotoffenhulp	1 jaar	112.500
BSD	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.01	Reclamegroep Nederland, Regio Den Haag	Integraal Veiligheidsplan 2012-2015	Begleidingstrajecten volwassen veelplegers	1 jaar	109.174
BSD	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.01	Stichting MOOI Escamp	Integraal Veiligheidsplan 2012-2015	Inzet supportcoördinator ADO	1 jaar	87.000
BSD	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.01	NIGS Institute (incl. KED)	GSB-Concept 2005	Kennisorganisatie voor stad en regio	1 jaar	80.964
BSD	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.01	Legers des Heils	Integraal Veiligheidsplan 2012-2015	Begleidingstrajecten volwassen veelplegers	1 jaar	60.066
BSD	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.01	Politie Haaglanden	Integraal Veiligheidsplan 2012-2015	Inzet sport-steward en bijdrage Tourist Assistent	1 jaar	52.750
BSD	Mediatelefoon, monumenten, Archeologie	002.1.07	Stichting Haag Historisch Museum	Kademea "Lokaal Verbinden"	Ontwikkelen van communicatie en multimedia	1 jaar	50.000
BSD	Mediatelefoon, monumenten, Archeologie	002.1.07	Overige Medialefoon	Kademea "Lokaal Verbinden"	Ontwikkelen van communicatie en multimedia	1 jaar	191.000
BSD	Openbare Orde en Veiligheid	140.1.01	Overige Openbare Orde en Veiligheid	Integraal Veiligheidsplan 2012-2015	Diverse veiligheidsmaatregelen	1 jaar	167.645
BSD	Integratie en Krachtwijken	620.0.94	Overige Krachtwijken	Tweede Fase Wijkplanpak	Aanpak urgente problemen in de krachtwijk	1 jaar	172.381
BSD	City Marketing en Internationale stad	310.2.94	Overige Internationale Zaken	Internationaal Beleid	Versterking Den Haag als internationale stad	1 jaar	116.500
Totaal Bezuksnummers							2.432.572

Bezuksnummer	Programma	Product	Naam aanvragen	Naam regeling	Doelstelling	Looprijd	Verfende beding
GRF	Gemeentead	006.0.02	Hagse CDA Fractie	Verordening fractieondersteuning	Dekking van de kosten van de fracties	1 jaar	120.000
GRF	Gemeentead	006.0.02	Stichting Fractie Ondersteuning Partij v.d. Eenheid	Verordening fractieondersteuning	Dekking van de kosten van de fracties	1 jaar	90.000
GRF	Gemeentead	006.0.02	Stichting Ondersteuning fractie Islam Democraten	Verordening fractieondersteuning	Dekking van de kosten van de fracties	1 jaar	90.000
GRF	Gemeentead	006.0.02	Hagse Steunpunt Gemeenteraadsfractie PVDA	Verordening fractieondersteuning	Dekking van de kosten van de fracties	1 jaar	222.000
GRF	Gemeentead	006.0.02	Stichting Ondersteuning SP Fractie Den Haag	Verordening fractieondersteuning	Dekking van de kosten van de fracties	1 jaar	107.000
GRF	Gemeentead	006.0.02	Stichting Ondersteuning Gem. Fractie Democraten '66	Verordening fractieondersteuning	Dekking van de kosten van de fracties	1 jaar	164.000
GRF	Gemeentead	006.0.02	Stichting Groenmarkt Liberaal (fractie VVD)	Verordening fractieondersteuning	Dekking van de kosten van de fracties	1 jaar	179.000
GRF	Gemeentead	006.0.02	Stichting Ondersteuning Fractie Groen Links	Verordening fractieondersteuning	Dekking van de kosten van de fracties	1 jaar	120.000
GRF	Gemeentead	006.0.02	Stichting Ondersteuning Fractie Haagse Stadpartij	Verordening fractieondersteuning	Dekking van de kosten van de fracties	1 jaar	105.000
GRF	Gemeentead	006.0.02	Stichting Ondersteuning Fractie Nieuwe Politieke Partij Scheveningen	Verordening fractieondersteuning	Dekking van de kosten van de fracties	1 jaar	90.000
GRF	Gemeentead	006.0.02	Stichting Fractie Partij voor de Dieren Den Haag	Verordening fractieondersteuning	Dekking van de kosten van de fracties	1 jaar	154.000
GRF	Gemeentead	006.0.02	Stichting Ondersteuning Gemeentefractie PVV (excl herverdeling surplus)	Verordening fractieondersteuning	Dekking van de kosten van de fracties	1 jaar	34.000
GRF	Gemeentead	006.0.02	Stichting Fractieondersteuning Onafhankelijk Den Haag (excl herverdeling)	Verordening fractieondersteuning	Dekking van de kosten van de fracties	1 jaar	5.000
GRF	Gemeentead	006.0.02	Stichting Vrienden van de Mos (excl herverdeling surplus PVV)	Verordening fractieondersteuning	Dekking van de kosten van de fracties	1 jaar	1.568.000

Bezuksnummer	Programma	Product	Naam aanvragen	Naam regeling	Doelstelling	Looprijd	Verfende beding
OCW	03 - Dienstverlening en Studietoel	630.2.01	DE HAAGSE KOEPEL	Samenlevingsopbouw (bewonersinitiatieven)	- bevorderen van de zelfrezaamheid,	Boekjaar	45.270
OCW	03 - Dienstverlening en Studietoel	630.2.01	STICHTING DE BOSKANT	Samenlevingsopbouw (bewonersinitiatieven)	- bevorderen van de zelfrezaamheid,	Boekjaar	3.090
OCW	03 - Dienstverlening en Studietoel	630.2.01	STICHTING VÓOR WELZIJN	Samenlevingsopbouw (bewonersinitiatieven)	- bevorderen van de zelfrezaamheid,	Boekjaar	150.640
OCW	Cultuur	511.3.01	STICHTING BORKIDS	Met name Kunstplan 2009 - 2012	Stimuleren ontwikkelen van een educatief	Boekjaar	71.676
OCW	Cultuur	511.3.01	STICHTING DE BETOVERING	Met name Kunstplan 2009 - 2012	Stimuleren ontwikkelen van een educatief	Boekjaar	46.509
OCW	Cultuur	511.3.01	STICHTING HAAGS KINDERATELIER, OOK VOOR JONGEREN	- Kunstzinnige vorming	Stimuleren ontwikkelen van een educatief	Boekjaar	162.421
OCW	Cultuur	511.3.01	STICHTING KINDERTHEATER VAN ALLES WAT	- Kunstzinnige vorming	Stimuleren ontwikkelen van een educatief	Boekjaar	457.811
OCW	Cultuur	511.3.01	STICHTING KOORENHUIS CENTRUM VOOR KUNST EN	- Kunstzinnige vorming	Stimuleren ontwikkelen van een educatief	Boekjaar	6.436.810
OCW	Cultuur	540.1.01	LIEFHERTJE	Met name Kunstplan 2009 - 2012	Stimuleren van een gevarieerd en	Boekjaar	20.000
OCW	Cultuur	540.1.01	QUARTAIR	- Beeldende kunst	Stimuleren van een gevarieerd en	Boekjaar	1.000
OCW	Cultuur	540.1.01	STICHTING <TAG>	- Beeldende kunst	Stimuleren van een gevarieerd en	Boekjaar	104.964
OCW	Cultuur	540.1.01	STICHTING BAZART	- Beeldende kunst	Stimuleren van een gevarieerd en	Boekjaar	1.500
OCW	Cultuur	540.1.01	STICHTING BILLYTOWN	- Beeldende kunst	Stimuleren van een gevarieerd en	Boekjaar	4.616
OCW	Cultuur	540.1.01	STICHTING DE GRAFISCHE WERKPLAATS	- Beeldende kunst	Stimuleren van een gevarieerd en	Boekjaar	57.869
OCW	Cultuur	540.1.01	STICHTING DE HARDE NOOT	- Beeldende kunst	Stimuleren van een gevarieerd en	Boekjaar	12.000
OCW	Cultuur	540.1.01	STICHTING DE VRIJE ACADEMIE VOOR BELENDE KUNSTEN	- Beeldende kunst	Stimuleren van een gevarieerd en	Boekjaar	679.332
OCW	Cultuur	540.1.01	STICHTING DEN HAAG 2018	- Beeldende kunst	Stimuleren van een gevarieerd en	Boekjaar	7.227
OCW	Cultuur	540.1.01	STICHTING DEN HAAG SCULPTUUR	- Beeldende kunst	Stimuleren van een gevarieerd en	Boekjaar	269.546
OCW	Cultuur	540.1.01	STICHTING INDEXAMENPROJECTEN KARK	- Beeldende kunst	Stimuleren van een gevarieerd en	Boekjaar	3.070
OCW	Cultuur	540.1.01	STICHTING GRID	- Beeldende kunst	Stimuleren van een gevarieerd en	Boekjaar	6.000

Dienst Ouderwĳj Cultuur en Welzijn		Programma		Product		Naam aanvrager		Naam regeling		Doelstelling		Looptijd		Verdende bedrag	
OCW	Cultuur	540.1.01	STICHTING HAAGS HISTORISCH MUSEUM												35.134
OCW	Cultuur	540.1.01	STICHTING HEDEN DEN HAAG					- Beeldende kunst							332.867
OCW	Cultuur	540.1.01	STICHTING MONUMENT "PULCHRI STUDIO"					- Beeldende kunst							67.857
OCW	Cultuur	540.1.01	STICHTING NISST FOUNDATION					- Beeldende kunst							52.750
OCW	Cultuur	540.1.01	STICHTING POW					- Beeldende kunst							2.075
OCW	Cultuur	540.1.01	STICHTING PROJECT SPACE 1646					- Beeldende kunst							2.375
OCW	Cultuur	540.1.01	STICHTING SATELLETGROEP					- Beeldende kunst							5.820
OCW	Cultuur	540.1.01	STICHTING STROOM DEN HAAG BELENDE KUNST T/M					- Beeldende kunst							2.139.599
OCW	Cultuur	540.1.01	STICHTING UNITED HOMONYM MOVEMENT (UHM)					- Beeldende kunst							6.000
OCW	Cultuur	540.1.01	STICHTING WEST					- Beeldende kunst							8.272
OCW	Cultuur	540.1.01	STICHTING Z					- Beeldende kunst							2.500
OCW	Cultuur	540.1.01	STICHTING ZEEBELT					- Beeldende kunst							12.000
OCW	Cultuur	540.1.01	VERENIGING VRIJHAVEN					- Beeldende kunst							9.890
OCW	Cultuur	540.2.01	AT EVENTS B.V.					Met name Kunsteplan 2009 - 2012							138.374
OCW	Cultuur	540.2.01	STICHTING ATRIUM DEN HAAG					- Accommodaties voor kunstbeoefening							120.511
OCW	Cultuur	540.2.01	STICHTING CULTUREEL CENTRUM T' PAARD					- Accommodaties voor kunstbeoefening							1.272.083
OCW	Cultuur	540.2.01	STICHTING DE UURANKER ESCAMP					- Accommodaties voor kunstbeoefening							408.441
OCW	Cultuur	540.2.01	STICHTING DE KONINKLIJKE SCHOUBURG					- Accommodaties voor kunstbeoefening							2.977.211
OCW	Cultuur	540.2.01	STICHTING DEN HAAG 2018					- Accommodaties voor kunstbeoefening							575.748
OCW	Cultuur	540.2.01	STICHTING EXPLOITATIE MUZIEKCENTRUM EN					- Accommodaties voor kunstbeoefening							1.133.406
OCW	Cultuur	540.2.01	STICHTING KORZO					- Accommodaties voor kunstbeoefening							1.269.185
OCW	Cultuur	540.2.01	STICHTING THEATER AAN HET SPUI					- Accommodaties voor kunstbeoefening							1.610.171
OCW	Cultuur	540.2.01	STICHTING THEATER DE REGENITES					- Accommodaties voor kunstbeoefening							821.593
OCW	Cultuur	540.2.01	STICHTING THEATER PIERRROT					- Accommodaties voor kunstbeoefening							315.574
OCW	Cultuur	540.2.01	STICHTING THEATERS DILIGENTIA EN PEPIJN					- Accommodaties voor kunstbeoefening							738.535
OCW	Cultuur	540.2.01	STICHTING ZEEBELT					- Accommodaties voor kunstbeoefening							128.631
OCW	Cultuur	540.3.01	JOHAN-WAGENAARSTICHTING					Met name Kunsteplan 2009 - 2012							174.528
OCW	Cultuur	540.3.01	STICHTING ACTIVITEITEN NEW DUTCH ACADEMY					- Muziek, zang en opera							75.478
OCW	Cultuur	540.3.01	STICHTING DEN HAAG 2018					- Muziek, zang en opera							47.493
OCW	Cultuur	540.3.01	STICHTING GASTPROGRAMMERING					- Muziek, zang en opera							1.064.435
OCW	Cultuur	540.3.01	STICHTING HAAGS ORGEL CONTACT					- Muziek, zang en opera							15.313
OCW	Cultuur	540.3.01	STICHTING HET RESIDENTIE ORKEST					- Muziek, zang en opera							5.569.369
OCW	Cultuur	540.3.01	STICHTING INTERNATIONAAL KAMERMUZIEKFESTIVAL DEN					- Muziek, zang en opera							19.108
OCW	Cultuur	540.3.01	STICHTING LOOS					- Muziek, zang en opera							22.794
OCW	Cultuur	540.3.01	STICHTING MUSICA ANTICA DA CAMERA					- Muziek, zang en opera							67.302
OCW	Cultuur	540.3.01	STICHTING PROSPERO					- Muziek, zang en opera							49.984
OCW	Cultuur	540.4.01	STICHTING ALBA					Met name Kunsteplan 2009 - 2012							233.845
OCW	Cultuur	540.4.01	STICHTING BALLEET VAN LETH					- Toneel en dans							1.005
OCW	Cultuur	540.4.01	STICHTING DE DUTCH DON'T DANCE DIVISION					- Toneel en dans							162.421
OCW	Cultuur	540.4.01	STICHTING DEN HAAG 2018					- Toneel en dans							11.163
OCW	Cultuur	540.4.01	STICHTING HET NATIONALE TONEEL					- Toneel en dans							3.282.407
OCW	Cultuur	540.4.01	STICHTING HOLLAND DANCE FESTIVAL					- Toneel en dans							451.938
OCW	Cultuur	540.4.01	STICHTING NEDERLANDS DANCE THEATER					- Toneel en dans							1.987.636
OCW	Cultuur	540.4.01	STICHTING STELLA DEN HAAG					- Toneel en dans							485.763
OCW	Cultuur	540.4.01	STICHTING THEATERGROEP DRANG					- Toneel en dans							277.076
OCW	Cultuur	540.4.01	STICHTING TONEELGROEP DE APPEL					- Toneel en dans							1.948.096
OCW	Cultuur	540.5.01	JAN CAMPERTSTICHTING					Met name Kunsteplan 2009 - 2012							64.493
OCW	Cultuur	540.5.01	STICHTING DEN HAAG 2018					- Film, video en letterkunde							2.654
OCW	Cultuur	540.5.01	STICHTING DICHTER AAN HUIS					- Film, video en letterkunde							44.802
OCW	Cultuur	540.5.01	STICHTING HAAGS FILMHUIS					- Film, video en letterkunde							813.712
OCW	Cultuur	540.5.01	STICHTING LITERAIR THEATER BRANOU					- Film, video en letterkunde							66.879
OCW	Cultuur	540.5.01	STICHTING OTHER WORLD PRODUCTIONS					- Film, video en letterkunde							402.001
OCW	Cultuur	540.5.01	STICHTING SHOOT ME					- Film, video en letterkunde							143.313
OCW	Cultuur	540.5.01	STICHTING WINTERSACHTEN					- Film, video en letterkunde							156.840
OCW	Cultuur	540.6.01	STICHTING CULTURALS					Met name Kunsteplan 2009 - 2012							2.956.289
OCW	Cultuur	540.6.01	STICHTING DEN HAAG 2018					- Film, video en letterkunde							2.560
OCW	Cultuur	540.6.01	STICHTING HAAGS POP CENTRUM					- Film, video en letterkunde							553.613
OCW	Cultuur	540.6.01	STICHTING KOORNHUIS CENTRUM VOOR KUNST EN					- Film, video en letterkunde							13.524
OCW	Cultuur	540.6.01	STICHTING MUSICON PRODUCTIONS					- Film, video en letterkunde							91.923

Dienst Ouderwĳj Cultuur en Welzijn				Naam aanvrager	Naam regeling	Doelstelling	Loopĳd	Verdende bedrag
OCW	Cultuur	Product	540.7.01	COEPIA DĳEF HĳGENWIJZER U.A.	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	6.000
OCW	Cultuur	540.7.01	DOEN EVENEMENTEN B.V.	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	2.500	
OCW	Cultuur	540.7.01	DR. P.A. TĳELLE-STICHTING	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	7.500	
OCW	Cultuur	540.7.01	JAN CAMPERT-STICHTING	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	13.000	
OCW	Cultuur	540.7.01	JOHAN-WAGENAARSTICHTING	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	10.000	
OCW	Cultuur	540.7.01	K.M. DOMACHOWSKA	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	10.000	
OCW	Cultuur	540.7.01	KOERDISTAN-ARBEĳDER-ENKULTUUR VERENIGING AFDELING LĳFHERKĳJE	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	7.200	
OCW	Cultuur	540.7.01	LĳFE LIVE B.V.	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	30.000	
OCW	Cultuur	540.7.01	R.G. RUIJS STICHTING	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	29.390	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING ACURU	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	15.000	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING ACHT	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	25.659	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING ALBA	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	93.943	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING AUSDÄUER	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	92.310	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING BABELVIS	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	8.000	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING BALLET VAN LETH	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	10.000	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING BEWONERSORGANISATIE ZĳEHĳLDENKWARTIER	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	54.712	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING BREĳDIUS GENOOTSCHAP	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	7.500	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING BRĳZA	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	50.000	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING CARLĳON DEN HAAG	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	148.145	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING COLLEGIUM MUSICUM DEN HAAG	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	500	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING COLORO	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	15.000	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING CULTURAL AID	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	15.000	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING CULTURANKER ESCAMP	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	23.500	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING CURSUSSEN KONINKLIJKE ACADEMIE VAN STICHTING DE BETOVERING	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	288.465	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING DE DUTCH DON'T DANCE DIVISION	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	44.663	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING DE HARDE NOOT	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	10.000	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING DE KOSMONAUT	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	100.000	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING DEN HAAG 2018	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	203.155	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING DEN HAAG-MARKETING	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	100.000	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING DOSTI	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	7.000	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING ENSEMBLE MODELO62	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	2.930	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING EUROPEAN MUSEUM ACADEMY	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	10.000	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING FESTIVAL CLASSIQUE	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	10.000	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING GĳEROEDERS SCHELDWACHT	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	10.000	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING GEMEENTEMUSEUM DEN HAAG	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	8.000	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING HAAGS FILMHUIS	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	20.000	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING HAAGS HISTORISCH MUSEUM	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	69.233	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING HAAGS KINDERATELIER, OOK VOOR JONGEREN	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	10.000	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING HAAGS POP CENTRUM	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	142.666	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING HAAGSE MUSEUMNACHT	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	60.000	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING HEDEN DEN HAAG	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	64.000	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING HET NĳEUWE STRĳKKWARTĳET	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	30.000	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING HET RESIDENTIE ORKEST	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	20.000	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING HET VIJFDE BEDRIJF	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	11.000	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING HOGESCHOOL DER KUNSTEN DEN HAAG	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	83.090	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING HOLLAND DANCE FESTIVAL	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	7.750	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING HUIS VAN GEDICHTEN	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	21.600	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING HUYGENS TENTOONSTELLING	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	20.000	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING INDIAN FILM FESTIVAL THE HAGUE	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	41.500	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING ISAAC ISRAELS DEN HAAG	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	30.000	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING JAM DE LA CREME	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	10.000	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING KAMERREĳD KLASSEK	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	20.000	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING KINDERBOEKENMARKT	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	10.000	
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING KINDERTHEATER VAN ALLES WAT	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	7.750	
OCW	Cultuur	540.7.01		- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	10.000	
OCW	Cultuur	540.7.01		- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boeĳjaar	57.500	

Dienst Onderwijs Cultuur en Welzijn		Product	Naam aanvragen	Naam regeling	Doelstelling	Looptijd	Verdende bedrag
OCW	Cultuur	540.7.01	Stichting Koornhulshuis Centrum voor Kunst en	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	190.000
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING KOSMOPOLIS DEN HAAG	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	181.000
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING LITERAIR THEATER BRANOU	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	60.000
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING LIVE IN YOUR LIVING ROOM	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	3.000
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING LOOS	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	20.200
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING MADQC TOUCH FOUNDATION	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	9.000
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING MOVIES THAT MATTER	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	122.310
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING MUSEON (MUSEUM VOOR HET ONDERWIJS)	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	100.000
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING MUSICON PRODUCTS	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	40.000
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING NEDERLANDS LETTERKUNDIG MUSEUM EN	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	10.000
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING NEST FOUNDATION	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	10.000
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING NEW EUROPEAN ENSEMBLE	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	30.000
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING NIEUW HAAGS ENSEMBLE	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	25.000
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING OPERADAY	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	7.500
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING ORGELCONCERTEN GROTE KERK DEN HAAG	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	40.000
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING OTHER WORLD PRODUCTIONS	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	3.000
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING PLATFORM17	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	3.000
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING POPVAARTS	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	7.500
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING PROJECT SPACE 1666	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	7.500
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING PROJECTEN VOOR CULTUURPARTICIPATIE	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	7.725
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING PROSPERO	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	74.424
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING REGENTENKAMER	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	8.000
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING REGIONALE OMROEP WEST	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	36.000
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING SANKOFA	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	5.000
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING SARNAAM INSTITUUT NEDERLAND	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	76.500
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING SCHOLLENPOP	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	10.000
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING THE GENERATOR	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	25.000
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING THEATER AAN HET SPU	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	15.000
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING THEATER PIJNROT	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	206.771
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING THEATERGRUOP DRANG	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	77.000
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING THEATERS DILIGENTIA EN PEPIJN	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	10.000
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING TOT BEHEER VAN HET MUSEUM VAN HET BOEK	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	31.000
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING UNFOID	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	10.000
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING WEST	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	10.000
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING WORLD TOWN MUSIC	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	10.000
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING XX ART	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	17.500
OCW	Cultuur	540.7.01	STICHTING ZEBELT	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	7.500
OCW	Cultuur	540.7.01	STUDIO TIMMER	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	63.500
OCW	Cultuur	540.7.01	SURNAAMSE SOCIALE CULTURELE SPORT EN	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	14.500
OCW	Cultuur	540.7.01	UM MUZIEKSTICHTING	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	22.500
OCW	Cultuur	540.7.01	VERENIGING HORSTADS JEUGD ORKEST	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	97.682
OCW	Cultuur	540.7.01	WIJKBERAAD MARIAHOEVE	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	10.000
OCW	Cultuur	540.7.01	GESCHIEDKUNDE VERENIGING DIE HAGHE	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	7.500
OCW	Cultuur	541.1.01	STICHTING BREDIUS GENOOTSCAP	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	6.000
OCW	Cultuur	541.1.01	STICHTING FISCHER COLLECTIE	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	20.000
OCW	Cultuur	541.1.01	STICHTING GEMENTMUSEUM DEN HAAG	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	5.000
OCW	Cultuur	541.1.01	STICHTING HAAGS HISTORISCH MUSEUM	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	7.500
OCW	Cultuur	541.1.01	STICHTING HET SCULPTUUR INSTITUUT	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	900
OCW	Cultuur	541.1.01	STICHTING MUSEON (MUSEUM VOOR HET ONDERWIJS)	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	3.523
OCW	Cultuur	541.1.01	STICHTING MUZIEK SCHEVENINGEN	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	70.952
OCW	Cultuur	541.1.01	STICHTING NEDERLANDS MUZIEK INSTITUUT	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	465.416
OCW	Cultuur	541.1.01	STICHTING OUD LOOSDUINEN	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	9.335.397
OCW	Cultuur	541.1.01	"DE HAAGSE SCHOLLEN" - STICHTING VOOR PRIMAIR EN	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	1.783.787
OCW	Onderwijs	480.2.002	"DE HAAGSE SCHOLLEN" - STICHTING VOOR PRIMAIR EN	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	11.464
OCW	Onderwijs	480.2.001	ALOUSSTICHTING	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	5.444.337
OCW	Onderwijs	480.2.001	BSO HAKUNA MATATA B.V.	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	260.139
OCW	Onderwijs	480.2.001	Met name Hags Educatieve Agenda 2011 - 2014	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	402.273
OCW	Onderwijs	480.2.001	Onderwijsachterstandbeleid	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	9.633
OCW	Onderwijs	480.2.001	Onderwijsachterstandbeleid	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	2.669.000
OCW	Onderwijs	480.2.001	Onderwijsachterstandbeleid	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	5.666.121
OCW	Onderwijs	480.2.001	Onderwijsachterstandbeleid	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	52.500
OCW	Onderwijs	480.2.001	Onderwijsachterstandbeleid	- Overige kunst	Stimuleren van diverse vormen van kunst en	Boekjaar	42.624

Dienst	Programma	Dienst	Naam aanpak	Naam regeling	Doelstelling	Looptijd	Verdende bedrag
OCW	Onderwijs	480.2.01	GEMEENTE DE LIFT	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	302.606
OCW	Onderwijs	480.2.01	GEMEENTE MIDDEN-DIEFLAND	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	46.046
OCW	Onderwijs	480.2.01	GEMEENTE RIJSACKER-NOOTDORP	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	139.394
OCW	Onderwijs	480.2.01	GEMEENTE RIJSWIJK	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	99.465
OCW	Onderwijs	480.2.01	GEMEENTE WASSENAAR	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	58.759
OCW	Onderwijs	480.2.01	GEMEENTE WESTLAND	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	374.452
OCW	Onderwijs	480.2.01	GEMEENTE ZOETERMEER	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	467.078
OCW	Onderwijs	480.2.01	GEMEENTEBELANGEN LEIDSCHEDE/AMVOORBURG	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	157.083
OCW	Onderwijs	480.2.01	HELEEN DE JONG HOLDING B.V.	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	54.750
OCW	Onderwijs	480.2.01	ISLAM - 5TG. NL. YUNUS EMRE	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	129.284
OCW	Onderwijs	480.2.01	KERN KINDEROPVANG RANDSTAD B.V.	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	5.000
OCW	Onderwijs	480.2.01	KINDER-EN JONGERENRECHTSWINKEL	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	14.500
OCW	Onderwijs	480.2.01	MONTESSORI VERENIGING VRIJGUD EN RUST	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	11.157
OCW	Onderwijs	480.2.01	OCCANT. VERENIGING VOOR CHRISTELIJK BASISONDERWIJS	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	36.909
OCW	Onderwijs	480.2.01	SOMETH/SPECIAL. ONDERWIJS MET ZORG	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	28.828
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING "HET RIJNLANDS LYCEUM"	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	162.258
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING ACQU	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	40.000
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING BUREAU JELGDZORG HAAGLANDEN	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	150.000
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING CENTRALE VOOR KINDEROPVANG TRODUS	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	453.750
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING CENTRUM 16/22	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	420.821
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING CHAMPS ON STAGE	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	150.000
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING CHRISTELIJK ONDERWIJS HAAGLANDEN	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	3.122.658
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING CULTUURANKER ESCAMP	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	6.000
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING DAK KINDERCENTRA	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	675.398
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING DIGITAAAL LEREN	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	631.152
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING DROM	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	129.444
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING DYADE DIENSTVERLENING	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	41.335
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING EXPERTISECENTRUM ETV.NL	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	75.000
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING EXPERTISECENTRUM JSO	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	87.250
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING FESTIVAL CLASSIQUE	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	10.000
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING HAAGSCHE SCHOOLVERENIGING	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	35.007
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING HAGSE NUTSSCHOLEN	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	137.363
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING HALT HOLLANDS MIDDEN HAAGLANDEN	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	96.750
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING HCO	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	2.573.765
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING HINDOE ONDERWIJS	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	148.835
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING HOF PROMOTIE HAAGS VRIJWILLIGERSWERK	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	328.890
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING HOGER BEROEPSONDERWIJS HAAGLANDEN	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	12.584
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING IGC WERKINDSCHOOLO	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	40.000
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING INTERZULAIR SAMENWERKINGSVERBAND WEER	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	200.000
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING JUDGWERK 'S-GRAVENHAGEFOOST	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	660.076
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING JONG FLORENCE	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	471.998
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING KATHOLIEK ONDERWIJS DIE ZWERM	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	1.513.593
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING KINDEROPVANG 25AMEN	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	421.674
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING KINDEROPVANG DE ZUIDWAL	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	13.963
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING KINDERTHEATER VAN ALLES WAT	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	7.000
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING LUCAS ONDERWIJS	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	5.539.604
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING MOOI	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	1.750.131
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING MOOI	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	2.968.650
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING MUSEON (MUSEUM VOOR HET ONDERWIJS)	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	1.676
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING MUSICON PRODUCTIES	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	60.000
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING MYTIKAS	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	50.000
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING PROTESTANTS CHRISTELIJKE PEUTERSPEELZALEN	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	2.540.406
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING R.K. ALGEMEEN BIJZONDER EN	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	16.609
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING RIJSWIJKSE KINDEROPVANG	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	389.092
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING ROC. MONDRIAN	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	2.915.373
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING SAMENWERKINGSVERBAND VO/SVO ZUID-	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	1.377.823
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING SARNAAM INSTITUUT NEDERLAND	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	10.000
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING SCHOLENGROEP DIEN HAAG-ZUID-WEST	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	360.747
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING SCHOOL MET DE BIJBEL	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de beheersing van de	Boekjaar	356.794

Dienst	Programma	Project	Naam aanvrager	Naam regeling	Doelstelling	Looptijd	Verwachte bedrag
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING SMI (SLEUTELLEN MET JONGEREN)	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de behersing van de	Boekjaar	141.500
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING SOCIAAL CULTUREEL EN EDUCATIEF WERK	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de behersing van de	Boekjaar	220.402
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING STEUNFONDS VOOR PROTESTANTS CHRISTELIJK	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de behersing van de	Boekjaar	22.205
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING VOOR EVANGELISCHE SCHOLEN	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de behersing van de	Boekjaar	27.082
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING VOOR WELZIJN	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de behersing van de	Boekjaar	1.900.679
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING VOORTGEZET ONDERWIJS HAAGLANDEN	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de behersing van de	Boekjaar	2.709.857
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING VOORUITSTREVENDE ALGEMEEN HINDOE	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de behersing van de	Boekjaar	44.155
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING WELJANT	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de behersing van de	Boekjaar	59.665
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING WELZIJN SCHEVENINGEN	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de behersing van de	Boekjaar	330.983
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING ZEBRA	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de behersing van de	Boekjaar	2.812.684
OCW	Onderwijs	480.2.01	STICHTING ZORGWEB HAAGLANDEN	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de behersing van de	Boekjaar	12.000
OCW	Onderwijs	480.2.01	VERENIGING MONTESSORISCHOOLOO WAALSDORP	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de behersing van de	Boekjaar	14.580
OCW	Onderwijs	480.2.01	VERENIGING TOT BEVORDERING VAN HET VERSTREKKEN	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de behersing van de	Boekjaar	4.801
OCW	Onderwijs	480.2.01	VERENIGING VOOR DE HAAGSE JEUGD CLUBHUIZEN DE	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de behersing van de	Boekjaar	345.184
OCW	Onderwijs	480.2.01	VERENIGING WILLEM DE ZWIJGERSCHOOLOO VOOR	- Onderwijsachterstandbeleid	Het bevorderen van de behersing van de	Boekjaar	18.876
OCW	Onderwijs	480.2.02	RED FISH BLUE FISH B.V.	Met name Haags Educatieve Agenda 2011 - 2014	Binnen voor- en vroegschoolse educatie	Boekjaar	2.850
OCW	Onderwijs	480.2.02	STICHTING "DRIBBEL"	- Voor- en vroegschoolse educatie	Binnen voor- en vroegschoolse educatie	Boekjaar	8.800
OCW	Onderwijs	480.2.02	STICHTING DAK KINDERCENTRA	- Voor- en vroegschoolse educatie	Binnen voor- en vroegschoolse educatie	Boekjaar	79.975
OCW	Onderwijs	480.2.02	STICHTING DE VRIJE SPEELKLAS	- Voor- en vroegschoolse educatie	Binnen voor- en vroegschoolse educatie	Boekjaar	10.000
OCW	Onderwijs	480.2.02	STICHTING HINDOE ONDERWIJS	- Voor- en vroegschoolse educatie	Binnen voor- en vroegschoolse educatie	Boekjaar	50.000
OCW	Onderwijs	480.2.02	STICHTING JGDWERK 'S-GRAVENHAGE-OOST	- Voor- en vroegschoolse educatie	Binnen voor- en vroegschoolse educatie	Boekjaar	250.000
OCW	Onderwijs	480.2.02	STICHTING JONG FLORENCE	- Voor- en vroegschoolse educatie	Binnen voor- en vroegschoolse educatie	Boekjaar	177.650
OCW	Onderwijs	480.2.02	STICHTING KATHOLIEK ONDERWIJS DE ZWERM	- Voor- en vroegschoolse educatie	Binnen voor- en vroegschoolse educatie	Boekjaar	400.000
OCW	Onderwijs	480.2.02	STICHTING KATHOLIEKE PEUTERSPELZALEN	- Voor- en vroegschoolse educatie	Binnen voor- en vroegschoolse educatie	Boekjaar	10.000
OCW	Onderwijs	480.2.02	STICHTING KINDROPVANG 25AMEN	- Voor- en vroegschoolse educatie	Binnen voor- en vroegschoolse educatie	Boekjaar	170.000
OCW	Onderwijs	480.2.02	STICHTING PROTESTANTS CHRISTELIJKE PEUTERSPELZALEN	- Voor- en vroegschoolse educatie	Binnen voor- en vroegschoolse educatie	Boekjaar	164.350
OCW	Onderwijs	480.2.02	STICHTING RIJSWIJKSE KINDEROPVANG	- Voor- en vroegschoolse educatie	Binnen voor- en vroegschoolse educatie	Boekjaar	50.000
OCW	Onderwijs	480.2.02	STICHTING SCHOOL MET DE BIJBEL	- Voor- en vroegschoolse educatie	Binnen voor- en vroegschoolse educatie	Boekjaar	50.000
OCW	Onderwijs	480.2.02	STICHTING SOCIAAL CULTUREEL EN EDUCATIEF WERK	- Voor- en vroegschoolse educatie	Binnen voor- en vroegschoolse educatie	Boekjaar	250.000
OCW	Onderwijs	480.2.02	STICHTING ZEMACH HASADEH	- Voor- en vroegschoolse educatie	Binnen voor- en vroegschoolse educatie	Boekjaar	10.000
OCW	Onderwijs	480.2.02	STICHTING VOOR WELZIJN	- Voor- en vroegschoolse educatie	Binnen voor- en vroegschoolse educatie	Boekjaar	130.772
OCW	Onderwijs	480.2.02	STICHTING WELZIJN SCHEVENINGEN	- Voor- en vroegschoolse educatie	Binnen voor- en vroegschoolse educatie	Boekjaar	295.000
OCW	Onderwijs	480.2.02	STICHTING ZEBRA	- Voor- en vroegschoolse educatie	Binnen voor- en vroegschoolse educatie	Boekjaar	470.000
OCW	Onderwijs	480.3.01	STICHTING HCO	Haags Centrum voor Onderwijsgeleiding (HCO)	Binnen voor- en vroegschoolse educatie	Boekjaar	1.344.000
OCW	Onderwijs	480.4.01	STICHTING HCO	Haags Centrum voor Onderwijsgeleiding (HCO)	Binnen voor- en vroegschoolse educatie	Boekjaar	1.791.000
OCW	Onderwijs	480.5.01	LEERLINGVERVOERDER	Wettelijke regeling leerlingenvervoer - Leerdienstvervoer	De Stichting Haags Centrum voor	Boekjaar	161.314
OCW	Onderwijs	480.6.01	"DE HAAGSE SCHOLEN", STICHTING VOOR PRIMAIR EN	Met name Haags Educatieve Agenda 2011 - 2014	Het uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	98.775
OCW	Onderwijs	480.6.01	ALONSUSSTICHTING	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsbeleid	Het uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	119.500
OCW	Onderwijs	480.6.01	BESTUURSKUNDIGE INTERFACULTAIRE VERENIGING LEIDEN	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsbeleid	Het uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	1.770
OCW	Onderwijs	480.6.01	HAAGSE STUDENTEN COMBINATIE INTAC VAN ZWIJNDRECHT	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsbeleid	Het uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	5.000
OCW	Onderwijs	480.6.01	HAAGSE STUDENTENVERBOND	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsbeleid	Het uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	10.000
OCW	Onderwijs	480.6.01	HALO JOBBING B.V.	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsbeleid	Het uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	50.000
OCW	Onderwijs	480.6.01	LA CONFÈRE	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsbeleid	Het uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	1.000
OCW	Onderwijs	480.6.01	PALLAS ATHENE, CORPUS VAN STUDERENDEN AAN DE	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsbeleid	Het uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	2.500
OCW	Onderwijs	480.6.01	STAETE VASTGOED B.V.	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsbeleid	Het uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	188.300
OCW	Onderwijs	480.6.01	STICHTING ACRU	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsbeleid	Het uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	52.195
OCW	Onderwijs	480.6.01	STICHTING CHRISTELIJK ONDERWIJS HAAGLANDEN	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsbeleid	Het uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	59.601
OCW	Onderwijs	480.6.01	STICHTING DIGITAAAL LEREN	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsbeleid	Het uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	56.091
OCW	Onderwijs	480.6.01	STICHTING EXPERTISECENTRUM ETV.NL	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsbeleid	Het uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	25.000
OCW	Onderwijs	480.6.01	STICHTING HAAGSE NUTSSCHOLEN	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsbeleid	Het uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	22.000
OCW	Onderwijs	480.6.01	STICHTING HCO	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsbeleid	Het uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	213.005
OCW	Onderwijs	480.6.01	STICHTING HINDOE ONDERWIJS	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsbeleid	Het uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	60.000
OCW	Onderwijs	480.6.01	STICHTING HOGER BEROEPSONDERWIJS HAAGLANDEN	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsbeleid	Het uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	5.000
OCW	Onderwijs	480.6.01	STICHTING HOGER ONDERWIJS NEDERLAND	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsbeleid	Het uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	20.000
OCW	Onderwijs	480.6.01	STICHTING KATHOLIEK ONDERWIJS DE ZWERM	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsbeleid	Het uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	160.665
OCW	Onderwijs	480.6.01	STICHTING KENNISCENTRUM HANDEEL	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsbeleid	Het uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	27.927
OCW	Onderwijs	480.6.01	STICHTING KENTIQ KENNISCENTRUM BEROEPSONDERWIJS	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsbeleid	Het uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	36.000
OCW	Onderwijs	480.6.01	STICHTING KOORNHUIS CENTRUM VOOR KUNST EN	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsbeleid	Het uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	126.000
OCW	Onderwijs	480.6.01	STICHTING LUCAS ONDERWIJS	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsbeleid	Het uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	170.750

Dienst	Programma	Dienst Onderwijs Cultuur en Welzijn	Product	Naam aanvragen	Naam regeling	Doelstelling	Looptijd	Verdende bedrag
OCW	Onderwijs	480.6.01	STICHTING NEDERLANDS STUDENTEN KAMPIOENSCHAP	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsveld	Her uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	2.500	
OCW	Onderwijs	480.6.01	STICHTING ONTMOETING MET BUITENLANDSE VROUWEN	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsveld	Her uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	11.000	
OCW	Onderwijs	480.6.01	STICHTING R.K. ALGEMEEN BIJZONDER EN	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsveld	Her uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	10.560	
OCW	Onderwijs	480.6.01	STICHTING ROC. MONDRIAAN	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsveld	Her uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	427.827	
OCW	Onderwijs	480.6.01	STICHTING SAMENWERKINGSVERBAND VO/SVO ZUID-	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsveld	Her uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	32.000	
OCW	Onderwijs	480.6.01	STICHTING SIF UNIVERSITEIT LEIDEN	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsveld	Her uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	1.500	
OCW	Onderwijs	480.6.01	STICHTING STEUNFONDS VOOR PROTESTANTS CHRISTELIJK	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsveld	Her uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	8.873	
OCW	Onderwijs	480.6.01	STICHTING TEAM HAAGSE HOGESCHOOL	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsveld	Her uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	5.000	
OCW	Onderwijs	480.6.01	STICHTING VOORTGEZET ONDERWIJS HAAGLANDEN	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsveld	Her uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	780.250	
OCW	Onderwijs	480.6.01	STICHTING VOORTGEZET ONDERWIJS HAAGLANDEN	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsveld	Her uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	90.000	
OCW	Onderwijs	480.6.01	STICHTING VOORTUITSTREVEND ALGEMEEN HINDOE	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsveld	Her uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	15.000	
OCW	Onderwijs	480.6.01	VERENIGING DE VRIJE SCHOOL WONNEBALD	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsveld	Her uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	15.000	
OCW	Onderwijs	480.6.01	VERENIGING HET 'SCRAVENHAAGS CHRISTELIJK	- Activiteiten/ projecten stedelijk onderwijsveld	Her uitvoeren van thema's uit de Haagse	Boekjaar	5.449.462	
OCW	Onderwijs	623.0.01	STICHTING ROC. MONDRIAAN	Participatie budget	De volwasseneducatie richt zich primair op	Boekjaar	15.000	
OCW	Onderwijs	623.0.01	STICHTING VOORTGEZET ONDERWIJS HAAGLANDEN	- Volwasseneducatie	De volwasseneducatie richt zich primair op	Boekjaar	15.000	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	"DE HAAGSE SCHOLEN", STICHTING VOOR PRIMAIR EN	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	10.353	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	AASRA, DE SOCIAAL CULTURELE VROUWEN VERENIGING	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	36.937	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	ALEVI BEKTASI KULTUR VE TANITMA DERNEGI	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	2.955	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	BUREAU BMS INTEGRATIEPROJECTEN	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	5.000	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	CEMAYTI HILAL	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	5.910	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	DR. ARIENSTICHTING	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	39.073	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	GEMEENSCHAP VAN KERKEN TE S-GRAVENHAGE	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	500	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	HAAGS 5 MEI COMITÉ	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	10.000	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	HOLLANDA AZERBYJCAN TURK KULTUR VE DAYANISMA	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	11.740	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	HOLLANDA TURKIYELI ISCILER BIRLIGI DEN HAAG (TURKSE	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	6.700	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	MAROKKAANSE BEWONERSORGANISATIE TRANSVAAL	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	3.600	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	RADAR UITVOERING B.V.	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	222.075	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	SPORT LIVE LEEFBAARHEID INTERVENTIE VEILIGHEID	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	43.500	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	STEK STICHTING VOOR STAD EN KERK	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	15.042	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	STICHTING "STEFUNPUNT SABR"	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	69.717	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	STICHTING AFRICA LIFE	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	5.000	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	STICHTING AFRO EURO	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	4.700	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	STICHTING ARAVSTA, NEDERLANDSE UNIE VAN	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	8.669	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	STICHTING B.O.E.N.G.	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	8.000	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	STICHTING BARKA	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	85.000	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	STICHTING BELLEF TAAL	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	4.277	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	STICHTING RESTUURLIJKE DIVERSITEIT NEDERLAND (SRD NLD)	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	50.000	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	STICHTING BOOG	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	1.593	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	STICHTING BUREAU DISCRIMINATIEZAKEN	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	75.000	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	STICHTING BUREAU JEU/DZORG HAAGLANDEN	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	174.101	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	STICHTING BUREAU MAATSCHAPPELIJK HERSTELLEN	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	3.150	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	STICHTING CENTRUM 16/22	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	21.000	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	STICHTING CHINESE EN NEDERLANDSE CULTUUR	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	7.500	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	STICHTING COBRULAK	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	10.000	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	STICHTING CULTURAL ART PROMOTION (PROMOTIE VAN	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	7.500	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	STICHTING CULTURE CLASHU	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	20.000	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	STICHTING DAGVOORZINGEN DR. SCHROEDER VAN DER	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	21.400	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	STICHTING DE CHINESE BRUG	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	12.689	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	STICHTING DE VERBERTERING	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	21.800	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	STICHTING DEN HAAG & MIDDEN-EUROPA	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	291.792	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	STICHTING DIALOGOCHUIS	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	45.537	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	STICHTING DORIS DOET	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	22.500	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	STICHTING DUNYA NEDERLAND	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	3.570	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	STICHTING EDUCATIE NIEUWE CULTUUR EN TAAL	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	10.667	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	STICHTING FEDERATIE EERKA	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	52.704	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	STICHTING GEESTELIJKE GEZONDHEIDZORG DELFLAND	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	3.228	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	STICHTING HAAGSE CHINESE SCHOOL	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	20.246	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	STICHTING HANUNYE	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	6.546	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	STICHTING HINDUSTANI	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	5.500	
OCW	Integratie en Krachtwijken	620.0.03	STICHTING HOF, PROMOTIE HAAGS VRIJWILLIGERSWERK	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars,	Boekjaar	267.750	

Dienst	Dienst Ouderwĳjs Cultuur en Welzijn	Programma	Product	Naam aanvragen	Naam regeling	Doelstelling	Looptijd	Verdende bedrag
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING HOGER BEROEPSONDERWIJS HAAGLANDEN	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	32.000
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING HOOPS	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	10.000
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING HEDUL-FTR	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	25.000
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING INTERCULTURELE ONTMOETINGSMANIFESTATIE	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	4.000
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING JONGEREN(YOUTH)	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	55.000
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING KATHOLIEK ONDERWIJS DIE ZWERM	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	2.900
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING KOREISCHE SAMENWERKENDE	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	5.000
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING KOREISCHE VROUWEN CENTRUM IN	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	3.570
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING LEGER DES HEILS WELZINS- EN	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	91.372
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING MAATSCHAPPELIJK ONDERNEMEN EN	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	14.600
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING MAROKKAANS JONGEREN GELUID	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	10.000
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING MAROKKO INSTITUUT	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	85.000
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING MEE ZUID-HOLLAND NOORD	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	6.900
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING MOEDER & DOCHTER	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	9.465
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING MOOI	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	90.000
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING MULTICULTUREEL PLATFORM VREDE & VRIJHEID	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	43.479
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING MULTICULTURELE VROUWEN IN DE	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	12.024
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING NYTKAS	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	50.000
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING OP'ANGCENTRUM YOUTH FOR CHRIST	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	370.000
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING RECONCILIATION AND RESTORATION	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	1.900
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING SANKOFA	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	5.000
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING SARNAAM INSTITUUT NEDERLAND	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	27.000
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING SEVA NETWORK FOUNDATION	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	5.000
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING SMI(SLEUTELN MET JONGEREN)	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	15.000
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING SOMALINETHERLANDS CULTURAL ASSOCIATION	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	2.082
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING T GILDE DEN HAAG	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	9.000
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING TER VOORBEREIDING, UITVOERING EN	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	10.000
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING UMURANO	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	13.407
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING VITAL AID FOUNDATION	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	3.500
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING VOOR TALENT ONTWIKKELING	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	6.600
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING VOORTGEZET ONDERWIJS HAAGLANDEN	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	141.407
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING VORUITGANG DOOR ZELFWERKZAAMHEID	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	10.410
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING VSW TRAINING	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	17.000
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING WELZIN VOOR MOSLIMS TE DEN HAAG EN	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	85.485
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING WERELDVENSTER	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	11.500
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING YASMIN	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	9.000
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING YES WE CARE AID FOUNDATION	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	6.500
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING ZEBRA	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	49.000
OCW	Integratie en Krachtwĳken	SUDANESE SOCIO-CULTURAL ASSOCIATION (SCSA IN THE	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	11.872
OCW	Integratie en Krachtwĳken	TURKSE BUSINESSCLUB NEDERLAND (TBN)	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	8.155
OCW	Integratie en Krachtwĳken	VERENIGING MOFID	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	8.000
OCW	Integratie en Krachtwĳken	VERENIGING VOOR DE HAAGSE JEUGD CLUBHUZEN DE	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	29.920
OCW	Integratie en Krachtwĳken	VROUWENVERENIGING-MOEDERCENTRUM DE KOFFEPOET	620.0.03	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Interkulturelsite en diversiteitsbeleid	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	11.310
OCW	Integratie en Krachtwĳken	KAMER VAN KOOPHANDEL NEDERLAND	623.0.02	Mer name Haag Educatieve Agenda 2011 - 2014	Mer name Haag Educatieve Agenda 2011 - 2014	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	21.168
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING BASARAN MEDIA	623.0.02	- Volwasseneducatie (inburgering)	- Volwasseneducatie (inburgering)	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	5.900
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING CHINESE RADIO AMSTERDAM	623.0.02	- Volwasseneducatie (inburgering)	- Volwasseneducatie (inburgering)	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	6.000
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING DALMAR	623.0.02	- Volwasseneducatie (inburgering)	- Volwasseneducatie (inburgering)	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	6.000
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING EXPERTISECENTRUM ETV.NL	623.0.02	- Volwasseneducatie (inburgering)	- Volwasseneducatie (inburgering)	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	60.000
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING GHANATTA	623.0.02	- Volwasseneducatie (inburgering)	- Volwasseneducatie (inburgering)	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	6.000
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING ONTMOETING MET BUTENLANDSE VROUWEN	623.0.02	- Volwasseneducatie (inburgering)	- Volwasseneducatie (inburgering)	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	389.000
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING REGIONALE OMKROEP WIEST	623.0.02	- Volwasseneducatie (inburgering)	- Volwasseneducatie (inburgering)	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	62.263
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING ROC MONDRIAAN	623.0.02	- Volwasseneducatie (inburgering)	- Volwasseneducatie (inburgering)	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	184.485
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING WERELDVENSTER	623.0.02	- Volwasseneducatie (inburgering)	- Volwasseneducatie (inburgering)	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	152.900
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STEK STICHTING VOOR STAD EN KERK	630.4.01	Jeugdparticipatie	Jeugdparticipatie	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	50.000
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING XTRUM DEN HAAG	630.4.01	Jeugdparticipatie	Jeugdparticipatie	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	5.000
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING BAZAHT	630.4.01	Jeugdparticipatie	Jeugdparticipatie	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	121.019
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING BUREAU JEUGDZORG HAAGLANDEN	630.4.01	Jeugdparticipatie	Jeugdparticipatie	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	221.735
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING CENTRUM 16/22	630.4.01	Jeugdparticipatie	Jeugdparticipatie	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	404.396
OCW	Integratie en Krachtwĳken	STICHTING EXPERTISECENTRUM JSO	630.4.01	Jeugdparticipatie	Jeugdparticipatie	Streven naar een stad waarin alle Hagenaars, Boekjaar	Boekjaar	154.954

Dienst	Programma	Dienst	Naam aanvragen	Naam regeling	Doelstelling	Looptijd	Verdende bedrag
OCW	Jeugd en gezin	630.4.01	STICHTING GEBROEDER JELGDV'ERBAND	Jeugdparticipatie	Het beleid is erop gericht om jongeren in	Boekjaar	49.623
OCW	Jeugd en gezin	630.4.01	STICHTING HAAGSE HOPIES TRANSVAAL	Jeugdparticipatie	Het beleid is erop gericht om jongeren in	Boekjaar	59.688
OCW	Jeugd en gezin	630.4.01	STICHTING HALT HOLLANDS MIDDEN HAAGLANDEN	Jeugdparticipatie	Het beleid is erop gericht om jongeren in	Boekjaar	3.864
OCW	Jeugd en gezin	630.4.01	STICHTING JELGD VAKANTIE AKTIVITEITEN	Jeugdparticipatie	Het beleid is erop gericht om jongeren in	Boekjaar	102.400
OCW	Jeugd en gezin	630.4.01	STICHTING JELGDWERK 'S GRAVENHAGHOEST	Jeugdparticipatie	Het beleid is erop gericht om jongeren in	Boekjaar	90.271
OCW	Jeugd en gezin	630.4.01	STICHTING MOOI	Jeugdparticipatie	Het beleid is erop gericht om jongeren in	Boekjaar	303.183
OCW	Jeugd en gezin	630.4.01	STICHTING MOOI	Jeugdparticipatie	Het beleid is erop gericht om jongeren in	Boekjaar	629.244
OCW	Jeugd en gezin	630.4.01	STICHTING SOCIAAL CULTUREEL EN EDUCATIEF WERK	Jeugdparticipatie	Het beleid is erop gericht om jongeren in	Boekjaar	1.873.000
OCW	Jeugd en gezin	630.4.01	STICHTING VAKANTIEPJS	Jeugdparticipatie	Het beleid is erop gericht om jongeren in	Boekjaar	120.976
OCW	Jeugd en gezin	630.4.01	STICHTING VOOR WELZIJN	Jeugdparticipatie	Het beleid is erop gericht om jongeren in	Boekjaar	82.647
OCW	Jeugd en gezin	630.4.01	STICHTING VRIJTIJDSBESTEDING, THUISHULP EN	Jeugdparticipatie	Het beleid is erop gericht om jongeren in	Boekjaar	1.792.505
OCW	Jeugd en gezin	630.4.01	STICHTING WELZIJN SCHEVENINGEN	Jeugdparticipatie	Het beleid is erop gericht om jongeren in	Boekjaar	6.224
OCW	Jeugd en gezin	630.4.01	STICHTING ZEBRA	Jeugdparticipatie	Het beleid is erop gericht om jongeren in	Boekjaar	802.368
OCW	Jeugd en gezin	630.4.01	VERENIGING VOOR DE HAAGSE JELGD CLUBHUIZEN DE	Jeugdparticipatie	Het beleid is erop gericht om jongeren in	Boekjaar	1.121.488
OCW	Jeugd en gezin	630.4.01	YMCA SCHEVENINGEN	Jeugdparticipatie	Het beleid is erop gericht om jongeren in	Boekjaar	15.940
OCW	Jeugd en gezin	630.4.01	CULTUURFABRIEK B.V.	Gezinsondersteuning	Het beleid is erop gericht om jongeren in	Boekjaar	40.000
OCW	Jeugd en gezin	630.7.01	FLORENCE (ZORGGROEP HORST EN VLIETSTREEK)	Gezinsondersteuning	- het voorkomen, verminderen of opheffen	Boekjaar	135.000
OCW	Jeugd en gezin	630.7.01	KINDER- EN JONGERENRECHTSWINKEL	Gezinsondersteuning	- het voorkomen, verminderen of opheffen	Boekjaar	64.515
OCW	Jeugd en gezin	630.7.01	PARMASSIA BAVO GROEP B.V.	Gezinsondersteuning	- het voorkomen, verminderen of opheffen	Boekjaar	14.000
OCW	Jeugd en gezin	630.7.01	RADAR UITVOERING B.V.	Gezinsondersteuning	- het voorkomen, verminderen of opheffen	Boekjaar	52.440
OCW	Jeugd en gezin	630.7.01	STICHTING "DE JUTTERS", CENTRUM VOOR JELGD-GGZ	Gezinsondersteuning	- het voorkomen, verminderen of opheffen	Boekjaar	441.810
OCW	Jeugd en gezin	630.7.01	STICHTING ATRIUM DEN HAAG	Gezinsondersteuning	- het voorkomen, verminderen of opheffen	Boekjaar	665.683
OCW	Jeugd en gezin	630.7.01	STICHTING CENTRUM 16/22	Gezinsondersteuning	- het voorkomen, verminderen of opheffen	Boekjaar	29.538
OCW	Jeugd en gezin	630.7.01	STICHTING CONTINUERING UITVOERING AWBZ WIEST	Gezinsondersteuning	- het voorkomen, verminderen of opheffen	Boekjaar	3.923.867
OCW	Jeugd en gezin	630.7.01	STICHTING DUWO	Gezinsondersteuning	- het voorkomen, verminderen of opheffen	Boekjaar	86.216
OCW	Jeugd en gezin	630.7.01	STICHTING EXPERTISECENTRUM ISO	Gezinsondersteuning	- het voorkomen, verminderen of opheffen	Boekjaar	224.928
OCW	Jeugd en gezin	630.7.01	STICHTING HALT HOLLANDS MIDDEN HAAGLANDEN	Gezinsondersteuning	- het voorkomen, verminderen of opheffen	Boekjaar	255.970
OCW	Jeugd en gezin	630.7.01	STICHTING HUMANITAS WOONZORGPLUS DEN HAAG	Gezinsondersteuning	- het voorkomen, verminderen of opheffen	Boekjaar	194.583
OCW	Jeugd en gezin	630.7.01	STICHTING JELGDFORMAAT	Gezinsondersteuning	- het voorkomen, verminderen of opheffen	Boekjaar	150.000
OCW	Jeugd en gezin	630.7.01	STICHTING JONG FLORENCE	Gezinsondersteuning	- het voorkomen, verminderen of opheffen	Boekjaar	115.421
OCW	Jeugd en gezin	630.7.01	STICHTING LEGER DES HEILS WELZIJNS- EN	Gezinsondersteuning	- het voorkomen, verminderen of opheffen	Boekjaar	627.716
OCW	Jeugd en gezin	630.7.01	STICHTING LUNA	Gezinsondersteuning	- het voorkomen, verminderen of opheffen	Boekjaar	604.692
OCW	Jeugd en gezin	630.7.01	STICHTING MARA	Gezinsondersteuning	- het voorkomen, verminderen of opheffen	Boekjaar	81.631
OCW	Jeugd en gezin	630.7.01	STICHTING MIDDIN	Gezinsondersteuning	- het voorkomen, verminderen of opheffen	Boekjaar	247.196
OCW	Jeugd en gezin	630.7.01	STICHTING MUSICON PRODUCTIES	Gezinsondersteuning	- het voorkomen, verminderen of opheffen	Boekjaar	15.000
OCW	Jeugd en gezin	630.7.01	STICHTING NEDERLANDS JELGDSTITUUT/NJI	Gezinsondersteuning	- het voorkomen, verminderen of opheffen	Boekjaar	57.800
OCW	Jeugd en gezin	630.7.01	STICHTING SAMENWERKINGSVERBAND VO/SVO ZUID-	Gezinsondersteuning	- het voorkomen, verminderen of opheffen	Boekjaar	73.840
OCW	Jeugd en gezin	630.7.01	STICHTING SCHOLENGROEP DEN HAAG ZUID-WEST	Gezinsondersteuning	- het voorkomen, verminderen of opheffen	Boekjaar	5.000
OCW	Jeugd en gezin	630.7.01	STICHTING VITALIS	Gezinsondersteuning	- het voorkomen, verminderen of opheffen	Boekjaar	16.776
OCW	Jeugd en gezin	630.7.01	STICHTING VOOR WELZIJN	Gezinsondersteuning	- het voorkomen, verminderen of opheffen	Boekjaar	64.000
OCW	Jeugd en gezin	630.7.01	STICHTING WELZIJN SCHEVENINGEN	Gezinsondersteuning	- het voorkomen, verminderen of opheffen	Boekjaar	70.000
OCW	Jeugd en gezin	630.7.01	STICHTING ZEBRA	Gezinsondersteuning	- het voorkomen, verminderen of opheffen	Boekjaar	1452.290
OCW	Jeugd en gezin	630.7.01	STICHTING JONG FLORENCE	Gezinsondersteuning	- het voorkomen, verminderen of opheffen	Boekjaar	153.571
OCW	Jeugd en gezin	715.0.01	STICHTING JONG FLORENCE	Bassanpakket (BTP) Jeugdgezondheidszorg 0-19 jaar (uniform deel)	- het voorkomen, verminderen of opheffen	Boekjaar	677.000
OCW	Jeugd en gezin	716.0.01	"DE HAAGSE SCHOLEN", STICHTING VOOR PRIMAIRE EN	Bassanpakket (BTP) Jeugdgezondheidszorg 0-19 jaar (maatwerkdeel)	Gebaseerd op de Wet publieke gezondheid	Boekjaar	7.322.359
OCW	Sport	530.2.01	ALEXISSSTICHTING	HKS - UVS Sportverenigingen	Gebaseerd op de Wet publieke gezondheid	Boekjaar	702.000
OCW	Sport	530.2.01	CHRISTELIJKE GYMNASIEKVERENIGING "DE HAGHE"	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	633.738
OCW	Sport	530.2.01	DUIKVERENIGING "GET WEI"	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	34.500
OCW	Sport	530.2.01	EIBERNEST/ROLIJK	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	3.027
OCW	Sport	530.2.01	GYMNASTIEKVERENIGING "NEPTUNUS"	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	1.20
OCW	Sport	530.2.01	HAAGSCH HANDBOOGSCHUTTERSGLDE VAN SINT	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	51.728
OCW	Sport	530.2.01	HAAGSCHE COUNTRY CLUB GROENGEHEL	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	1.578
OCW	Sport	530.2.01	HAAGSCHE LAWNTENNIS CLUB "LEMONIAS"	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	339
OCW	Sport	530.2.01	HAAGSE LAWNTENNIS CLUB "DE MEISELAARS"	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	16.823
OCW	Sport	530.2.01	HAAGSE LAWNTENNIS CLUB "DE AERONAUTEN"	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	3.192
OCW	Sport	530.2.01	HAAGSE SPORTVERENIGING "DUNO"	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	6.602
OCW	Sport	530.2.01	HAAGSE SPORTVERENIGING ALLES DOOR SAMENSPEL (A.D.S.)	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	22.055
OCW	Sport	530.2.01		HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	1.993
OCW	Sport	530.2.01		HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	2.000

Dienst	Programma	Product	Naam aanvragen	Naam regeling	Doelstelling	Looptijd	Verdende bedrag
OCW	Sport	530.2.01	HAAGSE VOETBAL - EN CRICKETVERENIGING "QUICK"	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	500.000
OCW	Sport	530.2.01	HAAGSE VOETBAL - CRICKET- EN HOCKEVERENIGING	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	14.000
OCW	Sport	530.2.01	HAAGSE VOETBALVERENIGING-LAAKWARTIER	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	29.900
OCW	Sport	530.2.01	HET NATIONAAL-SCHAARBOUW	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	1.268
OCW	Sport	530.2.01	JUDO CLUB LU-GIA-JEN	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	90
OCW	Sport	530.2.01	KONINKLIJKE HAAGSCHE CRICKET EN VOETBAL	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	7.813
OCW	Sport	530.2.01	KUJ ZIEL VERENIGING SCHEVENINGEN	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	51.300
OCW	Sport	530.2.01	N.V. ADDO DEN HAAG	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	3.908
OCW	Sport	530.2.01	OCCANT, VERENIGING VOOR CHRISTELIJK BASONDERWIJS	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	4.279
OCW	Sport	530.2.01	OMNI-SPORTVERENIGING HELLAS	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	10.700
OCW	Sport	530.2.01	ORANJE TENNIS CLUB	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	77.338
OCW	Sport	530.2.01	SCHEVENINGSE VOETBALVERENIGING "SCHEVENINGEN"	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	12.100
OCW	Sport	530.2.01	SNEL EN TACTISCH TABELTENNIS	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	448
OCW	Sport	530.2.01	SPORTVERENIGING ADOLLAERS	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	15.500
OCW	Sport	530.2.01	SPORTVERENIGING HAAG '88	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	239
OCW	Sport	530.2.01	SPORTVERENIGING HERMES	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	3.300
OCW	Sport	530.2.01	SPORTVERENIGING LOOSDUNEN	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	64.400
OCW	Sport	530.2.01	SPORTVERENIGING QUICK STEPS	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	4.500
OCW	Sport	530.2.01	STICHTING CHRISTELIJK ONDERWIJS HAAGLANDEN	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	419.528
OCW	Sport	530.2.01	STICHTING CULTUURANKER ESCAMP	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	45.000
OCW	Sport	530.2.01	STICHTING DE SPORTBANK	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	55.000
OCW	Sport	530.2.01	STICHTING HAAGSE NUTSGOLEN	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	32.806
OCW	Sport	530.2.01	STICHTING KATHOLIEK ONDERWIJS DE ZWERM	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	39.937
OCW	Sport	530.2.01	STICHTING KOORENHUIS CENTRUM VOOR KUNST EN	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	99.000
OCW	Sport	530.2.01	STICHTING LUCAS ONDERWIJS	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	320.885
OCW	Sport	530.2.01	STICHTING O.G. DE BATAAF	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	50.000
OCW	Sport	530.2.01	STICHTING SCHOLENGROEP DEN HAAG ZUID-WEST	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	69.000
OCW	Sport	530.2.01	STICHTING SCHOLENGROEP SPINOZA VOOR VORTGEZET	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	14.380
OCW	Sport	530.2.01	STICHTING SCHOOL MET DE BIJBEL	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	2.853
OCW	Sport	530.2.01	STICHTING SPORTACCOMMODATIE HKV/ONS EIBERNEST	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	90.100
OCW	Sport	530.2.01	STICHTING SPORTBELANG GEHANDICAPTEN SKG	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	27.142
OCW	Sport	530.2.01	STICHTING SPORTCOMPLEX ERASMUSWEG	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	11.600
OCW	Sport	530.2.01	STICHTING SPORTPARK KLEIN ZWITSERLAND	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	10.161
OCW	Sport	530.2.01	STICHTING THEATER PIERROT	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	36.000
OCW	Sport	530.2.01	STICHTING VOORTGEZET ONDERWIJS HAAGLANDEN	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	203.572
OCW	Sport	530.2.01	STICHTING VRIJTIJDSBESTIJDING, THUISHULP EN	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	42.760
OCW	Sport	530.2.01	STICHTING WERKGEVER SPORTCLUBS DEN HAAG	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	1.793.720
OCW	Sport	530.2.01	STICHTING WILLEM SNICKERHME	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	1.770
OCW	Sport	530.2.01	SURVE & KISA (ZON & INNERLIJKE KRACHT)	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	429
OCW	Sport	530.2.01	SV KAMELEON V. MENSEN MET EEN LICHTPERK.	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	41.071
OCW	Sport	530.2.01	SVGT WATERSPORT	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	233
OCW	Sport	530.2.01	TAFELTENNISVERENIGING "WIBATS"	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	1.442
OCW	Sport	530.2.01	TENDO RYU AKIDO DEN HAAG	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	2.184
OCW	Sport	530.2.01	TENNISVERENIGING BREKRPUNT	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	108.000
OCW	Sport	530.2.01	THE HAGUE ROAD RUNNERS	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	730
OCW	Sport	530.2.01	VERENIGING JELGD EN PAARD DE EENDENKOOI	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	200.000
OCW	Sport	530.2.01	VERENIGING MONTESSORISCHOOL WAALSDORP	HKS - UVS Sportverenigingen	Een optimaal sportklimaat in Den Haag	Boekjaar	14.263
OCW	Sport	620.1.01	KESSLER STICHTING	Maatschappelijk werk	Het primaire doel van het (AMW) is klanten	Boekjaar	124.800
OCW	Maatschappelijke ondersteuning	620.1.01	NEDERLANDSE VERENIGING TOT INTEGRATIE VAN	Maatschappelijk werk	Het primaire doel van het (AMW) is klanten	Boekjaar	139.805
OCW	Maatschappelijke ondersteuning	620.1.01	STIK STICHTING VOOR STAD EN KERK	Maatschappelijk werk	Het primaire doel van het (AMW) is klanten	Boekjaar	11.340
OCW	Maatschappelijke ondersteuning	620.1.01	STICHTING BUDDY NETWORK	Maatschappelijk werk	Het primaire doel van het (AMW) is klanten	Boekjaar	528.736
OCW	Maatschappelijke ondersteuning	620.1.01	STICHTING CARDIA	Maatschappelijk werk	Het primaire doel van het (AMW) is klanten	Boekjaar	43.423
OCW	Maatschappelijke ondersteuning	620.1.01	STICHTING CONTINUERING UITVOERING AWBZ WEST	Maatschappelijk werk	Het primaire doel van het (AMW) is klanten	Boekjaar	100.000
OCW	Maatschappelijke ondersteuning	620.1.01	STICHTING DE HAAGSE WELZIJNSKEL	Maatschappelijk werk	Het primaire doel van het (AMW) is klanten	Boekjaar	26.000
OCW	Maatschappelijke ondersteuning	620.1.01	STICHTING INLOOPHUIS HAAGLANDEN	Maatschappelijk werk	Het primaire doel van het (AMW) is klanten	Boekjaar	65.189
OCW	Maatschappelijke ondersteuning	620.1.01	STICHTING FOODS MAATSCHAPPELIJK WERK (f.M.W)	Maatschappelijk werk	Het primaire doel van het (AMW) is klanten	Boekjaar	87.500
OCW	Maatschappelijke ondersteuning	620.1.01	STICHTING LEGER DES HEILS WELZIJNS- EN	Maatschappelijk werk	Het primaire doel van het (AMW) is klanten	Boekjaar	161.369
OCW	Maatschappelijke ondersteuning	620.1.01	STICHTING MIDDIN	Maatschappelijk werk	Het primaire doel van het (AMW) is klanten	Boekjaar	57.406
OCW	Maatschappelijke ondersteuning	620.1.01	STICHTING WOOL	Maatschappelijk werk	Het primaire doel van het (AMW) is klanten	Boekjaar	591.324

Dienst	Programma	Product	Naam aanvragen	Naam regeling	Doelstelling	Looptijd	Verdende bedrag
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	IL FOGOLAR FURLAN D' OLANDA	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	INDISCHE VRIENDENCLUB OKO -ONS KENT ONS-	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	INTERNATIONAL ART CLUB (IAC)	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	J & H BEHEER B.V.	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	JEU DE BOUTES CLUB "DE GOEDE WERK"	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	771
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	JEU DE BOUTES CLUB 55+ - AKTIEF	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	JOURMIDDAG	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	KAAFTENCLUB DE MOLENWIJK	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	KAATHOLIEK VROUWENGILDE AFDELING KJKRDUIN	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	KATHOLIEKE BOND VAN OUDEREN 'S GRAVENHAGE	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	7.121
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	KLAVER VIER	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	500
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	KLAVERASCLUB	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	KLAVERASCLUB DE WIEKSLAG	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	KLAVERASCLUB FRIGGE	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	KLAVERASCLUB TROEF BOER	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	KLAVERASVERENIGING "DE PTT"	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	KLAVERASVERENIGING "MIENT"	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	KLAVERASVERENIGING DUV	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	1.500
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	KLAVERASVERENIGING HOUTWIJK	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	KLAVERASVERENIGING HOUTBOORD	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	KLAVERASVERENIGING JIPA	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	KLAVERASVERENIGING MOOI ESCAMP	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	M.F. EKERING - KLEIWIJEG	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	MJ. SINJA - VAN DER HEIDEN	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	M.P. VAN DER SPEK - SCHILDKNIJGT	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	143
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	NIETHOKERS BRIDGECLUB MIDDENOORD	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	ONTMOETINGSRUIMTE HET DRENTJE OUDEREN WD	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	OUDEREN SPORTVERENIGING ANTHSTRAAM	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	OUDERENSOCIETEIT DE VONK	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	OUDERENSOCIETEIT IMMANUEL	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	OUDERENSOOS DE HOUTSTEK	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	OUDERENSOOS 'T ROEJE	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	500
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	PROTESTANTS CHRISTELIJKE OUDEREN BOND	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	6.554
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	RECREATIEVERENIGING VOOR SENIOREN	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	500
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	REHOBOTH	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	SCHAAKCLUB BENOORDENHOJT	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	SCHUYVENINGSE JEU DE BOUTES VERENIGING BOULE BIJ BUT	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	SENIOREN CULTUUR CLUB	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	SOCIETEIT 65+ SPORTLAAN	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	SPORT 55+ LOOSDUINEN	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	SPORTCLUB ZUIDHAGE 55 PLUS	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	SPORTVERENIGING QUICK STEPS	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	SPORTVERENIGING VOOR OUDEREN "SENIOREN INSTUJF	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	STEDELIJKE OUDEREN COMMISSIE DEN HAAG	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	74.872
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	STEK. STICHTING VOOR STAD EN KERK	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	37.052
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	STICHTING BEMONSBELANGEN LOZERLAANFLATS	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	STICHTING BEMONSBELANGEN IJZERLAANFLATS	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	3.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	STICHTING BOODSCHAPENBEHEIDINGSDIENST	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	299.833
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	STICHTING BUURTCENTRUM SCHLEGELSTRAAT 148	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	STICHTING CENTRAAL ORGAAN SAMENWERKENDE BONDEN	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	25.832
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	STICHTING GHUN PAH DEN HAAG	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	14.327
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	STICHTING FEDERATIE EERKA	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	5.737
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	STICHTING POODSE BEJAARDENSOCIETEIT 55+	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	STICHTING M.A. CENTRUM NEDERLAND (MATA)	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	STICHTING MIDDIN	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	11.826
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	STICHTING MOOI	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	107.744
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	STICHTING MOOI	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	288.771
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	STICHTING ONDERLINGE HULP (S.O.H.)	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	STICHTING PLATFORM ALLOCHTONE OUDEREN	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	21.754

Dienst	Programma	Dienst Onderwijs Cultuur en Welzijn	Naam aanvragen	Naam regeling	Doelstelling	Looptijd	Verwachte bedrag
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	STICHTING SENIOREN JOURNAAL-DIEN HAAG	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	20.775
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	STICHTING SHANTI TRANSVAAL	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	STICHTING SOCIAAL-CULTUREEL EN EDUCATIEF WERK	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	STICHTING SOCIAAL-CULTUREEL EN EDUCATIEF WERK	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	STICHTING 'T GILDE DIEN HAAG	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	26.600
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	STICHTING VÓÓR WELZIN	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	308.486
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	STICHTING WELZIN SCHUYVENINGEN	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	204.704
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	STICHTING WJRKRAAD/BEWONERS-COMMISSIE	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	STICHTING WOONSERVICEWIJKEN ESCAMP	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	97.642
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	STICHTING WOONZORG NEDERLAND	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	700
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	STICHTING ZEBRA	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	166.109
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	'T HOUT (OUDERENSOCIËTÉ)	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	VEDOC. OUDERENSOCIËTÉ	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	VERENIGING BRIDGCLUB MOERWIJK	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	VERENIGING HAAGS DAG-ORKEST	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	VERENIGING MOFD	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	VERENIGING VAN GERAPATRIËRDEN EN VRIENDEN	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	VERENIGING VOOR DE HAAGSE JEUGD CLUBHUIZEN DE	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	2.251
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	VJEFNVIJFTIGPLUS ACTIEF	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	VJEFNVIJFTIGPLUS SPORTIEF	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	VRENDENRING VAN GEPENSONEERDEN VAN DE	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	WANDLCLUB KRAAIJFENSTIN	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	500
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	WIJKCENTRUM DE WIJKSLAG	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	WIJKDIACONIE BOSBESKAPTEL	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	WIJKVERENIGING "DE KRUIJN"	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	WIJKVERENIGING SCHEVENINGS DAMESKOOR	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	WIJKVERENIGING VREDERUST	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	WIJKVERENIGING ZUIDERARK	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	2.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	WOONGEMEENSCHAP WAGENHAGE	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	WOONGEMEENSCHAP AKELEI	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	WOONGEMEENSCHAP ANNA PAULOWNA	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	WOONGEMEENSCHAP DE OUDE SCHOOL	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	WOONGEMEENSCHAP DE ROMENISE SCHANS	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	WOONGEMEENSCHAP DE WARINGIN	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	WOONGEMEENSCHAP DIEPENBROECHOVE	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	WOONGEMEENSCHAP DOORNHOEK	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	WOONGEMEENSCHAP FOOK SAU	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	WOONGEMEENSCHAP MOZARTHEUVEL	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	730
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	WOONGEMEENSCHAP SOLENSHOEK	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	WOONGEMEENSCHAP SEWA SANGH	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	WOONGEMEENSCHAP STANFASI	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	WOONGEMEENSCHAP THUNISHOEFHOF	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	WOONGEMEENSCHAP TOERMAIJN	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	WOONGEMEENSCHAP VERHULSTPLEIN	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	WOONGEMEENSCHAP WATERINGSE HOF	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	WOONGEMEENSCHAP WISMA TUNGGAL-KARSA	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	WYCA-SCHUYVENINGEN	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.01	ZWEAVEENIGING "DE DOLHJN"	- Ouderenparticipatie	De gemeente bevordert de participatie van	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	"ASTMA FONDS" LONGPATIËNTENVERENIGING	WMO - Ouderensteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	500
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	ALGEMEEN STICHTING BJAARDENZORG	WMO - Ouderensteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	BRIDGE CLUB LOOSDUINEN	WMO - Ouderensteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	BUURTKAMER	WMO - Ouderensteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	FLORENCE (ZORGROEP HORST EN VLIETSTREEK)	WMO - Ouderensteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	119.743
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	G. BOURQUIN - MONS	WMO - Ouderensteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	H. VISSER - VAN DEELEN	WMO - Ouderensteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	H.B. BRUJN - MOS	WMO - Ouderensteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	H.F.A. VAN LEEUWEN - FRANSSEN	WMO - Ouderensteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	H.G.J. SCHWARZ	WMO - Ouderensteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	230
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	J.A.C. VAN DER LAAG	WMO - Ouderensteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	230

Dienst	Programma	Product	Naam aanvrager	Naam regeling	Doelstelling	Looptijd	Verwende beding
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	J.C.A. B.A.M.	WMO - Ondersteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	J.J.N. VAN DER KNAAP	WMO - Ondersteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	J.R. MOHANSINGH	WMO - Ondersteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	KLAVERASVERENIGING VREDERUST	WMO - Ondersteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	107
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	M.P. VAN DER SPEK - SCHILDKNEGT	WMO - Ondersteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	5.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	PHILHARMONISCH KOOR "HAGACANTARE"	WMO - Ondersteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	450
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	PROTESTANTS CHRISTELIJKE OUDEREN ROND	WMO - Ondersteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	R.J. THODE	WMO - Ondersteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	R.K. SPORTVERENIGING GABRIEL DELL / ADDOLORATA	WMO - Ondersteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	R.P.C. (RYMETA PHOENIX COMBINATIE)	WMO - Ondersteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	STICHTING BOODSCHAPPENBEGELEIDINGSDIENST	WMO - Ondersteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	STICHTING BRUZA	WMO - Ondersteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	5.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	STICHTING CENTRAAL INFORMATIE PUNT OUDEREN (CIPO)	WMO - Ondersteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	487.211
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	STICHTING CULTUURANKER ESCAMP	WMO - Ondersteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	3.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	STICHTING FEDERATIE EEKTA	WMO - Ondersteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	3.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	STICHTING HOF, PROMOTIE HAAGS VRIJWILLIGERSWERK	WMO - Ondersteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	10.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	STICHTING ISLAMITISCHE OUDEREN DEN HAAG	WMO - Ondersteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	4.800
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	STICHTING MOOI	WMO - Ondersteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	191.903
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	STICHTING MOOI	WMO - Ondersteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	377.542
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	STICHTING SOCIAAL CULTUREEL EN EDUCATIEF WERK	WMO - Ondersteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	438
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	STICHTING TERMINALE ZORG DOOR VRIJWILLIGERS	WMO - Ondersteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	23.210
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	STICHTING VOOR INNOVATIE BINNEN VORMEN VAN	WMO - Ondersteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	238.492
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	STICHTING VOOR WELZIJN	WMO - Ondersteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	769.634
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	STICHTING VRIENDEN VAN HET WOONZORGCENTRUM	WMO - Ondersteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	500
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	STICHTING WELZIJN SCHIEVENINGEN	WMO - Ondersteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	247.409
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	STICHTING WOONSERVICEWIJZEN ESCAMP	WMO - Ondersteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	235.500
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	STICHTING ZEBRA	WMO - Ondersteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	483.659
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	T. DE JONGE - PIETERS	WMO - Ondersteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	T. DOMINGOS - TAAL	WMO - Ondersteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	TROPEN VRIENDEN RANDSTAD	WMO - Ondersteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	VERENIGING TRINGROEP HOUTWIJK	WMO - Ondersteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	VERENIGING VOOR DE HAAGSE JEUGD CLUBHUIZEN DE	WMO - Ondersteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	4.503
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	W.A. MOUWEN - VAN DER STARRE	WMO - Ondersteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.02	WOONGEMEENSCHAP "DE ZONNHOEK"	WMO - Ondersteuning ouderen	Doelstelling van beleid is het adequaat	Boekjaar	700
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.03	FLORENCE (ZORGGROEP HORST EN VLIETSTREEK)	Haags Mantelorgaankoord 2011 - 2014	Doelstellingen van beleid zijn:	Boekjaar	138.791
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.03	PARNASSIA B.V.	- Mantelorg	Doelstellingen van beleid zijn:	Boekjaar	91.800
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.03	STEDELIJKE OUDEREN COMMISSIE DEN HAAG	- Mantelorg	Doelstellingen van beleid zijn:	Boekjaar	7.500
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.03	STEK STICHTING VOOR STAD EN KERK	- Mantelorg	Doelstellingen van beleid zijn:	Boekjaar	36.060
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.03	STICHTING ALZHEIMER NEDERLAND	- Mantelorg	Doelstellingen van beleid zijn:	Boekjaar	4.810
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.03	STICHTING CENTRAAL-INFORMATIE PUNT OUDEREN (CIPO)	- Mantelorg	Doelstellingen van beleid zijn:	Boekjaar	12.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.03	STICHTING HOF, PROMOTIE HAAGS VRIJWILLIGERSWERK	- Mantelorg	Doelstellingen van beleid zijn:	Boekjaar	5.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.03	STICHTING HOGER BEROEPSONDERWIJS HAAGLANDEN	- Mantelorg	Doelstellingen van beleid zijn:	Boekjaar	55.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.03	STICHTING MANTELZORG DEN HAAG	- Mantelorg	Doelstellingen van beleid zijn:	Boekjaar	629.537
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.03	STICHTING MEE ZUID-HOLLAND NOORD	- Mantelorg	Doelstellingen van beleid zijn:	Boekjaar	55.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.03	STICHTING TERMINALE ZORG DOOR VRIJWILLIGERS	- Mantelorg	Doelstellingen van beleid zijn:	Boekjaar	25.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.03	STICHTING TRANSMURALE ZORG DEN HAAG EN	- Mantelorg	Doelstellingen van beleid zijn:	Boekjaar	27.500
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.03	STICHTING VOOR WELZIJN	- Mantelorg	Doelstellingen van beleid zijn:	Boekjaar	787.276
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.03	STICHTING VRIJTIJDSBESTEDING, THUISHULP EN	- Mantelorg	Doelstellingen van beleid zijn:	Boekjaar	38.670
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.03	STICHTING WELZIJN SCHIEVENINGEN	- Mantelorg	Doelstellingen van beleid zijn:	Boekjaar	85.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.03	STICHTING WOONZORGCENTRA HAAGLANDEN	- Mantelorg	Doelstellingen van beleid zijn:	Boekjaar	631.250
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.5.03	STICHTING ZEBRA	- Mantelorg	Doelstellingen van beleid zijn:	Boekjaar	134.500
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	FEDERATIE VAN 'S-GRAVENHAAGSE WIJKBUSORGANISATIES	Vrijwilligerswerk	Doelstellingen van beleid zijn:	Boekjaar	450
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	HAAGS 5 MEI COMITÉ	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	2.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	HET NEDERLANDSE RODE KRUIS	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	22.774
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	IWAYES FOUNDATION	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	1.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	JONGERENSOCIËTEIT "DE INVAL"	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	13.810
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	NATIONALE VERENIGING DE ZONNENLOHM	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	14.290
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	PASSAGE, CHRISTELIJK-MAATSCHAPPELIJKE	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	7.039
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	SCOUTING HAAGSE HOUT	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	6.000

Dienst	Programma	Dienst	Naam aanvrager	Naam regeling	Doelstelling	Looptijd	Verdende bedrag
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	SCOUTING RIJSWIJSE MELIUVEN-WATERGELZEN	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	3.100
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	SCOUTINGGROEP DS. FERGLISON	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	11.770
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	SCOUTINGGROEP VAN WEERDEN POELMAN	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	3.500
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STEK. STICHTING VOOR STAD EN KERK	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	30.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING "SAMEN STERK"	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	1.311
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING A.V.B.S. AKTIVITEITEN VOOR BLINDEN EN	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	6.039
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING ANSJE TWEEDEHANSE	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	1.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING AVONDVORZORGING	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	3.500
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING BEHEER HAAGSCHE WATERSCOUTS BARON VAN	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	3.500
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING BEWONERSORGANISATIE VAN SOMALIJERS IN DE	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	1.627
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING BUREAU DISCRIMINATIEZAKEN	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	449.775
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING CONTINUERING UITVOERING AWBZ WEST	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	115.551
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING DE CHINESE BRUG	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	3.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING DE HAAGSE WEISWINKEL	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	11.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING DE HAVEN	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	1.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING DE VLEEGENDE HOLLANDER	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	7.085
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING EXODUS DEN HAAG	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	107.334
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING FEDERATIE EEKTA	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	2.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING FURKAN EDUCATIE CENTRUM	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	1.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING GERED GEREEDSCHAP DEN HAAG	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	8.559
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING HOF, PROMOTIE HAAGS VRIJWILLIGERSWERK	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	1.237.631
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING JGDWERK HORTENSIA	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	6.770
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING MAXIMINE	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	1.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING MOSKEE EL ISLAM	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	1.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING NEDERLAND CARES	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	30.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING ONDERLINCE HULP (S.O.H.)	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	1.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING PAARDRIJDEN VOOR GEHANDICAPTEN	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	1.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING PADVINDERSGROEP SINT JORIS 5	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	3.500
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING PRESENT DEN HAAG	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	51.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING R.B.U. (RUKUN BUDI UTAMA)	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	2.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING R.K. JEUGDWERK LOOSDUINEN	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	26.595
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING ROOMS KATHOLIEKE HOSPICGROEP DEN HAAG	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	2.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING SAMENLEVINGSGROEP W. SOJDAIR	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	1.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING SARNAAM INSTITUUT NEDERLAND	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	10.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING SCOUTING DE MOHICANEN	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	14.992
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING SCOUTING SATOKO KITAHARA	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	3.500
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING SCOUTING STANLEY 75	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	6.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING SCOUTINGSGROEP DE RIMBOHAGERS	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	6.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING SOCIAAL CULTUREEL RECREATIEF CENTRUM	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	2.520
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING STRAATCONSULAAT	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	1.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING 'T GILDE DEN HAAG	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	1.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING TELETRUST (TELF. HULPSTICHTING TELETRUST	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	301.807
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING TERMINALE ZORG DOOR VRIJWILLIGERS	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	1.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING TERRE DES HOMMES DEN HAAG EN OMSTREKEN	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	1.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING TOELSDAS	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	1.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING UNIE VAN VRIJWILLIGERS, AFDELING DEN HAAG	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	71.959
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING VITALIS	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	2.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING VOORALL	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	2.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING WEGELANGGROEP	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	17.923
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING ZEBRA	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	50.125
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	STICHTING ZEEVERKENNERSGROEP MACDONALD	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	6.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	SV KAMELEON V. MENSEN MET EEN LICHBEPERK.	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	2.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	VERENIGING SCOUTING CENTRUM VOOR INFORMATIE	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	6.233
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	VERENIGING OECUMENISCH BE PALS/PRINSES JULIANA	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	6.030
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	VERENIGING VAN REUMAPATIËN DEN HAAG EN	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	2.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	WIJKONTWIKKELINGSMAATSCHAPPIJ STATIONSBUURT-OUDE	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	75.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	620.9.01	ZWEEM- EN RECREATIEF VERENIGING HAAGSE	Vrijwilligerswerk	Vergroten bekendheid en	Boekjaar	2.000
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.01	STICHTING "SAMEN STERK"	Sociaal cultureel werk	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	239.529
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.01	STICHTING DE CHINESE BRUG	Sociaal cultureel werk	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	103.519

Dienst	Programma	Dienst Onderwijs Cultuur en Welzijn	Product	Naam aanvragen	Naam regeling	Doelstelling	Looptijd	Verwende bedrag
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.01	STICHTING FEDERATIE REKTA	Sociaal cultureel werk	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	311.925	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.01	STICHTING GEFORMEERD JEUGDVERBAND	Sociaal cultureel werk	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	225.303	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.01	STICHTING IMPORTANTE	Sociaal cultureel werk	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	37.500	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.01	STICHTING JEUGDWERK 'S-GRAVENHAGE-OOST	Sociaal cultureel werk	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	495.594	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.01	STICHTING MOOI	Sociaal cultureel werk	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	2.390.738	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.01	STICHTING ONDERSTELUNGSKOMITEE ILLEGALE	Sociaal cultureel werk	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	3.981.677	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.01	STICHTING R.B.U. (RUKUN BUDI UTAMA)	Sociaal cultureel werk	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	28.750	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.01	STICHTING SOCIAAL CULTURELEN EDUCATIEF WERK	Sociaal cultureel werk	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	87.040	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.01	STICHTING VOOR WELZIJN	Sociaal cultureel werk	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	383.497	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.01	STICHTING WELZIJN SCHRIJVENINGEN	Sociaal cultureel werk	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	6.689.747	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.01	STICHTING WJKBHEER SCHILDERSWIJK	Sociaal cultureel werk	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	1.553.749	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.01	STICHTING YASMIN	Sociaal cultureel werk	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	197.166	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.01	STICHTING ZEBRA	Sociaal cultureel werk	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	25.588	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.01	VERENIGING VOOR DE HAAGSE JEUGD CLUBHUIZEN DE CULTUREEL CENTRUM KOERDEN	Sociaal cultureel werk	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	4.520.505	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.02	HAAGSE HOMOZEWIENIGING PIONS	Emancipatie	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	678.140	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.02	HOLLANDA TURKIYELI ISCILER BIRLIGI DEN HAAG (TURKSE KOERDISCHE ARBEIDERS UNIE)	Emancipatie	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	9.500	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.02	KOERDISTAN-ARBEIDERSKULTUUR VERENIGING AFDELING MULTI-2000 B.V.	Emancipatie	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	3.000	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.02	NEDERLANDSE VERENIGING TOT INTEGRATIE VAN SMITERS, M. 231 BRE 3	Emancipatie	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	10.000	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.02	STICHTING BUREAU DISCRIMINATIEZAKEN	Emancipatie	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	5.000	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.02	STICHTING CULTUURANKER ESCAMP	Emancipatie	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	5.000	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.02	STICHTING DAGV OORZINNEN DR. SCHROEDER VAN DER	Emancipatie	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	21.400	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.02	STICHTING DIALOGOEHUIS	Emancipatie	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	1.750	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.02	STICHTING HINDUSTANI	Emancipatie	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	17.550	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.02	STICHTING HOMONUMENT DEN HAAG	Emancipatie	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	14.667	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.02	STICHTING HULP EN OPVANG PROSTITUTIE EN	Emancipatie	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	570	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.02	STICHTING IMPORTANTE	Emancipatie	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	60.000	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.02	STICHTING JEUGDWERK 'S-GRAVENHAGE-OOST	Emancipatie	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	527.039	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.02	STICHTING KAABASSI	Emancipatie	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	100.000	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.02	STICHTING KIZILPINAR LILAR	Emancipatie	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	5.000	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.02	STICHTING KOERDISCHE VROUWEN CENTRUM IN	Emancipatie	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	4.650	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.02	STICHTING MIX EN MATCH	Emancipatie	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	5.000	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.02	STICHTING MOEDER & DOCHTER	Emancipatie	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	4.950	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.02	STICHTING MOSAIC THE HAGUE	Emancipatie	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	5.000	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.02	STICHTING RAINBOW DEN HAAG	Emancipatie	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	9.381	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.02	STICHTING ROC MONDRIAAN	Emancipatie	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	6.000	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.02	STICHTING SAMENWERKING SOCIALE FONDSSEN	Emancipatie	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	11.170	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.02	STICHTING YASMIN	Emancipatie	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	5.862	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.02	VERENIGING KOERDISCHE JONGEREN ORGANISATIE	Emancipatie	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	54.000	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.1.02	STEK, STICHTING VOOR STAD EN KERK	Matschappelijk activeringswerk	- bevorderen van de zelfredzaamheid,	Boekjaar	361.995	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.3.01	STICHTING DIALOGOOC HAAGLANDEN	Matschappelijk activeringswerk	Ondersteunen en stimuleren van Hagenaars	Boekjaar	5.000	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.3.01	STICHTING HUMANITAS WOONZORGEPLUS DEN HAAG	Matschappelijk activeringswerk	Ondersteunen en stimuleren van Hagenaars	Boekjaar	152.589	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.3.01	STICHTING MARA	Matschappelijk activeringswerk	Ondersteunen en stimuleren van Hagenaars	Boekjaar	71.719	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.3.01	AFASIE-VERENIGING-NIEDERLAND	Sociaal cultureel werk	Uitgangspunt van het beleid is dat in een	Boekjaar	74.410	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.3.01	NEDERLANDSE VERENIGING VAN BLINDEN EN	Sociaal cultureel werk	Uitgangspunt van het beleid is dat in een	Boekjaar	6.000	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.3.01	SCHETSSPORTVERENIGING INTEGRATIE '97	Sociaal cultureel werk	Uitgangspunt van het beleid is dat in een	Boekjaar	6.000	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.3.01	SPORTVERENIGING HAAG '88	Sociaal cultureel werk	Uitgangspunt van het beleid is dat in een	Boekjaar	3.500	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.3.01	STICHTING HAAGSE SOCIETEIT LICHAAMELIJK	Sociaal cultureel werk	Uitgangspunt van het beleid is dat in een	Boekjaar	6.000	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.3.01	STICHTING PAARDRIJDEN VOOR GEHANDICAPTEN	Sociaal cultureel werk	Uitgangspunt van het beleid is dat in een	Boekjaar	8.391	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.3.01	STICHTING SPORTBELANG GEHANDICAPTEN SGK	Sociaal cultureel werk	Uitgangspunt van het beleid is dat in een	Boekjaar	38.853	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.3.01	STICHTING VRIJTIJDSBESTEDING, THUISHULP EN	Sociaal cultureel werk	Uitgangspunt van het beleid is dat in een	Boekjaar	308.623	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.3.01	STICHTING WOOI	Samenlevingsopbouw	- het voorkomen, verminderen of opheffen	Boekjaar	480.392	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.8.01	STICHTING WOOI	Samenlevingsopbouw	- het voorkomen, verminderen of opheffen	Boekjaar	2.157.564	
OCW	Manschapelijke ondersteuning	630.8.01		Samenlevingsopbouw	- het voorkomen, verminderen of opheffen	Boekjaar	157.000	

Dienst	Programma	Product	Naam aanvrager	Naam regeling	Doelstelling	Looptijd	Verwachte bedrag
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	630.8.01	STICHTING VOOR WELZIJN	Samenlevingsopbouw	- het voorkomen, verminderen of opheffen	Boekjaar	5.000
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	630.8.01	STICHTING WELZIJN SCHEVENINGEN	Samenlevingsopbouw	- het voorkomen, verminderen of opheffen	Boekjaar	5.000
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	630.8.01	STICHTING ZEBRA	Samenlevingsopbouw	- het voorkomen, verminderen of opheffen	Boekjaar	20.000
OCW	16 - Volleerzondheid en Zorg	620.0.02	FLORENCE (ZORGROEP HOIST EN VLIETSTREEK)	Nous 'Hoezo ghandicaapopt? - Beleid voor mensen met een beperking	Her gemeentelijke beleid is erop gericht dat	Boekjaar	832
OCW	16 - Volleerzondheid en Zorg	620.0.02	LEADS ON DEMAND B.V.	Nous 'Hoezo ghandicaapopt? - Beleid voor mensen met een beperking	Her gemeentelijke beleid is erop gericht dat	Boekjaar	35.000
OCW	16 - Volleerzondheid en Zorg	620.0.02	STICHTING AUTISME HAAGLANDEN	Nous 'Hoezo ghandicaapopt? - Beleid voor mensen met een beperking	Her gemeentelijke beleid is erop gericht dat	Boekjaar	1.150
OCW	16 - Volleerzondheid en Zorg	620.0.02	STICHTING BELANGENBEWAARTING VERSTANDELIJK	Nous 'Hoezo ghandicaapopt? - Beleid voor mensen met een beperking	Her gemeentelijke beleid is erop gericht dat	Boekjaar	38.184
OCW	16 - Volleerzondheid en Zorg	620.0.02	STICHTING BESIJKLETTJE	Nous 'Hoezo ghandicaapopt? - Beleid voor mensen met een beperking	Her gemeentelijke beleid is erop gericht dat	Boekjaar	4.511
OCW	16 - Volleerzondheid en Zorg	620.0.02	STICHTING HOF PROMOTIE HAAGS VRIJWILLIGERSWERK	Nous 'Hoezo ghandicaapopt? - Beleid voor mensen met een beperking	Her gemeentelijke beleid is erop gericht dat	Boekjaar	2.955
OCW	16 - Volleerzondheid en Zorg	620.0.02	STICHTING MIDDIN	Nous 'Hoezo ghandicaapopt? - Beleid voor mensen met een beperking	Her gemeentelijke beleid is erop gericht dat	Boekjaar	22.351
OCW	16 - Volleerzondheid en Zorg	620.0.02	STICHTING MUTESOUNDS	Nous 'Hoezo ghandicaapopt? - Beleid voor mensen met een beperking	Her gemeentelijke beleid is erop gericht dat	Boekjaar	730
OCW	16 - Volleerzondheid en Zorg	620.0.02	STICHTING VOORALL	Nous 'Hoezo ghandicaapopt? - Beleid voor mensen met een beperking	Her gemeentelijke beleid is erop gericht dat	Boekjaar	345.448
OCW	16 - Volleerzondheid en Zorg	620.0.02	STICHTING VRIJTIJDSBESTEDING, THULSHULP EN	Nous 'Hoezo ghandicaapopt? - Beleid voor mensen met een beperking	Her gemeentelijke beleid is erop gericht dat	Boekjaar	113.455
OCW	16 - Volleerzondheid en Zorg	620.0.02	STICHTING ZEBRA	Nous 'Hoezo ghandicaapopt? - Beleid voor mensen met een beperking	Her gemeentelijke beleid is erop gericht dat	Boekjaar	30.000
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	620.7.01	STICHTING HINDUSTANI	Nous 'Aanpak Huiselijk Geweld 2011 - 2014	Doelstelling van het beleid is bet. zo vroeg	Boekjaar	5.000
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	620.7.01	STICHTING LEGER DES HEILS WELZIJNS- EN	- Geweld in afhankelijkheids-relaties	Doelstelling van het beleid is bet. zo vroeg	Boekjaar	449.437
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	620.7.01	STICHTING MOOI	- Geweld in afhankelijkheids-relaties	Doelstelling van het beleid is bet. zo vroeg	Boekjaar	52.650
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	620.7.01	STICHTING RECLASSERING NEDERLAND	- Geweld in afhankelijkheids-relaties	Doelstelling van het beleid is bet. zo vroeg	Boekjaar	399.679
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	620.7.01	STICHTING VOOR WELZIJN	- Geweld in afhankelijkheids-relaties	Doelstelling van het beleid is bet. zo vroeg	Boekjaar	1.090.653
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	620.7.01	STICHTING WENDE	- Geweld in afhankelijkheids-relaties	Doelstelling van het beleid is bet. zo vroeg	Boekjaar	5.286.795
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	620.8.01	KESSLER STICHTING	Den Haag onder Dak (DHOD)	Doelstelling van het beleid is bet. zo vroeg	Boekjaar	6.561.203
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	620.8.01	PARNASSIA B.V.	- w.o. Thuiszorgzorg/winterregeling	Her programma Den Haag Onder Dak	Boekjaar	97.500
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	620.8.01	PARNASSIA B.V.	- w.o. Thuiszorgzorg/winterregeling	Her programma Den Haag Onder Dak	Boekjaar	282.210
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	620.8.01	STIEK STICHTING VOOR STAD EN KERK	- w.o. Thuiszorgzorg/winterregeling	Her programma Den Haag Onder Dak	Boekjaar	63.867
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	620.8.01	STICHTING ANTON CONSTANDE	- w.o. Thuiszorgzorg/winterregeling	Her programma Den Haag Onder Dak	Boekjaar	10.300
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	620.8.01	STICHTING DAGVOORZINGEN DR. SCHROEDER VAN DER	- w.o. Thuiszorgzorg/winterregeling	Her programma Den Haag Onder Dak	Boekjaar	627.000
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	620.8.01	STICHTING HULP EN OPVANG PROSTITUTIE EN	- w.o. Thuiszorgzorg/winterregeling	Her programma Den Haag Onder Dak	Boekjaar	1.278.018
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	620.8.01	STICHTING LANDELIJKE INSTELLING VOOR	- w.o. Thuiszorgzorg/winterregeling	Her programma Den Haag Onder Dak	Boekjaar	2.359.287
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	620.8.01	STICHTING LEGER DES HEILS WELZIJNS- EN	- w.o. Thuiszorgzorg/winterregeling	Her programma Den Haag Onder Dak	Boekjaar	4.072.756
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	620.8.01	STICHTING REAKT	- w.o. Thuiszorgzorg/winterregeling	Her programma Den Haag Onder Dak	Boekjaar	574.905
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	620.8.01	STICHTING RIVERDUNEN	- w.o. Thuiszorgzorg/winterregeling	Her programma Den Haag Onder Dak	Boekjaar	104.809
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	714.0.01	STICHTING 'DE JUTTERS' CENTRUM VOOR JEUGD-GGZ	Openbare gezondheidszorg (GGD)	Her bevorderen van de gezondheid van	Boekjaar	342.953
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	714.0.01	STICHTING AMBUSKATERS	Openbare gezondheidszorg (GGD)	Her bevorderen van de gezondheid van	Boekjaar	1.250
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	714.0.01	STICHTING EXPERTISECENTRUM JSO	Openbare gezondheidszorg (GGD)	Her bevorderen van de gezondheid van	Boekjaar	18.711
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	714.0.01	STICHTING HINDUSTANI	Openbare gezondheidszorg (GGD)	Her bevorderen van de gezondheid van	Boekjaar	2.400
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	714.0.01	STICHTING HULP EN OPVANG PROSTITUTIE EN	Openbare gezondheidszorg (GGD)	Her bevorderen van de gezondheid van	Boekjaar	98.320
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	714.0.01	STICHTING INTERCULTURELE ONTMOETINGSMANIFESTATIE	Openbare gezondheidszorg (GGD)	Her bevorderen van de gezondheid van	Boekjaar	15.000
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	714.0.01	STICHTING JONG FLORENCE	Openbare gezondheidszorg (GGD)	Her bevorderen van de gezondheid van	Boekjaar	38.875
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	714.0.01	STICHTING KOMPASSIE	Openbare gezondheidszorg (GGD)	Her bevorderen van de gezondheid van	Boekjaar	230.780
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	714.0.01	STICHTING HIJN 1 - SERVICE ORGANISATIE VOOR DE IE	Openbare gezondheidszorg (GGD)	Her bevorderen van de gezondheid van	Boekjaar	27.000
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	714.0.01	STICHTING MENS EN TUIN	Openbare gezondheidszorg (GGD)	Her bevorderen van de gezondheid van	Boekjaar	85.500
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	714.0.01	STICHTING TER ONDERSTEUNING VAN DE	Openbare gezondheidszorg (GGD)	Her bevorderen van de gezondheid van	Boekjaar	459.476
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	714.0.01	STICHTING ZEBRA	Openbare gezondheidszorg (GGD)	Her bevorderen van de gezondheid van	Boekjaar	4.000
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	714.0.01	ZORGSERVICE PBC B.V. (PARNASSIA BAVO GROEP)	Openbare gezondheidszorg (GGD)	Her bevorderen van de gezondheid van	Boekjaar	235.751
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	714.0.01	BRIJDER VERSLAVINGSZORG B.V.	Openbare gezondheidszorg (GGD)	Her gemeentelijke beleid is erop gericht het	Boekjaar	4.600.419
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	714.0.01	PARNASSIA B.V.	- Verslavingszorg	Her gemeentelijke beleid is erop gericht het	Boekjaar	182.500
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	714.0.01	PARNASSIA B.V.	- Verslavingszorg	Her gemeentelijke beleid is erop gericht het	Boekjaar	682.356
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	714.0.01	STIEK STICHTING VOOR STAD EN KERK	- Verslavingszorg	Her gemeentelijke beleid is erop gericht het	Boekjaar	55.876
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	714.0.01	STICHTING AGOG ZUID-HOLLAND	- Verslavingszorg	Her gemeentelijke beleid is erop gericht het	Boekjaar	3.000
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	714.0.01	STICHTING BUURTBEBEER EN -ONTWIKKELING	- Verslavingszorg	Her gemeentelijke beleid is erop gericht het	Boekjaar	137.538
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	714.0.01	STICHTING DAGVOORZINGEN DR. SCHROEDER VAN DER	- Verslavingszorg	Her gemeentelijke beleid is erop gericht het	Boekjaar	64.200
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	714.0.01	STICHTING HAAGS PLATFORM CLIËNTENORGANISATIE IN DE	- Verslavingszorg	Her gemeentelijke beleid is erop gericht het	Boekjaar	6.500
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	714.0.01	STICHTING HAAGS WEGLOOPHUIS DE VLUCHTHAVEN	- Verslavingszorg	Her gemeentelijke beleid is erop gericht het	Boekjaar	7.330
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	714.0.01	STICHTING HULP EN OPVANG PROSTITUTIE EN	- Verslavingszorg	Her gemeentelijke beleid is erop gericht het	Boekjaar	438.531
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	714.0.01	STICHTING INVESTINGS- EN	- Verslavingszorg	Her gemeentelijke beleid is erop gericht het	Boekjaar	139.600
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	714.0.01	STICHTING KIKKERPAD	- Verslavingszorg	Her gemeentelijke beleid is erop gericht het	Boekjaar	2.993
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	714.0.01	STICHTING LANDELIJKE INSTELLING VOOR	- Verslavingszorg	Her gemeentelijke beleid is erop gericht het	Boekjaar	26.000
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	714.0.01	STICHTING STEUNFONDS VERWANTEN DRUGGEBRUIKERS	- Verslavingszorg	Her gemeentelijke beleid is erop gericht het	Boekjaar	8.576
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	714.0.01	STICHTING STRAATCONSULAAT	- Verslavingszorg	Her gemeentelijke beleid is erop gericht het	Boekjaar	218.651
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	714.0.01	STICHTING STRAATPASTORAAT DEN HAAG	- Verslavingszorg	Her gemeentelijke beleid is erop gericht het	Boekjaar	97.607
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	714.0.01	STICHTING WJKBREHER-SCHILDERSWIJK	- Verslavingszorg	Her gemeentelijke beleid is erop gericht het	Boekjaar	141.797
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	714.0.01	STICHTING ZELFHELP NEDERLAND, TEVENS HANDELEND	- Verslavingszorg	Her gemeentelijke beleid is erop gericht het	Boekjaar	7.422
OCW	Maastrichtse Ondersteuning	714.0.01	ZORGSERVICE PBC B.V. (PARNASSIA BAVO GROEP)	- Verslavingszorg	Her gemeentelijke beleid is erop gericht het	Boekjaar	792.728
Totaal Onderwijs Cultuur & Onderwijsprojecten							245.097.094
Totaal subsidies							299.731.403

Bijlage 9. Overzicht gemeentelijke tarieven
bedragen in €1000

Dienst	Omschrijving tarief	Tarief 2012 (in €)	Begrote opbrengst (x € 1.000)	Gerealiseerde opbrengst (x € 1.000)	Toegerekende lasten (x € 1.000)	Kosten-dekkendheid (in %)
Programma 1. Gemeenteraad						
ROR	<i>Publiekrechtelijk</i>					
	Leges raads- en commissiestukken	diverse	6	4	24	17%
	Totaal		6	4	24	
Programma 3. Dienstverlening en Stadsdelen						
	<i>Publiekrechtelijk</i>					
DPZ	Paspoorten)*	48,70		3.872		
DPZ	Nederlandse identiteitskaart)*	40,05	6288	1.356	5.457	100%
DPZ	Vermissing reisdocument	35,80		243		
DPZ	Rijbewijzen)**	45,25	2199	1557	1.397	121%
DPZ	Vermissing rijbewijs	35,80		129		
DPZ	Huwelijken/Partnerschapsregistratie	diverse		653		
DPZ	Verklaring algemeen	12,70		643		
DPZ	Uittreksel burgerlijke stand)*	12,70		359		
DPZ	Verlof eerder/latere begraven	73,30		3		
DPZ	Verklaring huwelijksbevoegdheid)*	21,20		2		
DPZ	Legalisatie handtekening	13,35	2400	223	7.364	53%
DPZ	Gedragsverklaring)*	30,05		595		
DPZ	Attestatie de vita	11,80		21		
DPZ	Nationaliteitsverklaring	12,70				
DPZ	Verklaring >A4	8,85/12,25		5		
DPZ	Naturalisatie)*	diverse				
DPZ	Gezinsstaat	12,70		1369		
	Totaal		10.887	11.030	14.218	
Programma 4. Openbare orde en Veiligheid						
	<i>Publiekrechtelijk</i>					
BSD	Diverse leges OOV	diverse	720	576	594	97%
BSD	Vergunning prostitutieinrichting	diverse	100	18	90	20%
DSB	APV Vergunningen					
	Totaal		820	594	684	
Programma 5. Cultuur						
	<i>Publiekrechtelijk</i>					
BSD	Dienstverlening door Haags Gemeente-archief (HGA)	diverse	67	22	109	20%
	Totaal		67	22	109	
Programma 6. Onderwijs						
	<i>Publiekrechtelijk</i>					
DOB	Basisabonnement	28,65	1.198	1.059		
DOB	Leengeld cd-roms	2,00	9	6		
DOB	Leengeld compact-discs	1,00	50	48		
DOB	Leengeld avm	2,00	5	10		
DOB	Leengeld DVD	2,00	151	133		
DOB	Boetegeld	0,12	494	483		
DOB	Overige inkomsten gebruikers		125	111		
DOB	totaal toegerekende lasten				25.055	
	Totaal		2.032	1.850	25.055	7%
Programma 10 Wonen						
	<i>Privaatrechtelijk</i>					
DSO	Uitvoering aanschrijving van gemeentewege (incl.opslag)	diverse	671	469	3934	12%
	<i>Publiekrechtelijk</i>					
DSO	Woonruimteverdeling	diverse	287	330	1.115	30%
	Totaal		958	799	5.049	
Programma 11. Leefomgeving						
	<i>Publiekrechtelijk</i>					
DSB	Afvalstoffenheffing (huisvuil)					
DSB	tarief 1-pers. huishouding	236,28	59.603	57.926	57.926	100%
DSB	tarief 2 pers. huishouding	265,68				
DSB	tarief 3+ pers. huishouding	290,64				
DSB	Begraafrechten		1.910	1.926	1.926	100%
DSB	Marktgeden-warenmarkten	diverse	1.699	1.600	1.929	83%
DSB	Binnenhavenbelasting	diverse	99	170	151	113%
DSB	Rioolrecht, grootafvoer	173,00	33.215	33.012	33.012	100%
DSB	Rioolrecht, eigenaren	126,47				

Dienst	Omschrijving tarief	Tarief 2012 (in €)	Begrote opbrengst (x € 1.000)	Gerealiseerde opbrengst (x € 1.000)	Toegerekende lasten (x € 1.000)	Kosten-dekkendheid (in %)
	<i>Subtotaal</i>		96.526	94.634	94.944	
DSB	<i>Privaatrechtelijk</i> Zeehavenheffing	diverse	714	885	3.376	26%
	<i>Subtotaal</i>		714	885	3.376	
	Totaal		97.240	95.519	98.320	

Programma 13. Sport						
OCW	<i>Publiekrechtelijk</i> Zwembaden	diverse	4.913	4.641	15.217	30%
OCW	Sporthallen	diverse	1.543	1.697	9.660	18%
OCW	Sportterreinen	diverse	2.101	2.204	17.274	13%
	Totaal		8.557	8.542	42.151	

Programma 16. Volksgezondheid en Zorg						
OCW	<i>Publiekrechtelijk</i> Ambulancedienst	diverse	10.879	13.499	14.048	96%
OCW	Vaccinaties	diverse	910	793	810	98%
OCW	Overige tarieven infectiebestrijding	diverse	62	66	122	54%
OCW	Uitvoering lijkbezorging/forensische geneeskunde	diverse	67	3	51	6%
	Totaal		11.918	14.361	15.031	

Programma 17. Verkeer						
DSB	<i>Publiekrechtelijk</i> Parkeren op straat	diverse	22.485	23.873		
DSB	Parkeerbelasting (vergunningen en naheffing)	diverse	16.334	15.541	31.572	
	Totaal		38.819	39.414	31.572	125%

Programma 19. Ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling						
DSO	<i>Publiekrechtelijk</i> Leges "Bouwen" (dit betreft de behandeling van de aanvragen en controle op de uitvoering)	diverse	16.406	16.486	18.904	87%
DSO	<i>Privaatrechtelijk</i> Opbrengst Precario	diverse	560	523	382	137%
	Totaal		16.966	17.009	19.286	

Programma 22. Financiën						
DPZ	<i>Publiekrechtelijk</i> OZB gebruikers	0,1577%	21.225	21.231		
DPZ	OZB eigenaren woningen	0,0598%	58.760	58.770		
DPZ	OZB eigenaren niet-woningen	0,0631%				
DPZ	Toeristenbelasting	diverse	4.116	4.365		
DPZ	Hondenbelasting	diverse	1.640	1.973		
DPZ	Precariobelasting	diverse	15.735	16.150		
	Totaal		101.476	102.489	0	
	Totaal generaal		289.746	291.633	251.499	

Bijlage 10. Verbonden partijen
(bedragen in € 1.000)

Naam verbonden partij	Vestigings- plaats	Openbaar belang	Boek- waarde	Aandeel (%) per		Eigen vermogen (gegevens 2011)	Intrin- sieke waarde	Vreemd vermogen (gegevens 2011)	Bedrijfs- resultaat 2011	Dividend in 2012						
				31-12-2012	31-12-2011											
		31-12	1-1	31-12	1-1	31-12	1-1	31-12								
Deelheemingen																
OCW Panden CV	Den Haag	Als tijdelijke maatregel zijn panden van de NV Stedelijk Belang en Woningbeheer NV in de CV gebracht, teneinde de belangen van doelgroepen van de gemeente te waarborgen. Te denken valt aan ateliers voor kunstenaars, blij-van-mijn-lijf huizen, opvang dak- en thuislozen, begeleid wonen. De panden zijn teruggeleverd aan de gemeente. De CV en BV zijn in liquidatie.	10	100,00	100,00	OCW-Panden CV en de beheerder OCW-Panden BV zijn beiden 100 % van de gemeente Den Haag. Het geplaatst aandelenkapitaal van de BV bedraagt € 18.000. De directieleden (gemeentelijke ambtenaren) zijn onbevoegd aangesteld. In 2012 zijn de jaarrekeningen 2006 t/m 2010 opgemaakt en gecontroleerd, door de Gemeentelijke Accountantsdienst. Voor alle jaren is een goedkeurende verklaring afgegeven en zijn er geen opmerkingen geplaatst. In 2013 moeten nog de jaren 2011 t/m 2013 opgemaakt (circa 15 posten) en gecontroleerd worden. Hierna zal een samenvatting voor het College van B&W worden vervaardigd met een beschrijving van wat er allemaal over de jaren heen gebeurd is. Tevens zal worden voorgesteld om decharge aan de directieleden en ontslag te verlenen. Het vermoedelijk positief banksaldo wat zal worden afgetekend bedraagt circa € 240.000.	18	100,00	16,55	3.890.000	4.353.000	720.422	3.687.000	4.283.000	204.000	16.884
OCW Panden BV	Den Haag	De vennoten van een CV mogen geen beheersdaden verrichten. Hiervoor is een BV in het leven geroepen	18	100,00	100,00	13,25	100,00	13,25	1.450	1.480	196	23	18	0	29	
N.V. Zuid Hollands Investeringsfonds World Trade Center BV	Rijswijk Den Haag	Participeren in startende bedrijven in Zuid-Holland Ontwikkelen, realiseren en exploiteren van een gebouwencomplex genaamd "World Trade Center Den Haag" bestemd voor bedrijven in internationale diensten, handels of goederenverkeer.	0	13,25	100,00	18	18	18	18	18	18	0	0	0	0	
Eneco N.V.	Rotterdam	Stroomvoorziening	22.689	16,55	100,00	100,00	100,00	100,00	81.046	86.752	86.752	484.816	555.686	5.706	0	
HTM Personenvervoer N.V.	Den Haag	Openbaar Vervoer	42.091	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	4.992	2.355	2.355	509	218	-135	0	
N.V. Woningbeheer (in liquidatie)	Den Haag	Verbetering en behoud vastgoed	1.361	100,00	100,00	0	0	0	-1.245	-1.190	0	9.130	11.324	55	0	
N.V. ADO Den Haag*	Den Haag	Voetbalclub	0	0	0	0	0	0	159.263	161.121	64.448	357.081	358.305	1.858	0	
Dunea N.V.	Voorburg	Drinkwatervoorziening	7.132	40,00	100,00	40,00	100,00	40,00	454	454	454	14.060	13.708	2.643	0	
N.V. Haagse Milieu Services	Den Haag	Afvalinzameling en -verwerking	454	100,00	100,00	34,00	1,104	1,084	1.104	1.084	369	4.225	3.464	-20	0	
United Fish Auctions N.V.	Stellendam	Instandhouden Visafslag Scheveningen	1.202	34,00	34,00	23,17	15,571	17,165	17,165	17,165	3,977	10,399	10,479	634	121	
N.V. Stadsherstel Den Haag en Omgeving **	Den Haag	Behouden en restaureren van monumentale panden	3.634	23,17	23,17	2,30	2.259.000	1.897.000	43.631	116.274.000	134.563.000	256.000	1.467			
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	Den Haag	Bank voor de publieke sector	2.894	2,30	2,30											

* Betreft verslaggeving over het boekjaar 1 juli 2011 t/m 30 juni 2012. Het nominale belang betreft één prioritisaandeel adf€ 1,65

** In 2011 heeft de gemeente Den Haag voor € 1,5 mln. aan aandelen gekocht. Ten tijde van het opstellen van de jaarrekening 2011 was niet bekend wat de invloed van deze aankoop was op het aandeel per 31 december 2011. Hierdoor sluit het aandeel per 31 december 2011 niet aan met de jaarrekening 2011. Voor de aankoop van € 1,5 mln. was het aandeel 15,3% per 31 december 2011, na de aankoop steeg het aandeel naar 23,17% per 31 december 2011.

Naam verbonden partij	Vestigingsplaats	Openbaar belang	Boekwaarde 31-12-2012	Aandeel (%) per 31-12-2012	Aandeel (%) per 31-12-2011	Eigen vermogen (gegevens 2011)	Intrinsieke waarde	Vreemd vermogen (gegevens 2011)	Bedrijfsresultaat 2011	Dividend in 2012
			31-12	1-1	31-12	1-1	31-12	1-1	31-12	
Publiek Publieke Samenwerkingen										
Coöperatie Wigofit U.A.	Den Haag	Wigofit is opgericht om gezamenlijk gebruik, beheer en ontwikkeling van ict-systemen voor en door de sociale diensten van de vier grote steden mogelijk te maken. Wigofit draagt, met een zakelijke en professionele klantbenadering, zorg voor de ict-facilitering van de primaire processen van de vier diensten. Verder draagt Wigofit bij aan de coördinatie en afstemming tussen de G4.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	8.941	2.278	3.375	3.349	169
Stichting Werkbij	Den Haag	Stichting Werkbij is opgericht om namens de gemeente op te treden als werkgever voor personen die zijn aangewezen op een baan met loonkostensubsidie. Daarnaast voert Stichting Werkbij de administratie voor loonkostensubsidies die aan overige werkgevers worden verstrekt. (gegevens betreffen 2010 omdat de jaarrekening 2011 nog niet is vastgesteld	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	768	913	12.305	6.530	145
Publiek Private Samenwerkingen										
Participatiemaatschappij Wateringse Veld B.V.	Den Haag	Commanditair vennoot in Ontwikkelingscombinatie Wateringse Veld C.V. (49%)	18	100,00	100,00	10	8	12	14	-2
Wateringse Veld Beheer B.V.	Den Haag	Behorend vennoot van Ontwikkelings combinatie Wateringse Veld C.V. (2%)	9	50,00	50,00	22	22	3	3	0
Ontwikkelingscombinatie Wateringse Veld C.V.	Den Haag	Realisatie van de VINEX wijk Wateringse Veld		Gemeente Den Haag participeert niet direct in de CV		45	45	1.261	2.009	-644
Participatiemaatschappij s-Gravenhage B.V.	Den Haag	Commanditair vennoot in Ontwikkelings bedrijf Leidschenveen C.V. (49%)	9	100,00	100,00	7	5	2	4	-2
Ontwikkelingsbedrijf Leidschenveen Beheer B.V.	Den Haag	Behorend vennoot van Ontwikkelings bedrijf Leidschenveen C.V. (2%)	18	50,00	50,00	36	36	28.734	24.295	177
Ontwikkelingsbedrijf Leidschenveen C.V.	Den Haag	Realisatie van de VINEX wijk Leidschenveen		Gemeente Den Haag participeert niet direct in deze CV		18	18	28.770	24.331	177
Winkelpanden Den Haag B.V.	Den Haag	Behorend vennoot van Winkelpanden Den Haag C.V.	9	50,00	50,00	78	120	14	25	-4
Winkelpanden Den Haag C.V.	Den Haag	De exploitatie van winkelpanden. De CV is onderdeel van het instrumentarium van de Gemeente Den Haag in het kader van de uitvoering van het gemeentelijk detailhandelsbeleid	657	49,00	49,00	20.792	23.169	2.048	2.009	3.156
Starterspanden Den Haag B.V.	Den Haag	Behorend vennoot van Starterspanden Den Haag C.V.	18	99,00	99,00	-81	-148	97	158	-66
Starterspanden Den Haag C.V.	Den Haag	De exploitatie van starterspanden. De CV is onderdeel van het instrumentarium van de Gemeente Den Haag in het kader van de uitvoering van het gemeentelijk starters- en economisch beleid	10	89,00	89,00	5.587	4.960	3.070	3.024	-412

Naam verbonden partij	Vestigings- plaats	Openbaar belang	Boek- waarde 31-12-2012	Aandeel (%) per 31-12-2012	Aandeel (%) per 31-12-2011	Eigen vermogen (gegevens 2011)	Intrin- sieke waarde	Vreemd vermogen (gegevens 2011)	Bedrijfs- resultaat 2011	Dividend in 2012	
											1-1
Publiek Private Samenwerkingen											
Wijkontwikkelingsmij. Stationsbuurt - Oude Centrum B.V.	Den Haag	Behorend vennoot van WOM Stationsbuurt - Oude Centrum Den Haag CV	9	49,50	49,50	12	-6	0	-24	0	
Wijkontwikkelingsmij. Stationsbuurt-Oude Centrum Den Haag C.V.	Den Haag	Bevorderen van de stedelijke herstructurering in het gebied Stationsbuurt/Oude Centrum Den Haag	1.773	43,00	43,00	45.779	18.362	1.343	1.882	-2.736	
Participatie Maatschappij Vroonddaal B.V.	Den Haag	Commanditair vennoot in GEM Vroonddaal CV	18	100,00	100,00	12	10	2	2	-2	
Grondexploitatie Maatschappij Vroonddaal Beheer B.V.	Den Haag	Behorend vennoot van GEM Vroonddaal CV	10	50,00	50,00	20	19	0	0	0	
Grondexploitatie Maatschappij Vroonddaal C.V.	Den Haag	Het gezamenlijk ontwikkelen en realiseren van het gebied Vroonddaal /Madeslein	Gemeente Den Haag participeert niet direct in de CV								
Participatie Ontwikkelings Maatschappij Vroonddaal B.V.	Den Haag	Commanditair vennoot in GEM Vroonddaal CV	18	100,00	100,00	12	10	2	2	0	
Vastgoedexploitatie Maatschappij Vroonddaal Beheer B.V.	Den Haag	Behorend vennoot van GEM Vroonddaal CV	10	50,00	50,00	20	10	3	7	-0	
Haagsche Hitte B.V.	Den Haag	Het gezamenlijk ontwikkelen en realiseren van het gebied Vroonddaal /Madeslein	Gemeente Den Haag participeert niet direct in deze CV								
Aardwarmte Den Haag v.o.f.	Den Haag	Optreden als vennoot van Aardwarmte Den Haag vof (16,67%)	2.418	100,00	100,00	2.211	2.541	313	216	-4	
	Den Haag	Aanleg en exploitatie van een geothermiebron met distributienetwerk tbv de warmtevoorziening aan woningen en andere afnemers in en rond Den Haag	Gemeente Den Haag participeert niet direct in deze vof								
Gemeenschappelijke regelingen											
Stadsgewest Haaglanden 1995	Den Haag	Het behartigen van belangen met een regionaal karakter ten einde een evenwichtige en voorspoedige ontwikkeling in het gebied van de Haagse regio te bevorderen.	nvt								
Veiligheidsregio Haaglanden	Den Haag	De Veiligheidsregio Haaglanden is het orgaan voor fysieke veiligheid, rampenbestrijding en crisisbeheersing in de regio Haaglanden. Deze organisatie omvat brandweerzorg, geneeskundige hulpverlening en de gemeenschappelijke meldkamer. Alle activiteiten richten zich op het vergroten van veiligheid van de Haaglandse bevolking en de bezoekers van de regio.	nvt								
Harnaschpolder (Deift , Midden-Deiftland)	Rijswijk	Het ontwikkelen en exploiteren van bedrijventerreinen	33,00	33,00	33,00	-8.614	-9.675	98.531	97.572	-1.061	
Industrieschap Plaspoelolder (PP) (Rijswijk) Midden Deiftland	Midden Deiftland	Het ontwikkelen en exploiteren van bedrijventerreinen	50,00	50,00	50,00	27.635	27.377	629	826	-259	
Totaal			86.507								

De meeste financiële gegevens hebben betrekking op het boekjaar 2011. Bij de gemeentelijke jaarrekening van 2012 is de jaarrekening 2012 van deze entiteiten nog niet vastgesteld

Bijlage 11. Grote investeringsprojecten

Programma / project	Actuele fase	Geplande oplevering	Toelichting
Cultuur			
Museon	Uitvoering	2013-4	Het betrof aanvankelijk alleen de vervanging van de klimaatinstallatie die gefaseerd plaatsvindt. Hierin heeft nog een uitloop plaatsgevonden naar 2012. Financiële afwikkeling en activering voor dit onderdeel heeft in het jaar 2012 plaatsgevonden. De tweede fase behelst niet eerder te voorziene aanpassingen t.b.v. het verwarmingsinstallatiesysteem met de omliggende gebouwen (waaronder het Gemeentemuseum) en het binnen terrein. Het onderzoek hiernaar heeft plaatsgevonden. Momenteel ligt er een voorstel aan het college (BSD2013.38) voor het <u>operationaliseren voor dit onderdeel</u> .
Dans en Muziekcentrum Spuiplein	Voorbereiding	N.B	In het raadsvoorstel 'Voorstel college inzake Dans- en Muziekcentrum Spuiplein (RIS 178616)' heeft de raad ingestemd met het hanteren van het versoberd basisplan als uitgangspunt en de raad heeft ook het college verzocht een financieringsplan op te stellen voor het theaterdeel. Het college heeft in 2012 voor de meerjaren investeringsbegroting 2013-2018 besloten de investeringsmiddelen voor dit project in het MIP op te nemen van de dienst OCW.
Onderwijs			
Onderwijs Huisvestingsplan diverse jaren	n.v.t.	diverse jaren	In 2012 zijn de gerealiseerde investeringen op onderhuisvesting hoger dan begroot . (o.a. Wijnalderduin, Gymnasium Haganum, Johan de Wit College en Scholengroep Zuid-West). De hogere uitgaven zijn wel binnen de door de Raad goedgekeurde investeringskrediet. Voor de hogere uitgaven zijn verschillende verklaringen. In 2012 is terughoudender geraamd, aangezien in voorgaande jaren bleek dat er planningsoptimisme zat in de ramingen. Daarnaast declareren schoolbesturen sneller en zijn sommige projecten eerder gestart dan waar in de planning mee rekening was gehouden.
Huisvestingsplan voorschool peuterspeelzalen diverse jaren	n.v.t.	diverse jaren	De voortgang van de voorschoolpeuterspeelzalen ligt in de lijn met de voortgang van de nieuwbouw van scholen
Jeugd en Gezin			
Speeltoestellen	Uitvoering	2015-4	Speelvoorzieningen worden in samenwerking met de buurt aangelegd. De totstandkoming van speelvoorziening duurt ca. 1,5- 2 jaar. In 2012 zijn 7 speelplekken plaats van de geraamde 18 plekken. Speelplekken zijn geplaatst bij o.a. de Wieringestraat, Tasmanstraat en Boegstraat. Deze burgerparticipatie heeft geleid tot vertraging in de speelvoorzieningsprojecten De uitvoering van deze projecten zal plaatsvinden in 2013 en 2014.
Leefomgeving			
Ondergrondse restafval containers	Uitvoering	2012-4	In 2012 was gepland om 850 ORAC's te plaatsen. Echter in 2012 zijn 263 ORAC's geplaatst. In 2012 is de inspraakprocedure verbeterd. In de praktijk betekent dit dat in de planning rekening wordt gehouden met de juridische procedure voor het indienen van een zienswijze. Deze <u>zorgvuldigheid heeft de plaatsing in 2012 vertraagd</u> .
MJP Kunstwerken 2012-2014	Uitvoering	2013-2015	Met het oog op de bereikbaarheid van de stad tijdens de uitvoering van diverse projecten is in goed overleg met de bereikbaarheidscoördinator de MJPK-planning aangepast en vastgesteld. De vervanging van de Mauritsbrug (brug Mauritskade/ Hooigracht) is verplaatst naar 2014 en wordt gecombineerd met het doorvaarbbaar maken van de Dr. Kuyperdam. De vervanging van de brug Laan van Nieuw Oost-Indië kan een jaar eerder plaatsvinden. In het licht van de realisatie van de Volautomatische autoberging Veenkade en de bereikbaarheid van de binnenstad is de vervanging van de Piet Heinpleinbrug verschoven in de tijd (2015) en is de vervanging van de brug Laan van Meerdervoort/ Valkenboskade twee jaar naar voren gehaald (2013). Voor de bruggen die naar achter schuiven in de planning wordt een aslastbeperking ingevoerd om de veiligheid voor het wegverkeer te kunnen borgen.
Sport			
Zwembad 50m a/d Plas van Reef Ypenburg/l'veen	Afgerond	2012-3	Geen bijzonderheden. Het project is afgerond.
Sportcomplex Aagje Dekenlaan		2013-4	De start van het project heeft later plaatsgevonden dan aanvankelijk gepland. De oplevering van het gebouw is gepland in oktober 2013. Er bestaat een risico dat een deel van de terreininrichting pas na de winter 2013/2014 zal plaatsvinden.
Sportkwadrant Zuiderpark en	Voorbereiding	2016-3	Naar aanleiding van het terugtrekken van Vestia is onderzocht of het Vestia-aandeel door een andere partij kon worden overgenomen, echter zonder succes. Thans wordt in overleg met de Haagse Hogeschool onderzocht welke programmaonderdelen noodzakelijk zijn voor het functioneren van de sportcampus (m 2012.262, Ris 254456). Het college verwacht de raad in april 2013 hierover nader te kunnen informeren. Voor enkele onderdelen van het plan die de gemeente zelfstandig kan uitvoeren is door het college een voorstel aan de raad gedaan (RIS 254455). In dit raadsvoorstel wordt voorgesteld, als gevolg van het besluit van Vestia, in 2013 alleen de eerste fase van de herindeling van de sportvelden uit te voeren. De volgende fase wordt, in afwachting van de besluitvorming over de ontwikkeling sportcampus Zuiderpark, vooralsnog aangehouden.
Sportcomplex de Dijken	Nazorg	2012-3	De plaatsing van de speelvoorziening is geplaatst in het jaar 2012 en geactiveerd. Hiermee is het project afgerond.
Sporthall Leidschenveen	Uitvoering	2012-3	Geen bijzonderheden. Het investeringsproject afgerond.
Sporthall Piet Vink	Oplevering	2012	Geen bijzonderheden. Het project is afgerond.
Maatschappelijke ondersteuning			
Pand Kesslerstichting	Nazorg	2012-3	Het nieuwe pand Kesslerstichting aan de La Reyweg is in december 2011 gedeeltelijk opgeleverd en in gebruik genomen. Na afronding van aanvullende werkzaamheden in het eerste kwartaal 2012 is het resterende deel in gebruik genomen. Deze investering is voor €1,2 mln. lager gerealiseerd dan begroot. Dit leidt tot lagere kapitaallasten. Hiertegenover staat dat de huurbaten ook lager zijn.
Naschoolse opvang (diverse locaties)	Divers	Opgeleverd	Het project is in 2012 geactiveerd en afgesloten.

Programma / project	Actuele fase	Geplande oplevering	Toelichting
Volksgezondheid en zorg			
Aanschaf ambulances, defibrillatoren en piketauto's	Aanschaf	Gefaseerd	Er is vertraging opgetreden bij de levering van ambulances. Dit komt onder andere doordat de leverancier in 2012 failliet is gegaan. Versneld zijn bij een nieuwe leverancier de benodigde ambulances besteld. Deze zijn ultimo 2012 geleverd waardoor het wagenpark alsnog is gerealiseerd. De piketauto's worden in 2013 vervangen. De voorgenomen aanschaf van een couveuse is in afwachting van een advies van de materiaalcommissie.
Verkeer			
Laan van Meerdervoort	Voorbereiding	2014-4	Eind december 2012 heeft de Raad ingestemd met rv 137 (RIS 252787) inzake vaststelling voorontwerp herinrichting Laan van Meerdervoort (Azaleaplein - Thorbeckelaan). De investeringskosten worden gedekt uit een aantal verschillende budgetten en dekkingsbronnen. <u>Naar verwachting zullen de werkzaamheden eind 2014 gereed zijn.</u>
MJP Fiets	Voorbereiding	2013-2	In 2012 zijn verschillende fietsprojecten vertraagd. Het gaat om de volgende projecten: trekfietsstracé, rotonde Plesmanweg, Goudenregenstraat, Groot Hertoginnelaan, Finnenburg en De La Reyweg. De verschillende projecten zijn door uiteenlopende zaken vertraagd. Vertraging is ontstaan door o.a. vorst, discussie over grondwaterbemaling bij de molen, discussie met aannemers en <u>aanpassingen naar aanleiding van inspraak.</u>
Rotterdamsebaan	Voorbereiding	N.B.	Gezien het stadium van deze projecten, is er nog geen nauwkeurige planning af te geven.
Noordwestelijke Hoofdroute	Voorbereiding	N.B.	
Toegankelijkheid OV	Uitvoering	2013-2	Momenteel zijn er 404 bushaltes gereed. In totaal 76 haltes zullen in 2013 en 2014 nog worden aangepast. De uitvoeringsdata worden voor een deel bepaald door ""werk met werk"" afspraken.
Verkeersveiligheidsplan	Uitvoering	2013-4	Op basis van een vierjarig Meerjarenprogramma Verkeersveiligheid worden tweejaarlijkse Uitvoeringsprogramma's (UVP) bestuurlijk vastgesteld. In een UVP wordt thematisch aangegeven welke deelprojecten in de onderhavige periode worden uitgevoerd. Het nieuwe Meerjarenprogramma Verkeersveiligheid, met daarin opgenomen het UVP 2012 – 2013, is in het 4e kwartaal 2012 door de Raad vastgesteld. De uitvoering zal tot eind 2013 plaatsvinden. In het nieuwe UVP zijn ook de nog niet afgeronde projecten uit het UVP 2010 -2011 opgenomen.
Boulevard Schveningen	Uitvoering	2013-2	In 2012 is de eerste kilometer vernieuwde boulevard voor het publiek opengesteld en is de nieuwe strandweg voor autoverkeer opengesteld. Hiermee zijn ook 144 nieuwe parkeerplaatsen op de boulevard beschikbaar gekomen. De werkzaamheden aan het laatste deel, liggend aan het Noordelijk Havenhoofd, zijn in 2012 opgestart. De planning is erop gericht de werkzaamheden zo ver af te ronden dat een zo min mogelijk gehinderde start van het strandseizoen 2013 mogelijk is.
Verkeers Circulatie Plan (VCP)	Uitvoering	2012-4	Het verkeerscirculatieplan bestaat uit meerdere projecten. Het Project Neherkade zit nog in de voorbereidende fase. De uitvoering van het project start in 2014. Daarnaast zijn de DRIP's in 2012 niet volledig gerealiseerd. In het wegennetwerk zijn aanpassingen gepleegd, waardoor nieuwe locaties voor de DRIP's onderzocht moeten worden. Ook is er een vertraging ontstaan op de projecten van het restpuntenproject. Dit jaar heeft er nog een evaluatie plaatsgevonden en er worden maatregelen genomen om de verkeersdruk te verbeteren.
Tunnel Veenweg	Oplevering	2012	Geen bijzonderheden. Het project is afgerond.
Noordwal/Veenkade	Definitief ontwerp	2015	De aanbesteding van het civiele werk is in 2012 gehouden. De uitvoering is in oktober 2012 gestart. De bouwplaats is ingericht, er zijn tijdelijke hulpbruggen geplaatst en de resterende rioolwerkzaamheden zijn uitgevoerd. Tevens zijn oude kademuren verwijderd. Tot slot is begonnen met het drukken van damwanden en is gestart met werkzaamheden ter versteviging van de fundering van een kwetsbaar pand. Deze werkzaamheden zullen in 2013 vervolgd worden. <u>De verwachte oplevering is begin 2015</u>
Haags Startstation Erasmuslijn	Uitvoering	2016-1	De E-lijn is de metrolijn die vanuit Rotterdam eindigt op Den Haag Centraal Station. In de huidige situatie komen de metrostellen aan op spoor 11 en 12. Ervan uitgaande dat deze sporen weer moeten worden teruggegeven aan de NS is een alternatieve aanlanding op niveau +2 ontworpen. Volgens een voorlopige geactualiseerde planning zal de nieuwe aanlanding in april 2016 in gebruik kunnen worden genomen.
Koninginnetunnel	Voorbereiding	N.B.	Het project is nog niet in uitvoering.
Ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling			
Neherkade	Voorbereiding	N.B.	In het 4e kwartaal van 2012 is een aanvullend krediet beschikbaar gesteld door de Raad. Naar verwachting zal het VO in juni 2013 ter besluitvorming aan de Raad worden voorgelegd. Naar aanleiding daarvan zal het project en het beschikbare krediet kunnen worden overgedragen van DSO aan DSB. Vervolgens zal DSB de uitvoering van het project op zich nemen. De (financiële) overdracht zal naar verwachting met de begroting / het Halfjaarbericht 2013 plaatsvinden. De planning na start uitvoering is in handen van DSB.
Milieu en Duurzaamheid			
Actieplan Luchtkwaliteit	Oplevering	2015-4	Geen bijzonderheden. Het investeringsproject loopt op schema.
Financiën			
Feniks (vervanging belastingstelsel IBS2000)	Voorbereiding	2015	In 2011 hebben we onderzocht in hoeverre een samenwerking met de gemeente Rotterdam een optie zou zijn. In de eerste helft van 2012 is een business case opgesteld waarin we hebben bekeken wat een overstap op het Rotterdamse stelsel zou kosten en wat het de gemeente Den Haag zou kosten om het eigen stelsel aan te passen en te moderniseren zodat we hier nog 5-7 jaar mee vooruit kunnen. Doordat het Rotterdamse systeem onvoldoende paste bij de Haagse situatie zijn we niet overgegaan tot een dit systeem. Op basis van dit onderzoek is besloten dat we in een periode van 2-3 jaar het systeem zelf gaan vernieuwen.
Interne Dienstverlening			
Leyweg	Nazorg	2012-4	Na de inhuizing in de Leyweg zijn veel opleverpunten naar voren gekomen. Veel van deze punten hebben betrekking op de klimaatbeheersing. Het opstellen van een programma van eisen om deze restpunten op te lossen heeft veel tijd in beslaggenomen. Ook voor het inregelen van het flexconcept van het Leyweg pand zijn middelen voorzien. Het inregelen van het flexconcept wordt meegenomen bij de grootschalige inhuizingsoperatie in de Leyweg naar aanleiding van de <u>strategische huizingsovername</u>

Bijlage 12 Begrippenlijst

Activa met maatschappelijk nut

Activa met een maatschappelijk nut leveren in economische zin geen geld op en zijn niet verhandelbaar. Zij leveren echter wel gedurende meerdere jaren een bijdrage aan het maatschappelijk nut. Voorbeelden van activa met maatschappelijk nut zijn wegen, water en bruggen.

Activeren

Het op de balans presenteren van de financiële waarde van het aangeschafte of vervaardigde kapitaalgoed met meerjarig nut dat vanaf dat moment als bezitting kan worden beschouwd.

Afschrijving

Het bedrag van waardevermindering in de boekhouding van (een) kapitaalgoed (eren).

Afwaarderen

Wanneer een bezitting (bijvoorbeeld een gebouw) minder waard is geworden of een vordering oninbaar blijkt te zijn, moet deze worden verlaagd. De verlaging van de boekwaarde heet afwaarderen.

Algemene middelen

Gelden die de gemeenten vrij kan besteden met inachtneming van wet- en regelgeving, voornamelijk de algemene uitkering en belastingen.

Apparaatskosten

Kosten gemaakt om de gemeentelijke organisatie in stand te houden en te laten functioneren.

Balans

Een overzicht van de bezittingen, vreemd en eigen vermogen (activa en passiva) van de gemeente op een bepaald moment. De balans is onderdeel van de jaarrekening. De balans geeft aan waarin is geïnvesteerd en hoe deze investeringen zijn gefinancierd. Zowel de activa als het vermogen kunnen verder worden onderverdeeld.

Baten

Inkomsten die aan een periode zijn toegerekend. De baten in een begrotingsjaar zijn inkomsten die in dat jaar of een ander jaar hebben plaatsgevonden of zullen plaatsvinden, maar die op het begrotingsjaar betrekking hebben, omdat hetzij de uitvoering van een taak die tot opbrengsten leidde in het begrotingsjaar plaatsvond, hetzij omdat het voordeel in het begrotingsjaar plaatsvond. De definitie van baten omvat zowel opbrengsten als andere voordelen. Zie ook lasten.

Begroting

Een door de raad vastgesteld document dat aangeeft welke beleidsvoornemens de gemeente heeft, welke activiteiten ter realisatie daarvan moeten worden ondernomen, hoeveel middelen met de realisatie daarvan zijn gemoeid en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn.

Begrotingswijziging

Besluit van de raad tot wijziging van de begroting per programma. Bij wijziging van de productenraming wordt gesproken van een administratieve wijziging cq een productaanpassing.

Beschikking

In de Algemene wet bestuursrecht (Awb) wordt onder beschikking verstaan "een besluit dat niet van algemene strekking is, met inbegrip van het afwijzen van een aanvraag daarvan".

Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV)

Algemene maatregel van bestuur inhoudende regels voor de begroting, jaarstukken, productenraming, productenrealisatie en informatie voor derden door gemeenten, provincies en wgr's.

Bestemmingsreserve

Door de raad voor een specifiek doel gereserveerde middelen. Is een onderdeel van het eigen vermogen. Zolang de raad de bestemming kan veranderen is er sprake van een vrij aanwendbare (bestemmings)reserve. Een deel van de bestemmingsreserves kan niet vrij aanwendbaar zijn als sprake is van 'dekkingsreserves' of andere reeds bestaande verplichtingen.

Boekwaarde

Waarde van een activum of meerde activa in de financiële administratie en dus op de balans.

Bouwgrondexploitatie

De activiteit waarbij ruwe onbebouwde gronden dan wel voor stad en dorpsvernieuwing bestemde gronden onder aanwending van arbeid, materialen en kapitaalgoederen worden omgevormd tot een gevarieerde hoeveelheid aan derden te verkopen dan wel in erfpacht uit te geven bouwterreinen.

Cofinanciering

Overeenkomst waarbij overheden en eventueel bedrijven afspraken maken over de gezamenlijke financiering van een investering.

Doeluitkering (specifieke uitkering)

Vergoeding van andere overheidslichamen (veelal het Rijk) bestemd voor een vooraf bepaald en voorgeschreven doel. Een andere benaming is specifieke uitkering.

Dotatie

Toevoegingen aan reserves en voorzieningen.

Egalisatiereserve

Reserve waarmee ongewenste schommelingen (in tarieven of lasten) kunnen worden opgevangen, bij bijvoorbeeld rioolrechten.

Eindbeschikking

De eindbeschikking geeft de definitieve hoogte van het subsidiebedrag aan en vormt het sluitstuk van het project.

Exploitatie

De bedrijfseconomische baten en lasten van alle gemeentelijke taken die tot uitdrukking komen in de begroting, de meerjarenraming en de jaarrekening.

Gemeentefonds (algemene uitkering)

Uitkering van het Rijk die de gemeenten in principe vrij mogen besteden. Dit ter onderscheid van doeluitkeringen met een gebonden besteding.

Financiering

De wijze waarop (geld) middelen worden ingezet om activa aan te schaffen. Financiering kan met eigen financieringsmiddelen (reserves en voorzieningen) geschieden dan wel met externe financieringsmiddelen (opgenomen geldleningen).

Investing

Het vastleggen van vermogen in een object waarvan het nut zich over meerdere jaren uitstrekt.

Kapitaallasten

De rente- en afschrijvingslasten van de investering in (een) kapitaalgoed(eren).

Lasten

Lasten zijn uitgaven welke aan een periode zijn toegerekend. De lasten in een begrotingsjaar zijn de uitgaven die in dat jaar of in een ander jaar hebben plaatsgevonden of zullen plaatsvinden, maar die op het begrotingsjaar drukken, omdat hetzij de uitvoering van een taak die zal leiden tot kosten in het begrotingsjaar plaatsvond, hetzij omdat het verlies in het begrotingsjaar plaatsvond.

Leges

Leges worden geheven ter dekking van de kosten van gemeentelijke dienstverlening (bijvoorbeeld de afvalstoffenheffing en het rioolrecht). Leges mogen maximaal kostendekkend zijn.

Neutraal

Kosten en opbrengsten zijn in evenwicht: er is geen positief of negatief resultaat

Onderbesteding

Achterblijven van de feitelijke lasten bij de in de begroting opgenomen bedragen.

Onttrekking

Beschikken over de reserves ten gunste van het resultaat.

Overschrijdingen

Hogere lasten voor een bepaald doel dan in de begroting is geraamd. Soms ook gebruikt bij hogere baten dan geraamd.

Passiva

Vermogensbestanddelen (eigen vermogen (reserves) en vreemd vermogen (voorzieningen en schulden))

Programma

Een samenhangend geheel van producten, activiteiten en geldmiddelen gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten, waaraan idealiter indicatoren gekoppeld zijn.

Risico's

Kans op gevaar of schade met financieel gevolg van substantiële omvang.

Single information Single audit

Geen aparte verantwoording over *specifieke uitkeringen* maar gebruikmaken van het eigen *jaarverslag* en gebruikmaken van de reguliere controle van de *jaarrekening* door de accountant.

Specifieke uitkeringen

Vergoeding van andere overheidslichamen (veelal het Rijk) bestemd voor een vooraf bepaald en voorgeschreven doel. Een andere benaming is doeluitkering.

Subsidie

Niet vrij te besteden bedrag maar is gekoppeld aan activiteiten waarover achteraf in enigerlei vorm verantwoording moet worden afgelegd; de subsidiegever wil achteraf weten hoe het geld is besteed en welke effecten daarmee zijn bereikt.

Verplichtingen

Door opdrachtverstrekking ontstaat voor de gemeente de verplichting tot betaling op enig moment.

Voorzieningen

Afgezonderde vermogensbestanddelen (vreemd vermogen) die gevormd worden wegens:

- a) verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is doch redelijkerwijs te schatten; b) risico's waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is doch redelijkerwijs te schatten;
- b) fluctuaties in kosten (gelijkmatige verdeling van kosten) op te vangen;
- c) nog niet bestede middelen die specifiek besteed moeten worden, voor zo ver zijnde bijdragen van andere overheidslichamen.

Bijlage 13 Afkortingslijst

ABBA	Aanvraag Beschikken Betalen Afrekening
ABS	Afvalbrengrstation
A&I	Advies&Informatie balie
AKO literatuurprijs	Amsterdamsche Kiosk Onderneming
AMREF	African Medical & Research Foundation
AMV	Alleenstaande Minderjarige Vluchtelingen
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
AMW	Algemeen Maatschappelijk Werk
AOW	Algemene Ouderdomswet
APV	Algemene Plaatselijke Verordening
ARBO	Arbeidsomstandighedenwet
AROV	Actieprogramma Regionaal Openbaar Vervoer
AWB	Algemene Wet Bestuursrecht
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
AWVK	Archeologische Waarden- en Verwachtingenkaart Den Haag
BAG	Basisregistraties Adressen en Gebouwen
BARKA	Poolse Stichting
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BBZ	Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen
BDU	Brede Doel Uitkering
Bibob	Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur
BGO	Benchmark Gemeentelijk Ondernemersklimaat
BIT's	Buurt preventie- en interverntieteam
BIZ	Bedrijven Investeringszones
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOY	Bestuurlijk Orgaan Ypenburg
BREAAM	Keurmerk voor de duurzaamheidsprestatie
BRIM	Besluit Rijkssubsidiëring Instandhouding Monumenten
BROV	Beëindiging Recht Op Verblijf
BRP	Basisregistratie Personen
BRW	Brandweer
BST	Buurt Service Team
BTW	Belasting Toegevoegde Waarde
BV	Besloten Vennootschap
bVwnw	bureau Van werk naar werk
BWS	Besluit Woninggebonden Subsidies
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CAO	Collectieve Arbeids Overeenkomst
CB	Centrale Bibliotheek
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CCP	Centraal Coördinatiepunt
CEP	Centraal Economisch Plan
CIO	Chief Information Officer
CIS	Concern Informatie Systemen
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
CO ₂	Kooldioxide
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere overheden
CPC-loop	City Pier City-loop
CPB	Centraal Planbureau

CS	Centraal Station
CTW	Civiel Technische Werken
CV	Commanditaire Vennootschap
CV-ketel	Centrale Verwarmingsketel
CvO	Centrum voor Ouderen
CVO	Centrale Vastgoed Organisatie
DCR	Dienstcompensatiereserve
HHOD	Den Haag Onder Dak
DMO	Doelmatigheidsonderzoek
DRIP's	Dynamische Route Informatie Panelen
DVO	Dienstverleningsovereenkomst
EB pakketten	Electronic Banking pakketten
EU	Europa
EFRO	Europees Fonds Regionale Ontwikkeling
EK	Europese Kampioenschappen
EL&I	Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
EMI	European Metropolitan Institute
EMU	Economische en Monetaire Unie
EPA	Energieprestatie (label)
ESF	Europees Sociaal Fonds
FES	Fonds Economisch Structuurversterking
FIVB	Fédération Internationale de volleyball
FIFA	Fédération Internationale de Football Association
FLO	Functioneel Leeftijd Ontslag
FOS	Fietsonvriendelijke situaties
FTE	Fulltime-equivalent
GAVI	Gemeentelijk afvalverwijderingsinstallatie
G4	Grote Vier Steden (Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Den Haag)
GBA	Gemeentelijke Basisadministratie
GEM	Gemeentemuseum
GEM	Grond Exploitatie Maatschappij
GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
GGZ	Geestelijke gezondheidszorg en verslavingszorg
GKB	Gemeentelijke Kredietbank
GMT	Gemeentelijk Management Team
GOaA	Gemeentelijke Onderzoeksagenda Archeologie
GRP	Gemeentelijk Rioleringsplan
GSB	Grotestedenbeleid
HBO	Hoger beroepsonderwijs
HCO	Haagse Centrum voor Onderwijsadvies
HEIT	Haags Economische Interventie Team
HH1 en 2	Huishoudelijke Hulp 1 en 2
HIT	Haags Initiatieventeam
HKS	Haagse Kaderverordening Subsidieverstrekking
HMS	Haagse Milieu Service NV
HPC	Haags Pop Centrum
HRS	Human Resources Services
HS	Hollands Spoor
HTM	Haagsche Tramweg Maatschappij
HVBR	Haagse Vrijwillige Reddingsbrigade
HWB	Haags Werkbedrijf

IAU	Incidentele Aanvullende Uitkering
IB	International Bacculaureat
IBAN	International Bank Account Number
ICC	International Criminal Court
ICT	Informatie en Communicatie Technologie
ID-banen	In-en doorstroom banen
IDHEM	Intermediaire organisatie Stichting Den Haag Midden Europa
IFLA	International Federation of Library Associations and Institutions
IMAR-project	Marokkaanse risicojongeren
IMPEC	Independent Monitoring and Performance Evaluation Center
IND	Immigratie- en Naturalisatiedienst
IOAW	Wet Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte werkloze Werknemers
IOAZ	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen
IPO	Interprovinciaal Overleg
IPOR	Inrichtings Plan Openbare Ruimte
IPP	Industrieschap Plaspoelpolder
IpSO	Investeringsprogramma Stedelijke Ontwikkeling
ISAF	International Sailing Federation
ISD	Maatregel Inrichting Stelselmatige Daders
ISO	Internationale Organisatie voor Standaardisatie
ISV	Investeringsprogramma Stedelijke Vernieuwing
ITS	Internationaal Toegankelijkheidssymbool
JAB	Juridisch Adviesbureau
JGZ	Jeugdgezondheidszorg
JIP	Jongeren Informatie Punt
JIT	Jeugd Interventie Team
KNMI	Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut
KNVB	Koninklijke Nederlandse Voetbalbond
KO	Kleinschalig Opdrachtgeversschap
KvK	Kamer van Koophandel
KVO	Keurmerk Veilig Ondernemen
LBB	Landelijk Bureau Bibob
LGBT	Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender
LHHS	Laakhaven Hollands Spoor
LIEC	Landelijk Informatie- en Expertisecentrum
LKP	Leerkansenprofiel
LTBI	Latente tuberculose infectie
LTD	Landurgheidstoeslag
MAJDS	Meedoen alle jeugd door Sport
Mbo	Middelbaar beroepsonderwijs
MCL	Muziek Centrum Loosduinen
MCH	Medisch Centrum Haaglanden
MD programma	Management development
ME	Militaire Eenheid
Ministerie EL&I	Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Ministerie I&M	Ministerie van Infrastructuur en Milieu
MIP	Meerjaren Investerings Programma
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
MJPK	Meerjaren Programm Kunstwerken

MKA	Meldkamer Ambulancezorg
MKB	Midden- en Klein Bedrijf
MO	Maatschappelijke Ondersteuning
MOE-landers	Midden- en Oost-Europeanen
MOP	Meerjaren onderhoudsprogramma
MPG	Meerjaren Prognose Grondexploitatie
NBTC	Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen
NCW	Netto Contante Waarde
NDW	Nationale Databank Wegverkeergegevens
NEN	Nederlandse Norm
NGO	Niet-gouvernementele organisatie
NICCT	Netherlands – India Chamber of Commerce and Trade
NMa	Nederlandse Mededingingsautoriteit
NOC*NSF	Nederlands Olympisch Comité* Nederlandse Sport Federatie
NP	Negatieve Plannen
NRR	Netwerk Randstad Rail
NS	Nederlandse Spoorwegen
NUB	Nederlands Uitburo
NUP	Nationaal Uitvoerings Programma
NWW	Niet-werkende werkzoekende
NZa	Nederlandse Zorgautoriteit
OBL	Ontwikkelings Bedrijf Leidschenveen
OCWV	Ontwikkelingscombinatie Wateringse Veld
ODH	Omgevingsdienst Haaglanden
OHW	Onder handen werk
OGGZ	Openbare geestelijke gezondheidszorg
OM	Openbaar Ministerie
OOV	Openbare Orde en Veiligheid
ORAC	Ondergrondse Afvalcontainers
OVR	Ongewenst Verklaren
OZB	Onroerend zaakbelasting
PBL	Panbureau voor Leefomgeving
P&C cyclus	Planning en Control-cyclus
PGS	Plaatsvervangend Gemeentesecretaris
PKVW	Politiekeurmerk Veilig Wonen
P&O	Personeel & Organisatie
POO	Primair Openbaar Onderwijs
POP	Persoonlijk Ontwikkelings Plan
PPS	Publiek-Private Samenwerking
P&R	Park & Ride-locatie
PUK	Planuitwerkingskader
PWC	PriceWaterhouseCoopers
RGB	Reserve Grondbedrijf
RGP	Reserve Grote Projecten
RIEC	Regionaal Informatie en Expertise Centrum Haaglanden
RIS	Raadsinformatiesysteem
RNI	Registratie Niet-Ingezetenen
ROC	Regionaal Onderwijs Centrum
RPA	Regionaal Platform Arbeidsmarkt
SCP	Soicaal Cultureel Planbureau
SBK	Sociaal Beleidskader

SE	Rekeneenheid Rijkssubsidie
SEPA	Single Euro Payment Area
SLOK	Stimulering Lokale Klimaatinitiatieven
SMJT	Stedelijk Mobiel Jongeren Team
SSSF	Samenwerkende Sociale Fondsen
STEK	Voor Stad en Kerk
SuNa	Suicide Nazorg
SXSW-festival	South By Southwest Festival
TEIMUN	The European International Model United Nations
THIC	The Hague International Centre
THIGJ	The Hague Institute for Global Justice
THF	The Hague Festivals
TWAZ	Tijdelijke Wet Ambulancezorg
UAR	Urban Augmented Reality
UFA	United Fish Auctions N.V
USP	Unique Selling Point
UWV	Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen
VAB	Volautomatische Berging
VAVO	Voortgezet algemeen volwassenenonderwijs
VIG	Vroegtijdige Interventie in Gezinnen
VCE	Visitatie Commissie Emancipatie
VCP	Verkeer Circulatie Plan
Vmbo	Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
VO- scholen	Voortgezet Onderwijs
VOG	Verklaring Omtrent Gedrag
VOF	Vennootschap onder firma
VOROC	Overstap van Voortgezet Onderwijs naar ROC
VN	Verenigde Naties
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VNP	Voorziening Negatieve Plannen
VRH	Veiligheidsregio Haaglanden
VROM	Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
VS	Verenigde Staten
VSV	Vroegtijdig schoolverlaten
VvE	Vereniging van Eigenaren
VVE	Voor- en vroegschoolse educatie
Vwnw	Van werk naar werk
WACC	Normatieve vermogenskostenvoet
WAO	Wet Arbeids Ongeschikten
WGR	Wet gemeenschappelijke regelingen
WIA	Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen
Wigo4it	Werk, Inkomen, G4, voor Informatietechnologie
WIW	Wet inschakeling werkzoekenden
Wmo	Wet maatschappelijke Ondersteuning
WNT	Wet normering bezoldiging topfunctionarissen
WO	Wetenschappelijk Onderwijs
WOM	Wijk en Ontwikkelingsmaatschappij
WOZ	Wet waardering onroerende zaken
Wro	Wet ruimtelijke ordening
WWB	Wet Werk en Bijstand
WFIA	West Holland Foreign Investment Agency

WIJ	Wet Investeren in Jongeren
WK	Wereld Kampioenschappen
Wmo	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WPG	Wet Publieke Gezondheid
Wsw	Wet sociale werkvoorziening
WSW	Waarborgfonds Sociale Woningbouw
WTC	World Trade Center
WVS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WW	Wet Werkeloosheid
Wwb	Wet werk en bijstand
ZAT	Zorg Advies Teams
ZIF	Zuid Hollands Investeringsfonds
ZMOK	Zeer moeilijk opvoedbare kinderen
ZKD	Bedrijventerreinen Zichtenburg, Kerketuinen en Dekkershoek
ZZP	Zelfstandige Zonder Personeel

Colofon

Uitgave
Gemeente Den Haag
Bestuursdienst
Directie Concernbedrijfsvoering

Bezoekadres
Spui 70, Den Haag

Postadres
Postbus 12600
2500 DJ Den Haag

E-mail: financiën@denhaag.nl

Ontwerp
Teresa Jonkman (bNO)

Fotografie omslag
Den Haag Marketing/Jurjen Drenth

Productie
Gemeente Den Haag
Intern Dienstencentrum

April 2013

